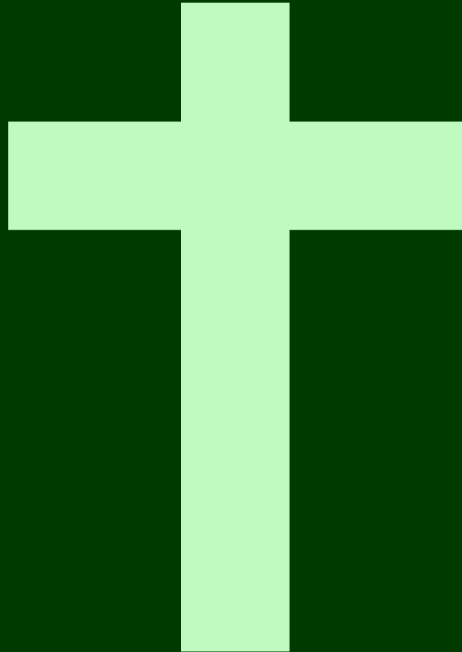

Yaka NT

The New Testament in the Yaka language of the Democratic
Republic of the Congo

Yaka NT

The New Testament in the Yaka language of the Democratic Republic of the Congo

copyright © 2022 The Seed Company in coordination with Forum Communautaire des Traducteurs de la Bible et Alphabétisation

Language: (Yaka)

Contributor: Coordination Inter-Eglises pour l'Alphabétisation et Traduction en Langues Gabonaises

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 10 Jul 2025

bbfa98c9-db25-5a12-b9aa-d16c7103581d

Contents

MATHAYI	1
MALAKU	55
LUKA	88
YOWANI	140
MIHANGU	179
LOMA	231
Watheti wa Khoditu	253
Ngalatya	274
Efesu	282
Fidiphu	290
Kholosayi	296
Watheti wa Tesalonika	302
Wazodi wa Tesalonika	307
Watheti wa Thimoti	310
Wazodi wa Thimoti	316
Mukanda kwena Titi	321
FIDIMONI	324
Hebelu	326
Zyaki	343
Watheti wa Yowani	349
Wazodi wa Yowani	355
Watatu wa Yowani	356

Musamu kásonika Mathayi Mathayi Khotidi ya mukanda

Musamu wa Bukheti wa Mathayi wubati zonzila Bakidisitu babana benina Bayuta. Bawu bazayi mboti mboti mikanda mya Bulunda bwa Khulu. Mathayi kabati muzonzila Yesu hanga wuna wisi lungisa mana bázonzila muna mikanda meni mina. Kisi zonzilamya kosu tangwa. Tangwa kabati sonika Mathayi, bakidisitu babana ba kisina kya Bayuta bábakukwasa mu nzu za bisambu za Bayuta. Hanga bayidiki mangumba kikuma kya kuyambilaka batu babana bakondi kala Bayuta.

Kikuma kya Mathayi, Yesu kenina "Mulongi" wuna wenina yi hamu dya kuzimbula mambu mana kisi lombá Nzambi kwena bakwikidi. Mulongi meni wuna kabati songila phila ya pha ya kubakisila mitsiku mina myátuka ku Bulunda bwa Khulu. Yesu kenina "Kidisitu" ho loni "Masiya" wuna bisi hingila Bayuta. Mu kuzonzila Kipfumu kya mazilu, kabati zonza bwabu: Nzambi kenina Kyamvu, amana kipfumu kyandi kisi monika kedi ha tsi.

Musamu wa Bukheti wa Mathayi wisi landa nzila ya mikanda mitatu mya theti mya bulunda bwa pha.

Muna kati dya nzila meni yina, Mathayi wákhokika ndinga za Yesu mu mazimbu matanu: Dya theti: yandika khaphu ya tanu yi kuna tsambwadi, ho loni zimbu hana thandu ya mongu, mwamuna bazonzidi mutsiku wumosi kikuma kya luzingu lwa balonguki ba Yesu. Mutsiku wuna wutadidi hika luzingu mu kati dya batu, bawu yi bawu, mu kati dya batu yi Nzambi. Zimbu dya khaphu ya kumi dibati senda yi kuhana malongi kwena bana bisi kwenda mwanga Musamu wa Bukheti. Zimbu dya khaphu ya kumi yi tatu dibati

wongika bingana bina kisi ta Yesu kikuma kya kuzayikisa mana misi luta yuka ni Nzambi kakala kyamvu. Zimbu dya khaphu ya kumi yi nana dibati tendula abweti bufwani kuzingila mu kimosi ha kati dya baphangi ba bayakala yi baphangi ba bakhetu muna kimvuka kya bakidisitu. Zimbu dya khaphu ya makumodi yi ya yi dina dya khaphu ya makumodi yi tanu dibati zimbula buna bafwani balonguki kuhingila kinunga kya tsuka kya Nzambi.

Ku thwala yi ku manima ma mazimbu mamana, mameni mabati tendula abweti Yesu kisi belula bambefu, kisi hana madya kwena milumba-lumba mya batu, kisi ta bingana bina byisi tuma mu kuyindula, kisi finda phaka yi bapfumu ba bayuta.

Ku luyandiku lwa Musamu wa Bukheti, Mathayi kabati zonzila lubutuku yi kileki kya Yesu, kyamvu wa Bayuta (khaphu ya 1 yi 2). Ku tsuka ya mukanda, Yesu, kyamvu wa bayuta, bamuzengidi lufwa ndangu bamukhoka ha kitakani (khaphu ya 27). Kaasi Nzambi wámufutumuna ku bafwa. Yesu wádimonikisa kwena balonguki bandi. Wubalombi kusamuna Musamu wa Bukheti kwena batu boosu ba tsi (khaphu ya 28).

Ku thwala lubutuku lwandi, Yesu bisi mutela "Manwedi", disongidila: «Nzambi ha kimosi yi betu.» (1:23) Musamu wa Bukheti wa Mathayi wumanisini yi lusilu lwalu lwa Yesu: «Amana meni yenina yi benu bilumbu byosu tii yi kuna tsuka ya tsi.» (28:20) Yesu kenina Nzambi mu kati dya batu.

Bakhaka ba Yesu (Luk 3:23-38)

¹ Tala ndala ya Yesu Kidisitu^a, mwana wa Tavidib yi mwana wa Bulahami.

² Bulahami kabuta Yizaki amana Yizaki kabuta Yakobi; Yakobi kabuta Yuta yi baphangi bandi ba bayakala;

^a 1:1 1:1 Muhowu wawu "Kidisitu" wubati hana kifwanisu kya kyamvu yi muhuludi wuna kasila Nzambi mu kutuma. ^b 1:1 1:1 Mu khama tsambwadi za mvula, ku thwala Yesu, Nzambi wasila ni Masiya mwana wa kyamvu Tavidikakala. (Yes 9:6-7; 11:1-5; Yel 23:5)

³ Yuta kabuta Fwalesi yi Zala, ngudi wa bawu Thamadi; Fwalesi kabuta Hesiloni; Hesiloni kabuta Alami;

⁴ Alami kabuta Aminatabi; Aminatabi wabuta Nasoni; Nasoni kabuta Salamani;

⁵ amana Salamani kabuta Bowasi, ngudi wandi Lahabi; Bowasi kabuta Yobedi ngudi wandi Luti; Yobedi kabuta Yese

⁶ Yese kabuta Tavididi wuna wakituka kyamvu.

Tavididi Kabuta Solumoni, yi mukhetu wa Wudiye;

⁷ Solumoni kabuta Lobuwami; Lobuwami kabuta Abiya; Abiya kabuta Azafu;

⁸ Azafu kabuta Yosafati; Yosafati kabuta Yolami; Yolami kabuta Ozyasi;

⁹ Ozyasi kabuta Yowatami; Yowatami kabuta Akhazi; Akhazi kabuta Ezekezi;

¹⁰ Ezekezi kabuta Manase; Manase kabuta Amosi; Amosi kabuta Yozyasi;

¹¹ Yozyasi kabuta Yekonya yi baphangi bandi ba bayakala; mu tangwa bakala mu tsi ya kinzenza ku Babiloni.

¹² Amana kunima dya kukota mu kinzenza ku Babiloni, Yekonya kabuta Salasyedi; Salasyedi kabuta Zolubabedi;

¹³ Zolubabedi kabuta Abiwudi, Abiwudi kabuta Edyakimi; Edyakimi kabuta Azolu,

¹⁴ Azolu kabuta Satoki; Satoki kabuta Akimi; Akimi kabuta Ediwudi;

¹⁵ Ediwudi kabuta Eleyazadi; Eleyazadi kabuta Matani; Matani kabuta Yakobi;

¹⁶ Yakobi kabuta Yozefu, yakala dya Madiya, kwena Madiya kwabutuka Yesu, wuna bisi tela Kidisitu.

¹⁷ Disongidila, makula kumi yi maya mahita, tukidila Bulahami tii yi kuna Tavididi, amana makula kumi yi maya hika mahyoka, tukidila Tavididi tii yi kuna kinzenza kya ku Babiloni, amana makula kumi yi maya mahyoka tukidila mu kinzenza kya ku Babiloni tii yi kuna Kidisitu.

Lubutuku lwa Yesu Kidisitu (Luk 2:1-7)

¹⁸ Amana tala buna lwakadila lubutuku lwa Yesu Kidisitu. Madiya, ngudi wandi, kakala mbayi wa Yozefu; ku thwala ya kikhunda kya lutu lwa bawu, wadimona ku vumu mu ngolu za Kitembu kyatoma.

¹⁹ Amana Yozefu, yakala dyandidi, kakala wabukheti yi wasungama amana katondaku kumuyukisa tsoni ha mbasi, kahanga, wubongi dibanza dya kumuyambula mu kitsweki.

²⁰ Bwosu kakalabwa banza, hanga wanzyo wa Pfumu wumulubwakidi mu ndosi amana wuzimbudi: «Yozefu, mwana wa Tavididi, kalaku yi bweya bwa kutambula, Madiya, hanga mukhetu waku, mukuma kifundu kya mwana wuna kayimiti, kwena Kitembu Kyatoma kitukini.

²¹ Amana kabuta mwana mosi wa yakala, amana wamutediki mu khumbu ya Yesu, mukuma yandi wahulula kikanda kyandi ku masumu mandi.»

²² Moosu mana mahangama ndangu malungila mana kazimbula Pfumu mu nzila ya mbikudi:

²³ «Ndumba wakonda kedi zaya yakala, kayimita vumu amana kabuta mwana mosi wa yakala, amana bamutediki mu khumbu ya Manwedi.»

Disongidila: «Nzambi kenina ha kimosi yi betu.»

²⁴ Mu kutokama kwandi, Yozefu wahanga buna kamulongikila wanzyo wa Pfumu, amana watambula mukhetu wandi.

²⁵ Kaasi kamuzayaku lutu tii yi kuna kabutula mwana mosi wa yakala, wuna kaheka yandi khumbu ya Yesu.

2

Banganga ba bathetimbwa bisi tala Yesu

¹ Amana kunima lubutuku lwa Yesu, ku Betelemi dya Yuteya, mu tangwa dya

d **1:19 1:19** Yozefu kabanza ni mbongi kata mukhetu wandi. Disongidila, kazolaku hika kumukwela. e **1:21 1:21** Disongidila dya khumbu ya Yesu «Nzambi kisi hulula».

kyamvu^a Eloti, hanga banganga ba bathetimbwa bátuka ku Kola, bisa tula ku Yelusalemi;

² amana bázimbula: «Akwetí kenina kyamvu wa Bayuta wuna wubutukini? Mukuma tumonikini katumbwa kandi kuna Kola, amana thwisi fukama ku thwala ya yandi.»

³ Amana mu kuyuka musamu wuna, kyamvu Eloti wákítuka yangalakanu, yi Yelusalemi dyosu kumosi yi yandi.

⁴ Amana wákhokisa bambuta ba banganga Nzambi boosu yi balongi ba mitsiku mya kanda, mu kubahyula keti kubiki kafwani kubutwakila Kidisitu?

⁵ Amana bawu bámuzimbwala: «Ku Betelemi dya Yuteya, mukuma tala mana másonama kwena mbikudi:»

⁶ "Amana ngeyi, Betelemi, mulambu wa Yuteya,

mu kyedika, weku wa khunda muna kati dya mbanza za mbuta za Yuteya;

mukuma mwena ngeyi mwalúbwakila mutwadisi mosi wuna wakála muhungudi wa Kiseledi, kanda dyama".

⁷ «Hanga Eloti wutedisi banganga ba bathetimbwa ku phengu amana wázíkisa kwena bawu tangwa dya kumonika kwa katumbwa.»

⁸ Amana buna kábatuma ku Betelemi wuzimbudi: «Ndenu lwenda zíkisa tsikiningi ya mambu kikuma kya mwana, amana, tangwa lwamúsengumuna, alwisa nzayisa, ndangu meni phi yisa fukama ku thwala yandi.»

⁹ Amana kunima dya kuyuka kyamvu, béndá. Kinga katumbwa kana bámona ku Kola wábatekidila kuna thwala; buna katula hana thandu ya homa hana kákala mwana, hanga wutelami.

¹⁰ Amana buna bámona katumbwa, báyuka kyesi kya lawu.

¹¹ Bákota muna nzu, bámona mwana yi Madiya ngudi wandi, bábwá muna malu mandi, kikuma kya kufukama ku thwala yandi, kunima bákangula mafuka ma bawu amana bámulambwala makabu: wolu, pfwabidi yi milab.

¹² Kunima, Nzambi wábalwengisa mu ndosi ni bavutwakilaku hika kwena Eloti; hanga, bávutwakila ku nzila ya hika ku tsi ya bawu.

Kutina ku Ngiphiti

¹³ Kunima kukwenda kwa bawu, wanzo wa Pfumu wámonika kwena Yozefu, mu ndosi amana wámuzimbwala: «Telama, bonga mwana yi ngudi wandi, amana tina ku Ngiphiti, zakala kwakuna tii yi kuna yikúzimbwala mu kuvutwakisa. Mukuma ka thama ku, Eloti kasánda mwana mu kumuhondisa.»

¹⁴ Yozefu watelama, wabonga muna phipha mwana yi ngudi wandi, watina ku Ngiphiti.

¹⁵ Hanga wuzakadini kwakuna tii yi kuna lufwa lwa Eloti. Mambu mana masalama ndangu malungila mana kázimbula Pfumu mwena mbikudi: «Yimútela mwana wama kalubuka ku Ngiphitid.»

Kuhonda kwa bana

¹⁶ Tangwa kádímona Eloti ni bamuhuni kwena banganga ba bathetimbwa, nganzi zandi zátombuka lawu. Wátuma bahonda bana ba bayakala boosu, yandikila mvula zodi yi kuna banda, bana bákala ku Betelemi yi kuna milambu myandi; bwosu tangwa dina kádizíkisila kwena banganga ba bathetimbwa.

¹⁷ Kinga bwabuna málungila mana mázonzama kwena mbikudi Yelemiya:

¹⁸ «Ndinga mosi yibati yukalakana ku hata dya Lama; bidilu yi makana ma lawu:

^a 2:1 2:1 Kyamvu: khumbu yina básonika mu mikanda mya kisina yibati zonzila "Thotila", kaasi ndinga ya betu bisiya yala kwena "bapfumu". Yi kikuma kina tuzodi kubalumuna khumbu ya "thotila" ha kifulu kya "kyamvu".

^b 2:11 2:11 Wolu dyenina hanga tadi dya thalu ya lawu. Bisi sadiladya hanga mbongu yi kuyidikila bilunga. Pfwabidi yena kisi dya thalu ya lawu yina bisi yoka kikuma kya kulubula tsudi ya kitoku. Bisi yidikaya yi budimbu bwa miti myafwanakana. Mila mena mananasi ma thalu ya lawu bisi yidikama yi budimbu bwa miti wumosi.

^d 2:15 2:15 Oze 11:1 ^e 2:18 2:18 Yel 31:15

Lakhedi wuna wubati dila bana bandi; katondiku ni bamuhomba kikuma bafini^e.»

Kuvutuka ku Ngiphiti

¹⁹ Kunima lufwa lwa Eloti, hanga, wanzo wa Pfumu wámonika mu ndosi kwena Yozefu, muna Ngiphiti.

²⁰ Wámuzibwala: «Telama^d, bonga mwana yi ngudi wandi, amana vutuka muna tsi ya Kiseledi, mukuma babana bakala sanda moya wa mwana, bamani fwa.»

²¹ Amana Yozefu wátelama, wábonga mwana yi ngudi wandi wávutuka ku tsi ya Kiseledi.

²² Kaasi, ha káyuka ni Alakelawusu wuyadi ku Yuteya ha kifulu kya Eloti tata wandi; wáyuka bweya mu kuvutukakwa; bámulwengisa hika mu ndosi amana wáyombuka ku milambu mya Ngadidi.

²³ Hanga, wisa kala muna mbanza mosi bisi tela, Nazaleti, ndangu malungila mana mázonzama mwena bambikudi: «bamútediki Mwisi Nazaleti.»

3

Malongi ma Yowani Mubotiki (Mlk 1:1-18; Luk 3:1-18; Ywn 1:19-28)

¹ Kunima mvula za lawu, wátula Yowani Mubotiki, kakala samuna muna

nganga ya Yuteya amana wekina zimbula:

² «Balumunenu mbundu, mukuma Kipfumu kya mazilu kibwesukini^a.»

³ Kinga yandu kenina wuna kázonzila mbikudi Yesaya:
«Ndinga mosi yibati kalunga muna nganga:

Yidikenu nzila ya Pfumu^b,
sungikenu mikinda myandi.»

⁴ Yandi Yowani kákala yi muledi wa mwika mya kamela^d amana kakala vwata mukaba wa tsibu muna mbunda; kakala dya baphasu yi bwiki bwa mu tseki^e.

⁵ Bisi Yelusalemi yi bisi Yuteya yi bisi mulambu wuna wosu wa kinzunga kya Yolutani, bakala kwenda kwena yandi.

⁶ Amana bakala babotika muna nzadi Yolutani bwabuna bakala funguna masumu ma bawu.

⁷ Amana bwosu kámona lawu dya Bafwadisi^e yi Basadise^f bakala kwisa ku mbotika ya yandi, kikuma kya kubotama; amana wubazimbwadini: «Mbandu ya masawa! Nati wululongisidi mu kutina kyana, khabu za Nzambi zazi zakwísa?

⁸ Songilenu mu bibundu bya bukheta ni lusobini bikalulu byenu;

⁹ amana lubanzaku mu kudizonzilaka: "Thwenina yi tata wetu Bulahami^h".

d 2:20 2:20 Muhowu wawu "telama" wusongidi hika: "tokama", "vumbuka" amana ndawenda. **a 3:2 3:2** Kubalumuna kwa mbundu kubati songila kuluta «kuyanana» holo «kubalumuna mabanza»; nzonzidi yina yibati zonzila mbikutulu zina za bulunda bwa khulu, tangwa bakala mutela Kiseledi mu «kuvutuka kwena Nzambi», mu kuyambula mutwa wa ngolu ndangu kakala yi bulemvu bwosu buna bwálomba bulunda. Kubalumuna kwa mbundu kwisa mupfunu wa lawu ku mwini wa kukwisa kwa Kipfumu kya mazilu. **b 3:3 3:3** Yayi yena phila ya kufwanikisa. Mathayi kazonzila Yesaya mu kuzimbula ni batu bafwana kuyilama ndangu Pfumu kisa. Bakala yi mupfunu wa kubalumuna mbundu yi kuyidika mbundu za bawu yi luzingu lwa bawu mu ngisilu yandi. Yesaya káfwanikisa mambu mamana yi kuyidika kwa nzila kikuma kya kuyambila Pfumu. **d 3:4 3:4** Kamela kena mbisi mosi wa mbuta wa mu hata, kisi tikula batu yi bifunda mu nganga. **e 3:4 3:4** Mbandu ya luzingu yi miledi mya Yowani myakala songila kwena batu ba bilumbu byabi ni yandi mbikudi kakala. Kakala fwanakana yi mbikudi Diya (2Th 1:8). **e 3:7 3:7** Bafwadisi bakala dingumba dimosi dya basadi basambidi bana bakala lunda mitsiku mya bakhaka ba bawu. Bakala landila mboti-mboti mitsiku mya kuwakana kwa khulu yi kuyika mitsiku mya hika. Bakala mu dingumba dimosi dina dyakala dimonikisa lawu ku thwala ya Bayuta bahika amana bakala bazitisa phi lawu kwena Bayuta bahika. **f 3:7 3:7** Basadise bakala dingumba dya basadi ba Nzambi bana bakala lunda mitsiku mya bakhaka ba Bayuta. Bawu bakala zitisa lwesi mitsiku mya bulunda bwa khulu kikuma bakosikila keti mitsiku mosi. Kaasi bakalaku kwikila mu mambu matadidi banzyo keti bitembu, keti mu lufutumuku lwa bafwa. Bawu phi batambwasa mabanza mahika ma baphani. Bakala kibuka kya khunda kaasi bakala yi ngolu mu mambu ma leta. Bawu bakala kaka bamvwama. **h 3:9 3:9** Nzambi kámusola Bulahami kikuma kya kuyandika kanda dimosi dya batu bandi básolama. Kinga, mu tangwa dya Yowani, Bayuta balawu bazola ni, bwosu básolama kwena Nzambi, bakala kwikila ni batu ba masonga benina ku thwala ya Nzambi. Bakala banza ni Nzambi kabahekaku ndola ku pfundusu ya tsuka.

Mukuma, mbati luzimbwala ni Nzambi wufwani, muna matadi mama, kukitula bana ba Bulahami!

¹⁰ iAmana kisoka kya kusikula kedi kyenina hana sina dya miti: disongidila miti wosu wuna wisiku ha kibundu kya bukheti bakwangawa amana balósawa ku mbawu.

¹¹ Meni, mbati lubotika mu mamba, mu kusongila ni lubalumuni mbundu; kaasi wuna wisi kwisa ku manima ma meni, wunduti meni mu ngolu, kyeku walunga mu kumuwomuna tsabatu zandi, kalubotika mu Kitembu kyatoma yi mu mbawu.

¹² Kenina yi muyungulu hana koku dyandi kikuma kya kuhambula ngenza yi tswala; kasóla ngenza za bukheti, wulumbikiza muna khila, kaasi kayóka tswala mu mbawu yina yisiku zimal.»

Mbotika ya Yesu (Mlk 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Hanga Yesu wutuki ku Ngadidi yi kuna nzadi Yolutani; wenda kwena Yowani ndangu bamubotika kwena yandi.

¹⁴ Yowani wábwisabwa amana wámuzimbwala: «Meni yenina yi mupfunu wa kubotama kwena ngeyi amana ngeyi wisi kwena meni!»

¹⁵ Kaasi Yesu wámuvutwala: «Yambula bwahangama bwabuna mu tangwa dyadi. Mukuma muna phila meni yayina twalúngisila mambu moosu mana kabati

lomba Nzambi.» Hanga yandi wutambwasi.

¹⁶ Amana buna kabotama Yesu, walubuka mu mamba. Muna tangwa meni dyadina, mazilu makanguka: wámona Kitembu wa Nzambi kukulumuka hanga yembi amana wisi hana thandu ya yandi.

¹⁷ Ndinga mosi yátuka ku zilu yizonzi: «Yandu kenina mMwana wa meni watondama; mwena yandi tsidini kyesi kyama.»

4

Kuhukumuka kwa Yesu (Mlk 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Hanga Yesu bamunatisi, kwena Kitembu, muna nganga, ndangu bamuhukumuna kwena kiphidi-mutua.

² Amana kunima kuzila kudya bilumbu makumaya bya mwini yi phipha makumaya, wáyuka nzala.

³ Amana muhukumuni^b wisa bwesuka, wámuzimbwala: «Yukani dMwana wa Nzambi wenina, zimbula kwena matadi mama, makituka mapha.»

⁴ Amana, yandi wámuvutwala: «Tala mana másonama: "Mutu kazingilaku mu madya lwesi, kaasi mu ndinga yosu yina yisi lubuka mu munwa wa Nzambi".»

⁵ Hanga Kiphidi-Mutu wumunati ku Yelusalemi, mbanza yatoma, wumunenginiki hana kisoka kya mudilu wa nzu ya Nzambi,

ⁱ **3:10 3:10** Yowani kakala zimbula ni bwosu kenina mutu wosu bela-bela mu kuzenga miti wosu wuna wisiku buta bibundu bya bukheti, Nzambi kenina bela-bela mu kuhana ndola kwena batu bana bisiku hanga mihangu mya mboti mina mibati songila ni babalumuni mbundu. ^k **3:11 3:11** Kuvwata tsabatu zandi: kyakala ksalu

kimosi muna bisalu bya bahika. ^l **3:12 3:12** Yesu bakala mufwanikisa yi mukwa mahata. Musadi wa bilanga kisi hambula ngenza yi tswala. Kisi sweka ngenza amana wuyoki tswala. Buna kakwisa Yesu, kahambula batu bana básoba bikalulu bya bawu mboti-mboti yi bana bakonda soba bikalulu bya bawu. Katámbula, muna Kipfumu kya Nzambi, boosu bana básoba bikalulu kaasi kazánga bana bakonda soba bikalulu. ^m **3:17 3:17** Nzambi kenina

Tata wa Yesu Mwana mu phila yina yifwanakaniku yi yina ya batu, batata yi bana ba bawu. Bibila dibati sadila muhowu wa Mwana mu kusongila ni Yesu kena phila mosi yi Nzambi amana phi kwena Nzambi katuka. ^a **4:1**

4:1 Kiphidi-mutu kenina pfumu wa bitembu bya mbi byosu. Kakala theti wanzyo mosi ku zilu, kaasi kahanga wusi lulendu ku thwala ya Nzambi. Nzambi wamukukwasa ku zilu amana buthwena kisi hukumuna batu ha tsi.

Tala khumbu zandi za hika Satana zina zenina mu Bibila: «Belezebula»: «mbeni» yi «muhukumuni». ^b **4:3 4:3**

Muhowu wawu muhukumuni wubati fwanakana yi kiphidi-mutu, pfumu wa bitembu bya mbi. Kulemvula batu kwena mosi wa mihangu myandi. Kosu tangwa, kisi meka kusumuna batu. ^d **4:3 4:3** Nzambi tata kenina Tata

wa mwana wandi, Yesu Kidisitu, bweku phila mosi yi mutu wuna wena tata wa bana bandi. Bibila dibati muheka Yesu khumbu ya Mwana (Mwana wa yakala) wa Nzambi mu kusongila ni Yesu phila mosi kenina yi Tata wandi.

⁶ amana wumuzimbwadi: «Yukani Mwana wa Nzambi wenina, tsutsuka ha tsi, mukuma tala mana masonama:»
"Kahana kwena banzyo bandi miswa kikuma kya ngeyi,
amana bakwisa kuyaka muna moku ma bawu,
ndangu kitambi kyaku kidikhukulaku ku tadi dimosi."

⁷ Yesu wumuvutwadi: «Tala mana masonama hika: "Wamekaku Pfumu, Nzambi waku."»

⁸ Kiphidi-mutu wamunata hika ha mongu wa kaleyi lawu, wamusongila bipfumu byosu bya tsi yi khembu ya byawu,

⁹ amana wumuzimbwadi: «Yikuheka bima bina byosu, yuka ni wabwa mu bitambi byama mu kufukama ku thwala meni.»

¹⁰ Hanga Yesu wumuzimbwadi: «Katuka Satana! Mukuma tala mana masonama: "Ku thwala Pfumu, Nzambi waku, lwesi wafukama amana yandi lwesi wasambila."»

¹¹ Hanga kiphidi-mutu wumusisi. Amana banzyo babwesuka amana bekina musadila.

Yesu wuyandikini kisalu kyandi ku Ngadidi
(*Mrk 1:14-15; Luk 4:14-15*)

¹² Amana buna kayuka ni Yowani bamulambudi, hanga wayombuka ku Ngadidi.

¹³ Amana wakatuka ku Nazaleti, wenda kala ku Kafadinawumu, ku mukinda wa yanga dya mbuta, muna milambu mya Zabuloni yi Nefutadi.

¹⁴ Ndangu dyalungila dyambu dina bazimbula mwena mbikudi Yesaya:

¹⁵ «Tsi ya Zabuloni, tsi ya Nefutadi, mukinda wa nzadi, yi kuna sambwa dya Yolutani,
Ngadidi ya makanda ma batu!

¹⁶ Kanda dina dyakala mu phipha, dimoni mutemu wa lawu!
Yi kwena bana bazakala mu kinzunga yi mu kivula kya lufwa,
mutemu wumosi wumoniki kwena bawu!»

¹⁷ Tuka tangwa meni dina, Yesu wayandika kusamuna yi kulonga: «Balumunenu mbundu zenu mukuma Kipfumu kya mazilu kibwesukini!»

Balonguki baya batheti ba Yesu
(*Mrk 1:16-20; Luk 5:1-11*)

¹⁸ Amana Yesu buna kakala kangala muna mukinda wa yanga dya Ngadidi, wamona baphangi bodi, Simoni, wuna bisi tela Phetelu, yi Andele myaki wandi; bakala losa wanda dimosi muna yanga dya mbuta, mukuma balobi bakala.

¹⁹ Hanga wubazimbwadi: «Alwisa ndanda, amana yilukitula balobi ba batu.»

²⁰ Amana bawu, muna mbala mosi, basisa mawanda, benda mulanda.

²¹ Amana buna kaphusana, wamona baphangi bahika bodi, Zyaki mwana wa Zebeteya yi Yowani, phangi wandi, bakala muna mudimba yi tata wa bawu Zebeteya, bakala yilulula mawanda ma bawu. Yesu wabatela;

²² Amana bawu muna mbala mosi basisa mudimba yi tata wa bawu, amana bamulanda.

Yesu kisi longa amana kisi belula

²³ Amana kakala kwenda muna Ngadidi yosu; mu kulonga muna nzu za kimvuka za Bayuta za bawu yi kusamuna Musamu wa Bukheti wa Kipfumu kya mazilu, amana kakala belula maladi moosu yi bimbefu byosu mu kati dya batu.

²⁴ Amana khululuka ya yandi yamwangana mu mulambu wosu wa Sidiya. Amana bakala munatina batu boosu babana bakala bela, babana bakala yi makhasi ma mutindu yi mutindu yi miyangu mya bitembu bya mbi yi bakwa kikhoni, yi khonzu, amana wubabeludi.

²⁵ Milumba-lumba mya batu bakala mulanda; tuka mu Ngadidi yi kuna mulambu wa Mbanza Kumi yi ku Yelusalemi yi ku Yuteya yi ku sambwa dikwawu dya Yolutani.

5

Malongi hana thandu ya mongu

(Mth 5-7)

¹ Amana tangwa kámona
milumba-lumba mya batu, wátombuka
ku mongu, amana buna kázakala,
balonguki bandi babwesuka kwena yandi

² amana mu kukangula munwa wandi,
wáyandika kubalonga bwabu:

Mamboti ma kyedika

(Luk 6:20-23)

³ «Kyesi kwena bana bena baphutu mu
kitembu,
mukuma Kipfumu kya mazilu kyenina
kwena bawu!

⁴ Kyesi kwena bana bisi dila,
mukuma bakwisa bahomba!

⁵ Kyesi kwena bana benina balembama,
mukuma bavwáya tsi.

⁶ Kyesi kwena bana benina yi nzala yi
kihwinya kya masonga,
mukuma bawu bayúkuta!

⁷ Kyesi kwena bana bisi yukila bakwawu
kyadi,

mukuma Nzambi kyadi kabáyukila!

⁸ Kyesi kwena bana benina yi mbundu ya
hedila,

mukuma bawu bamóna Nzambi!

⁹ Kyesi kwena bana bisi yadisa ngemba,
mukuma bawu babátela bana ba
Nzambi!

¹⁰ Kyesi kwena bana bisi nyokuna
kikuma kya masonga,

mukuma Kipfumu kya mazilu kyenina
kwena bawu!

¹¹ Kyesi lwenina kyawu mu tangwa bisi
lutukwana amana bisi lunyokuna amana
bisi luhunina misamu mya mutindu yi
mutindu kikuma kya meni.

¹² Sangwalenu, amana kalenu mu kyesi,
mukuma lufutu lwenu lwa lawu lwenina
mu mazilu, mukuma, yi bwabuna phi
babanyokuna bambikudi bana
balutekidila.»

^a **5:13 5:13** Mungwa wisi yidika bima. Wawu wisi hana mutomu wa kitoku ku bisaka amana wisi sadisa ndangu bisaka bizanganaku. Phila mosi, bakwikidi bisi yidika tsi yi batu bana bisi zingilamwa, mu kuzinga bwosu kalombibwa Nzambi. Bisi sadisa phi batu ndangu bazanganaku. ^b **5:14 5:14** Yesu kabafwanikisa balonguki bandi yi mwini. Kyesesi kimosi kyisi twa kikuma kya bana benina mu phipha yi kubasongila nzila ya bawu. Phila mosi, balonguki ba Yesu bafwana kusongila nzila yina yisi nata kwena Nzambi kikuma kya batu bana bena mu phipha ya kitembu.

Mungwa yi Kyesesi

(Mlk 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ «Benu lwenina mungwa wa tsi. Kaasi yukani mungwa wekina laku-laku, yi biki balenda vutwalawa mutomu? Wa phamba, weku hika mupfunu, ho kakulosawoku ku nzila batu badyatikisawa^a.

¹⁴ «Benu lwenina kyesesi kya tsi.
Mbanza mosi bátunga ha thandu ya
mongu yifwaniku kuswamanab.

¹⁵ Amana bisiku lemisa mwinda
ndangu bafidingawa ku tsya nzungu ya
tuma; kaasi bisiwa sya ha muzanga,
amana wulemi ndangu wayinika boosu
bana benina mu nzu.

¹⁶ Bwabuna kyakenzudiki kyesesi
kyenu ku thwala batu, ndangu bamona
miza myenu mya bukheti amana
bamuzatúlaka Tata wenu wuna wenina
mu mazilu.»

Malongi matadidi mitsiku

¹⁷ «Lubanzaku ni meni yisi zanga
Mitsiku holo Bambikudi. Yisaku kikuma
kya kuzanga, kaasi kulungisa.

¹⁸ Abwabuna, kikuma yiluzimbwadi: yi
kuna dyalútila zilu yi tsi, ka kisona ku
kimosi kya Mitsiku kyalúta, yi kuna
mabwíla mambu moosu.

¹⁹ Disongidila wuna wakúlula keti mosi
wa khunda muna mitsiku myami amana
kalonga bwabuna kwena batu, bamútela
wa khunda mu Kipfumu kya mazilu,
kaasi wuna wazítisamya, walóngamya
phi, yandi bamútela wa mbuta mu
Kipfumu kya mazilu.

²⁰ Mukuma, yiluzimbwadi, yuka ni
masonga menu malutiku mana ma
balongi ba mitsiku yi Bafwadisi,
lwakotamwoku mu Kipfumu kya
mazilu.»

Malongi matadidi khabu

²¹ «Lwáyuka ni bázim-bula bwabu
kwena bambuta: "Walendaku honda

mvumbi wa khengu; wuna wahonda mvumbi wa khengu, bamunata ku pfundusu".

²² Kaasi meni, yiluzimbwadi bwabu: Wosu wuna wáyukila phangi wandi khabu, bulungi bamunata ku pfundusu. Amana wuna wázimbula kwena phangi wandi: "Zoba", bulungi bamunata ku thwala kimvuka kya mbuta^d; amana wuna wázimbula kwena phangi wandi "Kilawu", bulungi bamulosa ku bilungi.

²³ Kisongidila, yukani wubati kwenda hana kabu dyaku ku mesa ma kimenga, amana kwakuna, yuka wayubuka ni phangi waku kena yi kima kitadi ngeyi,

²⁴ sisa hana kabu dyaku, kuna thwala ya mesa ma kimenga, amana wenda theti kuvutula ngemba yi phangi waku, kunima awisa hana kabu dyaku.

²⁵ «Yidika tswatsu yi mbeni waku, buna lwenina yi yandi mu nzila ya nganda ya bazusi; kondilo, kakulambula nana kwena zusi, amana zusi kwena phumbulu, amana bakutimbula mu boloku.

²⁶ Abwabuna yikuzimbwadi: walúbukamwoku kedi yuka wufutiku yi kuna dikuta dya tsuka.»

Malongi matadidini mbongi

²⁷ «Lwayuka ni bazimbula bwabu: "Wataku mbongi."

²⁸ Kaasi meni, yiluzimbwadi: Wosu wuna watala mukhetu wa ngani mu phila ya kumukemba, wuti kedi mbongi yi yandi muna mbundu yandi.

²⁹ eAmana yukani disu dyaku dya kitata dyakubwisaka mu masumu, lokuladya amana losadya kyana yi ngeyi! Mukuma bwena mboti kwena ngeyi watotisa lwesi kitini kimosi kya lutu lwaku, kaasi bweku mboti ni balosa lutu lwosu ku bilungi.

^d 5:22 5:22 «Kimvuka kya mbuta» kina bisi tela ni Sanedeni, bisikya bongila hanga nganda ya mbuta ya basadi ba Nzambi ba Bayuta. Bapfumu ba bayuta makumi tsambwadi bakalaya tala, kaka banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi bambuta ba dibundu bakala muna. Pfumu wa mbuta muna nganda meni kakala mbuta wa banganga Nzambi. ^e 5:29 5:29 Mu nzila yayi yi yina yilandi, Yesu kasadidi bitini bya lutu bina thwisi sadila tangwa thwisi sumuka. Kasadila koku dya kitata yi disu dya kitata hanga bidimbu mu kusongila mana thwisi sala yi mana thwisi tala. Tangwa kazimbula ni tufwani kukatula koku dyetu dya kitata holo disu dyetu dya kitata, kazola kuzimbula ni twafwana kusya ngolu mu kubwisa masumu. ^f 5:38 5:38 Mambu mama básonikama phi mu bulunda bwa khulu. Yuka watanga mukanda wa Kulonga 19:21

³⁰ Amana yukani koku dyaku dya kitata dyakusumunaka, zengadya, losadya kyana yi ngeyi; mukuma bwena mboti kwena ngeyi watotisa lwesi kitini kimosi kya lutu lwaku, kaasi bweku mboti ni balosa lutu lwaku lwosu ku bilungi.»

Malongi matadidi kufwa kwa longu (Mth 19:9; Mlk 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ «Amana bazimbula bwabu: "Ni wuna wayambula mukhetu wandi, kamuheka mukanda wa kufwa kwa longu.

³² Kaasi meni, yiluzimbwadi: Wosu wuna wayámbula mukhetu wandi, katula kusala kindumba, wumukitudi kita kya mbongi, amana wuna wakwela mukhetu bayambudi ku longu, yandi phi mbongi kisi ta.»

Malongi matadidi ndefi

³³ «Lwáyuka hika buna bázonza kwena bambuta: "Waléwulaku ndefi yaku, kaasi walúngisa ku thwala Pfumu mana wasila mu ndefi yaku."

³⁴ Kaasi meni yiluzimbwadi lwesi ni ludyaku ndefi kyamakulu: keti ku zilu, kikuma kina kyenina kiti kya Kipfumu kya Nzambi;

³⁵ keti ha tsi, kikuma mafu yi kidyatilu kyandi; keti ku Yelusalemi, kikuma yina yenina mbanza ya Kyamvu wa Mbuta.

³⁶ Wadyaku ndefi keti mu mutwa waku, mukuma walendaku balumuna lusuki lumosi mu katoki kondilo mu kaphindi.

³⁷ Amana yambula nzonzidi yenu yakala: yukani "abwabuna", "abwabuna", ho "loni", "loni"; mana bisikwa yika, kwena kiphidi-mutu misi tuka.»

Kuvutula mbela (Luk 6:29-30)

³⁸ «Lwáyuka ni bázimbulu bwabu: "Disu muna disu amana dinu muna dinuf."

³⁹ Kaasi meni, yiluzimbwadi: Luvutulaku mbela kwena mbeni. Honi mutu kakuta mbata ku tama dya kitata, mubalwamina hika dikwawu.

⁴⁰ Amana yuka mutu wuzodi kakunatisa mukanu ndangu kalenga tambula kikutu kyaku, muyambula katambula hika muzakah waku.

⁴¹ Amana yukani mutu kakulundika mu kusala funda dya thambi, ngeyi fwokula mu mbala zodi.

⁴² Kwena wuna wusi kulomba, hana, amana kwena wuna wutondi kulefwa kima kwena ngeyi, wuhungaku.»

Tonda dya bambeni (Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ «Lwáyuka ni bázimbulu bwabu: "Watónda khunda waku, amana waménga mbeni waku."

⁴⁴ Kaasi meni, yiluzimbwadi: Tondenu bambeni benu amana lombilenu kikuma kya bana bisi lunyokuna.

⁴⁵ Bwabuna lwakítwakila bana ba Tata wenu wuna wenina mu mazilu. Kikuma kisi lubula tangwa kikuma kya batu ba mbi yi batu ba mboti, amana kisi nokisa mvula kikuma kya batu ba masonga yi batu bakonda masonga.

⁴⁶ Mukuma, yukani lwatondaka lwesi bana bisi lutonda, khi ndandu lwatámbula? Bakalaki ba phaku bisi bwoku hanga bwabuna phila mosi?

⁴⁷ Amana yukani benu lwahanaka mboti kwena baphangi benu lwesi, khi kima lwisi sala kya ngituka? Baphani bawu phi bisi bwoku hanga bwabuna phila mosi?

⁴⁸ Disongidila, lwakala balungila bwosu kenina Tata wenu, wa ku zilu, walungila.»

6

Malongi matadidi lusadisulwa batsukami

^h 5:40 5:40 «Kikutu» wena mbandu ya muledi wa batu bana bafwana kuzengila mukanu. Kuyika kima kubati songila lutonde kwena mutu wambi. ⁱ 5:46 5:46 Bakalaki ka phaku bababwisa kwena banduku ba bawu Bayuta kikuma kya mambu matatu: 1. Matangwa ma lawu bakala bonga makuta hana thandu ya makuta mana bazenga kikuma kya phaku, bakala swékama kikuma kya bawu meni amana bakala kituka bamvwama. 2. Bakala sadila bapfumu ba bisi Loma bana bakala nyokuna batu. 3. Bwosu bakala mu kikhunda yi bisi Loma bana bakonda kala bayuta, bawu phi bakala bamona, mu mitsiku mya bawu, hanga «batu ba mvindu, kikuma bakalaku zitisa mitsiku wa bayuta wuna wa kudisemisa». ^a 6:5 6:5 Luk 18:11

¹ «Kebenu mu kusadila masonga menu ku thwala ya batu, mu kudimonikisa. Kondilo, lwatámbulaku ndandu kwena Tata wenu wuna wenina mu mazilu.

² Disongidila tangwa wisi hana kabu dya khenda, wutaku kindanda ku thwala ya ngeyi meni, bwosu bisibwa sala bakavungalosi mu nzu za kimvuka za Bayuta yi muna phambu: ndangu babazatula kwena batu. Mu kyedika yiluzimbwadi, bátambula kedi hakana ndandu ya bawu.

³ Kaasi tangwa wisi hana kabu dya khenda, koku dyaku dya kimama dizayaku mambu mana dibati sala koku dyaku dya kitata,

⁴ ndangu kabu dyaku dya khenda dyasalama mu kitsweki; amana Tata waku, wuna wisi mona mu kitsweki, kakuvutwaladya.»

Malongi matadidi lombilu (Luk 11:2-4)

⁵ «Tangwa lubati lombila, lukalaku hanga bakavungalosi: bana bisi zola kulombila mutendendi muna nzu za kimvuka za Bayuta yi muna pfumba za mabala-bala ma mbuta, mu kudimonikisa kwena batu. Mu kyedika, yiluzimbwadi: bátambula kedi hakana lufutu lwa bawu^a.

⁶ Kaasi ngeyi, tangwa wubati lombila, kota kuna suku dina dya tsuka, phata mwelu amana lombila Tata waku wuna wena mu kitsweki, wisi mona mu kitsweki, kakuvutwala.»

⁷ «Amana mu kulombila, lulutikisakaku ndinga, hanga baphani; bisi banza ni mu kulutikisa ndinga babáyukila kwena banzambi ba bawu.

⁸ Disongidila ni lubasokululaku, mukuma Tata wenu wuzayi keti biki lwenina byawu mupfunu ku thwala ya kumulombabya.»

⁹ Disongidila talenu buna lufwani kulombila:

"Tata wetu wenina muna mazilu, yambula khumbu yaku batomisaya,

¹⁰ Kipfumu kyaku kisa, luzolu lwaku lwhangama ha tsi, hanga ku zilu.

¹¹ Tuheka lelu madya metu ma kosu kilumbu.

¹² Amana tulolula mitsoki myetu, bwosu thwisi lolula betu phi kwena bana bisi tukota mbi.

¹³ Amana wutuyambulaku ni twabwa mu kimeka, kaasi tuhulula kwa Mbi."

^b[Mukuma kwena ngeyi kwenina luyalu, ngolu yi khumbu, mvula muna mvula, Abwabuna.]

¹⁴ «Amana, yukani lwisi lolula kwenu bakwenu mitsoki mya bawu, Tata wenu wenina ku zilu kalulolula benu phi.

¹⁵ ^dKaasi yuka lwisiku lolula kwena batu, Tata wenu kalulolulaku benu phi mitsoki myenu.»

Mutindu wa kuzila madya

¹⁶ «Amana tangwa lwisi zila madya, lukalakaku yi mbunzu ya kiwayi, bwosu bisi hanga bakavungalosi: bisi kasa mbunzu mu kusongila kwena batu ni bawu bazidi madya. Mu kyedika, yiluzimbwadi, batambudi kedi ndandu ya bawu.

¹⁷ Kaasi ngeyi, tangwa wubati zila madya, tomisa khambu ku mutwa amana sukula mbunzu,

¹⁸ ndangu wumonikisaku kwena batu ni wubati zila madya, kaasi kwena Tata waku wuna wenina hakana mu kitsweki amana Tata waku wisi mona muna kitsweki kakuvutwalakya.»

Bimvwama muna zilu (Luk 12:33-34)

¹⁹ «Ludilumbikilaku kuvwa ha tsi, henina yi batseledi yi mboku byisi zanga yi befi bisi lungula ndangu bayiba.

^b 6:13 6:13 Mu ndambu ya mikanda mya tsukinina lwesi mwenina bisona byabi byenina mu khunga. ^d 6:15 6:15 Ywn 2:13 ^e 6:22 6:22 Mu tangwa dya Yesu, batu bakala bongila disu hanga kisina kya myesi. Bakala banza ni disu dyakala kitini kya lutu kina kisi yinika kitembu holo mbundu ya mutu. ^f 6:26 6:26 Mupfunu wa Yesu wakala ni balonguki babakisa, Nzambi kabaheka madya mana benina mawu mupfunu.

²⁰ Kaasi dilumbikelenu kuvwa kwenu muna zilu, mwamuna mwakonda kala keti tseledi keti mboku bisi zanga, amana kweku keti befi balenda lungula keti kuyiba.

²¹ Mukuma hana hena kuvwa kwaku, hahana phi hakala mbundu yaku.»

Mwinda wa lutu (Luk 11:34-36)

²² «Disu dyenina mwinda wa lutu; ho disu dyaku dyakala bukheti, lutu lwaku lwosu lwakala mu mutemu^e.

²³ Kaasi, yukani disu dyaku dyakala dya mbi, lutu lwaku lwosu lwakala mu phipha! Honi, disongidila, mutemu wuna wenina mwena ngeyi wakala phipha, mu khi mutindu wa phipha wakala!»

Nzambi ho mbongu (Luk 16:13)

²⁴ «Ka mutu ku walenda kusadila bapfumu bodi: Holo, kamumenga mosi amana katonda mukwawu; holo, kadinama kwena mosi amana kamubusa mukwawu. Lwalendaku, lwasadila Nzambi yi mbongu.»

Kukala yi kivuvu mwena Nzambi (Luk 12:22-31)

²⁵ «Yi hakana ni yiluzimbwadi bwabu: ludiyangisaku, kikuma kya luzingu lwenu, keti biki lwadya holo keti biki lwanwa, keti kikuma kya lutu lwenu, keti biki lwavwata. Luzingu luhitiku madya, amana lutu kuluta muledi?

²⁶ ^fTalenu banuni ku zilu, bisiku kuna, bisiku katula mbutu, bisiku sweka kima mu khila; amana Tata wenu wenina ku zilu kisi badisa! Benu lweku mupfunu lawu kuluta bawu?

²⁷ Amana nati mu kati dya benu walenda, muna nyengi dyandi, kukosikila keti koma ka tangwa ka luzingu lwandi?

²⁸ «Amana biki lwisi dinyengina kikuma kya muledi? Talenu abweti bisi mena bithundu bya mu bilanga: bisiku sala, bisiku londa,

²⁹ amana yiluzimbwadi ni keti Solumoni^h, muna khembu yandi yosu, kavwataku hanga mosi wa byawu.

³⁰ Amana yukani Nzambi kisi vwatisa buna mwangu wa bilanga wuna wena hana lelu amana mbasi balosiwa ku mbawu, abweti kalendabwoku sala kuluta, kikuma kya benu, batu ba lukwikilu lwa khunda?

³¹ Disongidila ni ludinyengaku, mu kuzonzaka: "Biki twadya? Biki twanwa? Holo biki twavwata?"

³² Mukuma bima bina byosu, byabina bisi sanda batu ba makanda moosu, konda kulembwa. Mukuma Tata wenu wenina ku zilu wuzayi ni mupfunu luvwibya.

³³ Kaasi sandenu theti Kipfumu kya Nzambi yi masonga mandi, amana bina byosu baluyikabya.

³⁴ Disongidila ni ludinyengaku kikuma kya mbasi; mukuma mbasi kadinyenga kikuma kya yandi meni. Mu kosu kilumbu kifwanani yi phasi za kyawu.»

7

Lufundisaku bakwenu (Luk 6:37-38,41-42)

¹ «Lufundisaku, ndangu Nzambi kalufundisaku phi.

² Mukuma muna phila ya pfundusu yina lwisi fundisila bakwenu, mwamuna phi balufundisila; amana mu kitesu kina lwisi tesila, kyakina phi kalutesila benu.

³ Amana kikuma kya biki wisi tadila kitswala kyenina mu disu dya phangi waku, kaasi wisiku mona kitini kya miti kyenina mu disu dyaku^a?

⁴ Holo abweti wufwani kuzimbula kwena phangi waku: "Ngyambula yikatula kitswala kyenina muna disu dyaku", kinga ni muna disu dya ngeyi meni kibuku kya miti kyenina muna?

⁵ Kavungalosi, katula theti kitini kya miti kyenina muna disu dyaku, amana

wamóna phila ya kukatula kitswala kya disu dya phangi waku.

⁶ «Luhanaku bina byena byatoma kwena bambwa kondilo baluvutwakila mu kululunza amana lulosaku misanga myenu ku thwala ya bangulu, kondilo badyatikisamya.»

Lombenu, sandenu, khokwatilenu (Luk 11:9-13)

⁷ «Lombenu amana lwatám-bula; sandenu, amana lwaséngumuna; khokwatilenu, amana baluyafwadila.

⁸ Mukuma wosu wuna wisi lomba, kisi tambula, wuna wisi sanda kisi sengumuna, amana kwena wuna wisi khokutila, mwelu wakuyafulula wakála.

⁹ Holo nati ha kati dya benu, ho mwana wandi kamulomba dipha, amana kamuheka tadi?

¹⁰ Kondilo, yukani kalomba tsema, amana kamuheka nyoka^b?

¹¹ Yukani benu batu ba mbi, lwazayaka kuhana bima bya bukheti kwena bana benu, kikuma kya biki ni lo, Tata wenu wenina kuna mazilu kakonda sala kuluta mu kuhana bima bya bukheti kwena bana bisibya mulomba!

¹² «Mambu mana moosu lwisi tonda ni batu bahangaka kikuma kya benu, benu phi hangakenuma phila mosi kikuma kya bawu: Amamana malongi moosu ma mitsiku yi bambikudi.»

Mwelu wafitakana (Luk 13:24)

¹³ «Kotilenu mu mwelu wafitakana; mukuma mwelu wuna wisi natisa ku bilungi wambuta wenina amana nzila yayalumuka, amana henina yi balawu bisimwa kotila;

¹⁴ Kaasi wa khunda wenina mwelu amana nzila yina yisi natisa batu ku luzingu, yafitakana yenina, amana bakhunda bena beninamwa.»

Miti yi bibundu byandi (Luk 6:43-44)

^h 6:29 6:29 Solumoni kakala mvwama wa mbuta ha kati dya bakyamvu boosu ba Kiseledi (1Ba 10:23). Solumoni kázinga mu tangwa dya mvula khama vwa ku thwala tangwa dya Yesu. ^a 7:3 7:3 Kitswala kibati songila disumu dimosi dya khunda holo kifu holo thalu ya khunda ya masumu. Kibuku kya miti kibati songila disumu dya mbuta holo mbi holo thalu ya mbuta ya masumu. ^b 7:10 7:10 Bisi Kiseledi bakala dya batsema kosu tangwa. Mu bikalulu bya Bayuta, kuhana nyoka, kyakala kifu kya mbi kikuma mutsiku wa Bayuta wabwisabwa.

¹⁵ «Lwengenu kikuma kya bambikudi ba bukamvi. Bisi kwisa kwena benu bavwata miledi mya mikoku, kaasi mu kati bena bambwa-ngongu^d bisi vukula.

¹⁶ Muna bibundu^e bya bawu lwabázayila. Bibundu bya vinu ha tsaku bisibya hedila? Amana fwani bahela kibundu kya fiki ha kivunza kya tsaku?

¹⁷ Ihana ni miti woosu wa bukheti wisi ha bibundu bya bukheti, amana miti wuna wambi, wisi ha bibundu bya mbi.

¹⁸ Miti wa bukheti wufwaniku kuha bibundu bya mbi, keti miti mosi wabela mu kuha bibundu bya bukheti.

¹⁹ Miti wosu wuna wisiku ha bibundu bya bukheti, bakwangawa, amana balósawa ku mbawu.

²⁰ Disongidila, abwabuna lwabázayila muna bibundu bya bawu.»

Kuzonza yi kusala
(Luk 13:25-27)

²¹ «Heku ni boosu bana bisi nzimbwala: "Pfumu, Pfumu," bakota mu kipfumu kya mazilu loni, kaasi bana lwesi bisi sala luzolu lwa Tata wama wenina mu mazilu.

²² Balawu banzimbwala muna kilumbu kina: "Pfumu, Pfumu, keku mu khumbu ya ngeyi twakala bikwala, mu khumbu ya ngeyi twakala kukwasila bitembu bya mbi, amana mu khumbu ya ngeyi twakala sadila biphadi?

²³ Amana hanga yibazimbwadi: "Yiluzayaku keti mbala mosi, katukenu ku mesu ma meni, benu lwisi sala mbi!"»

Nzu zodi
(Luk 6:47-49)

²⁴ «Disongidila, wosu wuna wuyuki kwena meni ndinga zazi amana kasadilaza kakála hanga mutu wuna wadimuka, wátunga nzu yandi ha thandu ya tadi.

²⁵ Amana mvula wánoka, kithombu kyisa, pfunzi yátukula, byenda dita kuna

nzu meni yina: yábwaku; kikuma bátungilaya ha thandu ya tadi.

²⁶ Kaasi wosu wuna wuyuki kwena meni ndinga zazi, konda kusadilaza, yandi kakala hanga zoba wátunga nzu yandi ha fusyangeni.

²⁷ Amana mvula wánoka, kithombu kyisa, pfunzi yátukula kuna nzu meni yina, yáwulumuka, amana kubwa kwa yawu kwákala kwa mbuta.»

Hamu dya Yesu
(Mlk 1:22; Luk 4:32)

²⁸ Amana tangwa kámanisa Yesu mambu mana, milumba-lumba mya batu báytuka lawu mu malongi mandi.

²⁹ Mukuma kakala balonga hanga mutu wenina yi hamu, heku ni hanga balongi ba mitsiku.

8

Yesu wabuka mutu mosi wakala yi bwasi
(Mlk 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Amana buna kákulumuka ku mongu milumba-lumba mya batu bámulanda.

² Amana kutala mukwa bwasi mosi wábwesuka, wamufukamina kuna thwala mu kuzimbula: «Pfumu, yuka ni wuzodibwa, fwani watsemisa.»

³ Amana Yesu wáyuna koku, awámusimba amana wuzimbudini: «Nzodibwa, sema!» Muna tangwa meni dina wásema ku bwasi bwandi.

⁴ Kunima Yesu wamuzimbwala: «Keba mu kuzimbulabwa kwena mutu, kaasi ndawenda disongila kwena banganga Nzambi, amana tambika kabu dina kasonika Moyize, kyakála kimbangi kikuma kya bawu.»

Kubeluka kwa musadi mosi wa pfumu wa baphumbulu wa Baloma
(Luk 7:1-10; Ywn 4:43-54)

^d 7:15 7:15 Bambwa-ngongu bana bisi vwata mukanda wa mukoku babati songila mambu ma bambikudi ba mbi bana bisi hunikisa kukala bakwikidi ba kyedika. Phila mosi yi bambwa-ngongu bana bavwata mikanda mya mikoku bisi huna amana kosu tangwa kihonza bisi kala, bambikudi ba mbi bisi huna. Malongi ma bawu menina kihonza. ^e 7:16 7:16 Bibundu byena mihangu mya batu. Buna thwisi mona mihangu mya mutu mosi, tuzayi yuka ni mutu wuna dyambu dimosi dya mboti holo dya mbi kasadi. Hanga buna thwisi mona bibundu muna miti amana tuzayi phi phila ya miti wandi. ^a 8:3 8:3 Bayuta bakala dikenga lawu mu kusimba mutu wena yi maladi ma mutindu wawu, mukuma mawu makala bakitula batu ba mvindu phi. Mu kuhanga bwabuna, Yesu kasongila ni hamu kakala dyawu ha thandu ya mutindu wa maladi mana.

⁵ Amana bwosu kákota mu Kaphedinawuma, satudiyoni^b mosi wábwesuka, mu kumulomba

⁶ amana wumubokwadidi: «Pfumu, musadi wama kena walandalala kuna nzu, wawokumuka amana wabela lawu.»

⁷ Yesu wumuzimbwadi: «Meni, yikwisa mubuka.»

⁸ Amana satudiyoni wuvutudi: «Pfumu, yeku walunga mu kukukotisa mu nzu yama; kaasi zonza lwesi ndinga mosi, amana musadi wama kábeluka.

⁹ Mukuma yena meni meni mu tsya hamu dya bambuta bama amana yena yi baphumbulu bama bisi ndemvukila; yisi zimbula kwena mosi: "Ndawenda!" Amana wendi, kwena mukwawu: "nzawisa", amana wisi, amana kwena musadi wama: "hanga bwabu", amana wuhangibwa.»^d

¹⁰ Amana kunima dya kumuyuka, Yesu wáyituka, wázimbula kwena bana bakala mulanda: «Abwabuna, yiluzimbwadi: khaku kedi mbona kwena mutu, mu Kiseledi, yi lukwikilu lwa mbuta bwabu.

¹¹ Amana yiluzimbwadibwa, lawu bakwisa ku tsosu yi ku ndamba, mu kutambula kizika ha mesa yi Bulahami yi Yizaki yi Yakobi muna Kipfumu kya mazilu^e.

¹² Kaasi bana ba Kipfumu kya Nzambi babakukwasa ku phipha ya ku phenza; kwakuna kwakála bidilu yi makwenzi.»

¹³ Amana Yesu wázimbula kwena satudiyoni: «Ndawenda, bwosu wukwikidi, yambula bwahangama bwabuna kikuma kya ngeyi.» Amana muna tangwa meni dina musadi wábeluka.

Yesu wubuki buko wa Phetelu
(*Mlk 1:29-34; Luk 4:38-41*)

¹⁴ Kunima, Yesu wenda ku nzu ya Phetelu. Wumoni mwamuna buko bwa

mukhetu walandalala hana thangi; yi kikhafuma kákala kyawu.

¹⁵ Amana wumusimbini kuna koku, kikhafuma kimuhwini, wutelamini, wuyandikini phi kumuheka madya.

¹⁶ Amana masikidika ha mabwa, bisa munatina batu ba lawu bakala yi bitembu bya mbi. Kakala kukwasa bitembu ku ndinga yandi amana wubabuki bambefu bana boosu,

¹⁷ Ndangu malungila mana bazonza mu nzila ya mbikudi Yesaya: «Wátambula bifu byetu bya mu lutu amana wázangula bimbefu byetu.»

Bana batondi kulanda Yesu
(*Luk 9:57-62*)

¹⁸ Amana, Yesu, buna kamona mulumba-lumba wa batu wumuzingi, hanga wuhani muswa wa kusabuka ku sambwa dikwawu.

¹⁹ Amana mulongi wa mitsiku mosi wisa muzimbwala: «Mulongi, yikulanda kwosu kuna wakwenda.»

²⁰ Amana Yesu wumuvutwadi: «Mikengi myenina yi binzenzi, banuni ba zilu benina yi mazamba, kaasi Mwana wa mutu keku yi homa kazenzika mutwa wandi.»

²¹ Amana mukwawu hika, hana kati dya balonguki, wumuzimbwadi: «Pfumu, pheka nzila, theti, ya kukwenda zika tata wama.»

²² Kaasi Yesu wumuzimbwadi: «Ndanda amana yambula bamvumbi bazika bamvumbi ba bawu.»^f

Yesu wulembiki pfunzi
(*Mlk 4:35-41; Luk 8:22-25*)

²³ Amana buna kázanza mu mudimba, balonguki bandi bámulanda.

²⁴ Muna kithulumukina, kimbongila kimosi kya ngolu kitukudi hana yanga dyosu, mudimba wáyandika kubasa mamba. Amana yandi, wanimba kákala.

^b 8:5 8:5 Satudiyoni disongidila ni pfumu wuna wakala twadisa baphumbulu khama ba Loma ^d 8:9 8:9 Mu kuzimbula bwabuna, pfumu wa baphumbulu khama wakwikila ni Yesu kákala yi hamu yi ngolu za kubuka mu kumutuma. ^e 8:11 8:11 Bayakala baba batatu bakala bakhaka batheti ba Bayuta. Nzambi kabaheka

lusilu lwandi. Bayuta boosu bakala hingila ni bawu batatu bakota mu phaladis. ^f 8:22 8:22 Muhowu wa theti «bamvumbi» wubati zonzila batu bana bisiku landa Yesu. Bawu «bamvumbi» ku Kipfumu kya Nzambi. Bafwani kukala yi tangwa dya kuzika bamvumbi. Yesu kasadila nzonzidi yina kikuma kya kuzimbula kwena mutu ni mikuku mya kikanda kyandi, hanga mikuku mitadidi mambu ma khondu, myalendaku kumukandikisa mu kulanda Yesu.

²⁵ Amana balonguki bábwesuka, bámutokamisa mu kuzimbula: «Pfumu, tuhulula; tukuluki!»

²⁶ Amana yandi wubazimbwadi: «Kikuma kya biki lwenina yi bweya, batu ba lukwikilu lwa khunda!» Hanga wutelami, wukayikya kimbongila yi yanga, amana talala dya lawu dyávituka.

²⁷ Amana batu báytuka, badizimbwadi: «Khi mutindu wa mutu kenina, yandu, mukuma yi pfunzi yi yanga byisi mulemvukila?»

Yesu wubuki batu bodi ba bitembu bya mbi (Mlk 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Amana buna katula ku sambwa dikwawu, muna kinzunga kya Ngelasoni^h, batu bodi ba bitembu bya mbi balubuka mu mazyamu, bisa kuna thwala ya yandi. Bakala babanga lawu, ka mutu ku wa ngolu wakala luta muna nzila meni yina.

²⁹ Amana báyandika kukalunga yi kuzonza: «Khi dyambu, yi betu yi ngeyi, Mwana wa Nzambi? Wisa tula haha, ku thwala tangwaⁱ, ndangu watuyangisa betu?»

³⁰ Amana kwákala, muna kyana yi bawu, yi kibuka kimosi kya mbuta kya bangulu bakala dya.

³¹ Amana bitembu bya mbi byákala mubokwadila yandi mu kuzimbula: «Yuka watukukwasa, tutuma kwetu muna kibuka kina kya bangulu.»

³² Amana wuzimbwadibya: «Ndalwenda!» Amana byálubuka, byenda kota phi muna bangulu. Kunima kibuka kya bangulu kyosu kidisyetumuni muna beti dya bitadi bya yanga amana báfwa muna mamba.

³³ Amana bana bakala bahungula bátina; benda menika phi mu mbanza moosu mana máhita yi kikuma kya batu bana bodi ba bitembu bya mbi.

^h **8:28 8:28** Tsi ya bisi Ngelasoni kyenina kinzunga kina bisi zingila baphani kuna banda dya malubwakidi ma tangwa ma yanga dya thibu dya Ngadidi. ⁱ **8:29 8:29** Muhowu wawu "tangwa" wubati zonzila tangwa dina kayidika Nzambi mu kuhana ndola kwena bitembu bya mbi. Bitembu bya mbi bazaya ni tangwa dya kuyangisa batu dyakwisa lungila. ^a **9:1 9:1** «Mbanza yandi» disongidila ni ku Kaphedinawumi. Kwakuna kakala zingila Yesu muna tangwa meni dina. ^b **9:6 9:6** Yesu wabelula mutu. Kiphadi kina kyasongila phi ni Yesu kakala yi hamu dya kulolula masumu.

³⁴ Amana kutala mbanza yosu yilubuki, bendi tundakana yi Yesu; buna bámunona, bámbokwadila kakatuka ku mulambu wa bawu.

9

Yesu wubeludi mutu wawokumuka (Mlk 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Amana bwosu kákota Yesu muna mudimba wumosi, wasabuka yanga amana wénda kuna ámbanza yandi.

² Amana kutala bisi munatina mutu mosi wawokumuka, walandalala hana kiphoyu. Amana mu kumona lukwikilu lwa bawu, Yesu wuzimbudi kwena mutu wawokumuka: «Kala yi kikesa mwana! Masumu maku makulolukini!»

³ Kutala, ndambu ya balongi ba mitsiku badizimbwadi: «Yandu kabati lewula Nzambi.»

⁴ Amana bwosu kábakula mabanza ma bawu, Yesu wuzimbudi: «Kikuma kya biki lwenina yi mabanza ma mbi muna mbundu zenu?»

⁵ Biki byakonda phasi mu kuzimbula: "Masumu maku maloluki, ho kuzimbula: "Telama amana kangala!"?

⁶ Amana ndangu lwazaya ni Mwana wa mutu kenina yi hamu ha tsi mu kulolula masumu.»^b Hanga wuzimbudi kwena mutu wuna wawokumuka: «Telama, zangula kiphoyu kyaku amana ndawenda ku nzu yaku!»

⁷ Amana buna kátelama, wénda ku nzu yandi.

⁸ Amana mu kumona bwabuna, milumba-lumba mya batu, bweya bubakwati amana báyandika kuzatula Nzambi wuna wahana kwena batu hamu dya mutindu wuna.

Yesu wutedini Mathayi (Mlk 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Amana mu kuluta kwakuna, Yesu wámona mutu mosi bakala tela Mathayi, wazakala hana homa hana kakala futisila phaku. Wumuzimbwadi: «Ndanda!»

Yandu-yandu wátelama amana wámulanda.

¹⁰ Amana bwosu kákala ku mesa, muna nzu, kutala lawu dya bakalaki ka phaku yi basumuki bahika bisa zakala ha kimosi yi Yesu yi balonguki bandi.

¹¹ Mu kumona bwabuna, Bafwadisi bázim-bula kwena balonguki bandi: «Kikuma kya biki mulongi wenu kisi dya homa ha mosi yi bakalaki ka phaku yi basumuki?»

¹² Kinga Yesu wáyuka, amana wuzimbudi: «Kabanaku benina bakola mu lutu bisi vwa mupfunu wa munganga, kaasi bambefud.

¹³ Amana mu kukwenda, longukenu disongidila dya: "Yisi tonda khenda kaasi mikhayilu loni." Mukuma yísilaku mu kutela batu ba masonga, kaasi basumuki.»

Yesu yi kuzila

(Mlk 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Hanga balonguki ba Yowani babwesuki kwena yandi mu kumuhyula: «Kikuma kya biki ni betu yi Bafwadisi thwisi zila kosu tangwa kaasi balonguki ba ngeyi bisiku zila?»

¹⁵ Amana Yesu wuzimbudi kwena bawu: «Banduku ba kikwedi bafwani kukala mu khondu mu tangwa dina kenina kikwedi ha kimosi yi bawu mu mukinzi wa longu? Kaasi bilumbu byakwisa bina babakatula yandi kikwedi; hahana bazíla^e.

¹⁶ «Amana ka mutu ku wisi londa sengi dya muledi yi kitemba kya muledi wa pha, mukuma kitemba kya pha kyayáta

sengi dya muledi amana hundu dyavúla hika.^f

¹⁷ Amana bisiku longulula vinu dya pha mu bilungu bya khulu; kondilo; bilungu byabúdika, amana vinu dityakani, amana bilungu bizangani. Kaasi vinu dya pha bisidya longulula muna bilungu bya pha, amana bya byodi byalundama bukheti.»^h

Mukhetu wuna wasimba muledi wa Yesu yi mwana mukhetu wa pfumu wa Bayuta (Mlk 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Buna kakala bazimbwala bwabuna, pfumu mosi wa nzu ya kimvuka ya bayuta wátula; wáfukama kuna thwala yandi mu kuzimbula: «Mwana wama wa mukhetu wufini buthwena bwabu, kaasi awisa, thetika koku dyaku hana thandu ya yandi, amana kazínga.»

¹⁹ Amana buna kátelama Yesu wámulanda kumosi yi balonguki bandi.

²⁰ Amana mukhetu mosi, wakala noka menga tukila mvula kumi yi zodi; wisa bwesuka kuna manima amana wasimba nzenzi ya muledi wandi.

²¹ Mukuma kakala dizonzila: «Yuka yisimba lwesi muledi wandi, yibeluka.»

²² Amana Yesu wábaluka, wámumona amana wázimbula: «Kala yi kikesa, mwana wama wa mukhetu! Lukwikilu lwaku lukuhuludini.» Muna tangwa meni dina mukhetu wuna wábeluka.

²³ Amana buna kátula Yesu ku nzu ya pfumu wa bayuta, wumoni basiki ba mahongi yi mulumba-lumba wa batu mu bidilu,

^d **9:12 9:12** Yesu kasadila mihowu myami «bakola», «bambefu» yi «munganga» mu phila ya kitembu. Batu bana benina bakola babati zonzila bafwadisi. Bawu bisi banza ni bena «bakola» amana beku yi mupfunu wa lusadisulumosilwa kitembu. Batu bana bena «bambefu» disongidila ni bakalaki ka phaku yi basumuki. Bawu bazayi ni bena yi mupfunu wa lusadisulwa Yesu. «Munganga» kenina Yesu, yandi wufwani kusadisa basumuki mu kukituka batu ba masonga. ^e **9:15 9:15** Balonguki ba Yesu bazilaku kikuma yandi kakala ha kimosi yi bawu. Banduku bafwanaku kukala mu kiwayi ku longu mu tangwa dyosu dina kakala yakala kumosi yi bawu. Ku manima nana bayuka kyadi hahana nana bazíla, tangwa babakatula yandi yakala. Balonguki bafwana kukala mu kyadi yi kuzila mu tangwa dina, bambeni ba Yesu babakatula yandi. ^f **9:16 9:16** Mu kingana kyaki, Yesu káfwanikisa malongi mandi yi muledi wa pha wuna bakonda sukula kedi kwena mutu. Káfwanikisa mikuku mya Bayuta yi muledi wa khulu. Ka mutu ku wisi sadila kitemba kya pha mu kulondila sengi dya khulu. Phila mosi ni, batu bafwanaku kuyika malongi mandi ku mikuku mya bawu mya khulu. ^h **9:17 9:17** Muna kingana meni yina, Yesu wafwanikisa malongi mandi yi vinu dya pha yi bilungu bya pha. Káfwanikisa mikuku mya Bayuta yi bilungu bya khulu. Ka mutu ku wisi longulula vinu dya pha mu bilungu bya khulu. Phila mosi ni batu bafwanaku kuyika malongi mandi ku mikuku mya bawu mya khulu.

²⁴ wuzimbudi: «Lubukenu, mukuma mwana wa mukhetu kafiku, kaasi wanimba kenina.» Bawu bamuseya¹.

²⁵ Amana tangwa balubula ku phenza mulumba-lumba wa batu, buna kakota, wamusimba mwana wa mukhetu kuna koku, amana mwana wa mukhetu watokama.

²⁶ Amana khululuka yamwangana ku mulambu wuna wosu.

Yesu wubeludi baphofu bodi

²⁷ Amana bwosu kakala Juta Yesu kwakuna, baphofu bodi bamulanda mu kukalunga mu ndinga ya ngolu: «Tuyukila kyadi, Mwana wa Tavididi!»^k

²⁸ Amana tangwa katula mu nzu, baphofu babwesuka bela-bela yi yandi, amana Yesu wubahyudi: «Lukwikidi ni fwani yisala bwabuna?» Bawu, bamuvutwadini: «Bwabuna, Pfumu.»

²⁹ Hanga, Yesu wubasimbi kuna mesu, wuzimbudi bwabu: «Bwaluhangamina bwosu lwenina lukwikilu lweni.»

³⁰ Amana mesu ma bawu matemuka. Yesu wabakebisa, wubazimbwadi phi: «Kebenu! Ka mutu ku kazayabwa!»

³¹ Kaasi, buna balubuka, bamuzonzila muna mulambu wuna wosu.

Yesu wubeludi mutu mosi wakala muhunga

³² Amana bwosu bakala kwenda, Yesu yi balonguki bandi, bamunatina mutu mosi wakalaku zonza, wakala yi kitembu kya mbi.

³³ Amana buna kakukwasa kitembu kya mbi, mutu wuna wazonza. Amana milumba-lumba mya batu bayituka, bakala zimbula: «Khaku kedi, dyambu dya bwabu dyasalama mu Kiseledi!»

³⁴ Kaasi bafwadisi bakala zimbula: «Mu khumbu ya pfumu wa bitembu bya mbi, kisi kukwasila bitembu bya mbi.»

Yesu wuyukidi batu kyadi

ⁱ **9:24 9:24** Yesu kakala zaya ni mwana wa mukhetu wafwa kakala, kaasi yandi lwesi wazaya ni lufwa lwandi lwakalaku kimakulu. Kakala zaya ni, ka thama ku, kamuvutula mu luzingu. ^k **9:27 9:27** Nzambi kasila ni mutekulu mosi wa kyamvu Tavididi wakala Masiya (Yes: 9:6-7; 11:1-5; Yel 23:5). Bayuta bakala hingila ni mutu wuna babasila kisa, amana bakala mutela mu khumbu ya «Mwana wa Tavididi». ^l **9:38 9:38** Kufwanikisa kwaku kwa kingana kubati tusongila ni batu ba lawu bena bela-bela mu kukwikila mwena Yesu, kaasi heku batu ba lawu babanata mu Kipfumu kya Nzambi. Yesu kazimbula kwena balonguki bandi ni balombilaka ndangu Nzambi kahitika batu ba lawu bana bakwenda basadisa mu kukala yi kivuvu mwena yandi.

³⁵ Amana Yesu kakala kwenda kangala mbanza zoosu yi mahata; kakala longa, kwena bawu, muna nzu za kimvuka za Bayuta, kakala samuna Musamu wa Bukheti wa Kipfumu kya mazilu yi kubelula maladi mosu yi bimbefu byosu.

³⁶ Amana buna kamona milumba-lumba mya batu, kiwayi kyamukwata, mukuma bakala balembwa, bakonda kikesa, hanga mikoku mikondi kalema.

³⁷ Hanga wuzimbudi kwena balonguki bandi: «Mbongu ya lawu yenina, kaasi basadi ba khunda benina.

³⁸ Disongidila lombenu kwena Mukwa mbongu kahitika basadi mu kukatula mbongu yandi.»

10

Bathumwa kumi yi bodi (*Mrk 3:13-19; Luk 6:12-16*)

¹ Yesu watela balonguki bandi kumi yi bodi, wabaheka hamu dya kukukwasa bitembu bya mbi yi kubelula maladi moosu yi bimbefu byosu.

² Amana tala khumbu za bathumwa bana kumi yi bodi: Watheti Simoni, wuna bisi tela ni Phetelu, yi myaki wandi Andele; Zyaki yi myaki wandi Yowani, bana ba Zebeteya;

³ Fidiphu yi Batolomi; Tomasi yi Mathayi kalaki ka phaku; Zyaki mwana wa Alufwe yi Thati;

⁴ Simoni wuna wakala mu kibuka kya batu bana bakala wila diphanda yi Yutasi Sikadyoti, wuna walambula Yesu.

Kituma kya bathumwa kumi yi bodi (*Mrk 6:7-13; Luk 9:1-6*)

⁵ Yesu watuma ba kumi yi bodi mu kisalu, amana wabaheka milongi myami: "Lwendaku mu milambu mya baphani,

amana lukotaku phi mu mbanza mosi ya bisi Samadiya,

⁶ kaasi ndenu lwenda kwena mikoku mina myatota mya kanda dya Kiseledia^a.

⁷ Amana muna nzila, longakenu mu kuzimbula: Kipfumu kya mazilu kibwesuki!"

⁸ Belulenu bambefu, futumunenu bamvumbi, semisenu bakwa bwasi, kukwasenu bitembu bya mbi. Lwátambula bya khatu, hanenu bya khatu.

⁹ Lunataku keti wolu, keti fwalanga, keti ndisu muna khola yenu;

¹⁰ keti waba kikuma kya mu nzila, keti bikutu byodi, keti tsabatu, keti koka. Mukuma musadi wulungi mu kutambula madya mandi.

¹¹ Muna mbanza yosu holo hata dyosu dina lwakóta, hyulenu ndangu lwazaya yukani mutu wa bukheti weninamwa, amana nangenu kuna nzu yandi tii yi kuna lwakwendila.

¹² Amana mu kukota mu nzu, hanenu mboti kidimbu kya ngemba.

¹³ Amana yukani nzu yakala yafwana mu kutambula ngemba, ngemba yenu yayála mwamuna; kaasi yuka yeku yafwana, ngemba yenu yaluvutwakila.

¹⁴ Amana wuna wakonda luyamba, kayukiku phi ndinga zenu, mu kulubuka mu nzu yandi, keti mu mbanza yina, khukumunenu fusyangeri dya bitambi byenu^b.

¹⁵ Mu kyedika yiluzimbwadi: mu kilumbu kya pfundusu, phasi za mulambu wa Sotomu yi Ngomolud^d za khunda zákala kuluta mbanza yina.

Minyanga myakwisa (Mlk 13:9-13; Luk 21:12-17)

^a **10:6 10:6** Bisi Samadiya babutuka ku ndambu mosi mu kimvuka kya Bayuta, ndambu yikwawu ya makanda ma kinzenza. Balandaku dingumba dimosi yi Bayuta. Bayuta bakala babongila hanga kibuka kimosi kya batu bana bakonda fwanana bawu amana bakala menga. Yesu wisa tuma ku nima balonguki mu bimvuka byosu bya batu (28:19), kaasi kakala zola ni balonguki bandi bayandikila mu kulonga kwena biwutu bya bawu Bayuta.

^b **10:14 10:14** Bayuta buna bakala zola kusongila ni babwisiha homa, bakala yi kikalulu kya kukhukumuna fusyangeri. ^d **10:15 10:15** Sotomu yi Ngomolu zenina khumbu za mbanza zoodi. Nzambi wazangaza mbanza zina zawu zoodi yi batu bana bakalamwa zingila kikuma kya lawu dya masumu ma bawu (Kuy 19). ^e **10:16 10:16** Mbwa-ngongu kyenina kifwanisu kya dyambu dya kihonza, mukuma bambwa-ngongu bisi kwata mikoku amana badimya. Kulonga Musamu wa Bukheti wa Yesu fwani kwakala kihonza mbala za hika. ^f **10:17 10:17** Mth 5:22

¹⁶ «Talenu! Meni yilutumini hanga mikoku hana kati kya ebambwa-ngongu. Disonga, kalenu balwenga hanga banyoka, talala hanga mayembi.

¹⁷ Amana dikengenu yi batu, mukuma balúlambula ku kimvuka kyambutaf^f amana balúzyatula mafimbu muna nzu za kimvuka za Bayuta za bawu.

¹⁸ Amana balúnatiki, kikuma kya meni, ku thwala bapfumu ba mbanza, yi kwena bakyamvu; kyakála kimbangi kikuma kya bawu yi kikuma kya baphani.

¹⁹ Kaasi tangwa balúlambula, luyananaku keti kikuma kya phila yina lwazónzila, keti mana lwazímbula, kikuma mambu mana lwazímbula Nzambi kaluhekama muna tangwa meni dina,

²⁰ mukuma kabenuku lwazónza, kaasi Kitembu kya Tata wenu kyazónza mwena benu.

²¹ Amana phangi kalámbula phangi wandi ku lufwa, amana tata kalámbula mwana wandi; bana bakítuka bambeni ba bibuti bya bawu amana babahondisa.

²² Amana balúmenga kwena batu boosu kikuma kya khumbu ya meni; kaasi wuna wakwámina tii yi kuna tsuka kahuluka.

²³ Amana tangwa balúnyokuna mu mbanza yayi, tinenu mu mbanza yikwawu. Amana mu kyedika yiluzimbwadi, lwamánisaku kedi mu kuluta mu mbanza za Kiseledi ku thwala kukwisa kwa Mwana wa mutu.»

²⁴ «Mulonguki kalutiku mulongi wandi, keti musadi kalutiku pfumu wandi.

²⁵ Bulungi kwena mulonguki kakituka hanga mulongi wandi, amana kwena musadi kukituka hanga pfumu wandi. Yukani bamutela mukwa nzu ni

hBelezebula, amana abweti bahanga kwena batu bena mu nzu yandi!»

*Wuna bafwani kubanga
(Luk 12:2-7)*

²⁶ «Disonga, lubabangaku, mukuma heku kima kyaswamana kyakóna zayakana, ka kima ku kya kitsweki kyakóna tunguluka.

²⁷ Mana mbati luzimbwala mu phipha, zimbulenumoku mu kati kya kmwini; amana mana bisi lufwetisa mu kutu, samunenuma hana thandu za lmidilu.

²⁸ Amana lubangaku bana bisi honda lutu, kaasi balendaku kuhonda moya; kaasi bangenu lwesi wuna wufwani kutotisa yi moya yi lutu ku bilungi.

²⁹ Luzayibwoku ni banuni ba khunda bodi bisi batekisa mu fwalanga dimosi? Kinga ka mosi ku wa bawu wisi bwa ha tsi konda luzolu lwa Tata wenu.

³⁰ Amana kwena benu, keti tsuki za mutwa wenu zoosu za kutanga zenina.

³¹ Ihana ni lukalaku yi bweya: lwenina yi mupfunu kuluta banuni ba khunda ba lawum.

*Kutambwasa ho kutuna Yesu
(Luk 12:8-9)*

³² «Disonga, wosu mutu wuna wathámbwasa meni ku mesu ma batu, meni phi yimúambwasa ku thwala Tata wama wenina mu mazilu;

³³ Kaasi yukani mutu kathuna ku thwala batu, meni phi yimúuna ku thwala Tata wama wuna wenina mu mazilu.»

*Ka ngemba ku kaasi mbedi ya phoku
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

h **10:25 10:25** "Belezebula yena khumbu yina bakala sadila Bayuta, mbala za hika, mu kuzonzila Satana konda kumuzitisa ata batumbudi khumbu yandi. i **10:25 10:25** Muna kingana kyaki, Yesu kena hanga «pfumu wa nzu» amana balonguki bena hanga «batu bena mu nzu yandi». Phila mosi yi buna bámutukwana Yesu, balonguki phi babátukwana lawu. k **10:27 10:27** Muma mwahika, Yesu kasadila muhowu wawu phipha kikuma kya «kingenga» amana muhowu wuna mwini kikuma kya «ha mesu ma thona». l **10:27 10:27** Muna tangwa dina, nzu za bayuta zakala yi midilu mya kitsendendi. Batu bakala zanza mbala za lawu hana thandu za midilu meni mina kikuma kya kuta mitangu. m **10:31 10:31** Bwana bubati songila ni Nzambi katala mambu ma kanda dyandi. n **10:38 10:38** Mu tangwa dya Yesu, mutu wuna bazengila ni bamukhoka ha kitakani bakala mulundika mu kunata kitakani. Kanatakya tii yi hana bamukhokila. Disongidila, mambu mana kabati zola kuzimbula haha Yesu, mazonzi ni mutu wuna zodi kukala mulonguki wandi kafweti kala wayilama mu kunyokuka yi kufwa kikuma kya kulanda Yesu.

³⁴ «Lubanzaku ni ngemba yisa nata ha tsi: yisaku nata ngemba, kaasi mbedi ya phoku.

³⁵ Mukuma ngyengu yisa nata ha kati dya mwana mosi wa yakala yi tata wandi, ha kati dya mwana mosi wa mukhetu yi ngundi wandi, ha kati dya mukhetu mosi wa mwana yakala yi buko bwa mukhetu wandi.

³⁶ Amana bambeni ba mutu bakála biwutu byandi.

³⁷ Wuna wisi zola tata wandi holo ngundi wandi kuluta meni, yandi kafwaniku kala nduku wa meni, amana wuna wisi zola mwana wandi wa yakala holo mwana wandi wa mukhetu kuluta meni kafwaniku kala mulonguki wama.

³⁸ Amana wuna kanatiku kitakani kyandi mu kundanda, keku mulonguki wa menin.

³⁹ Wuna wasánda kuhulula luzingu lwandi, katótisalwa; kaasi wuna watótisa luzingu lwandi kikuma kya meni katámbulalwa hika.»

*Ndandu
(Mlk 9:41)*

⁴⁰ Wuna walúyamba, wungyambini, amana wuna wungyambini, wuyambini phi wuna wáthuma.

⁴¹ Wuna wuyambi mbikudi mosi muna khumbu yandi ya kimbikudi katámbula ndandu ya mbikudi, amana wuna wuyambi mutu wa masonga mu khumbu yandi ya mutu wa masonga katambula ndandu yimosi ya mutu wa masonga.

⁴² Amana wuna wahána kunwa keti kopha dya mamba ma tsimina kwena mosi wa baleki baba mu khumbu yandi ya mulonguki, mu kyedika, yiluzimbwadi, katótisaku ndandu yandi.

11

Bambambala ba Yowani Mubotiki (Luk 7:18-35)

¹ Amana tangwa kámanisa Yesu mu kuhana milongi kwena balonguki bandi kumi yi bodi, wákatuka hana, wenda longa yi kusamuna mu mbanza za bawu.

² Amana Yowani, muna boloku dyandi, wáyuka kuzonzila mihangu mya Kidisitu. Wátuma balonguki bandi

³ benda muhyula: «Ngeyi wenina wuna walunga kwisa, ho twahingila wahika?»^a

⁴ Amana Yesu wáavutwala: «Alwenda samuna kwena Yowani mana lubati yuka yi mana lubati mona:

⁵ Baphofu babati mona, bakwa khonzu babati kangala, bakwa bwasi basemi, tuhuwa tubati yuka, bamvumbi bafutumuki, amana Musamu wa Bukheti basamuniwa kwena batsukamib.

⁶ Amana kyesi kwena wuna yikonda kadila kisinza mwena meni!»

⁷ Amana mu kukwenda kwa bawu, Yesu wáyandika kuzonza kwena milumba-lumba mya batu kikuma kya Yowani: «Biki lwendi talaka mu nganga? Muswangina wuna wubati ningana ku muphephi?

⁸ Amana biki lwendi talaka? Mutu wuna wuwatiki miledi mya khembu? Kaasi bana bisi vwata miledi mya khembu, mu nganda za bakyamvu benina.

⁹ Kaasi nati lwendi talaka? Mbikudi mosi? Kyedika, yiluzimbwadibwa, kuluta phi mbikudi mosi.

¹⁰ Kikuma kya yandi, tala mana másonama: "Tala, meni thumini, ku thwala ya ngeyi, mbambala wama ndangu kakuyidikila nzila ku thwala ngeyi^d.

¹¹ Abwabuna yiluzimbwadi: ha kati dya bana bábutuka kwena bakhetu, heku mutu watélama kuluta Yowani Mubotiki. Ihana ni wuna wenina wakhunda mu Kipfumu kya mazilu kenina mbuta kuluta Yowani.

¹² Tukidila mu tangwa dya Yowani Mubotiki tii yi kuna lelu dyadi, bakwa kingolu-ngolu bisi nwanisa Kipfumu kya mazilu amana bisi sanda mu kubotulakya.

¹³ Mukuma bambikudi boosu yi mitsiku bávikula tii yi kuna Yowani.

¹⁴ Amana yuka luzodi kumuyamba, yandi kenina Diya wuna wálunga mu kukwisa.

¹⁵ Wuna wenina yi matu, kayuka!

¹⁶ «Amana yi banani pfwani kufwanikisa mbandu yayi? Bafwanani yi bana ba khunda benina bazakala ku zandu, babati tamikina bakwawu khunda

¹⁷ bazimbudi: "Tulusikidi mahongi, amana lukiniku! Tuluyimbididi makana ma kudidila kaasi lusiku khondu!"

¹⁸ Mukuma Yowani wisa, kakalaku dya keti kunwa, amana bazimbudi: "Kitembu kya mbi kenina kyawu!"

¹⁹ Mwana wa mutu wisa, yi kudyaka yi kunwaka, amana bisi zimbula: "Yandu madya-madya yi kinwa-malafu, nduku wa bakalaki ka phaku yi basumuki!" Kaasi nduka zibati monika mu mihangu myandi.»

Mbanza zina babusa kukwikila (Luk 10:13-15)

²⁰ Hanga wuyandiki kukaya bisi mbanza zina zámona lawu dya biphadi, mukuma bábalumunaku mbundu za bawu!

²¹ «Khi kyadi kwena ngeyi, Kolazini! Khi kyadi kwena ngeyi, Betisayita!

^a 11:3 11:3 Mu mbikutulu zina za bulunda bwa khulu, Bayuta bakala hingila ni Nzambi kahitika mutu mosi wa mbuta wuna fwani kabahulula. Mutu meni wuna bakala mutela «Kidisitu». Mihowu myami «wuna walunga kwisa» mibati zonzila Kidisitu. ^b 11:5 11:5 Mihangu mina bazonzidi mu khaphu ya 11:5 myena mihangu mina kahanga Yesu. Mihangu meni mina mifwanani yi mbikutulu zina za bulunda bwa khulu kikuma kya Kidisitu. Kidisitu kakala mutu wa mupfunu wa lawu wuna bakala hingila Bayuta kwena Nzambi kikuma kya kubahulula. Mihangu meni mina, myasongila ni Yesu wakala mutu meni wuna wa mupfunu wa lawu bakala hingila. ^d 11:10 11:10 Mihowu myami mibati tendula ni Yowani kayidika mbundu ya batu mu kukwisa kwa Kidisitu. ^e 11:21 11:21 Kolazini yi Betisayita zakala mbanza za Bayuta. Tidi yi Sitoni zakala mbanza za baphani. Yesu kakala songila ni baphani bakalaku yi phasi mu kubalumuna mbundu yi kukwikila mwena yandi kuluta Bayuta.

Mukuma wadi biphadi bina byahangama theti kwena benu, byahangamaka ku Tidi yi ku eSitoni, tuka thama, wadi batu ba bawu, bakala balumuna mbundu za bawu, bawata tsaki amana badifuba mu mbombif!

²² Kaasi yiluzimbwadibwa, mu kilumbu kya pfundusu, phasi za Tidi yi Sitoni za khunda zakala kuluta benu.

²³ Amana ngeyi Kaphedinawuma, wadithumba yi kuna zilu? Wakulumuka yi kuna kalunga. Mukuma wadi ni biphadi bina byahangama kwena ngeyi byahangamina ku Sotomu, wadi kakala zinga yi lelu dyadi.

²⁴ Kaasi, yiluzimbwadibwa, mu kilumbu kya pfundusu, phasi za khunda zakala kikuma kya tsi ya Sotomu kuluta ngeyi.»

Alwisa kwena meni ndangu lwalembwa (Luk 10:21-22)

²⁵ Muna tangwa meni dina, Yesu wabonga ndinga, wazimbula: «Yikukumisi, Tata, Pfumu wa zilu yi tsi, kikuma wasweka mambu mama kwena batu badimuka yi batu ba ngangu, amana wusongidima kwena bana bakhunda.

²⁶ Abwabuna, Tata, watya mu weti dyaku.

²⁷ «Byosu Tata wama waphekabya. Amana ka mutu ku wuzayi nani kenina Mwana ho ka tata ku, ka mutu ku phi wuzayi nati kenina Tata ho ka Mwana ku yi kwena mutu wuna kazodi Mwana mu kumusongila^h.

²⁸ «Alwisenu kwena meni benu boosu lwenina balembwa yi zitu, meni, yilulembwasa.

²⁹ Zangulenu muteti wuna mbati luheka amana longukenu kwena meni, mukuma meni yenina yi mbundu ya lembama yi yadikulumuna, lwalembwai.

³⁰ Mukuma muteti wama weku phasi mu kunata, amana zitu dyama dyenina هنگي-هنگي.»

12

Yesu yi kilumbu kya sabata (Mlk 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Muna tangwa meni dina, Yesu kakala luta muna bilanga bya ngenza zimosi zenina hanga losu, kyakala kilumbu kya asabata. Balonguki bandi bayuka nzala, bayandika kuhela misambu yi kudyaka ngenza zandi.

² Amana Bafwadisi, mu kumona bwabuna, bamuzimbwadini: «Balonguki baku babati hanga mambu mana mafwaniku kuhanga mu kilumbu kya sabata^l!»

³ Kaasi yandi wubazimbwadini: «Benu lwatangaku mambu kahanga Tavid, tangwa kayuka nzala, yandi yi batu bana bakala yi yandi?

⁴ Bwosu kakota mu kikumbu kya Nzambi, badya mapha bahana mikhayilu, mbatanana bizila bizonzi ni ka yandi ku keti kwena batu bana bakala

^f 11:21 11:21 Mutsiku wa batu bana muna tangwa meni dina wakala kudifidinga miledi mya mbi yi kudifuka mu mbombi. Bwana bwakala songila ni bayambudi masumu ma bawu. ^h 11:27 11:27 Yesu kikuma kya yandi meni kakala zonzila tangwa kazonzila «Mwana».

ⁱ 11:29 11:29 Mu kuzonza: Zangula muteti wama. Muteti wenina kidimbu kya luzitu kwena mukwa kima mosi yi ksalu kikuma kya yandi. ^a 12:1 12:1 (Ngenza zina bisiza tela bule). Muhowu wawu Sabata yenina khumbu ya kilumbu kya tsambwadi yi kya tsuka muna phosa ya Bayuta. Kilumbu kya Sabata kyenina kilumbu kya mupfunu wa lawu kya phosa kina bakala lembwa Bayuta yi kufukamina Nzambi. ^b 12:2 12:2 Nzambi wahana muswa kwena batu mu kuhela yi kudya koku dya ngenza muna bilanga bya batu bahika (Klg 23:25). Kaasi bafwadisi bazimbula ni kuhela kuna kwa ngenza kwakala ksalu amana bwafwanaku kusalama mu kilumbu kya Sabata.

^d 12:4 12:4 Yesu wavutula mvutu ku dyambu dina bamufundila bafwadisi, hanga fwanikisi yi mambu matadidi kyamvu Tavid. (1Sa 21:1-6). Tavid yi batu bandi bakala yi nzala mu kutina kyamvu Sawulu. Hanga kuna kikumbu, Tavid walomba madya kwena banganga Nzambi. Kima kyakala hana lwesi mapha mana ma kusakumuna. Banganga Nzambi lwesi bafwana kudya mapha mana. Kaasi, nganga Nzambi wayuka kyadi amana wamuheka Tavid mapha mana yi batu bandi. Nzambi kayukaku khabu kikuma kya nganga Nzambi wuna holo Tavid. Bwosu batendudibwa mu 12:7 kisina kya mitsiku kukala yi kyadi kwena baphutu yi kubasalisa tangwa benina yi mupfunu wa lusadis.

yi yandi, báfwana kudyama kaasi banganga-Nzambi lwesid.

⁵ Holo, lwátangaku kedi mu mitsiku ni mu bilumbu bya sabata, banganga Nzambi bana bisi sala kisalu mu nzu ya Nzambi, bisi kulula kizila kya sabata kaasi ka mutu ku wisi bafundisa?

⁶ Kinga, yiluzimbwadibwa, dyadi dyena haha kuluta nzu ya Nzambi.

⁷ Wadi lwazaya biki thendula yayi: "Nzodi khenda kuluta mikhayilu, lwakalaku bazengila mukanu batu bana bakonda zaya kima.

⁸ Mukuma Mwana wa mutu yandi wenina pfumu wa kilumbu kya sabata.»

Mutu yi koku dyayumuka (Mlk 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Bwosu kaluta, homa meni, wenda kota mu nzu ya kimvuka ya Bayuta ya bawu.

¹⁰ Amana tala mutu mosi wákala yi koku dyayumuka. Bafwadisi bamuhyudi, mu kuzimbula: «Mitsiku myetu mihani muswa wa kubelula mu kilumbu kya sabata?» Ndangu bamufunda.

¹¹ Amana yandi wubavutwadi: «Khi mutu ha kati dya benu, yuka ni kenina yi mukoku wandi mosi lwesi, amana kabwa mu kati dya dibulu dimosi mu kilumbu kya sabata, wakonda mulubula?

¹² Kinga mutu kenina yi mupfunu wa lawu kuluta mukoku! Aketi mitsiku myetu mihani nzila mu kusala mboti mu kilumbu kya sabata.»

¹³ Hanga wuzimbudi kwena mutu: «Yuna koku dyaku.» Wuyunidya amana divutukisi dya mboti hanga dina dikwawu.

¹⁴ Amana Bafwadisi balubuka, bamukasila fwongu mu phila ya kumuhondisila.

Musadi wa Nzambi kasola

¹⁵ Amana buna kabakulabwa Yesu, wakatuka homa meni hana. Amana batu balawu bamulanda; wababuka boosu;

¹⁶ amana yandi wabakandisa ni bamenikaku kwena batu keti nati kenina yandi.

¹⁷ Bwásalama bwabuna ndangu yalungila ndinga yina kázonza mbikudi Yesaya:

¹⁸ «Tala musadi wa meni wuna yísola, wuna yisi tonda, mwena yandi yisi monina tsambu yama.

Mwena yandi yisya Kitembu kyama, amana yandi wakwisa samuna masonga kwena makanda ma batu.

¹⁹ Yandi kayumanikiku, kathutaku ndinga,

amana ka mutu ku wamúyuka ndinga yandi mu mabala-bala ma mbuta.

²⁰ Katólulaku muswangina wafutama kedi,

amana kazímakú musinga wa mwinda wuna wisi lubula^e mwisi.

Yi kuna kakwisa nungisina masonga.

²¹ Amana makanda ma baphani masya kivuvu kya bawu mu khumbu yandi.»

Yesu kisi yukana yi bitembu bya mbi? (Mlk 3:22-30; Luk 11:14-23)

²² Hanga bamunatini mutu mosi wákala yi kitembu kya mbi kyámuhonda kiphofu yi kamama, amana wámubuka mu phila ni mukwa kamama wáyandika kuzonza yi kumonaf.

²³ Amana milumba-lumba mya batu boosu báyituka, bekazimbula: «Ka yandi ku wuna Mwana wa Tavidí?»

²⁴ Amana tangwa bayukabwa, bafwadisi bázimbulu: «Kisi kukwasa bitembu bya mbi mu ngolu za Belezebula, pfumu wa bitembu bya mbi.»

²⁵ Bwosu kázaya mabanza ma bawu; wubazimbwadi: «Kipfumu kyosu kina kyadíkabisa kyawu meni, kyazíluka, amana mbanza yosu keti nzu yadíkabisa yawu meni yatélamaku.

²⁶ Yuka ni Satana kakukwasaka Satana, wadikabisa kenina yandi meni; amana abwetisi kipfumu kyandi kyazyámina?

^e 12:20 12:20 Yenina nzonzidi mu kifwani kya kuzimbula ni musadi wa Nzambi kakala yi tsambu ya bakwawu. Kasadisa bawayi yi bana bakatudi kikesa. ^f 12:22 12:22 Yesu wabelula mutu mu kumulubula ndangu kitembu kyambi kimukwataku hika.

²⁷ Amana yukani, meni, yisi kukwasa bitembu bya mbi mu hamu dya hBelezebula, bana benu, mu hamu dya nati bisi kukwasibya? Disonga bakála bawu meni, bazusi benu!

²⁸ Kaasi yukani mu Kitembu kya Nzambi yisi kukwasila bitembu bya mbi, kisongidila ni Kipfumu kya Nzambi kyisa kedi yi kuna kwena benu.

²⁹ «Holo abweti mutu kalenda kota mu nzu ya yakala phandi ndangu kamuyiba bima byandi, konda kusanda theti ni kamukasa, mu misinga, yakala phandi meni wuna? Amana kunima kalunga tambula byosu mu nzu yandi!»

³⁰ Wuna weku yi meni, yandi mutendi wama; amana wuna kisiku khoka yi meni, kisi mwanga.

³¹ Yi hakana ni, yiluzimbwadibwa: disumu dyosu yi ngusi zoosu balólulabya kaasi disumu dya kulewula Kitembu, dyalólukaku.

³² Amana, wuna waléwula Mwana wa mutu bamulolula; kaasi wuna walewula Kitembu kyatoma yandi kalólukaku keti mu tsi yayi, keti mu tangwa dina dyakwisa.»

Miti yi bibundu byandi (Luk 6:43-45)

³³ «Holo yukani miti wa bukheti wenina, kibundu kyandi phi kya bukheti; yuka ni miti wa mbi wenina, kibundu kyandi phi kya mbi kyenina; mukuma miti, bisiwa zayila ku kibundu kyandi.

³⁴ Mbandu ya masawa! Abweti lufwani kuzonza bima bya mboti, bwosu lwenina batu bambi? Mukuma mu kulutuka kwa mambu ku mbundu wisi zonzila munwa.

³⁵ Mutu wa mboti kisi hola mambu ma mboti mu kimvwama kya bukheti kina kyenina muna fuka dya mbundu yandi; mutu wa mbi, kisi hola mambu ma mbi muna kimvwama kya mbi kina kyenina muna fuka dya mbundu yandi.

h 12:27 12:27 Yesu kakukwasaku bitembu bya mbi mu hamu dya Satana. Yesu káhyula kyufu kyaki «yuka ni» kikuma kya kusongila ni dibanza dya bafwadisi mbi dyakala. **í 12:29 12:29** Muna kingana kina, Satana kenina yakala phandi. Nzu ya yakala phandi kyenina kipfumu kya Satana. Bimvwama bya yakala phandi byena bima bina kisi kengidila Satana. Yesu kenina wuna wisi kota mu kipfumu kya Satana amana wukatudi holo wukutumuni batu bana kisi kengidila. **k 12:44 12:44** Kitembu kya mbi tangwa kyisi zonzila «nzu yandi», disongidila ni mu kati dya mutu wuna kakala.

³⁶ Amana yiluzimbwadibwa: mu kilumbu kya pfundusu, batu bámenika kikuma kya ndinga zoosu zakonda mupfunu bakala zonza.

³⁷ Mukuma muna ndinga zaku bakúnungisina, amana muna ndinga zaku bakubedisila.»

Kulomba kwa kidimbu (Mlk 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Hanga ndambu ya balongi ba mitsiku yi bafwadisi bazimbudi: «Mulongi, tuzodi kumona kiphadi kimosi kyatuka kwena ngeyi.»

³⁹ Hanga yandi wubavutwadi: «Mbandu yayi ya mbi amana beku basiphi kwena Nzambi! Yibati sosa kiphadi; batámbulaku kiphadi kya hika, kaka kyakina kya mbikudi Yonasi.

⁴⁰ Mukuma bwosu kánanga Yonasi bilumbu bitatu yi phipha tatu mu kundu dya tsema wa mbuta, phila mosi Mwana wa mutu kanánga bilumbu bitatu yi phipha tatu mu tsi ya mafu.

⁴¹ Muna kilumbu kya pfundusu, bisi Ninive bátelama ha kimosi yi batu ba mbandu yayi, amana babábedisa, kikuma bawu babalumuna mbundu mu malongi ma Yonasi. Kinga dyadi dyenina haha diluti Yonasi!

⁴² Pfumu wa mukhetu wa banda katelama, muna kilumbu kya pfundusu, ha kimosi yi batu ba mbandu yayi, amana kabábedisa, kikuma yandi, mu binzunga bya kyana bya tsi kátuka kikuma kya kuyuka mudimu wa Solumoni. Kinga dyadi dyenina haha, diluti Solumoni!»

Kuvutuka kwa kitembu kya mbi (Luk 11:24-26)

⁴³ «Tangwa kisi lubuka kitembu kya mbi mu kati dya mutu, kisi luta mu kati dya tseki, kyasánda homa ha kulembwila, amana kimonihoku.

⁴⁴ Hanga kizimbudini: "Yikwenda vutuka, muna nzu kyama, muna yilubuka." Amana ha kyatula, kiwani nzu yakonda kima, yakukombula bukheti yi yakunenga.

⁴⁵ Hanga kyendi amana kitambudi bitembu bikwawu tsambwadi bya mbi kuluta kyawu. Amana bikoti mwamuna, bisikidini. Amana khadidi ya mutu wuna yekina hika ya mbi lawu, kuluta yina ya theti. Phila mosi bwakala kikuma kya mbandu yayi ya mbi.»

Ngudi yi baphangi ba Yesu (Mlk 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Bwosu kakala zonga hika kwena milumba-lumba mya batu, ngudi wandi yi baphangi bandi bakala kuna nzila amana bekasanda phila ya kumuzonzisa.

⁴⁷ [Mutu mosi wumuzimbwadi: «Ngudi waku yi baphangi baku ku nzila benina, amana babati sanda phila ya kukuzonzisa.»]

⁴⁸ Kaasi Yesu wavutula bwabu: «Nati wenina ngudi wama? Banani benina baphangi bama?»

⁴⁹ Hanga lambudi koku kwena balonguki bandi amana wuzimbudi: «Tala yandu ngudi wama yi baphangi bama.

⁵⁰ Mukuma wosu wuna wisi hanga luzolu lwa Tata wama wuna wenina mu mazilu, yandi kenina phangi wama wa yakala yi phangi wama wa mukhetu yi ngudi wama.»

13

Bingana kya kipfumu kya mazilu (Mlk 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Muna kilumbu meni kina, Yesu walubuka mu nzu^a amana wenda zakala ku kabeta ka yanga.

² Amana milumba-lumba mya batu myenda khokana bela-bela yi yandi, hanga yandi wazanana muna mudimba,

wazakala mwamuna. Amana mulumba-lumba wa batu batelama kuna kabeta ka mamba.

Kingana kya mukuni

³ Amana wabazimbwala mambu ma lawu mu bingana; wubazimbwadini: «Mukuni mosi walubuka mu kukwenda kuna^b.

⁴ Buna kakala mwanga kheni, ndambu yahika yenda bwila mu nzila; banuni bisiya dya.

⁵ Amana ya hika yenda bwila muma mwa matadi, muna mwakonda kala mafu ma lawu. Hanga yibufudi tswalu, kikuma mafu makalaku lawu;

⁶ kaasi ha kisa bala tangwa, yayokama amana yayumuka mukuma yakalaku yi misodi.

⁷ Amana yahika yenda bwila mu kati dya tsaku. Tsaku zaleya amana zakakidisaya.

⁸ Kaasi mbutu yikwawu yibwi mu mafu ma bukheti, yibuti phi bibundu yimosi khama yikwawu makumasambanu, yikwawu hika makumatatu.^d

⁹ Wuna wenina yi matu ma kuyukila, kayuka!»

Kikuma kya biki Yesu kakala zonzila mu bingana (Mlk 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Balonguki babwesuka, hanga ebamuhudini: «Kikuma kya biki wisi bazonzila mu bingana?»

¹¹ Amana yandi wubavutwadi bwabu: «Mukuma yuka lwatambula, benu, mazaya ma bitsweki bya Kipfumu kya mazilu; bawu batambulamoku.

¹² Mukuma bisi yika kwena mutu wuna wenina kedi yi bima ndangu kakala byawu lawu; kaasi kwena wuna wukondi kima bamutambula keti kina kena kyawu.

^a 13:1 13:1 Mk 2:1 ^b 13:3 13:3 Kikalulu kya bayuta kyakala kya kumwanga ngenza muna mafu mana kabundula mukuni. Muna phila meni yina, mukuni wa kilanga kafwana kukuna yi tswalu kyati kya mbuta, ata bweti mbongu yibwini muma mwa phasi. ^d 13:8 13:8 Mbutu zina bakatula zoosu zakala za bukheti kuluta. Kitesu kya ndambu yina bakala hela batu ku kinzunga kya Ngadidi yi Yuteya muna tangwa meni dina, kyakala kya ngenza kumi muna kosu ngenza yina bakuna. ^e 13:10 13:10 Balonguki bisa kwena yandi mu kitsweki ku nima kukwenda kwa mulumba-lumba wa batu (Mlk 4:10).

¹³ Ihana mbati bazonzila mu bingana, kikuma mu kumona, bisiku mona, amana mu kuyuka, bisiku yuka, bisiku bakula.

¹⁴ Amana yilungidi, kikuma kya bawu, mbikutulu ya Yesaya yina kazimbula: «Lwayuka kwenu mboti-mboti, kaasi lwabakisaku; amana lwatala kwenu mboti-mboti kaasi lwalendaku mona.

¹⁵ Mukuma mbundu ya batu bana yizitami; bakituki bizika matu amana bazibiki mesu, ndangu bamona nana mu mesu ma bawu, bayuka nana mu matu ma bawu, babakisa nana yi mbundu ya bawu, wadi bamvutwakila, yikhana babelula.»

¹⁶ «Kaasi kyesi kwena benu, kikuma: mesu menu misi mona, matu menu phi misi yuka!

¹⁷ Mu kyedika yiluzimbwadi: mukuma lawu dya bambikudi yi batu ba masonga bátonda kumona mana lubati mona, amana bámonamoku; bátonda kuyuka mana lubati yuka kaasi báyukamoku.»

Yesu wubangumuni kingana kya mukuni (Mlk 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ «Yukenu si thendula ya kingana kya mukuni.

¹⁹ Wosu wuna wayuka ndinga ya Kipfumu kya Nzambi kaasi kabakisiyoku, mbeni wisi, amana wubwotudiya yina bakuni mu mbundu yandi: yandi kenina hanga yina bamwanga mu kati dya nzila.

²⁰ Amana yina bamwanga muma mwa matadi, yi wuna wayuka Ndinga amana wutamwasiya yi kyesi,

²¹ kaasi keku yi misodi mwena yandi meni, kisi zyama lwesi mu tangwa dimosi; amana yukani kiwayi holo munyanga wisa kikuma kya Ndinga ya Nzambi, kyekina kisinza kikuma kya yandi.

²² Amana yina bamwanga mu kati kya tsaku, yi wuna wuyuki Ndinga, kaasi kiwayi kya tsi yi luvunu lwa kimvwama

bifitikisiya Ndinga, kaasi konda kubuta keti kibundu.

²³ Amana yina bámwanga mu mafu ma bukheti, yi wuna wisi wuka Ndinga amana wubakisiya; kisi hana kheni, yisi butuka homa khama, homa makumasambanu, ha kwawu yika makumatatu.»

Kingana kya mbodi

²⁴ Wubatidi hika kingana kikwawu mu kuzimbula: «Kipfumu kya mazilu kifwanakani yi mutu mosi wamwanga mbutu ya bukheti ya ngenza bisi tela bule muna kilanga kyandi.

²⁵ Kaasi mu tangwa dina bakala nimba batu, mbeni wisa, wumwangi ngenza za mbodi hana kati dya bule, amana wenda kwandi.

²⁶ Amana tangwa wamena mwangu wa bule, wubuti phi ngenza, hanga mbodi yawu phi yilubuki.

²⁷ Amana buṇa bábwesuka basadi ba mukwa nzu, bamuzimbwala: "Pfumu, ngeyi wámwangaku mbutu ya bukheti mu kilanga kyaku? Amana ku biki yituki hika mbodi?"

²⁸ Yandi wubavutwadi: "Mbeni mosi yana wuhangi bwabuna." Amana basadi bandi bamuzimbwadini: "Wuzodi ni thwendaya vusa?"

²⁹ Amana yandi wubazimbwadi: "Loni, mu kuvusa kwa mbodi, hanga lwavusa nana phi bule.

³⁰ Yambulenu byakola ha kimosi tii yi kuna kuledika; amana mu tangwa dya kuledika, yizimbula kwena basadi: Vusenu theti mbodi; amana kasenuya mu mikuta kikuma kya kuyokaya; kunima, lumbikenu bule muna khila yama."»

Kingana kya kheni ya tidi (Mlk 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Wubatidi hika kingana kikwawu mu kubazimbwala: «Kipfumu kya mazilu kifwanani yi ngenza ya tidi kabonga fmutu mosi amana wukuniya muna kilanga kyandi.

³² Yi mbutu yiluti kukeya, mu ngenza zoosu; kaasi tangwa yisi kola, yikituki

f 13:31 13:31 Kikuma kya Bayuta, ngenza ya tidi yakala kidimbu kya kima kimosi kya khunda. Kaasi ngenza ya tidi yina bakuna mu tsi ya Bayuta yakituka miti mosi wa mbuta wuna wafwana kuleya kitesu kya moku matatu.

miti wa mbuta kuluta mikhengedi mina myakala mu kilanga amana banuni ku zilu bisi tunga mazamba ma bawu muna mihandi myandi.»^h

*Kingana kya muvimbu wa mapha
(Luk 1:20-21)*

³³ Yandi wubatidi hika kingana kimosi: «Kipfumu kya mazilu kifwanani yi muvimbu kabonga, mukhetu mosi, amana wukotisi muna ndambu ya lawu ya pfuba tii yi kuna kyathutumuka kithoba kyosu.»ⁱ

*Kikuma kya biki Yesu kakala zonzila mu
bingana
(Mlk 4:33-34)*

³⁴ Byosu bina, Yesu kakala zonzila kwena milumba-lumba mya batu mu bingana; kakalaku bazimbwala kima konda ni kata kingana.

³⁵ Ndangu malungila mana basamuna mu nzila ya mbikudi: «Yitambula ndinga ndangu yizonzila mu bingana; yisamuna, mu munwa wama, mambu mana maswamana tuka ku luyandiku lwa tsi.»

Yesu wubangumuni kingana kya mbodi

³⁶ Hanga wasisa milumba-lumba mya batu amana wavutuka ku nzu. Balonguki bandi babwesuka, mu kumuzimbwala: «Tubangwamina kingana kya mbodi mu kilanga.»

³⁷ Amana yandi wubavutwadi: «Wuna wisi kuna mbutu ya bukheti, kenina Mwana wa mutu;

³⁸ Amana kilanga, kyenina tsi; mbongu ya bukheti yenina bana ba Kipfumu kya mazilu; mbodi yenina bana ba mbeni;

³⁹ amana mbeni wuna wakunaya kenina kiphidi-mutu; kuledika, kwenina

tsuka ya tsi; bakwa kuledika benina banzyo.

⁴⁰ Disongidila, phila mosi yi buna bisi vusa mbodi ndangu balosaya ku mbawu, yi bwabuna phi bwakala mu tsuka ya tsi.

⁴¹ Mwana wa mutu katuma banzyo bandi, bana bakwisa vusa mu Kipfumu kyandi boosu bana bisi bwisisa bakwawu mu masumu yi bana bisi hanga mbi,

⁴² amana babatimbula ha ziku dya mbawu; amana kwakala bidilu yi khwekisa za menu.

⁴³ Hanga batu basungama balema hanga tangwa mu Kipfumu kya Tata wa bawu. Wuna wenina yi matu kayuka!»

Kingana kya kimvwama kya kusweka

⁴⁴ «Kipfumu kya mazilu kifwakani yi kimvwama kya kusweka muna kilanga kimosi. Mutu wuna wusengumunika kahanga wuswekika hika. Muna kyesi kyandi, kakwenda tekisa kyosu kina kenina kyawu mu kusumba kilanga kinak.

⁴⁵ «Kipfumu kya mazilu kifwanani hika yi muteki mosi wakala sosa misanga mya kitoku.

⁴⁶ Amana buna kamona musanga wumosi wa thalu ya lawu, wenda tekisa kyosu kina kakala kyawu amana wasumbawa.»

Kingana kya wanda dya batsema

⁴⁷ «Kipfumu kya mazilu kifwanani hika yi wanda dina batimbudi mu yanga amana dyakhoka batsema ba phila zoosu.

⁴⁸ Tangwa dibasi, balubudidya ku tseki, amana bazakadi, bahungudi batsema bana ba bukheti mu kitunga, amana balosi bina byenina bya mbi.

⁴⁹ Phila mosi bwakala phi ku tsuka ya tsi: banzyo bakwenda yekula batu ba mbi yi batu ba masonga;

^h **13:32 13:32** Mu bulunda bwa khulu, Nzambi wafwanikisa bipfumu bya mbuta bya lawu yi miti mya mbuta muna bakala kwisa tungila banuni mazamba. Tangwa kazonzila Yesu Kipfumu kya Nzambi hanga miti wa mbuta banuni yi kuzembilaka muna mihandi myandi, Bayuta babakula tswatsu ni phila mosi phi Kipfumu kya Nzambi kyisi kitukila kya mbuta. ⁱ **13:33 13:33** Koma ka muvimbu kafwani kumwangana muna kati dya pfuba za lawu. Phila mosi, Kipfumu kya Nzambi kyayandika kya khunda yi ndambu ya balonguki lwesi amana kivudi. Kibati kwenda mwangana mu tsi yosu amana yitambudikya. ^k **13:44 13:44** Kingana kyaki kibati songila ni kima kiluti mupfunu mu luzingu lwa mutu kyenina kukala mu Kipfumu kya Nzambi. Kingana kizimbudiku ni mutu wulungi kasumba nzila yandi mu Kipfumu kya Nzambi.

⁵⁰ amana babalosa ku ziku dya mbawu; kwakuna kwakala bidilu yi khwekisa za menu.»

Bimvwama bya khulu yi bina bya pha

⁵¹ «Lubakisiki mambu mana mosu?»
Bamuvutwadini: «Eeh»

⁵² Amana yandi wubazimbwadi: «Ihana ni mulongi wa mitsiku wosu wukituki mulonguki wa Kipfumu kya mazilu, yandi wufwanani yi mukwa nzu mosi wisi lubula muna fuka dyandi bima bya pha yi bima bya khulu.»^l

Bisi Nazaleti babusi kukumbwala mwena Yesu (*Mlk 6:1-6; Luk 4:16-30*)

⁵³ Amana tangwa kamanisa, Yesu, bingana bina, wakatuka kuna,

⁵⁴ amana buna kisa ku mbanza yandi yina kakodila, wuyandiki kulonga muna nzu za kimvuka za Bayuta za bawu; bayituka lawu, batu bakala dihyula: «Ku biki zibati mutuka nduka zazi yi biphadi?»

⁵⁵ Ka yandi ku mwana wa musadi wa mabaya? Ngudi wandi ka wuna ku bisi tela Madiya, amana Zyaki, Yozefu, Simoni yi Yuta kabawuku baphangi bandi.

⁵⁶ Amana baphangi bandi ba bakhetu benahoku boosu ha kati dya betu? Amana ku biki si misi mutuka mana mosu?»

⁵⁷ Amana bwabuna bwakala bakandikisa mu kukumbwala mwena yandi. Yesu wubazimbwadi: «Mbikudi bisiku mukanda lukumu, kaasi kisiku lumina mu tsi yandi yi mu kikanda kyandi.»

⁵⁸ Amana kasalakwoku biphadi bya lawu, kikuma kya kukonda kwa lukwikilu lwa bawu.

14

Lufwa lwa Yowani Mubotiki (*Mlk 6:14-29; Luk 9:7-9*)

^l **13:52 13:52** Mu phila ya kingana, muhowu wawu "pha" wubati songila malongi ma Yesu. Muhowu wuna "khulu" wubati songila malongi ma Bulunda bwa Khulu. Mya myodi mya bukheti myenina. ^a **14:1 14:1** Bwabu bubati songila Eloti Atiphasi, mosi wa bana ba kyamvu wa mbuta (2:1). ^b **14:4 14:4** Longu meni luna lwakalaku mu ndonga ku thwala mitsiku mya Bayuta (Lev 20:21), mukuma Eloti wakwela Elodyadi kinga phangi wandi Fidiphu hana mu luzingu kakala. ^d **14:8 14:8** Kuzenga mutwa kwakala phila mosi bakala sadila, muna tangwa dina, kwena bisi Loma mu kuhonda mutu. Elodyadi kakala zola mutwa hana dilonga ndangu kalenga mona ni Yowani bamuhonda. Hanga mutwa walosama.

¹ Muna tangwa meni dina, wayuka aEloti, wuna wakala mosi wa bakyamvu baya, kuzonzila Yesu;

² amana wazimbula kwena basadi bandi: «Yandu-yandu kenina Yowani Mubotiki: yandi wufutumuki ku bafwa! Amana kikuma kya bwabuna kenina yi hamu dya kusadila biphadi.»

³ Mukuma Eloti wamukwatisa Yowani, wamukasisa mu miyololu amana wamukotisa mu boloku, kikuma kya Elodyadi mukhetu wa Fidiphu phangi wandi.

⁴ Kikuma Yowani kakala muzimbwala: «Weku yi muswa wa kumubonga hanga mukhetu waku.»^b

⁵ Amana bwosu kazola kumuhondisa, wayuka bweya bwa mulumba-lumba wa batu, mukuma bakala mumona Yowani hanga mbikudi.

⁶ Kinga, kuna muginzi wa lubutuku lwa Eloti, mwana wa mukhetu wa Elodyadi wakina hana kati dya batu amana wamusephidisa lawu Eloti;

⁷ Hanga mu kudya ndefi, wabonga lukanu lwa kumuheka kina kamulomba.

⁸ Amana mwana wa mukhetu bamukoma kwena ngudi wandi, wumuzimbudi: «Pheka hakaka, mutwa wa Yowani Mubotiki, ha dilonga!»^d

⁹ Amana kyamvu mu kiwayi, kikuma kya ndefi yina kadya ku thwala ya babana katedisa, wahana muswa bamuhekawa.

¹⁰ Amana watuma kubukuna mutwa wa Yowani muna boloku.

¹¹ Amana banata mutwa wandi hana dilonga, bahanawa kwena mwana wa mukhetu, amana yandi wanatawa kwena ngudi wandi.

¹² Amana balonguki bandi bisa bonga mvumbi yandi, bamuzika; buna bisa, basamunabwa kwena Yesu.

*Yesu wudisi mafunda matanu ma batu
(Mlk 6:30-44; Luk 9:10-17; Ywn 6:1-14)*

¹³ Buna káyuka musamu wuna, Yesu wákatuka hana, wábonga mudimba wumosi ndangu kendila mu nganga ku phungamu; amana buna báyuka milumba-lumba mya batu, bámulanda mu malu, tuka ku mbanza.

¹⁴ Amana buna kálubuka mu mudimba, wamona mulumba-lumba mosi wa batu, wáyuka kyadi kikuma kya bawu amana wábuka bambefu ba bawu.

¹⁵ Buna mabwa masikidika, balonguki bábwesuka kwena yandi, bazimbudini: «Homa thwenina ha tseki, tangwa phi diluti. Sula milumba-lumba mya batu, ndangu benda mu mahata, badisumbila bima bya kudya.»

¹⁶ Kaasi Yesu wubazimbwadi: «Beku yi mupfunu wa kukwenda; bahekenu benu-benu bima bya kudya.»

¹⁷ Kaasi bamuzimbwadini: «Thwenina lwesi haha yi mapha matanu yi batsema bodi!»

¹⁸ Amana yandi wuzimbudi: «Ndatinenubya kwaku.»

¹⁹ Amana wuhani muswa kwena milumba-lumba mya batu bazakala muna mwangu, buna kátambula mapha mana matanu yi batsema bodi, wusekudi mesu ku zilu, wuvutudi matondu kwena Nzambi, wubukuni mapha amana wuhanibya kwena balonguki; bawu bákabisibya kwena milumba-lumba mya batu.

²⁰ Boosu bádyá amana báyükuta. Bánata bitunga kumi yi byodi bya kabasi yi bitini bina byalutuka^e.

²¹ Batu bana badya, bákala kitesu kya mafunda matanu ma bayakala, konda kutanga bakhetu yi bana.

*Yesu wukangadi ha thandu ya yanga
(Mlk 6:45-52; Ywn 6:15-21)*

²² Amana buna bámanisa batu, wásenda kwena balonguki mu kukota mu masuwa, bámutekila kuna sambwa dina dikwawu, kithama kina kasudila yandi meni milumba-lumba mya batu.

²³ Kunima dya kusula milumba-lumba mya batu, wátombuka ku mongu kikuma kya kulombila ku phungamu; amana ha kwáyila kuma, yandi buhika kákala kwakuna.

²⁴ Amana masuwa mekina kedi kyana kya lawu yi mafu, makaka makala dibunda kuna masuwa mukuma pfunzi yakala tadisa kuna bakala kwisila bawu.

²⁵ Amana muna khoku wa theti, Yesu wísa mu kukangala hana thandu ya yanga, kuna bákala bawu.

²⁶ Amana balonguki buna bámumona yandi ni ha thandu ya yanga kabati kangala, bweya bwábakwata lawu amana bazimbudi: «Kiphedikisa kina!» Bakalunga kikuma kya bweya.

²⁷ Muna mbala mosi, Yesu wábazimbwala: «Kalenu yi kikesa! Meni yandu, luyukaku bweya!»

²⁸ Amana Phetelu wumuvutwadi: «Pfumu, yukani ngeyi wuna; pheka muswa ndangu meni phi yisa kwena ngeyi hana mukanda wa mamba.»

²⁹ Amana yandi wuvutudi: «Awisa!»

Buna kátuluka mu mudimba, Phetelu wákangala hana mukanda wa mamba mu kukwenda kwena Yesu.

³⁰ Kaasi mu kumona muphephi wuna wa ngolu, wáyuka bweya. Amana buna káyandika kutika, wákalunga: «Pfumu, phulula!»

³¹ Amana muna mbala mosi, Yesu wáyuna koku, wámusimba wumuzimbwadi: «Mutu wa lukwikilu lwa khunda! Kikuma kya biki wenina yi keti-keti?»

³² Amana bákota mu mudimba, pfunzi yálembama.

³³ Amana bana bákala mu mudimba báfukama kuna thwala yandi, bazimbula phi: «Kyedika ngeyi wenina Mwana wa Nzambi!»

*Yesu wubeludi bambefu ku mulambu wa
Ngenezaleti
(Mlk 6:53-56)*

³⁴ Buna básabuka, bátula ku mulambu wa Ngenezaletif.

³⁵ Amana batu ba mulambu meni wuna bamubakula, bayadingisa phi musamu muna mulambu wuna wosu, amana bámunatina bambefu boosu.
³⁶ Amana bamubokwadila ni basimba lwesi keti nzenzi ya muledi wandi; amana boosu bana básimbawa, babeluka.

15

Malongi mana básisa bakhaka
(Mlk 7:1-13)

¹ Hanga Bafwadisi yi balongi ba mitsiku bana bátuka ku Yelusalemi bisa bwesuka kwena Yesu amana bazimbula:
² «Kikuma kya biki balonguki ba ngeyi bisi kulula bizila bya bakhaka? Mukuma bisiku sukula moku mu tangwa dya kudya^a.»

³ Yandi wubavutwadi: «Amana benu, kikuma kya biki lwisi kulula mitsiku mya Nzambi, lwazitisaka lwesi mitsiku myásisa bakhaka benu?»

⁴ Mukuma Nzambi kázimbula: "Zitisa tata waku yi ngudi waku," amana phi "wuna wasínga tata wandi holo ngudi wandi bamuhondisa^b."

⁵ Kaasi benu, lwisi zimbula: Wuna wazímbula kwena tata wandi kondi lo kwena ngudi wandi: "Kina yikhana kuheka mu kukusadisa kyenina kya kulambula kikuma kya Nzambi^d!"

⁶ Mutu wuna keku hika yi mupfunu wa kusadisa tata wandi holo ngudi wandi. Bwabuna lubati lewula Ndinga ya Nzambi kikuma kya bizila byenu!»

⁷ «Bakavungalosi! Yesaya mboti kabikula mu kuzimbula:»

⁸ "Kanda dyadi dyisi nzitisa lwesi ha munwa, kaasi mbundu yandi yenina kyana yi meni.

⁹ Amana mu phamba bisi khumisina, mukuma bawu bisi longa malongi matadidi bizila bya kimutu hanga mitsiku mya Nzambi."

Mambu mana misi sumuna mutu
(Mlk 7:14-23)

¹⁰ Kunima wátela mulumba-lumba wa batu amana wuzimbudi: «Yukenu amana bakisenu!»

¹¹ Heku ni kima kina kisi kota mu munwa kisi sumuna mutu. Kaasi kima kina kisi lubuka mu munwa kyakina kisi sumuna mutu.»

¹² Hanga buna bábwesuka balonguki, bamuzimbwadini: «Wuzayi ni ndinga yina, khabu lawu yabaheki Bafwadisi?»

¹³ Amana yandi mu kuvutula, wuzimbudi: «Miti wosu wuna kákonða kuna Tata wama wena ku zilu bavusawa.

¹⁴ Bayambulenu: benina baphofu bisi natisa baphofu! Amana yukani phofu kanatisa phofu mukwawu, bawu boodi babwa mu dibulu.»

¹⁵ Amana Phetelu wumuzimbwadi: «Tubangwamina kingana kina.»

¹⁶ Yandi wubazimbwadi: «Benu phi, yi buthwena bwabu, lweku yi mbakisilu?»

¹⁷ Lwisiku zaya ni kyosu kina kisi kota mu munwa, mu kundu kisi kwenda, kunima kilubukini?

¹⁸ Kaasi kina kyisi lubuka mu munwa, ku mbundu kyisi tuka, amana kyakina kyisi sumuna mutu.

¹⁹ Mukuma ku mbundu misi tuka mabanza ma mbi, khengu, mbongi, kindumba kya kisaka-saka, bwifi, bukamvi yi ngusi.

²⁰ Byabina bima byisi sumuna mutu; kaasi kudya konda kusukula moku kwisiku sumuna mutu!»

Mukhetu mosi wa nzenza wukwikidi mwena Yesu
(Mlk 7:24-30)

²¹ Buna kalubuka kwakuna, Yesu wénda ku milambu mya tsi ya Tidi yi Sitoni.

²² Amana kutala mukhetu mosi, mwisi Kanana, wátuka kuna mulambu meni wuna yi kukalungaka: «Pfumu, Mwana wa Tavididi, ngyukila kyadi! Mwana wama wa mukhetu babati muyangisa kwena kitembu kya mbi!»

²³ Kaasi yandi kámuvutwalaku keti ndinga. Amana buna bábwesuka balonguki bandi, bakala muhyula mu

^a 15:2 15:2 Luk 11:38 ^b 15:4 15:4 Kul 20:12; Klg 5:18 yi Kul 21:17 yi Lev 20:9 ^d 15:5 15:5 Bayuta bakala yi kikalulu kya kuhanaka bima kikuma kya ksalu kya Nzambi. Yuka ni balambudi kima kikuma kya ksalu kya Nzambi, bafwanikyoku basadila hika mu mutindu wukwawu.

kumuzimbwala: «Mukula, mukuma kabatiku lembwa kukalunga mu kutulanda.»

²⁴ Amana yandi mu kuvutula wázimbula: «Báthuma lwesi kwena mikoku mina myatota mya kanda dya kiseledi.»

²⁵ Kaasi mukhetu wisa fukama kuna thwala ya yandi mu kuzimbula: «Pfumu, awisa tsadisa!»

²⁶ Amana yandi mu kuvutula, wázimbula: «Ka mboti ku mu kutambula madya ma bana amana batimbulama kwena bana ba bambwa.»

²⁷ Amana mukhetu wuvutudi: «Kyedika, Pfumu, aketi bana ba bambwa phi bisi dya pfuku-pfuku zina zisi bwa mu tsi ya mesa ma bapfumu ba bawu.»

²⁸ Hanga Yesu mu kuvutula, wuzimbudi: «Oh mukhetu! Lukwikilu lwaku lwa lawu lwenina! Bwalungila bwosu buna wuzodi.» Amana mwana wandi wa mukhetu wabeluka muna tangwa meni dina.

Yesu wubeludi bambefu ba lawu

²⁹ Yesu wakatuka hakana, wenda ku kabeta ka yanga dya Ngadidi. Watombuka ku mongu amana wásikuka kwakuna.

³⁰ Amana milumba-lumba mya batu mya lawu bisa bwesuka kwena yandi mu kunata bifwa malu yi baphofu yi bikata yi mihunga yi bambefu bahika. Babasikula bela-bela yi malu ma Yesu amana wábabelula.

³¹ Batu bayituka, mu kumona mihunga kuzonza, bikata kubeluka, bifwa malu kukangala yi baphofu kumona amana báyandika kuzatula Nzambi wa Kiseledi.

Yesu wudisi mafunda maya ma bayakala (Mlk 8:1-10)

³² Yesu wátela balonguki bandi wuzimbudi: «Yenina yi kiwayi kikuma kya mulumba-lumba wa batu, mukuma tala bilumbu byekina bitatu bena kumosi yi meni amana beku yi kima kya kudya. Nzodiku ni yibasula yi nzala; hanga balembwa nana mu nzila.»

³³ Hanga balonguki bamuzimbwadini: «Ku biki twawana madya ma lawu ma

kudisila mulumba-lumba wa batu babana bayukuta, mu kati kya tseki?»

³⁴ Amana Yesu wuzimbudi kwena bawu: «Mapha makwa lwenina mawu?» Bawu bazimbudi: «Tsambwadi yi tuma twa batsema.»

³⁵ Hanga wusendi kwena mulumba-lumba wa batu ni bazakala muna mafu.

³⁶ Wabonga mapha mana tsambwadi yi batsema, wávvutula matondu kwena Nzambi, wábukununabya amana wáhanabya kwena balonguki, amana balonguki bákabisabya kwena milumba-lumba.

³⁷ Amana badya boosu, báyukuta phi. Amana bákátula bitunga tsambwadi bya kabasi yi bitini bina byásala.

³⁸ Amana bana badya bákala mafunda maya ma bayakala, konda kutanga bakhetu yi bana.

³⁹ Amana buna kásula mulumba-lumba wa batu, wakota mu mudimba, wenda mu milambu mya Makatani.

16

Bafwadisi yi Basadise balombi kiphadi kimosi (Mlk 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Amana buna bábwesuka, Bafwadisi yi Basadise, mu kumuleya. Bámulomba kiphadi kyatuka ku zilu.

² Kaasi yandi mu kuvutula, wázimbula kwena bawu: «Mu masikidika, lwisi zimbula: "Kuma kwasemunuka, mukuma zilu dya kabengi dyenina."»

³ Amana mu suka, lwisi zimbula: "Lelu kwatómakanaku mukuma zilu dya kaphindi dyenina." Benu luzayi kubangumuna mitindu mya zilu; amana abweti lwisiku lenda kubakula bidimbu bya tangwa dyadi?

⁴ Mbandu ya mbi amana yakonda basiphi yibati sosa kiphadi, yamónaku kiphadi kya hika kaka kyakina kya Yonasi^a. Kunima Yesu wábasisa amana wenda kwandi.

Muvimbu wa mapha ma Bafwadisi yi Basadise
(*Mrk 8:14-21*)

⁵ Balonguki, mu kukwisa ku sambwa dikwawu, bázimbakana mu kunata mapha.

⁶ Amana Yesu wubazimbwadi: «Dikengenu ku muvimbu wa mapha wa Bafwadisi yi Basadise.»

⁷ Amana balonguki bakala banza, yi kudiwininaka: «Kikuma tunatiku mapha.»

⁸ Yesu wábakulabwa amana wazimbula: «Kikuma kya biki lubati banzila bwabuna, batu ba lukwikilu lwa khunda! Kikuma lukondi mapha?»

⁹ Khaku kedi lubakisa? Lubatiku yubuka mapha matanu ma mafunda matanu yi thalu ya bitunga bina lwátonguna?

¹⁰ Keti mapha tsambwadi ma mafunda maya yi thalu ya bitunga bina lwátonguna?

¹¹ Abweti lubatiku bakula ni ka kikuma ku kya mapha yíkala luzonzila? Kaasi dikengenu ku muvimbu wa mapha ma Bafwadisi yi Basadise?»

¹² Hanga babakudi ni kakala zimbula: badikengaku ku muvimbu wa mapha, kaasi ku malongi ma Bafwadisi yi Basadise.

Phetelu wusamuni ni Yesu kenina Kidisitu
(*Mrk 8:27-30; Luk 9:18-21*)

¹³ Yesu, buna kátula ku mulambu wa Sezale dya Fidiphu, hanga wuyandiki kuhyula kwena balonguki bandi: «Abweti bisi zonga batu kikuma kya Mwana wa mutu?»

¹⁴ Amana bawu bázimbulu: «Bahika bisi zimbula ni ngeyi wena Yowani Mubotiki, bakwawu ni Diya, amana bahika ni, Yelemiya holo mosi wa bambikudi.»

¹⁵ Yandi wubazimbwadi: «Amana kikuma kya benu, nati yenina?»

¹⁶ Amana mu kuvutula, Simoni Phetelu wuzimbudi: «Ngeyi wu Kidisitu, Mwana wa Nzambi wa moyu.»

¹⁷ Amana mu kuvutula, Yesu wámuzimbwala: «Kyesi kwena ngeyi,

Simoni, mwana wa Yonasi; mukuma heku ni menga yi musuni bikuzayisima mambu mana, kaasi Tata wama wuna wenina mu mazilu.

¹⁸ Amana meni phi, yikuzimbwadi ni ngeyi wenina Tadi, amana hana thandu ya tadi meni dina yitungila Dibundu^b dyama. Amana ngolu za lufwa zahángaku kima kwena dyawu.

¹⁹ Yikuheka tsabi za Kipfumu kya mazilu: amana mana wakása ha tsi, makásama mu mazilu, mana wakútumuna ha tsi makútumuka mu mazilu^d»

²⁰ Hanga wubabwisisi balonguki bazimbulaku kwena mutu ni yandi Kidisitu kenina.

Yesu wutekidi samuna lufwa yi lufutumuku lwandi
(*Mrk 8:31; 9:1; Luk 9:22-27*)

²¹ Tuka buna, Yesu wáyandika kusongila kwena balonguki bandi: «Bulungi, yenda ku Yelusalemi, kunyokuka lawu mu nzila ya bambuta ba Bayuta yi bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku, baphonda amana kilumbu kya tatu, yifutumuka.»

²² Amana Phetelu wumunati ku phungamu, wuyandiki kumukaya, wumuzimbwadi: «Pfumu, Nzambi kakulunda! Mambu mana mafwaniku kukubwila!»

²³ Kaasi yandi buna kábaluka wázimbula kwena Phetelu: «Katuka, awenda ku manima ma meni, Satana! Ngeyi wenina kisinza kikuma kya meni mukuma wisiku banza hanga Nzambi, kaasi hanga batu.»

²⁴ Hanga Yesu wuzimbudi kwena balonguki bandi: «Yukani mutu wuzodi kundanda, kadibwisa yandi meni, katikula kitakani kyandi amana kisa ndanda.

²⁵ Ihana ni, wosu wuna wazóla kuhulula luzingu lwandi, katótisalwa kaasi wuna watótisa luzingu lwandi kikuma kya meni, katámbulalwa hika.

^b 16:18 16:18 Efeso 2:20. ^d 16:19 16:19 «Kukasa» yi «kukutumuna» myenina mihowu mina bisi sadila kwena balongi ba Bayuta mu kuzimbula ni «kukandisa» yi «kuhana nzila». "Kina wukandisi keti kina wuhanini nzila kwena batu ndangu basala ha tsi, Nzambi phi ku zilu kahana tangwa dyandi".

²⁶ Khi mupfunu si kwena mutu kavwa tsi yosu amana katotisa luzingu lwandi? Kondilo, biki kafwani kuhana mutu mu kusobisa yi luzingu lwandi?

²⁷ Mukuma Mwana wa mutu kakwisa mu khembu ya Tata wandi, yi banzyo bandi, amana kafuta kwena mutu wosu bwosu myenina mihangu myandie.

²⁸ Abwabuna, yiluzimbwadi: bahika mu kati dya baba benina haha, badifwilaku kedi ku thwala kumona Mwana wa mutu kukwisa mu kipfumu kyandi.»

17

*Kudibalumuna kwa Yesu
(Mlk 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Kunima bilumbu bisambanu, Yesu wabonga hakimosi yi yandi Phetelu, Zyaki yi Yowani phangi wandi hanga wutombuki yi bawu ku mongu mosi wa kaleyi; mu kingenga.

² Yandi wasoba kuna thwala ya bawu; mbunzu yandi yakala kedyamina hanga tangwa, miledi myandi phi mikituki phembi hanga mwini.

³ Amana kutala Moyize yi Diya badimonikisa kwena bawu, yi kuyambilaka yi yandi.

⁴ Amana mu kuvutula, Phetelu wazimbula kwena Yesu: «Pfumu, bwena mboti twakalenu kwetu kwakuku. Yuka wuzodi, yitunga hahaha masombolu matatu, dimosi kikuma kya ngeyi, dimosi kikuma kya Moyize amana dimosi kikuma kya Diya.»

⁵ Bwana kakala zonza hika, kutala tuti dimosi dya mitsyenzya dyisi bafidinga kuna kininga kyandi, amana ndinga mosi yatuka muna tuti mu kuzonza: «Yandu kenina Mwana wa meni watondama; mwena yandi tsini tsambu yama. Muyukilenu!»

⁶ Amana buna bayuka bwabuna, balonguki, babukama, bayuka bweya bwa lawu.

⁷ Kaasi Yesu wabwesuka yi kubasimbaka wuzimbudi: «Telamenu, luyukaku bweya.»

⁸ Amana buna basekula mesu, bamonaku mutu, Yesu lwesi yandi hika.

⁹ Mu kukulumuka kwa bawu ku mongu, Yesu wabalongikila mu kuzonza: «Luzonzilaku kwena mutu mbona mesu yayi, yikuna kafutumukina, Mwana wa mutu, ku bafwa.»

¹⁰ Amana balonguki bamuyufula: «Kikuma kya biki balongi ba mitsiku bisi zimbwala ni Diya kafweti kwisa theti?»

¹¹ Amana yandi mu kuvutula, wazimbula: «Mu kyedika ni Diya wisi amana kayilulula bima byosu.

¹² Kaasi yiluzimbwadi: Diya wisa kedi, kaasi bamubakulaku, bamuhanga bwosu buna bazola. Bwabuna phi bamunyokuna Mwana wa mutu.»

¹³ Hanga balonguki babakudi ni kikuma kya Yowani Mubotiki kakala bazonzila.

*Yesu wubeludi mwana mosi wakala bela kikhoni
(Mlk 9:14-29; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Amana buna bisa kwena mulumba-lumba wa batu, mutu mosi wisa fukama kuna thwala ya yandi

¹⁵ yi kuzimbulaka: «Pfumu, muyukila kyadi mwana wa meni. Kikuma mukwa kikhoni kenina amana kisi bela lawu, mukuma matangwa mahika kisi bwa ku mbawu, matangwa mahika phi mu mamba.

¹⁶ Yimunatiki kwena balonguki baku, amana balendikiku mu kumubuka.»

¹⁷ Amana mu kuvutula, Yesu wuzimbudi: «Mbandu yakonda lukwikilu yi yavwalangana! Yi kuna khi tangwa yikadiki yi benu? Yi kuna khi tangwa yilutambwasiki? Mundatinenu kwaku.»

¹⁸ Yesu wakayakya kitembu kya mbi; amana mwana wa yakala wabeluka muna tangwa meni dina.

¹⁹ Hanga balonguki babwesuki kwena Yesu mu kingenga bazimbudi: «Kikuma kya biki tufwanikiku kumulubulakya?»

²⁰ Amana yandi wuzimbudi kwena bawu: «Kikuma kya lukwikilu lwenu lwa khunda. Kikuma, mu kyedika yiluzimbwadi: Yuka ni lwakala yi

lukwikilu hanga ngenza ya tidi, wadi lukhani zimbula kwena mongu wawu: "Katuka haha, wenda hana", amana wendi. Amana heku kima kyakonda lendakana. [

²¹ Kaasi mbandu yina yisi lubuka lwesi mu bisambu yi kuzila madya.]]»

Yesu wusamuni hika lufwa yi lufutumuku lwandi
(*Mrk 9:30-32; Luk 9:43-45*)

²² Kilumbu kimosi bakala bawu ku Ngadidi, Yesu wabazimbwala: «Mwana wa mutu bamulambula ku moku ma batu;

²³ amana bamuhonda; kilumbu kya tatu, kafutumuka. Bayuka kiwayi kya lawu.»

Phaku ya nzu ya Nzambi

²⁴ Amana buna bisa ku Kaphedinawuma, bana bakala bonga mbongu za nzu ya ^aNzambi babwesuka kwena Phetelu, amana bazimbudi: «Mulongi wenu kisiku futa phaku za nzu ya Nzambi?»

²⁵ Wuzimbudi «eeh!» Amana buna kisa kota mu nzu, Yesu wamukesidila mu kuzimbula: «Simoni, abweti wubati banza? Bakyamvu ba tsi, kwena nati bisi futisa phaku? Kwena bana ba bawu ho kwena banzenza?»

²⁶ Amana yandi wawutula: «Kwena banzenza», Yesu wamuzimbwala: «Disongidila bana ba kuyekula benina^b.

²⁷ Mukusya ni tukalaku kisinza kwena bawu, ndawenda ku yanga, timbula ndobu amana wakwata tsema watheti wuna wakwisa, amana buna wamuhadikisa munwa wandi: wawana fwalanga dimosi; buna wabongadya hana kwena bawu kikuma kya ngeyi yi meni.»

18

Nati wenina mbuta wa mukwandi mu Kipfumu kya mazilu?
(*Mrk 9:33-37; Luk 9:46-48*)

^a 17:24 17:24 Mukanda wa Kulubuka 30:13 wuzonzi ni phaku ya tsuka mvula bakalaya futisa kwena kosu yakala wa muyuta tukidila mvula makumodi kikuma kya kuyidikila nzu ya Nzambi. ^b 17:26 17:26 Muna tangwa meni dina, bakyamvu bakala futisa lwesi phaku kwena bakwa tsi yina babotula bawu, kaasi bakwa hata dya bawu loni.

¹ Muna tangwa meni dina, balonguki babwesuka kwena Yesu mu kuzimbula: «Nati si wenina mbuta wa mukwandi mu Kipfumu kya mazilu?»

² Hanga wutedi mwana mosi, wamusya hana kati dya bawu,

³ amana wuzimbudi: «Mu kyedika yiluzimbwadi, yukani lusobiku, amana lwakituka hanga bana, lwakotamwoku mu Kipfumu kya mazilu.

⁴ Disongidila, wosu wuna wadikulumuna hanga mwana yandu, kakala mbuta wa mukwandi mu Kipfumu kya mazilu.

⁵ Amana wosu wuna wuyambi mwana mosi mu khumbu ya meni, meni kayambini.

Kevenu mu kusumuka
(*Mrk 9:42-48; Luk 17:1-2*)

⁶ «Amana wuna wuhukumuni mosi wa bana bakhunda baba bisi kwikila mwena meni, bulungi kwena yandi bamuzitikila kalunga tadi hana tsingu amana bamudibula muna dingu dya yanga dya mbuta.

⁷ Khi kyadi kwena tsi kikuma kya bisinza, mu kyedika, bwalendaku salama ni kukalaku mambu mana misi sumuna; kaasi kyadi kwena wuna kyalubwakila kisinza!

⁸ Amana yukani koku dyaku holo kulu dyaku dyakusumunaka, bukunadya amana losadya ku kyana yi ngeyi; bulungi kwena ngeyi wakota mu luzingu yi koku dimosi holo kulu dimosi, ka mboti ku ni wakala yi malu modi holo moku modi amana bakulosa ku mbawu ya mvula yi mvula.

⁹ Amana yuka ni disu dyaku dyakusumunaka, lokuladya amana losadya ku kyana yi ngeyi; bulungi kwena ngeyi wakota mu luzingu lwakonda tsuka yi disu dimosi, ka mboti ku ni wakala kwaku yi mesu modi amana bakulosa ku bilungi.»

Kingana kya mukoku watota amana wamonika
(Luk 15:3-7)

¹⁰ «Talenu, lulewulaku mosi wa bana bakhunda baba; mukuma yiluzimbwadi ni banzyo ba bawu muna mazilu bisi tala kosu tangwa mbunzu ya Tata wama wuna wenina mu mazilu.

¹¹ [Mukuma Mwana wa mutu kisa hulula bana bátota.]

¹² «Abweti lwisi banza? Yukani mutu mosi kavwa mikoku khama, amana mosi muna kati dya myawu katota, kasísaku makumi vwa yi vwa muna mongu ndangu kenda sanda wuna wátota?»

¹³ Amana yuka ni kasengumunawa, mu kyedika, yiluzimbwadi, kasángwala kikuma kya wawu kuluta makumi vwa yi vwa ma mina myakonda tota.

¹⁴ Phila mosi, lweku luzolu lwa Tata wenu wuna wenina muna mazilu, ni mosi mu kati dya baleki baba katota.»

Buna phangi mosi kakuhanga mbi

¹⁵ «Yukani phangi waku kasumuka [kwena ngeyi], ndawenda, mumona, kalenu benu boodi lwesi. Yukani kakuyukila, wumunungini phangi waku.

¹⁶ Kaasi yukani kayukiku, bonga hika mutu mosi kondilo boodi ha kimosi yi ngeyi, ndangu mu ndinga ya bambangi boodi kondilo batatu dyambu dyosu dyayilama."

¹⁷ Kaasi yukani kabwisa kubayukila, zimbula ku Dibundu; amana yuka ni kabwisa phi kuyukila Dibundu, kakala kikuma kya ngeyi hanga muphakanu yi kalaki ka phaku.

¹⁸ «Mu kyedika, yiluzimbwadi, moosu mana lwakása ha tsi makásama ku zilu, amana moosu mana lwakútumuna ha tsi makutumuka ku zilu.

¹⁹ «Mu kyedika, yiluzimbwadi hika ni yuka boodi ha kati dya benu bayukana, ha tsi haha, mu kulomba kyosu kima, kyakina kabáheka Tata wama wenina mu mazilu.

²⁰ Mukuma hana henina bodi holo batatu bakhundakana mu khumbu yama, meni yenina hana kati dya bawu.»

Kingana kya musadi mosi wisiku zola kulolula

²¹ Hanga buna kabwesuka Phetelu wumuzimbwadi: «Pfumu, mbala kwa pfwani kulolula kwena phangi wama yandu wuphangi mbi, amana yimúlolula tii yi kuna mbala tsambwadi?»

²² Yesu wumuzimbwadi: «Yikuzimbwadiku ni yi kuna mbala tsambwadi, kaasi yi kuna mbala makumi tsambwadi yi tsambwadi.

²³ Ihana ni, Kipfumu kya mazilu kifwanakani yi kyamvu mosi wázola kutala mambu ma pfuka zandi kwena basadi bandi.

²⁴ Amana buna káyandika mu kusalabwa, bisa munatina mosi wáfwana kufuta mafunda yi mafunda ma mbongu.

²⁵ Bwosu kakalaku yi kima kya kufuta, pfumu wandi wáhana muswa ndangu bamutekisa yandi yi mukhetu wandi yi bana bandi yi bima byosu bina kákala byawu, ndangu bafuta pfuka yandi.

²⁶ Musadi wábwa muna malu mandi amana wafukama kuna thwala yandi mu kuzonza: "Sipha mbundu pfumu, kikuma kya meni, yikufuta pfuka yosu!"

²⁷ Kiwayi kyámukwata pfumu wa musadi wuna, wámusula kenda amana wamuyambwadilaya pfuka.

²⁸ Mu kulubuka, musadi wuna bátundakana yi mosi wa banduku ba kisalu wuna wafwana kumufuta mbongu za khunda. Musadi wámukwata, amana wáyandika mu kumukama hana dinga mu kuzimbula: "Futa pfuka yama!"

²⁹ Hanga nduku wa kisalu wubwi muna malu mandi, kakala mubokwadila: "Sipha mbundu kikuma kya meni, yikufuta!"

³⁰ Kaasi yandi kázolaku; wenda mutimbula mu boloku, yi kuna kafútila pfuka yina.

³¹ Mu kumona mana mabwa, banduku bandi ba kisalu kyadi kyábakwata lawu; hanga bendi menika kwena pfumu wa bawu mosu mana máluta.

³² Hanga pfumu wumutedisi amana wumuzimbwadi: "Musadi wa mbi! Yikuyambwadidiki pfuka yaku kikuma wumbokwadidiki;

³³ wulungikiku, ngeyi phi kuyukila

nduku waku wa kisalu kiwayi, bwosu yikuyukidiki phi ngeyi kiwayi?"

³⁴ Amana pfumu wandi, mu khabu, wámulambula mu boloku tii yi kuna kafútila byosu bina káfwana mu kufuta.»

³⁵ «Yi bwabuna phi Tata wama wenina ku zilu kaluhanga yukani mosi-mosi wa benu kaloludiku kwena phangi wandi yi mbundu yandi yosu.»

19

*Yesu yi kufwa kwa longu
(Mlk 10:1-12)*

¹ Tangwa kámanisa Yesu ndinga zazi, wákatuka ku Ngadidi amana wenda ku milambu mya Yuteya, kuna sambwa dikwawu dya Yolutani.

² Milumba-lumba mya batu lawu bámulanda, amana kwakuna, wábuka bambefu.

³ Amana ndambu ya Bafwadisi bábwesuka kwena yandi, mu kumuleya yi kumuhyula: «Yakala kenina yi muswa wa kuyambula mukhetu wandi mu kosu kikuma?»

⁴ Amana yandi mu kuvutula, wuzimbudi: «Lwátangaku ni, "ku luyanduku, kabahanga mukhetu yi yakala",

⁵ amana kázimbula: "Thana ni, yakala kasísa tata wandi yi ngudi wandi, amana kakhúndakana yi mukhetu wandi, amana bakítuka, bawu bodi, musuni wumosi".

⁶ Ndangu bakálaku hika bodi, kaasi mutu mosi. Disongidila, kina kakasi Nzambi, mutu kahambulaku.»

⁷ Bafwadisi bamuzimbwadini: «Kikuma kya biki Moyize kahanina muswa ni bahana, kwena mukhetu, mukanda wa kufwa kwa longu amana bamukula?»

⁸ Yandi wubazimbwadi: «Moyize, kikuma kya mbundu ya tadi yina lwenina yawu, káluhekila muswa wa kukula bakhetu benu; ku luyandiku, bwákalaku buna.

⁹ Kaasi, yiluzimbwadibwa: wuna wayámbula mukhetu wandi, katula kusala kindumba, amana kakwela wa hika, mbongi katini.»

¹⁰ Balonguki bandi bámuzimbwala: «Yuka ni yi bwana dyenina dyambu dya yakala yi mukhetu, bulungi kakwelaku kwandi.»

¹¹ Amana yandi wábazimbwala: «Boosu bafwaniyoku kutambwasa ndinga yayi, kaasi kwena bawu bana lwesi bahekaya!

¹² Mukuma henina yi bayakala bafwaniku kukwela kikuma bwabuna babutuka, henina yi bakwawu bátyelabwa kwena batu, amana henina yi bakwawu bábwisa kukwela, kikuma kya Kipfumu kya mazilu. Wuna wufwani kutambwasa, katambwasa!»

*Yesu yi bana bakhunda
(Mlk 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Hanga bamunatini bana, ndangu kabathetika moku amana kalombila kikuma kya bawu, kaasi balonguki bakala bakaya.

¹⁴ Amana Yesu wázimbula: «Yambulenu bana, lubakandisaku mu kukwisa kwena meni, mukuma Kipfumu kya mazilu kyenina kikuma kya bana benina hanga bawu.»

¹⁵ Amana wábathetika moku, wákatuka hana.

*Yesu yi ngunza wa mvwama
(Mlk 10:17-31; Luk 18:18-30)*

¹⁶ Hanga mutu mosi wisa bwesuka kwena yandi, wuzimbudi: «Mulongi, biki bya bukheti pfwani kuhanga mu kutambula luzingu lwa mvula yi mvula?»

¹⁷ Amana yandi wumuzimbwadi: «Kikuma kya biki wungyufwadi mu mambu ma bukheti? Mosi lwesi wenina wa bukheti. Amana yuka ni wazola kukota mu luzingu lwa mvula yi mvula, lunda mitsiku.»

¹⁸ Wumuhyudi: «Khi myawu?» Amana Yesu wuzimbudi: «Wahóndaku myumbi wa khengu; wataku mbongi; wayibaku; wahúnaku musamu;

¹⁹ zitisa tata waku yi ngudi waku; amana wazóla mukwenu khunda hanga ngeyi meni.»

²⁰ Ngunza wumuzimbwadi: «Mambu mana moosu, yisima zitisa, biki hika bikhondi?»

²¹ Yesu wumuzimbwadi: «Yukani wuzodi wakala walungila, ndawenda, tekisa bima byaku, amana wahana mbongu kwena batsukami, amana wátambula kuvwa kumosi mu mazilu, kunima, nzawisa amana wandanda.»

²² Amana mu kayuka, ngunza, ndinga yina, wenda yi kiwayi mukuma kimvwama kya lawu kakala kyawu.

²³ Yesu wázimbula kwena balonguki bandi: «Mu kyedika, yiluzimbwadi: phasi bwenina kwena mvwama mosi mu kukota mu Kipfumu kya mazilu.

²⁴ Amana yiluzimbwadi hika: bweku phasi kwena kamela mu kulobuka ha hundu dya ndongu, kuluta mvwama mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi.»

²⁵ Amana mu kuyuka bwabuna, balonguki báyituka lawu, bakala zimbula: «Nati si wufwani kuhuluka?»

²⁶ Amana Yesu buna kabatala, wubazimbwadi: «Mana misiku lendakana kwena batu, misi lendakana kwena Nzambi.»

²⁷ Hanga Phetelu wumuzimbwadi: «Tala betu, tusisi bima byetu byosu amana tulandi ngeyi. Abweti dyakála kikuma kya betu?»

²⁸ Amana Yesu wábazimbwala: «Mu kyedika yiluzimbwadi: kwena benu lwisa ndanda: mu tsi ya pha, tangwa kazákala Mwana wa mutu hana kiti kyandi kya luyalu lwa khembu, benu phi lwakála bazakala muna biti kumi yi byodi bya luyalu mu kufundisa bikanda kumi yi byodi bya Kiseledi.

²⁹ Amana kosu mutu wuna wásisa nzu holo baphangi ba bayakala holo baphangi ba bakhetu, holo tata holo ngudi holo bana holo mafu kikuma kya khumbu ya meni, katámbula mbala khama kuluta amana kavwa luzingu lwa mvula yi mvula.

³⁰ Lawu bakála batheti, basúkinina amana lawu bakála batsuka, batekila.»

20

Kingana kya basadi mu kilanga kya vinu

¹ «Mukuma, Kipfumu kya mazilu kifwanakani hanga: mutu mosi, pfumu

wa kilanga wálubuka muna suka-suka kusanda basadi kikuma kya kilanga kyandi kya vinu.

² Amana wáyukana yi basadi mu fwalanga dimosi muna kilumbu amana wábatuma mu kilanga kyandi kya vinu.

³ Wálubuka hika mu tangwa dya vwa dya suka, wumoni bahika bakala kuna zandu bakonda kisalu.

⁴ Kwena batu bana wuzimbudi: "Alwenda benu phi muna kilanga kya vinu, amana yiluheka lufutu luna lufwani."

⁵ Bawu benda kwakuna. Wálubuka hika mu tangwa dya tsinzi, yi mu tangwa dya tatu dya masikidika, wusadi phila mosi.

⁶ Amana mu tangwa dya tanu dya masikidika, buna kalubuka, wáwana hika bakwawu bakala batelama hana, amana wubazimbwadi: "Kikuma kya biki luwheniki kilumbu kya muthu konda kisalu?"

⁷ Bamuzimbwadini: "Kikuma heku mutu wutubongi mu kisalu." Yandi wubazimbwadi: "Ndenu lwenda benu phi mu kilanga kya vinu."

⁸ «Kuma buna kwáyila, pfumu wa kilanga kya vinu wuzimbudi kwena kaphita kandi: "Tela basadi amana wabafuta lufutu lwa bawu. Wayándikila kwena bana batsuka yi kuna kwa bana batheti."

⁹ Amana buna bisa bana báyandika mu tangwa dya tanu dya masikidika, bátambula kosu mutu fwalanga dimosi.

¹⁰ Amana buna bisa bana batheti, bakala banza ni batámbula kuluta, kaasi batambudi, bawu phi, fwalanga dimosi kosu mutu.

¹¹ Buna bátambula, báyandika mu kubokuta kikuma kya pfumu wa kilanga

¹² yi kuzonzaka: "Baba bisiki batsuka, tangwa dimosi lwesi basadini, amana wubafuti kitesu kimosi yi betu tuhyombidi kilumbu kyosu yi mwini wutuwhidi!"

¹³ Kaasi yandi mu kuvutula kwena mosi wa bawu, wuzimbudi: "Mukwetu, yikuhangiku mbi; tuyukanikiku yi meni kikuma kya fwalanga dimosi?"

¹⁴ Tambula kina kyenina kya ngeyi amana ndawenda. Yukani nzodi yihana, kwena wuna wenina watsuka, kitesu kimosi yi ngeyi, mana matadi meni-meni.

¹⁵ Yeku yi hamu dya kusadila mbongu zama bwosu nzodini? Kondilo kikudi-kudi wungyukidi kikuma kya buna yenina mutu wa mboti?"

¹⁶ Ihana ni, bátekila bakála batsuka amana batsuka bakála batheti.»

Yesu wusamuni hika mbala ya tatu lufwa yi lufutumuku lwandi
(*Mrk 10:32-34; Luk 18:31-34*)

¹⁷ Bwosu kakala tombuka ku Yelusalemi, Yesu wabanata ku phungamu balonguki kumi yi bodi amana muna nzila, wubazimbwadi:

¹⁸ «Talenu, ku Yelusalemi tubati tombuka; Mwana wa mutu bamulambula kwena mbuta wa banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku. Ndola ya lufwa bamuzengila

¹⁹ amana bamulambula kwena baphani, ndangu bamuseya, bamuzyatula, bamukhoka hana kitakani. Amana mu kilumbu kya tatu, kafutumuka.»

Kulomba kwa ngudi wa Zyaki yi Yowani
(*Mrk 10:35-45*)

²⁰ Hanga ngudi wa bana ba Zebeteya wabwesuka kwena Yesu yi bana bandi ba bayakala amana wafukama ndangu kamulomba kima kimosi.

²¹ Amana yandi wumuzimbwadi: «Biki wuzodini?» Mukhetu wamuzimbwala: «Zonza ni bana bama baba bodi bazakala mosi kuna kitata kyaku, amana mosi ku kimama kyaku muna Kipfumu kyaku.»

²² Amana Yesu mu kuvutula, wuzimbudi: «Lwisiku zaya mambu mana lwisi lomba. Lwalenda kunwa mbungu yina yinwa meni?» Bawu bamuzimbwadini: «Twalenda.»

²³ Yandi wubazimbwadi: «Mbungu yama lwanwáya. Kaasi kuzakala ku kitata kyama yi ku kimama kyama, ka meni ku yihana muswa; kaasi bizika byenina kikuma kya babana kayidikilabya Tata wama.»

²⁴ Bakwawu bana kumi, ha báyuka bwabuna, hanga babayukidi khabu baphangi bana bawu bodi.

²⁵ Amana Yesu wabatela boosu wubazimbwadi: «Luzayi ni malemba ma makanda bisi yala hana thandu ya batu hanga bapfumu, amana bambuta bisi songila kwena bakwawu hamu dya bawu.

²⁶ Bwakálaku buna ha kati dya benu, kaasi wuna wazóla, ha kati dya benu, kukituka mbuta, kakála musadi wenu, ²⁷ amana wuna wazóla kukala watheti mu kati dya benu kakala muhika wenu:

²⁸ Bwosu Mwana wa mutu, yandi kísaku ndangu bamusadila, kaasi kikuma kya kusadila yi kulambula luzingu lwandi mu phila ya kukatula batu balawu mu kihika.»

Yesu wubeludi baphofu bodi
(*Mrk 10:46-52; Luk 18:35-43*)

²⁹ Buna balubuka mu Yediko, mulumba-lumba wa batu wamulanda.

³⁰ Amana baphofu bodi bazakala kuna kabeta ka nzila, buna báyuka ni Yesu kakala luta, bakalunga mu kuzonza: «Tuyukila kyadi, Pfumu, Mwana wa Tavidil!»

³¹ Amana mulumba-lumba wa batu wayandika kubakandikisa ndangu badibata, kaasi bawu bakalunga hika ngolu: «Tuyukila kyadi, Pfumu, Mwana wa Tavidil!»

³² Amana Yesu buna kátelama, wabatela amana wabahyula: «Biki luzodi ni yilusadila?»

³³ Bamuzimbwadini: «Pfumu, mesu metu matemuka!»

³⁴ Amana yi kyadi kya lawu, Yesu wabasimba muna mesu; muna mbala mosi, báyandika kumona hika, amana bamulanda.

21

Yesu wukoti mu Yelusalemi
(*Mrk 11:1-11; Luk 19:28-40; Ywn 12:12-19*)

¹ Tangwa bátula bela-bela yi Yelusalemi, amana bátula ku hata dya Betifasi, bela-bela yi mongu wa Olive, hanga Yesu wátuma balonguki bodi,

² mu kubazimbwala: «Alwenda kuna hata dina dyenina ku thwala ya benu, amana lwawána ane wa kibuti wakuzitika yi mwana wa ane^a hakimosi yi yandi; bakutumunenu, amana bandatinenu.

³ Amana yuka ni mutu kaluzimbwala kima, zimbulenu: "Pfumu mupfunu kabavwini." Amana, muna mbala mosi, kabásula.»

⁴ Amana mambu mana mábwa ndangu dyalungila dyambu dina dyázonzama kwena mbikudi:

⁵ «Zimbulenu kwena mwana wa mukhetu wa Siyoni:

Tala kyamvu waku wisi kwena ngeyi, wabasa yi ngemba, wazanza hana thandu ya ane wa kibuti, yi hana thandu ya mwana wa ane, mwana wa mbisi mosi.»

⁶ Buna benda balonguki, bahanga phi bwosu kabalongila Yesu.

⁷ Bisa munata ane wa kibuti yi mwana wandi, amana hana tandu ya bawu, báthetika miledi mya bawu; amana Yesu wázakala hana thandu.

⁸ Amana mulumba-lumba wa batu bakala yala miledi mya bawu muna nzila; bahika bakala hawula mihandi ku miti yi kuyalakamya muna nzila.

⁹ Milumba-lumba mya batu bakala kwenda kuna thwala ya yandi amana bana bakala landa yi kukalungaka mu kuzimbula: «Ozana kwena Mwana wa Tavidí! Kasambuka wuna wisi kwisa mu khumbu ya Pfumu! Ozana kwena Nzambi muna bisoka!»

¹⁰ Amana buna kakala koṭa mu Yelusalemi, mbanza yosu yanikana mu kuzimbula: «Nati kenina yandu?»

¹¹ Amana milumba-lumba mya batu bakala vutula: «Yandu kenina mbikudi Yesu, mwisi Nazaleti dya Ngadidi.»

*Yesu muna nzu ya Nzambi
(Mlk 11:15-19; Luk 19:45-48; Ywn 2:13-22)*

¹² Yesu wákota kuna nzu ya Nzambi, wákukwasa boosu bana bakala tekisa yi bana bakala sumba kuna nzu ya Nzambi,

amana wámwanga mesa ma bakwa tsyenzya yi biti bya bateki ba baphombu.

¹³ Amana wubazimbwadini: «Tala mana masonama: "Nzu yama batedikiya nzu ya bisambu." Kaasi benu, lukitudiya saka dya bandwandwa!»

¹⁴ Baphofu yi bifwa malu bábwesuka kwena yandi muna nzu ya Nzambi.

Amana wábabuka.

¹⁵ Kaasi bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku buna bámona mambu ma khumbwa mana kahanga, yi bana bakhunda buna bakala kalunga mu nzu ya Nzambi: «Ozana kwena Mwana wa Tavidí!» Hanga báfunga khabu

¹⁶ amana bamuzimbwadini: «Wubati yuka mana babati zonza bana baba?» Yesu wubazimbwadi: «Eeh. Lwátangaku kedi ndinga zazi: "Muna munwa mya bana bakhunda yi bana ba lubutu wádiyidikila lukumu?"»

¹⁷ Amana buna kabasisa, wálubuka mu mbanza, ndangu kenda ku hata dya Betaniya, wanimba kwakuna.

*Yesu wusingi miti wa fiki
(Mlk 11:12-14; 11:20-24)*

¹⁸ Muna suka, mu kuvutuka ku mbanza, wáyuka nzala.

¹⁹ Amana buna kámona miti wa fiki wumosi muna nzila, wabwesuka kwakuna; kaasi wuwani lwesi khaya; amana wázimbula kwena miti wa fiki: «Ka kibundu kimosi ku hika kyabutuka mwena ngeyi, mu kimakulu!» Amana muna tangwa meni dina, mufiki wáyumuka.

²⁰ Buna bámona bwabuna, balonguki báytuka lawu: Abweti miti wa fiki wawu wuyumukini mu mbala mosi?

²¹ Amana mu kuvutula, Yesu wubazimbwadi: «Mu kyedika, yiluzimbwadi, honi lwakala yi lukwikilu, lwisiku banga phi, lwasalaku lwesi mana masalami ku miti wa fiki, kaasi lufwani phi kuzimbula kwena mongu wawu:

^a **21:2 21:2** Muna bikalulu bya bikanda byahika, mbisi wuna ane bakala musadila hanga mbisi wuna wisi tikula mazitu. Kenina wakhunda kuluta baphunda bana bakodini. Bisi muzayila muna matu mandi ma kaleyi. Ane kenina kidimbu kya kudikulumuna kwa Masiya.

"Kinduka hana, amana dilosa mu yanga dya mbuta", bwana bwahangama."

²² Kyosu kina lwalomba mu lombilu yi lukwikilu, lwatambulakya.»

Akweti disi tuka hamu dya Yesu?
(*Mrk 11:27-33; Luk 20:1-8*)

²³ Buna kakota mu nzu ya Nzambi, tangwa kakala longa, bapfumu ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta bisa muhyula: «Mu hamu dya nati wubati hangila mambu mana? Amana nati wakuheka hamu meni dina?»

²⁴ Amana mu kuvutula, Yesu wuzimbudi kwena bawu: «Meni phi yiluhyla kyufu kimosi lwesi; yukani lwamvutwala, yiluzimbwala keti mu hamu dya nati yisi sadila mambu mana.

²⁵ Mbotika yina ya Yowani, ku zilu yatuka ho kwena batu?» Kaasi bawu bakala diwinina bawu yi bawu, yi kudizimbwalaka: «Yuka twazimbula: "Ya ku zilu", katuzimbwala: "Amana kikuma kya biki lwakonda sila lukwikilu mwena yandi?"

²⁶ Amana yuka twazimbula: "Kwena batu", tufwani kubanga mulumba-lumba wa batu, mukuma boosu bisi kwikila ni Yowani mbikudi kakala.»

²⁷ Amana mu kuvutula kwena Yesu, bazimbudi: «Tuzayiku.» Yandi phi wubavutwadi: «Meni phi yiluzimbwalaku keti mu hamu dya nati yisi sadila mambu mana.»

Kingana kya bana ba bayakala bodi

²⁸ «Abweti lubanzi? Mutu mosi wakala yi bana ba bayakala bodi; hanga wubwesuki kwena wuna wa tsomi wuzimbudi: "Mwana awenda, lelu, wasala mu kilanga kya vinu."

²⁹ Amana yandi, mu kuvutula, wuzimbudi: "Nzodiku," kaasi kunima wazosulula, wenda ku kilanga.

³⁰ Amana buna kabwesuka kwena mukwawu, wuzimbudi phila mosi. Amana yandi mu kuvutula wuzimbudi: "Eeh, yikwenda, tata" kaasi kendaku ku kilanga.

³¹ Nati mu kati dya bawu boodi wasala luzolu lwa tata?» Bavutudi: «Watheti», Yesu wubazimbwadi: «Mu kyedika,

yiluzimbwadi, bakalaki ka phaku yi bandumba balutekididi mu Kipfumu kya Nzambi.

³² Mukuma Yowani kisa kwena benu mu kulusongila nzila ya masonga, amana benu lwamukwikilaku, Kaasi bakalaki ka phaku yi bandumba bamukwikila, amana keti buna nana lwamona mambu mana, lwazosululaku kwenu ndangu lwamukwikila.»

Kingana kya basadi bambi ba kilanga kya vinu
(*Mrk 12:1-12; Luk 20:9-19*)

³³ «Yukenu kingana kya hika: Mutu mosi wakala pfumu wa nzu wakuna kilanga kya vinu. Wukakikya mu luphangu, wayidika kinyongi kya vinu muna kati, watunga kinongi kikuma kya kutadikina vinu, kunima waluwisakya kwena basadi ba vinu, amana wenda mu kitambu.

³⁴ Amana ha dyalungila tangwa dya bibundu, watuma basadi bandi kwena basadi bana bakala mu kilanga kya vinu ndangu bamubongila ndambu yandi ya bibundu.

³⁵ Kaasi buna babakwata basadi bandi kwena basadi bana bakala sala mu kilanga kya vinu; mosi bamubeta, mosi hika bamuhonda, amana mukwawu hika bamuzukwamina matadi.

³⁶ Wahitika hika basadi bakwawu kuluta thalu ya bana batheti, amana babahanga hika phila mosi.

³⁷ Amana ku tsuka, wabahitika mwana wandi wa yakala, yi kubanzaka: "Bamuzitisa mwana wama."

³⁸ Kaasi tangwa bamumona basadi bana bakala mu kilanga kya vinu, badizimbwadi bawu yi bawu: "Yandi kenina swana! Alwisenu, twamuhonda ndangu twabonga kuvwa kwandi!"

³⁹ Hanga bamukwati, bamutimbula ku phenza ya kilanga kya vinu amana bamuhonda.

⁴⁰ «Amana tangwa kakwisa mukwa kilanga kya vinu, abweti kabahanga basadi bana?»

⁴¹ Bamuvutwadini: «Batu bana bambi, kabahonda konda kubayukila kyadi, amana kilanga kya vinu kaluwisakya

kwena batu bahika, bana bamúheka bibundu muna tangwa dyandi.»

⁴² Yesu wubazimbwadi: «Khaku kedi lutanga muna Masonuku:»

"Tadi bálosa bana bakala tunga dyadyadi dikituki kisina kya mupfundila; Dyambu dina dyátuka kwena Pfumu, dyena dyambu dya kuyituka ku mesu ma betu!"

⁴³ «Ihana ni, yiluzimbwadi: Kipfumu kya Nzambi bálukatulakya amana bahanakya kwena kanda dya hika dina dyábutilakya bibundu. [

⁴⁴ Amana wosu wuna wabwa ha tadi dina katoluka; ha thandu ya wuna dyabwila, dyamunikumuna.]»

⁴⁵ Amana buna báyuka bwabuna mbuta wa banganga Nzambi yi bafwadisi bingana byandi, babakisa ni kikuma kya bawu kakala zonzila.

⁴⁶ Bakala sanda phila ya kumukwatisila, báyuka bweya bwa milumba-lumba mya batu, kikuma bakala mubongila hanga mbikudi.

22

Kingana kya mukinzi wa longu (Luk 14:15-24)

¹ Yesu wázonzila hika mu bingana; wuzimbudi:

² «Kipfumu kya mazilu kifwanakani yi kyamvu mosi wáta mukinzi wa longu lwa mwana wandi wa yakala.

³ Amana wátuma basadi bandi benda tela batu bana katedisa ku mukinzi wa longu; kaasi bazolaku kukwisa.

⁴ Wátuma hika basadi bakwawu, mu kuzimbula: "Zimbulenu kwena bana thedisiki: Tala, ngidiki kedi madya mama, miluma mya bangombi yi bambisi bahika ba senga babahondi, byosu byayilama; alwisenu ku mukinzi wa longu!"

⁵ Kaasi bawu bálewula, benda kwabawu, mosi wenda ku kilanga kyandi, mukwawu wenda ku kikhita kyandi;

⁶ amana bakwawu, bábakwata basadi bandi, bábatukwana, amana bábahonda.

⁷ Kyamvu wáyuka khabu: amana buna kátuma baphumbulu bandi, wáhondisa bandwandwa bana yi mbanza ya bawu phi wáyokisaya.

⁸ Hanga wuzimbudi kwena basadi bandi: "Mukinzi wa longu wuyilami, kaasi batu babana bátedisa bakalaku kwatakani kikuma kya wawu.

⁹ Hangenu lwenda muna phambu za nzila, amana tedisenu, ku mukinzi wa longu, boosu bana lwawána."

¹⁰ Buna bálubuka basadi bana mu nzila, bákutikisa batu boosu bana báwana, ba mbi yi ba mboti; nzu ya mukinzi yábasa yi batu.

¹¹ Amana buna kákota kyamvu mu kutala batu bana katedisa, wámona mwamuna mutu mosi wakonda vwata muledi wa mukinzi wa longu.

¹² Amana wumuzimbwadi: "Mukwetu, abweti wukotidi mwamu konda muledi wa mukinzi wa longu?" Kaasi yandi kámonaku kima kya kuvutula.

¹³ Hanga kyamvu wuzimbudi kwena basadi: "Mukasenu moku yi malu, amana mulosenu ku nzila kwena phipha; kwakuna kwakála bidilu yi makwenzi."

¹⁴ Mukuma balawu bátela, kaasi bakhunda básolama.»

Phaku ya Khayisala (Mlk 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Hanga bafwadisi bendi kasa kifwandu, bamuleya ndangu bamukwatila mu ndinga.

¹⁶ Amana batumini balonguki ba bawu kwena yandi ha kimosi yi ndambu ya batu bana bakala landa Helodi, mu kuzimbula: «Mulongi, tuzayi ni kyedika wisi zonga ngeyi amana wisi longa nzila ya Nzambi mu masonga. Weku yi bweya bwa mambu mana bisi banza batu mukuma wisiku tala mbunzu za batu.

¹⁷ Tuzimbwaleti si buna wisi banza ngeyi: bulombi mu kufuta phaku ya Khayisala^a ho loni?»

^a 22:17 22:17 Ku kisina, Khayisala yákala khumbu ya mutu, kaasi ku manima báyandika kusadilaya hanga khumbu ya «mwata-yamvu», bwosu bazonzidiya haka: «mwata-yamvu wa Loma»

¹⁸ Kaasi Yesu, bwosu kázaya mabanza ma bawu ma mbi; wuzimbudi: «Kikuma kya biki lubati ndeyila, bakavungalosi?»

¹⁹ Tsongilenu mbongu zina bisi futa phaku.» Bawu bámusongila fwalanga dimosi,

²⁰ amana wábahyula: «Mbunzu yi khumbu yayi básonika haka, bya nati?»

²¹ Bamuzimbwadini: «Bya Khayisala». Hanga wubazimbwadi: «Disongidila, hanenu mambu ma Khayisala kwena Khayisala, amana mambu ma Nzambi kwena Nzambi.»

²² Buna báyuka bwabuna, báytuka, amana bámusisa, benda kwa bawu.

Kyufu kimosi kikuma kya lufutumuku (Mlk 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Muna kilumbu meni kina, ndambu ya Basadise, bana bisi zimbula ni kweku lufutumuku, bábwesuka kwena yandi, amana bámuhyula

²⁴ mu kuzimbula: «Mulongi, Moyize kázimbula: "Yuka ni mutu mosi kafwa konda kubuta mwana, myaki wandi kafweti kwela mufwidi ndangu katombula kikanda kya phangi wandi."

²⁵ Kinga, kwákala kwena betu, yi baphangi ba bayakala tsambwadi; amana watheti wákwele, wáfwa; amana konda kusisa dibuta, wásisa mufwidi wandi kwena myaki wandi.

²⁶ Busalami phila mosi kwena wuna wazodi, yi watatu, yi kuna kwa wuna watsambwadi.

²⁷ Amana kunima dya bawu boosu, mukhetu wáfwa.

²⁸ Mu kilumbu kya lufutumuku, mukhetu wa nani kakala, ha kati dya bawu tsambwadi? Mukuma boosu bamukwela!»

²⁹ Amana mu kuvutula, Yesu wubazimbwadi: «Luditotisi kikuma lwisiku bakisa keti Masonuku keti ngolu za Nzambi.

³⁰ Mukuma, ku lufutumuku lwa bafwa kwakálaku yi bayakala keti bakhetu bakwelana, kaasi bakala hanga banzyo mu zilu.

³¹ Amana kikuma kya lufutumuku lwa bafwa, lwátangaku mana báuzimbwala kwena Nzambi:

³² "Meni yena Nzambi wa Bulahami yi Nzambi wa Yizaki yi Nzambi wa Yakobi"? Keku Nzambi wa bafwa kaasi wa bana ba moya.»

³³ Amana buna báyuka bwana, milumba-lumba mya batu báytuka lawu ku malongi mandi.

Mutsiku wuluti mupfunu (Mlk 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Buna báyuka Bafwadisi ni Yesu wábatsukisa Basadise, bakutakana.

³⁵ Amana mosi hana kati dya bawu, mulongi wa mitsiku, kakala muleya mu kumuhyula:

³⁶ «Mulongi, khi wawu mutsiku wa mbuta mu mitsiku?»

³⁷ Yandi wumuvutwadi: «"Watóna Pfumu Nzambi waku yi mbundu yaku yosu, yi moya waku wosu yi ngangu zaku zoosu."

³⁸ Wawu wenina mutsiku wa mbuta yi watheti.

³⁹ Amana mutsiku wa zodi, phila mosi yi wuna wa theti: "Tonda khunda waku hanga ngeyi meni."

⁴⁰ Mitsiku myami myodi mivungi mitsiku yi Bambikudi.»

Kidisitu yi Tavidu (Mlk 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Bwosu bakutakana Bafwadisi, Yesu wábahyula

⁴² mu kuzimbula: «Biki lwisi banza kikuma kya Kidisitu? Mwana wa nati kenina?» Bamuvutwadini: «Wa Tavidu.»

⁴³ Yandi wubazimbwadi: «Abweti si Tavidu, mu Kitembu kisi mutela ni Pfumu, tangwa kisi zimbula:»

⁴⁴ "Pfumu kázimbula kwena Pfumu wama":

Sikuka ku kitata kyama, yi kuna yibásila bambeni baku ku sina dya bitambi byaku."

⁴⁵ «Disonga yuka ni Tavidu kisi mutela "Pfumu", abweti kakadila mwana wandi?»

⁴⁶ Amana ka mutu ku walenda kumuvutwala ndinga mosi. Tuka

kilumbu meni kina, ka mutu ku wámeka hika kumuhyula kyufu.

23

Yesu wubalukisi kikuma kya balongi ba mitsiku yi Bafwadisi (Mlk 12:38-39; Luk 11:43-46; 20:45-46)

¹ Hanga Yesu wázonza kwena milumba-lumba mya batu yi kwena balonguki bandi

² mu kuzimbula: «Balongi ba mitsiku yi Bafwadisi badizakadisi ha kiti kya Moyize.^a

³ Disongidila ni, mambu moosu mana baluzimbwala, salenu, swekenu phi, kaasi benu luhangaku mihangu mya bawu. Mukuma bisi zonza kaasi bisiku sadila.

⁴ Amana bisi wongika miteti mya zitu, myena yi phasi mu kunata, mu mahembu ma batu; kaasi bawu meni bisiku zola kuningisa keti ku mulembu.

⁵ Amana bisalu bya bawu byosu, bisi sala, ndangu badimonikisaka kwena batu. Ihana ni, bisi nata biphakala bya mbuta bya mavwelesi hana mbunzu yi muna moku ma bawu yi miledi mya mbuta amana baleyisi yi misinga.

⁶ Amana bazodi kuzakala mu bifulu bya theti mu mikinzi yi bifulu bya theti mu nzu za kimvuka za Bayuta;

⁷ yi mboti mu mazandu, yi kubatelaka kwena batu ni "Mulongi."

⁸ Kaasi benu, luzolaku ni balutela "Mulongi", mukuma mosi lwesi wena mulongi wenu, amana benu, benu boosu lwena baphangi.

⁹ Lutelaku mutu, ha tsi haha, ni "Tata", mukuma mosi lwesi wena tata wenu, Tata wa ku zilu.

¹⁰ Luzolukaku ni balutela "Mutwadisi", mukuma mosi lwesi wena Mutwadisi wenu Kidisitu.

¹¹ Amana mbuta mu kati dya benu kakala musadi wenu.

¹² Wuna waditombula yandi meni, bamúkulumuna amana wuna

wadíkulumuna yandi meni, bamútombula.»

Yesu wutunguludi bukavungalosi bwa balongi ba mitsiku yi bwa Bafwadisi (Mlk 12:40; Luk 11:39-52; 20:45-47)

¹³ «Amana khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi yafikila kyafulu kya Kipfumu kya mazilu ku thwala ya batu; amana lwisimwoku kota benu-benu, lwisiku bayambula phi mu kukota babana bazola kukota.»

[¹⁴ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Mukuma lwisi botula kwena bafwidi bima bya bawu amana, mu kudihunikisa, lwisi sala malombilu ma kaleyi; kikuma kya bwabuna, lwatámbula pfundusu mosi yiluti kitesu.]

¹⁵ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi kangala muna yanga dya mbuta yi muna tsi ndangu lwakotisa muphakanu mosi ku dingumba dyenu, amana buna lwamúnunga, lumukitudi mutu mosi wa bilungi mbala zodi kuluta benu.

¹⁶ «Khi kyadi kwena benu bathwadisi baphofu, lwisi zimbula: "Honi mutu kadya ndefi mu khumbu ya nzu ya Nzambi, ka kima ku; kaasi yuka ni mutu kadya ndefi mu wolu dina dyenina mu nzu ya Nzambi, kafweti lungisa ndefi yandi."

¹⁷ Bilawu yi baphofu! Biki biluti mupfunu, wolu ho nzu ya Nzambi yina yisi sakumuna wolu?

¹⁸ Amana lwisi zimbula hika: "Honi mutu kadya ndefi mu khumbu ya mesa ma kimenga, ka kima ku; kaasi yuka ni mutu mosi kadya ndefi mu khumbu ya kabu dina dyenina ha mesa ma kimenga, kafweti lungisa ndefi yandi."

¹⁹ Baphofu! Amana biki biluti mupfunu, kabu ho mesa ma kimenga mana misi sakumuna kabu?

^a 23:2 23:2 Malongi mana ma bayuta makalaku ma kusonika mu mikanda, makala samuna: «Moyize katambula mitsiku mya Sinayi amana wahanamya kwena Yoswa, Yoswa wahanamya kwena bambuta, bambuta bahanamya kwena bambikudi; amana bambikudi bahanamya kwena batu ba nzu ya kimvuka ya bayuta.»

²⁰ Disongidila, wuna wisi dya ndefi mu khumbu ya mesa ma kimenga kisiya dya mu khumbu ya mesa ma kimenga yi mu khumbu ya bima byosu byenina hana thandu;

²¹ amana wuna wisi dya ndefi mu khumbu ya nzu ya Nzambi, kisiya dya mu khumbu ya nzu ya Nzambi yi mu khumbu ya wuna wisimwa kala.

²² Amana wuna wisi dya ndefi mu khumbu ya zilu, kisiya dya mu khumbu ya kiti kya luyalu kya Nzambi yi mu khumbu ya wuna wenina hana wazakala.

²³ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi hana kimosi kya kumib kya khaya za tsudi ya kitoku yi bithundu yi miti mya kitoku, kaasi lusisi bima bya mupfunu mu mitsiku: kusungama, khenda yi lukwikilu; byabina biluti mboti mu kusala, konda kusisa bina bisadi.

²⁴ Bathwadisi baphofu, lwisi kenza malafu mu kukatula biyingayinga kaasi lwisi mina Kamela wa muthu!

²⁵ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi semisa phenza ya kopha yi dilonga, amana mu kati bya kabasi yi bima bina lwisi yiba yi kukonda kwa kusipha kwa mbundu.

²⁶ Mufwadisi phofu! Semisa theti kati dya kopha ndangu phenza yandi phi yasema.

²⁷ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lufwanani yi mazyamu basiti phemba mabati monika kitoku ku phenza, kaasi mu kati mabasa yi mifufwa mya bamvumbi yi bima byosu bya mvindu.

²⁸ Phila mosi phi yi benu, lwisi monika batu ba masonga kwena batu, kaasi mu kati lwabasa yi mvunga yi mambu mambi.

²⁹ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Lwisi tunga mazyamu ma bambikudi, yi kunenga mazyamu ma batu ba masonga,

³⁰ amana lwisi zimbula: "Wadi betu phi twazingila mu tangwa dya batata betu, wadi twakanaku kala mu kithwadi kya mbi yi bawu kikuma kya kunokisa menga ma bambikudi."

³¹ Abwabuna lwisi ta kimbangi kwena benu-benu ni lwenina bana ba batu bana bahonda bambikudi.

³² Amana benu, landenu, manisenu mana bayandika batata benu!

³³ Banyoka, mbandu ya masawa! Abweti lubati banza kutina kyana pfundusu ya bilungi?

³⁴ Ihana ni tala meni phitiki kwena benu bambikudi yi batu ba nduka yi balongi ba mitsiku. Muna kati dya bawu, bahika, lwabáhonda amana lwabakhoka ha kitakani, bakwawu hika, lwabázyatula muna nzu za kimvuka za Bayuta zenu amana bakwawu hika phi, lwabányokuniki mbanza muna mbanza;

³⁵ ndangu yalubwila mbesi ya menga moosu ma batu ba masonga mana mátyakana ha tsi tukidila ku menga ma Abelu mutu wa masonga yi kuna menga ma Zakadiya, mwana wa yakala wa Balakiya, wuna lwáhonda ha kati dya nzu ya Nzambi yi mesa ma kimenga.

³⁶ Mu kyedika yiluzimbwadi: mambu mana moosu mabwila kwena batu ba mbandu yayi.»

Yesu yi Yelusalemi (Luk 13:34-35)

³⁷ «Yelusalemi, Yesulusalemi, ngeyi wisi honda bambikudi yi kubatimbwala matadi bana bisi kutumina! Mbala kwa nzodi kedi kukutikisa bana baku bwosu kisi kutikisa, ngudi wa khoku, bana bandi ku tsi ya mahela mandi, kaasi lwázolabwoku.

³⁸ Tala buthwena, balúyambwadidiya nzu yenu, yakítuka zumbu!

³⁹ Mukuma, yiluzimbwadi, mu kyedika: Tuka lelu dyadi lwambónaku hika tii yi kuna lwazímbwala: "Kasakumuka wuna wukwisila mu khumbu ya Pfumu!"»

b 23:23 23:23 Lwisi hana kwena Nzambi kimosi kya kumi kya khaya za bilumbwadi bina byisi yidika bisaka. Bilumbwadi bina lwisi kuna, «katsangwa, malumba-lumba, mamvumbi-mvumbi, kikaya-kaya.»

24

Yesu wusamuni kubulumuka kwa nzu ya Nzambi
(Mlk 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Mu kulubuka kwa Yesu mu nzu ya Nzambi, balonguki bandi babwesuka ndangu bamusongila thungidi ya nzu ya Nzambi.

² Amana yandi mu kubavutwala, wuzimbudi: «Lwisibyoku tala bima byabi byosu? Mu kyedika, yiluzimbwadi, hasalaku keti tadi dimosi ha thandu ya tadi dikwawu dyakonda wulumuka.»

Phasi yi minyanga
(Mlk 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Amana buna kazakala yandi hana mongu wuna bisi tela ni mongu wa Olive, balonguki babwesuka kwena yandi, mu kingenga bazimbudi: «Tuzimbwala khi tangwa makala mambu mana amana khi kidimbu kyasongila ngisilu yaku yi tsuka ya tsi?»

⁴ Amana mu kubavutwala, Yesu wuzimbudi: «Kebenu, ka mutu ku kalutotisa!

⁵ Kikuma lawu bakwisa mu khumbu ya meni, mu kuzimbula: "Meni yenina Kidisitu" amana lawu babatotisa.

⁶ Amana lwayuka kuzonzila mvita yi pfweta-pfweta za mvita: talenu, lukalaku mu bidilu; mukuma mboti mambu mana masalama, kaasi yakalaku kedi tsuka.

⁷ Mukuma tsi yimosi yanwanisa tsi yikwawu, amana kipfumu kimosi kyanwanisa kipfumu kikwawu; amana nzala yi kunikana kwa mafu byakala muma mwahika.

⁸ Amana mambu mana moosu makala hanga misongu mya theti.

⁹ Hanga balulambudi ku kiwayi amana baluhonda amana balumenga muna makanda moosu kikuma kya khumbu ya meni.

¹⁰ Muna tangwa meni dina, yakala kisinza kikuma kya batu balawu, amana bamosi badilambula bawu yi bawu, amana bahika badimenga bawu yi bawu.

¹¹ Amana bambikudi ba bukamvi lawu batelama, bahukumuna batu balawu.

¹² Kikuma kya mambu mambi mana ma lawu; lungongu lwa batu balawu lwakulumuka.

¹³ Kaasi wuna wakwamina tii yi kuna tsuka, yandi kahuluka.

¹⁴ Musamu wa Bukheti wawu wa Kipfumu kya mazilu basamunawa muna tsi yosu yina bisi zingila, yakala kimbangi kikuma kya makanda moosu, hanga tsuka yisi.»

Kiwayi kya lawu
(Mlk 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ «Tangwa lwamona muzangi wanzanzi wakutelamisa muna kizika kyahedila, bwosu kazonza mbikudi Tanyela, mutu wuna wubati tanga kabakula!

¹⁶ Hanga bana bakala mu kinzunga kya Yuteya batini muna myongu;

¹⁷ wuna wakala ha thandu ya mudilu, katulukaku kikuma kya kulubula bima mu nzu yandi;

¹⁸ amana wuna wakala mu kilanga kavutukaku kikuma kya kubonga muledi wandi.

¹⁹ Khi kyadi kwena mukhetu wuna wakala ku vumu yi kwena wuna wakala yemika muna bilumbu meni bina!

²⁰ Lombilenu ndangu lutinaku mu tangwa dya kyosi kya lawu, keti mu kilumbu kya sabata!

²¹ Mukuma, kiwayi kya lawu yakala, hanga kina kyakonda kedi kala tuka ku luyandiku lwa tsi yi buthweni bwabu, amana zakalaku hika.

²² Wadi ni bilumbu bina byakalaku bya khufi, wadi keti mutu kahulukaku, kaasi kikuma kya bana basolama bakhufikisilabya bilumbu bina.

²³ Yuka ni mutu kaluzimbwala: "Kidisitu haha kenina!" Holo: "Kuna kenina!" Lukwikilaku.

²⁴ Mukuma bamasiya^a ba bukamvi yi bambikudi ba bukamvi balubuka; basongila biphadi yi mambu ma

^a 24:24 24:24 Bamasiya ba bukamvi babati zonzila batu bana bisi zimbula ni bawu benina Kidisitu kaasi benina bwoku.

kuyituka mukuma, yuka bwalendakana, bahukumuna keti bana kásola Nzambi.

²⁵ Tala buna thekidi luzimbwala.

²⁶ «Disongidila yuka ni baluzimbwala: "Talenu, mu nganga kenina, lulubukaku; holo, talenu ku suku kenina, lukwikilaku.

²⁷ Kikuma bwosu wisi lubuka mutsyenzya tuka ku malubwakidi amana wukenzudi yi kuna mazyokidi, bwabuna kwakála kukwisa kwa Mwana wa mutu.

²⁸ Kuna kwakala kivundisila, kwakuna bakútakanina bangandwanganga.»

*Kwisa kwa Mwana wa mutu
(Mlk 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ «Hanga kunima dya bilumbu bina bya kiwayi, tangwa kaphínda, ngondi kaséngulaku myesi myandi, bathetimbwa babwa tukidila ku zilu, amana ngolu za mazilu zaníkana.

³⁰ Hanga kidimbu kya Mwana wa mutu kimoniki muna zilu; amana bikanda byosu bya tsi mu khondu byakála, bamóna Mwana wa mutu buna kakwisa hana matuti ma zilu yi ngolu yi khembu ya lawu.

³¹ Katúma banzyo bandi yi phungi ya mbuta, amana bakútikisa batu ba tselu ya bana kásola tukidila tselu ya tsi yi tselu ya zilu.»

*Kingana kya mufiki
(Mlk 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² «Mbandu ya kingana kya mufiki yaluheka dilongi: tangwa lwamóna ni miti wusawakidini, zayenu ni tsungi ya pha yibwesukini.

³³ Phila mosi yi kwena benu, tangwa lwamóna bima bina byosu, zayenu ni Mwana wa mutu wekina mu kukwisa.

³⁴ Mu kyedika, yiluzimbwadi: mbandu yayi, yahítaku kedi yi kuna masálamina mambu mana moosu.

³⁵ Zilu yi tsi byatota, kaasi ndinga zama zalendaku tota.»

*Nzambi lwesi wuzayi tangwa dya tsuka
(Mlk 13:32-37; Luk 21:26-30; 21:34-36)*

³⁶ «Kikuma kya kilumbu meni kina yi tangwa, ka mutu ku wuzayibya, keti banzyo muna mazilu, keti Mwana; kaasi Tata yandi hika.

³⁷ Mukuma bwosu bwakála mu tangwa dya Nowa, yibwana phi bwakála mu kukwisa kwa Mwana wa mutu.

³⁸ Amana bwosu bwakála muna bilumbu meni bina byatekila kithombu, batu bakala dya yi kunwa, bakala kwelana yi kukwedisa, tii yi kuna kilumbu kina kákota Nowa mu nzasa;

³⁹ amana bakalaku bakula kima tii yi kuna kyisila kithombu amana kinati byosu, yibwabuna phi bwakála mu kukwisa kwa Mwana wa mutu.

⁴⁰ Hanga batu bodi bakala muna kilanga: mosi batámbula amana mosi bamusisa.

⁴¹ Bakhetu bodi bakala toka muna yanda, mosi bamunata, mukwawu bamúsisa.

⁴² Disongidila kalenu batemuna, mukuma luzayiku keti khi kilumbu kakwisa Pfumu wenu.

⁴³ Amana zayenu bwabu: Wadi mukwa nzu kazayaka tangwa dina kakwisa mwifi, kakhanaku nimba amana kakhanaku yambwadila ni kalungula nzu yandi.

⁴⁴ Yihana ni, kalenu bayilama, benu phi, mukuma Mwana wa mutu kakwisa muna tangwa dina lukondi yindula benu.»

*Kingana kya musadi wa kwikama
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ «Nati si musadi wakwikama yi wa ngangu? Wuna káheka mukwa nzu kiyeka kya basadi bahika ndangu kabahekaka kudya muna tangwa dina difwani?

⁴⁶ Kyesi kwena musadi wuna, buna kakwisa mukwa nzu, kamuwana bwabuna mu kisalu!

⁴⁷ Mu kyedika, yiluzimbwadibwa: kamúheka kiyeka kya bima byandi byosu.

⁴⁸ Kaasi yuka ni yandina kakala musadi wa mbi amana kadibanzila muna mbundu yandi: "Pfumu wama kalengaku kwisa,"

⁴⁹ kayandika kubabeta banduku ba kisalu, amana kadyaka, kanwaka phi kumosi yi babana bisi zela malafu,

⁵⁰ kyedika mukwa nzu wuna katula muna kilumbu kimosi kina kakalaku wayilama musadi wuna yi mu tangwa dina kakondiku zaya;

⁵¹ kamuheka ndola ya mbuta amana kamusya mu ndonga ya bakavungalosi, kuna kwakala bidilu yi makwenzi.»

25

Kingana kya bana ba bandumba kumi

¹ «Kinga Kipfumu kya mazilu kifwanani yi bana ba bandumba kumi babonga mwinda mya bawu, benda tundakana yi yakala dya longu.

² Batanu, hana kati dya bawu, bayilamaku amana batanu bahika bayilama.

³ Bana bakonda yilama, buna babonga mwinda mya bawu, banataku masi ma bawu.

⁴ Kaasi batanu bana bayilama banata masi muna bilekwa yi mwinda mya bawu.

⁵ Bwosu kazingidila yakala mu kukwisa, boosu bahanga balembwi kwabawu amana banimba.

⁶ Amana mu kisuku kya phipha, kindanda kiditi: "Talenu yandu yakala, lubukenu, lwenda mutundakana!"

⁷ Hanga bandumba bana boosu batokami, amana bayidika mwinda mya bawu.

⁸ Hanga bana bakonda yilama bazimbudi kwena bana bayilama: "Tuhekeni masi menu, kikuma mwinda mya betu mizimi."

⁹ Bana ba mayedi bavutudi: "Loni, meku mafwana kikuma kya betu yi benu; mboti lwenda kwena bana bisima tekisa ndangu lwasumba kikuma kya benu."

¹⁰ Bwabuna benda bawu mu kusumba, yakala watula. Amana bana bakala bayilama bakota yi yandi muna nzu ya mukinzi wa longu, hanga bayafikidi mwelu.

¹¹ Amana kunima dya tangwa, bisa bandumba bana kwawu, mu kuzimbula: "Tata, Tata, tuyafwadila!"

¹² Kaasi yandi mu kuvutula, wuzimbudi: "Mu kyedika, yiluzimbwadi: Yiluzayiku."

¹³ Disongidila, kalakenu bayilama, kikuma luzayiku keti kilumbu keti tangwa.»

Kingana kya basadi batatu (Luk 19:11-27)

¹⁴ «Kipfumu kya mazilu kifwanakani hanga mutu mosi, mu kukwenda mu kitambu: watela basadi bandi amana wabaheka bima byandi.

¹⁵ Kwena mosi, mikuta mitanu mya wolu, kwena mukwawu, mikuta myodi mya wolu, amana kwena wuna wa tatu mukuta wumosi, kwena kosu mutu muna ngolu zandi, amana kunima, wenda kwandi mu kitambu.

¹⁶ Buna kenda, musadi wuna wabonga mikuta mitanu, wasadilamya amana walumbula mitanu myahika.

¹⁷ Phila mosi yi wuna wabonga mikuta myodi, walumbula myodi myahika.

¹⁸ Kaasi wuna watambula mukuta wumosi wenda wawu, wasima muna mafu amana wazikawa mukuta wa wolu wa pfumu wandi.

¹⁹ «Amana kunima dya tangwa dya lawu, pfumu wa basadi bana wisa, hanga wubatedi ndangu kazaya mutindu wuna basadiladya wolu.

²⁰ Amana buna kabwesuka wuna watambula mikuta mitanu, wusongidi hika mitanu mikwawu mu kuzimbula: "Pfumu, mikuta mitanu wapheka, tala mitanu mikwawu ndumbudi."

²¹ Pfumu wandi wumuzimbwadi: "Bwa bukheti! Ngeyi wenina musadi wa bukheti yi wa bulemvu. Muna bima bya khunda wukadiki mulemvu, yikuyadika ha thandu ya bima bya lawu, kota mu kyesi kya pfumu waku."

²² Buna kabwesuka wuna watambula mikuta myodi wuzimbudi: "Pfumu, mikuta myodi wapheka, tala, mikwawu myodi mina ndumbudi!"

²³ Pfumu wandi wumuzimbwadi: "Bwa bukheti! Musadi wa bukheti yi wa bulemvu, mu bima bya khunda, wisi dikadila wa bulemvu, yikuyadika ha

thandu ya bima bya lawu; kota mu kyesi kya pfumu waku.

²⁴ Amana buna kábwesuka wuna wátambula mukuta wumosi, wuzimbudi: "Tata, bwosu yikuzaya ni ngeyi mukwa mathata, wisi hela muna wakonda kunina, amana wisi wongika hana wakonda mwanga;

²⁵ amana mu kubanga, yihanga, tsekiwa mukuta waku mu mafu; tala wawu mukuta waku."

²⁶ Amana pfumu wandi wumuvutwadini: "Musadi wambi, mubolu! Wázayabwa ni yisi hela muna yikonda kunina, yisi wongika muna yikonda mwanga?"

²⁷ Wadi wakala kwenda sikula mukuta wa wolu dyama kwena bana bisi sala ku banki, amana mu kuvutuka kwama, khadi tambula bina byenina bya meni yi muluta.

²⁸ Disongidila ni mutambulenu mukuta wuna wa wolu amana hanenu kwena wuna wenina myawu kumi.

²⁹ Mukuma bahána kwena wuna wenina kyawu, ndangu kakala yi bima bya lawu, kaasi kwena wuna wukondi kima, bamútambula keti kina kenina kyawu.

³⁰ Amana musadi wuna wakonda mupfunu, mulosenu ku phenza, muna phipha ya ku phenza; kwakuna kwakala bidilu yi makwenzi."»

Pfundusu ya tsuka

³¹ «Tangwa kakwisa Mwana wa mutu mu khembu yandi yi banzyo boosu ha kimosi yi yandi, hanga wuzakadi hana kiti kyandi kya khembu.

³² Makanda moosu makhúndakana kuna thwala ya yandi, amana kabáhambula bamosi yi bakwawu, bwosu kisi hambula kalema mikoku yi bakhombu:

³³ hanga wulongiki mikoku kuna koku dyandi dya kitata, amana bakhombu kuna koku dyandi dya kimama.

³⁴ Hanga kyamvu wuzimbudi kwena bana bakála ku koku dyandi dya kitata: "Alwisa, benu kásambula Tata wama, tambulenu Kipfumu kya mazilu kina baluyidikila tukila buna kahanga tsi.

³⁵ Mukuma, yíkala yi nzala, benu lwápheka bya kudya; yíkala yi kihwinya, benu lwápheka bya kunwa; yíkala munzenza amana benu lwángyamba;

³⁶ yíkala khonga, benu lwámvwatisa; yíkala bela, benu lwátsadisa; yíkala mu boloku, amana lwisa thala."

³⁷ Amana batu ba masonga bamúvutwala mu kuzimbula: "Pfumu, khi tangwa twákumona ngeyi wákala yi nzala, amana twakuheka bya kudya, holo wákala yi kihwinya, twakuheka bya kunwa?"

³⁸ Khi tangwa twákumona, wákala munzenza amana twákuyamba, holo wákala khonga amana twákuvwatisa?

³⁹ Amana khi tangwa twákumona wakala bela holo mu boloku, amana thwisa kutala?"

⁴⁰ Kyamvu kabávutwala: "Mu kyedika yiluzimbwadi: mbala zoosu zina lwásalabwa kwena mosi wa baphangi bama baba benina bakhunda, kwena meni lwásalabwa!"

⁴¹ «Hanga wuzimbudi hika kwena bana bakala ku koku dyandi dya kimama: "Katukenu haha, batu basingama! Alwenda kuna mbawu ya mvula yi mvula yina báyidika kikuma kya kiphidi-mutu yi banzyo bandi.

⁴² Mukuma, yíkala yi nzala kaasi lwáphekaku bya kudya, yíkala yi kihwinya kaasi lwáphekaku bya kunwa;

⁴³ yíkala munzenza kaasi lwángyambaku; yíkala khonga kaasi lwámvwatisaku; yíkala wabela yi mu boloku kaasi lwáthalaku."

⁴⁴ Hanga bawu phi bavutudi mu kuzimbula: "Pfumu, khi tangwa si twákumona ngeyi wákala yi nzala holo wákala yi kihwinya, holo munzenza, holo kikhonga, holo wabela, holo mu boloku amana twakonda kusadisa?"

⁴⁵ Hanga wubavutwadi mu kuzonza: "Mu kyedika, yiluzimbwadibwa, mbala zoosu zina lwásadilabwoku kwena mosi wa baleki baba, lwasalabwoku phi kwena meni."

⁴⁶ Amana baba bákwenenda ku ndola ya mvula yi mvula, kaasi batu ba masonga, mu luzingu lwa mvula yi mvula.»

26

Yesu bamukasidi kifwandu
(*MLk 14:1-2; Luk 22:1-2; Ywn 11:45-53*)

¹ Tangwa kámanisa Yesu ndinga zazi zoosu, wuzimbudi kwena balonguki bandi:

² «Luzayi ni kunima bilumbu byodi mukinzi wa phaki wakála: amana Mwana wa mutu bamulambula ndangu bamukhoka ha kitakani.»

³ Hanga bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta bakutakani muna kyanzala kya mbuta wa banganga Nzambi, wuna bakala tela ni Khayifu;

⁴ Bakasi kifwandu kya kumukwatisa Yesu mu kitsweki yi kumuhondisa.

⁵ Bakala zimbula: «Heku ni mu tangwa dya mukinzi, ndangu mvwalangani yikalaku ha kati dya batu.»

Yesu bamusiti mananasi
(*MLk 14:3-9; Ywn 12:1-8*)

⁶ Yesu ku Betaniya kákala, muna nzu ya Simoni mukwa bwasi,

⁷ mukhetu mosi wisa bwesuka kwena Yesu, kakala yi mulangi wa mananasi ma thalu ya lawu amana wázunzilama hana mutwa wa yandi bwabuna kákala kuna mesa.

⁸ Amana balonguki buna bámona bwabuna, bámonaku kyesi, hanga bazimbudini: «Kikuma kya biki kuzanga kwa bwabu?»

⁹ Bufwaniki basumbisama mu thalu ya lawu, amana mbongu bahanaza kwena batsukami!»

¹⁰ Kaasi Yesu buna kábakulabwa, wubazimbwadi: «Kikuma kya biki lubati muhekila phasi mukhetu yandu? Mukuma dyambu dya kitoku kasadi kwena meni;

¹¹ mukuma batsukami lwakádiki bawu kosu tangwa, kaasi meni twakadikiku yenu kosu tangwa.

¹² Yandi kanzunzidi mananasi mama mu lutu, ndangu katekila yidika kuzika kwama.

¹³ Mu kyedika yiluzimbwadi: kuna basámuna Musamu wa Bukheti wawu, mu tsi yosu, baménikiki phi mambu mama kasadi yandu, kikuma kya kumubambuka yandi.»

Yutasi wumulambudi Yesu
(*MLk 14:10-11; Luk 22:3-6*)

¹⁴ Hanga mosi wa bawu kumi yi bodi, wuna bakala tela ni Yutasi Sikadyoti, wendi kwena bambuta ba banganga Nzambi

¹⁵ wuzimbudi: «Biki luzodi kupheka, amana meni yilulambwala yandi?» Hanga bawu bamufuti makuta makumatatu.

¹⁶ Amana tuka tangwa meni dina, kakala sanda tangwa dya mboti ndangu kamulambula Yesu.

Yesu wudini mukinzi wa Phaki
(*MLk 14:12-21; Luk 22:7-14,21-23; Ywn 13:21-30*)

¹⁷ Mu kilumbu kya theti kya mukinzi wa mapha makonda kisi dya muvimbu, balonguki bábwesuka kwena Yesu mu kuzimbula: «Ku biki wuzodi ni twakuyidikila madya ma mukinzi wa Phaki?»

¹⁸ Hanga yandi wuzimbudini: «Alwenda muna mbanza kwena mutu mosi, amana muzimbwalenu: "Mulongi kazimbudini: Tangwa dyama dibwesukini; ku nzu ya ngeyi yidila madya ma Phaki yi balonguki bama."»

¹⁹ Balonguki báhanga bwosu kabalongikila Yesu, amana báyidika madya ma Phaki.

²⁰ Masikidika ha mábwa, ku mesa kákala yi bawu kumi yi bodi.

²¹ Amana buna bákala mu kudya, yandi wuzimbudi: «Mu kyedika, yiluzimbwadi: mosi mu kati dya benu kandámula.»

²² Hanga báyuki kiwayi kya lawu, báyandika kumuhyula mosi kunima mukwawu: «Ka meni ku, Pfumu, kabwaku?»

²³ Yandi, mu kuvutula, wuzimbudi: «Wuna wuvundiki koku ha longa dimosi yi meni, yandi wuna wandámula.

²⁴ Mwana wa mutu kabati kwenda, tala mana másonama kikuma kya yandi;

kaasi khi kyadi kwena mutu wuna wulambudi Mwana wa mutu! Bwálunga ni mutu wuna kabutukaku kwandi!»

²⁵ Amana mu kuvutula, Yutasi, wuna wámulambula wuzimbudi: «Ka meni ku, Mulongi, kabwaku?» Yesu wumuvutwadi: «Ngeyi meni wuzimbudibwa.»

Mesa ma Pfumu

(Mlk 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

²⁶ Buna bakala dya, Yesu wábonga dipha, wásambuladya amana wábukunadya, wáhanadya kwena balonguki, amana wuzimbudi: «Bongenu, dyenu, lwalu lwena lutu lwa meni.»

²⁷ Amana wábonga mbungu mosi, kunima dya kuvutula matondu, wábahekaya mu kuzonza: «Nwenuya benu boosu,

²⁸ mukuma mama menina menga ma meni, ma bulunda bwa Nzambi, mana matyakani kikuma kya batu lawu mu kuloluka kwa masumu.

²⁹ Amana yiluzimbwadi, mukyedika: tuka buthwena, yinwáku hika vinu dina, tii yi kuna kilumbu kina yinwádyha ha kimosi yi benu muna Kipfumu kya Tata wama.»

³⁰ Amana buna báyimbila mikunga mya muginzi, bálubuka, benda ku mongu wa Olive.

Yesu wusamuni ni Phetelu kamutuna *(Mlk 14:27-31; Luk 22:31-34; Ywn 13:36-38)*

³¹ Hanga Yesu wubazimbwadi: «Benu boosu lwathína muna phipha yayi, mukuma tala mana másonama: "Yimuhonda kalema, amana kibuka kya mikoku kyamwángalakana."

³² Kaasi kunima kufutumuka kwama, yilútekidila kuna Ngadidi.»

³³ Amana mu kuvutula, Phetelu wumuzimbwadi: «Yuka ni boosu bakutina, meni, ketibwe, yikutinaku.»

³⁴ Yesu wumuvutwadini: «Mu kyedika yikuzimbwadi: mu phipha yayi, khoku kakókulaku kedi, wáthuna mbala tatu.»

³⁵ Phetelu wumuzimbwadi: «Keti kufwa, yifwa kumosi yi ngeyi,

yikútunaku.» Balonguki boosu bazimbudi phi phila mosi.

Yesu wusambidi kuna Ngetisemani *(Mlk 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Hanga Yesu wísa yi bawu, homa hamosi bisi tela ni Ngetisemani, amana wuzimbudi kwena balonguki bandi: «Zakalenu hahaha, kithama kina yikwenda lombila meni kuna.»

³⁷ Wánata Phetelu yi bana ba Zebeteya bawu bodi, wáyandika kuyuka kyadi yi kiwayi.

³⁸ Hanga wubazimbwadi: «Mbundu yama mu kiwayi yenina yi kuna lufwa; salenu haha, amana kalenu batokama kumosi yi meni.»

³⁹ Wáhaluka koma, wáfukama, mbunzu mu mafu, mu kulombila yi kuzimbula: «Tata wama, yuka ni bwalendakana, khatwala bungu dyadi; salaku bwosu buna nzodi meni, kaasi bwosu wuzodi ngeyi.»

⁴⁰ Tangwa kisa vutuka kwena balonguki, kabawana baleka; amana wuzimbudi kwena Phetelu: disongidila lulendiku kutokama keti tangwa dimosi kumosi yi meni?

⁴¹ Tokamenu, lombilenu phi, ndangu lubwaku mu kimeka. Kitembu kyazyama kyenina kaasi lutu lwalembwa lwenina.

⁴² Wáhaluka hika mbala ya zodi mu kulombila bwabu: «Tata wama, bufwaniku ni mbungu yayi ndwayoku, mbatanana buna, yambula luzolu lwaku lwasalama!»

⁴³ Amana wisa vutuka hika, wubawani baleka, mukuma mesu ma bawu zitu makala.

⁴⁴ Yesu wábasisa, wáhaluka hika, wulombidi mbala ya tatu mu kulandulula ndinga meni zimosi.

⁴⁵ Hanga wisi vutuka kwena balonguki amana wubazimbwadi: «Lunimbi hika, lulembwi kwenu! Talenu, tangwa dibwesuki, amana Mwana wa mutu bamulambudi ku moku ma basumuki.

⁴⁶ Telamenu, thwendenu! Tala, wekina bela-bela wuna ndambudiki!»

Yesu bamukwati

(Mlk 14:43-50; Luk 22:47-53; Ywn 18:3-12)

⁴⁷ Muna tangwa meni dina kakala zonza Yesu, Yutasi, mosi wa bawu kumi yi bodi wátula hakana, hakimosi yi mulumba-lumba wa batu bakala yi mbedi za vita yi khindi muna moku. Bwosu bábatuma kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba bayuta.

⁴⁸ Amana wuna wámulambula, wábasongila kidimbu kimosi mu kuzimbula: «Wuna yibúmbakana, yandi wuna, mukwatenu.»

⁴⁹ Amana buna kábwesuka kwena Yesu, wuzimbudini: «Mboti, Labuni!» Amana wámubumbakana.

⁵⁰ Amana Yesu wumuzimbwadi: «Mukwetu, kikuma kya dyambu dina wisidi, saladya.» Hanga buna bábwesuka, bamusimbi Yesu amana bamukwati.

⁵¹ Amana mosi wa bana bakala yi Yesu, wálubula mbedi ya phoku yandi, hanga wuhuti kutu dya musadi wa mbuta wa banganga Nzambi.

⁵² Hanga Yesu wumuzimbwadi: «Vutula mbedi yaku ya phoku muna kilalu kyandi, mukuma boosu bana banwánina ku mbedi, ku mbedi phi bafwíla.

⁵³ Kondilo wubanzi ni pfwaniku yimubokwadila Tata wama, amana kaphitika bibuka bya banzyo kuluta kumi yi bodi?

⁵⁴ Abweti si malúngila Masonuku? Mana mabati zonza ni bulungi ni masalama bwabuna.»

⁵⁵ Muna tangwa meni dina, Yesu wuzimbudi kwena milumba-lumba mya batu: «Lwisi khwata yi mbedi yi khindi, hanga wuna yenina ndwandwa? Kinga yikala zakala bilumbu byosu mu nzu ya Nzambi mu kulonga, amana lwákhwataku.

⁵⁶ Kaasi mana moosu mabwini ndangu malungila Masonuku ma bambikudi.» Hanga balonguki boosu bamusisi, batini phi.

Yesu ku thwala ya kimvuka kya mbuta (Mlk 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Ywn 18:13-14; 18:19-24)

⁵⁷ Bana buna bamukwata Yesu, bamunata ku nzu ya Khayifu, mbuta wa

a 26:59 26:59 Mth 5:22

banganga Nzambi, kuna bakutakanina balongi ba mitsiku yi bambuta ba Bayuta.

⁵⁸ Amana Phetelu, yandi, kakala landa muna kyana, yi kuna kyanzala kya mbuta kya mbuta wa banganga Nzambi. Amana buna kákota muna kati, wuzakadi yi batsinzidi ndangu kazaya buna mamánisina.

⁵⁹ Amana bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi kimvuka kyambuta^a bakala sanda kimbangi kya mbi kikuma kya Yesu, ndangu bamuzengila mukanu wa lufwa.

⁶⁰ Kaasi bámonaku, mbatanana lawu dya bambangi ba luvunu bisa funda, kaasi ku tsuka, bisa bwesuka bodi,

⁶¹ bazimbudi: «Yandu-yandu kakala zimbula: Pfwani yiwulumuna nzu ya Nzambi yayi, amana thunguludiya mu bilumbu bitatu.»

⁶² Amana mbuta wa banganga Nzambi buna kátelama, wázimbula kwena yandi: «Keti kima wubatiku vutula? Biki wuzonzi kikuma kya bimbangi byabi babati kufundila haba?»

⁶³ Kaasi Yesu wádibata. Amana mbuta wa banganga Nzambi wumuzimbwadi: «Mu khumbu ya Nzambi wa moya mbati zenga, wátuzimbwala yuka ni ngeyi, wenina Kidisitu, Mwana wa Nzambi?»

⁶⁴ Yesu wumuzimbwadi: «Ngeyi meni wuzimbudibwa. Kaasi yiluzimbwadi hika: tuka buthwena, lwamúmona Mwana wa mutu wazakala kuna koku dya kitata dya Mukwa Ngolu zoosu yi mu kukwisa hana thandu ya matuti ma zilu.»

⁶⁵ Hanga mbuta wa banganga Nzambi wuyati míledi myandi, amana wuzimbudi: «Nzambi kábatu tukwana! Kikuma kya biki twasosila hika bambangi? Talenu buthwena luyuki benu-benu ngusi;

⁶⁶ Abweti lubanzi benu?» Amana boosu mu kuvutula, bazimbudi: «Bulombi kafwa.»

⁶⁷ Hanga bamuhumi metya kuna mbunzu yandi amana bamuti makufi bahika phi bamuti mbata,

⁶⁸ mu kuzonza: «Bikuleti, kamba ngeyi Kidisitu wenina, keti nati wukubeti!»

Phetelu wumutuni Yesu
(*Mrk 14:66-72; Luk 22:56-62; Ywn 18:15-18*)

⁶⁹ Phetelu kákala wazakala kuna phenza, hana kyanzala. Amana musadi wa mukhetu mosi wábwesuka kwena yandi mu kuzimbula: «Ngeyi phi, wákala yi Yesu, mwisi Ngadidi.»

⁷⁰ Kaasi yandi wátuna ku thwala ya batu boosu, mu kuzimbula: «Nzayimoku mana wubati zimbula.»

⁷¹ Buna kakala kwenda kuna mwelu wa kyanzala, wumoni hika musadi wahika wa mukhetu amana yandu-yandu wuzimbudi kwena bakwawu: «Yandu phi kákadikini yi Yesu mwisi Nazaleti.»

⁷² Amana wutuni hika yi ndefi: «Yimuzayiku mutu yandu.»

⁷³ Kunima dya mwana tangwa, bábwesuka batu bákala hana, bazimbudi kwena Phetelu: «Mu kyedika, ngeyi wenina phi mosi hana kati dya bawu; mukuma nzonzidi yaku yibatibwa songila mboti-mboti.»

⁷⁴ Hanga Phetelu wuyandiki kudya ndefi: «Yukani meni yimuzayi mutu yandu, Nzambi kapheka ndola!» Amana muna tangwa meni dina, khoku mosi wákokula,

⁷⁵ Amana Phetelu wáyubuka ndinga yina ya Yesu: «Ku thwala ya kukokula kwa khoku, mbala tatu wathúna meni.» Amana walubuka, wádila phi lawu.

27

Yesu bamunati ku nganda ya Philatu
(*Mrk 15:1; Luk 23:1-2; Ywn 18:28-32*)

¹ Kuma buna kwakhya, lukutakanu lwásalama, bambuta ba banganga Nzambi boosu yi bambuta Bayuta bákasa fwongu kikuma kya Yesu ndangu bamuhondisa.

² Amana buna bámukasa, bámunata, bámulambula kwena Philatu,^a kilolu mwisi Loma.

^a **27:2 27:2** Philatu kakala kilolu mwisi Loma mu kinzunga kya Yuteya tukila mvula 26-36 ku nima lubutuku lwa Yesu Kidisitu. Philatu kakala yi mikanu mya lawu kwena Bayuta muna tangwa dina kakala kilolu kya mbanza. Mbala za lawu, kakala tonda kulungisa luzolu lwa Bayuta kikuma kya mikanu. Kakhana totisa kifulu kyandi kya kilolu mu mbanza wadi ni kakalaka yi mikanu.

Lufwa lwa Yutasi
(*Mhb 1:18-19*)

³ Hanga buna kámona Yutasi, wuna wámulambula, ni bamuzengidi lufwa, wázosuluka, wávutula makuta makumatatu kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta.

⁴ Wubazimbwadi: «Tsumuki mu kulambula menga ma mutu wakonda sala mbi.» Bawu bazimbudi: «Khi mambu ngeyi yi betu! Makutadi ngeyi meni!»

⁵ Amana buna kálosa makuta meni mana muna nzu ya Nzambi, wenda, amana wádikudika.

⁶ Bambuta ba banganga Nzambi buna bátonguna makuta meni mana, bazimbudi: «Bulombiku kutimbulama mu sanduku dya nzu ya Nzambi, kikuma thalu ya menga.»

⁷ Lukutakanu buna lwásalama, makuta mana básumbilama kilanga kya mutu wuna wakala bumba nzungu za tuma, kikuma kya mazyamu ma banzenza.

⁸ Ihana batedilakya, «Kilanga kya menga» yi lelu dyadi.

⁹ Hanga malungidi mana mázonzama mu nzila ya mbikudi Yelemiya: «Bábonga makuta makumatatu, yena thalu yina bázenga bana ba Kiseledi kikuma kya yandi;

¹⁰ Hanga bahanima kikuma kya kilanga kya wuna wisi bumba nzungu, bwosu kátsilabwa yandi meni Pfumu.»

Yesu ku thwala ya Philatu
(*Mrk 15:2-5; Luk 23:3-5; Ywn 18:33-38*)

¹¹ Yesu buna kákala ku thwala ya Philatu, hanga wumuhyudi: «Ngeyi, kyamvu wa Bayuta wena?» Amana Yesu wuvutudi: «Ngeyi meni wuzimbudibwa.»

¹² Kaasi mu tangwa dina bakala mufunda kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta, Yesu kávutulaku kima.

¹³ Hanga Philatu wumuzimbwadi: «Wubatiku yuka mambu moosu mana babati zonza kikuma kya ngeyi?»

¹⁴ Kaasi kávuutulaku ndinga keti mu dyambu dimosi, hanga Philatu yituki lawu.

Yesu bamuzengidi lufwa

(Mlk 15:6-15; Luk 23:13-25; Ywn 18:39-40; 19:1-16)

¹⁵ Bwosu bwákala mu mukinzi wosu, Philatu kakala yambwadila mutu wa boloku mosi kikuma kya mulumba-lumba wa batu, wosu wuna bakala lomba.

¹⁶ Kinga, muna tangwa dina, kwákala yi mutu wa boloku mosi watoma zayakana, khumbu yandi [Yesu] Balabasi.

¹⁷ Bwosu bakala bakutakana, hanga Philatu wubahyudi: «Nati luzodi yiluyambwadila, [Yesu] Balabasi ho Yesu yandi bisi tela Kidisitu?»

¹⁸ Mukuma wázaya kwandi ni kikuma kya kiphala bámulambwala.

¹⁹ Amana buna kázakala ha kiti kya nganda, mukhetu wandi wumutumini ndinga: «Wukotaku mambu ma mutu wa masonga wuna, mukuma lelu, phasi lawu mboni mu ndosi, kikuma kya yandi.»

²⁰ Bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta bálwengisa milumba-lumba mya batu ndangu balomba Balabasi, amana bámu hondisa Yesu.

²¹ Amana mu kuvutula, Philatu wubahyudi: «Nati, mu kati dya bawu bodi luzodi ni yiluyambwadila?» Bawu bavutudi: «Balabasi!»

²² Philatu wabazimbwala: «Abweti si yimuhanga Yesu yandi bisi tela Kidisitu?» Boosu bavutudi: «Mukhoka ha kitakani!»

²³ Yandi wavutwakila: «Kikuma kya khi mbi kasadi?» Kaasi bawu báyandika kukalunga ngolu mu kuzimbula: «Bamukhoka ha kitakani.»

²⁴ Amana Philatu buna kámona ni heku kima kahanga, kaasi bwosu yalutakana mvwalangani, hanga wubongi mamba, wásukula moku kuna thwala ya mulumba-lumba wa batu, mu kuzonza: «Nzayiku dyambu ditadidi menga mama; benu, malutadi benu-benu!»

²⁵ Amana mu kuvutula, batu boosu bázimbulu: «Menga mandi makala hana thandu ya betu yi bana betu!»

²⁶ Hanga wubalubwadi Balabasi; amana Yesu buna kamubetisa fimbu, wumulambudi ndangu bamukhoka ha kitakani.

Baphumbulu bamuseyi Yesu

(Mlk 15:16-20; Ywn 19:2-3)

²⁷ Hanga baphumbulu ba Philatu bamubulumuni Yesu yi muna nganda ya yandi Philatu, amana bakhokika kibuka kya baphumbulu.

²⁸ Bámuwomuna miledi, bámuvwatisa muzaka wumosi wa kabengi.

²⁹ Bátunga mukhonzi wumosi wa tsaku, bámuvwatisaya kuna mutwa yi muswangina kuna koku dya kitata, amana, bwosu báfukama ku thwala ya yandi, bakala museya mu kuzimbula: «Mboti, kyamvu wa Bayuta!»

³⁰ Bakala muhuma metya bábonga muswangina amana beka muzyatula muna mutwa.

³¹ Kunima dya kumuseya, bámu katulawa muzaka wuna, bámuvwatisa hika miledi myandi, amana bámunata ndangu benda mukhoka ha kitakani.

Yesu bamukhoki ha kitakani

(Mlk 15:21-32; Luk 23:26-43; Ywn 19:17-27)

³² Mu kulubuka, bátundakana mutu mosi, mwisi Sileni, khumbu yandi Simoni; hanga bamulundiki ndangu kanata kitakani kya Yesu.

³³ Bátula homa hana bisi tela ni Ngolungota, disongidila: «Kizika kya Kibelengenzi kya mutwa.»

³⁴ Bamuheki kunwa vinu dya kubundikisa yi kisi dya khadi; buna káyedika, kázolaku kunwa.

³⁵ Kunima dya kumukhoka ha kitakani, baphumbulu bakabana miledi myandi mu kubetilamya zeki.

³⁶ Kunima, bázakala hahana mu kumutanikina,

³⁷ Amana bathetika hana thandu ya mutwa wandi bisona bina byákala tendula kikuma kya lufwa lwandi: «Yandu kenina Yesu, kyamvu wa Bayuta.»

³⁸ Hanga bakhokini hana kitakani bandwandwa bodi ha kimosi yi yandi, mosi ku koku dya kitata, mukwawu ku koku dya kimama.

³⁹ Bana bakala mu kuluta, bakala mutukwana yi kunikisaka mutwa mya bawu;

⁴⁰ amana bazimbudi: «Ngeyi wakala zimbula ni wawulumuna nzu ya Nzambi amana mu bilumbu bitatu watungululaya, dihulula ngeyi meni, yuka ni Mwana wa Nzambi wenina, amana tuluka ha kitakani!»

⁴¹ Phila mosi phi bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi bambuta ba Bayuta bakala museya yi kuzonzaka:

⁴² «Batu bahika kakala hulula, kafwaniku kudihulula yandi meni! Kyamvu wa Kiseledi kenina: katuluka buthweni bwabu ha kitakani amana twakwikila mwena yandi.

⁴³ Kakala dihana kwena Nzambi, buthweni, kamuhulula yuka ni kisi muzola; mukuma kakala zimbula: "Mwana wa Nzambi yenina!"

⁴⁴ Amana phila mosi yi bandwandwa bana bamukhoka bawu ha kitakani bakala mutukwana.

Lufwa lwa Yesu

(Mlk 15:33-41; Luk 23:44-49; Ywn 19:28-30)

⁴⁵ Tuka tangwa dya tsinzi, phipha yabwa mu tsi yina yosu tii yi kuna tangwa dya tatu dya masikidika.

⁴⁶ Amana bela-bela yi tangwa tatu dya masikidika, Yesu wakalunga mu ndinga ya ngolu: «Diya, Diya, lema sabakatani?» Disongidila: «Nzambi wama, Nzambi wama, kikuma kya biki wungyambwadidi?»

⁴⁷ Amana bahika, mu kati dya bana bakala hakana, buna bayuka, bazimbudi: «Diya, kabati tela yandu.»

⁴⁸ Mosi muna kati dya bawu, wenda thinu, wabonga kitini kya dinyuka,

wavundikikya muna vinu dya ngani, amana wakasadya ku miti, kamuheka yandi ndangu kanwa.

⁴⁹ Kaasi bahika bakala zimbula: «Yambulenu, twatala kamba Diya kakwisa muhulula hahana!»

⁵⁰ Amana Yesu wakalunga hika mu ndinga ya ngolu, watabula moya.

⁵¹ Kutala muledi wa zitu wuna wakala kabisa kizika kyahedila yi kina kyakala kyahedila lawu mu nzu ya Nzambi wuyatukini mu byati byodi tuka ku londi yi kuna banda. Amana mafu manikana, matadi phi mayatuka^b,

⁵² mazyamu masabuka, bamvumbi ba lawu ba batu ba Nzambi bafutumuka.

⁵³ Balubuka mu mazyamu, kunima dya lufutumuku lwa Yesu, bakota mu Yelusalemi, mbanza yatoma amana badimonikisa kwena batu ba lawu.

⁵⁴ Satudiyoni yi bana bakala kengila bawu Yesu, buna bamonani ni mafu manikani yi mambu mana maluta; bayuka bweya bwa lawu, bazimbudi: «Mu kyedika, yandu Mwana wa Nzambi kakadi!»

⁵⁵ Amana hakala hakana bakhetu balawu, babana bamusindikila Yesu tukidila ku Ngadidi mu kumusadila, bakala tala kuna kyana.

⁵⁶ Ha kati dya bawu, hakala Madiya mwisi Makatala yi Madiya ngudi wa Zyaki yi Yozefu yi ngudi wa bana ba Zebeteya.

Yesu bamuziki

(Mlk 15:42-47; Luk 23:50-56; Ywn 19:38-42)

⁵⁷ Masikidika ha mabwa, wisa tula mvwama mosi, mwisi Adimate, khumbu yandi Yozefu, wuna wakala phi mulonguki wa Yesu.

⁵⁸ Wenda kwena Philatu, walomba lutu lwa Yesu. Hanga Philatu wahana muswa ni bamuhekalwa.

^b 27:51 27:51 Nzu ya Nzambi yakala yi miledi myodi. Watheti wakala mu mwelu wa kizika kyahedila. Kizika kyahedila kyakala mbasi ya theti muna nzu ya Nzambi. Muledi wa zodi wakala ha kati dya kizika kyahedila yi kina kyahedila kuluta. Mbuta wa banganga-Nzambi lwesi wakala kota muna kizika kina kyahedila kuluta, mbala mosi muna mvula. Nzila yayi yibati zonzila muledi wa zodi. (Khaphu ya 26:3; Heb 9:3) ^d 27:59 27:59 Muna tsadidi ya Bayuta, bakala vuya mananasi ma mutindu yi mutindu amana basitima kuna muledi wa kuvungila mvumbi kikuma kya kumufundika (Ywn 19:39-40).

⁵⁹ Amana Yozefu wábonga lutu lwa Yesu, wávungalwa ha muledi wa phad,

⁶⁰ wásikulalwa muna mazyamu mandi ma pha mana kásima muna ditadi, amana buna kábundumuna kalunga tadi ku mwelu wa mazyamu, wenda kwandi.

⁶¹ Madiya mwisi Makatala yi Madiya wuna mukwawu, hana bákala, bazakala kuna thwala ya mazyamu.

Batshinzidi ba mazyamu

⁶² Kilumbu kyalanda kifwani. Kyákala ku manima ma kilumbu kina bakala yidikila sabata, bambuta ba banganga Nzambi yi Bafwadisi bákutakana kuna nzu ya Philatu

⁶³ mu kuzimbula: «Mbuta-mutu, tubati bambuka ni mukwa bukamvi wuna, buna kákala wa moya, kázimbula: "Kunima bilumbu bitatu, yifútumuka."»

⁶⁴ Disongidila ni senda bakengidila mboti-mboti mazyamu yi kuna kilumbu kya tatu, kondi lo, balonguki bandi bisa muyiba nana. Hanga bahunu kwena batu: "Wufutumuki ku bafwa." Holoni, bukamvi bwabu bwa tsuka bwalúta buna bwa theti.»

⁶⁵ Philatu wubazimbwadi: «Talenu baba baphumbulu; ba kitshinzidi. Alwendenu, kengidilenu mboti-mboti mazyamu bwosu luzodidi.»

⁶⁶ Hanga bendi, mu kukengila mboti-mboti, basya kidimbu kuna tadi dina dyákala fidinga mazyamu amana basisa batsinzidi.

28

Lufutumuku lwa Yesu

(Mlk 16:1-10; Luk 24:1-12; Ywn 20:1-10)

¹ Kunima dya sabata, muna suka-suka dya kilumbu kya theti kya phosa, Madiya mwisi Makatala yi Madiya wuna mukwawu benda tala mazyamu.

² Kutala mafu manikani ngolu; mukuma wanzyo mosi wa Pfumu wákulumuka ku zilu, wisa bundumuna tadi amana kákala wazakala hana thandu ya dyawu.

³ Kifwani kyandi kyakala kedyamina hanga mitsyenzya, miledi myandi myákala mya phembi ya lawu.

⁴ Kikuma kya bwabuna, batsinzidi báyuka bweya bwa lawu. Bakala tekita amana bákituka hanga batu bafwa.

⁵ Mu kutambula ndinga, wanzyo wázimbula kwena bakhetu: «Lukalaku yi bweya, benu, mukuma nzayi ni Yesu wuna bákhoa ha kitakani lubati sanda;

⁶ keku haha, wufutumukini bwosu kázimbula. Alwisa, talenu homa hana kakadikini walandalala.

⁷ Alwenda tswatsu, zimbulenu kwena balonguki bandi: "Wufutumuki ha kati dya bafwa, amana tala wulutekididi kedi mu Ngadidi; kwakuna lwámumona." Tala, mana khádiki mawu mu kuluzimbwala.»

⁸ Amana bákataka tswatsu ku mazyamu, bakala bazakama yi kitswi yi kyesi kya lawu amana bakhetu benda thinu kusamuna kwena balonguki bandi.

⁹ Kutala, Yesu wisi batundakana mu kuzimbula: «Kimboti kyenu!» Bawu bábwesuka, bāmubumbakana muna malu mu kumufukamina.

¹⁰ Hanga Yesu wubazimbwadi: «Lukalaku yi bweya. Alwenda, samunenu kwena baphangi bama ni benda kuna Ngadidi: amana bangwána kwakuna.»

Meni dya batsinzidi

¹¹ Tangwa bakala mu nzila, ndambu ya batshinzidi ba mazyamu, bisa mu mbanza, basamuni kwena bambuta ba banganga Nzambi moosu mosu mana máluta.

¹² Buna bákutakana yi bambuta ba Bayuta, lukutakanu lwásalama: bábonga lukanu, amana bahana mbongu za lawu kwena baphumbulu

¹³ mu kuzimbula: «Zimbulenu: "Balonguki bandi bisi muyibaka muna phipha, bwosu tukadiki betu banimba."»

¹⁴ Amana yuka ni kilolu mwisi Loma kayukabwa, betu twamúlembika, ndangu benu baluyangisaku.»

¹⁵ Batsinzidi bátambula mbongu, bahanga bwosu bábazimbwala. Amana

ndinga yayi yámwangana kwena Bayuta
tii yi kuna lelu dyadi.

*Kituma kya Yesu kwena balonguki
(Mlk 16:14-18; Luk 24:36-49; Ywn
20:19-23; Mhb 1:6-8)*

¹⁶ Balonguki kumi yi mosi benda ku
Ngadidi, kuna mongu wuna
kabazimbwala, Yesu ni bendaa.

¹⁷ Tangwa bamumona, bafukama,
kaasi bahika bakala yi keti-keti.

¹⁸ Yesu wabwesuka, wuzimbudi kwena
bawu: «Kipfumu kyosu baphekakya muna
zilu yi ha tsi.

¹⁹ Disongidila alwendenu, kitulenu
batu ba makanda moosu balonguki
bama; babotikenu mu khumbu ya Tata yi
ya Mwana yi Kitembu Kyatoma;

²⁰ balongenu mu kusadila moosu mana
yilulongikidi. zayenubwoku, meni
yenina yi benu bilumbu byosu tii yi kuna
tsuka ya tsi.»

^a **28:16 28:16** Tala muna nzila ya 26:32.

Musamu kásonika Malaku Malaku Khotidi ya mukanda

Musamu wa Bukheti kásonika Malaku wubati zonga kwena bakidisitu bana bakonda kala boosu mu kisina kya bayuta. Wenina Musamu wa Bukheti wa khufi kuluta. Mu kati dyandi mweku meni ditadidi kileki kya Yesu. Mweku phi keti malongi ma kaleyi mana ma Yesu. Kaasi Malaku yandi kabati hana phi mameni ma lawu ma kutundakana, kubeluka yi matendu. Muna mambu mahika, wubati hana tsikiningi ya mambu yina yikondi muna Misamu mya Bukheti myahika.

Musamu wa Bukheti kásonika Malaku wubati landa, mu kimvuka, ndonga ya mambu bwosu básonikabwa muna Misamu mya Bukheti mya Mathayi yi Luka. Kaasi meni dyenina hanga mukhenda wa kuyitwakisa. Tukidila mulonga wa theti, wubati songila Yesu hanga «Mwana wa Nzambi» (1:1). Bela-bela yi tsuka ya Musamu wa Bukheti, Mwana wa Nzambi wufwini, wa kukhoka ha kitakani kimosi (15:39).

Muna kyati kya theti muna byodi bya mukanda (1:1—8:26), Yesu kazodiku ni batu batekila bakula bwa buthwena keti nati kenina yandi. Kabati buka bambefu, kabati kukwasa bitembu bya mbi, kabati zonga yi hamu. Batu babati dihyula: «Nati kenina mutu yandu?» Kaasi Yesu wuzimbudini kwena baba bisi dibanzila ni bamuzayi: «Luzimbulaku kwena mutu keti nati yenina.»

Kyati kya zodi muna byodi bya mukanda (8:27—16:20) yibati natisa mu kubakula keti bweti kenina Yesu mwana wa Nzambi.

Batu ba bunzambi ba bisi Loma bakala sangwadila batu bambuta babana bakala koma hanga banzambi. Batu meni babana bakala hanga mambu hanga ma kuyituka, báayakana lawu, bakala yi kinunga muna mambu ma phasi moosu.

Kinga, Yesu kenina Mwana wa Nzambi, mu kutambwasaka mu kukala mutu wa

kyedika yi mu kulemvukaka kwena Nzambi. Bwabuna, bwámunatisa mu kunyokuka yi kufwa. Kwakala balonguki ba Yesu babakulabwoku bwabuna mu mbala mosi; bamulosidini Yesu mu tangwa dina babati muzengila lufwa. Satudiyoni mosi wa ku Loma wubati zimbula, mu kumumona Yesu kufwa: «Mu kyedika, mutu yandu, Mwana wa Nzambi kakadikini!»

Yesu, tangwa kabati dizonzila yandi-meni, kabati disongila hanga Mwana wa mutu. Nzonzidi meni yayina yibati songila mutu wuna kaheka Nzambi hamu dyosu, dyakala hamu dya kufundisa yi dya kulolula. Yibati songila hika ni Yesu kakala mutu kyedika. Nzonzidi meni yayina yibati songila diswekamu dina dibati zinga kimutu kyandi yi kitumu kyandi.

Musamu wa Bukheti kásonika Malaku wubati hyula kyufu: «Nati kenina Yesu?» Heku mutu wufwani mu kuvutula mvutu bwa buthwena. Mukanda wa Malaku wubati landisa nzila yina kalanda Yesu. Wubati sadisa mu kubakula, malembi-malembi, keti nati kenina Yesu.

Malongi ma Yowani Mubotiki
(Mth 3:1-12; Luk 3:1-18; Ywn 1:19-28)

¹ Luyandiku lwa Musamu wa Bukheti wa Yesu Kidisitu, Mwana wa Nzambi

² bwosu bwásonama mwena Mbikudi Yesaya:

«Phitikini mbambala wama ku thwala ya ngeyi,

kikuma kya kukuyidika nzila.

³ Yi yandi wuna wubati kalunga muna nganga:

Yidikenu nzila ya Pfumu, sungikenu mikinda myandi.»

⁴ Bwabuna kalubuka Yowani, kakala botika muna nganga, amana weka longa mbotika ya kusoba bikalulu kikuma kya ndoluka ya masumu.

⁵ Bisi kinzunga kya Yuteya boosu yi bisi Yelusalemi boosu bakala kwenda kwakuna kwena yandi amana bakala tambula mbotika kwena yandi, muna Yolutani, yi kufungunaka masumu ma bawu.

⁶ Yowania^a kakala wavwata muledi wa mwika mya kamela yi mukaba wa tsibu muna mbunda; kakala dya baphasu yi bwiki bwa mu tseki.

⁷ Kakala longa: «Kabati kwisa kuna manima ma meni, wuna wenina yi ngolu kuluta meni; amana kutu meni ndungiku mu kuzenzama amana yikutumuna musinga wa tsabatu zandi.

⁸ Meni yikala lubotika mu mamba, kaasi yandi kakwisa lubotika mu Kitembu Kyatoma.»

Mbotika yi kimeka kya Yesu Kidisitu (Mth 3:13; 4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Muna bilumbu meni bina Yesu katuka ku Nazaleti, hata dya Ngadidi, hanga bamubotiki kwena Yowani muna Yolutani.

¹⁰ Buna kalubuka Yesu mu mamba, kamonu zilu dikanguki yi Kitembu Kyatoma kukulumuka kwena yandi hanga yembi.

¹¹ Ndinga yayukalakana kuna zilu: «Ngeyi wenina Mwana wama watondama; mwena ngeyi tsini kyesi kyama.»

¹² Muna tangwa meni dina, Kitembu wamunatisa mu nganga.

¹³ Kananga bilumbu makumaya muna nganga, bisa muleya kwena Satana. Kakala zinga kumosi yi bambisi ba mu tseki; amana banzyo bakala musadila.

Yesu wutedi balobi baya (Mth 4:2-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Kunima dya kumukwatisa Yowani mu boloku, Yesu wisa kuna Ngadidi, kakala longa Musamu wa Bukheti wa Nzambi.

¹⁵ Kakala zimbula: «Tangwa difwani amana Kipfumu kya Nzambi kibwesukini! Balumunenu mbundu amana kwikilenu mu Musamu wa Bukheti!»

¹⁶ Buna kakala luta muna kabeta ka yanga dya mbuta dya Ngadidi, wamona Simoni yi Andele, phangi wa Simoni, bakala timbula wanda dya bawu muna yanga, mukuma balobi bakala.

¹⁷ Yesu wubazimbwadini: «Ndandenu amana yilukitula balobi ba batu.»

^a 1:6 1:6 Yowani Mubotiki

¹⁸ Muna mbala mosi, basisa mawanda ma bawu amana benda mulanda.

¹⁹ Buna kaphusana ndambu, wamona Zyaki, mwana wa Zebeteya, yi phangi wandi Yowani, bakala phi muna masuwa ma bawu, beka yidika mawanda.

²⁰ Muna mbala mosi wabatela; bamusisa tata wa bawu Zebeteya muna masuwa yi basadi bandi, amana bamulanda.

Kubeluka kwa mukwa kitembu kya mbi (Luk 4:31-37)

²¹ Bakota mu Kaphedinawuma. Muna kilumbu kya sabata, wakota muna nzu ya kimvuka ya Bayuta amana wayandika mu kulonga.

²² Bakala yituka kikuma kya malongi mandi; mukuma kakala longa hanga mutu wenina yi hamu, heku ni hanga balongi ba mitsiku.

²³ Kinga muna nzu ya kimvuka ya Bayuta meni yina, mwakala yi mutu mosi wakala yi kitembu kya mbi, hanga wukalungini:

²⁴ «Kikuma kya biki wudikotisidini mu mambu ma betu, Yesu mwisi Nazaleti? Wisini ndangu watuzanga? Nzayi mboti nani ngeyi wenina: Watoma batuma kwena Nzambi!»

²⁵ Yesu wakayakya, mu kuzimbula: «Dibata amana lubuka mwena mutu yandu!»

²⁶ Kitembu kya mbi kyalubuka mwena yandi mu kumuningisa ngolu yi kukalunga ngolu.

²⁷ Boosu bayituka lawu; bakala dihyula bawu yi bawu: «Biki byabi? Malongi mapha, yi hamu dyosu! Kabati senda kwena bitembu bya mbi, amana bibati mulemvukila!»

²⁸ Amana khululuka yandi yamwangana yi tswatsu muna kinzunga kya Ngadidi kyosu.

Yesu wubeludini lawu dya bambefu (Mth 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Mu kulubuka mu nzu ya kimvuka ya bayuta, wenda ha kimosi yi Zyaki yi Yowani ku nzu ya Simoni yi Andele.

³⁰ Buko bwa mukhetu bwa Simoni, walandalala kákala hana thangi, kikhafuma kákala kyawu; muna mbala mosi, bámumenikina yandi Yesu.

³¹ Yandi wábwesuka amana wumusimbini kuna koku, wumutelamisini phi; kikhafuma kimuhwini, amana wuyandikini mu kubaheka madya.

³² Masikidika ha mábwa, kunima kuziyoka kwa tangwa, bakala munatina bambefu boosu yi bakwa bitembu bya mbi.

³³ Mbanza yosu yákhokana kuna thwala ya mwelu wa nzu.

³⁴ Kábelula bambefu balawu bakala bela maladi ma mutindu yi mutindu amana wákukwasa bitembu bya mbi byalawu; Kákalku sisa tangwa ni bitembu bya mbi byayakula, kikuma byákala muzaya keti nati kákala.

*Yesu wukangadi muna Ngadidi
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Muna suka, bwosu kwákala phipha, Yesu wátokama, wálubuka ndangu kenda ku phungamu amana kwakuna kikuma kya kulombila.

³⁶ Simoni yi bana kákala bawu benda musanda;

³⁷ Tangwa bámusengumuna, bamuzimbwadini: «Boosu babati kusanda.»

³⁸ Yandi wubavutwadini: «Thwendenu kuma kwahika, muna mahata ma kinzunga, ndangu kwakuna phi yisamuna musamu; kikuma kya bwabuna yisidikini.»

³⁹ Amana wéndá muna kinzunga kya Ngadidi kyosu; mu kusamuna musamu muna nzu za kimvuka za Bayuta za bawu yi kukukwasaka bitembu bya mbi.

*Yesu wubeludini mbefu wákala yi bwasi
(Mth 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Mukwa bwasi mosi wísa kwena Yesu, wáfukama amana wámubokwadila: «Yuka ni wuzodibwa, fwani watsemisa.»

⁴¹ Yesu yi kiwayi kyosu, wálambula koku, wámusimba amana wuzimbudini: «Nzodibwa, sema!»

⁴² Muna mbala mosi, bwasi bwámuwaluka; wásema.

⁴³ Yesu wámukebisa, wámulubula

⁴⁴ mu kuzimbula: «Dikenga mu kumenika kwena mutu. Kaasi ndawenda disongila kwena nganga Nzambi, amana tambika kabu dyaku kikuma kya kudisemisa kwaku bwosu kálongabwa Moyize; kyakála kimbangi kikuma kya bawu.»

⁴⁵ Kaasi yandi, buna kenda, wáyandika mu kumenika mambu mana mámubwila kwena batu mu ndinga ya ngolu yi kikesa yi kuyadingisaka Ndinga mu phila ni Yesu kálendaku hika mu kukota buna bufwani keti mu mbanza yimosi. Kakala watelama kuna phenza, kuna phungamu, amana bakala tuka tselu yi tselu yi kwisaka kwena yandi.

2

*Yesu wubukini kiwokoku
(Mth 9:1-8; Luk 5:17-26)*

¹ Kunima ndambu ya bilumbu, Yesu wávutuka ku Kafadinawumi. Báyuka ni kuna nzu^a kenina.

² Amana háwongama thalu ya lawu dya batu, kwásalaku keti homa, keti ku thwala ya mwelu. Kakala balonga Ndinga.

³ Hákala hana kati dya bawu yi batu bisa mu kunata kiwokoku mosi bátikula kwena batu baya.

⁴ Bwosu bakalaku lenda mu kumutudisa kwena Yesu, kikuma kya mulumba-lumba wa batu, bálungula hana thandu ya mudilu wa nzu yina^b kákala amana báydika hundu hahana, bákulumuna kiphoyu kina kákala walandalala kiwokoku.

⁵ Mu kumona lukwikilu lwa bawu, Yesu wázimbula kwena kiwokoku: «Mwana wama, masumu maku makulolukini.»

^a **2:1 2:1** Mutindu wuna bazonzidi mu khaphu dya 1:29, fwani wabanza ni nzu ya Simoni yi Andele babati zonzila.

^b **2:4 2:4** Mudilu wa nzu za bisi Phalesitini, wákala wadiyala hanga kitala, bátungawa yi lundu.

⁶ Hákala hakana yi ndambu ya balongi ba mitsiku, bazakala, bekina dizonzila muna mbundu za bawu meni:

⁷ «Kikuma kya biki kabati zonzila bwabuna? Nzambi kabati sawula? Nani wufwani kulolula masumu, yuka ni ka yandi meni ku Nzambi lwesi?»

⁸ Muna mbala mosi, Yesu wábakula, muna kitembu kyandi, mabanza bákala mawu; wubazimbwadini: «Kikuma kya biki lwenina yi mabanza ma bwabuna?»

⁹ Biki byakonda kala phasi, mu kuzimbula kwena kiwokoku: "Masumu maku makulolukini" ho mu kuzimbula: "Telama, bonga thangi yaku amana kangala?"

¹⁰ Kaasi bulungi, ndangu lwazayabwa ni Mwana wa mutu kenina yi hamu dya kulolula masumu ha tsi.» Wuzimbudi kwena kiwokoku:

¹¹ «Yikuzimbwadibwa, telema, bonga thangi yaku, amana vutuka ku nzu yaku.»

¹² Muna mbala mosi, mutu wuna wátelama, wabonga thangi yandi, wálubuka kuna thwala ya batu boosu, amana báyituka lawu, boosu bakala zatula Nzambi mu kuzimbula: «Khaniku tumona kedi dyambu dya mutindu wawu!»

Yesu wumutedi Lefi (Mth 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Yesu wálubuka hika ku kabeta ka yanga dya mbuta; mulumba-lumba wa batu wosu wakala kwisa kwena yandi, amana kakala balonga.

¹⁴ Mu kuhita, wámona Lefi, mwana wa yakala wa Alufwe, wazakala hana mesa ma kisalu. Wumuzimbwadini: «Ndanda!» Yandu-yandu watelema amana wámulanda.

¹⁵ Bwosu kákala ku mesa kuna nzu ya Lefi, tulaki twa phaku lawu yi basumuki bakala hana mesa hakimosi yi Yesu yi balonguki bandi, mukuma lawu bákala mu kumulanda.

¹⁶ Balongi ba mitsiku ba bafwadisi buna bámumona mu kudya hakimosi yi bakalaki ka phaku yi basumuki, beka zimbula kwena balonguki bandi: «Kikuma

kya biki kabati dila homa hamosi yi bakalaki ba phaku yi basumuki?»

¹⁷ Kinga Yesu wáyuka, hanga wubazimbwadini: «Kabanaku benina bakola mu lutu bisi vwa mupfunu wa munganga, kaasi bambefu. Yísaku tela batu ba masonga, kaasi basumuki.»

Yesu yi kuzila kwa madya (Mth 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Balonguki ba Yowani yi bafwadisi bakala zila kudya. Batu bahika bisa zimbula kwena Yesu: «Kikuma kya biki balonguki ba ngeyi bisiku zila bawu, kinga balonguki ba Yowani yi balonguki ba bafwadisi bisi zila madya?»

¹⁹ Yesu wávutula: «Banduku ba kikwedi bafwani kuzila madya mu tangwa dina kenina kikwedi hakimosi yi bawu, ku mukinzi wa longu? Tangwa dyosu dina kakala kikwedi hakimosi yi bawu, balendaku kuzila madya.»

²⁰ Bilumbu byakwisa bina babákatula yandi kikwedi; hahana nana bazila kudya, muna kilumbu meni kina.

²¹ «Heku mutu wisi londa kitemba kya muledi wa pha yi muledi wakhulu; kondilo kitemba kya pha kyayáta muledi wuna wakhulu, amana kuyatuka kwa muledi kwakala kwalawu.

²² Amana kweku mutu wisi longulula vinu dya pha mu bilungu bya khulu; kondilo vinu dyabúla bilungu, yi vinu yi bilungu bizangani; vinu dya pha, difwani mu bilungu bya pha!»

Yesu yi sabata (Mth 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Buna kakala hita muna bilanga bya bule kilumbu kimosi kya sabata, balonguki bandi, báyandika kuhela misambu myandi, kinzila-nzila.

²⁴ Bafwadisi bamuzimbwadini: «Tala, kikuma kya biki babati hangila mambu mana mafwaniku kuhanga mu kilumbu kya sabata?»

²⁵ Yesu wubazimbwadini: «Benu lwatangaku mambu kahanga Tavidí, tangwa kákala yi lungwa amana wáyuka nzala, yandi yi bana kákala bawu?»

²⁶ Bwosu kakota muna kikumbu kya Nzambi mu tangwa dina kakala Abyatadi mbuta wa banganga Nzambi, wadya mapha ma mulambu. Kinga bulombi ni banganga Nzambi lwesi balendama dya, amana wabahekama phi ndambu bana kakala bawu.»

²⁷ Amana wubazimbwadini: «Sabata basaladya kikuma kya mutu, kaasi mutu kahangamaku kikuma kya sabata.

²⁸ Yihana ni Mwana wa mutu kenina kibení pfumu wa kilumbu sabata.»

3

*Yesu wubeludi mutu mosi mu kilumbu kya sabata
(Mth 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ Yesu wáwutuka hika ku nzu ya kimvuka ya Bayuta. Kwakala kwakuna yi mutu mosi wakala yi koku dyawokumuka.

² Batu bakala musimbulula Yesu mu kuzaya kinga kamubelula mu kilumbu kya sabata, balenga mufunda

³ Hanga wuzimbudini kwena mutu wuna wakala yi koku dyawokumuka: «Telama hana, ha kati.»

⁴ Kunima wubazimbwadini: «Biki bilungi mu kusala mu kilumbu kya sabata? Kusala mboti ho mbi? Kuhulula luzingu lwa mutu ho kuzanga?» Kaasi bahwena talala.

⁵ Hanga wubatadini boosu yi khabu; mu kiwayi kikuma kya mbundu ya ngolu ya bawu. Wuzimbudini kwena mutu wuna: «Yuna koku dyaku.» Wayunadya, amana koku dyandi dyátoma.

⁶ Buna balubuka, bafwadisi, benda kutakana yi bakwa kibuka kya Eloti^a kikuma kya yandi, kikuma kya kusanda phila yina bamuhondisila.

^a **3:6 3:6** Kibuka kya Eloti: dingumba meni dina dyakala dyakuyidika yi banduku ba Eloti Atiphasi yi batu bahika bakala mulumisa (mvula 4 ku thwala ya lubutuku lwa Yesu yi kuna mvula 39 kunima dya lubutuku lwa Yesu). Bakala hingila ni bamona keti mutekulu mosi wa kyamvu Eloti Wambuta mu kubayala ndangu kahingana ha kifulu kya pfumu wa mbanza mwisi Loma. ^b **3:8 3:8** Yitumeyi: kinzunga meni kyaki kyakala kuna banda dya Yuteya amana mwamuna yakala mbanza ya Hebani. ^d **3:12 3:12** Yesu buna kakandikisabya bitembu bya mbi ni bayambula kuzonzila ni Mwana wa Nzambi kakala, buna buzonziku ni Yesu kakalaku mwana wa Nzambi. Mwana wa Nzambi kakala. Kaasi, kázolaku ni bamusamuna mu phila meni yina kondilo muna tangwa meni dina.

Milumba-lumba mya batu myisi kwena Yesu

⁷ Yesu wenda hunga ku bela-bela yi yanga dya mbuta kumosi yi balonguki bandi. Mulumba-lumba wa batu lawu bamulanda. Batuka ku kinzunga kya Ngadidi, ku kinzunga Yuteya,

⁸ ku Yelusalemi, ku kinzunga kya Yitumeyab kuna Sambwa dya Yolutani dya kinzunga kya Tidi yi Sitoni. Batu balawu meni bana, bisa kwena yandi mukuma bayuka moosu mana kakala hanga.

⁹ Yesu wázimbula kwena balonguki bandi ni bamuyidikila masuwa mamosi, ndangu mulumba-lumba wa batu wumulundikisaku.

¹⁰ Mukuma, bwosu kakala belula batu balawu, boosu bana bakala yi makhasi bakala dilosa kwena yandi ndangu bamusimba.

¹¹ Bitembu bya mbi, tangwa byakala mumona, bakala bwa kuna thwala ya yandi amana bakala kalunga: «Ngeyi wenina Mwana wa Nzambi!»

¹² Kaasi yandi wakandisabya ni bamenikaku kwena batu keti nati kenina yandi^d.

*Yesu wubasodini bawu kumi yi bodi
(Mth 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Yesu wátombuka ku mongu; wátela bana kázola amana bisa kwena yandi.

¹⁴ Kumi yi bodi kabasola, babana kaheka khumbu ya bathumwa, ndangu bakala hakimosi yi yandi amana kabatuma mu kusamuna Musamu wa Bukheti,

¹⁵ yi hamu dya kukukwasila bitembu bya mbi.

¹⁶ Kabasola bawu kumi yi bodi: Simoni wuna kaheka khumbu ya Phetelu,

¹⁷ Zyaki, mwana wa Zebeteya yi Yowani phangi wa Zyaki, kwena bawu

kahana khumbu ya Bowanedizi,
disongidila: «Mwana wa mubandanu»

¹⁸ Andele, Fidiphu, Batolomi, Mathayi,
Toma, Zyaki, mwana Alufwe, Thati yi
Simoni mwisi kibuka kya bana bisi
nwanina diphanda,

¹⁹ yi Yutasi Sikadyoti wuna
wámulambula Yesu.

Biwutu bya Yesu bazodi bisa mubonga

²⁰ Kunima, Yesu wávutuka kuna nzu,
amana mulumba-lumba wa batu
wakhokama hika, mu mutindu wumosi
ni bawu balendaku keti kudya.

²¹ Buna báyuka bwabuna, biwutu
byandi bénda ni bamubonga, mukuma
bakala zimbula: «Kabatiku dizaya hika!»

*Yesu wusambi mu dyambu dimosi
bamufundila*
(Mth 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Balongi ba mitsiku bana bátuka ku
Yelusalemi bakala zimbula: «Belezebula
kenina yandi, mu ngolu za pfumu wa
bitembu bya mbi kisi kukwasila bitembu
bya mbi!»

²³ Yesu wábatela amana wáyandika mu
kubazimbwala mu bingana: «Abweti
Satana kalenda kukwasa Satana?»

²⁴ Honi kipfumu kimosi kyadikabisa
kyawu meni, kipfumu meni kina
kyazíluka;

²⁵ amana honi nzu yimosi yadikabisa
yawu-meni, nzu meni yina yaléndaku
hika kuzyama.

²⁶ Amana yuka ni Satana kadinwanisa
yandi meni, wa kudikabisa kenina amana
kazyamaku, yimeni wukulukini kwandi.

²⁷ «Ka mutu ku wakóta mu nzu ya
yakala-phandi ndangu kamuyiba bima
byandi konda katekila mukasa
yakala-phandi wuna; amana kunima
kalunga tambula byosu mu nzu yandi.

²⁸ Abwabuna yiluzimbwadini: Moosu
kalólulama kwena bana ba batu,
masumu yi ngusi zina bahitikisini.

²⁹ Kaasi wosu wuna wulewudi Kitembu
Kyatoma, kalendaku tambula ndoluka,
mukuma wuhodi disumu dimosi dya
mvula yi mvula.»

³⁰ Yesu kakala bazonzila bwabuna
kikuma bakala zimbula: «Kitembu kya
mbi kenina kyawu.»

Ngudi yi baphangi ba Yesu
(Mth 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ngudi wa Yesu yi baphangi bandi
batudini. Batelamikini hana phenza,
bamutedisini.

³² Batu balawu bakala bazakala mu
kabeta ka yandi amana
bamuzimbwadini: «Ngudi waku yi
baphangi baku ba bayakala yi baphangi
baku ba ebakhetu ha nzila benina,
amana babati kusanda.»

³³ Yesu wuvutudi: «Banati ngudi wama
yi baphangi bama?»

³⁴ Kunima, wásimbulula kwena babana
bakala bazakala mu kabeta ka yandi,
wuzimbudini: «Talenu: ngudi wama yi
baphangi bama.

³⁵ Kikuma, wosu wuna wisi hanga
luzolu lwa Nzambi, yandi wuna phangi
wama wa yakala yi phangi wama wa
mukhetu yi ngudi wama.»

4

Kingana kya mukuni wa kheni
(Mth 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Yesu wáyandika hika mu kulonga
kuna khungu ya yanga dya mbuta.
Mulumba-lumba wa batu balawu
wamuzyeta yandi. Hanga wuzanzi mu
masuwa wuzakadini mwamuna.
Mulumba-lumba wa batu wosu ku tseki,
bela-bela yi yanga dya mbuta.

² Kakala balonga mambu ma lawu mu
bingana amana wekina bazimbwala
muna malongi mandi:

³ «Hinikinenu! Mukuni wálubuka mu
kwenda mwanga mbutu.

⁴ Buna kakala mwanga kheni, ndambu
yahika yenda bwila mu nzila: banuni
bisiya dya.

⁵ Ndambu ya hika yenda bwila muma
mwa matadi, muna mwakonda kala
mafu ma lawu. Hanga yibufudi tswatsu,
kikuma mafu makalaku lawu;

e 3:32 3:32 Muna masonuku mahika, mihowu myami, "baphangi baku ba bakhetu", myena mwoku.

⁶ kaasi ha kwátwa mwini, yáyokama amana yáyumuka mukuma yákalaku yi misodi.

⁷ Yahika yenda bwila ha kati kya tsaku. Tsaku záleya amana zákakidisaya, amana konda kuha keti kheni.

⁸ Kaasi kheni yikwawu yabwila mu mafu ma bukheti; yámena, yákola phi, ku tsuka yihe kheni: yimosi yalubula makumatatu, yikwawu makumasambanu, yikwawu hika khamaa.»

⁹ Amana kakala zimbula: «Wuna wenina yi matu ma kuyukila, kayuka!»

Kikuma kya biki Yesu kakala zonzila mu bingana
(Mth 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Buna kákala kuna phungamu, bana bámuzyeta, hakimosi yi bawu kumi yi bodi, báyandika mu kumuhyula kikuma kya bingana.

¹¹ Amana kakala bazimbwala: «Kwena benu, kitsweki kya Kipfumu kya Nzambi kyáhanamina; kaasi kwena babana benina ku phenza, moosu misi hitila mu bingana,

¹² ndangu:
«Basímbulula kwa bawu, kaasi bamónaku kima;
bahínikina kwa bawu, kaasi babákulaku kima;
hanga bavutukisa nana kumanima amana masumu mabaloluka nana.»

Yesu wubangumuni kingana kya mukuni
(Mth 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Yesu wubazimbwadi hika: «Lubatiku bakula kingana kyaki? Amana abweti lwalenda bakula bingana byosu?

¹⁴ Mukuni kabati mwanga Ndinga ya Nzambi.

¹⁵ Bana benina mu kati kya nzila, mwena bawu yámwanganina Ndinga, kaasi muna kuyukilaya phi Satana wisi katula Ndinga meni yina bámwangiki mwena bawu.

¹⁶ Amana kwena yina bámwanga muna muma mwa matadi, yi batu babana, buna bisi yuka Ndinga, batambwasiya yi kyesi,

¹⁷ kaasi beku yi misodi mwena bawu meni, bisi zyama lwesi mu tangwa dimosi; amana yukani kiwayi kondilo munyanga wisa kikuma kya Ndinga ya Nzambi, kyekina kisinza kikuma kya bawu.

¹⁸ Yikwawu yina yábwila ha kati kya tsaku; benina babana bisi yuka Ndinga,

¹⁹ kaasi phasi za tsi, byesi bya bimvwama bya luvunu yi mabanza mahika ma mutindu yi mutindu bisiya kakidikisa Ndinga, amana yihesiku.

²⁰ Kaasi yahika yina yámwangana mu mafu ma bukheti; benina babana bisi yuka Ndinga ya Nzambi, batambudiya amana yibuti kheni; yimosi makumatatu, yikwawu makumasambanu, yikwawu khama.»

Kingana kya mwinda
(Luk 8:16-18)

²¹ Yesu wabazimbwala hika: «Mwinda, ku sina dya nzungu ya tuma bisiwa sya kondilo ku tsi ya thangi? Keku ha thandu ya muzanga wa mwinda?

²² Mukuma heku kima kyaswamana, kyakonda zayakana, heku kitsweki kyakonda tunguluka mu kati kya mwini.

²³ Honi mutu wenina yi matu ma kuyukila, kayuka!»

²⁴ Kakala bazimbwala hika: «Kebenu mu mana lwisi yuka! Bakwisa lutesila muna kitesu kina lwisi tesila benu-benu; amana bayíka hika kikuma kya bbeni.

²⁵ Mukuma bahána kwena wuna wenina kedi yi kima; kaasi kwena wuna wukondi kima, bamúkatula keti kina kenina kyawu.»

Kingana kya mbodi

²⁶ Yesu kakala zimbula hika: «Phila mosi yi Kipfumu kya Nzambi, kyenina hanga mutu wubati mwanga kheni mu kilanga kyandi.

^a 4:8 4:8 Mbutu zina bakatula zoosu zakala za bukheti kuluta. Kitesu kya ndambu yina bakala hela batu ku kinzunga kya Ngadidi yi Yuteya muna tangwa meni dina, kyakala kya ngenza kumi muna kosu ngenza yina bakuna.

^b 4:24 4:24 Kingana kyaki kibati songila, haha, ni bwosu bisi dihana batu mu kuyuka yi kubakula malongi ma Yesu, bwabuna phi Nzambi kayíkila mbakisilu ya bawu.

²⁷ Kanimba kondilo katokama, phipha yi mwini, kheni yisi mena amana yikodi konda kazaya keti khi mutindu.

²⁸ Mafu mabati menisa kheni mawu meni: theti ngwalengi, kunima misambu, tsuka-tsuka mbongu yikodi.

²⁹ Buna kyisi benga kibundu, batambudi mbedi, mukuma tangwa dya kuhelakya dilungidini.»

*Kingana kya kheni ya mutadi
(Mth 13:31-32,34; Luk 13:18-19)*

³⁰ Yesu kakala zimbula hika: «Yi biki twalenda fwanikisa Kipfumu kya Nzambi? Yi khi mutindu wa kingana twalenda fwanikisakya?»

³¹ Kifwanani yi kheni ya tidi, buna batimbudiya muna mafu, yenina kukeya kuluta kheni zoosu za mu mafu.

³² Kaasi buna bakuniya, yileyi, mihandi mikodi kuluta miti myosu myenina mu masamba amana yilubudi mihandi mya mbuta, keti banuni ba ku zilu bafwani kutunga mazamba ma bawu muna tsya kivula kyandi.»

³³ Muna lawu dya bingana bya mutindu meni wuna mwa mwamuna Yesu kakala balongila Ndinga ya Nzambi, bwosu buna báfwana kuyukila.

³⁴ Kakalaku bazonzisa konda ni kata kingana; kaasi mu kingenga, kakala tendula moosu kwena balonguki bandi.

*Yesu wulembikini kimbongila
(Mth 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Muna masikidika ma kilumbu meni kina, Yesu wubazimbudi kwena balonguki bandi: «Tulabukenu ku sambwa dina.»

³⁶ Kunima dya kusula mulumba-lumba wa batu, bámunata muna masuwa mana kákala. Hákala phi yi masuwa mahika hakimosi yi yandi.

³⁷ Kimbongila kimosi kya ngolu kyátukula, makaka menika dibunda kuna masuwa, hanga masuwa mazodi mabasa yi mamba.

³⁸ Yandi wanimba kákala kuna manima ma masuwa, mutwa hana mbumbi ya

mutwa. Bámutokamisa amana bamuzimbwala: «Mulongi, tukulukini amana ngeyi bubatiku kuheka pasi?»

³⁹ Yesu wátokama, wákaya kimbongila, amana wahana muswa kwena yanga dya mbuta: «Kala talala, dibata!» Kimbongila kyádibata amana talala dya lawu dyákota.

⁴⁰ Kunima Yesu wábazimbwala: «Kikuma kya biki lwenina yi bweya bwabuna? Lweku kedi yi lukwikilu?»

⁴¹ Hanga kitswi kibakwati, bábanga lawu, bakala dizimbwala bawu yi bawu: «Amana nati kenina yandundu, ni keti kimbongila, keti yanga dya mbuta byamulemvukilaka?»

5

*Yesu wubukini mutu mosi wákala yi bitembu bya mbi
(Mth 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Kunima Yesu yi balonguki bandi benda ku sambwa dikwawu dya yanga dya mbuta, ku kinzunga kya bisi Ngelasoni^a.

² Buna kátuluka mu masuwa, mutu mosi wálubuka muna mazyamu^b, kákala phi wazakama yi kitembu kya mbi wísa kuna thwala ya yandi.

³ Kakala zingila hana kati dya mazyamu, amana keti mutu kálendaku hika kumukasa, keti mu muyololu;

⁴ Mukuma, mbala za lawu bakala muzitikila mitaku kuna malu yi miyololu muna moku, kaasi kákalamya tabula yi kutolulaka mitaku. Kwakalaku keti mutu wakala yi ngolu za kumulembikila.

⁵ Kosu tangwa, phipha keti mwini, kakala kangala muna mazyamu yi muna mongu, mu kukalungaka yi kudityonunaka yandi meni ku matadi.

⁶ Buna kámona Yesu muna kyana; wénda thinu, wáfukama kuna thwala ya yandi,

⁷ amana wákalonga: «Khi dyambu wumvwini ngeyi, Yesu, Mwana wa

^a 5:1 5:1 Ngelasoni: Mbanza ya baphani yina yenina kuna beti dya malubwakidi ma tangwa dya yanga dya thibu dya Ngadidi. ^b 5:2 5:2 Mbala za lawu, mazyamu bakalama yidikila muna bitadi kondilo bakalama tokula mu kati dya kalunga tadi.

Nzambi Kahungu? Yikubokwadidini, muna khumbu ya Nzambi, wungyangisaku!»

⁸ Mukuma Yesu kakala muzimbwala: «Kitembu kya mbi, lubuka mwena mutu yandu!»

⁹ Kakala muyufula: «Biki khumbu yaku?» Yandi wávutula: «Khumbu yama "Khwingi", mukuma lawu thwenina.»

¹⁰ Amana mutu wuna wámubokwadila Yesu yi nziki-nziki ni katumaku bitembu bya mbi ku phenza ya kinzunga.

¹¹ Kinga kwákala kwakuna, bela-bela yi mongu, yi kibuka kimosi kyambuta kya bangulu bakala dyad.

¹² Bitembu bya mbi byámubokwadila: «Tutuma mwena bangulu bana. Tuyambula thwenda kota mwena bawu!»

¹³ Yesu wátambwasabwa. Hanga bitembu bya mbi bilubukini mwena mutu, byenda kota mwena bangulu, amana kibuka kyosu kyádidindumuna muna mungulunga yi kuna yanga dya mbuta. Hákala kitesu kya mafunda modi ma bangulu; bázyonda muna yanga dya mbuta.

¹⁴ Babana bakala hungula bangulu bátina, benda nata tsangu muna mbanza yi muna mahata amana batu bisa tala mana máhita.

¹⁵ Buna batula bela-bela yi Yesu, bámona mutu wuna wákala yi bitembu bya mbi wazakala, wuvwatikini miledi yi mábanza ma kimutu. Yandi wuna wákala wazakama yi khwingi ya bitembu bya mbi hanga báyuka bweya.

¹⁶ Babana bámona mana máhita, bakala bamenika mana mámubwila mutu wuna wákala yi bitembu bya mbi yi meni dya bangulu.

¹⁷ Hanga bayandikini mu kubokwadila Yesu ni kakatuka mu kinzunga kya bawu.

¹⁸ Buna kakala kota mu masuwa, mutu wuna balubula bitembu bya mbi wámubokwadila ndangu kakalaka yi yandi.

¹⁹ Kaasi Yesu kátambwasaku, wumuzimbwadini: «Vutuka ku nzu yaku, kwena biwutu byaku amana wabámenika moosu mamana kakuhangidini Pfumu yi buna kakuyukidini kiwayi.»

²⁰ Wéndá kwandi amana wáyandika mu kusamuna muna Mbanza kumi^e moosu mana kahanga Yesu kikuma kya yandi. Amana boosu báytuka lawu.

Mukhetu wuna wasimba muledi wa Yesu yi mwana wa mukhetu wa Yayilusi (Mth 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Yesu wávutwakisa hika ku sambwa dikwawu dya yanga dya mbuta muna masuwa. Mulumba-lumba wa batu lawu bisa wongama bela-bela yi yandi. Ku khungu ya yanga dya mbuta kákala.

²² Mosi wa bapfumu ba nzu ya kimvuka ya Bayuta, khumbu yandi Zayilusi, wátula. Buna kámona Yesu, wabwa muna malu mandi

²³ amana wamubokwadila lawu: «Mwana wama wa mukhetu mu kulakana kenina. Awisa, muthetika moku ndangu kabeluka amana kazinga!»

²⁴ Yesu wéndá hakimosi yi yandi. Mulumba-lumba wumosi wa batu balawu bakala mulanda yi kumufitikisaka tselu yi tselu.

²⁵ Kinga hákala hakana yi mukhetu mosi wakala noka menga tukidila mvula kumi yi zodi.

²⁶ Kányokuka lawu mu kukwendaka kwena bandomvi balawu, amana, wámanisa kuvwa kwandi kwosu konda kutambula ndandu; kaasi phasi zakala muvula hika.

²⁷ Buna kayuka kuzonzila Yesu, wísa bwesuka muna mulumba-lumba wa batu, kuna kunda dya Yesu, wasimba muledi wandi.

²⁸ Mukuma kakala dizimbwala: «Yukani yisimba lwesi myawu meni miledi myandi, yíkola.»

²⁹ Muna mbala mosi, menga mámukangama amana wádiyuka muna

d **5:11 5:11** Bayuta bákala mubongila ngulu hanga mbisi mosi wa sumuka amana bákala kandisa kwena batu ni bamudyakaku. Mambu mama moosu babati songila ni mu tsi ya baphani makala hitila. ^e **5:20 5:20** Mbanza kumi: Kimvuka kimosi kya mbanza za luyalu za baphani. Mbanza vwa, muna kimvuka meni kina, zákala kuna sambwa dikwawu dya Yolutani.

lutu lwandi, ni wukodi mu makhasi mandi.

³⁰ Muna mbala mosi, Yesu wádiyuka mwena yandi-meni ni ngolu zimosi zimulubukini. Kahanga wubalungini muna mulumba-lumba wa batu amana wuyandikini mu kuzimbula: «Nati wusimbi miledi myama?»

³¹ Balonguki bandi bamuzimbwadini: «Wubati mona mulumba-lumba wa batu baba babati kufitikisa tselu yi tselu, amana wubati zimbula hika: "Nati wutsimbini?"»

³² Kaasi kakala simbulula muna kabeta ka yandi mu kumona wuna wahanga bwabuna.

³³ Mukhetu wuna, bwosu kázaya mana mámubwila, yi tsula yosu, wisa bwa muna malu mandi hanga wumuzimbwadi kyedika kyosu.

³⁴ Kaasi Yesu wumuzimbwadini: «Mwana wama wa mukhetu, lukwikilu lwaku lukuhuludinif. Ndawenda mu ngemba amana kola mu makhasi maku.»

³⁵ Muna tangwa dina kakala zonga bwabuna, kutala batu bátuka ku nzu ya Zayilusi bisi zimbula: «Mwana waku wa mukhetu wufini. Kikuma kya biki wubati muyangisila hika Mulongi?»

³⁶ Kaasi Yesu kalandaku mana bakala zonga, wazimbula kwena Zayilusi: «Wuyukaku bweya, kwikila lwesi.»

³⁷ Kaasi Yesu kátambwasaku ni benda musindikila kwena mutu, kwena Phetelu lwesi, Zyaki yi Yowani phangi wa yakala wa Zyaki.

³⁸ Ha bátula ku nzu ya Zayilusi; kwakuna, wámona mvwalangani, batu babati dila yi kukalungaka mu miboku.

³⁹ Wákota amana wabazimbwala: «Kikuma kya biki mvwalangani yayi yi bidilu byabi? Mwana kafiku, wunimbikih.»

⁴⁰ Bawu bakala museya. Kaasi yandi wábakukwasa boosu, wutambudi lwesi tata yi ngudi wa mwana, yi balonguki bana bakala musindikila; amana wákota

muna kákala mwana.

⁴¹ Yesu wamusimba mwana kuna koku amana wumuzimbwadi: «ⁱTadita kum!» Disongidila: «Mwana wa mukhetu, yikuzimbwadibwa, telama!»

⁴² Muna mbala mosi, mwana wa mukhetu wátelama amana wáyandika kukangala; mvula kumi yi zodi kákala zawu. Mabanza mábavwalangana boosu.

⁴³ Kaasi Yesu wátoma bakandisa ni keti mutu kazayabwoku, amana wuzimbudini: «Muhekenu bima bya kudya.»

6

Bakwa Nazaleti babwisi mu kukwikila mwena Yesu
(Mth 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Ha kákatuka hakana, wenda ku mbanza yina kákodila; amana balonguki bandi bamulanda.

² Tangwa kyafwana kilumbu kya sabata, wáyandika mu kulonga muna nzu ya kimvuka ya Bayuta. Batu balawu bana bakala hinikina, báyituka lawu. Beka dihyula: «Ku biki mamutukidi mamana? Khi mutindu wa mudimu wana bamuheka? Abweti biphadi bya mutindu wuna bifwani kusalamina mu moku mandi?»

³ Ka yandi ku musadi wa mabaya, mwana wa Madiya, phangi wa Zyaki, Zoze, Yuta, yi Simoni? Baphangi bandi ba bakhetu benahoku ha kati dya betu?» Kákala kisinza kikuma kya bawu.

⁴ Yesu kakala bazimbwala: «Mbikudi bisiku mukanda lukumu, kaasi kisiku lumina mu tsi yandi yi muna kikanda kyandi.»

⁵ Yesu kalendaku kusala keti kiphadi kimosi kwakuna, kaasi kábuka lwesi ndambu ya bambefu mu kubathetika moku.

⁶ Kakala yituka kikuma kya kukonda kwa lukwikilu kwa batu ba ku tsi yandi.

Kituma kya bathumwa kumi yi bodi
(Mth 10:5-15; Luk 9:1-6)

f 5:34 5:34 Fwani twazimbula ni "lukuhuludini" kondilo "lukubeludini". h 5:39 5:39 Yesu kakala zaya ni mwana wa mukhetu wafwa kakala, kaasi yandi lwesi wazaya ni lufwa lwandi lwakalaku kimakulu. Kakala zaya ni, ka thama ku, kamuvutula mu luzingu. i 5:41 5:41 Tadita kum: mihowu myodi mya ndinga ya Bayuta, yina bakala zonga Bayuta mu tangwa dya Yesu.

Kunima kakala kangala muna mahata ma kinzunga mu kulongaka.

⁷ Buna katela bawu kumi yi bodi, wáyandika mu kubatuma bodi-bodi yi kubaheka hamu hana thandu ya bitembu bya mbi.

⁸ Wábaheka mutsiku wawu: «Lunataku kima mu nzila, koka lwesi; keti dipha, keti waba, keti dikuta dya phalata muna khola.

⁹ Vwatenu tsabatu, kaasi lunataku bikutu byodi.»

¹⁰ Kakala bazimbwala hika: «Muna nzu yina lwakota, kalenu mwamuna kilumbu yi kuna lwakátwakila homa meni hana.

¹¹ Amana yukani batu babusa mu kuluyamba keti mu kuluhinikina, mu kukatuka hana meni, khukumunenu fusyangeri dya bitambi byenu: kyakála kimbangi^a kikuma kya bawu.»

¹² Amana buna béndá balonguki, bálonga kwena batu ni mboti babalumuna mbundu.

¹³ Bakala kukwasa bitembu bya mbi lawu yi kusita masi kwena bambefu amana bakala kola.

Lufwa lwa Yowani Mubotiki (Mth 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ Kinga kyamvu Eloti wáyuka buna yakala kwenda khumbu ya Yesu khululuka. Bahika bakala zimbula: «Yowani, wuna wakala botika, wufutumuki ha kati dya bafwa! Hahana kenina yi ngolu za kuhangila biphadi.»

¹⁵ Bahika bakala zimbula: «Yandu Diya.» Bahika phi: «Yandu mosi wa bambikudi bana bakhulu.»

¹⁶ Kaasi Eloti mu kuyuka bwabuna, kakala zimbula: «Yowani wuna yibukwasa meni mutwa, yandi wufutumukini!»

¹⁷ Mukuma yandi-meni Eloti wámukwatisa Yowani, wámukasisa miyololu mu boloku. Kikuma kya Elodyadi, mukhetu wa Fidiphu, phangi wandi wa yakala, wuna kakwela.

¹⁸ Kikuma Yowani kakala zimbula kwena Eloti: «Wulungiku mu kukwela mukhetu wa phangi waku!»

¹⁹ Elodyadi kikudi-kudi kya Yowani kakala kyawu amana kakala zola ni kamuhondisa. Kaasi kakalaku lenda.

²⁰ Mukuma Eloti bweya bwa Yowani kakala bwawu, bwosu kázaya ni mutu wa masonga yi watoma kakala amana kakala musweka. Tangwa kakala muyuka, kakalaku mona kima kya kuhanga; kinga kakala muhinikina yi tsambu.

²¹ Kaasi phila yámonika mu kilumbu kya muginzi wa lubutuku lwa Eloti, kásadisa muginzi kikuma kya batu bandi ba luzitu yi bapfumu ba baphumbulu yi bapfumu ba mahata ma kinzunga kya Ngadidi.

²² Mwana wandi wa mukhetu, Elodyadi, wakota hana mbasi amana wakina; Eloti yi batu bana kátedisa bwabasephidisa lawu. Kyamvu wázimbula kwena mwana wa mukhetu: «Ndomba kyosu kina wuzodini, amana yikuhekakya.»

²³ Hanga wudi ndefi ya mukwandi kwena mwana wa mukhetu: «Kina wandomba, yikuhekakya keti kyati kya kipfumu kyama.»

²⁴ Mwana wa mukhetu walubuka amana wazimbula kwena ngudi wandi: «Biki yilómba?» Yandu-yandu wáwutula: «Mutwa wa Yowani, wuna wakala botika.»

²⁵ Mwana wa mukhetu wéndá tswasu kwena kyamvu mu kumulomba: «Nzodi ni wapheka, buthwena meni bwabu, ha dilonga, mutwa wa Yowani Mubotiki.»

²⁶ Kyamvu Eloti wáyuka kiwayi kya lawu; kaasi, kikuma kya ndefi yina kadya ku thwala ya babana kátedisa, kázolaku mu kumutuna.

²⁷ Muna mbala mosi, kyamvu wátuma tsinzidi mosi yi muswa wa kunata mutwa wa Yowani. Tsinzidi wenda mubukuna Yowani mutwa muna boloku.

^a **6:11 6:11** Kukhukumuna fusyangeri dya bitambi bya bawu, kyakála kidimbu mu kusongila ni batu bana babwisiwa musamu. Mambu mana matadiku hika bamwangi tsangu, kaasi matadi batu meni bana. Disongidila ni mbambala kafwaniku hika kabahangila kima batu babana, keti fusyangeri dya mbanza ya bawu dina dyáfwana kunama ku tsabatu zandi. Kufwanikisa yi Mhb 13:51; 18:6

²⁸ Kunima wisa nata mutwa wandi hana dilonga. Wahanawa kwena mwana wa mukhetu, amana mwana wa mukhetu wahanawa kwena ngudi wandi.

²⁹ Buna báyuka musamu wuna, balonguki ba Yowani, bisa bonga mvumbi yandi amana bázikaya muna mazyamu.

Yesu wudisini bayakala mafunda matanu (Mth 14:13-21; Luk 9:10-17; Ywn 6:1-14)

³⁰ Bathumwa bakutakana kuna kakala Yesu, bamumenikina mambu moosu mana bahanga yi moosu mana balonga.

³¹ Hanga wubazimbwadini: «Alwisenu ku phungamu, homa hamosi hakalaku batu, amana lwalembwa koma.» Mukuma lawu bakala kwisa yi kukwendaka, amana bawu bakalaku keti tangwa dya kudya.

³² Bahanga bakoti mu masuwa ndangu benda ku phungamu, kuma kumosi kwa talala.

³³ Balawu babamona mu kukwenda amana bababakula mu mahata moosu ma kinzunga muna bakala kwenda. Bakala takula mu malu, amana bakala bakesidila kuna thwala.

³⁴ Tangwa katuluka Yesu mu masuwa, wámona mulumba-lumba wa batu lawu; kiwayi kyámukwata, kikuma bakala hanga mikoku mikondi kalema. Amana wáyandika mu kubalanga mambu ma lawu.

³⁵ Buna kwáyila kuma, balonguki bandi bisa muzimbwala: «Homa thwenina ha tseki, kuma phi kuyidini.

³⁶ Basula batu, ndangu benda muna mafedime yi muna mahata ma kinzunga, ndangu badisumbila bima bya kudya.»

³⁷ Kaasi Yesu wubavutwadini: «Bahekeni benu-benu madya.» Bawu bamuzimbwadini: «Thwenda sumba mapha ma khama zodi za phatab ndangu thwisa badisila?»

³⁸ Yandi wubahyudini: «Alwenda taleti, mapha makwa lwenina mawu?» Kunima dya kuzikisa, bávutula: «Mapha matanu yi batsema bodi.»

³⁹ Hanga wubasendi ni babazakadisa boosu mu bibuka muna mwangu watsi.

⁴⁰ Amana batu bázakala mu bibuka bya khama yi bya makumatanu.

⁴¹ Watambula mapha mawu matanu yi batsema bawu bodi, wásekula mesu kuna zilu, wuvutudini matondu kwena Nzambi. Wábukuna mapha amana wahanama kwena balonguki bandi; ndangu bakabisama. Wákabisa phi batsema bawu bodi hana kati dya bawu boosu.

⁴² Boosu bádyá amana báyükuta.

⁴³ Amana balonguki banata bitunga kumi yi byodi bya bitini bya mapha yi bya batsema.

⁴⁴ Babana bádyá mapha bakala mafunda matanu ma bayakala.

Yesu wukangadi ha thandu ya yanga dya mbuta (Mth 14:22-33; Ywn 6:15-21)

⁴⁵ Muna tangwa meni dina, kunima wásenda balonguki bandi bakota mu masuwa amana bamutekidilaka kuna sambwa dya Betisayita, kithama kina kasúdila yandi-meni mulumba-lumba wa batu.

⁴⁶ Kunima dya kubasula, wenda ku mongu kikuma kya kulombila.

⁴⁷ Ha yábwa phipha, masuwa makala matudi kedi ha kati kya yanga dya mbuta. Yesu yandi buhika kakala muna mafu.

⁴⁸ Mu kumona ni balonguki bandi mu phasi bakala sabwakila, mukuma pfunzi yakala bakakidikisa; muna khoku wa theti, Yesu wisa kwena bawu mu kukangala hana yanga dya mbuta, hanga wuna wabahita.

⁴⁹ Tangwa bamumona kukangala ha thandu ya yanga dya mbuta, bakala banza ni kiphedikisa amana bayandika mu kukalunga;

⁵⁰ mukuma bakala mumona bawu boosu amana mabanza mabavwalangana. Muna mbala mosi,

^b 6:37 6:37 Phata zazi bakalaza tela ni "dinadiyo". Dinadiyo dimosi dyakala lufutu lwa musadi mosi muna kilumbu. Khama zodi za dinadiyo zakala lufutu lwa batu khama zodi muna kilumbu.

Yesu wázonza kwena bawu: «Kalenu yi kikesa, meni yandu, luyukaku bweya!»

⁵¹ Kunima wákota muna masuwa ha kimosi yi bawu, amana pfunzi yalembama. Báytuka lawu, mwena bawu meni

⁵² mukuma bábakisaku keti kima kikuma kiphadi kina kya mapha: mbundu za bawu zitu zákala.

Yesu wubuki bambefu ku Ngenezaleti (Mth 14:34-36)

⁵³ Buna bámanisa mu kusabuka, bátula ku Ngenezaleti^d amana batuluka mu mafu.

⁵⁴ Buna bátuluka mu masuwa, batu bamubakula Yesu.

⁵⁵ Batu batuka mu kinzunga meni kina kyosu amana báyandika mu kunata bambefu hana biphoyu, mwosu muna bakala muyukila khululuka.

⁵⁶ Mwosu muna kakala kota Yesu, mahata, mbanza, keti mu mafedime, batu bakala sikula bambefu muna mbasi yi kumubokwadilaka ni kabayambwadila ndangu balenga simba keti nzenzi ya muledi wandi. Amana bambefu boosu bana bakalaya simba, bakola.

7

Malongi ma bakhaka (Mth 15:1-9)

¹ Bafwadisi yi ndambu ya balongi ba mitsiku bátuka ku Yelusalemi bisa kutakana kuna kakala Yesu.

² Babati mona ni ndambu ya balonguki bandi bekina dya yi moku ma mvindu, disongidila ni makonda kusukula^a.

³ Mukuma Bafwadisi yi Bayuta boosu bisiku dya kedi konda kusukula moku, kikuma bisimya zitisa mikuku mya bakhaka;

⁴ amana tangwa batukini ku zandu, bisiku dya lwesi kunima dya kudisemisa.

^d **6:53 6:53** Kinzunga kya Ngenezaleti: mafu masikunuka mana misi kala kuna banda dya mazyokidi ma tangwa ma Kaphedinawumi. ^a **7:2 7:2** Kikalulu kimosi muna bikalulu bya Bayuta kyakala lombu mu kusukulaka moku muna mutindu wumosi wuswaswani yi mina myahika ku thwala ya kudya. Bakala kwikila ni wawuna wakala mutindu wumosi wa kusadila ndangu babatambwasa kwena Nzambi. Kaasi Bulunda bwa khulu bwakalaku zimbula ni bwabuna bwakala mboti mu kusukulaka moku ku thwala ya madya moosu ndangu Nzambi katambwasa. ^b **7:4 7:4** Muna masonuku mahika, muhowu wawu thangi weninamwoku. ^d **7:10 7:10** Kul 20:12; Klg 5:16 yi Kul 21:17 yi Lev 20:9 ^e **7:11 7:11** Bayuta bakala yi kikalulu kya kuhanaka bima kikuma kya kisalu kya Nzambi. Yuka ni balambudi kima kikuma kya kisalu kya Nzambi, bafwanikyoku basadila hika mu mutindu wukwawu.

Bisi zitisa lawu mikuku myahika mya bakhaka, mu mbandu kusukula kwa makopha, malonga, tulundu, nzungu za bisengu yi [thangi^b].

⁵ Bafwadisi yi balongi ba mitsiku bámuhyula kwena Yesu: «Kikuma kya biki balonguki baku bisiku landila mikuku mya bakhaka, bawu kudyaka moku yi mvindu?»

⁶ Yandi wubazimbwadini: «Bakavungalosi, Yesaya mboti kázonza mu kubikula kwena benu! Bwosu bwasonama:

"Kanda dyadi dyisi nzitisila ha munwa, kaasi mbundu yandi kyana yenina yi meni.

⁷ Mu phamba bisi pfukamina, mukuma malongi ma bawu myenina mikuku mya batu."

⁸ Lwisi losila mitsiku mya Nzambi amana ludihani ku mikuku mya batu.»

⁹ Kakala bazimbwala: «Benu lwisi toma losila mitsiku mya Nzambi ndangu lwahalamina mu kikhaka kyenu!"

¹⁰ Moyize kázimbula: "Zitisa tata waku yi ngudi waku", amana phi: "Wuna wasinga tata wandi kondilo ngudi wandi bamuhondisa^d."

¹¹ Kaasi benu, lwisi zimbula: Wuna wazimbula kwena tata wandi kondilo kwena ngudi wandi: "Kina yikhana mu kukuheka kikuma kya kukusadisa kyenina kyakutambika kikuma kya Nzambi,

¹² lwisiku sisa hika kima kya kusala kikuma kya tata wandi kondilo ngudi wandi.

¹³ Bwabuna lwisi zimbikisila ndinga ya Nzambi kikuma kya kikhaka kina lwásambwakisila kwena batu. Amana mambu mahika lawu lwisi sala mafwanakana yi mamana.»

*Bima bina byisi sumuna mutu
(Mth 15:10-20)*

¹⁴ Yesu wátela hika mulumba-lumba wa batu amana wazimbula: «Ngyukenu benu boosu amana bakisenu:

¹⁵ Kweku kima kyatuka ku phenza, kyakota mwena mutu kyalenda musumuna. Kaasi kima kina kyisi lubuka mwena mutu, kyakina kyisi musumuna. [

¹⁶ Yuka ni matu ma kuyukila lwenina mawu, yukenu mboti.»^f

¹⁷ Buna kásisa mulumba-lumba wa batu, kavutuka ku nzu, balonguki bandi bámuhyula thendula ya kingana kina.

¹⁸ Yandi wubazimbwadini: «Benu phi lweku yi ngangu? Lwisiku zaya ni heku kima kya ku phenza, kikoti mwena mutu kyalenda musumuna,

¹⁹ mukuma kyawu kyisiku kota ku mbundu yandi; kaasi mu kundu dyandi, ku thwala kukwenda mu kabini?» Muna ndinga meni zina, mwamuna Yesu kakala zimbwala ni madya moosu ma kasemi menina.

²⁰ Kakala zimbula hika: «Kina kyisi lubuka mwena mutu kyakina kyisi musumuna.

²¹ Mukuma muna mbundu ya mutu, mwamuna mwisi tuka mabanza mambi: kindumba kya kisaka-saka, bwifi, khengu,

²² mbongi, lukusu, khu, nduka za mbi, bizumba, ngusi, kukenga mesu, kuhuna musamu, lulendu, kukonda kubakisa mambu.

²³ Mambu mama moosu mambi myisi lubuka mu kati dya mutu amana myisi sumuna mutu.»

*Lukwikilu lwa mukhetu mosi wa
munzenza
(Mth 15:21-28)*

²⁴ Buna kákatuka Yesu hahana, wénda ku kinzunga kya Tidi. Wákota muna nzu yimosi, kátondaku ni bamuzaya kwena mutu; kaasi kálendaku mu kuswama.

²⁵ Muna tangwa meni dina mukhetu mosi, mwana wandi wa mukhetu kákala yi kitembu kya mbi kimosi. Buna káyuka kuzonzila Yesu, wisa dilosa muna malu mandi.

²⁶ Mukhetu meni wuna kákalku Muyuta, mwisi Silo-Fenisi kakala. Kakala mubokwadila ni kakukwasa kitembu kya mbi kina kya mwana wandi.

²⁷ Kaasi Yesu kakala muzimbwala: «Yambula theti bana bayukuta; mukuma ka mboti ku mu kutambula madya ma bana, amana batimbulama kwena bambwa.»

²⁸ Kaasi mukhetu kámuvutwala: «Pfumu, aketi bambwa phi bisi dya bizotu bina bisi bwisisa bana mu tsya mesa.»

²⁹ Yandi wumuzimbwadini: «Kikuma kya ndinga yina, vutuka ku nzu yaku, kitembu kya mbi kilubukini mwena mwana waku wa mukhetu.»

³⁰ Tangwa kavutuka ku nzu yandi, káwana mwana walandalala hana thangi, kitembu kya mbi kilubuki kedi.

Yesu wubeludi muhunga mosi

³¹ Buna kálubuka ku kinzunga kya Tidi, wáhitila ku Sitoni amana wávutwakila ku yanga dya mbuta dya Ngadidi, wáhitila mu kinzunga kya Mbanza Kumi.

³² Bámunatina muhunga mosi wákala babakana mu kuzonza; amana bámbokwadila ni kamusya moku.

³³ Yesu wámunata ku kingenga kyana yi mulumba-lumba wa batu; wámusya milembu myandi muna matu, wálókula metya amana wámusimba lulaka yi metya mandi.

³⁴ Kunima wásekula mesu kuna zilu, wáhumwakina amana wázimbula kwena kahuwa: «Efwata!» Disongidila: "Kanguka!"

³⁵ Muna mbala mosi, matu ma mutu wuna mákanguka, lulaka lwandi lwákutumuka, wáyandika mu kuzonza buna bwa bukheta.

³⁶ Yesu wabakandikisa ni bazonzilabwoku kwena mutu; kaasi mbatanana kábakandisabwa, báyadingisawa hika lawu, musamu, kuluta.

³⁷ Batu báytuka lawu, bakala zimbula: «Moosu kabati hanga menina ma bukheta lawu! Kabati yukisa tuhuwa yi kuzonzisa mihunga!»

^f 7:16 7:16 Nzila ya mukanda yayi yenamwoku muna masonuku ma lawu mana ma khulu.

8

Yesu wudisini mafunda maya ma bayakala (Mth 15:32-39)

¹ Muna bilumbu meni bina, hákala yi mulumba-lumba wa batu wumosi wambuta bakhokana hika. Bakalaku keti kima kya kudya. Yesu watela balonguki bandi amana wábazimbwala:

² «Kiwayi yenina kyawu kikuma mulumba-lumba wa batu wawu. Tala bilumbu byekina bitatu tukidila buna benina hakimosi yi meni amana beku keti kima kya kudya.

³ Yukani yibasula yi nzala, bakwenda lengalakana muna nzila, mukuma bahika hana kati dya bawu kyana batukini.»

⁴ Balonguki bandi bamuvutwadini: «Kubiki twawana mapha ma kubadisila mu tseki mwamu?»

⁵ Yesu wubahyudini: «Mapha makwa lwenina mawu?» Bazimbudini: «Tsambwadi.»

⁶ Kahanga wulombi kweni mulumba-lumba wa batu ni bazakala muna mafu. Kunima wabonga mapha tsambwadi amana wáwutula matondu kwena Nzambi. Wabukununama amana wahanama kwena balonguki bandi ndangu bakabisa kwena mulumba-lumba wa batu. Balonguki phi bahangini bwabuna.

⁷ Bákala hika yi tuma twa batsema. Kunima dya kubasakumuna, wázimbula ni babakabisa hika.

⁸ Batu badya amana báyükuta. Bátonguna bitunga tsambwadi bya kabasi yi bitini bina byásala.

⁹ Bákala kitesu kya mafunda maya. Kunima Yesu wábasula.

¹⁰ Muna mbala mosi, yandi wákota mu masuwa yi balonguki bandi amana benda muna kinzunga kya Talamanuta.

Bafwadisi balombi kiphadi (Mth 16:1-4)

¹¹ Bafwadisi bátula, báyandika kutendana yi Yesu. Amana, kikuma kya kumuleya, hanga bamulombi kiphadi kimosi kyatuka ku zilu.

¹² Yesu wahumwakina amana wuzimbudini: «Kikuma kya biki batu ba

mbandu yayi babati lombila kiphadi? Mukyedika yiluzimbwadini: yamónaku keti kiphadi kimosi, batu ba mbandu yayi!»

¹³ Kunima wábasisa amana wákota muna masuwa mu kukwenda ku sambwa dikwawu dya yanga dya thibu.

Muvimbu wa Bafwadisi yi wa Eloti (Mth 16:5-12)

¹⁴ Balonguki bázimbakana mu kunata mapha. Dipha dimosi lwesi bakaladyawu mu masuwa.

¹⁵ Yesu wabakebisa: «Kebenu! Dikengenu ku muvimbu wa bafwadisi yi muvimbu wa Eloti.»

¹⁶ Balonguki bakala tendana bawu yi bawu kikuma bakalaku yi mapha.

¹⁷ Yesu wábakulabwa amana wábazimbwala: «Kikuma kya biki lubati tendanina ni lweku yi mapha? Khaniku kedi lubakisa? Khaniku kedi lumona? Mbundu zazitama ziluyenina?

¹⁸ Lwenina yi mesu amana lwisiku mona? Lwenina yi matu amana lwisiku yuka? Lwisiku yubuka:

¹⁹ ha yíbukuna mapha matanu kikuma kya bayakala mafunda matanu, bitunga bya kabasi bikwa bya bitini bya mapha bina lwátonguna?» Bavutudini: «kumi yi byodi».

²⁰ «Amana tangwa yíbukuna mapha tsambwadi kikuma kya mafunda maya ma bayakala; bitunga bya kabasi bikwa bya bitini bya mapha bina lwatonguna?» Bavutudini: «Tsambwadi.»

²¹ Amana kakala bazimbwala: «Khaniku kedi lubakisa kwenu?»

Yesu wubukini phofu

²² Buna bátula ku Betisayita, bamunatini phofu mosi, bamubokwadidi ni kamusimba.

²³ Yesu wamusimba phofu muna koku amana wámulubula mu hata. Kunima wamusya metya muna mesu amana wámusya moku, wumuhyudini: «Kima wubati mona?»

²⁴ Phofu watemuna mesu amana wuzimbudini: «Mbati mona batu, mbati bamona hanga miti kaasi babati kangala.»

²⁵ Yesu wámusya hika moku muna mesu; phofu wákola amana wekina mona mboti-mboti bima byosu.

²⁶ Hanga wumusendi ni kavutuka ku nzu yandi, mu kuzimbula: «Vutukaku ku hata.»

Phetelu wusamuni ni Yesu kenina Masiya (Mth 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Yesu yi balonguki bandi béndá ku mahata mana menina bela-bela yi Sezale dya Fidiphu^a. Muna nzila, wáyandika mu kuhyula kwena balonguki bandi: «Biki bisi zonza batu kikuma kya meni?»

²⁸ Bamuzimbwadini: «Bahika bisi zonza ni ngeyi wenina Yowani Mubotiki, bakwawu ni ngeyi Diya, bakwawu hika phi ni ngeyi wenina mosi hana kati dya bambikudi.»

²⁹ Yandi wubahyudini: «Amana kwena benu, nati lwisi zimbula yenina meni?» Phetelu wumuzimbwadini: «Ngeyi wenina Kidisitu.»

³⁰ Yesu watomabakandisa ndangu bazimbulaku kima kitadidi yandi kwena mutu.

Yesu wusamuni lufwa yi lufutumuku lwandi (Mth 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Hanga Yesu wuyandikini kubalonga: «Bulungi ni Mwana wa mutu kanyokuka lawu, bamulosila kwena bambuta ba Bayuta, bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku, bamuhondisa amana kafútumuka kunima dya bilumbu bitatu.»

³² Yesu kákalabwa zonza wengele. Hanga Phetelu wumunati ku kabeta wekina mukaya.

³³ Kaasi Yesu wábaluka, wábatala balonguki bandi amana wámukaya Phetelu: «Katuka, awenda ku manima ma meni, Satana! Mukuma wisiku banza hanga Nzambi, kaasi hanga batu.»

³⁴ Kunima Yesu kahanga wutedi mulumba-lumba wa batu yi balonguki bandi amana wubazimbwadini: «Yuka ni mutu wuzodini kandanda, kadizimbakana yandi meni, katikula kitakani kyandi amana kandanda.

³⁵ Mukuma, wosu wuna watónda mu kuhulula luzingu lwandi, katótisalwa; kaasi wosu wuna watótisalwa kikuma kya meni yi kikuma kya Musamu wa Bukheti kahululalwa.

³⁶ Amana khi wawu mupfunu kwena mutu wa kuvwila kwandi tsi yosu amana katotisa luzingu lwandi?

³⁷ Mutu, biki kafwani mu kuhana tambwa-tambwa yi luzingu lwandi?

³⁸ Mukuma, wuna wangyúka tsoni yi ndinga zama ku mesu ma batu ba mbandu yayi bakonda kwikama yi ya basumuki, Mwana wa mutu phi tsoni kamúyuka tangwa kakwisa mu khembu ya Tata wandi yi yina ya banzyo ba Nzambi.»

9

¹ Yesu wábazimbwala hika: «Mu kyedika yiluzimbwadini, ndambu ya batu mu kati dya baba benina haha benina haha bafwaku kedi konda kumona Kipfumu kya Nzambi buna kyakwísila yi ngolu.»

Kudibalumuna kwa Yesu (Mth 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kunima dya bilumbu bisambanu, Yesu wábonga Phetelu, Zyaki yi Yowani phangi wandi, hanga wubanati bawu buhika ku phungamu hana mongu wumosi wa kaleyi. Kwakuna, ku phungamu. Yesu wábalumuka hana mesu ma bawu;

³ miledi myandi myakala kedyamina mu phembi yimosi yina kalendaku mu kusemisa kwena mutu wa ha tsi yayi.

⁴ Diya yi Moyize bádimonikisa kwena bawu, yi kuyambilaka yi Yesu.

⁵ Phetelu wázimbula kwena Yesu: «Mulongi, bulungi ni twakala kwetu kwakuku. Tutungenu masombolu matatu, dimosi kikuma kya ngeyi, dikwawu kikuma kya Moyize, dikwawu hika kikuma kya Diya.»

⁶ Kámonaku mayakwadi, mukuma bweya bwabakwata.

^a 8:27 8:27 Sezale dya Fidiphu: Mbanza mosi yenina kuna kabeta ka mamba ma Yolutani, Eloti Fidiphu wátungaya. Buthwena bisiya tela ni Banyasi.

⁷ Hanga kwisi tuti dimosi dyábafidinga yi kivula kya dyawu, amana ndinga yáyukalakana: «Yandu kenina Mwana wama watondama, muyukilenu!»

⁸ Muna mbala mosi, bátala hana bákala, kaasi bámonaku hika mutu mukwawu; Yesu lwesi yandi buhika yi bawu meni.

⁹ Mu kukulumuka kwa bawu kuna mongu, Yesu wabakandisa mu kumenika kwena mutu mana bámona yikuna káfutumukina Mwana wa mutu, ku bafwa,

¹⁰ Basimbidilaya ndinga meni yayina, kaasi kuna yi kudihyulaka bawu yi bawu: «Biki disongidila dya "kufutumuka ku bafwa"?»

¹¹ Bakala muhyula: «Kikuma kya biki balongi ba mitsiku bisi zimbwala ni Diya fwani mu kutekila kwisa?»

¹² Yandi wabavutwala: «Diya kafweti tekila kwisa ndangu kalongika byosu. Amana kikuma kya biki básonikina ni Mwana wa mutu kanyókuka amana kaléwuka?»

¹³ Kaasi yiluzimbwadini ni Diya wisa kedi amana bámuhanaga buna bázola, bwosu buna básonika kikuma kya yandi.»

Yesu wubuki mwana wakala yi kitembu kya mbi
(Mth 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Buna bátula bela-bela yi balonguki bahika, bámona mulumba-lumba wa batu lawu babazingiki balongi ba mitsiku bakala tendana yi balonguki.

¹⁵ Buna bámunona Yesu, báytuka lawu amana béndá thinu ndangu bamuheka mboti.

¹⁶ Yandi wabahyula balonguki bandi: «Biki lukadi tendanina yi bawu?»

¹⁷ Yakala mosi, muna mulumba-lumba wámuvutwala: «Mulongi, yikunatini mwana wama wuna wenina yi kitembu kya kamama.

¹⁸ Kwosu kuma kimukwatidini, kyisi mulemba ha tsi, hanga mwana wuyandiki kulubuka mafulu-fulu yi kudyaka makwenzi, amana yandi mutu wekina sununu. Yibabokwadidiki

balonguki baku mu kukukwasa kitembu kina, kaasi balendikisikikyoku.»

¹⁹ Yesu wabazimbwala: «Benu mbandu yakonda lukwikilu! Yi kuna khi tangwa yikadiki yi benu? Yi kuna khi tangwa yilutambwasiki? Mundatinenu.»

²⁰ Bámunatina yandi. Buna kámona Yesu, kitembu kyambi kyámunikisa ngolu; wábwa ha tsi amana weka dibundumuna yi mafulu-fulu kaki-kaki.

²¹ Yesu wahyula kwena tata wandi: «Tukidila mvula kwa kedi kisi bela bwabubu?» Tata wandi wavutula: «Tukidila kimwana kyandi.

²² Mbala za lawu, kitembu kyisi mulundika ku mbawu ho loni mu mamba ndangu kyamuhonda. Kaasi yuka ni wufwani mu kuhanga kima, tuyukila kiwayi amana awisa tusadisa.»

²³ Yesu wumuzimbwadini: «Ho walenda! Moosu malendakana kwena wuna wisi kwikila.»

²⁴ Muna mbala mosi, tata wa mwana wákalonga: «Khwikidini, awisa tsadisa kikuma kya kukonda kwa lukwikilu kwama!»

²⁵ Yesu buna kámona mulumba-lumba wa batu wakala yikama hika; kahanga wukayi kitembu kya mbi mu kuzimbwalakya: «Kitembu kya muhanaga yi kahuwa, meni yikuhekinu muswa, lubuka mwana mwana yandu amana wuvutukamwoku hika!»

²⁶ Kitembu kyalubuka mu kukalonga yi kukonya kwa lawu. Mwana wekina hanga wuna wufini; muna phila meni yana, batu bahika bakala zimbula: «Mwana wufini.»

²⁷ Kaasi Yesu, buna kámusimba mwana kuna koku, wamutelamisa, mwana phi wekina mutendendi.

²⁸ Tangwa kavutuka Yesu ku nzu, balonguki bandi báyandika mu kumuhyula mu kingenga: «Kikuma kya biki tulendidikiku mu kukukwasakya betu-betu kitembu meni kina?»

²⁹ Yesu wabazimbwala: «Mbandu ya kitembu kina yisi lubukila lwesi mu lombilu.»

Yesu wusamuni hika lufwa lwandi yi

lufutumuku lwandi
(Mth 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Buna bákatuka hahana, báhitila mu Ngadidi. Yesu kázolaku ni bamubakula kuna kenina.

³¹ Mukuma kakala balongisila balonguki bandi yi kubazimbwalaka: «Mwana wa mutu bámulambula ku moku ma batu, bamuhonda amana kunima dya bilumbu bitatu bya lufwa lwandi, kafutumuka.»

³² Kaasi balonguki bakalaku bakisa thendula ya ndinga yina; amana bakala yi bweya bwa kumuhyula byufu.

Nani wenina mbuta mu kati kya balonguki?
(Mth 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Bátula ku Kafadinawumi. Tangwa bakala muna nzu, Yesu wahyula kwena balonguki: «Tendu dya biki lukadiki yawu mu nzila?»

³⁴ Kaasi bawu bádíbata, mukuma, mu nzila, bakala tendana bawu yi bawu mu kuzaya keti nati wenina mbuta.

³⁵ Hanga wuzakadini, wátela bawu kumi yi bodi amana wábazimbwala: «Yuka mutu wuzodi kukala watheti, kakala watsuka ha kati dya batu boosu yi musadi wa batu boosu.»

³⁶ Hanga wubongi mwana wakhunda mosi, wamusya hana kati dya bawu amana, kunima dya kumuzangula, wábazimbwala:

³⁷ «Wosu wuna wayámba mwana mosi wakhunda, hanga yandu, mu khumbu ya meni, meni-meni kayambini; amana wosu wuna wungyambini, kayambiku lwesi meni, kaasi wuyambi phi wuna wáthuma.»

Wuna wukondi mubwisa Yesu kenina yi Yesu
(Luk 9:49-50)

³⁸ Yowani kázimbula kwena Yesu: «Mulongi, tumonikini mutu mosi wisi kukwasa bitembu bya mbi mu khumbu ya ngeyi, amana tusandikini mu

kumukandisabwa, kikuma kisiku landa betu.»

³⁹ Yesu wuvutudini: «Lumukandisabwoku, mukuma heku mutu wasala kiphadi mu khumbu yama amana muna mbala mosi kenda zonza hika mambu mambi matadidi meni.

⁴⁰ Kikuma, wuna wisiku tubwisa, hakimosi kenina yi betu.

⁴¹ Amana wosu wuna walúheka kopha dya mamba mu khumbu ya buna lwenina kwena Kidisitu; abwabuna, yiluzimbwadini, kalendalwoku totisa lufutu lwandi.»

Bikuma bya phukumunu
(Mth 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² «Wosu wuna wuhukumuni mosi wa bana ba khunda baba bisi kwikila mwena meni, bulungi kwena yandi bamuzitikila kalunga tadi hana tsingu amana bamudibula muna dinga dya yanga dya mbuta.

⁴³ Yukani koku dyaku dyakusumunaka, bukunadya; bulungi kwena ngeyi wakota mu luzingu yi koku dimosi, ka mboti ku ni wakala yi moku maku modi amana wenda ku bilungi, kuna kwisiku zima mbawu. [

⁴⁴ Kuna, "mimvidya mina misi vukula lutu misiku fwa amana mbawu yisiku zima."]^a

⁴⁵ Yukani ni kitambi kyaku dyakusumunaka, bukunakya; bulungi kwena ngeyi wakota mu luzingu yi kitambi kimosi, ka mboti ku ni wakala yi bitambi byaku byodi amana bakulosa ku bilungi. [

⁴⁶ Kuna, "mimvidya mina misi vukula lutu misiku fwa amana mbawu yisiku zima."]^b

⁴⁷ Yuka phi ni disu dyaku dyakusumunaka, vusadya, bulungi kwena ngeyi wakota mu Kipfumu kya Nzambi yi disu dimosi; ka mboti ku ni wakala yi mesu modi amana bakulosa ku bilungi.

⁴⁸ Kwakuna, "mimvidya mina misi vukula lutu misiku fwa, amana mbawu yisiku zima."

^a 9:44 9:44 Nzila yani yenina mu khunga, muna masonuku ma lawu mana ma thama, yisimwoku kala. ^b 9:46 9:46 Nzila yani yenina mu khunga, muna masonuku ma lawu mana ma thama, yisimwoku kala.

⁴⁹ Kikuma, kosu mutu katwa mungwa wa mbawud.

⁵⁰ «Mungwa wenina kima kya bukheti; kaasi yuka ni munzenzu wuhwini, yi biki bavútwalawa hika? Kalenu yi mungwa mwena benu-benu, amana zingilakenu mu ngemba benu yi benu.»

10

Malongi ma Yesu kikuma kya kufwa kwa longu
(Mth 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Yesu buna kákatuka hahana, wisa ku kinzunga kya Yuteya yi kuna sambwa dikwawu dya Yolutani. Milumba-lumba mya batu myákhokama hika bela-bela yi yandi; bwosu kyákala kikalulu kyandi, wáyandika mu kubalanga.

² Bafwadisi bisa muhyula, ndangu bamuleya. Bámuhyula: «Yakala kenina yi muswa wa kuyambula mukhetu wandi?»

³ Yesu wábavutwala: «Khi mutsiku káluheka Moyize?»

⁴ Bawu bázimbulu: «Moyize wáhana muswa wa kusonikina mukanda wa kufwa kwa longu yi wa kukula.»

⁵ Yesu wubazimbwadini: «Moyize, kikuma kya mbundu ya tadi yina lwenina yawu, káluhekila mutsiku wuna.»

⁶ Kaasi ku luyandiku lwa phangamu, Nzambi kábahanga yakala yi mukhetu.

⁷ "Kikuma kya bwabuna, yakala kasísa tata wandi yi ngudi wandi amana kadínama yi mukhetu wandi,

⁸ amana bawu bodi bakítuka mutu mosi." Yihana ni beku hika bodi kaasi mutua mosi.

⁹ Mutu kahambulaku kina kakhundikisini Nzambi.»

¹⁰ Buna batula ku nzu, balonguki bámuhyula hika byufu kikuma kya dyambu meni dina.

¹¹ Yesu wábazimbwala: «Wuna wayambula mukhetu wandi amana

kakwela wahika, wuti mbongi ku thwala wuna watheti;

¹² amana yuka ni mukhetu kadihambula yi yakala dyandi amana kakwela wahika, wuti mbongi.»

Yesu wusakumuni bana bakhunda
(Mth 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Batu bakala munatina bana ndangu kabasimba kuna moku, kaasi balonguki bakala bakaya.

¹⁴ Mu kumona bwabuna, Yesu wáyuka khabu amana wábazimbwala: «Yambulenu bana bakhunda bisa kwena meni! Lubakandisaku, mukuma Kipfumu kya Nzambi kyenina kikuma kya batu bana benina hanga bawu.

¹⁵ Abwabuna, yiluzimbwadi: wosu wuna wakonda yamba Kipfumu kya Nzambi hanga mwana wakhunda, kakótamwoku.»

¹⁶ Kunima wabazangula muna moku mandi amana wábasakumuna mu kubathetikaka moku.

Yesu yi Mutu wa mvwama
(Mth 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Bwosu kakala kwenda muna nzila, yakala mosi wísa thinu amana wáfukama kuna thwala ya Yesu mu kumuhyula:

«Mulongi wa bukheti, biki pfwani yihanga mu kuvwa luzingu lwa mvula yi mvula?»

¹⁸ Yesu wámuzimbwala: «Kikuma kya biki wuthedidini wa bukheti? Heku mutu wenina wa bukheti ho ka Nzambi lwesi ku.

¹⁹ Wuzayi mitsiku myami: "Wuhondaku mvumbi ya khengu, wutaku mbongi, wuyibaku, wutaku kimbangi kya bukamvi, wuhunaku musamu, zitisa tata waku yi ngudi waku.»

²⁰ Yandi wumuvutwadini: «Mulongi, mambu mana mosu yisima zitisa tukidila kileki kyama.»

²¹ Yesu wámutala amana wámutonda, wumuzimbwadini: «Kima kimosi kikukondini: ndawenda, tekisa byosu

d **9:49 9:49** Nzonzidi yayi "Kutwa mungwa wa mbawu" yibati fwanakana yi bimenga bya bayuta bina byákala yi mungwa (Lev 2:13). Bimenga byalawu bakalabya yoka yi mbawu. Mbawu yenina kidimbu kya phasi holo bimeka bina bakala kukula balonguki boosu. Phasi meni zina zálunga mu kubakitula batu ba Nzambi kuluta amana zakala basadisa mu kutadilaka lwesi mwena Nzambi. a **10:8 10:8** Masonuku mahika meku yi mihowu myami, kaasi mya kuhingisa mu mihowu myahika: "mu kukhundakana kwena mukhetu wandi".

bina wenina byawu, hanabya kwena batsukamini, amana watám-bula kuvwa ku zilu; kunima nzawisa amana ndanda.»

²² Kaasi yandi buna káyuka ndinga meni yina, kiwayi kyámukwata amana wénda mu kyadi, mukuma bima bya lawu kákala byawu.

²³ Yesu buna kátala muna kabeta kandi, wuzimbudini kwena balonguki bandi: «Phasi bwenina kwena bana benina yi bimvwama mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi!»

²⁴ Balonguki bá-yituka lawu kikuma kya ndinga zandi. Kaasi Yesu wá-vutwakila: «Bana bama, phasi^b bwenina mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi!»

²⁵ Bweku phasi kwena kamela mu kulobuka ha hundu dya ndongu, kaasi phasi lawu kwena mvwama mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi.»

²⁶ Balonguki bá-yituka hika lawu, bakala dihyula bawu yi bawu: «Amana nati walenda huluka?»

²⁷ Yesu wabatala amana wuzimbudini: «Mana malendakanaku kwena batu, malendakana kwena Nzambi; mukuma heku dyambu dyakonda lendakana kwena Nzambi,»

²⁸ Phetelu wayandika mu kumuzimbwala: «Tala betu, tuisini bima byetu byosu amana tulandi ngeyi.»

²⁹ Yesu wá-vutula: «Abwabuna, yiluzimbwadibwa: heku mutu wásisa nzu, baphangi ba bayakala, baphangi ba bakhetu, ngudi, tata, bana kondilo mafu, kikuma kya meni yi kikuma kya Musamu wa Bukheti;

³⁰ amana kakonda tambula mbala khama^d buthwena bwabu: nzu, baphangi ba bayakala, baphangi ba bakhetu, bangudi, bana, yi mafu yi munyanga phi; amana muna tsi yina yakwisa, kakonda tambula moya wa mvula yi mvula.

³¹ Lawu bakala batheti, basúkinina amana lawu bakala batsuka, batékila.»

Yesu wusamuni mu mbala ya tatu lufwa

^b **10:24 10:24** Phasi: masonuku mahika mabati hana tsikiningi ni kwena babana bisi dihana mu bimvwama.

^d **10:30 10:30** Khama yibati songila lufutu luna lwa mbuta kahana Nzambi kwena bana bisi musadila muna phila meni yayi.

lwandi yi lufutumuku lwandi
(Mth 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Mu nzila bakala mu kutombuka ku Yelusalemi. Amana Yesu kakala kwenda ku thwala ya bawu. Balonguki mu tsumbi bakala, bana bakala mulanda phi, bweya bakala bwawu. Yesu wabonga hika bawu kumi yi bodi, bela-bela yi yandi, amana wáyandika mu kubazimbwala mambu mama makhana mubwila.

³³ Kabazimbwala: «Talenu, ku Yelusalemi tubati tombuka; Mwana wa mutu bamúlambula kwena bambuta ba banganga Nzambi yi kwena balongi ba mitsiku. Ndola ya lufwa bamúzengila, bamúlambula kwena baphani.

³⁴ Bamúseya, bamúlokwala metya, bamúzyatula amana bamúhonda. Amana kunima bilumbu bitatu, kafútumuka.»

Kilomba kya Zyaki yi Yowani
(Mth 20:20-28)

³⁵ Bana ba Zebeteya bodi, Zyaki yi Yowani, bísá muzimbwala: «Mulongi, twazóla ni wahanga kikuma kya betu mana twakúlomba.»

³⁶ Yandi wubahyudini: «Biki luzodi ni yihanga kikuma kya benu?»

³⁷ Bawu bamuzimbwadini: «Tuheka nzila ni twazakala mosi kuna koku dyaku dya kitata, mukwawu kuna koku dyaku dya kimama muna khembu yaku.»

³⁸ Kaasi Yesu wubazimbwadini: «Lwisiku zaya mambu mana lwisi lomba. Lwalenda kunwa bungu dyadi yinwa meni, kondi loni kutambula mbotika yayi yitámbula meni?»

³⁹ Bawu bamuzimbwadini: «Twalendabwa.» Yesu wubavutwadini: «Bungu dyadi nzodi yinwa meni, lwanwádyá, amana balubotika phi mu mbotika yayi yitámbula meni.

⁴⁰ Kaasi mana matadidini kuzakala ku kitata kyama holo ku kimama kyama, ka meni ku yisima hana; bifulu bina byenina kikuma kya bana bá-yidikilabya.»

⁴¹ Kumi bana bahika báyuka bwabuna, hanga babafungidi khabu Zyaki yi Yowani.

⁴² Yesu wábatela amana wubazimbwadini: «Luzayi ni malemba ma makanda bisi yala batu hanga bapfumu, amana bambuta bisi songila kwena bakwawu hamu dya bawu.

⁴³ Dyeku buna mu kati dya benu, kaasi wuna wazola, mu kati dya benu, kukituka mbuta, kakála musadi wenu,

⁴⁴ amana wosu wuna wuzodi kukala watheti mu kati dya benu, kakála muhika wa batu boosu.

⁴⁵ Mukuma keti yandi meni Mwana wa mutu kísaku ndangu bamusadila, kaasi kikuma kya kusadila yi kulambula luzingu lwandi mu phila ya kukatula batu balawu mu kihika.»

Yesu wubukini phofu Balatimeya (Mth 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Bisi ku Yediko. Amana buna kalubuka Yesu mu Yediko, yi balonguki bandi yi mulumba-lumba wa batu, phofu mosi wakala lomba bima muna nzila, khumbu yandi Balatimeya, mwana wa Timeya, kakála wazakala kuna kabeta ka nzila.

⁴⁷ Wáyuka ni wuna Yesu mwisi Nazaleti amana wáyandika kukalunga: «Yesu, Mwana wa Tavid, ngyukila kyadi!»

⁴⁸ Balawu bakala mukaya ndangu kadibata, kaasi yandi wákalunga hika ngolu: «Mwana wa Tavid, ngyukila kyadi!»

⁴⁹ Yesu wátelema amana wuzimbudini: «Mutelenu.» Bamutela phofu yi kumuzimbwalaka: «Sya kikesa, telema, kabati kutela.»

⁵⁰ Walosa muzaka wandi, wátelama mbala mosi amana wísa kuna kakála Yesu.

⁵¹ Yesu wámuhya: «Biki wuzodi yikuhangila?» Phofu wámuzimbwala: «Mulongi, nzodi yimona hika.»

⁵² Yesu wámuzimbwala: «Ndawenda, lukwikilu lwaku lukuhuludini^e.» Muna tangwa meni dina, wayandika kumona, amana wámulanda muna nzila.

11

Yesu wukoti mu Yelusalemi (Mth 21:1-11; Luk 19:28-40; Ywn 12:12-19)

¹ Amana Tangwa bábwesuka yi Yelusalemi, mu kukwenda ku hata dya Betifasi yi Betaniya, bela-bela yi mongu wa Olive, Yesu wátuma bodi ba balonguki bandi

² mu kubazimbwala: «Alwenda kuna hata dina dyenina ku thwala ya benu, buna lwakóta, lwawána mwana wa ane^a wakuzitikila, wuna bakonda kedi zakala kwena mutu; mukutumunenu, amana mundatinenu.

³ Amana yuka ni mutu kaluzimbwala: kikuma kya biki lubati hangila bwabuna?» Zimbulenu: "Pfumu mupfunu kamuvwini." Amana, muna mbala mosi, kamúsula.»

⁴ Béndá amana báwana mwana wa ane wa kuzitikila hana nzila, bela-bela yi mwelu wumosi, muna nzila. Bamukutumuni.

⁵ Ndambu ya batu bana bakála hana báyandika mu kubazimbwala: «Biki lubati hanga? Kikuma kya biki lubati mukutwamina mwana wa ane wuna?»

⁶ Babavutwala bwosu kazimbulabwa Yesu, amana babasula.

⁷ Bámunata mwana wa ane kwena Yesu; bathetika miledi mya bawu hana thandu ya yandi, Yesu wázakala hana thandu.

⁸ Batu balawu báyala miledi mya bawu muna nzila, amana bahika yi ndala zina bakesab^b mu bilanga.

⁹ Bana bakala kwenda ha thwala yi bana bakala landa bakala kalunga: «Ozana^d! Kasakumuka wuna wubati kwisa mu khumbu ya Pfumu!

^e 10:52 10:52 Fwani twazonza ni "lukuhuludini" kondilo "lukubeludini". ^a 11:2 11:2 Muna bikalulu bya bikanda byahika, mbisi wuna ane bakala musadila hanga mbisi wuna wisi tikula mazitu. Kenina wakhunda kuluta baphunda bana bakodini. Bisi muzayila muna matu mandi ma kaleyi. Ane kenina kidimbu kya kudikumumuna kwa Masiya. ^b 11:8 11:8 Bwosu bwenina muna mukanda wazodi wa bathotila 9:13, wuna wenina mutindu wa kikalulu kya luzitu. ^d 11:9 11:9 Muna ndinga ya Bayuta, Ozana yenina nzonzidi yibati tendula lwesi ni "Hulula, yikubokwadidini."

¹⁰ Lwasakumuka luyalu luna lubati kwisa, luyalu lwa Tavididi tata wetu! Ozana muna bisoka!»

¹¹ Yesu wakota mu Yelusalemi, kuna nzu ya Nzambi. Kunima dya kusimbululaya bima byosu yi bwosu kwáyila kuma, wenda ku Betaniya kumosi yi bawu kumi yi bodi.

*Yesu wubundidini mufiki
(Mth 21:18-19)*

¹² Kilumbu kyálanda, bwosu kakala lubuka ku Betaniya, Yesu wáyuka nzala.

¹³ Buna kámona muna kyana mufiki wávwota yi khaya, wenda tala akolu kawanakwa kima; kaasi buna katula hahana, káwanaku keti kima, khaya za khatu, mukuma yákalaku tsungi ya bibundu bya fiki.

¹⁴ Hanga wuzimbudi kwena mufiki: «Mvula yi mvula, ka mutu ku wadya hika kibundu kyatúka mwena ngeyi!» Amana balonguki bandi bámyuka.

*Yesu kuna Nzu ya Nzambi
(Mth 21:12-17; Luk 19:45-48; Ywn 2:13-22)*

¹⁵ Batula ku Yelusalemi. Yesu wakota kuna nzu ya Nzambi, wayandika mu kukwasa bana bakala tekisa yi bana bakala sumba kuna nzu ya Nzambi, wámwanga mitalaka mya bakwa tsyenzya yi biti bya bateki ba baphombu,

¹⁶ konda kusisa mutu kanata kima muna luphangu lwa nzu ya Nzambi.

¹⁷ Kakala balonga yi kuzimbulaka: «Bwásonamaku bwabu: "Nzu yama batédikiya ni nzu ya bisambu kikuma kya bikanda byosu?" Kaasi benu, lukitudiya saka dya bandwandwa!»

¹⁸ Bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku bámyuka; bakala sanda phila ya kumuhondisila; bweya bwa yandi bakala bwawu, kikuma mulumba-lumba wa batu wosu wakala yituka kikuma kya malongi mandi.

¹⁹ Ha mabwa masikidika, Yesu yi balonguki bandi balubuka mu mbanza.

*Yesu yi mufiki wayumuka
(Mth 21:20-22)*

²⁰ Buna bakala hita muna suka, balonguki bámona mufiki wayumuka yi kuna misodi.

²¹ Phetelu, bwosu káyubuka mana máhita, wumuzimbwadini: «Mulongi, talandi, mufiki wawu wábundila wosu wuyumukini.»

²² Yesu wábazimbwala: «Kwikilenu mwena Nzambi!

²³ Abwabuna, yiluzimbwadibwa, wuna wazimbula kwena mongu wawu: "Kinduka hana, dilosa mu yanga dya mbuta," konda keti keti muna mbundu yandi, kaasi kakwikilaka ni mamana kabati zimbula malúngila, mamana mamúhangamina.

²⁴ Yihana yiluzimbwadini: "Kyosu kina lwalómba mu kulombila, kwikilenu ni lutambudikya kedi amana balúhekakya."

²⁵ "Amana buna lutelamikini mu kulombila, yuka ni dyambu lwenina dyawu yi mukwenu, mulolulenu, ndangu Tata wenu wenina muna mazilu kalulolula phi mitsoki myenu. [

²⁶ Kaasi yukani lubaloludiku, Tata wenu wuna wenina mu mazilu, ketibwe kalulolulaku mitsoki myenu.]e»

*Ku biki disi tuka hamu dya Yesu?
(Mth 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Yesu yi balonguki bandi bávwutuka ku Yelusalemi. Bwosu kakala kangala muna luphangu lwa nzu ya Nzambi, bambuta ba banganga Nzambi, balongi ba mitsiku yi bambuta ba dibundu bisa muwana.

²⁸ Amana bamuhyudini: «Mu hamu dya nati wisi hangila bwabuna? Nati wukuhekinini hamu dya kuhangilabwa?»

²⁹ Yesu wubavutwadini: «Meni phi yilúhyula kyufu kimosi; yuka ni lwamvutwala, yiluzimbwala keti mu hamu dya nati yisi hangila mambu mana.

³⁰ Mbotika yina ya Yowani, ku zilu yátuka ho kwena batu? Phekeni mvutu.»

³¹ Kaasi báyandika kutendana bawu yi bawu yi kudizimbwalaka: «Yuka ni twavutula: "Ya ku zilu", kazimbula: "Kikuma kya biki lwakonda mukwikidila?"

³² Kaasi yuka twazimbula: "Kwena batu", hanga...» Bweya bwa mulumba-lumba wa batu bákala bwawu, mukuma boosu bakala mubongila Yowani hanga mbikudi mosi wa kyedika.

³³ Hanga bavutudi kwena Yesu: «Tuzayiku.» Hanga Yesu wubazimbwadini: «Meni phi yiluzimbwalaku keti mu hamu dya nati yisi hangila mambu mana.»

12

Kingana kya basadi bambi ba kilanga kya vinu
(Mth 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Hanga Yesu wuyandikini mu kubazonzila mu bingana: «Mutu mosi wákuna kilanga kya vinu. Wákakakya mu luphangu, wásima buku dya kinyongi kya vinu, wátunga kinongi kikuma kya kutanikinaka vinu, kunima wáluwisakya kwena batu, amana wénda mu kitambu.

² Tangwa dya mbongu buna dya lungila, wátuma musadi mosi kwena basadi ba vinu ndangu bamubongila ndambu yandi ya bibundu bya vinu.

³ Bámukwata, bámubeta amana bámukukwasa moku ma khatu.

⁴ Mukwa kilanga wabahitika hika musadi wahika; bámukhokula muna mutwa amana bámutukwana.

⁵ Watuma hika musadi wahika, bámuhonda; kunima balawu babeta bwabuna, bahika babahonda.

⁶ Mwana wandi wa yakala wuna watondama lwesi wásala; ku tsuka, wabahitika yandi mu kudizimbwala: "Bámuzitisa mwana wama wa yakala!"

⁷ Kaasi basadi babana ba kilanga kya vinu bádizonzila: "Yandu swana! Alwisenu, tumuhondenu, ndangu kuvwa kwasadila betu!"

⁸ Bámukwata, bámutimbula ku phenza ya kilanga kya vinu amana bámuhonda.

⁹ «Amana biki kahanga mukwa kilanga kya vinu? Kakwisa, wubahondisini basadi bana, amana kiyeka kya kilanga

kya vinu kahánakya kwena basadi bahika.

¹⁰ Benu lwátangaku Masonuku mama: "Tadi dina bálosa batungi, dyákituka tadi dya theti dya mupfundila.

¹¹ Mambu mama kwena Pfumu mátuka, dyambu dya ngituka ku mesu metu!"»

¹² Bapfumu ba bayuta bakala sanda phila ya kumukwatila, kaasi báyuka bweya bwa mulumba-lumba wa batu. Bábakula ni kikuma kya bawu kátila kingana kina. Bámusisa amana béndá kwabawu.

Phaku ya Khayisala
(Mth 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Bamuhitikini ndambu ya bafwadisi yi bakwa kibuka kya Eloti, ndangu bamuleya Yesu muna ndinga zandi.

¹⁴ Baba bisa muzimbwala: «Mulongi, tuzayi ni ngeyi kyedika wena amana weku yi bweya bwa mambu mana bisi banza batu kikuma, wisiku tala mbunzu za batu, kaasi wisi longa nzila ya Nzambi buna bufwani. Bulungi mu kufuta phaku ya Khayisala^a? Tufweti futa ho tufutaku?»

¹⁵ Bwosu kázaya bukavungalosi bwa bawu, wábavutwala: «Kikuma kya biki lubati ndeyila? Ndatinenu kuta dimosi, nzodi yimonadya.»

¹⁶ Bámunatinadya dimosi, Yesu wábahyula: «Mbunzu yi khumbu yayi básonika haha bya nati?» Bámuvutwala: «Bya Khayisala.»

¹⁷ Hanga Yesu wubazimbwadini: «Hanenu mambu ma Khayisala kwena Khayisala, amana mambu ma Nzambi kwena Nzambi.» Amana báytuka lawu kikuma kya mvutu ya Yesu.

Kyufu kitadidi kufutumuka kwa bafwa
(Mth 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kunima, Basadise bana bisi zimbula ni kweku lufutumuku lwa bafwa, bisa muhyula:

¹⁹ «Mulongi, Moyize kátusonikina bwabu: "Yuka ni yakala mosi kafwa konda kubuta mwana, myaki wandi

^a 12:14 12:14 "Khayisala" yákala khumbu yina bakala hana kwena pfumu wa mbanza ya Loma. Káyala phi muna tsi za lawu zina zákala mu kihika kya Loma, yi muna tsi za Bayuta.

kalunga kwela mufwidi ndangu
katombula kikanda kya phangi wandi."

²⁰ Kinga kwákala yi baphangi ba
bayakala tsambwadi. Tsomi za bawu
wákwele mukhetu amana wáfwa konda
kusisa mwana.

²¹ Wazodi wámukwela mufwidi amana
wáfwa konda kusisa keti mwana. Phila
mosi yi wuna watatu;

²² amana keti mosi wa bawu
tsambwadi kasisaku mwana. Kunima
dya bawu boosu, mukhetu phi wafwa.

²³ Muna kilumbu kya lufutumuku lwa
bafwa, tangwa batókama, wa nati kakála
mukhetu meni wuna? Mukuma bawu
tsambwadi bamukwela!»

²⁴ Yesu wubazimbwadini: «Taleti! Yi
hakana lwisi ditotisila kwenu, lwisiku
bakisa keti Masonuku, keti ngolu za
Nzambi.

²⁵ Mukuma, ku lufutumuku lwa bafwa,
kwakálaku yi bayakala keti bakhetu
bakwélana, kaasi bakála hanga banzyo
muna mazilu.

²⁶ Kikuma kya kufutumuka kwa bafwa,
khaniku kedi lutanga, muna mukanda
wa Moyize, mana bāmuzimbwala
bela-bela yi kivunza kya mbawu?
Nzambi kázimbula: "Meni yenina
Nzambi wa Bulahami, Nzambi wa Yizaki
yi Nzambi wa Yakobi."

²⁷ Disongidila ni keku Nzambi wa
bafwa, kaasi wa batu bana benina mu
luzingu. Luditotisi kwenu kimakulu.»

Mutsiku wulutini mupfunu
(Mth 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Mosi wa balongi ba mitsiku, wuna
wábayuka buna bakala tendana yi phila
kámona ni mboti kábavutwala, wísa
hyula kwena Yesu: «Khi wawu mutsiku
watheti wuhitini muna mitsiku myosu?»

²⁹ Yesu wuvutudini: «Watheti:
"Hinikina, Kiseledi, Pfumu Nzambi wetu,
yandi lwesi wenina Pfumu^b.

³⁰ Amana wazóla Pfumu Nzambi waku,
yi mbundu yaku yosu yi moya waku
wosu, yi ngangu zaku zoosu, yi ngolu
zaku zoosu."

³¹ Wazodi: "Wazóla mukwenu hanga
ngeyi meni." Kweku hika mutsiku wuluti
myami myawu myodi.»

³² Mulongi wa mitsiku
wumuzimbwadini: «Bwa bukheti,
Mulongi! Kyedika wuzimbudini ni
Pfumu Nzambi yandi mosi kenina amana
heku wahika hanga yandi.

³³ Amana ni kumuzola yi mbundu
yandi yosu, yi ngangu zandi zoosu, yi
ngolu zandi zoosu; yi kuzola mukwenu
hanga yandi meni, buluti kimenga kya
kuyoka kya muthu yi mikhayilu.»

³⁴ Yesu buna kámona ni kávitula yi
mayedi moosu, hanga wumuzimbwadini:
«Ngeyi weku kyana yi Kipfumu kya
Nzambi.» Amana keti mutu kámekaku
hika kumuhyula kyufu.

Masiya yi Tavid
(Mth 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Yesu kakala longa kuna nzu ya
Nzambi, kahanga wubahyudini: «Abweti
balongi ba mitsiku balenda zonzila ni
Masiya kenina mwana wa Tavid?

³⁶ Yandi meni Tavid, muna Kitembu
Kyatoma, kázimbula:
"Pfumu kázimbula kwena Pfumu wama:
sikuka kuna kitata kyama,
yi kuna yisíla bambeni baku ku sina dya
bitambi byaku."

³⁷ Yandi meni Tavid kabati mutela:
"Pfumu" Amana mu biki kalenda kadila
hika mwana wandi?»

*Yesu wubalukisi kikuma kya balongi ba
mitsiku*
(Mth 23:1-36; Luk 20:45-47)

Amana mulumba-lumba wa batu
balawu bakala muhinikina yi tsambu.

³⁸ Muna malongi mandi, Yesu kakala
bazimbwala: «Dikengenu yi balongi ba
mitsiku; bazodi kukangala yi mvwela za
kaleyi amana batu babahekaka mboti
muna mazandu;

³⁹ bazodi kuzakala mu bifulu bya theti
muna nzu za kimvuka za Bayuta, bazodi
phi bifulu bya lukumu mu mikinzi.

⁴⁰ Bisi botula bima muna nzu za
bafwidi, bisi samba malombilu ma kaleyi

^b 12:29 12:29 Basoniki bahika básonika ni Pfumu kenina Nzambi wetu, Pfumu yandi mosi.

kikuma kya kudimonikisa. Bawu batámbula pfundusu yina yalúta kitesu.»

Kabu dya mufwidi wa phutu
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kunima Yesu bwosu kákala wasikuka kuna thwala ya mukunzu wa nzu ya Nzambi, kakala simbulula mulumba-lumba wa batu buna bakala sya mbongu. Bamvwama balawu bakala sya lawu.

⁴² Mufwidi mosi wa phutu wísa, yandi phi wásya makuta modi ma khunda mahitini dikuta dya tsuka.

⁴³ Hanga wubatedi balonguki bandi amana wubazimbwadini: «Mu kyedika, yiluzimbwadibwa, mufwidi yandu wa phutu kasini kuluta boosu bana basini mu mukunzu.

⁴⁴ Mukuma boosu bana báhani muna kulutuka kwa kuvwa kwa bawu; kaasi yandi, kásini muna kiphotu kyandi, kyosu kina kakadiki kyawu, kyosu kina kafwaniki mu kuzingila.»

13

Yesu wusamuni kubulumuka kwa nzu ya Nzambi
(Mth 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Bwana kakala lubuka Yesu mu nzu ya Nzambi, mosi wa balonguki bandi wámuzimbwala: «Mulongi! Talandi, khi mutindu wa matadi, khi thungidi!»

² Yesu wámuvutwala: «Wumoni thungidi zazi za mbuta? Kwasalaku keti tadi dimosi hana thandu ya tadi dikwawu dyakonda wulumuka.»

Phasi yi minyanga
(Mth 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Buna kákala wazakala kuna mongu wa Olive, kuna thwala ya nzu ya Nzambi, Phetelu, Zyaki, Yowani yi Andele bámuhyula mu kingenga:

⁴ «Tuzimbwala, khi tangwa masálama mambu mama, khi kyawu kidimbu kyasóngila tsuka ya mambu mana moosu?»

⁵ Hanga Yesu wuyandiki mu kubazimbwala: «Kebenu, mutu kaluhukumunaku.

⁶ Lawu bakwísa mu khumbu ya meni, mu kuzimbula: "Meni yenina Kidisitu" amana batu balawu babáhukumuna.

⁷ Tangwa lwayuka kuzonzila mvita yi pfweta-pfweta za mvita: luvumukaku mbundu; bulungi ni mambu mana masalama, kaasi yakálaku kedi tsuka.

⁸ Mukuma kanda dimosi dyanwánisa kanda dikwawu, amana luyalu lumosi lwanwánisa luyalu lukwawu; amana kunikana kwa mafu yi nzala byakála muma mwahika. Lwakála luyandiku lwa misongu.

⁹ Dikengenu benu-benu; balúlambula mu nganda amana balúbeta muna nzu za kimvuka za Bayuta; lwatélama kuna thwala ya bapfumu ba mbanza yi bakyamvu kikuma kya meni, kyakála kimbangi kikuma kya bawu.

¹⁰ Bulungi theti Musamu wa Bukheti basamunawa kwena makanda moosu.

¹¹ Tangwa balúnata mu kululambula, lutekilaku diyangisa kikuma kya mana lwazímbula, kaasi zimbulenu mana balúheka muna tangwa meni dina, mukuma ka benu ku lwazónza, Kitembu Kyatoma.

¹² Phangi kalámbula phangi wandi ku lufwa, amana tata kalámbula mwana wandi; bana babáthutukila bibuti bya bawu amana babáhondisa.

¹³ Balúmenga kwena mutu wosu kikuma kya khumbu yama. Kaasi wuna wakwámina tii yi kuna tsuka, yandi kahúluka.»

Kiwayi kya lawu
(Mth 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ «Buna lwamóna muzangi wanzanzi wakutelamisa muna kafwaniku kukala, mutu wuna wubati tanga kabakula! Hanga, bana bakála mu Yuteya batína mu myongu;

¹⁵ wuna wakála ha mudilu katulukahoku, kavutukaku kikuma kya kutambula kima ku nzu yandi;

¹⁶ amana wuna wakála ku bilanga kavutukaku ku manima kikuma kya kutambula muledi wandi.

¹⁷ Khi phasi kikuma kya bakhetu bana bakála ku bifundu yi kwena bana bakála mu kuyemika muna bilumbu meni bina!

¹⁸ Lombilenu ni mambu mama mabwaku mu tangwa dya kyosi kya lawu!

¹⁹ Mukuma, bilumbu meni bina byakála bilumbu bya kiwayi kya lawu, kiwayi kimosi, hanga kina kyakonda kedi kala tukidila ku luyandiku lwa phangamu yina kahangila Nzambi tsi yi buthweni bwabu, amana zakálamwoku hika buna kuluta.

²⁰ Wadi ni Pfumu kakufikisaku bilumbu bina, wadi keti mutu kakhanaku zinga hika, kaasi kakufikisilabya kikuma kya bana basolama.

²¹ Amana ho mutu kaluzimbwala: "Kidisitu haha kenina!" Holo: "kuna kenina!" Lumukwikilaku.

²² Mukuma bamasiya^a ba bukamvi yi bambikudi ba bukamvi balúbuka; basóngila biphadi yi mambu ma kuyituka kikuma kya kuhukumuna, yuka bwaléndakana, bana kásola Nzambi.

²³ Kebenu kwenu! Thekidi luzimbwala moosu.»

*Kwisa kwa Mwana wa mutu
(Mth 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ «Kaasi muna bilumbu bina, kunima dya kiwayi meni kina, tangwa kaphínda, ngondi kaséngulaku myesi myandi,

²⁵ bathetimbwa babwa tukidila ku zilu, amana ngolu za mazilu zanákana.

²⁶ Hanga bamoni Mwana wa mutu buna kakwisa muna matuti yi ngolu za lawu, yi khembu.

²⁷ Hanga wutumi banzyo amana bakútikisa batu ba tselu ya bana kásola, tukidila tselu ya tsi yi kuna tselu ya ku zilu.»

*Kingana kya mufiki
(Mth 24:32-33; Luk 21:29-33)*

²⁸ «Mbandu ya kingana kya mufiki yaluheka dilongi: buna lwamóna ni miti wusawakidini, lwisi zaya ni tsungi ya pha yibwesukini.

^a 13:22 13:22 Bamasiya ba bukamvi babati zonzila batu bana bisi zimbula ni bawu benina Kidisitu kaasi beninabwoku.

²⁹ Phila mosi yi kwena benu, tangwa lwamóna bima bina byosu, zayenu ni Mwana wa mutu wekina bela-bela, muna mwelu.

³⁰ Mu kyedika, yiluzimbwadibwa: mbandu ya batu baba, yahítaku kedi yi kuna masálamina mambu mana moosu.

³¹ Zilu yi tsi byatóta, kaasi ndinga zama zalendaku tota.»

*Nzambi lwesi wuzayidya tangwa dya
tsuka
(Mth 24:36-44)*

³² «Kikuma kya mana matadidini kilumbu yi tangwa, ka mutu ku wuzayibya, keti banzyo muna zilu, keti Mwana; kaasi Tata yandi lwesi.

³³ Kebenu, temunenu mesu, mukuma luzayiku mu khi tangwa mabwa.

³⁴ Dyakála hanga mutu mosi wénda mu kitambu: wusisini nzu yandi, wuhanini kiyeka kwena basadi bandi; kosu mutu yi kisalu kyandi, amana wásenda kwena tsinzidi kakala watemuna.

³⁵ Disongidila, kalenu batemuna, mukuma luzayiku keti khi tangwa kakwisa mukwa nzu: mu masikidika, ho mu kati kya kisuku, ho mu khoku wa theti, ho mu suka.

³⁶ Kalenu mu bweya kinga katula mu kithulumukina amana kisa luwana banimba.

³⁷ Mana mbati luzimbwala, nzimbudima kwena batu boosu: "Kalenu batemuna!»

14

*Yesu bamukasidi kifwandu
(Mth 26:1-5; Luk 22:1-2; Ywn 11:45-53)*

¹ Bilumbu byodi byásala mu kuta mukinzi wa Phaki yi mukinzi wa mapha makonda muvimbu. Bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku bakala sanda phila ya kumukwata Yesu mu mayedi mambi ndangu bamuhonda.

² Bakala zimbula: «Heku ni mu tangwa dya mukinzi, hanga kwakala nana mvwalangani mu kati dya batu.»

Mukhetu mosi wusitini mananasi hana mutwa wa Yesu
(Mth 26:6-13; Ywn 12:1-8)

³ Yesu ku Betaniya kakala muna nzu ya Simoni mukwa bwasi. Buna kakala ku mesa mukhetu mosi wakota amana kakala yi mulangi wabasa yi mananasi ma mukwandi, ma thalu ya lawu.

Wabula mulangi amana wazunzila mananasi hana mutwa wa Yesu.

⁴ Ndambu ya batu bahika bayuka kikudi-kudi, hanga beka dizimbwala bawu yi bawu: «Kikuma kya biki kuzanga mananasi mama bwabu?»

⁵ Wadi bakhanima sumbisa mananasi mana mu thalu ya khama tatu za phata^a, amana mbongu bahana kwena batsukami!» Amana bakala mukumba mukhetu wuna.

⁶ Kaasi Yesu wazimbula: «Muyambulenu. Kikuma kya biki lubati muyangisila? Dyambu dya bukheti kahangini kwena meni.

⁷ Mukuma, batsukami lwakadiki bawu kosu tangwa, amana lufwani kubasadiisa tangwa dina lumoni; kaasi meni twakadikiku yenu kosu tangwa.

⁸ Yandi kahangi buna kalendidini: katekidi zunzila mananasi mu lutu lwama kikuma kya kuyidika kuzika kwa lutu lwama.

⁹ Mu kyedika yiluzimbwadini: kwosu kuna basamuna Musamu wa Bukheti, muna tsi yosu, baménikiki phi mambu mama kahangini mukhetu yandu, kikuma kya kumubambuka.»

Yutasi wuyilamini mu kulambula Yesu
(Mth 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Yutasi Sikadyoti, mosi wa bawu kumi yi bodi, wenda kwena bambuta ba banganga Nzambi ndangu kabalambwala yandi Yesu.

¹¹ Buna bamuyuka, basangwala lawu amana basila ni bamuheka mbongu. Yutasi kakala sanda tangwa dya mboti ndangu kamulambula Yesu.

Yesu wudi madya ma Phaki yi balonguki bandi
(Mth 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Ywn 13:21-30)

¹² Kilumbu kya theti kya muginzi wa mapha makonda muvimbu, muna kilumbu kina bakala tambika kimenga kya muginzi wa Phaki, balonguki bandi bamuzimbwadini: «Kubiki wuzodi ni thwenda kuyidikila madya ma muginzi wa Phaki?»

¹³ Hanga Yesu watuma bodi mu kati dya balonguki bandi amana wubazimbwadini: «Alwenda kuna mbanza, lwatundakana yakala mosi wubati nata kalonde kenina yi mamba. Mulandenu.

¹⁴ Amana muna kakota, zimbulenu kwena mukwa nzu: "Mulongi kazimbudini: Kubiki wenina mwanza wuna yidila madya ma Phaki yi balonguki bama?"

¹⁵ Kalusongila mwanza wumosi wenina wambuta kuna zilu, wenina wakuyidika kedi yi bima byosu. Yi mwamuna lwayidikila mambu kikuma kya betu.»

¹⁶ Balonguki benda, buna batula ku mbanza, bawana phi mambu bwosu kabazimbwala amana bayidika madya ma Phaki.

¹⁷ Ha mabwa masikidika, Yesu watula hakimosi yi bawu kumi yi bodi.

¹⁸ Buna bakala kuna mesa yi kudyaka, Yesu wuzimbuni: «Mu kyedika, yiluzimbwadini: mosi mu kati dya benu, wubati dya yi meni, kandambula.»

¹⁹ Kiwayi kyabakwata lawu, bayandika mu kumuzimbwala mosi kunima mukwawu: «Ka meni ku, bweku?»

²⁰ Yandi wabavutwala: «Kenina mosi muna kati dya benu kumi yi bodi, wuna wuvundikini koku ha longa dimosi yi meni, yandi wuna wandambula.

²¹ Mwana wa mutu kabati kwenda, bwosu bwasonama kikuma kya yandi; kaasi khi kyadi kwena mutu wuna wamulambula Mwana wa mutu! Bwalunga ni mutu wuna kabutukaku kwandi!»

Mesa ma Pfumu
(Mth 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

^a 14:5 14:5 Mlk 6:37 lufutu lwa basadi khama tatu muna kilumbu.

²² Buna bákala dya, Yesu wátambula dipha, wásambuladya, wábukunadya amana wáhanadya kwena balonguki mu kuzimbula: «Tambulenu, lwalu lwenina lutu lwama.»

²³ Kunima, wátambula bungu dimosi, kunima dya kuvutula matondu, wábahekadya, amana bánwaya boosu.

²⁴ Hanga wubazimbwadini: «Mama menina menga mama, ma bulunda bwa Nzambi, mana matyakani kikuma kya batu lawu.

²⁵ Mu kyedika, yiluzimbwadini: yinwaku hika vinu dina, tii yi kuna kilumbu kina yinwádyá, dya pha, muna luyalu lwa Nzambi.»

Yesu wusamuni ni Phetelu kamusuwangana (Mth 26:31-35; Luk 22:31-34; Ywn 13:36-38)

²⁶ Kunima dya kuyimbila mikungab, balubuka, benda ku mongu wa Olive.

²⁷ Hanga Yesu wubazimbwadini: «Kisinja kyakála kikuma kya benu boosu, mukuma bwásonama bwabu: "Yimuhonda kalema, amana mikoku myamwángalakana."

²⁸ Kaasi kunima dya kufutumuka kwama, yilútekidila kuna Ngadidi.»

²⁹ Phetelu wumuzimbwadini: «Tangwa kyakála kisinza kikuma kya boosu, kyakáliku kikuma kya meni.»

³⁰ Yesu wámuvutwala: «Mu kyedika yikuzimbwadini: lelu, muna phipha meni yayi, khoku kakókulaku kedi mbala zodi, ngeyi watsúwangana mbala tatu.»

³¹ Kaasi Phetelu wávutula yi ngolu zoosu: «Keti kufwa, yifwa hakimosi yi ngeyi, yikusuwanganaku.» Balonguki boosu bázimbula phi phila mosi.

Lombilu lwa Yesu kuna Ngetisemani (Mth 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Bisa tula homa hamosi bisi tela mu khumbu ya Ngetisemani, amana Yesu wázimbula kwena balonguki bandi: «Zakalenu haha, kithama kina yikwata lombila.»

³³ Wábonga ha kimosi yi yandi Phetelu, Zyaki yi Yowani. Amana wáyandika kuyuka kyadi yi kiwayi.

³⁴ Hanga wubazimbwadini: «Mbundu yama mu kiwayi yenina yi kuna lufwa; salenu haha, amana kalenu batokama.»

³⁵ Buna káphusana ndambu, wábwa ha tsi amana wálombila ni, yuka bwalendakana, tangwa meni dina dyahaluka yi yandi.

³⁶ Kakala zimbula: «Aba, Tata, moosu maléndakana kwena ngeyi; halula kwena meni bungu dyadi. Kaasi ka luzolu lwa meni ku kaasi luzolu lwaku lwahangama.»

³⁷ Yesu wísa kwena balonguki bawu batatu amana kabawana banimba; wázimbula kwena Phetelu: «Simoni, wunimbi? Wulendiku mu kutokama keti tangwa dimosi?

³⁸ Kalenu batemuna, lombilenu phi, ndangu lubwaku mu kimeka. Kitembu kyazyama kyenina kaasi lutu lwalembwa lwenina.»

³⁹ Wáhaluka hika amana wálombila mu kulandulula ndinga zimosi meni.

⁴⁰ Kunima wisa vutuka hika, wubawani ku kilu, mukuma mesu ma bawu zitu makala. Bámonaku biki bamuzimbwala.

⁴¹ Yesu wisa vutuka mu mbala ya tatu amana wábazimbwala: «Lunimbi hika, lulembwiki kwenu? Yimeni, tangwa dibwesukini. Mwana wa mutu bamulambudi ku moku ma basumuki.

⁴² Telamenu, thwendenu! Tala, wekina bela-bela wuna ndambudini!»

Yesu bamukwatini (Mth 26:47-56; Luk 22:47-53; Ywn 18:3-12)

⁴³ Muna tangwa meni dina kakala zonza Yesu, Yutasi, mosi wa bawu kumi yi bodi wátula hahana, hakimosi yi mulumba-lumba wa batu bakala yi mbedi za phoku yi khindi hana moku. Bábatuma kwena bambuta ba banganga Nzambi, balongi ba mitsiku yi bambuta ba bayuta.

⁴⁴ Yutasi wuna wakala mulambula, watekila basongila kidimbu kimosi mu kuzimbula: «Wuna yibumbakana, yandi

b 14:26 14:26 Kyakála kikalulu kya kuyimbilaka mikunga ku madya ma Phaki.

wuna. Mukwatenu amana munatenu buna bwa bukheti.»

⁴⁵ Buna katula, wubwesukini kuna kakala Yesu, wuzimbudini: «Labuni!» Amana wámubumbakana.

⁴⁶ Hanga batu meni bana bamubwidini Yesu amana bamunatini.

⁴⁷ Mosi wa bana bakala hahana, wáhola mbedi ya phoku, wámutapha musadi wa mbuta wa banganga Nzambi amana wámuhuta kwiti.

⁴⁸ Yesu wábazimbwala: «Lwisi khwata yi mbedi yi khindi, hanga mbedi ni ndwandwa yenina?

⁴⁹ Yíkala yenu bilumbu byosu kuna nzu ya Nzambi mu kulongaka, amana lwákhwataku. Kaasi mamana mabwini ndangu malungila Masonuku.»

⁵⁰ Hanga boosu bamusisini, amana batini kwabawu.

⁵¹ Ngunza mosi wakala mulanda, wadivunga muledi wa thangi. Bámukwata,

⁵² kaasi yandi wásutula muledi amana wátina kikhonga.

Yesu ku thwala ya kimvuka kya mbuta (Mth 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Ywn 18:13-14; 18:19-24)

⁵³ Yesu, bamunata ku nzu ya mbuta wa banganga Nzambi, kuna bákutakanina bambuta ba banganga Nzambi boosu, bambuta ba bayuta yi balongi ba mitsiku.

⁵⁴ Phetelu kakala mulanda kuna kyana, yi kuna kyanzala kya nzu ya mbuta wa banganga Nzambi. Buna kakota muna kati, wázakala yi batsinzidi^d, kikuma kya yikuyeta mbawu.

⁵⁵ Bambuta ba banganga Nzambi yi kimvuka kyambuta^e bakala sanda kimbangi kya mbi kikuma kya Yesu, ndangu bamuzengila ndola ya lufwa, kaasi bámonakyoku.

⁵⁶ Mukuma lawu dya bambangi ba luvunu bisa funda, kaasi bimbangi byáfwananaku.

⁵⁷ Ndambu ya batu bálubuka mu kumutila kimbangi kyaki kya luvunu:

⁵⁸ «Twámuyuka yandu mu kuzimbula: "Yiwulumuna nzu ya Nzambi yayi bátunga ku moku ma batu, amana mu bilumbu bitatu, yitúngulula yikwawu yina yakonda tungama ku moku ma batu."»

⁵⁹ Amana mbatanana buna, bimbangi bya bawu byákalaku fwanana.

⁶⁰ Hanga mbuta wa banganga Nzambi wutelami hana kati dya lukutakanu, wáyufula kwena Yesu: «Keti kima wubatiku vutula? Biki wuzonzi kikuma kya bimbangi byabi babati kufundila baba?»

⁶¹ Kaasi Yesu kakalaku yakula, kakalaku vutula keti ndinga. Mbuta wa banganga Nzambi wámuhya hika: «Ngeyi wenina Kidisitu, Mwana wa Nzambi wasambuka?»

⁶² Yesu wavutula: «Meni yandu. Amana lwamóna Mwana wa mutu wazakala kuna koku dya kitata dya Nzambi mukwa Ngolu zoosu amana kakwisa muna matuti ma zilu.»

⁶³ Hanga mbuta wa banganga Nzambi wuyati miledi myandif, amana wuzimbudini: «Kikuma kya biki twasandila hika bambangi?

⁶⁴ Luyuki benu-benu ngusi katukwani Nzambi; Abweti lubanzi benu?» Boosu bázimbula ni kufwa muna kufwa.

⁶⁵ Hanga batu bahika bamuhumi metya kuna mbunzu, bamufidingi mbunzu amana bamuti makufi mu kuzimbula: «Bikuleti, keti nati wukubetini!» Amana batsinzidi bamuti mbata.

Phetelu wumutuni Yesu (Mth 26:69-75; Luk 22:56-62; Ywn 18:15-18,25-27)

^d 14:54 14:54 Muhowu wa ngeleki wuna bábindula mu "batsinzidi" wenina muhowu wumosi wuna wubati zonzila "basadi". Batu ba mayedi ma lawu bana ba Bibila bisi kumbwala ni bayakala meni babana bawu bákala batsinzidi ba nzu ya Nzambi ya bayuta. Babana bakala lemvuka ku milongi mya mbuta wa banganga Nzambi. Bakalaku baphumbulu ba bisi Loma. ^e 14:55 14:55 Mth 5:22. ^f 14:63 14:63 Kyákala kikalulu kya bayuta, kikuma kya mutu mosi, mu kuyata miledi myandi tangwa kayukini ni mutu wahika ngusi kabati tukwana Nzambi. Mbuta wa banganga Nzambi kásongila haha bwosu kákwikila yandi ni Yesu ngusi katukwana Nzambi.

⁶⁶ Buna kákala Phetelu wazakala kuna phenza, hana kyanzala, musadi mosi wa mukhetu wa mbuta wa banganga Nzambi wátula.

⁶⁷ Buna kamona Phetelu wakala yeta mbawu, wámutala amana wuzimbudini: «Ngeyi phi, wukadikini yi Yesu, mwisi Nazaleti.»

⁶⁸ Kaasi yandi wásuwangana mu kuzimbula: «Nzayiku, mbatiku bakula mana wuzodi wazimbula, ngeyi.» Kunima wálubuka ndangu kenda ku mwelu wa kyanzala; [hanga khoku mosi wukokuni.]^h

⁶⁹ Musadi wa mukhetu wámumona hika amana wayandikila mu kuzimbula kwena babana bákala hakana: «Yandu phi kenina mosi wa bawu!»

⁷⁰ Amana yandi wásuwangana hika. Kunima dya tangwa dya khunda, babana bákala hakana bázimbula hika kwena Phetelu: «Kyedika, ngeyi wenina mosi wa bawu, mukuma mwisi Ngadidi phi wenina.»

⁷¹ Hanga Phetelu wuyandiki mu kudya ndefi: «Yukani meni yimuzayi mutu yandu, Nzambi kapheka ndola!»

⁷² Amana muna tangwa meni dina, khoku wákokula mu mbala ya zodi. Phetelu wáyubuka ndinga yina kámuzimbwala Yesu: «Khoku kakókulaku kedi mu ya mbala zodi, ngeyi watsúwangana meni mbala tatu.» Hanga wuyandiki mu kudila.

15

Yesu bamunati ku nganda ya Philatu
(Mth 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Ywn 18:28-38)

¹ Kuma buna kwákhya, bambuta ba banganga Nzambi bákutakana hakimosi yi bambuta ba bayuta yi balongi ba mitsiku mu kimvuka kya mbuta. Kunima dya kumukasa Yesu, bamunata amana bamulambula kwena Philatu^a.

^h **14:68 14:68** Mihowu myami myenina mu khunga, myenamwoku muna masonuku mahika. ^a **15:1 15:1** Philatu kakala kilolu mwisi Loma mu kinzunga kya Yuteya tukila mvula 26-36 ku nima lubutuku lwa Yesu Kidisitu. Philatu kakala yi mikanu mya lawu kwena Bayuta muna tangwa dina kakala kilolu kya mbanza. Mbala za lawu, kakala tonda kulungisa luzolu lwa Bayuta kikuma kya mikanu. Kakhana totisa kifulu kyandi kya kilolu mu mbanza wadi ni kakalaka yi mikanu.

² Amana Philatu wámuhyula: «Ngeyi, kyamvu wa Bayuta wenina?» Yesu wumuvutwadini: «Ngeyi meni wuzimbudibwa.»

³ Bimbangi lawu bakala mutila kwena bambuta ba banganga Nzambi.

⁴ Philatu wámuhyula hika: «Wubatiku vutula keti kima? Tala moosu mana babati kufundila!»

⁵ Kaasi Yesu kavutulaku hika keti kima, amana Philatu wáyituka lawu.

Yesu bamuzengidi ndola ya lufwa
(Mth 27:15-26; Luk 23:13-25; Ywn 18:39; 19:16)

⁶ Bwosu bwákala ni mu mukinzi wosu wa Phaki, Philatu kakala sula mutu wa boloku mosi, wosu wuna bakala lomba batu.

⁷ Kinga yakala mosi, khumbu yandi Balabasi, wákala mu boloku hakimosi yi bandwandwa, kikuma kya buna káhonda mutu mu tangwa dya mvwalangani.

⁸ Mulumba-lumba wa batu benda kuna nzu ya Philatu amana bayandika mu kumulomba ni kabahangila bwosu kyákala kikalulu kya bawu.

⁹ Philatu wábahyula: «Luzodi yiluyambwadila kyamvu wa Bayuta?»

¹⁰ Mukuma wázaya kwandi ni, bapfumu ba banganga Nzambi, kikuma kya kiphala bamulambwala yandi.

¹¹ Kaasi bambuta ba banganga Nzambi balundika batu ndangu balenga bayambwadila kaka Balabasi.

¹² Philatu wáhyula hika: «Amana biki yihanga buthwena kikuma kya yandu lwisi tela ni kyamvu wa Bayuta?»

¹³ Bákalunga hika: «Mukhoka ha kitakani!»

¹⁴ Philatu wábahyula: «Khi mbi kahangini?» Kaasi bawu bákalunga hika ngolu: «Mukhoka ha kitakani!»

¹⁵ Philatu wázola kasephidisa mulumba-lumba wa batu, wábasudila yandi Balabasi. Kunima dya

kumuzyatwasa mafimbu Yesu,
wámulambula ndangu bamukhoka ha
kitakani.

*Baphumbulu bamuseyi Yesu
(Mth 27:27-31; Ywn 19:2-3)*

¹⁶ Baphumbulu bámubulumuna Yesu yi
muna kyanzala kya nganda ya pfumu wa
mbanza, amana bákhekika kibuka kya
baphumbulu.

¹⁷ Bámuvwatisa mvwela ya kabengi^b
amana bátunga mukhonzi wumosi wa
tsaku, bávwtisawa kuna mutwa wandi.

¹⁸ Kunima báyandika mu kumuheka
mboti: «Mboti, kyamvu wa Bayuta!»

¹⁹ Bakala muzyatula muswangina
muna mutwa, kumuhuma metya yi
kufukamaka kuna thwala ya yandi.

²⁰ Tangwa bamanisa mu kumuseya,
bámukatulaya mvwela yina ya kabengi
amana bámuvwatisa hika miledi myandi.
Kunima bámunata ku phenza ndangu
benda mukhoka ha kitakani.

*Yesu bamukhoki ha kitakani
(Mth 27:32-44; Luk 23:26-43; Ywn
19:17-27)*

²¹ Mu kunata kitakani kyandi,
baphumbulu balundika mutu mosi
wakala hita, wátuka ku bilanga, Simoni
mwisi Sileni, tata wa Alekizande yi Lufwi.

²² Amana bámunata Yesu yi hana homa
hana bisi tela ni Kolukota, disongidila:
«Kizika kya Kibelengenzi kya mutwa.»

²³ Bázola ni bamuheka vinu dya
kusanga milad, kaasi yandi wábwisadya.

²⁴ Bámukhoka ha kitakani, amana
bakabana miledi myandi mu
kubetilamyia zeki ndangu bazaya kina
káfwana kubonga kosu mutu.

²⁵ Dyákala tangwa dya vwa dya suka,
ha bámukhoka ha kitakani.

²⁶ Bisona bina banamika byákala
tendula kikuma kya ndola yandi, byákala
yi mihowu myami: «Kyamvu wa Bayuta.»

^b 15:17 15:17 Mvwela ya kabengi: muledi wumosi wa thalu wa kabengi, wuna bakala vwatisa lwesi kwena bakyamvu yi kwena batu ba mupfunu wa lawu. ^d 15:23 15:23 Mila yi vinu bakalabya sadila hanga bilongu mu kulembika phasi za mutu wuna bakhokini ha kitakani. ^e 15:28 15:28 Nzila yayi yeninamwoku muna masonuku ma lawu mana ma thama.

²⁷ Hakimosi yi yandi, bákhekoka hana
kitakani bandwandwa bodi, mosi ku
koku dyandi dya kitata, mukwawu ku
koku dyandi dya kimama. [

²⁸ Bwabuna malungila mana básonika
mu nzila ya Masonuku: «Bámusya mu
kanga dya batu bambi.»^e

²⁹ Bana bákala mu kuhita, bákala
mutukwana yi kunikisaka mutwa mya
bawu; yi kuzimbulaka: «He! Ngeyi
wakala zimbula ni wáwulumuna nzu ya
Nzambi amana mu bilumbu bitatu
wutunguludiya,

³⁰ dihulula ngeyi meni amana tuluka
ha kitakani!»

³¹ Phila mosi phi kwena bambuta ba
banganga Nzambi yi kwena balongi ba
mitsiku bakala museya yi kuzonzaka:
«Batu bahika kakala hulula amana
kafwaniku kudihulula yandi meni!

³² Kidisitu, kyamvu wa Kiseledi,
katuluka buthwenha ha kitakani, ndangu
twamona amana twakwikila.» Batu bana
bamukhoka bawu ha kitakani bakala
mutukwana phi.

*Lufwa lwa Yesu
(Mth 27:45-56; Luk 23:44-49; Ywn
19:28-30)*

³³ Tuka tangwa dya tsinzi, phipha
yábwa muna kinzunga kina kyosu tii yi
kuna tangwa dya tatu dya masikidika.

³⁴ Muna tangwa dya tatu dya
masikidika, Yesu wakalunga mu ndinga
ya ngolu: «Eloyi, Eloyi, lema sabakatani?»
Disongidila: «Nzambi wama, Nzambi
wama, kikuma kya biki
wungyambwadidini?»

³⁵ Bahika, mu kati dya bana bákala
hahana, bámuyuka, bazimbudini:
«Talandi, Diya, kabati tela yandu!»

³⁶ Mutu mosi wátyakula thinu,
wábonga kitini kya vuya, wávundikikya
muna vinu dya ngani, amana
wázitikadya ku muswangina, kamuheka
yandi ndangu kanwa. Amana

wuzimbudini: «Yambulenu, twatala kamba Diya kakwisa mutulula hahana!»

³⁷ Kaasi Yesu wákalunga hika mu ndinga ya ngolu amana wátabula moya.

³⁸ Kutala muledi wa zitu wuna wakala kabisa kizika kyahedila yi kina kyakala kyahedila kuluta mu nzu ya Nzambi wuyatukini mu byati byodi tuka ku londi yi kuna banda^f.

³⁹ Buna kámona phila yina káfwi, hanga satudiyoni wuna wakala hakana, kuna thwala yandi, wuzimbudini: «Mu kyedika, mutu yandu Mwana wa Nzambi kakadikini!»

⁴⁰ Hakala phi yi bakhetu bakala tala kuna kyana. Hana kati dya bawu, hákala yi Madiya mwisi Makatala, Madiya ngudi wa Zyaki wakhunda yi Zoze yi mukhetu wahika Salomeyi.

⁴¹ Babana bakala mulanda, bakala musadila phi tuka ku Ngadidi. Hákala hika yi bakhetu balawu bana bátombuka hakimosi yi yandi ku Yelusalemi.

Yesu bamuzesi mu mazyamu
(Mth 27:57-61; Luk 23:50-56; Ywn 19:38-42)

⁴² Masikidika hana mabwi kedi, yi bwosu kyakala kilumbu kina kyatekidila sabata, kina bakala yidikila muginzi,

⁴³ wisa tula Yozefu, mwisi Adimateya, wuna bakala zitisa phi ku kibuka kyambuta. Kakala hingila yandi phi Kipfumu kya Nzambi. Wenda kwena Philatu mu kulomba lutu lwa Yesu^h.

⁴⁴ Philatu wáyituka lawu mu kuyuka ni wutabudiki kedi moya, watedisa satudiyoni amana wámuhyula yuka ni thama katabwadikini moya.

⁴⁵ Buna káyuka meni dya satudiyoni, wáhana muswa kwena Yozefu mu kubonga mvumbi.

^f 15:38 15:38 Nzu ya Nzambi yakala yi miledi myodi. Watheti wakala mu mwelu wa kizika kyahedila. Kizika kyahedila kyakala mbasi ya theti muna nzu ya Nzambi. Muledi wa zodi wakala ha kati dya kizika kyahedila yi kina kyahedila kuluta. Mbuta wa banganga-Nzambi lwesi wakala kota muna kizika kina kyahedila kuluta, mbala mosi muna mvula. Nzila yayi yibati zonzila muledi wa zodi. (Khaphu ya 26:3; Heb 9:3) ^h 15:43 15:43 Kulomba lutu: muna kikalulu kya bawu, mutu wuna wufwidini ha kitakani mu mesu ma thona, bisiku muzika yi luzitu. ⁱ 15:46 15:46 Muna tsadidi ya Bayuta, bakala vuya mananasi ma mutindu yi mutindu amana basitima kuna muledi wa kuvungila mvumbi kikuma kya kumufundika (Ywn 19:39-40).

⁴⁶ Yozefu wásumba muledi wa thangi, wámutulula Yesu ha kitakani, wámuvunga hana muledi wa thangi amana wámusikula muna mazyamu mana básima muna kitadi. Kunima wakidika kalunga tadi kuna mwelu wa mazyamu.

⁴⁷ Madiya mwisi Makatala yi Madiya ngudi wa Zoze bakala simbulula bamona homa hana bámusya.

16

Lufutumuku lwa Yesu
(Mth 28:1-8; Luk 24:1-12; Ywn 20:1-10)

¹ Buna dyáhita sabata, Madiya mwisi Makatala, Madiya ngudi wa Zyaki yi Salomeyi básumba mananasi kikuma kya kusita lutu lwa Yesu.

² Muna kilumbu kyatheti kya phosa, muna kati kya suka tangwa weka lubuka, béndá ku mazyamu.

³ Bakala dihyula bawu yi bawu: «Nati watubundwamina tadi dina dyenina dyakukidika ku mwelu wa mazyamu?»

⁴ Kaasi buna bávumbula mesu, bámona ni kalunga ka tadi dina, dyakubundumuna kedi kuna kabeta.

⁵ Buna bákota muna mazyamu; bámona hakana mwana wa yakala mosi, wasikuka kuna koku dya kitata, wávwata mvwela yimosi ya katoki amana báyuka bweya.

⁶ Kaasi wubazimbwadini: «Lukalaku yi bweya; Yesu mwisi Nazaleti lubati sanda, wuna bákhekiki ha kitakani. Wufutumuki ku bafwa, kenahoku haka. Talenu homa hana bámusikudikini.

⁷ Kaasi alwenda zimbula kwena balonguki bandi yi kwena Phetelu: "Wulutekididini muna Ngadidi; kwakuna lwamúmonina, bwosu kaluzimbwalabwa."»

⁸ Balubuka mu mazyamu, amana benda thinu, bakala tekita yi kitswi. Amana bamenikinaku keti kwena mutu mukuma bweya bakala bwawu.

Yesu wudimonikisi kwena Madiya mwisi Makandala
(Mth 28:9-10; Ywn 20:11-18)

[a
⁹ Kunima dya lufutumuku lwandi, muna suka-suka dya kilumbu kyatheti kya phosa, Yesu wadimonikisa theti kwena Madiya mwisi Makatala, mwena yandi kalubula bitembu bya mbi tsambwadi.

¹⁰ Madiya wenda nata musamu kwena babana bakala yi Yesu. Mu khondu bakala yi kudilaka.

¹¹ Tangwa bayuka kuzimbula ni Yesu mu luzingu kakala amana wamumona, bawu bakwikilaku.

Yesu wudisongidi kwena balonguki bodi
(Luk 24:13-35)

¹² Kunima dya bwabuna, Yesu wadimonikisa, mu mutindu wahika kwena balonguki bodi hana kati dya bawu bakala kwenda mu mahata.

¹³ Bisa vutukisa bawu phi mu kusamunabwa kwena bakwawu, kaasi keti bawu phi babakwikilaku kaka.

Yesu wudisongidi kwena balonguki kumi yi mosi

(Mth 28:16-20; Luk 24:36-49; Ywn 20:19-23; Mhb 1:6-8)

¹⁴ Ku tsuka, Yesu wisa disongila kwena balonguki kumi yi mosi buna bakala kuna mesa; amana wabakaya kikuma kya kukonda kwa lukwikilu lwa bawu yi mbundu ya tadi ya bawu, kikuma bakwikilaku mwena batu bana bamumona kunima dya kufutumuka kwandi.

¹⁵ Kunima wubazimbwadini: «Alwenda muna tsi yosu amana samunenu Musamu wa Bukheti kwena phangamu yosu.

¹⁶ Wuna wakwikila, watambula phi mbotika kahuluka; kaasi wuna wakwikilaku bamuzengila ndola.

¹⁷ Talenu bidimbu babazayila bana bakwikila: bakukwasa bitembu bya mbi mu khumbu ya meni; bazonza mu ndinga za pha;

¹⁸ Bakwata banyoka kuna moku, honi banwini ndikila, keti ya khi mutindu, yabahangaku keti kima; bathetika moku kwena bambefu amana bawu phi bakwata kola.»

Thombuka ya Yesu
(Luk 24:50-53; Mhb 1:9-11)

¹⁹ Kunima dya kubazonzisa, Pfumu Yesu bamutombula ku zilu, amana wazakala kuna koku dya kitata dya Nzambi.

²⁰ Amana balonguki benda mwangisa musamu muma mwosu. Pfumu kakala hakimosi yi bawu amana kakala lungisa Ndinga muna bidimbu bya khumbwa bina kakala byawu.]

^a 16:8 16:8 Tukila nzila ya vwa yi kuna nzila ya makumodi zenamwoku muna masonuku ma lawu mana ma khulu.

Musamu kásonika Luka Luka Khotidi ya mukanda

Bakidisitu ba theti bátambwasa mu kuzimbula ni Luka yi yandi musoniki wa Musamu wa Bukheti wa Luka yi mukanda wa Bisalu bya bathumwa. Básonikawa ku thwala Bisalu bya Bathumwa (Mhb 1,1).

Yandi, munganga kakala yi nduku wa kisalu wa Pholu.

Luka kakala mosi wa bana bakonda kala Bayuta, mwisi Atyosi, amana yandi kátambwasa malongi ma bathumwa ba Yesu ku thwala kusala kisalu kyandi yi thumwa Pholu. Homa hana kakala yi mvula yina kásonika mukanda wawu bizayakaniku mboti-mboti. Mukuma Luka wákangala nzila za lawu za kaleyi ha kimosi yi Pholu, batu balonguka balawu bisi zonga ni ngatu ku Loma kakala, bwosu bisi banzila phi ni ngatu kwakuna kásonikina mukanda wa Bisalu bya bathumwa. Batu balonguka, balawu bisi banza ni Musamu wa Bukheti wawu basonikawa mu luyanduku lwa mvula za makumi sambanu (60) holo ku thwala mvula meni zina.

Luka kásonika mukanda wawu kikuma kya biwutu byandi bana bakonda kala Bayuta yi kikuma kya Bayuta. Yi bawu phi báyukawa lawu kwena baphani bwosu: Mu kuzonzila mambu matadi Lubutuku lwa Yesu, Luka kabati bonga mbandu kwena bapfumu ba Loma (2:1) yi luyanduku lwa kisalu kya Yowani Mubotiki (3:1); Wukyatiki butuka dya Yesu tuka kwa Atamu (3:23-38) yi kima kibati songila ni Yesu kena kiwutu kya tsi yosu; Luka kásonika mukanda wawu mu mihowu mina bisi sadila baphani, hanga: "mulongi". Mbatanana kásonikawa kikuma kya baphani kaasi malongi mena muna kati matadi batu bana bisi tela ni ba Thyofila, disongidila: batu bana

batomi zola Nzambi holo bana kazodi Nzambi.

Kisina kya mbuta kya Luka kizimbudi ni Nzambi mu khenda zandi (1,50, 54, 72, 78), wátuma Yesu ndangu kisa sosa yi kuhulula batu bana bátota (19:10).

Mu kati dya mukanda wawu, mwena yi mambu mahika mana tufwani twamona phi hanga mu mukanda wa Mathayi yi wuna wa Malaku; bwosu tufwani twatanga mambu matadidi Yowani Mubotiki; kumekama kwa Yesu ku tseki ya kisombi; luzingu lwa Yesu ku Ngadidi; Mihangu mya Yesu ku mbanza Yelusalemi; Mukinzi wa Phaki, lufwa lwa Yesu ha kitakani, kufutumuka kwandi yi kudimonikisa kwandi kwena balonguki yi kwena batu bahika yi kutombuka kwandi ku zilu. Hena yi mambu mahika kásonika Luka, makondi kala mu mikanda mya hika hanga: Yesu ku nzu ya Malata yi Madiya baphangi ba Lasalu (10, 38-42); Mukhenda wa Mwisi Samadiya wa bukheti (10, 29-37); Mukhenda wa Mwana wa vila (15, 11-32).

Musamu wa Luka wawu wuzonzi phi ni Yesu kenina kikuma kya batu boosu. Kikuma kya yandi, Yesu kisa kikuma kya batu babana bakonda kala Bayuta yi kikuma kya Bayuta, basumuki yi batu basungama, batsukami yi bamvwama.

Mu kulanda yi masingitini mukanda wawu, Luka kabati musongila Mwana mutu hanga muhuludi wa batu boosu.

Khotidi

¹ aMuzitu Thyofila,

Batu ba lawu bámeke kusonika meni dya mambu mana maluta ha kati kya betu.

² Básonikama bwosu bátuzimbwala betu, batu bana bamona mambu mana yi mesu ma thona tuka ku luyandiku, amana phi babana basadi ba ndinga ya Nzambi.

³ Ihana ni kwena meni phi, phyudiki bwa bukheti, bmeni dina dyosu, buna dyálutila, tuka ku luyandiku yi kuna

a 1:1 1:1 Mukanda wawu, Luka kásonikawa mu zina dya mukidisitu mosi wa luzitu, Thyofila, yi kikuma kya bakidisitu bahika. **b 1:3 1:3** Ku nima dya kulonguka mambu moosu tuka ku luyanduku. Khaphu zodi za theti za Musamu wa Bukheti wawu, zibati zonzila lubutuku lwa Yowani mubotiki yi lubutuku lwa Yesu.

tsuka, ihana mbonibwa bwa bukheti mu kukusonikina ngeyi muzitu Thyofila,
⁴ tsadibwa ndangu wazaya hika tsikiningi ya malongi mana watambula.

Wanzyo wusamuni lubutuku lwa Yowani Mubotiki

⁵ Tangwa dina, Eloti kakala pfumu wa mulambu wa Yuteya. Kwakala yi nganga Nzambi mosi, khumbu yandi Zakadiya, wuna wakala mu mukanzu wa Abiya. Mukhetu wandi kakala mosi muna butuka dya Loni, yi mbuta wa theti, wa banganga Nzambi, bakala tela: Dizebeti.

⁶ Bakala bawu bodi batu basungama ku thwala ya Nzambi, bakala lemvuka phi buna bufwani ku mitsiku yi malongi moosu ma Pfumu.

⁷ dKaasi bakalaku yi mwana, mukuma Dizebeti kisita kakala, amana bawu bodi phi binunu bakala.

⁸ Kilumbu kimosi, Zakadiya kakala sala bisalu byandi bya kinganga ku thwala ya Nzambi mukuma dyakala tangwa dya mukanzu wa yandi mu kusalakya.

⁹ Bwosu yakala tsadidi ya banganga Nzambi, hanga babetini zeki mu kumusola ndangu kakota mu kikumbu kya Nzambi, kayoka phi pfwabidi.

¹⁰ Mulumba-lumba wa batu wosu wakala lombila ku phenza, mu tangwa dya kuyoka pfwabidi.

¹¹ Hanga wanzyo mosi wa Pfumu wumulubwakidi Zakadiya: wutelamiki kuna lweka lwa kitata lwa mesa mana ma kuyokila pfwabidi.

¹² Zakadiya buna kamumona, hanga mabanza mamuvwalangani, bweya bumukwatini.

¹³ Kaasi wanzyo wumuzimbwadi: «Yukaku bweya, Zakadiya, mukuma Nzambi wuyuki lombilu lwaku: mukhetu waku, Dizebeti, mwana wa yakala kakubutula; wamuheka khumbu, Yowani.

¹⁴ Kakala tho ya kyesi kya lawu yi tsambu kikuma kya ngeyi, amana batu balawu phi basangwala kikuma kya lubutuku lwandi.

¹⁵ Mukuma yandi kakala mutu wa mbuta ku thwala ya Pfumu. Kanwikiku vinu keti malafu ma kufundika lo. Kakala wabasa yi Kitembu kyatoma tuka mu vumu dya ngudi wandi.

¹⁶ Kavutula batu ba lawu ba Kiseledi kwena Pfumu Nzambi wa bawu.

¹⁷ dKakwisa hanga mbambala wa Nzambi yi kitembu yi ngolu hanga mbikudi Diya, kikuma kya kukhundikisa batata yi bana ba bawu amana kasadisa batu bana bahakuka, mu kutambula ngangu za batu basungama; ndangu kayidika kikanda kya batu kina kyayilama kikuma kya Pfumu.»

¹⁸ Kaasi Zakadiya wuzonzi kwena wanzyo: «Abweti yizayila ni mambu mana menina ma kyedika? Mukuma meni yekina mbuta, mukhetu wama phi wekina mbuta.»

¹⁹ Wanzyo wumuvutwadi: «Meni yenina Ngabudyela; wuna wisi telama ku thwala ya Nzambi mu kumusadila; yandi kathumini ndangu yikuzimbwala amana yikunatina Musamu wa Bukheti wawu.

²⁰ Kaasi ngeyi, wukwikidiku mu ndinga za meni zina zakwisa lungila mu tangwa dyandi; ihana ni kamama wakituka, kilumbu yikuna malungila mambu mama.»

²¹ Muna tangwa meni dina, batu bakala hingila Zakadiya, hanga bekayituka bwosu kazingidila mu kati dya kikumbu.

²² Kaasi ha kalubuka, kalendaku kubazonzisa amana batu babakisa ni mbona mesu kamoni mu kikumbu. Kakala basongila mu bidimbu, kuna yandi mutu, wusadi kamama.

²³ Ha kamanisa, Zakadiya, tangwa dyandi dina kafwana kasala bisalu mu

d **1:7 1:7** Dizebeti kisita kakala. Bwosu bakala Sala mukhetu wa Bulahami yi Lebeke mukhetu wa Kizaki yi Lakhedi, bakhaka ba bana ba Kiseledi holo bwosu kakala Ana ngudi wa mbikudi Samwela. Mbala za hika kisita kina kibati songila khenda za Nzambi kwena batu bana badikulumuna yi bana bisi lewula. d **1:17 1:17** Wanzyo watekila zonga buna kyakala kisalu kya Yowani mwana wa Zakadiya. Batu babakula ni mbikudi Diya wuna watombuka ku zilu mu zanga dya mbawu kakwisa vutuka hika ha tsi mu kuyidika kukwisa kwa Yesu.

nzu ya Nzambi, hanga wuvutuki ku nzu yandi.

²⁴ Kunima dya matangwa, mukhetu wandi Dizebeti wayimita vumu amana wuswami ngonda tanu muna nzu. Wudizonzidi yandi meni ni

²⁵ «Tala mambu kasadi Pfumu kikuma kya meni: buthwena, wutambwasini kukhutumuna mu dyambu dina dyakala pheka tsoni ku mesu ma batu.»

Wanzyo mosi wusamuni lubutuku lwa Yesu

²⁶ Muna ngonda ya sambanu, Nzambi wahitika wanzyo Ngabudyela muna mbanza mosi ya Ngadidi, khumbu ya yawu Nazaleti,

²⁷ kweni ndumba wa mukhetu mosi bazitikila mu kimbayi kweni yakala mosi bakala tela Yozefu. Mutu yandu kakala mosi muna butuka dya kyamvu Tavidi. Khumbu ya ndumba wa mukhetu wuna Madiya.

²⁸ Wanzyo wakota muna nzu yandi, wumuzimbwadi phi: «Mboti Madiya! Pfumu wukusadidi mamboti ma lawu, yandi kenina yi ngeyi.»

²⁹ Madiya buna kayuka mambu mana, wekina yangalakanu; wekadihyula thendula ya mboti meni yina.

³⁰ Hanga wanzyo wumuzimbwadini: «Tekitaku^e, Madiya, mukuma Nzambi wukusadidi mambu ma bukheti.

³¹ Ka thama ku, vumu wayimita, wabuta mwana mosi wa yakala amana wamuheka khumbu, Yesu.

³² Kakala mutu wa mbuta amana bamutela ni mwana wa Nzambi wa Phungu wuluti. Pfumu Nzambi kamuheka, yandi, kiti kya kipfumu kya khaka wandi Tavidi

³³ amana yandi, kayadiki mu matangwa moosu muna kikanda kya Yakobi, kipfumu kyandi kyakalaku yi tsuka.»

³⁴ ^fMadiya wuhyudini kweni wanzyo: «Abweti mahangamina, mambu mana kikuma meni, nzayiku kedi yakala?»

³⁵ Wanzyo wumuvutwadini: «Kitembu Kyatoma kakukulukumukina amana ngolu za Nzambi wa Phungu wuluti zakufidinga hanga kivula. Ihana ni Mwana wuna wabutuka, bamutediki: watoma, Mwana wa Nzambi.

³⁶ Kiwutu kyaku Dizebeti, yandi phi ku vumu kenina, mwana wa yakala kabuta, mbatanana kinunu; yandi wuna bakala tela ni kisita, buthwena, vumu dilungisini ngonda sambanu.

³⁷ Mukuma heku kima kyakonda lendakana kweni Nzambi.»

³⁸ Hanga Madiya wuzimbudini: «Meni, yenina musadi wa Pfumu; yambula moosu malungila kikuma kya meni, bwosu wuzimbudibwa.» Amana wanzyo wumusisi.

Madiya wendi tala Dizebeti

³⁹ Muna bilumbu byalanda, Madiya wubwi mu nzila wendi tswasu ku malondi ma Yuteya.

⁴⁰ Wakota muna nzu ya Zakadiya amana wamuheka Dizebeti mboti.

⁴¹ Muna tangwa meni dina kayuka, yandu, mboti ya Madiya, mwana wuzatukini muna vumu dyandi. Dizebeti kakala wabasa yi Kitembu Kyatoma

⁴² amana wuzimbudi mu ndinga ya ngolu: «Nzambi wukusakumuni kuluta bakhetu boosu, mwana wuna wabuta phi kenina wa kusakumuna.

⁴³ Nani yenina meni ndangu, ngudi wa Pfumu wama, kisa thala?

⁴⁴ Mukuma, tala, muna tangwa meni dina ngyukiki mboti yaku, mwana wuningani mu kyesi muna kati dya meni.

⁴⁵ Mu kyedika, mu kyesi wenina, mukuma wukwikidini mambu mana kazonzikini Pfumu kikuma kya ngeyi ni malungila.»

Mukunga wa Madiya

⁴⁶ Hanga Madiya wuzonzi: «Yibati mutsikisa Pfumu yi mbundu yama yosu, kikuma kenina wa mbuta,

⁴⁷ Moya wama, wenina wabasa yi kyesi kikuma kya Nzambi muhuludi wama;

^e 1:30 1:30 "Tekitaku" disongidila: "Madiya, wuyukaku bweya, holo wubangaku. yakala. Nzayiku lutu lwa mutu wa yakala. Yina yena nzonzidi ya ba Hebelu.

^f 1:34 1:34 Nzayiku kedi

48 Mukuma wuthadi meni musadi wandi wadikulumuna. Yi bwabuna ni, tuka lelu, batu boosu bayandika kuthela ni mukwa kyesi, 49 mukuma Nzambi mukwa ngolu zoosu wutsadidi mambu ma mbuta. Khumbu yandi yenina yatoma, 50 matangwa moosu kisi songila khenda zandi kwena batu bana bisi muzitisa. 51 Wusongidi ngolu za koku dyandi: wukudi batu bana benina yi mbundu za lulendu, 52 Wubakatudi bapfumu mu biti bya bawu bya kipfumu amana wubahingisi kwena batu badikulumuna bakala mu ndonga ya theti. 53 Wuhani mamboti ma lawu kwena batu bana bakala mawu nzala, amana wubakukwasi bamvwama moku ma khatu. 54 Wisa yakidila kikanda kya Kiseledi, musadi wandi: kázimbakanaku mu kusongila khenda zandi 55 kwena Bulahami yi kikanda kyandi, mu matangwa moosu bwosu kásila kyena bakhaka betu.» 56 Madiya wananga yi Dizebeti, ngonda tatu, ku nima wáwutuka kuhata dyandi.

Lubutuku lwa Yowani Mubotiki

57 Ha dyalunga tangwa dya kubuta, Dizebeti wábuta mwana wa yakala. 58 Bakwa mukombu wandi yi biwutu byandi bu bayuka ni Pfumu, wumusongidi khenda zandi mu mambu ma mbuta, ma bukheti kamusadidini, basangwala lawu ha kimosi yi yandi. 59 Kilumbu kya nana ha kyálunga, ku nima lubutuku, bisa ndangu bamukotisa mwana mukhanda; bazodi bamuheka khumbu ya tata wandi Zakadiya. 60 Kaasi ngudi wandi, kuna kákala, wuzimbudi: «Loni, khumbu yandi yakála Yowani.» 61 Bawu bamuvutwadini: «Muna kikanda kyaku mweku mutu wenina yi khumbu yina!» 62 Hanga bahyudi, mu bidimbu, kwena tata keti khi khumbu kazodi bamuheka mwana.

63 Zakadiya wálomba dibaya wusonikini: «Khumbu yandi Yowani.» Batu boosu báytuka.

64 Muna tangwa meni dina, Zakadiya wáwutukila kuzonza: wekamukumisa Nzambi mu ndinga ya ngolu.

65 Bakwa mukombu boosu báyuka bweya amana mu kinzunga kina kyosu kya malondi ma Yuteya, báyandika kudimenika mambu mana másalama.

66 Batu boosu bana bakalama yuka, báyandika kuyindula muna mbundu ya bawu yi kudihyulaka: «Buthwena bwabu, nani kakwisa kituka mwana meni yandu?» Mu kyedika ngolu za Pfumu, wakala zawu mwana wuna.

Mukunga wa Zakadiya

67 Zakadiya, tata wa mwana meni yandu, kakala wabasa yi Kitembu Kyatoma; wáyandika kubikula bwabu:

68 «Lukumu kwena Pfumu, Nzambi wa kikanda kya Kiseledi, mukuma yandi kisa, ndangu kayakidila kikanda kyandi amana kahululakya phi.

69 Kahangi wisi lubula Muhuludi wa ngolu kikuma kya betu, mu kati kya kikanda kya kyamvu Tavidu, musadi wandi.

70 Mamana katekila zonza kwena bambikudi bandi ba Nzambi:

71 luhulusu lumosi lwisi tukatula kwena bambeni betu yi mu luyalu lwa batu bana bisi tumenga.

72 Wásongila kyadi kyandi kwena bakhaka betu amana kázimbakanaku kuyukana kwandi kwatoma.

73 Ihana ni Nzambi wázenga ndefi kwena Bulahami, tata wetu,

74 ni wátuhulula mu luyalu lwa bambeni, ndangu twamusadila konda bweya,

75 ndangu twalenga kala batu ba Nzambi yi batu ba masonga ku thwala yandi

mu bilumbu byosu bya luzingu lwetu.

76 Amana kwena ngeyi mwana wama, bakutediki ni mbikudi wa Nzambi wa Phungu wuluti, mukuma wahíta ku thwala Pfumu mu kwenda muyidikila nzila

⁷⁷ yi kusamuna kwena kikanda kyandi ni wisi bahulula mu kubalolula masumu ma bawu.

⁷⁸ Nzambi wa betu, wabasa yi lungongu yi kyadi:

katukenzula mu mwini wandi wuna wisi tuka ku zilu bwosu kisi lubuka tangwa,

⁷⁹ Kikuma kya kukenzula baba benina mu phipa yi mu kivula kya lufwa, mu kutwadisa bitambi byetu mu nzila ya ngemba.»

⁸⁰ Mwana kakala kola, kakala phi ngolu mu kitembu. Kakala zingila mu nganga tii yi kuna kilumbu kina kisa disongila kwena batu ba kikanda kya Kiseledi.

2

Lubutuku lwa Yesu (Mth 1:18-25)

¹ Muna tangwa meni dina, pfumu wa mbuta wa mulambu wa Loma, Khayisala^a Okisiti, kahanga wulubudi mutsiku ni batu boosu benda disonikisa khumbu.

² Yi mbala ya theti ya kusonikisa khumbu, yasalama mu tangwa meni dina kakala Kidinwusi pfumu wa mukumbu wa Sidiya.

³ Amana batu boosu bakala kwenda mu kudisonikisa khumbu, kosu mutu, kuna mbanza yandi ya kisina.

⁴ Yozefu, yandi phi, wutuki ku Nazaleti, mbanza ya Ngadidi, wendi ku Betelemi, mbanza yimosi ya Yuteya, kuna kabutwakila kyamvu Tavid; mukuma yandi phi kakala mu kikanda kya Tavid.

⁵ Kenda disonikisa khumbu yi mbayi wandi, Madiya, wakala ku kifundu.

⁶ Muna tangwa medina bakala ku Betelemi, hanga kilumbu kya kubuta kifwani.

⁷ Madiya wubuti mwana wandi wa yakala, mwana wandi wa theti; wumuvungi ha miledi, wumunimbiki muna bangwa dina bidila bambisi, kikuma mwakalaku kizika, mu nzu ya banzenza kikuma kya bawu.

Wanzyo wubalubwakidi bakalema

⁸ Muna kinzunga mekina, mwakala yi bakalema bakala leka mu tseki, mu kukinda bibulu bya bawu.

⁹ Wanzyo mosi wa Pfumu wubalubwakidi, khembu ya Pfumu yibayiniki hana bakala boosu. Hanga bweya bubakwati lawu.

¹⁰ Kaasi wanzyo wubasamwani: «Luyukaku bweya, mukuma Musamu wa Bukheti yilunatini, wuna wasephidisa lawu, batu boosu:

¹¹ mu phipha ya lelu, muna mbanza ya Tavid, mubutukidini Muhuludi kikuma kya benu; yi Kidisitu, Pfumu.

¹² Talenu bidimbu lwamuzayila:

lwamona mwana mosi wa khunda, wa kuvunga ha miledi, wa kunimbika phi muna bangwa dimosi.»

¹³ Muna mbala mosi, khumbi-khumbi ya banzyo ba ku zilu, kumosi yi wuna wa theti, bakala zatula Nzambi, bakala zimbula:

¹⁴ «Khembu kwena Nzambi muna kisoka kya mazilu yi ngemba hana tsi kwena batu babana kisi tonda!»

Bakalema bendi ku Betelemi

¹⁵ Tangwa bavutuka, banzyo, ku zilu, hanga bakalema ba mikoku bazimbudi bawu yi bawu: «Thwendenu tii yi kuna Betelemi, ndangu twamona mambu mana mabwi kuna, mana katusamwani Pfumu, twazaya.»

¹⁶ Hanga bakinani kukwenda, bamuwani phi Madiya yi Yozefu yi mwana khunda wa kunimbika muna bangwa.

¹⁷ Tangwa bamumona, bayandiki kumenika mambu mana kabasamwana wanzyo, matadidi mwana.

¹⁸ Batu boosu bana bayuka meeni dya bakalema, hanga bayituki.

¹⁹ Madiya, yandi, kakala zindika mambu mana moosu muna mbundu amana kakala yindula lawu.

²⁰ Ku nima, bakalema bavutuka kwena bawu, bayandika kuzatula yi kukumisa

^a 2:1 2:1 Ku kisina, Khayisala yakala khumbu ya mutu, kaasi ku manima bayandika kusadilaya hanga khumbu ya «mwata-yamvu», bwosu bazonzidiya haka: «mwata-yamvu wa Loma»

Nzambi kikuma kya mambu mana báyuka yi mana bámona, mukuma moosu máluta bwosu kabasamwana wanzo.

Bamuheki Yesu khumbu

²¹ Kilumbu kya nana ha kyalunga, kunima lubutuku, hanga bamukotisa mwana mukhanda, bamuheki phi khumbu ya Yesu, yina káhana wanzo kwena Madiya, hana khaku kayimita vumu.

Yesu bamusakumuni mu nzu ya Nzambi

²² Amana tangwa ha dyalungila ndangu Yozefu yi Madiya balungisa lukanu lwa kudisemisa bwosu buna myakala lomba mitsiku mya Moyize. Hanga bamunati mwana ku nzu ya Nzambi ya Yelusalemi ndangu bamutambika kwena Pfumu,

²³ kikuma básonika mu mitsiku mya Pfumu: «Mwana wosu wa yakala wa theti wabútuka, kakala watoma kikuma kya Pfumu.»

²⁴ Bibuti byandi bisa tambika mukhayilu bwosu bwakala lomba mu mitsiku mya Pfumu, mbwela boodi holo phombu boodi ba matuku.

²⁵ Kwákala, kuna Yelusalemi, mutu mosi khumbu yandi Simeyoni. Kakala mutu wasungama; kákala muzitisa Nzambi, kákala hingila yandi wafwana kwisa mu kuhulula Kiseledi. Kitembu Kyatoma kakala yi yandi.

²⁶ Amana Kitembu Kyatoma kátekila muzimbwala ni kakhanaku fwa kedi, konda kumona Kidisitu wa Pfumu.

²⁷ Kitembu wumunatisi Simeyoni, wénda ku nzu ya Nzambi. Muna tangwa meni dina, bibuti bya Yesu bamunati ndangu balungisa lukanu bwosu milombini mitsiku,

²⁸ Simeyoni wumuzangudi muna moku mandi, wuvutudi matondu kwena Nzambi mu kuzonza bwabu:

²⁹ «Buthwena, Pfumu, wulungisi lusilu lwaku: wufwani wamuyambula muhika waku kafwa mu ngemba.

³⁰ Mukuma mesu mama mamoni luhulusu lwaku,

³¹ luhulusu luna wátekila yidika ku thwala ya bikanda byosu:

³² lwenina mutemu wa kuzayikisa kwena batu ba tsi yosu;

wawuna wákala lukumu lwa kikanda kyaku kya Kiseledi.»

Mbikutulu ya Simeyoni

³³ Tata yi ngudi wa Yesu báytuka mu mambu mamana kázonza Simeyoni kikuma kya yandi.

³⁴ Simeyoni wábasakumuna, wuzonzi phi kwena Madiya, ngudi wa Yesu:

«Nzambi wámusola mwana yandu kikuma kya yandi, batu ba lawu bábwa, bahika phi batombuka, mu Kiseledi. Kakala kidimbu kya Nzambi kaasi batu ba lawu bamubwisa,

³⁵ amana mabanza ma batu ba lawu máswama mu mbundu, kalubulama ha tseki. Kwena ngeyi, Madiya, phasi za lawu wáyuka ku mbundu hanga ngumba yikutubudi mbundu.»

Ana mbikudi

³⁶ Kwákala hika yi mbikudi mosi wa mukhetu, khumbu yandi Ana, mwana mukhetu wa Phanuwedi, mukwa kikanda kya Asidi. Wanuna kákala, kázinga yi yakala dyandi wa kingunza, mvula tsambwadi,

³⁷ ku nima, wasala mufwidi, kánanga mvula makumi nana yi ya. Kakalaku tina nzu ya Nzambi, kaasi kakala sadila Nzambi phipha yi mwini mu kuzila kudya yi mu kulombila.

³⁸ Yandi phi wátula mu tangwa medina, yandiki kuvutula matondu kwena Nzambi. Wumuzonzidi mwana kwena batu boosu, bana bakala hingila ni Nzambi kahulula Yelusalemi.

Kuvutuka kwa ku Nazaleti

³⁹ Tata yi ngudi wa Yesu, ha balungisa lukanu lwasu, bwosu milombi mitsiku mya Pfumu, bávutuka yi yandi ku Ngadidi, ku mavula ma bawu ma Nazaleti.

⁴⁰ Mwana kakala kola yi kikesa, wábasa yi mudimu, khenda za Nzambi zákala yi yandi.

Yesu, mu mvula kumi yi zoodi, mu nzu ya Nzambi

⁴¹ Kosu mvula, bibuti bya Yesu bakala kwenda ku Yelusalemi kikuma kya mukinzi wa Phaki.

⁴² Ha kalungisa Yesu mvula kumi yi zoodi, bamunati bwosu kyakala kikalulu kya bawu.

⁴³ Ha bamanisa kuta mukinzi, bávutuka, kaasi mwana sanda, Yesu, wásala ku Yelusalemi; bibuti byandi báayaku.

⁴⁴ Babanza ni Yesu kakala yi bakwawu khunda ba mu nzila, bana bakala kangala bawu amana básala kilumbu kimosi mu nzila. Hanga bayandiki kumusanda hana kati kya biwutu yi banduku ba bawu,

⁴⁵ Kaasi bámusengumunaku. Bávutuka hika ku Yelusalemi yi kwenda musosaka, kinzila-kinzila.

⁴⁶ Kilumbu kya tatu, bámusenguna muna nzu ya Nzambi: wasikuka hana kati dya balongi ba mitsiku, mu kubahinikina yi mu kubahyula byufu.

⁴⁷ Batu boosu bana bakala muhinikina, bakala yituka kikuma kya ngangu zandi yi mvutu zina kakala bavutwala.

⁴⁸ Ha bámusenguna, bibuti byandi, báytuka lawu amana ngudi wandi wumuzimbwadi: «Mwana wama, kikuma kya biki wutuhangidi bwabuna? Tatakú yi meni, mu kiwayi kya lawu tukakusandila.»

⁴⁹ Yandi wubavutwadini: «Kikuma kya biki lubati tsandila? Lwazayabwoku ni yifweti landila mambu ma Tata wama?»

⁵⁰ Kaasi bábakulaku mambu mana kakala bazimbwala.

⁵¹ Yesu wákulumuka nzila mosi yi bawu ku Nazaleti. Kakala balemvukila. Ngudi wandi kakala sweka mambu mana moosu muna mbundu yandi.

⁵² Amana Yesu kakala kola yi mu mudimu yi mu malutu, kakala hana phi tsambu kwena Nzambi yi kwena batu.

3

*Malongi ma Yowani mubotiki
(Mth 3:1-12; Mlk 1:1-8; Ywn 1:19-28)*

¹ Yákala mvula ya kumi yi tanu, ya luyalu lwa Khayisala Tibela. Hana Phosi Philatu kákala muyadi wa kinzunga kya Yuteya. Eloti yandi káyala ku Ngadidi, amana phangi wandi wa yakala Fidiphu ha kinzunga kya Kitudi yi Talakonititi. Lusanyasi kakala tala kinzunga kya Abileni.

² Ana yi Khayifu bakala bambuta ba banganga Nzambi. Ndinga ya Nzambi yáyukalakana kwena Yowani, mwana wa yakala wa Zakadiya, muna nganga.

³ Yowani wáyandika kukangala kinzunga kina kyosu kyatalana yi nzadi Yolutani. Weka longa mbotika ya kusoba bikalulu kikuma kya ndoluka ya masumu.

⁴ Bwosu buna bwásonama mu mukanda wa ndinga za mbikudi Yesaya: «Ndinga mutu wubati bekitila muna nganga:

Yidikenu nzila ya Pfumu,
musungikilenu tuma twa nzila bukheti!

⁵ Beti dyosu dyazíkama
yi mongu yi matunda byosu
byasíkunuka;

nzila zina za khonda zasúngama,
nzila za mabulu baséngwadilaza.

⁶ Amana mutu wosu kamóna luhulusu
kahana Nzambi.»

⁷ Mulumba-lumba wa batu bakala kwisa kwena Yowani ndangu kababotika. Kakala bazimbwala: «Mbandu ya masawa! Nati wulusongidi ni lwatina khabu za Nzambi zina zibati kwisa?

⁸ Salenu mambu ma bukheti, hanga miti wuna wisi ha bibundu bya bukheti, mu kusongila ni benu, lusobini bikalulu byenu amana ludizonzilaku: "Betu, khaka wetu Bulahami." Mukuma, yiluzimbwadibwa ni Nzambi kalenda kitula matadi mama, bana ba Bulahami!

⁹ Amana kisoka bela-bela kyenina mu kukwanga miti tuka ku misodi: miti wosu wuna wisiku buta bibundu bya bukheti bakwángawa, balosiwa phi ku mbawu.»

¹⁰ Kibuka kimuhyudi: «Amana biki fwani twahanga?»

¹¹ Wubavutwadi: «Wuna wenina yi miledi myodi, kakabisa yi wuna kondi muledi, mutindu mosi phi yi mutu wuna

wenina yi bima bya kudya, kahanga bwabuna.»

¹² Bakalaki ba phaku bísá ndangu babotama amana bahyudi kwena Yowani: «Mulongi, biki fwani twahanga?»

¹³ Yowani wubavutwadini: «Lulutulaku thalu yina bazenga kikuma kya phaku.»

¹⁴ Baphumbulu, bawu phi bamuhyudini: «Amana betu, biki twahanga?» Wubavutwadi mvutu: «Lubwotulaku mbongu kwena mutu, keti kumuhunina musamu, kaasi tambwasenu yi kyesi lufutu lweni.»

¹⁵ Batu boosu bakala hingila yi kivuvu kyosu, bekadihyula kuna mbundu ni ngatu Yowani, fwani kakala Masiya.

¹⁶ Hanga Yowani wubazimbwadi bawu boosu: «Meni, yibati lubotika mu mamba; kaasi wuna wisi kwisa, wuphiti meni mu ngolu: yeku walunga mu kukutumuna misinga mya tsabatu zandi. Kalubotika mu Kitembu Kyatoma yi mu mbawu.

¹⁷ Wusimbi muyungulu muna moku mandi ndangu kasola ngenza za bukheti yi tswala. Kawóngika ngenza za bukheti, wuswekiza muna khila, kaasi, tswala, kayókaza mu mbawu yina yisiku zima.»

¹⁸ Yowani kakala basidingisa batu yi milongi mya hika mya lawu.

¹⁹ Kaasi Yowani kakala mukaya Eloti, wuna wakala yala ku Ngadidi, kikuma wákwele Elodyadi, mukhetu wa phangi wandi wa yakala; mambu mambi ma lawu hika kahanga.

²⁰ Hanga Eloti wuyiki hika dyambu dimosi dya mbi lawu: wumukwatisi, mu boloku, Yowani.

Mbotika ya Yesu (Mth 3:13-17; Mlk 1:9-11)

²¹ Batu ba lawu bakala botama, Yesu phi wábotama. Muna tangwa medina kakala lombila, zilu dyákanguka,

²² amana Kitembu Kyatoma wákulumuka kwena yandi mu kimwesa mutu kya Phombu. Amana ndinga yimosi yituki ku zilu, yizonzi: «Ngeyi wenina Mwana wama watondama; mwena ngeyi mwena kyesi kyama.»

^a 4:3 4:3 Kiphidi-mutu disongidila zabulu.

Ndala ya Yesu (Mth 1:1-17)

²³ Bela-bela yi mvula makumatatu Yesu káyandika kisalu kyandi. Bwosu bakala mubanzila, batu, ni mwana Yozefu; tala mulonga wa butuka dya bakhaka bandi: Hedi;

²⁴ Mathata, Lefi, Meleki, Yanayi, Yozefu,

²⁵ Matatyasi, Amosi, Nawumi, Esidi, Nakhayi,

²⁶ Mati, Matatyasi, Semeyini, Yoseki, Yota,

²⁷ Yowana, Lesa, Zolubabedi, Salasyedi, Nedi,

²⁸ Mediki, Adi, Kosami, Edimatami, Elu,

²⁹ Yesu, Edyezedi, Yodimi, Mathata,

Lefi,

³⁰ Simeyoni, Yuta, Yozefu, Yonami, Edyakimi

³¹ Meleya, Mena, Mathata, Natani, Tavidu,

³² Yese, Obedi, Bozi, Sala, Nasoni,

³³ Aminatabi, Adimini, Adini, Hesiloni, Phelesi, Yuta,

³⁴ Yakobi, Kizaki, Bulahami, Tela, Nahodi,

³⁵ Seluki, Lewu, Pheleki, Hebedi, Syela,

³⁶ Kayinami, Alipakisati, Semi, Nowa, Lameki,

³⁷ Matusalemi, Enoki, Yaleti, Maleleyedi, Kayinami,

³⁸ Enosi, Seti, Atamu wuna kahanga Nzambi.

4

Phukumunu ya Yesu (Mth 4:1-11; Mlk 1:12-13)

¹ Yesu, ha kalubuka mu nzadi Yolutani, wubasi yi Kitembu kyatoma, yandi wumunatisi mu nganga.

² Kwakuna, kasala bilumbu makumaya, Satana wendi ndangu kamuhukumuna. Kakalaku dya keti kima, bilumbu meni byabina byosu, amana kunima nzala yimukwati.

³ Hanga kiphidi-mutu^a wumuzimbwadi: «Kamba ngeyi Mwana Nzambi wena, zimbula kwena tadi dyadi dyakituka dipha!»

⁴ Yesu wumuvutwadi: «Básonika mu mukanda wa Nzambi: "Mutu kazingilaku lwesi mu mapha."»

⁵ Kiphidi-mutu wumunati ha tunda, mu tangwa dimosi, wumusongidi bipfumu bya tsi byosu,

⁶ amana kiphidi-mutu wumuzimbwadi: «Yikuheka ngolu zoosu yi khembu ya luyalu lwa tsi yayi. Mu kyedika, meni baheka kiyeka kya bima bina byosu, yihanabya phi kwena mutu wuna thondi meni-meni.

⁷ Honi wapfukamina, byabi byosu bya ngeyi byakituka.»

⁸ Yesu wumuvutwadi: «Básonika mu mukanda wa Nzambi: "Fukamina lwesi Pfumu Nzambi waku, yandi, yandi mosi lwesi wasadila."»

⁹ Kiphidi-mutu wumunati hika ku Yelusalemi, wumunenginiki kuna kisoka kya mudilu wa nzu ya Nzambi amana wumuzimbwadi: «Honi ngeyi, wu Mwana wa Nzambi, ditsusula tuka haha yi hana tsi;

¹⁰ Mukuma básonika mu mukanda wa Nzambi: "Nzambi kahana muswa kwena banzyo bandi ndangu bisa kulema."

¹¹ Amana phi "bakulela muna moku ma bawu ndangu kulu dyaku didikhukulaku ku tadi dimosi."»

¹² Yesu wumuvutwadi: «Básonika mu mukanda wa Nzambi: "Wamekaku Pfumu Nzambi waku."»

¹³ Ha kasanda kuhukumuna Yesu, mitindu myosu, kunima, kiphidi-mutu wumusisi kikuma kya tangwa dya hika.

Kisalu kya Yesu ku Ngadidi (Mth 4:12-17; Mlk 1:14-15)

¹⁴ Yesu, wabasa yi ngolu za Kitembu Kyatoma, wáwutuka ku Ngadidi. Khululuka ya khumbu ya Yesu, yáyalangana muna mulambu wa Ngadidi wosu.

¹⁵ Kwakuna, kakala longa mu nzu za kimvuka za Bayuta amana mutu wosu kakala muzatula.

Yesu ku Nazaleti (Mth 13:53-58; Mlk 6:1-6)

¹⁶ Yesu wénda ku Nazaleti, kuna kátsatsukila. Kilumbu kya sabata, wákota mu nzu ya kimvuka ya Bayuta bwosu

kyákala kikalulu kyandi. Telami kikuma kya kutanga masonuku

¹⁷ amana bamuheki mukanda wa kuvunga kasonika mbikudi Yesaya. Hanga vungumuniwa, wumoni homa hana básonika:

¹⁸ "Kitembu kya Pfumu kyenina ha thandu ya meni,

wátsita masi ndangu yinata Musamu wa Bukheti kwena baphutu.

Wáthuma ndangu yisamuna kwena batu ba boloku ni lulubuki,

kwena baphofu, ni bamóna hika wanga, kiphwanza kwena batu bena mu kihika,

¹⁹ kikuma yisamuna mvula ya mamboti ma Pfumu kwena batu."

²⁰ Kunima Yesu wáwungawa mukanda, wuhekiwa kwena musadi amana wuzakadi. Batu boosu bakala mu nzu ya kimvuka ya Bayuta, bahungudi mesu kwena yandi.

²¹ Hanga wuyandiki kbasamwana: «Masonuku mama, tutangi mu kitini kyaki, kwena benu, lelu malungidi.»

²² Boosu báyandika kuta kimbangi kya bawu kikuma kya Yesu amana bayandika kuyituka ku mambu ma bukheti kakala zonza. Bakala zonza: «Yandu, ka mwana Yozefu ku?»

²³ Yesu wubazimbwadi: «Mu kyedika, kilumbu, lwathíla kingana kyaki: "Munganga, dibuka ngemeni."

Lwanzímbwala hika: "Twáyuka mambu moosu wáhanga ku Kaphedinawuma, hangeti mambu mana, buthwená, mu mbanza ya ngemeni yayi."»

²⁴ Kunima, wukosikidini: «Mu kyedika yiluzimbwadi ni kweku mbikudi wisi lumina mu tsi yandi.

²⁵ Mu kyedika, yiluzimbwadi ni mu tangwa dya mbikudi Diya, bafwidi lawu bakala mu Kiseledi; zilu dyánokisaku mvula, mu mvula tatu yi ngonda sambanu, nzala lawu yákota muna mulambu wosu.

²⁶ Kinga, Nzambi, kámutumaku Diya kwena mosi wa bawu, kaasi kwena mufwidi mosi lwesi wuna wakala zingila ku hata dya Salepita, mu kinzunga kya Sitoni.

²⁷ Kwákala phi yi bakwa bwasi balawu mu tangwa dya mbikudi Disa, mu Kiseledi; kinga keti mosi wa bawu kasemaku lutu, kaasi Namani, lwesi, mwisi Sidya wásema lutu.»

²⁸ Ha báyuka ndinga meni zina, boosu bakala muna nzu ya kimvuka ya Bayuta, bahanga, bamingi.

²⁹ Bátelema, bamulubudi, Yesu, kufula dya mbanza amana bamunati ku londi dya mongu wuna bátunga Nazaleti, ndangu bamununguna ha tsi.

³⁰ Kaasi wubalwetuki hana kati wenda kwandi.

Mutu wa kitembu kyambi (Mlk 1:21-28)

³¹ Hanga, Yesu wénda ku Kaphedinawuma, mbanza ya Ngadidi; kakala longa malongi mandi mu kilumbu kya sabata.

³² Batu bakala yituka mu phila kulonga kwandi, kikuma kakala zonga yi hamu.

³³ Mu nzu ya kimvuka ya Bayuta, mwákala yi mutu mosi bakala yangisa kwena kitembu kya mbi. Wakala kalunga:

³⁴ «Ah! Yesu mwisi Nazaleti! Khi mambu ngeyi yi betu? Wisi ndangu watuzanga? Nzayi mboti keti nani wenina ngeyi: Watoma bátuma kwena Nzambi!»

³⁵ Yesu wákayakya kitembu kina yi ngolu. Wuzonzi: «Dibata! Lubuka phi mwena mutu yandu!» Kitembu kya mbi kimubwisi ha tsi mutu wuna ku mesu ma batu boosu, amana kilubuki kwena yandi, konda kumuhanga kima kya mbi.

³⁶ Amana batu boosu bakala hana bayituka lawu bekadihyula bawu yi bawu: «Khi mutindu wa ndinga yana? Mutu yandu kabati hana muswa yi ngolu yi hamu amana bitembu bya mbi bilubuki!»

³⁷ Amana khululuka ya Yesu yámwangana muna mulambu meni wawuna wosu.

Kubuka kwa bambefu (Mth 8:14-17; Mlk 1:29-34)

³⁸ Yesu wulubuki muna nzu ya kimvuka ya Bayuta, wendi ku nzu ya

Simoni. Buko bwa mukhetu wa Simoni kakala wabela yi kikhafuma amana balombi kwena Yesu ndangu kahanga dyambu kikuma kya yandi.

³⁹ Wuzenzamini kwena mukhetu wuna, amana muna ndinga ya ngolu, wukayikya kikhafuma kina. Muna mbala mosi, kimukatukini, wutelamini wuyandikini phi kubaheka madya.

⁴⁰ Ha kwáyila kuma, boosu bana bakala yi bambefu ba bawu bana bakala yi makhasi ma mutindu yi mutindu, babanati kwena Yesu, yandi weka bathetika moku amana wubabuki.

⁴¹ Amana bitembu bya mbi bilubuki kwena bambefu balawu, mu kukalunga: «Ngeyi wenina Mwana wa Nzambi!» Kaasi Yesu wáyandika kukayabya yi kukandikisabya ndangu bizonzaku hika, mukuma byawu phi byazaya ni Yesu, Masiya kákala.

Malongi ma Yesu mu nzu za kimvuka za Bayuta (Mlk 1:35-39)

⁴² Buna kwákhyia kuma, Yesu wálubuka mu mbanza, wenda hunga mu tseki. Mulumba-lumba wa batu wáyandika kumusosa; ha bamumona, bazola kazakala yi bawu.

⁴³ Kaasi Yesu kabazimbwala: «Bufwani kwena meni yenda samuna Musamu wa Bukheti wa kipfumu kya Nzambi ku mbanza za hika, kikuma kya bwabuna bathumina.»

⁴⁴ Amana Yesu kakala longa mu nzu za kimvuka za Bayuta za Yuteya.

5

Balonguki batheti (Mth 4:18-22; Mlk 1:16-20)

¹ Kilumbu kimosi, Yesu wátelama kuna kabeta ka yanga dya mbuta dya Ngenezaleti amana kibuka kya batu bakala lundakana mu kuwongama kikuma kya kuyuka ndinga ya Nzambi.

² Yesu wámona midimba myodi kuna khungu ya mamba: balobi ba batsema bátuluka mu midimba, bekasukula mawanda ma bawu.

³ Yesu wázanza muna mudimba wumosi, wuna wakala wa Simoni, wumulombi ni kanunguna koma ku mamba, kakatuka mu tsenga. Yesu wázakala muna mudimba, wáyandika kulonga malongi mandi kwena kibuka kya batu.

⁴ Tangwa kámanisa kulonga, wázimbula kwena Simoni: «Phusana kuna dingi dya ndindi amana losenu mawanda menu ndangu lwaloba.»

⁵ Simoni wumuvutwadini: «Mulongi, tunyokuki phipha yosu mu kuloba, keti kima tukwatiku. Kaasi muna ndinga ya ngeyi, yitimbula mawanda.»

⁶ Buna bátimbulama, bákwata mbumba yi mbwiti ya batsema: mawanda máyandika kutheta.

⁷ Hanga batekudi bakwawu khunda bana bakala mu mudimba wahika ndangu bisa basimbisa. Ha bisa bawu, bámona amana mu kimosi bawu boosu, bábasisa midimba myodi, hanga miyandiki kuzyonda.

⁸ Simoni Phetelu, ha kámona bwabuna, wáfukama kuna mesu ma Yesu, wuzonzi phi: «Haluka, kwena meni, Pfumu, mukuma yenina musumuki!»

⁹ Amana Simoni yi boosu bana bakala bawu, hanga kitswi kibakwati lawu, kikuma kya mbumba yi mbwiti ya batsema yina bakwata.

¹⁰ Phila mosi phi kwena bakwawu khunda ba kisalu bana bakala bawu Simoni, Zyaki yi Yowani bana ba Zebeteya. Bawu phi kitswi kyábakwata lawu. Kaasi Yesu wuzimbudi kwena Simoni: «Yukaku bweya; tuka lelu, ngeyi, batu walobiki.»

¹¹ Bazakudini midimba mya bawu ku tseki, basisi bima bya bawu byosu, bendi landa Yesu.

*Kusema kwa mukwa bwasi
(Mth 8:1-4; Mlk 1:40-45)*

¹² Amana Yesu kákalā muna hata dimosi, mutu mosi, wakala lutu yi bwasi, wutudini. Yandi ha kámona Yesu, wudilosu kuna mesu mandi, mbunzu mu mafu, wuyandiki kumubokwadila:

«Pfumu, yuka ni wuzodibwa, fwani watsemisa.»

¹³ Yesu wálambula koku, wámusimba, wuzonzi phi: «Nzodibwa, sema!» Muna mbala mosi bwasi bumuwaluki.

¹⁴ Yesu wumuheki mulongi wawu: «Wuzimbulaku kwena mutu, mambu mama. Kaasi ndawenda disongila kwena banganga Nzambi amana hana makabu ma kudisemisa bwosu kásilabwa Moyize, kyakála kimbangi kikuma kya bawu.»

¹⁵ Muna tangwa medina, khululuka ya Yesu yáyalangana muma mwosu; milumba-lumba mya batu myakala khokana mu kumuyuka yi kubeluka mu makhasi ma bawu.

¹⁶ Kaasi Yesu kakala hunga mu tseki yi kulombilaka.

*Kubeluka kwa mukwa khonzu
(Mth 9:1-8; Mlk 2:1-12)*

¹⁷ Amana kilumbu kimosi, Yesu kakala longa ha mesu ma Bafwadisi yi balongi ba mitsiku; bakala tuka mu mahata ma lawu ma Ngadidi yi ma Yuteya yi ma Yelusalemi. Ngolu za Pfumu zákala kumosi yi Yesu, zazina kakala bukilaka bambefu.

¹⁸ Batu bisa nata kiphoyu kyákala mukwa khonzu; bakala sanda phila ya kumukotisila mu nzu ndangu bamutulula kuna mesu ma Yesu.

¹⁹ Kaasi bakalaku lenda kikuma kya mulumba-lumba wa batu. Hanga bazanzi yandi ha mudilu wa nzu, batubudi hundu hana kati dya matolu amana bamukulwamini hana kiphoyu kyandi hana kati dya lukutakanu kuna mesu ma Yesu.

²⁰ Buna kámona lukwikilu lwa bawu, Yesu wuzimbudi kwena mbefu: «Yakala, masumu maku makulolukini.»

²¹ Balongi ba mitsiku yi Bafwadisi báyandika kudihyula: «Nati kenina mutu yandu wubati lewula Nzambi? Nani fwani kalolula masumu, yukani ka yandi meni ku Nzambi lwesi!»

²² Kaasi Yesu wazaya mabanza ma bawu, hanga wubazimbwadi phi: «Kikuma kya biki lwenina yi mabanza ma buna mu mbundu zenu?

²³ Biki byakonda phasi mu kuzonza?: "Masumu maku malolukini", ho "Telama, kangala"?

²⁴ Ndangu lwazayabwa ni Mwana wa mutu kenina yi hamu ha tsi haha, dya kulolula masumu.» Hanga wuti ndinga kwena mukwa khonzu: «Yikuzimbwadi, telama, bonga kiphoyu kyaku, vutuka ku nzu yaku!»

²⁵ Muna mbala mosi, mutu wátelema ku mesu ma batu boosu, wázangula kiphoyu kyandi, hana kakala waleka amana wendi ku nzu yandi yi kuzatulaka Nzambi.

²⁶ Boosu báyituka lawu, bámuzatula Nzambi, báyuka bweya bwa lawu, bazonzi phi: «Lelu, tumoni mambu ma kuyituka!»

Yesu wumutedi Lefi
(Mth 9:9-13; Mlk 2:13-17)

²⁷ Kunima dya mambu mana, Yesu wálubuka, wámona phi kalaki ka phaku mosi, khumbu yandi Lefi, wasikuka muna nzu ya kisalu ya yandi. Yesu wumuzimbwadi: «Ndanda!»

²⁸ Amana Lefi watelama, wásisa byosu, wenda mulanda phi.

²⁹ Ku nima, Lefi wámuyidikila lawu dya madya muna nzu yandi; tulaki twa phaku lawu yi batu bahika bakala kuna mesa.

³⁰ Bafwadisi yi balongi ba mitsiku bakala hana, kuna dingumba dya bawu, báyandika kubakumba; bendi zonga kwena balonguki ba Yesu: «Kikuma kya biki lubati dila yi kunwa ha kimosi yi tulaki twa phaku yi batu bahika basumuki?»

³¹ Yesu wubavutwadi: «Batu bana bena mu malutu yi ngolu, bisiku kala yi mupfunu wa munganga; kaasi bambefu bisi kala yi mupfunu wa munganga.

³² Meni yisaku tela batu basungama, kaasi basumuki yisa tela ndangu basoba bikalulu.»

Yesu yi kuzila madya
(Mth 9:14-17; Mlk 2:18-22)

³³ Bafwadisi baýyula kwena Yesu: «Balonguki ba Yowani yi bana ba betu bayikana kuzila kudya yi kulombila;

Kaasi balonguki ba ngeyi, bawu, bisi dya yi kunwa.»

³⁴ Yesu wubavutwadini: «Pfwani lwabazidisa kudya, banduku ba kikwedi mu tangwa dina kenina kikwedi hakimosi yi bawu? Bwalendaku salama!

³⁵ Kaasi tangwa dyakwisa dina babakatula yandi kikwedi, hahana nana bazila kudya.»

³⁶ Yesu wubatidi kingana kyaki: «Kweku mutu wayata muledi wa pha, kitemba kalondila muledi wa khulu, kondilo, kayata muledi wandi wa khatu, mukuma kitemba kya muledi wa pha kisiku kwelana yi sengi dya khulu.

³⁷ Amana ka mutu ku wulongulula vinu dya pha mu bilungu bya khulu; kondilo, vinu dya pha dyabula bilungu, vinu dityakani amana bilungu bizangani.

³⁸ Kaasi loni! Vinu dya pha, mboti mu bilungu bya pha!

³⁹ Ka mutu ku wátonda kunwa hika vinu dya pha yukani wunwi kedi mulala. Mukuma, bisi zonga: "Mulala wenina wa bukheti."»

6

Yesu yi sabata
(Mth 12:1-8; Mlk 2:23-28)

¹ Amana kilumbu kimosi kya sabata, Yesu kakala luta mu bilanga bya ngenza zimosi zenina hanga losu. Balonguki bandi bakala hela misambu, báyandika kunika ngenza zandi muna moku yi kudyaka.

² Ndambu ya Bafwadisi bakala hakana hanga bazimbudi: «Kikuma kya biki lubati hangila mambu mafwaniku mu kuhanga, mu kilumbu kya sabata?»

³ Yesu wubavutwadini: «Benu lwatangaku mambu kahanga Tavididi tangwa káyuka nzala yandi yi batu bana bakala yi yandi?

⁴ Kakota mu kikumbu kya Nzambi, wubongi mapha bahana mikhayilu kwena Nzambi, wudima amana wubaheki phi bakwawu bana kakala bawu, mbatanana bizila bizonzi ni, kaka banganga Nzambi batu lwesi bafwani

kudya mapha mana bahani kwena Nzambi.»

⁵ Yesu wubazimbwadi hika: «Mwana wa mutu yandi wenina pfumu wa kilumbu kya sabata.»

Yesu yi mutu wayumuka koku
(Mth 12:9-14; Mlk 3:1-6)

⁶ Kilumbu kikwawu kya sabata, Yesu wákota mu nzu ya kimvuka ya Bayuta, wáyandika kulonga. Mwakala mwamuna yi mutu mosi wákala koku dya kitata dyayumuka.

⁷ Balongi ba mitsiku yi Bafwadisi bakala mulandila Yesu mu kiswiswisi, batala ho mutu kakhana belula mu kilumbu kya sabata, mukuma phila bakala sanda ya kumufunda.

⁸ Kaasi Yesu wázaya mabanza ma bawu. Hanga wuzimbudi kwena mutu yandu wákala koku dyayumuka: «Telama, awisa haha, ha mbasi.» Mutu, kahanga wutelami, wendi kwakuna.

⁹ Kunima Yesu wázimbula: «Yiluhudibwa ni abweti milombi mitsiku myetu, mu kilumbu kya sabata? Kuhanga bukheti ho mbi? Kuhulula moya wa mutu ho kutotisawa?»

¹⁰ Kahanga, batadi boosu, kunima wázimbula kwena mutu wuna: «Yuna koku dyaku.» Mutu wuna wayuna, koku dimutomini.

¹¹ Kaasi balongi ba mitsiku yi Bafwadisi báfunga khabu, bekatendana bawu yi bawu keti bweti bafwana muhanga Yesu.

Kusola kwa bathumwa kumi yi bodi
(Mth 10:1-4; Mlk 3:13-19)

¹² Muna tangwa meni dina, Yesu wátombuka ku mongu wumosi kikuma kya kulombila Nzambi, kásala phipha ya muthu, mu kulombila.

¹³ Kuma ha kwákhyia, wubatedi balonguki bandi amana wusodini kumi yi bodi, wubahekini khumbu ni bathumwa.

¹⁴ Simoni wuna kaheka, yandi, khumbu ya Phetelu yi myaki wandi wa yakala Andele, Zyaki yi Yowani, Fidiphu yi Batolomi,

¹⁵ Mathayi yi Tomasi, Zyaki mwana Alufwe yi Simoni wuna wákala mu

kibuka kya batu bana bakala wila diphanda,

¹⁶ Yuta mwana wa Zyaki yi Yutasi Sikadyoti, wuna wálambula Yesu.

Malongi yi kubeluka kwa batu
(Mth 4:23-25)

¹⁷ Yesu kákulumuka ku mongu yi bathumwa bandi, hanga wutelami ha musenzi, hana hákala kibuka kya balonguki bandi yi mulumba-lumba wa batu bátuka ku mulumbu wa Yuteya dyosu yi ku Yelusalemi yi ku mahata ma Tidi yi Sitoni;

¹⁸ Bísá ndangu bamuyuka amana kababuka, bana bakala yi bisambu bya maladi. Batu bana bakala yangisa kwena bitembu bya mbi, bawu phi bakola.

¹⁹ Batu boosu bakala sanda tswetswa ya kumusimba kikuma ngolu zimosi zakala lubuka mu lutu lwandi, zakala babuka boosu.

Byesi yi kyadi
(Mth 5:1-12)

²⁰ Yesu wubatadini balonguki bandi amana wuzonzi: «Kyesi, kwena benu baphutu, mukuma kipfumu kya Nzambi kyenina kwena benu!

²¹ Kyesi kwena benu lubati fwa nzala buthwena, mukuma lwavwa madya ma lawu! Kyesi kwena benu lubati dila buthwena, mukuma lwaséya!»

²² «Kyesi kwena benu bisi menga, bisi kukwasa, bisi sawula amana bisi kumba khumbu zenu kwena batu kikuma kya Mwana wa mutu!

²³ Sangwalenu mu kilumbu kina malúngila mambu mana amana kinenu makinu ma muzandu mukuma lufutu lwa mbuta lubati luhingila kuna zilú. Mukuma, bwabuna, bakhaka ba bawu, bakala nyokuna bambikudi.»

²⁴ Kaasi kyadi kwena benu bamvwama, kikuma lutambudi kedi mamboti menu, lwahíngilaku hika kima!

²⁵ Kyadi kwena benu ludiyukwatidi kedi, buthwena, kikuma nzala lwayúka!

Kyadi kwena benu lubati seya,
buthwena, mukuma mu khondu yi
matsanga lwakala!

²⁶ «Kyadi kwena benu bisi zatula kwena
batu mukuma bwabuna bakhaka ba
bawu bakala zatula bambikudi ba
bukamvi!»

Kutya bambeni (Mth 5:38-48; 7:12)

²⁷ «Kaasi nzimbudi kwena benu lubati
ngyuka ni tondenu bambeni benu,
hangenu bukheti kwena batu bana bisi
lumenga,

²⁸ sambulenu batu bana bisi lusinga
amana lombilenu kikuma kya batu bana
bisi lunyokuna.

²⁹ Honi mutu kakuta mbata ku tama
dimosi, musila hika dikwawu; honi mutu
katambula muzaka waku, muyambula
katambula hika kikutu kyaku.

³⁰ Wosu wuna wakulomba kima,
muheka. Futisaku kima kwena mutu
wuna wukubwotudikya.

³¹ Hangenu kwena bakwenu bwosu
lwisi tya benu phi baluhangila.

³² Honi lwatondaka lwesi batu bana
bisi lutonda, biki hika lwatanikina kwena
Nzambi? Phila mosi yi basumuki bana
bisi tonda batu bana bisi batya bawu phi.

³³ Amana yuka ni lwahangaka bukheti
lwesi kwena batu bana bisi luhanga
mboti, biki hika lwatanikina kwena
Nzambi? Phila mosi yi basumuki bana
bisibwa hanga!

³⁴ Amana ho ni lwalefisaka lwesi
kwena batu bana lwisi sya mbundu ni
baluvutwala, biki hika lwatanikina
kwena Nzambi? Phila mosi yi basumuki
bisi dilefisa bawu yi bawu amana
badivutwadi!

³⁵ Kaasi benu, tondenu bambeni benu,
bahangilenu bukheti, balefisenu phi
konda kusya mbundu ni kima
baluvutwala. Amana lufutu lweni
lwakala lwa mbuta, benu lwakala phi
bana ba Nzambi wa Phungu, mukuma
yandi wamboti kikuma kya
bakonda-kabanzi yi bakholwa.

³⁶ Kalenu babasa yi khenda bwosu
kabasa tata wenu yi khenda.

Lufundisaku mutu (Mth 7:1-5)

³⁷ «Lufundisaku amana benu phi
balufundisaku; luzengilaku bakwenu
ndola amana benu phi baluzengilaku
ndola; lolulenu bakwenu, bawu phi
balulolula.

³⁸ Kabilenu bakwenu amana Nzambi
kalukabila benu phi: kabasisa mawaba
menu yi kuvwa kwa lawu. Kasomama,
wuningisima ndangu masomama yi hana
thandu. Nzambi katesa makabu menu
bwosu lwisi tesila benu phi bakwenu.»

³⁹ Yesu wubazonzidi hika mu kingana:
«Phofu kafwaniku kusongila mukwawu
phofu nzila, Kondilo, babwa mu dibulu
babodi. Kabwaku?

⁴⁰ Kweku mulonguki wuluti mulongi
wandi; kaasi mulonguki wuna baswaniki
bwa bukheti, kafwanana hanga mulongi
wandi.

⁴¹ Kikuma kya biki wisi tadila kitswala
kyenina mu disu dya phangi waku
amana wubatiku mona mudikita miti
wenina mu disu dyaku?

⁴² Abweti walenda zimbula kwena
phangi waku: "Mukwetu, yambula
yikukatula kitswala kyaki kyenina mu
disu", ngeyi wusiku mona mudikita miti
wenina mu disu dya ngeyi meni?
Kavungalosi, katula theti miti wena mu
disu dyaku amana wamona wanga mu
kukatula kitswala kyenina mu disu dya
phangi waku.»

Miti yi bibundu byandi (Mth 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ «Miti wamboti wisiku ha bibundu bya
mbi, mutindu mosi yi miti wambi, wisiku
ha bibundu bya mboti.

⁴⁴ Miti wosu bisiwa zayila ku bibundu
byandi: kibundu kya fiki bisiku helakya
mu minzumbila amana phi bisiku hela
kibundu kya vinu mu miti mya tsaku.

⁴⁵ Mutu wamboti kisi hola mambu
mamboti mu kimvwama kya bukheti
kina kyenina mu mbundu yandi; mutu
wambi phi kisi hola mambu mambi mu
kimvwama kya mbi kina kyenina mu
mbundu yandi; mukuma mutu wosu kisi
lubula mu munwa, mambu moosu mana
mabasa muna fuka dya mbundu yandi.»

Nzu zodi
(Mth 7:24-27)

⁴⁶ Kikuma kya biki lwisi thedila:
«Pfumu, Pfumu, kaasi lwisiku hanga
mambu mana yisiluzimbwala?»

⁴⁷ Yilúsongila yi nati kafwanani mutu
yandu wisi kwena meni, wuyuki ndinga
za meni amana wusiza mu bisalu:

⁴⁸ yandi kenina hanga mutu mosi
wátunga nzu; kahanga simi lawu
mumbulu-mbulu amana wutungi
mupfundila hana thandu ya tadi. Ha kisa
dinata kizalu, mamba ma nzadi maditi
kuna nzu kaasi konda kunikana kikuma
kitoku batungaya.

⁴⁹ Kaasi wosu wuna wuyuki ndinga za
meni, kalundizoku phi, fwanani yi mutu
wuna mukwawu wátunga nzu yandi ha
thandu ya fusyangeni, yakonda
mupfundila. Ha misa mamba ma nzadi,
maditi kuna nzu, yosu yiwulumukini:
yimwangani.»

7

*Yesu wubukini musadi wa pfumu wa
baphumbulu*
(Mth 8:5-13)

¹ Ha kámanisa, Yesu, kuzonza mambu
mana kwena batu bakala hana, wenda
ku mbanza ya Kaphedinawumi.

² Kwakuna, kwakala yi satudiyoni^a
mosi kákala yi musadi wandi wuna
kakala tonda lawu. Musadi meni wuna
kakala wabela mu kulakana.

³ Mu tangwa kayuka, kaphiteni,
khululuka ya Yesu, hanga wutumi
ndambu ya bambuta ba Bayuta ndangu
benda mubokwadila Yesu, kisa mubuka
musadi wandi.

⁴ Ha batula kwena Yesu, báyandika
kumubokwadila yi nziki-nziki: «Mutu
wuna bulungi wenda musadisa.

⁵ Mukuma kisi tonda kikanda kyetu,
yandi phi wátutungila nzu ya kimvuka
ya Bayuta.»

⁶ Hanga Yesu wendi bawu nzila mosi.
Kakalaku kyana yi nzu, tangwa
kámutumina, satudiyoni, banduku bandi
ndangu bamuzimbwala: «Pfumu,

diyangisaku. Yeku walungila mu
kukutambwasa ni wakota mu nzu ya
meni;

⁷ hahana khondi kwisilaka meni-meni,
mu kimwesa mutu, kwena ngeyi. Kaasi
zonza ndinga mosi amana musadi wama
kabeluka.

⁸ Mukuma, meni-meni yenina mu sina
dya hamu dya bapfumu bama amana
yena yi baphumbulu bama bisi
ndemvukila. Ho ni yizimbula kwena
mosi: "Ndawenda!", wendi; ho ni
yizimbula kwena mukwawu wa hika:
"Nzawisa!" amana wisi; amana kwena
musadi wama: "Hanga bwabu!" amana
wuhangibwa.»

⁹ Ha kayuka mambu mana, ma
Kaphiteni, Yesu wáyituka. Kahanga
wubaluki kwena kibuka kina kyakala
mulanda amana wuzonzi:
«Yiluzimbwadibwa ni keti mu Kiseledi,
khaku kedi mbona kikumbwala kya
mbuta, kya mutindu wawu.»

¹⁰ Ha bisa vutuka bambambala, bana
batuma, ku nzu ya Kaphiteni, bisa wana
musadi wuna wukodi kedi.

Yesu wufutumuni mwana wa mufwidi

¹¹ Hanga Yesu wendi ku hata dimosi
bisi tela Nayini; balonguki bandi yi
mulumba-lumba wa batu bakala kwenda
nzila mosi.

¹² Tangwa kátula ku fula dya hata dina,
bekanata mvumbi mosi ku mazyamu:
kákala mwana yakala wa mufwidi mosi,
yandi hika. Batu balawu ba hata medina
bakala yi ngudi wuna.

¹³ Pfumu, ha kámumona mufwidi,
kiwayi kimukwati kikuma kya yandi
amana wumuzimbwadi: «Wudilaku!»

¹⁴ Kahanga wubwesuki, wusimbi phi
mukunzu; batu bana bakalawa nata
batelami. Yesu wuzonzi: «Mwana yakala,
yikuzimbwadi: tokama!»

¹⁵ Amana mvumbi wásikuka,
wáyandika phi kuzonza. Yesu wámuhana
kwena ngudi wandi.

¹⁶ Batu boosu bweya bwabakwata,
báyandika kumuzatula Nzambi mu
kuzonza: «Mbikudi wambuta wulubukini

^a 7:2 7:2Satudiyoni disongidila ni pfumu wuna wakala twadisa baphumbulu khama ba Loma

ha kati kya betu!» Amana phi «Nzambi wisi yakidila batu bandi!»

¹⁷ Amana muna tsi ya Yuteya yi binzunga byandi byosu báyuka khululuka ya mambu mana kahanga Yesu.

Bambambala ba Yowani Mubotiki (Mth 11:2-19)

¹⁸ Balonguki ba Yowani bázimbula, kwena mulongi wa bawu, mambu mana moosu buna malutula. Yowani wátela bodi muna kati kya balonguki ba bawu;

¹⁹ amana wábatuma kwena Pfumu benda muhyula: «Ngeyi, yi Masiya wuna wakwisa, ho twahingila mutu wa hika?»

²⁰ Ha bátula kwena Yesu, bamuzimbwadini: «Yowani Mubotiki wututumi twakuhyula: "Ngeyi, Masiya wuna wufwani mu kukwisa, ho twahingila mutu wa hika?»

²¹ Muna tangwa medina, Yesu wábuka batu balawu bakala yi bisambu bya maladi, minyanga, wákukwasa bitembu bya mbi bakala byawu yi kutemuna mesu kwena baphofu ba lawu.

²² Kahanga bavutwadi mvutu, batu babana kátuma Yowani: «Ndalwenda, lwamusamwana, Yowani, mambu mana lumoni yi mana luyuki ni baphofu babati mona hika, bakwa khonzu babati kangala, bakwa bwasi basemi, tuhuwa tuyuki, bamvumbi bafutumuki, Musamu wa Bukheti balongiwa kwena baphutu.

²³ Kyesi kwena mutu wuna wakonda yambula kikumbwala kyandi mwena meni!»

²⁴ Tangwa bávutuka bathumwa ba Yowani, Yesu wáyandika kuzonzila kikuma kya Yowani kwena mulumba-lumba wa batu: «Biki lwendi talaka mu nganga? Koma ka muswangina kana kabati ningana ku muphephi, kabwaku? Loni?

²⁵ Amana biki lwendi talaka? Mutu mosi wuwatiki miledi mya kitoku? Kaasi batu baba bisi vwata miledi mya kitoku, bisi zinga luzingu lwa lukumu, mu nzu za bathotila bisi kala.

²⁶ Biki lwendi talaka? Mbikudi mosi? Bwana, bwosu yiluzimbwadi, yandi wuluti mbikudi.

²⁷ Kikuma kya yandi básonika mu mukanda wa Nzambi»:

«Yítuma mbambala wama ha thwala ngeyi,

mu kukuyidikila nzila.»

²⁸ Yesu yiki hika: «Yiluzimbwadibwa ni heku mutu, ha kati dya baba babutuka kwena mukhetu, wuluti Yowani; kinga wuna wena wa khunda mu kipfumu kya Nzambi wumuluti.

²⁹ Batu boosu bana bámu yuka yi tulaki twa phaku, boosu bakwikila ni Nzambi kenina wasingama amana babaludi mbundu, batambwasi phi kutambula mbotika kwena Yowani.

³⁰ Kinga Bafwadisi yi balongi ba mitsiku bana bakala hana, hanga babwisi mambu kazola kubahangila Nzambi; babwisa kutambula mbotika ya Yowani.»

³¹ Yesu wuzonzi hika: «Yi banani pfwani yifwanikisa batu ba buthwena bwabu? Bafwanani yi banani?

³² Bafwanakani yi bana baba bazakadi hana zandu, babati dizonzila: "Tulusikidi mahongi ma kyesi kaasi lukiniku! Tulusidi biwolu, ludidiku!

³³ Kikuma, Yowani Mubotiki wisi, kisiku dya dipa keti kunwa vinu, amana benu yikuzonzaka: "Kitembu kya mbi kena kyawu!"

³⁴ Ha yisi meni Mwana wa mutu, yibati dya yi kunwaka, amana benu yikuzimbulaka: "Talenu mutu yandu wisi banza lwesi kudya yi kunwaka vinu, yameni nduku wa tulaki twa phaku yi basumuki.

³⁵ Kaasi boosu bana bisi landa mudimu wa Nzambi bisi songila ni zasungama zenina.»

Yesu muna nzu ya Simoni Mufwadisi

³⁶ Mufwadisi mosi wálomba kwena Yesu ndangu kenda dya ku nzu yandi. Yesu wákota muna nzu, wubongi homa phi kuna mesa.

³⁷ Kinga mwákala yi mukhetu mosi muna mbanza meni yayina, musumuki. Ha káyuka ni Yesu ku mesa kena muna nzu ya Mufwadisi, wisi nata nganza yimosi ya kabasi yi mananasi ma tsunga ma thalu ya lawu.

³⁸ Wisi telama kuna kunda dya Yesu, kuna bitambi byandi. Wekadila, kitsanga kyandi kiyandiki kunoka muna bitambi bya Yesu; kunima, wuphangusibya yi khambu zandi, wunukibya amana phi wusitibya mananasi.

³⁹ Buna kamona bwabuna, Mufwadisi wuna wámutedisa, wáyandika kudizonzila kuna mbundu: «Wadi mutu yandu kakala mbikudi, kakhani bakula keti nati kenina mukhetu yandu wubati musimba yi buna kenina: musumuki.»

⁴⁰ Amana Yesu wátambula ndinga, wuzimbudi kwena Mufwadisi: «Simoni, dyambu yena dyawu thondi yikuzimbwala.» Simoni wumuvutwadi: «Zonza Mulongi.»

⁴¹ Hanga Yesu wuzonzi: «Batu bodi bafwana kufuta pfuka za makuta ma lawu kwena mukwa zawu. Mosi kafwana kavutula khama tanu za mafwalanga amana mukwawu makumatanu.

⁴² Babodi, bwosu bakalaku yi kima kya kufuta pfuka zina, hanga mukwa pfuka wábayambwadilaza. Nati, hana kati kya babodi wahita kumutonda?»

⁴³ Simoni wumuvutwadi: «Meni mboni ni wuna kayambwadila yi pfuka ya lawu.» Yesu wumuzimbwadi: «Mboti wuzengi.»

⁴⁴ Yesu kabaluka kwena mukhetu wuna, wuzimbudi phi kwena Simoni: «Wumoni mukhetu yandu? Meni khoti mu nzu yaku, kaasi wuphekiku keti mamba kikuma kya bitambi byama; kaasi yandi wutsukudi bitambi yi matsanga mandi kusumunima phi yi khambu zandi.

⁴⁵ Wungyambiku, tangwa khotiki mu nzu yaku; kaasi yandi kabatiku lembwa kunuka bitambi byama, tuka buna khotidiki.

⁴⁶ Wutsitikiku masi ku mutwa wama, kaasi yandi wutsiti mananasi ma tsunga ku bitambi byama.

⁴⁷ Ihana yikuzimbwadi ni masumu mandi ma lawu, mamuloluki kikuma tonda dyandi dya lawu kasongidi. Kaasi mutu wuna baloludi masumu ma khunda, kisi songila phi tonda dya khunda.»

⁴⁸ Amana Yesu wázimbula kwena mukhetu: «Masumu maku malolukini.»

⁴⁹ Bana kakala bawu ku mesa bayandika kudizonzila: «Nati kenina mutu yandu, walenda lolula yi masumu ma batu?»

⁵⁰ Kaasi Yesu wázimbula kwena mukhetu: «Lukwikilu lwaku lukuhuludini: ndawenda mu ngemba.»

8

Bakhetu bana bakala mulanda Yesu

¹ Kunima, Yesu wenda mu mbanza yi mu mahata kikuma kya kulonga, mwamuna, yi kusamunaka Musamu wa Bukheti wa Kipfumu kya Nzambi ha kimosi yi bawu Kumi yi bodi,

² yi ndambu ya bakhetu bahika bana babeluka mu bitembu bya mbi yi mu bisambu bya maladi: hanga Madiya wuna bisi tela: Makatala, mwena yandu mwálubuka bitembu bya mbi tsambwadi;

³ Zyani mukhetu wa Kuza, yandu wákala pfumu wa bakalaki mu nzu ya kisalu ya thotila Eloti; Suzani yi bakhetu bahika balawu, boosu, bakala hana bima bya bawu ndangu byamusadisaka Yesu yi bathumwa bandi.

Kingana kya mukuni wa bilanga (Mth 13:1-9; Mlk 4:1-9)

⁴ Batu balawu bakala tuka mu mbanza za mutindu yi mutindu, bisi kutakana kuna kakala Yesu, wubatidi kingana kyaki:

⁵ «Mukuni mosi wenda kuna kheni, kuna kilanga kyandi. Ha kakala mwanga kheni, ndambu yahika yenda bwila mu nzila: hanga batu bamaniya dyatikisa, banuni batuka ku zilu, bisiya dya.

⁶ Ndambu ya hika yenda bwila mu mafu ma matadi: ha yamena, miti myáyumuka kikuma myákalaku mu mafu ma tsimina.

⁷ Ndambu yahika yenda bwila ha kati kya tsaku. Tsaku ziyandiki kukola ha kimosi yi ngwalengi ya bukheti; hanga zikakidikisiya.

⁸ Kaasi kheni yikwawu, yábwila mu mafu ma bukheti, yákola, yihe phi kheni khama ku khama.» Kunima dya kuzonza

bwabuna, Yesu yiki hika: «Wuna wenina yi matu ma kuyuka, kayuka!»

Kikuma kya biki kakala zonzila Yesu mu bingana
(Mth 13:10-17; Mlk 4:10-12)

⁹ Balonguki bandi bámuhyula, biki kisongidila kya kingana kyaki.

¹⁰ Yandi wubavutwadi: «Nzambi wáluheka, benu, mbakisilu ya kubakula bitsweki bya Kipfumu kya Nzambi; kaasi kwena bahika, wabazimbwalama mu bingana, ihana»:

"Bafwani kumona kaasi bisiku mona kima,
bafwani kuyuka kaasi bisiku bakula."

Yesu wubangumuni kingana kya mukuni
(Mth 13:18-23; Mlk 4:13-20)

¹¹ «Yukenu kisongidila kya kingana kyaki: mbutu, yenina ndinga ya Nzambi.

¹² Yina yábwila mu kabeta ka nzila: yenina batu bana bisi yuka ndinga ya Nzambi, kunima kiphidi-mutu wisi katulaya muna mbundu za bawu ndangu bakwikilaku hanga bahuluka nana.

¹³ Bahika benina hanga mafu ma matadi: bisi yuka ndinga ya Nzambi amana bisiya tambula yi kyesi kyosu. Kaasi yisiku zika misodi, kikumbwala kya bawu kyenina mu tangwa dya khunda, mu tangwa dya phasi, balosikya.

¹⁴ Kheni yina yábwila ha kati kya tsaku, benina babana bisi yuka Ndinga, kaasi kunima mayanu yi kimvwama yi byesi bya luzingu, bisiya kakidikisa ndangu yihaku bibundu byakola.

¹⁵ Kheni yina yábwila mu mafu ma bukheti, benina batu babana bisi yuka Ndinga ya Nzambi, balundiya muna mbundu yafwana yi ya bukheti; amana yibuti kheni yi kusipha kwa mbundu.»

Kingana kya mwinda
(Mlk 4:21-25)

¹⁶ «Ka mutu ku wisi lemisa mwinda amana kendawa fidinga katini kondilo kendawa sweka ku tsi ya thangi. Kaasi bisiwa tudika hana thandu ya muzanga wa mwinda ndangu batu boosu bakota mu nzu bamona mutemu.

¹⁷ Mukuma kweku kima kyaswamana, kyakonda zayakana, kweku kitsweki kyakonda tunguluka amana byosu byámonika ha kitelengeni.

¹⁸ Kebenu mu mana lwisi yuka, mukuma bakósikila kwena mutu wuna wenina kedi yi kima kyandi kaasi kwena mutu wuna weku yi kima, bamúbwotula keti koma kana kasi sila mbundu.»

Ngudi wa Yesu yi baphangi bandi
(Mth 12:46-50; Mlk 3:31-35)

¹⁹ Ngudi wa Yesu yi baphangi bandi bisa bamumona; kaasi balendaku kutula kuna kákala yandi kikuma kya mulumba-lumba wa batu.

²⁰ Bendi muzibwala Yesu bwabu: «Ngudi waku yi baphangi baku, ha nzila benina, bazodi ni bakumona.»

²¹ Kaasi Yesu wázimbula kwena bawu boosu: «Ngudi wama yi baphangi bama, benina batu bana bisi yuka ndinga ya Nzambi, bisiya sadila phi.»

Kulembama kwa pfunzi
(Mth 8:23-27; Mlk 4:35-41)

²² Kilumbu kimosi, Yesu wákota mu mudimba yi balonguki bandi, kahanga wubazimbwadi: «Tulabukeni ku sambwa dina dya yanga.» Amana benda.

²³ Ha bakala labuka, Yesu wánimba. Muna kithulumukina, kimbongila kyátukula hana mukanda wa mamba; masuwa máyandika kukota mamba, mu kihonza bakala.

²⁴ Balonguki bábwesuka kwena Yesu, bámutokamisa mu ndinga ya ngolu: «Mulongi, mulongi tukuluki betu!» Yesu wátokama, wakayaya pfunzi yi mamba, byádibata. Talala dyávutuka.

²⁵ Yesu wábazimbwala balonguki bandi: «Akwati kyenina kikumbwala kyenu?» Kaasi bweya bwábakwata, báyituka lawu, amana bekazonza: «Nati kenina mutu yandu? Kabati hana muswa kwena pfunzi yi mamba amana byosu, bimuyukidi!»

Kubeluka kwa mutu mosi wa bitembu bya mbi
(Mth 8:28-34; Mlk 5:1-20)

²⁶ Yesu yi balonguki bandi bátula mu tsi ya bisi Ngelasoni, yina yenina ku sambwa dyatalana yi Ngadidi.

²⁷ Tangwa kátuluka Yesu ha tsi, mutu mosi wa ku mbanza meni yana, kákala yi bitembu bya mbi wísa kuna thwala ya yandi. Tuka thama kakalaku vwata hika miledi, amana kakalaku nimba hika mu nzu yandi, kaasi muna mazyamu.

²⁸ Tangwa kámona Yesu, wákalinga, wádilosa muna malu mandi, wuzonzi phi yi ngolu zoosu: «Biki wisi kotila mambu ma meni, Yesu Mwana Nzambi wa ku zilu? Yikubokwadidi, ngyangisaku!»

²⁹ Mukuma Yesu kakala kukwasa kitembu kya mbi kwena mutu ndangu kyalubuka mwena yandi, kyamusisa. Kitembu kina tangwa dya lawu kyákala mu kati dya yandi, kyámukotila tuka thama; kakala zingila wakukasa mu miyololu yi bisengu kuna malu yi ku moku yi kumutanikina, kaasi kakala tabulamyá, amana phi kitembu kyákala mutuma katinaka mu tseki.

³⁰ Hanga Yesu wumuhyudi: «Biki khumbu yaku?» Yandi wuvutudi: «Khumbu yama "Khwingi".» Mukuma bitembu bya mbi lawu byákota mwena yandi.

³¹ Hanga bitembu bimubokwadidi Yesu ndangu kabatumaku mu kalunga.

³² Hakana, hákala yi kibuka kya bangulu bakala sosa madya muna mongu. Bitembu bina byámubokwadila Yesu ni kabatuma benda kota muna bangulu meni babana. Hanga Yesu wubaheki muswa.

³³ Bitembu bya mbi byálubuka mwena mutu, byákota mu bangulu. Hanga kibuka kya bangulu kyosu kikatuki ku mongu, kyendi kota mu yanga dya thibu, báfwa phi.

³⁴ Batu bana bakala hungula bangulu, buna bámona mambu mana, bátina, bendi nata tsangu mu mbanza yi mu mahata.

³⁵ Hanga batu balubuki mu kutala mana mahita. Bísá kuna kákala Yesu, báwana phi mutu wuna balubula bitembu bya mbi: wuzakadiki muna

malu ma Yesu, wuvwatiki miledi, mabanza ma kimutu mamuvutwakisi. Hanga batu, bweya bubakwati.

³⁶ Babana bámona mambu moosu mana mahita, bamenika buna kabelukila mutu wuna wákala yi bitembu bya mbi.

³⁷ Bakwa kinzunga kina kya Ngelasoni balomba kwena Yesu ni kakatuka ku mulambu wa bawu, kikuma bweya bwa lawu bakala bwawu. Yesu wákota mu mudimba, wavutuka phi.

³⁸ Mutu wuna balubula bitembu bya mbi wámubokwadila Yesu ndangu kakalaka yi yandi. Kaasi Yesu wámukula, wuzimbudi phi:

³⁹ «Vutuka ku nzu yaku, ndawenda samuna mambu moosu mana kasadi Nzambi kikuma kya ngeyi.» Mutu wuna wénda, wásamuna phi mambu mana moosu kámusadila Yesu.

Mwana wa Zayilusi wa mukhetu yi mukhetu wuna wasimba mvwela ya Yesu (Mth 9:18-26; Mlk 5:21-43)

⁴⁰ Tangwa kávwutwakisa, Yesu, ku sambwa dya yanga dya thibu, bámu yamba kwena mulumba-lumba wa batu, mukuma boosu bakala muhingila.

⁴¹ Mutu mosi, khumbu yandi Zayilusi, wátula. Yandi kákala pfumu wa nzu ya kimvuka ya Bayuta. Hanga wudilosí muna malu ma Yesu, wumubokwadidi ndangu kenda ku nzu yandi,

⁴² kikuma kákala yi mwana wandi yandi mosi wa mukhetu, wekalungisa mvula kumi yi zodi, kakala lakana.

Mu tangwa kakala kwenda, Yesu, mulumba-lumba wa batu wakala mukakidikisa, tselu yi tselu.

⁴³ Kinga hákala hana meni, yi mukhetu mosi wakala noka menga tukila mvula kumi yi zodi. Wámanisa kuvwa kwa luzingu lwandi kwosu kwena bandomvi, kaasi keti mutu kálendaku kumubelula.

⁴⁴ Kahanga wisi bwesuka kuna kunda dya Yesu, amana wusimbi nzenzi ya muledi wa Yesu. Muna mbala mosi, menga mámukangama.

⁴⁵ Hanga Yesu wuhyudi: «Nati wutsimbi?» Boosu báyangika kutuna ni

basadibwoku, Phetelu wuzonzi phi:
«Mulongi, mulumba-lumba wa batu
wawu wukuzyetiki, yi babana babati
kufitikisa tselu zoosu.»

⁴⁶ Kaasi Yesu wuvutudini: «Mutu
wutsimbi, mukuma ngyuki ni ngolu
zimosi zilubuki kwena meni.»

⁴⁷ Mukhetu kadimona ni wutunguluki,
hanga wisi yi tsula zoosu, wádilosa kuna
bitambi bya Yesu. Wáyandika kuzimbula,
hana mesu ma batu boosu, kikuma kina
kámusimbila Yesu yi buna kábeluka mu
mbala yimosi.

⁴⁸ Yesu wumuzimbwadi: «Mwana
wama wa mukhetu, lukwikilu lwaku
lukuhuludini. Awenda mu ngemba.»

⁴⁹ Muna tangwa dina kakala zonza
Yesu, bwabuna, mutu mosi wátuka ku
nzu ya Zayilusi wisa muzimbwala:
«Mwana waku wa mukhetu wufini.
Wumuyangisaku hika Mulongi.»

⁵⁰ Kaasi Yesu wámuyuka, amana
wuzimbudi kwena Zayilusi: «Yukaku
bweya! Kwikila lwesi, amana mwana
waku wa mukhetu kahúluka.»

⁵¹ Tangwa katula Yesu ku nzu, wábwisa
batu bakotaku mu nzu. Hanga kotisi
lwesi Phetelu yi Yowani yi Zyaki yi tata yi
ngudi wa mwana.

⁵² Batu boosu bakala dila yi kuyanana
kikuma kya mwana wa mukhetu. Hanga
Yesu wuzimbudi: «Loni, ludilaku. Mwana
kafiku, wanimba kenina.»

⁵³ Kaasi batu bayandiki kumuseya
mukuma bázaya ni mwana wufiki kedi.

⁵⁴ Kaasi Yesu wumusimbi mu koku,
wuzonzi phi mu ndinga ya ngolu:
«Tokama kwaku mwana!»

⁵⁵ Moya wandi wuvutuki, wutokami,
muna mbala mosi. Yesu wubazimbwadi
ni bamuheka bima bya kudya.

⁵⁶ Tata yi ngudi wa mwana wa
mukhetu báytuka lawu, kaasi Yesu
wábakandisa ni bazimbulaku kwena
mutu mambu mana maluta.

9

Yesu wutumi balonguki kumi yi bodi
(Mth 10:5-15; Mlk 6:7-13)

¹ Yesu wátela bawu Kumi yi bodi,
amana wábaheka ngolu yi hamu hana

thandu ya bitembu bya mbi byosu yi mu
kubuka bisambu bya kubela.

² Amana wábatuma kusamuna
Kipfumu kya Nzambi yi kubuka
bambefu.

³ Wubazimbwadi: «Lunataku kima mu
nzila: keti koka, keti waba, keti kudya,
keti makuta, amana mutu kakalaku yi
miledi myodi.

⁴ Amana yosu nzu yina lwakóta, kalenu
mwamuna yi kuna lwalubwakilamwa.

⁵ Amana muma mwosu muna
baluyambiku batu, mu kulubuka mu
mbanza, khukumunenu fusyangeri dya
bitambi byenu: ndangu kyakala
kambangu kikuma kya bawu.»

⁶ Amana bwana balubuka; báyandika
kuluta hata muna hata; mu kusamuna
Musamu wa Bukheti yi kubuka kwa
bambefu muma mwosu.

Mabanza ma Eloti mayangalakani
(Mth 14:1-12; Mlk 6:14-29)

⁷ Eloti wuna wákala mosi wa
bakyamvu baya, wuna wakala yala ku
Ngadidi wuyuki mosu mana makala luta,
amana mabanza mamuyekina
yangalakanu, kikuma bahika bakala
zonza: «Yowani wufutumuki ku bafwa.»

⁸ Bahika bakala zimbula: «Diya wuna
wulubukini». Bakwawu phi: «Mosi wa
bambikudi bakhulu wufutumuki.»

⁹ Kaasi Eloti kakala zimbula: «Yowani,
meni-meni yímubukwasa mutwa. Amana
nati kenina, yandu mbati yuka kuzonzila
mambu mana?» Amana kakala sanda
kumumona.

Yesu wudisi batu mafunda matanu
(Mth 14:13-21; Mlk 6:30-44; Ywn 6:1-14)

¹⁰ Amana bathumwa, mu kuvutuka
kwa bawu, bamuzimbwala Yesu moosu
mana bahanga. Wubabongi amana
wendi ku phungamu, ku sambwa dya
mbanza yimosi bisi tela ni Betisayita.

¹¹ Amana milumba-lumba mya batu ha
babakulabwa, hanga bamulandi. Yandi
wubayambi, wuyandiki kubazonzila
Kipfumu kya Nzambi, amana wubuki
batu, bana bakala yi mupfunu wa
kubeluka.

¹² Kaasi kuma kwáyandika kuyila;
bawu Kumi yi bodi bisa bwesuka,

bámuzimbwala: «Kula mulumba-lumba wa batu, ndangu benda sanda bizika mu mahata yi mafedime ma bela-bela ndangu bamona muma mwa kuleka yi bima bya kudya, mukuma homa thwena ku phungamu, ha kati kya tseki».

¹³ Kaasi wubazimbwadi: «Bahekenu kudya benu-benu!» Bavutudi: «Thweku yi mapha maluti matanu yi batsema bodi. Akolu ni thwenda sumba madya, betu-betu kikuma kya batu baba boosu.»

¹⁴ Mu bwana, hákala kitesu kya mafunda matanu ma bayakala. Yesu wázimbula kwena balonguki bandi: «Bazakadisenu mu bibuka bya batu makumatanu.»

¹⁵ Bahangi bwabuna, amana bábazakadiša boosu.

¹⁶ Yesu wabonga mapha matanu yi batsema bodi, wásekula mesu ku zilu amana wásakumunabya. Kunima, wábukununabya amana wáhanabya kwena balonguki ndangu bakabisabya kwena mulumba-lumba wá batu.

¹⁷ Boosu badya amana bayukuta. Bánata bitunga kumi yi byodi bya bitini bina byásala.

Phetelu wusamuni ni Yesu kenina Kidisitu (Mth 16:13-19; Mlk 8:27-29)

¹⁸ Amana kilumbu kimosi, Yesu kakala lombila ku phungamu amana balonguki bakala kumosi yi yandi. Hanga wubahyudi: «Biki misi zonga milumba-lumba mya batu kikuma kya meni?»

¹⁹ Bawu bavutudi: «Bahika bisi zonga ni ngeyi wena Yowani Mubotiki, bakwawu hika ni ngeyi, wena Diya, bakwawu bana bahika ni ngeyi, wenina mosi hana kati kya bambikudi bana ba khulu, wuna wufutumukini.»

²⁰ Yesu wubahyudi: «Amana kikuma kya benu, nati yenina?» Phetelu wuvutudi: «Ngeyi wena Kidisitu wa Nzambi.»

Yesu wusamuni lufwa yi lufutumuku lwandi

(Mth 16:20-28; Mlk 8:38; 9:1)

²¹ Yesu kabasidingisa ni bazimbulabwoku kwena mutu;

²² wuyiki: «Bulungi, Mwana wa mutu kanyokuka lawu; bamulosila kwena bambuta ba Bayuta, bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku; bamúhonda amana kilumbu kya tatu, kafútumuka.»

²³ Amana kakala zimbula kwena boosu: «Yuka ni mutu wuzodini kandanda, kadizimbakana yandi meni, katikula kitakani kyandi kosu kilumbu amana kandanda.

²⁴ Mukuma wuna watóna kuhulula moya wandi, mu kyedika katotisawa; kaasi wuna watótisa moya wandi kikuma kya meni, yandi kahúlulawa.

²⁵ Amana khi mupfunu kwena mutu kavwa tsi yosu, ho kaditotisa kwandi yandi wosu, kondilo kadizanga?

²⁶ Mukuma wuna wangyúka tsoni yi ndinga zama, Mwana wa mutu tsoni kamúyuka, tangwa kakwisa vutuka muna khembu yandi yi mu khembu ya Tata yi yina ya banzyo ba Nzambi.

²⁷ Amana, mu kyedika yiluzimbwadi, ndambu ya batu, mu kati dya babana benina haha, badifwilaku, konda kumona Kipfumu kya Nzambi.»

Khembu ya Mwana wa Nzambi (Mth 17:1-8; Mlk 9:2-8)

²⁸ Amana bilumbu keti nana byáluta, kunima ndinga zina, Yesu wabonga Phetelu, Yowani yi Zyaki, amana wátombuka yi bawu ku mongu kikuma kya kulombila.

²⁹ Amana tangwa kakala lombila, mbunzu yandi yásoba, amana miledi myandi myekina mya phembi yimosi yakala kedyamina.

³⁰ Amana, kutala, batu bodi bakala hahana, yi kuyambilaka yandi: bakala Moyize yi Diya,

³¹ bakala monika mu kati dya khembu yi kuzonzilaka kwenda kwa yandi, kuna kwafwana kusalama ku Yelusalemi.

³² Phetelu yi bakwawu khunda ku kilu kya ngolu bakala; kaasi ha bátokama, bámona khembu ya yandi yi batu bodi bana bakala yi yandi.

³³ Tangwa bakala hambwasana batu bana yi Yesu, Phetelu wumuzimbwadi: «Mulongi, bwena mboti ni twakalenu kwetu haka. Tutungenu masombolu matatu, dimosi dya ngeyi, dimosi dya Moyize yi dimosi dya Diya.» Kakalaku zaya mana kakala zonza.

³⁴ Buna kakala zonza bwana, tuti dimosi dyisi bafidinga ku kininga kyandi. Hanga balonguki bweya bubakwati, tangwa dyabafidinga tuti.

³⁵ Amana ndinga yimosi yalubuka muna tuti: «Yandu-yandu kenina Mwana wa meni, wuna yisola. Muyukilenu!»

³⁶ Tangwa yáyukalakana ndinga, Yesu yandi hika kakala. Balonguki badibati, amana konda kuzimbula kwena mutu mosi, mu bilumbu meni byabina, mu mana bamona.

Yesu wubuki mwana mosi wakala yi kitembu kya mbi
(Mth 17:14-21; Mlk 9:14-29)

³⁷ Kilumbu kyálanda, tangwa bakulumuka ku mongu, mulumba-lumba wa batu wisa mutundakana.

³⁸ Hana kati dya mulumba-lumba wa batu, mutu mosi wákalunga: «Mulongi, yikubokwadidi, mutala mwana wama wa yakala, mukuma mwana wama yandi mosi lwesi.

³⁹ Kosu tangwa kitembu kimosi kisi mukwata, mu mbala mosi, wáyandika kukalunga, kyámuningisa ngolu yi kumulubwasa mafulu-fulu, amana kisi mukatuka mu phasi, kunima dya kumuzokisa yandi wosu.

⁴⁰ Yíbabokwadila balonguki baku ndangu bakukwasakya kaasi balendaku.»

⁴¹ Yesu wahumwakina: «Mbandu yakonda lukwikilu yi yavwalangana! Yi kuna khi tangwa yikwata kadiki yi benu yi kulutambwasaka? Mutwala mwana waku kwaku.»

⁴² Bwana kakala bwesuka, kitembu kya mbi kyámubwisa ha tsi amana kyáyandika kumuningisa hika lawu. Kaasi Yesu, wákayakya kitembu kyambi, wámubelula mwana, wámuvutula phi kwena tata wandi.

⁴³ Amana boosu báyituka kikuma kya kineni kya Nzambi.

Yesu wusamuni hika lufwa lwandi
(Mth 17:22-23; Mlk 9:30-32)

Bwosu bakala yituka boosu mu mana kakala hanga, wázimbula kwena balonguki bandi:

⁴⁴ «Kwena benu, tekikenu mboti matu ku ndinga zazi: Mwana wa mutu sanda bamulambula ku moku ma batu.»

⁴⁵ Kaasi balonguki babakisayoku ndinga yina: yákala yakububika kikuma kya bawu, ndangu babakulaku ntendula yandi, amana bweya bakala bwawu mu kumuyufula kikuma kya dyambu medina.

Nati wena mbuta?
(Mth 17:22-23; Mlk 9:33-37)

⁴⁶ Balonguki bekatendana bawu yi bawu ndangu bazaya keti nati mbuta mu kati dya bawu.

⁴⁷ Amana Yesu bu kázaya kutendana kwákala mu mbundu za bawu, wátambula mwana, wámusya bela-bela yi yandi,

⁴⁸ amana wábazimbwala: «Wuna wamuyamba mwana yandu, mu khumbu ya meni, meni-meni kayambini; amana wuna wangyamba meni, wumuyambi wuna wáthuma. Mukuma, wuna wenina wakhunda kuluta benu boosu, yandi wuna phi wenina mbuta.»

Wuna wisiku lumenga, ha kimosi lwena yandi
(Mlk 9:38-40)

⁴⁹ Kaasi Yowani wuzimbudi: «Mulongi, betu tumoniki mutu mosi wukakukwasaka bitembu bya mbi mu khumbu ya ngeyi, amana tusosiki kumukandisa, kikuma kisiku landa ngeyi ha kimosi yi betu.»

⁵⁰ Kaasi Yesu wumuvutwadi: «Lumukandisabwoku, mukuma wuna kisiku lumenga, ha kimosi lwena yandi.»

Hata dimosi dya ku Samadiya dibusi kumuyamba Yesu

⁵¹ Bwosu byákala kwisalungila bilumbu bina kakala zanguka ku zilu,

Yesu wabonga lukanu lwa ngolu lwa kukwenda ku Yelusalemi.

⁵² Amana watuma bambambala ku thwala yandi. Baba babwa mu nzila amana bakota ku hata dimosi dya bisi Samadiya ndangu bamuyidikila kutula kwandi.

⁵³ Kaasi bamuyambaku, kikuma ku Yelusalemi kakala kwenda.

⁵⁴ Buna bamona bwana, balonguki bandi, Zyaki yi Yowani, bazonzi: «Pfumu, wuzodi ni twalomba kwena mbawu yatuka ku zilu ndangu yabazinisika?»

⁵⁵ Yesu wabaluka kwena bawu amana wabakaya.

⁵⁶ Amana benda ku hata dya hika.

Bana batondi kulanda Yesu (Mth 8:19-22)

⁵⁷ Buna bakala muna nzila, mutu mosi wazimbula kwena Yesu: «Yikulanda kwosu kuma kuna wakwenda.»

⁵⁸ Yesu wavutula: «Mikengi myena yi binzenzi, banuni, ku zilu, bena phi yi mazamba, kaasi Mwana wa mutu, keku yi homa kazenza mutwa wandi.»

⁵⁹ Amana wazimbula kwena mutu wa hika: «Ndanda.» Mutu yandu wavutula: «Pfumu, pheka muswa yenda zika theti tata wama.»

⁶⁰ Kaasi Yesu kamuzimbwala: «Yambula bamvumbi badizika bawu yi bawu, kaasi ngeyi ndawenda samuna Kipfumu kya Nzambi.»

⁶¹ Mukwawu kazimbula: «Pfumu, yikulanda meni; kaasi pheka muswa yenda bonga theti ndenga kwena biwutu bya mu nzu yama.»

⁶² Yesu wamuvutwala: «Wuna wusimbi tsengu mu kubundula, amana katala ku manima, kafwaniku mu Kipfumu kya Nzambi.»

10

Yesu wutumi balonguki makumi tsambwadi yi bodi

¹ Kunima dya bwabuna, Pfumu wasola balonguki makumi tsambwadi yi boodi bahika, amana kabatuma bodi-bodi, ku thwala yandi, muna kosu mbanza yi kosu homa hana kafwana kenda yandi meni.

² Kakala bazimbwala: «Mbutu ya lawu yenina, kaasi basadi, bakhunda.

Mulombenu pfumu wa mbutu kahitika basadi mu mbutu yandi.

³ Ndalwenda! Yilutumi hanga bana ba mikoku hana kati dya bambwa-ngongu.

⁴ Lunataku keti dikuta, keti waba, keti tsabatu; luhekaku mutu mboti mu nzila.

⁵ Muna nzu yosu yina lwakota, samunenu theti: "Ngemba yakala mu nzu yayi."

⁶ Amana yukani mwakala mutu mosi wa ngemba, ngemba ya benu yakala yi yandi; kondilo, yaluvutwakila.

⁷ Nangenu muna nzu meni yayina, dyenu, nwenu phi bina baluheka; kikuma bulungi musadi katambula lufutu lwandi. Lwendaku nzu muna nzu.

⁸ Muna mbanza yosu yina lwakota yi muna baluyamba, dyakenu bina baluheka;

⁹ bukeni bambefu bana bakala muna, amana bazimbwalenu: "Kipfumu kya Nzambi kibwesukini kwena benu."

¹⁰ Kaasi muna kosu mbanza yina lwakota, yuka baluyambiku, ndalwenda muna mabala-bala, zimbulenu:

¹¹ "Keti fusyangeri dya mbanza yenu dina dinamiki ku bitambi byetu, tukhukumunidya ndangu twaluvutwaladya. Zayenu phi ni Kipfumu kya Nzambi kibwesuki."

¹² Yiluzimbwadi ni mu kilumbu kina, phasi za Sotomu, za khunda zakala kuluta mbanza meni yina.»

Mbanza zina zibusi kukwikila Yesu (Mth 11:20-24)

¹³ «Khi kyadi kwena ngeyi, Kolazini! Khi kyadi kwena ngeyi, Betisayita! Mukuma wadi biphadi bina byasalama theti kwena benu wadi ni byasalama ku Tidi yi ku Sitoni, tuka thama, wadi batu ba bawu, bakala babalula bifu bya bawu, bavwata tsaki amana badifuba mu mbombi!

¹⁴ Ihana ni mu kilumbu kya pfundusu, phasi za Tidi yi Sitoni za khunda zakala kuluta benu.

¹⁵ Amana ngeyi Kaphedinawuma, wadithumba yi kuna zilu? Loni! Wakulumuka yi kuna kalunga.»

¹⁶ Yesu wuzimbudi hika kwena balonguki: «Wuna wuluyukidi benu, wungyukidi meni, wuna wulubusi benu, wumbusi phi meni; amana wuna wumbusi meni, wumubusi phi wuna wathuma.»

Kuvutuka kwa balonguki makumi tsambwadi yi bodi

¹⁷ Balonguki bana makumi tsambwadi yi boodi bavutuka yi kyesi, amana bazimbula: «Pfumu, keti bitembu bya mbi bitulemvwakidiki mu khumbu ya ngeyi!»

¹⁸ Yesu wabavutwala: «Yikala mumona Satana kubwa ku zilu hanga mutsyenzya.

¹⁹ Talenu: yiluheka hamu dya kudyatikisa banyoka yi bikhala-khala yi ha thandu ya ngolu zoosu za mbeni, amana ka kima ku kyafwana kuluhanga mbi.

²⁰ Ihana ni lusangwalaku kikuma kya bitembu bya mbi bilulemvwakidi; kaasi sangwalenu kikuma khumbu zenu zisonami mu mazilu.»

Yesu sangwadi (Mth 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Muna tangwa meni dina, Yesu wazakama yi kyesi, mu lusadisu lwa Kitembu kyatoma, amana wazimbula: «Yikukumisi, Tata, Pfumu wa zilu yi tsi, kikuma wasweka mambu mama kwena batu badimuka yi batu ba ngangu, amana wasongilama kwena bana bakhunda. Yibwabuna Tata, kikuma bwabuna watya mu tonda dyaku.»

²² «Byosu Tata wama waphekabya. Amana ka mutu ku wuzayi nani kenina Mwana ho ka Tata ku, ka mutu ku phi wuzayi nati kenina Tata ho ka Mwana ku yi kwena mutu wuna kazodi, Mwana, kumusengwamina.»

²³ Wubaluki kwena balonguki, wabazimbwala mu kingenga: «Kyesi kwena mesu mana misi mona mambu mana lubati mona!

²⁴ Mukuma yiluzimbwadi ni bambikudi lawu yi bakyamvu bazola kumona mana lubati tala benu, kaasi bamonamoku, bazola kuyuka phi mana lubati yuka, kaasi bayukamoku.»

Kingana kya Musamadiya mosi wa mboti

²⁵ Mulongi mosi wa mitsiku watelama amana wamuhyula, ndangu kamumeka: «Mulongi, biki pfwani yihanga mu kutambula luzingu lwa mvula yi mvula?»

²⁶ Yesu kamuzimbwala: «Biki basonika mu mitsiku? Abweti wisi tanga?»

²⁷ Yandi wuvutudi: «"Watonda Pfumu Nzambi waku, yi mbundu yaku yosu, yi moya waku wosu, yi ngolu zaku zoosu, yi ngangu zaku zoosu". Amana khunda waku hanga ngeyi meni.»

²⁸ Amana Yesu wamuzimbwala: «Bwabuna wuvutudi. Hanga bwabuna, amana wazinga.»

²⁹ Kaasi yandi kazola kadinungisa, hanga wuhyudi kwena Yesu: «Amana nani wenina khunda wama?»

³⁰ Yesu wavutwakila: «Mutu mosi watuka ku Yelusalemi, wakulumuka ku Yediko; wabwa ha moku ma bandwandwa, bamutambula bima byosu, bamubeta amana benda, bamusisa mu kulakana.

³¹ Nganga Nzambi mosi wakala kulumuka, bwana lwesi, muna nzila meni yina; wamumona, amana wutembi ku kyana.

³² Amana mutindu mosi, mulefi mosi watula hakana, wamumona amana watemala ku kyana.

³³ Kaasi Musamadiya mosi wakala mu kitambu, watula bela-bela yi yandi amana wamuyukila kiwayi kya lawu, buna kamumona.

³⁴ Wabwesuka, wamuzunzila masi yi vinu muna phuta amana wamukasaza. Kunima, wamuzanzisa hana thandu ya Phunda wa yandi meni, wamunata ku nzu ya banzenza amana wamusadisa.

³⁵ Amana kilumbu kyalanda, walubula mafwalanga modi, wahanabya kwena mukwa nzu ya banzenza, amana wamuzimbwala: "Musadisa mutu yandu; amana byosu bina walutikisa, yikuvutwalabya ha yikwisa vutwakisa."»

³⁶ «Khi mutu, mu kati dya bawu batatu, fwani kakala khunda wa mutu wuna babeta kwena bandwandwa?»

³⁷ Mulongi wa mitsiku wuvutudi:
«Wuna wámuyukila kyadi.» Yesu
wámuzimbwala: «Ndawenda, amana
ngeyi phi, sala bwabuna.»

Yesu ku nzu ya Malata yi Madiya

³⁸ Amana tangwa bakala muna nzila,
Yesu yi balonguki bandi, wákota mu hata
dimosi, amana mukhetu mosi, khumbu
yandi Malata, wámuyamba kuna nzu
yandi.

³⁹ Myaki wandi wa mukhetu, bakala
tela Madiya, kákala wasikuka ha kabeta
muna malu ma Pfumu, yi kuhinikinaka
phi ndinga yandi.

⁴⁰ Malata yandi wudisakikiki mu bisalu
bya lawu. Wisa kota amana wázimbula:
«Pfumu, wubatiku mona kyadi bwana
katsudikidiki, myaki wama wa mukhetu,
kisalu meni hika? Muzimbwala ni
katsadisa.»

⁴¹ Pfumu wámuvutwala: «Malata,
Malata, wubati nyengalakana yi
kudiyangisa kikuma kya bima bya lawu,

⁴² kaasi dyambu dimosi lwesi diluti
mupfunu. Madiya wusodi dyambu dya
bukheti dina bafwaniku bamubwotula.»

11

Mutindu wa kulombila (Mth 6:9-13; 7:7-11)

¹ Kilumbu kimosi, Yesu kakala lombila
homa ha mosi. Tangwa kámanisa, mosi
wa balonguki bandi wámuzimbwala:
«Pfumu, tulonga kulombila, bwosu
kálongabwa Yowani kwena balonguki
bandi.»

² Yandi wábazimbwala: «Tangwa lubati
lombila, zimbulakenu bwabu»:
"Tata,

khumbu yaku batomisaya;
Kipfumu kyaku kyisa.

³ Tuheka, lelu, madya metu ma kosu
kilumbu.

⁴ Tulolula mitsoki myetu,
mukuma betu phi, tuloludi kwena batu
boosu bana bisi tukota mitsoki.
Amana tusadisa ndangu tubwaku mu
phukumunu."

⁵ Kabazimbwala hika bwabu: «Nati
muna kati dya benu, wakala yi nduku

wandi, amana kamuyendila muna kati
dya kisuku, mu kumuzimbwala: "Nduku,
ndefisa khwanga tatu;

⁶ mukuma mosi wa banduku bama
wutuki mu kitambu, wuthudidi kuna
nzu, amana yeku yi kima yimúheka."

⁷ Amana yuka ni, muna kati, mukwawu
kamuvutwala: "Yambula kutsya
malokosi! Mwelu wakubindika wenina,
bana bama yi meni-meni ha thangi
thwenina; pfwaniku yivumbuka kikuma
kya kukuheka khwanga."

⁸ Yiluzimbwadibwa ni, yuka
kavumbukiku mu kumuhekama, kikuma
nduku wandi kenina, kavúmbuka
kikuma kya nziki-nziki yina
kasikhokwatila amana kamúheka kyosu
kina kavi mupfunu.

⁹ Amana meni, yiluzimbwadi ni
lombenu, amana balúheka, sandenu
amana lwaséngumuna, khokwatilenu
amana balúyafwadila.

¹⁰ Mukuma mutu wosu wuna wisi
lomba, bisi muheka; wuna wisi sanda,
kisi sengumuna; amana phi kwena wuna
wisi khokwatila, bayáfulula.

¹¹ Khi tata mu kati dya benu, yukani
mwana wandi kamulomba tsema, amana
kamuheka nyoka ha kifulu kya tsema?

¹² Kondilo, yuka kalomba dyaki,
kamuheka kikhala-khala?

¹³ Yukani benu bakholwa, lwazayaka
kuheka bima bya bukheti kwena bana
benu, Tata wenina kuna zilu, kahána phi
Kitembu Kyatoma kwena bana bisikya
mulomba!»

Mvutu ya Yesu kwena bambeni bandi (Mth 12:22-30; Mlk 3:22-27)

¹⁴ Yesu kakala kukwasa kitembu kya
mbi kyáhonda mutu kamama. Ha
kyálubuka kitembu kya mbi, mukwa
kamama wázonza. Amana
mulumba-lumba wa batu wáyituka.

¹⁵ Kaasi batu bahika bázimbulu bwabu:
«Mu hamu dya Bezezebula, pfumu wa
biphidi-mutu, kabati kukwasila
biphidi-mutu.»

¹⁶ Amana bahika, mu kumuleya, hanga
bamulombi kiphadi kyatuka ku zilu.

¹⁷ Amana bwosu kázaya mabanza ma bawu, wábazimbwala: «Kipfumu kyosu kina kyadíkabisa kyawu meni, kyazíluka, nzu zawulumuka zimosi ha thandu ya zikwawu.

¹⁸ Honi Satana kakala wadikabisa yandi meni, abweti kipfumu kyandi kyazyamina? Kikuma lubati zonga ni mu hamu dya Bezezebula mbati kukwasila biphidi-mutu.

¹⁹ Amana yukani meni, mu hamu dya Bezezebula mbati kukwasila biphidi-mutu, bana benu, mu hamu dya nati bisi kukwasilabya? Ihana bakádila bawu meni bazusi benu!

²⁰ Kaasi yukani mu mulembu wa Nzambi yisi kukwasila biphidi-mutu, kisongidila ni Kipfumu kya Nzambi kyisa kedi yi kuna kwa benu.

²¹ «Yukani mutu wa ngolu, wenina yi binwaninu, muna kati dya nzu yandi, bima byandi byosu byenina bya kusweka mboti-mboti.

²² Kaasi yukani mosi wahika wumuluti yandi mu ngolu kisa tula, amana kamubeta, kamubotula binwaninu byosu bina kakala sila mbundu, fwani phi kabisibya bima bina kamubongi.»

²³ «Wuna weku yi meni, yandi mutendi wama; amana wuna kisiku khoka yi meni, kisi mwanga.»

Kuvutuka kwa kitembu kya mbi
(Mth 12:43-45)

²⁴ «Tangwa kilubuki kitembu kya mbi mu kati dya mutu, kisi luta mu kati dya tseki, kyasanda homa ha kulembwila. Amana bwosu kimonihoku, kidizimbwadini: "Yikwenda vutuka, muna nzu yama, muna yilubuka."

²⁵ Amana ha kyatúla, kiwani nzu ya kukombula bukheti yi yakunenga.

²⁶ Hanga, kyendi amana kitambudi bitembu bikwawu tsambwadi bya mbi kuluta kyawu. Bikoti mwamuna amana bisikidi. Tsuka-tsuka, khadidi ya mutu wuna yekina hika ya mbi lawu, kuluta yina yatheti.»

Kyesi kya kyedika

²⁷ Buna kakala zonga bwana, mukhetu mosi wáthuta ndinga hana kati dya

mulumba-lumba wa batu amana wamuzimbwala: «Kyesi kwena kundu dina dyákuyimita yi mayeni mana makuyemika!»

²⁸ Kaasi yandi wávutula: «Kyesi, kaasi kyesi kya lawu kwena bana bisi yuka ndinga ya Nzambi amana bisiya sadila.»

Kulomba kwa kidimbu
(Mth 12:38-42)

²⁹ Bwosu wakala basa mulumba-lumba wa batu, yandi wayandika kuzimbula: «Mbandu yayi, ya mbi yenina! Yibati lombamba kidimbu. Batámbulaku kidimbu kya hika, kaka kyakina kya Yonasi.

³⁰ Mukuma, bwosu kákala, Yonasi, kidimbu kikuma kya bisi Ninive, phila mosi Mwana wa mutu kakála kidimbu kikuma kya mbandu yayi.

³¹ Pfumu wa mukhetu wa ku banda katélama, mu kilumbu kya pfundusu, ha kimosi yi batu ba mbandu yayi, amana kabáfunda, kikuma yandi, mu binzunga bya kyana bya tsi katuka kikuma kya kuyuka mudimu wa Solumoni. Kinga yandi wenina haha, wuluti Solumoni.

³² Batu ba ku Ninive batélama, kilumbu kya pfundusu, ha kimosi yi mbandu yayi, amana bafúndaya, kikuma bawu básoba bikalulu, mu malongi ma Yonasi. Kinga yandu wenina haha, wuluti Yonasi.»

Mwinda wa lutu
(Mth 5:15; 6:22-23)

³³ «Ka mutu ku walemisa mwinda kikuma kya kuswekawa holo kusyawa ku tsi ya nzungu ya tuma; kaasi bisiwa sya hana muzanga; ndangu bana bakóta bamona kyesesi.

³⁴ Disu dyaku dyena mwinda wa lutu; yukani disu dyaku dyakala bukheti, lutu lwaku lwosu lwakuyinika lwenina; kaasi yukani dyakukala dyafwa, lutu lwaku phi mu phipha lwenina.

³⁵ Ihana ni zaya kulunda kyesesi kina kyenina mwena ngeyi ndangu kikalaku phipha.

³⁶ Honi lutu lwaku lwosu lwena lwa kuyinika, konda kukala keti kitini kimosi mu phipha, lwakála lwosu mu mwini, hanga mwinda wukulemini mu mitsyenzya myandi.»

Yesu bafundi Bafwadisi yi Balongi ba mitsiku
(Mth 23:1-36; Mlk 12:38-40)

³⁷ Buna kakala zonza, mufwadisi mosi mutedisi kenda dya ku nzu yandi. Yesu wákota, wénda hana mesa.

³⁸ Mufwadisi wáyituka mu kumona ni Yesu kadisukudiku, bwosu buna myakala lombamba mitsiku mya bawu, ku thwala kudya.

³⁹ Kaasi Pfumu kámuzimbwala: «Benu, Bafwadisi, lwisi semisa phenza ya kopha yi ya longa, kaasi ku tsya mbundu, lwabasa yi nzala bwifi yi khu.

⁴⁰ Batu bakonda ngangu! Wuna wáhanga phenza, ka yandi ku phi wáhanga kati?

⁴¹ Kaasi hanakenu hanga makabu ma khenda, bina byena mu kati, amana byosu byakála bya kasemi kikuma kya benu.

⁴² «Kaasi khi kyadi kwena benu, Bafwadisi, kikuma lwisi futa kimosi kya kumi kya khaya za tsudi ya kitoku yi zina za mu musitu yi ndunda zoosu za khunda-khunda. Kaasi lwisi lenza masonga yi lungongu lwa Nzambi. Mamana mambu mafwani kusalaka, konda kuzimbakana mana masadini.

⁴³ «Khi kyadi kwena benu, Bafwadisi, kikuma lwisi tonda kuzakala ha kiti kya theti, mu nzu ya kimvuka ya Bayuta yi kubongaka mboti mu mazandu.

⁴⁴ Khi kyadi kwena benu! Kikuma lwena hanga mazyamu malamba amana batu bisi dyatama hana thandu konda kuzaya.»

⁴⁵ Mosi wa balongi ba mitsiku wámuzimbwala: «Mulongi, mu kuzonza bwabuna, wututukwani betu phi!»

⁴⁶ Amana yandi wávutula: «Khi kyadi kwena benu phi balongi ba mitsiku! Mukuma lwisi longidila, kwena batu, bizitu bya phasi mu kunata, amana lwisi byoku simba, benu-benu, keti ku mulembu wumosi.

⁴⁷ Khi kyadi kwena benu! Lwisi tunga mazyamu ma bambikudi, kinga batata benu babahonda!

⁴⁸ Ihana lubati ta kimbangi, amana lubati sikununa mihangu mya batata

benu, mukuma bawu bahonda bambikudi, amana ihana benu lwisima batungila!

⁴⁹ Ihana ni mudimu wa Nzambi wuzimbudi: "Mbate hitika bambikudi yi bathumwa; amana bahika hana kati dya bawu, babahonda, babanyokuna phi."

⁵⁰ Ndangu bafutisa, kwena mbandu yayi, menga ma bambikudi boosu, mana matyakana tuka ku luyanduku lwa tsi,

⁵¹ tuka ku menga ma Abelu tii yikuna menga ma Zakadiya, wuna bahonda ha kati dya mesa ma kimenga yi nzu ya Nzambi. Kyedika, yiluzimbwadibwa, bafutisama kwena mbandu yayi.

⁵² «Khi kyadi kwena benu balongi ba mitsiku! Kikuma lwakatula tsabi ya mazaya; benu-benu lukotiku, amana bana bazola kukota, lwabakandikisa.»

⁵³ Tangwa kalubuka kwakuna, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi bayandika kumulundika yi kumuhyula mambu ma phila yi phila;

⁵⁴ bamuleya ndangu bamukwata mu dyambu dimosi dyalubuka mu munwa wandi.

12

Bana bisi disamuna ni bakwa Yesu
(Mth 10:26-27)

¹ Muna tangwa meni dina, mulumba-lumba wa batu wawongama mu mafunda kumi-kumi, hanga batu bekadidyatikisa bawu yi bawu. Yesu wayandika kuzimbula, theti, kwena balonguki bandi: «Dikengenu yi muvimbu wa Bafwadisi, wuna wa disu ku tsi ya lukaya.

² Amana heku kima kyaswamana, kyakonda sengumuka; ka kima ku kya kitsweki kyakonda zayakana.

³ Yi hakana ni mambu moosu lwazonza mu kisuku, mayukalakana mu kati dya mwini; amana mana lwafweta mu matu, mu masuku ma kuphata, mayukalakana mu ndinga ya ngolu, mu midilu mya nzu.»

Wuna bafwani kubanga
(Mth 10:28-31)

⁴ «Yiluzimbwadibwa, kwena benu banduku bama ni lubangaku bana bisi honda lutu kaasi kunima dya bwana, bafwaniku kusala kima kiluti.

⁵ Yilusongila nani lufwani kubanga: Bangenu mutu wuna wena ti kunima dya kuhonda, kena yi hamu dya kululosa ku bilungi. Yi bwabuna, yiluzimbwadibwa ni yandi lufwani kubanga!»

⁶ «Luzayibwoku ni makyokya matanu balendama tekisa mu mafwalanga modi? Kinga keti mosi hana kati dya mawu, kazimbakaniku ku thwala ya Nzambi.

⁷ Ketu tsuki za mutwa myenu, zoosu za kutanga zenina. Lubangaku, lweni mupfunu, kuluta lawu dya banuni ba khunda!»

*Kutambwasa ho kubwisa Yesu
(Mth 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ «Yiluzimbwadibwa ni wuna wathambwasa ku thwala ya batu, Mwana wa mutu kamutambwasa phi ku thwala ya banzyo ba Nzambi.

⁹ Kaasi wuna wathuna ku thwala ya batu, bamutuna ku thwala banzyo ba Nzambi.

¹⁰ Wosu wuna wazonza mbi kikuma kya Mwana wa mutu, kaloluka; kaasi kwena wuna wasawula Kitembu Kyatoma, kalolukaku.»

¹¹ «Amana tangwa balunata mu nzu za kimvuka za Bayuta, keti ku thwala ya bapfumu yi bambuta, mu kulusambisa, ludyangisaku kikuma kya phila yina lwadithatumuna, keti buna lwazimbula,

¹² mukuma, Kitembu Kyatoma kalulonga, muna tangwa medina, mana mafwani kuzimbula.»

Kingana kya mvwama wa konda mayedi

¹³ Mutu mosi, muna kati dya mulumba-lumba, wamuzimbwala: «Mulongi, muzimbwala phangi wama twakabana yi meni kuvwa kwetu.»

¹⁴ Yesu wumuvutwadi: «Mukwetu, nati wungyadike meni zusi dya benu holo mukabudi wa kuvwa kwenu?»

¹⁵ Hanga wubazimbwadi: «Dikengenu mu lukusu lwa mbongu, mukuma keti mu kuvwa kwa lawu, luzingu lwa mutu lweku mu bima byandi.»

¹⁶ Kahanga wubatidi kingana kimosi: «Mafu ma mutu mosi wa mvwama hanga malubudi mbutu ya lawu.

¹⁷ Kakala yindula amana wudizonzidi: "Biki yihanga? Mukuma yeku yi homa hafwani mu kulumbika mbutu yama."

¹⁸ Hanga wuzonzi hika: "Tala buna yihanga: Yimwanga khila zama, amana thungi za hika za mbuta; ndangu yilumbika ngenza zama zoosu yi bima byama bya hika.

¹⁹ Amana yidizonzidi: Moya wama, bima bya lawu wenina byawu bya kusweka kikuma kya mvula za lawu; lembwa kwaku, dya, nwa amana ta mukinzi."

²⁰ Kaasi Nzambi wumuzimbwadi: "Zoba dya mutu! Mu phipha meni yayi bakulombalwa luzingu lwaku. Amana bima byabi wulumbiki, byana byakala?"

²¹ «Phila mosi bwena kwena mutu wuna wisi lumbika kimvwama kikuma kya yandi meni; kaasi keku mvwama kikuma kya Nzambi.»

*Kusya mbundu mwena Nzambi
(Mth 6:25-34)*

²² Kunima Yesu wazimbula kwena balonguki bandi: «Ihana yibati luzimbwala: Ludyangisakaku kikuma kya luzingu lwenu ni biki lwadya, keti kikuma kya lutu lwenu, ni biki lwavwata.

²³ Mukuma, luzingu luluti kudya, amana lutu luluti muledi.

²⁴ Simbululenu Bangandwanganga: bisiku kuna, bisiku hela; beku keti fuka, keti khila, amana Nzambi kisi badisa! Kinga benu, lwenina yi mupfunu wa lawu, kuhyoka banuni!

²⁵ Nati muna kati dya benu, mu nyengi dyandi, fwani kaleyisa keti koma ka luzingu lwandi?

²⁶ Yuka ni lubatiku lenda keti dyambu dya khunda, kikuma kya biki lubati diyangisila mu mambu mana masadini?

²⁷ Simbululenu bithundu buna bisi lubuka: byawu byisiku sala, bisiku tunga muledi; kaasi yiluzimbwadibwa ni keti Solumoni, muna khembu yandi yosu, kawwataku hanga bithundu bina.

²⁸ Yukani Nzambi kavwatisaka bwana mwangu wenina lelu mu bilanga amana mbasi balosiwa ku mbawu, mukyedika, kahángabwa kikuma kya benu phi, batu ba lukwikilu lwakhunda!

²⁹ Amana benu, lusandaku bina lwadya keti bina lwanwa, lukalaku phi yi kiwayi.

³⁰ Kikuma yibyana bima bisi sanda, konda kulembwa, batu ba tsi yosu bana bakondi zaya Nzambi. Kaasi benu, Tata wenu wuzayi ni mupfunu biluyenina.

³¹ Sandenu benu theti Kipfumu kya Nzambi, amana balúkosikila bikwawu.»

Kuswekila bimvwama ku zilu (Mth 6:19-21)

³² «Bangaku, koma ka kibuka kya mikoku! Mukuma busephidisi kwena Tata wenu mu kuluheka Kipfumu kya Nzambi.

³³ Tekisenu kuvwa kwenu amana hanenukwa mu makabu ma khenda. Diyidikilenu benu-benu tsaki za makuta mana misiku zangana, kimvwama kina kisiku mana mu mazilu, kuna keti mwifi mosi kisiku tula, amana keti tseledi mosi kadyakyoku.

³⁴ Mukuma, hana henina kimvwama kyenu, hahana hakála mbundu yenu.»

Batsinzidi ba kitsungila

³⁵ «Kalakenu bayilama, mukaba muna luketu amana mwinda myenu mya kulemisa.

³⁶ Amana kalenu hanga batu babati hingila ni pfumu wa bawu, kavutuka ku mukinzi wa longu; ndangu bamukangwala ha kakwisa khokwatila.

³⁷ Kyesi kwena basadi bana kawána pfumu, mu kutula kwandi, bakála batokama! Mu kyedika, yiluzimbwadibwa ni kavwáta yameni miledi mya kisalu, kabaheka kifulu ha mesa, amana kakwisa basila bima.

³⁸ Kisa mu kisuku holo mu khoku watheti, yukani kabawana bwabuna, khi kyesi kwena bawu!»

³⁹ «zayenubwoku mboti ni wadi mukwa nzu kazayaka khi tangwa kakwisa mwifi, kakhanaku yambwadila bakota mu nzu yandi.

⁴⁰ Benu phi, kalenu bayilama, mukuma Mwana wa mutu kakwisa mu tangwa dina lukondi yindula.»

Musadi wa bukheti yi wa mbi (Mth 24:45-51)

⁴¹ Hanga Phetelu wahyula: «Pfumu, wuti kingana kina kikuma kya betu lwesi ho kikuma kya batu boosu?»

⁴² Amana Pfumu wáwutula: «Nati kalema wa ngangu yi wuna bisi sila mbundu? Wuna kenda sanda pfumu wandi amana wámuheka kiyeka kya kutadikilaka nzu yi basadi bahika mukusya ni kabahekaka ndambu ya bawu ya madya mu tangwa dina difwani.

⁴³ Kyesi kwena musadi wuna yukani pfumu, mu kutula kwandi, kisa muwana muna kisalu meni kina!

⁴⁴ Mu kyedika, yiluzimbwadi: kamúswanika kalenga talaka bima byandi byosu.

⁴⁵ Kaasi ho musadi wuna kadizonzila: "Pfumu wama zingididi mu kukwisa", kayandika kubabetaka basadi ba bayakala yi basadi ba bakhetu; kadyaka, kanwaka amana kazelaka malafu,

⁴⁶ pfumu wa musadi meni yayina kakwisa kilumbu kimosi kina kamuhingidiku yandi yi mu tangwa dina kazayiku; amana pfumu kamuheka ndola yiluti kitesu kunima, kamúsyá mu kanga dya bana bisiku lemvuka.

⁴⁷ Musadi wuna wisi dizayila luzolu lwa pfumu wandi, kaasi konda kuyidika kima holo konda kusala luzolu lwa pfumu wandi, bamuzyatwasa mafimbu ma lawu.

⁴⁸ Kaasi, musadi wuna wukondibwa zaya amana kisi hanga mambu mana mafwani mamuzyatwasa, katám-bula mafimbu ma khunda. Kwena wuna baheka lawu, bamulomba phi lawu; kwena wuna báswekisa lawu, bamulomba hika kuluta.»

Yesu, kisina kya ngyengu (Mth 10:34-36)

⁴⁹ «Yisa sya mbawu ha tsi; bwosu thondibwa ni yatekila lema!

⁵⁰ Yena yi mbotika yimosi mu kutambula amana mbundu ha thandu yingyena tii yi kuna bwalungila!

⁵¹ Benu lubanzi ni ngemba yisa nata ha tsi? Loni, kaasi yiluzimbwadibwa ni ngyengu.

⁵² Mukuma tuka buthwena, batu batanu, muna nzu yimosi bahambana, batatu mu kimbeni yi bodi amana bodi mu kimbeni yi batatu.

⁵³ Bakala badihambula: tata mu kimbeni yi mwana wa yakala, amana mwana wa yakala mu kimbeni yi tata, ngudi mu kimbeni yi mwana wandi wa mukhetu amana mwana wa mukhetu mu kimbeni yi ngudi, buko bwa mukhetu mu kimbeni yi mukhetu wa mwana wandi amana mukhetu wa mwana mu kimbeni yi buko bwandi bwa mukhetu.»

Kubakula bidimbu bya matangwa (Mth 16:2-3)

⁵⁴ Yesu kazonza hika kwena mulumba-lumba wa batu: «Tangwa lwisi mona tuti dimosi tungamu kuna mazyokidi ma tangwa, lwisi zonga: "Mvula wisi," amana bwana bulungidi.

⁵⁵ Amana tangwa yisi fula pfunzi ya ku banda, lwisi zonga: "Mwini lawu kwakala", amana bwana bulungidi.

⁵⁶ Bakavungalosi! Luzayi kubanguna mitindu mya tsi yi mya zilu; amana abweti lwisiku lenda kubakula mutindu wa tangwa dyadi?»

Kuyukana yi mbeni waku (Mth 5:25-26)

⁵⁷ «Amana kikuma kya biki lwisiku zengila mwana benu-benu mambu mana mena masungama?

⁵⁸ Tangwa lwendi mu kibangi yi mbanda waku ku nganda, dikasikisa lwayukana yandi buna lwenina mu nzila. Sandaku ni mbanda waku kakunata ku thwala banganzi, amana nganzi wukulambudi kwena baphumbulu, baphumbulu ndangu bakutimbula mu luzumu.

⁵⁹ Yikuzimbwadibwa ni mwamuna walubukamwoku yuka ni khaku kedi wufuta pfuka yina yi kuna dikuta dya tsuka.»

13

Kubalula mbundu ho kufwa

¹ Muna tangwa medina, ndambu ya batu bamenika kwena Yesu buna katuma mbala yimosi Philatu batu mu kuhonda bisi Ngadidi bamosi bana bakala yoka mikhayilu.

² Yandi wubavutwadi: «Benu lubanzi ni bakwa Ngadidi meni babana, basumuki bakala kuluta bisi Ngadidi bahika, kikuma kya buna banyokuki mu mutindu wuna?

³ Loni, yiluzimbwadibwa; kaasi ho ni lubaludiku bikalulu byenu, lwaziluka benu boosu hanga bawu.

⁴ Ho phi lo, batu bana kumi yi nana babwila kibaka kya kaleyi kya Silowe kina kyabahonda phi, lubanzi basumuki bakala kuluta batu boosu bahika ba ku Yelusalemi?

⁵ Loni, yiluzimbwadibwa; kaasi ho ni lubaludiku bikalulu byenu, phila mosi lwafwa benu boosu.»

Kingana kya mufiki wakonda ha

⁶ Yesu wabatila kingana kyaki: «Mutu mosi kakala yi miti, wafwanana yi mumanga, bisi tela ni mufiki kakuna muna kilanga kyandi kya vinu. Wisa sanda kibundu kya fiki kwakuna, kaasi kawanakyoku.

⁷ Hanga wuzonzi kwena musadi wa vinu: "Tala, mvula tatu kedi yisi kwisa sanda kibundu kya fiki ku mufiki wawu, amana yisikyoku wana. Kisongidila, kwangawa! Kikuma kya biki wisa tambula mafu ma khatu konda kikuma?

⁸ Musadi wa vinu wumuvutwadi: "Pfumu, yambwadilawa hika mvula yayi; tangwa yisima hika mu kabeta amana yimana sya mvumvu.

⁹ Mbanzi, walenda ha bibundu mvula yakwisa; holo, wakwangawa.»

Yesu wubeludi mukhetu mu kilumbu kimosi kya sabata

¹⁰ Kilumbu kimosi kya sabata, Yesu kakala longa muna mosi ya nzu ya kimvuka ya Bayuta.

¹¹ Kinga mukhetu mosi wa mbefu wakala hana, baloka mulumba kwena

kitembu kya mbi, tuka mvula kumi yi nana; wavwembama kakala amana kakalaku lenda kuvumbuka buna bufwani.

¹² Tangwa kámumona Yesu, wámutela amana wázimbula: «Mukhetu, wukutumuki mu kimbefu kyaku.»

¹³ Amana wámuthetika moku. Muna mbala mosi mukhetu wasungama amana wuyandiki kuzatula Nzambi.

¹⁴ Kaasi pfumu wa nzu ya kimvuka ya Bayuta, kasephilaku kikuma Yesu walungisa kubelula kuna, mu kilumbu kya sabata. Wuzimbudi kwena kibuka kya batu kina kyakala hakana: «Hena yi bilumbu bisambanu bya kisalu, alwisa dibukisaka muna bilumbu meni byabina, kaasi lwisaku mu kilumbu kya sabata.»

¹⁵ Pfumu wumuvutwadini: «Ha lwenina benu bakavungalosi, kosu mutu wa benu kisiku kutumuna ngombi kondilo ane^a wandi muna dinda, mu kilumbu kya sabata, mu kumunata ndangu benda munwisa mamba?»

¹⁶ Amana mukhetu yandu, mwana kena muna butuka dya Bulahami, amana Satana wámukasa tuka mvula kumi yi nana, kisongidila bulungiku ni bamukutumuna misinga myandi, mu kilumbu kya sabata?»

¹⁷ Buna kakala zonga bwabuna, bana bakala mutendisa tsoni zábakwata; amana kibuka kyosu basephidi kikuma kya mambu moosu ma khembu kakala hanga.

Kingana kya ngenza za mutadi (Mth 13:31-32; Mlk 4:30-32)

¹⁸ Yesu kakala zimbula: «Yi biki kifwanakani Kipfumu kya Nzambi? Yi biki pfwani yifwanikisakya?»

¹⁹ Kifwanakani yi ngenza ya tidi kabonga mutu mosi amana wátimbulaya muna masamba mandi; yimeni, yakituka miti, amana banuni ba ku zilu bisa tunga mazamba ma bawu muna mihandi myandi.»

^a **13:15 13:15** Muna bikalulu bya bikanda byahika, mbisi wuna ane bakala musadila hanga mbisi wuna wisi tikula mazitu. Kenina wakhunda kuluta baphunda bana bakodini. Bisi muzayila muna matu mandi ma kaleyi. Ane kenina kidimbu kya kudikumuna kwa Masiya.

Kingana kya muvimbu (Mth 13:33)

²⁰ Yesu wuzimbudi hika: «Yi biki pfwani yifwanikisa Kipfumu kya Nzambi?»

²¹ Kifwanakani yi muvimbu kabonga, mukhetu mosi, amana wákotisa muna ndambu ya pfuba tii yi kuna kyáthutumuka kithoba kyosu.»

Mwelu wafitakana (Mth 7:13-14; 7:21-23)

²² Yesu kakala luta mavula yi mahata yi kwendalongaka musamu wa Nzambi kinzila-nzila mu kukwenda ku Yelusalemi.

²³ Mutu mosi wámuhyla: «Pfumu, batu ba khunda lwesi bahuluka?» Yesu wabavutwala:

²⁴ Syenu khwakasu lwakotila ku mwelu wafitakana; mukuma, yiluzimbwadi ni, balawu basanda mu kukota amana balendabwoku.

²⁵ «Buna katelama mukwa nzu amana kayafikila mwelu, kuna benu, lwasala ku nzila, lwayandika kukhokwatila kuna mwelu yi kuzonzaka: "Pfumu, tuyafwadila!" Kaluvutwala: "Benu, nzayiku keti ku biki lutuki!"

²⁶ Hanga luyandiki kuzimbula: "Twakala dya yi kunwa ku thwala ngeyi, amana ngeyi wakala longa muna nzila za mbuta za mavula ma betu."

²⁷ Amana kaluvutwala: "Nzayiku keti ku biki lutuki. Halukenu yi meni, benu boosu lwisi hanga mbi!"

²⁸ Hahana kwakala bidilu yi makwenzi, tangwa lwamona Bulahami, Kizaki, Yakobi yi bambikudi boosu muna Kipfumu kya Nzambi, amana balukukwasa ku nzila!

²⁹ Batuka ku tsosu yi ku ndamba, ku londi yi ku banda mu kutambula kifulu ku mesa mu Kipfumu kya Nzambi.

³⁰ Amana, hakala yi batu batsuka batekila, amana batu batheti, basukinina.»

Yesu yi Yelusalemi (Mth 23:37-39)

³¹ Muna tangwa medina, ndambu ya Bafwadisi bisa muzimbwala: «Ndawenda, katuka haha, mukuma Eloti kabati tonda kukuhonda.»

³² Wubavutwadi: «Ndenu lwenda zimbula kwena mukengi wuna wa nduka za mbi: "Yikúkwasa biphidi-mutu amana mbeludi lelu yi mbasi; kilumbu kya tatu mbanisibya."»

³³ Kaasi bufwani yilanda nzila yama lelu, mbasi yi kilumbu kyalanda; mukuma bufwaniku ni mbikudi bamuhondila kuma kwahika ho ka ku Yelusalemi ku.»

³⁴ «Yelusalemi, Yesulusalemi, ngeyi wisi honda bambikudi yi kuhondila ku matadi bana bisi kuhitika! Mbala kwa nzodi kedi kukutikisa bana baku bwosu kisi kutikisa, ngudi wa khoku, bana bandi ku tsi ya mahela mandi, kaasi lwázolabwoku!

³⁵ Yi bwabuna, nzu yenu yikituki yamba. Yiluzimbwadibwa ni lwambónaku kedi tii yi kuna dyakwísila tangwa dina lwazimbula: Kasakumuka wuna wukwisa mu khumbu ya Pfumu!»

14

Yesu buki mutu

¹ Kilumbu kimosi kya sabata, Yesu wisa dya ku nzu ya mosi wa bapfumu ba Bafwadisi, amana bawu bakala musimbulula yi tsikiningi.

² Mukwa maladi ma zatu mosi wákala kuna thwala yandi.

³ Yesu wuhyudi kwena Bafwadisi yi balongi ba mitsiku: «Mitsiku mibati hana muswa ho lo, wa kubuka mutu mu kilumbu kya sabata?»

⁴ Kaasi bahwena talala. Hanga wumubongi mbefu, wámubuka amana wámusula kenda.

⁵ Kunima, wabazimbwala: «Nati ha kati dya benu, yukani mwana wandi ho lo ngombi wandi kabwa mu buku dimosi, kakonda mulubula yi tswatsu, mu kilumbu kya sabata?»

⁶ Kaasi balendaku kuvutula ku kyufu kina.

Phila ya kusola kifulu yi phila kutedisa

⁷ Yesu wáta kingana kwena batu bana bátedisa, kikuma kámona buna bakala sola bifulu bya theti. Kábazimbwala:

⁸ «Yukani bakutela, kwena mutu, ku mikinzi mya longu, wendaku dizakadisa ha kifulu kya theti. Hakala nana ni mutu mosi kuhyoki ngeyi mu lukumu kátedisiki;

⁹ amana, wuna wulutedisiki benu boodi, kisa kuzimbwala: "Sisila yandi kifulu." Tsoni wayúka mu kwenda dizakadisa ku kifulu kya tsuka.

¹⁰ Kaasi tangwa bákutedisi, ndawenda sikuka ku kifulu kya tsuka, ndangu mu tangwa dina kakwisa wuna kutedisiki, kakuzimbwala: "Nduku wama, tombuka ku thwala." Amana bwakála kikuma kya ngeyi lukumu ku thwala batu boosu bana bakála ku mesa ha kimosi yi ngeyi.

¹¹ Kikuma, "wuna wadítombula bamukulumuna; amana wuna wadíkulumuna, bamútombula.»

¹² Yesu wázimbula phi kwena wuna wámutedisa: «Tangwa wisi hana madya ma mu suka keti ma mu masikidika, wutedisaku banduku baku, keti baphangi baku, keti bakwa kikanda kyaku, keti bamvwama babana lwabandakana bawu; bakuvutwala nana, kilumbu kina kyakala kya bawu, hanga bakuvutwadi ngeyi phi buna wubasadidi.

¹³ Kaasi yuka ni wuzodi kuta mukinzi, tedisa baphutu yi bakwa bifu bya mutindu yi mutindu yi bifwa malu yi moku phi yi baphofu.

¹⁴ Wakála yi kyesi, kikuma beku yi kima bakuvutwala. Mukuma, wafútama tangwa bafútumuka batu basungama.»

Kingana kya mukinzi wa mbuta (Mth 22:1-10)

¹⁵ Buna káyuka bwabuna, mosi wa batu bana bakala ku mesa wázimbula kwena Yesu: «Kyesi kwena mutu wuna wadya mu Kipfumu kya Nzambi!»

¹⁶ Yandi wámuvutwala: «Mutu mosi wáta mukinzi wa mbuta, amana wátedisa lawu dya batu.

¹⁷ Mu tangwa dya kudya, wátuma musadi wandi kenda bazimbwala batu bana katedisa yandi: "Alwisenu! Bima byosu bya kuyidika kedi byena."

¹⁸ Kaasi bawu boosu, mutu yi mutu, kakala lomba ndoluka. Watheti kamuzimbwala: "Kilanga kimosi thuki mu kusumba, buluti mboti, yenda talakya; ndolula."

¹⁹ Mukwawu kámuzimbwala: "Bangombi kumi thuki mu kusumba, yendi bameka phi; Yikulombibwa, wandolula."

²⁰ Wahika wuzimbudi: "Buthwena khwediki, pfwaniku kwisa."

²¹ Musadi, mu kuvutuka, wázimbula mambu mana kwena pfumu wandi. Hanga pfumu wa nzu, mu khabu, wuzimbudi kwena musadi wandi: "Awenda tswatsu muna mabala-bala ma mbuta keti mana ma khunda, ma mbanza, amana nata kwaku baphutu yi batu bana bena yi bifu bya lutu, mutindu yi mutindu yi bifwa mesu yi bana bisi tinguna."

²² Hanga kunima, musadi wisa zimbula: "Pfumu, buna wulombiki busalami, kaasi bizika bisadi hika bya khatu."

²³ Hanga pfumu wuzimbudi kwena musadi: "Awenda muna nzila yi mu mikinda mya bilanga, balundika batu mu kukota ndangu nzu yama yabasa."

²⁴ Mukuma, yiluzimbwadibwa: ka mosi ku, wa batu bana batedisa wayédika madya ma meni.»

*Abweti kukituka mulonguki wa Yesu
(Mth 10:37-38)*

²⁵ Milumba-lumba mya batu myakala kangala yi Yandi. Yandi wubaluki amana wubazimbwadi:

²⁶ «Yuka mutu wisi kwena meni amana konda kabwisa tata wandi yi ngudi wandi yi mukhetu wandi yi bana bandi yi baphangi bandi ba bayakala yi baphangi ba bakhetu, keti luzingu lwa yandi meni, kafwaniku kukala mulonguki wa meni.

²⁷ Wuna wukondi nata kitakani kyandi amana kandanda, kafwaniku kukala mulonguki wa meni.

²⁸ Amana nati hana kati dya benu, wázola katunga nzu ya musyetebengi, wakonda zakala theti kikuma kya kutala ho mbongu zafwana kena zawu mu kumanisina kisalu.

²⁹ Kondilo, kunima dya kusikula mupfundila, konda kalenda kumanisaya, amana bana boosu bakwisa mumona bakonda museya

³⁰ mu kuzimbula: "Mutu yandu wáyandika kutunga kaasi kalendaku mu kumanisa!"

³¹ Holo, khi pfumu, yuka ni kendanwana yi pfumu wahika, kazakalaku theti mu kudihiyula yuka wufwani, yi bayakala mafunda kumi, kunwanisa wuna wubati kwisa ku thwala yandi yi mafunda makumodi?

³² Yuka loni, buna kenina hika wuna kyana, kamútumina mbambala mu kulomba ngemba.

³³ Yi bwabuna ni, ha kati dya benu, wuna wukondi kudibwisa yi bima byandi byosu kapfwaniku kala mulonguki wa meni.»

*Mungwa wakonda mupfunu
(Mth 5:13; Mlk 9:50)*

³⁴ «Mungwa kima kya mboti. Kaasi honi munzenzu wukondi, yi biki bavúwalawa?

³⁵ Weku hika mboti keti kikuma kya mafu, keti kikuma kya mvumvu; bisiwa losa ku nzila. Wuna wena yi matu ma kuyuka, kayuka!»

15

*Kingana kya mukoku watota, wumoniki phi
(Mth 18:12-14)*

¹ Bakalaki ba phaku yi basumuki boosu, babwesuka kwena Yesu ndangu bamuyuka.

² Bafwadisi yi balongi ba mitsiku bázimbula mu kumukumba: «Kisi yamba basumuki, kisi dya ha kimosi yi bawu!»

³ Hanga Yesu wábatila kingana kyaki:

⁴ «Khi mutu ha kati dya benu, yuka kákala yi mikoku khama, amana katotisa wumosi, kasísaku makumi vwa yi vwa mahika muna nganga ndangu kenda

sanda wuna wutotiki, tii yi kuna kaséngumunawa?

⁵ Amana buna kaséngumunawa, kasyáwa ha mahembu mandi yi kyesi kyosu.

⁶ Amana mu kuvutuka ku nzu yandi, kátela banduku yi bana kabandakana bawu mu kubazimbwala: "Sangwalenu yi meni, mukuma tsengumuniwa mukoku wama wuna wátota!"

⁷ Yiluzimbwadi: "Phila mosi, kyesi kya lawu kyakála mu zilu, kikuma kya musumuki mosi wubaludi mbundu, kuluta batu bana basungama makumi vwa yi vwa bana beku yi mupfunu wa kubalula mbundu.»

Kibendi kya makuta kyátota, kimoniki

⁸ «Holo, khi mukhetu, yuka kakala yi bibendi kumi amana katotisa kibendi kimosi, kakwikaku yi mwinda, kakombulaku nzu amana wusandi bukheti-bukheti, yi kuna kamonikya?

⁹ Buna kamónakya, katédisa kuna nzu yandi, banduku yi bakhetu bana kabandakana bawu, amana mu kabázimbwala: "Sangwalenu yi meni kikuma tsengumunikya kibendi kya makuta kina yítotisa!"

¹⁰ Phila mosi, yiluzimbwadibwa, kyesi bwena ku thwala banzyo ba Nzambi kikuma kya musumuki mosi wubaludi mbundu.»

Mwana wátota amana wumoniki

¹¹ Yesu kazimbula hika: «Mutu mosi wákala yi bana bodi ba bayakala.

¹² Amana wuna wa muleki kuluta wázimbula kwena tata wandi: "Tata, pheka ndambu ya kimvwama yina pfwani yibonga." Hanga tata wukabisi kuvwa kwandi kwena bawu.

¹³ Amana kunima koma ka bilumbu, mwana wuna wa muleki, wabalula mu makuta bima byosu bina kakala byawu, amana wénda ku tsi yimosi ya kyana. Kwakuna, wázanga kimvwama kyandi mu luzingu lwa kisaka-saka.

¹⁴ Buna kámanisa byosu, nzala ya lawu yákota muna tsi meni yana, amana wáyandika kukonda mu byosu.

¹⁵ Wádikotisa ku kisalu kya mutu mosi, wa ku tsi meni yayina, wámutuma muna bilanga byandi mu kuhungula bangulu.

¹⁶ Amana kázola bwabuna ndangu kayukutaka mu bibundu bina bakala dya bangulu, kaasi keti mutu kámuhekabyoku.

¹⁷ Muna kati dya yandi meni, kádizimbwala: "Bakwa, basadi ba tata wama, benina yi mapha malutuki, amana meni, haha, mbati fwa ku nzala?

¹⁸ Yitélama, yikwénda kwena tata wama amana yimúzimbwala: Tata, yísumuka ku thwala Nzambi yi ku thwala ngeyi.

¹⁹ Pfwaniku hika mu kuthela mwana waku. Mbongila hanga mosi wa basadi baku."

²⁰ Amana wátelama mu kukwenda kwena tata wandi.

«Buna kákala kuna kyana, tata wandi mumoni amana wuyuki kiwayi kya lawu: wénda thinu, wámubumbakana amana wámuyamba phi.

²¹ Mwana kámuzimbwala: "Tata, yísumuka ku thwala Nzambi yi ku thwala ngeyi. Pfwaniku hika kukala hanga mwana waku wa kubuta."

²² Kaasi tata wázimbula kwena basadi bandi: "Natenu tswatsu mvwela yina yiluti bukheti amana muvwatisenuya; musyenu ndamba yimosi kuna mulembu yi tsabatu kuna malu.

²³ Natenu mwana ngombi wa senga, muhondenu phi; tudyenu, twata mukinzi,

²⁴ mukuma, mwana wama yandu kadikini wafwa, amana wuvutwakidi luzingu; kákadiki wátota, amana wusengumuki." Amana báyandika kuta mukinzi.

²⁵ «Kinga, mwana wa tsomi, ku bilanga kákala. Buna kámutuka, amana wátula bela-bela yi nzu, wáyuka kizamba yi makinu.

²⁶ Wátela mosi wa basadi mu kumuhyula mambu mana makala luta.

²⁷ Amana yandu wámuzimbwala: "Myaki waku wuvutuki, amana tata waku wumuhondisidi mwana ngombi

wa mafuta, kikuma kamuvutwakidi yi lutu lwa ngolu."

²⁸ Kaasi mbuta wáfunga khabu; kázolaku kukota. Tata wandi wálubuka mu kumubokwadila.

²⁹ Hanga wuvutudi kwena tata wandi: "Mvula za lawu kedi tsadi kikuma kya ngeyi hanga musadi, yisalaku kolama ku mitsiku myaku. Amana wasalaku pheka keti mwana phunda ndangu yita mukinzi yi banduku bama.

³⁰ Kaasi tangwa kisi vutuka, mwana waku yandu wénda fwasa kuvwa kwaku yi bakhetu ba bandumba; kikuma kya yandi wumuhondisidi mwana ngombi wa mafuta!"

³¹ Tata wamuzimbwala: "Ngeyi, mwana wama, wenina bilumbu byosu yi meni, amana kyosu kyenina kya meni, kyenina phi kya ngeyi.

³² Kaasi bulungiki twata bukheti mukinzi yi kusangwala, mukuma myaki waku yandu wumoni, kákadiki wafwa, amana wuvutwakidi luzingu; kákadiki watota amana wusengumuki!"»

16

Kalema wa bikwaki yi wadimuka

¹ Yesu kakala zimbula hika kwena balonguki: «Mutu mosi wa mvwama wákala yi kalema mosi; wuna bátungulula, wakala fwasa bima byandi.

² Hanga mvwama wumutedi amana wumuzimbwadi: "Biki mbati yuka kuzonzila kikuma kya ngeyi? Tsongila phila yina wukasadilaka kisalu kyaku; mukuma wufwaniku hika kukala kalema ka meni."

³ Kaphita wudizonzidi yandi meni: "Biki yihánga, kikuma pfumu wama mbotudikya kisalu kya kalema? Kusala bilanga? Yeku yi ngolu za kudima. Kulomba-lomba? Yiyúka tsoni."

⁴ Nzayi buna yihánga, ndangu kwakala batu bana bangyámba, kwena bawu, tangwa bakhátula mu kisalu kyama kya kalema!"

⁵ Hanga wutedisi kosu mutu wuna wákala yi pfuka ya pfumu wandi.

Wuhyudi kwena watheti: "Thalu kwa wufwani kufuta kwena pfumu wama?"

⁶ Yandi wávutula: "Mindungu khama mya masi." Amana Kalema wámuzimbwala: "Bonga mukanda waku wa pfuka; zakala tswasu, sonika: makumatanu."

⁷ Kunima wahyula kwena mukwawu wahika: "Amana ngeyi thalu kwa wufwani kufuta?" Yandi wávutula: "Tsaki khama za bule." Kalema wamuzimbwala: "Bonga mukanda waku wa pfuka sonika: makumi nana.

⁸ Amana pfumu wámuzatula kalema wuna wa bikwaki kikuma kásala mambu hanga mutu wadimuka mukuma batu ba tangwa dyadi, benina badimuka lawu mu mambu ma batu bana bafwanana bawu, kuluta bana benina mu mwini.»

⁹ Yesu wáyika: «Amana meni yiluzimbwadi: lakamenu kikhunda yi bimvwama bya mbi bya tsi yayi, ndangu tangwa byafwa, baluyamba mu bifulu bya luzingu lwakonda tsuka.

¹⁰ Wuna wena mwani mu bima bya khunda, kakála phi mwani mu bima bya mbuta. Amana wuna wukondi masonga mu bima bya khunda, keku phi yi masonga mu bima bya mbuta.

¹¹ Yuka ni lwakálaku masonga mu kimvwama kya mwani kya tsi yayi, nati walúheka bimvwama bya kyedika?

¹² Amana yukani lweku yi mwani ku kima kya mukwenu, nati walúheka kima kya benu-benu?

¹³ «Ka musadi mosi ku wufwani kakála muhika wa bapfumu bodi: holo kamenga mosi amana katóna mukwawu; kondilo kadínama yi mosi amana wumumengi mukwawu. Lufwaniku kusadila Nzambi yi mbongu.»

*Mutsiku yi kipfumu kya Nzambi
(Mth 11:12-13; 5:31-32; Mlk 10:11-12)*

¹⁴ Bafwadisi, bázoluka mbongu, bakala yuka mambu mana mosu amana báyandika kuseya Yesu.

¹⁵ Yesu wábazimbwala: «Benu lwisi dimonikisa batu ba bukheti, ku thwala batu, kaasi Nzambi wuzayi mbundu zenu. Mukuma, mambu mana menina

ma mbuta ku mesu ma batu, mena nzanzi ku mesu ma Nzambi.

¹⁶ «Yi kuna tangwa dya Yowani, mitsiku yi Bambikudi kwakala. Tuka buna, Kipfumu kya Nzambi basamunakya hanga Musamu wa Bukheti; amana kosu mutu kisi sya ngolu mu kukotamwa.

¹⁷ Kinga bweku phasi kikuma kya zilu yi tsi mu kuhyoka, kuluta kwa kisona kimosi kya mitsiku mu kubwa.

¹⁸ «Wosu wuna wukatudi mukhetu wandi, amana kakwela wahika, mbongi kati. Amana wuna wukwedi mukhetu wuna bakatula ku longu kwena yakala dyandi, mbongi kati.»

Kingana kya Mvwama yi Lasalu

¹⁹ «Hakala yi mutu mosi wa mvwama; wakala vwata miledi mya bukheti yi mya thalu kuluta; amana wakala ta kizamba yi kunata luzingu lwa khembu.

²⁰ Phutu mosi wakala lutu yi bitoni-bitoni, khumbu yandi Lasalu, kakala wanimba muna mwelu wa yandi.

²¹ Kakala zola kuyukuta bizotu bina byakala bwa mu tsi ya mesa ma mvwama. Bambwa bakala henda bitoni byandi.

²² Phutu wafwa amana bamunata kwena banzyo bela-bela yi Bulahami. Mvwama phi wafwa amana bamuzika.

²³ Muna kalunga, kavumbula mesu, yi minyanga myandi, wamona kuna kyana Bulahami yi Lasalu hana kabeta ka yandi.

²⁴ Hanga wubekitidi: "Tata Bulahami, ngyukila kyadi! Mutuma Lasalu kavundika tsongi ya mulembu wandi muna mamba, ndangu kandokisina ha lulaka mukuma mbati nyokuka mu mbawu yayi."

²⁵ Kaasi Bulahami wamuvutwala: "Mwana wama, bambuketi ni ngeyi watambula mboti yaku mu luzingu lwaku, kaasi Lasalu, yandi, munyanga kavwa. Buthwena bwabu, kwaku, yandi kena walembwa, kaasi ngeyi wubati nyokuka.

²⁶ Amana mu byana byosu, mbenga mosi ya mbuta basya ha kati dya betu yi benu, ndangu bana bazola kuluta tuka

kwaku yi kuna lwena benu, balendaku salabwa; amana ni balabukaku phi tuka kuna lwena benu yi kwena betu."

²⁷ Mvwama wazimbula: "Yikubokwadidi ngeyi tata mu kutuma Lasalu muna nzu ya tata wama;

²⁸ mukuma yena yi baphangi batanu. Kenda banatina kimbangi kyandi ndangu bisaku, bawu phi, kuma kwaku kwena yi minyanga."

²⁹ Kaasi Bulahami kazimbula: "Bena yi Moyize yi Bambikudi: babayukila!"

³⁰ Mvwama wulanduludini: "Loni, tata Bulahami. Kaasi yuka ni mutu mosi wa ku bafwa kenda kwena bawu, babalumuna mbundu."

³¹ Kaasi Bulahami wamuzimbwala: "Yukani bayukidiku Moyize yi Bambikudi, bakwikilaku, keti mwena mutu wafutumuka ha kati dya bafwa."

17

Disumu yi mulemvu (Mth 18:6-7; 18:21-22; Mlk 9:42)

¹ Yesu wazimbula kwena balonguki bandi: «Bwalendaku salama ni kukalaku mambu mana misi hukumuna; kaasi kyadi kwena mutu wuna mabwidi!

² Bulungi kwena yandi bamuzitikila, muna tsingu, kalunga tadi amana bamudibula muna yanga dya mbuta, ndangu kahukumuna nana mosi wa baleki baba.

³ Dikengenu!

«Yuka ni phangi waku kasumuki, musongila mbi yandi. Honi kabalula mbundu, mulolula.

⁴ Yukani kasumuki, kwena ngeyi, mbala tsambwadi muna kilumbu, amana ni mbala tsambwadi wisi vutuka kwena ngeyi, mu kuzimbula: "Yibalula mbundu", wamulolula.»

Kikumbwala

⁵ Bathumwa bazimbula kwena Pfumu: «Tuyika lukwikilu lwa lawu.»

⁶ Pfumu wavutula: «Wadi lwakala yi lukwikilu hanga ngenza ya tidi, lukhani zonga kwena kalamba ka miti wawu: "Divusa, awenda dikuna muna yanga dya mbuta", amana wululemvukidi.»

Kisalu kya musadi

⁷ «Nati ha kati dya benu, yukani kakala yi musadi wisi bundula holo wisi hungula kibuka kya mikoku, tangwa kisi vutukisa ku bilanga, kamúzimbwala:

"Awisa tswatsu wasikuka ha mesa"?

⁸ Kaasi kamuzimbwalaku bwabu: "Ndambila kudya kwa meni, vwata miledi mya kisalu kikuma kya kungidikila mesa, yi kuna yidya amana ndwi, kunima, ngeyi phi wafwana dya, wanwa phi"?

⁹ Yandi, keku yi mupfunu wa kumuvutwala matondu musadi wuna tangwa kamuhangidi bwosu kamulomba?

¹⁰ Phila mosi yi benu phi tangwa lwasála mosu mana kalulomba, zimbulenu: "Betu, basadi kwetu thwenina; twásala lwesi mana twáfwana kusala."»

Yesu wubuki bakwa bwasi kumi

¹¹ Bwosu kakala kwenda ku Yelusalemi, kakala hyokila hana kati dya Samadiya yi Ngadidi.

¹² Amana mu kukota kwandi mu hata dimosi, bakwa bwasi kumi bisa mutundakana. Batelama kuna kyana,

¹³ báthuta ndinga amana bázimbula: «Yesu, Mulongi, tuyukila kyadi!»

¹⁴ Amana tangwa kabamona, wábazimbwala: «Ndenu lwenda disongila kwena banganga Nzambi.» Buna bakala kwenda kwakuna, básema.

¹⁵ Mosi wa bawu, buna kádimona ni wusemi, wisa vutukisa, mu kuzatula Nzambi mu ndinga ya ngolu.

¹⁶ Wábwa mbunzu mu mafu muna bitambi bya Yesu amana wamuvutwala matondu. Mwisi Samadiya kákala.

¹⁷ Amana Yesu wáhyula: «Ka boosu ku bawu kumi basemi? Amana vwa dyahika, ku biki dyenina?

¹⁸ Kaka munzenza meni yandu lwesi wudimonikisi mu kwisa vutuka kuhana khembu kwena Nzambi?»

¹⁹ Kunima, wamuzimbwala: «Telama, ndawenda. Lukwikilu lwaku lukuhuludini.»

*Kukwisa kwa kipfumu kya Nzambi
(Mth 24:23; 24:37-41)*

²⁰ Bamuhyudi kwena Bafwadisi ndangu bazaya ho mu khi tangwa kyakwisa Kipfumu kya Nzambi. Yandi wabavutwala: «Kipfumu kya Nzambi kisiku kwisa mu phila yina bafwani bamoninakya.

²¹ Bazímbulaku ni "Talenu, haka kyenina!" Holo "Kuna kyenina!" Mukuma Kipfumu kya Nzambi, hana kati dya benu kyenina.»

²² Amana wázimbula hika kwena balonguki: «Bilumbu byakwisa bina lwasanda ndangu lwamóna keti kimosi kya bilumbu bya Mwana wa mutu, kaasi lwamónakyoku.

²³ Balúzimbwala: "Kuna kenina!" Holo, "Kwaku kenina!" Kaasi lwendakwoku, lutsyakulakwoku.

²⁴ Mukuma, bwosu wisi kenya munyenya, tselu yi tselu ya zilu, yibwana buna kakála Mwana wa mutu mu kilumbu kyandi.

²⁵ Kaasi buluti theti, kanyokwama lawu; amana bamulosila kwena mbandu yayi.

²⁶ Mana maluta mu bilumbu bya Nowa; phila mosi malúta mu bilumbu bya Mwana wa mutu.

²⁷ Batu bakala dya, bakala nwa, bayakala yi bakhetu bakala kwela yi ku dikwela tii yi kuna kakótila Nowa mu nzasa: hanga kithombu kisi zaluka, kibatotisi boosu.

²⁸ Bwana, bwabuna bwákala phi hanga mu bilumbu bya Loti: batu bakala dya, bakala nwa, bakala sumba, bakala sumbisa, bakala kuna amana bakala tunga phi;

²⁹ kaasi kilumbu kina kalubuka Loti mu Sotomu, mvula mosi wanoka wa mbawu yi bupfundu bwakala lema ku zilu, amana wábatotisa boosu.

³⁰ Phila mosi malúta kilumbu kina kakwisa sengumuka Mwana wa mutu.

³¹ «Muna kilumbu kina, wuna wakála ku nzila hana mudilu, wakála yi bima byandi mu nzu, katulukaku kikuma kya kubongabya; amana wuna wakála phi ku bilanga, kavutukaku mu manima.

³² Bambukenu mukhetu wa Loti!

³³ Wuna wásanda kusweka luzingu lwandi, katótisalwa, kaasi wuna watótisalwa, kahululalwa.

³⁴ "Yiluzimbwadibwa ni, muna phipha meni yina, ha kati dya batu bodi bakála ha thangi yimosi, mosi bamútambula amana mukwawu kasála.

³⁵ Mu kati dya bakhetu bodi bakwata toka mu kindundu, mosi bamúnata, mukwawu kasála.

³⁶ Bayakala bodi bakála mu kilanga kimosi, mosi bamúnata, mukwawu kasála.»

³⁷ Balonguki bámuzimbwala: «Ku biki, Pfumu?» Amana yandi wávutula: «Kuna kwakála mvumbi, yi kwakuna phi bakútakanina bangandwanganga.»

18

Kingana kya mufwidi yi zusi

¹ Yesu kakala batila kingana kyaki mu kusongila ni bulungi, kulombila bilumbu byosu amana konda kulembwa.

² Kázimbula bwabu: «Kwákala, ku mbanza mosi, yi zusi mosi, wákalaku banga Nzambi amana kakala lewula mutu wposu.

³ Mwakala phi, muna mbanza meni yana, yi mukhetu mosi wa mufwidi wuna wakala kwisa mu kumuzimbwala: "Nzengila mukanu wawu, kikuma baphangi mbi."

⁴ Tuka thama, zusi kázolaku; kaasi kunima, wadizimbwala: "Ketibwe yisiku banga Nzambi amana yisi lewula batu,

⁵ kaasi kikuma mufwidi yandu kabati ngyangisa, yimúzengila mukanu ndangu kisaku ngyata mutwa.»

⁶ Pfumu wáyika: «Yukenu buna kazimbudi zusi wa mbi.

⁷ Amana Nzambi, kakonda zengila, batu bandi kásola, mukanu, tangwa babati mutela phipha yi mwini? Kabáhingidisa?

⁸ Yiluzimbwadibwa, kabázengila mukanu yi tswatsu. Kaasi tangwa kakwisa Mwana wa mutu, lukwikilu kakwisa wana ha tsi?»

Kingana kya Mufwadisi yi kalaki ka phaku

⁹ Yesu wáta hika kingana kyaki, kikuma kya batu bahika bisi dibanzila ni basungama kaasi bisi lewula bakwawu:

¹⁰ «Bayakala bodi bakala kwenda ku nzu ya Nzambi mu kulombila; mosi kákala mufwadisi, mukwawu, kalaki ka phaku.

¹¹ Mufwadisi wátelama, wálombila bwabu yandi meni: "Ah! Nzambi, yikuvutwadi matondu kikuma yeku hanga bayakala bahika, bena befi yi batu bakonda sungama, bita-mbongi; holo hanga kalaki ka phaku yandi.

¹² Yisi zila kudya, mbala zodi muna phosa, yisi futa kimosi kya kumi kya bima byama byosu."

¹³ Kalaki ka phaku, yandi, kákala watelama kuna kyana; kálendaku kuvumbula mesu ku zilu, kaasi kákala bunda hana thulu yi kuzonzaka: "Ah! Nzambi, ngyukila kyadi, musumuki yenina."

¹⁴ Kyedika yiluzimbwadibwa, yandu-yandu wákulumuka hika ku nzu yandi, mu ndonga yi Nzambi; kaasi ka wuna ku mukwawu. Mukuma wuna waditombula, kakulumuka; kaasi wuna wadíkulumuna, katómbuka.»

Yesu yi bana bakhunda (Mth 19:13-15; Mlk 10:13-16)

¹⁵ Batu bakala nata kwena Yesu keti bana bakhunda ba lubutu, ndangu kabasimba yi koku. Balonguki, mu kumona bwabuna, báyandika kubakaya.

¹⁶ Kaasi Yesu wáhana muswa ni bamunatina bawu amana wazimbula: «Yambulenu bana bisa kwena meni. Lubakandisaku, mukuma Kipfumu kya Nzambi kyenina kikuma kya bana bena hanga bawu.

¹⁷ Mu kyedika yiluzimbwadi: wuna wakonda yamba Kipfumu kya Nzambi hanga mwana wa khunda, kakotamwoku, swa!»

Yesu yi mvwama (Mth 19:16-30; Mlk 10:17-31)

¹⁸ Pfumu mosi wáhyula kwena Yesu: «Mulongi wa bukheti, biki pfwani yihanga mu kubonga luzingu lwakonda tsuka?»

¹⁹ Yesu wámuzimbwala: «Kikuma kya biki wuthedidi wa bukheti? Heku mutu wenina wa bukheti ho ka Nzambi lwesi ku.

²⁰ Wuzayi mitsiku: "Taku mbongi, hondaku, yibaku; taku kimbangi kya luvunu, zitisa tata waku yi ngudi waku.»

²¹ Mutu wuna wávutula: «Yisi lemvukilamy myana myosu tukidila kileki kyama.»

²² Yesu buna kámuyuka bwabuna, wázimbula: «Kima kimosi hika kikukondi; tekisa byosu bina wena byawu, kabisabya kwena baphutu amana watámbula kimvwama mu mazilu. Kunima, nzawisa ndanda.»

²³ Kaasi buna káyuka bwabuna, wekina mu kiwayi kya lawu, mukuma mvwama wambúta kákala.

²⁴ Yesu buna kamumona bwabuna mu kiwayi, wazimbula: «Phasi bwena kwena bana benina yi kimvwama mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi.

²⁵ Mukuma bweku phasi kwena Kamela mu kulobuka ha hundu dya ndongu, kuluta mvwama mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi.»

²⁶ Bana bakala muyuka bázimbula: «Amana nati wufwani kahuluka?»

²⁷ Yesu wavutula: «Mambu mana malendakanaku kwena batu, maléndakana kwena Nzambi.»

²⁸ Phetelu wazimbula: «Talandi, betu twásisa bima byákala bya betu, mu kukulanda ngeyi.»

²⁹ Yesu wábazimbwala: «Mu kyedika yiluzimbwadibwa, heku mutu wásisa, kikuma kya Kipfumu kya Nzambi, nzu yi mukhetu yi baphangi, yi tata yi ngudi wandi, holo bana,

³⁰ kakonda tambula, bya lawu kuluta mu tangwa dyadi yi muna tsi yina yisi kwisa, luzingu lwakonda tsuka.»

Yesu samuni mu mbala ya tatu lufwa lwandi yi lufutumuku lwandi (Mth 20:17-19; Mlk 10:32-34)

³¹ Yesu wábonga bawu Kumi yi bodi amana wábazimbwala bwabu «Tubati tombuka ku Yelusalemi. Mambu moosu mana masonama mu nzila ya bambikudi kikuma kya Mwana wa mutu, malúngila.

³² Mukuma bamúlambu ku moku ma baphani, bamuseya, bamutukwana, bamúlokwa metya.

³³ Bamúzyatula, kunima bamuhonda. Amana kilumbu kya tatu, kafútumuka.»

³⁴ Kaasi bawu babakisaku keti kima mu moosu mana; thendula ya ndinga yina yabákadila yakufidinga, bázayaku keti biki bwazola kuzonza.

Yesu wubuki phofu mosi (Mth 20:29-34; Mlk 10:46-52)

³⁵ Bwosu kakala phusana bela-bela yi Yediko, phofu mosi kakala wasikuka kuna kabeta ka nzila yi kulombaka.

³⁶ Wáyuka mulumba-lumba wa batu wákala hyoka amana wáhyula keti biki byabina.

³⁷ Bámuvutwala: «Yesu mwisi Nazaleti wubati luta.»

³⁸ Kahanga wukalungi: «Yesu, Mwana Tavid, ngyukila kyadi!»

³⁹ Bana bakala ku thwala, báyandika kumukaya ndangu kadibata. Kaasi wákalunga hika ngolu: «Mwana wa Tavid ngyukila kyadi!»

⁴⁰ Yesu wátelama, amana wásenda ni bamunatina yandi. Tangwa kabwesuka, Yesu wámuhya:

⁴¹ «Biki wuzodi yihanga kikuma kya ngeyi?» Yandi wavutula: «Pfumu, nzodi yimona hika.»

⁴² Hanga Yesu wumuzimbwadi: «Mona hika. Lukwikilu lwaku lukuhuludini.»

⁴³ Muna tangwa meni dina, wayandika kumona amana wámulanda mu kuzatula Nzambi. Batu boosu, mu kumona bwabuna, báyandika mu kukumisa Nzambi.

19

Yesu yi Zakhayi

¹ Yesu wákota mu Yediko amana wahyokila muna mbanza.

² Kwákala kwakuna yi mutu mosi, khumbu yandi Zakhayi; wákala pfumu wa bakalaki ka phaku, mvwama phi kákala.

³ Kakala sanda mu kumona keti nati kákala Yesu, kaasi kikuma kya

mulumba-lumba wa batu, kalendaku kumumona, mukuma wakhufi kakala.

⁴ Hanga wenda thinu kuna thwala amana wanza muna miti mosi ndangu kamumona, kikuma mwamuna kafwana kulutula.

⁵ Amana buna katula Yesu homa meni yayina, wathuta mesu ku zilu amana wamuzimbwala: «Zakhayi, tuluka tswatsu, bulungi, yikala lelu ku nzu yaku.»

⁶ Zakhayi watuluka tswasu mu kumuyamba yi kyesi kyosu.

⁷ Amana mu kumona bwabuna, boosu banyengalakana: «Wendi kala ku nzu ya musumuki.»

⁸ Kaasi Zakhayi, wamutendendi, wuzimbudi kwena Pfumu: «Pfumu, yihana kwena batsukami kati-kati dya kuvwa kwama, amana yukani yihuna mu kulutula thalu ya kosu kima kina kwena mutu, yimuvutwala mbala ya.»

⁹ Yesu kamuzimbwala: «Lelu luhulusu lwisi kikuma kya nzu yayi, mukuma yandi phi kenina mwana mosi wa Bulahami.

¹⁰ Mukuma, Mwana wa mutu kisa sanda yi kuhulula kina kyatota.»

Kingana kya makuta ma wolu (Mth 25:14-30)

¹¹ Bwosu bakala yuka bima bina, Yesu wayika hika kingana kimosi kikuma bela-bela yi Yelusalemi kakala, amana bakala banza ni Kipfumu kya Nzambi fwani kyamonika muna tangwa meni dina.

¹² Hanga wuzimbudi bwabu: «Mutu mosi wa kikanda kya lukumu wenda ku tsi ya kyana, mu kumuyadika kipfumu kya hata dyandi; ku nima dya kuvutuka.

¹³ Amana kahanga wutedi kumi dya basadi bandi, wubaheki mafwalanga kumi ma wolu. Amana wabazimbwala: "Sadilenzoku bikhita tii yi kuna yikwisa vutwakila."

¹⁴ Kaasi bakwa mulambu wandi bakala mumenga, amana batuma kibuka kimosi kya bambambala ku manima ma yandi, ndangu benda zimbula kuna mbanza

yina kenda: "Betu tuzodiku: mutu yandu katuyala."

¹⁵ "Buna kavutuka, kunima dya kumuyadika kipfumu, hanga wutedisi basadi bana kakeka makuta, ndangu kazaya keti bweti basadilama.

¹⁶ Watheti wisa amana wazimbula: "Pfumu, fwalanga dyaku dya wolu dilumbudi makwawu kumi."

¹⁷ Pfumu wamuzimbwala: "Bwa bukhethi, wenina musadi mosi wa bukhethi kikuma wuhwidi mwani mu mambu ma khunda; watambula kipfumu ha thandu ya mbanza kumi."

¹⁸ Wazodi wisa amana wazimbula: "Pfumu, fwalanga dyaku dya wolu dilumbudi matanu makwawu."

¹⁹ Pfumu wamuvutwala: "Ngeyi, phila mosi, wakala pfumu wa mbanza tanu."

²⁰ Wahika wisa, amana wazimbula: "Pfumu, tala di, fwalanga dyaku dya wolu dina yizindika ha kitemba.

²¹ Mukuma ngeyi mbangiki, kikuma ngeyi wena mutu wa mathata. Wisi bonga bima bina wusikudiku amana wisi hela bina wukuniku."

²² Pfumu wamuzimbwala: "Muna ndinga zaku meni zina yi mwana yikufundisila, musadi wa mbi! Wazaya ni meni mukwa mathata. Yisi bonga bima bina tsikudiku; yisi hela phi bina khuniku.

²³ Amana kikuma kya biki wakonda sila mbongu zama mu nzu yina bisi vudisila mbongu? Mu kuvutuka kwama yikakwenda bongaza yi muluta."

²⁴ Kunima wazimbula kwena batu bana bakala hana: "Mubotulenudyoku fwalanga dya wolu amana hekenudya kwena wuna wena yi mafwalanga kumi."

²⁵ Bamuzimbwala: "Pfumu, yandi mafwalanga ma wolu kumi kenina mawu kedi!"

²⁶ Yandi wavutula: "Yiluzimbwadibwa: bayika kwena wuna wena yi bima; kaasi wuna kondi kima, bamubwotula keti kina kena kyawu.

²⁷ Kaasi kwena bambeni bama, bana bazodikiku ni yibayala, banatenu kwaku amana bazengenu tsingu ha mesu mama."»

*Yesu wukoti mu Yelusalemi
(Mth 21:1-11; Mlk 11:1-11; Ywn 12:12-19)*

²⁸ Kunima dya kuzimbula bwabuna, Yesu wenda ku thwala bawu amana watombuka ku Yelusalemi.

²⁹ Tangwa katula bela-bela yi mahata mama: Betifasi yi Betaniya, bela-bela yi mongu wa Olive, watuma bodi ba balonguki bandi,

³⁰ wubazimbwadi: «Alwenda kuna hata dina dyenina kuna sambwa; ha lwakota, lwamona mwana wa ane mosi wuna bisi zanza batu, wakuzitikila; wuna bakonda zanza kedi keti mbala mosi kweni mutu. Mukutumunenu amana munatenu.

³¹ Yukani mutu kaluhyula: "kikuma kya biki lubati mukutwamina?", lwamuzimbwala bwabu: "Pfumu mupfunu kamuvi."»

³² Bana katuma benda amana bawana mambu bwosu kabazimbwala.

³³ Tangwa bakala kutumuna mwana ane^a, bakwa yandi babazimbwala: «Kikuma kya biki lubati kutwamina mwana wa ane?»

³⁴ Bavutula: «Pfumu mupfunu kamuvi.»

³⁵ Amana bamunata mwana wa ane kweni Yesu, kunima batimbula miledi mya bawu hana kunda dya mwana wa ane, amana bamuzanzisa Yesu.

³⁶ Tangwa kakala kwenda, batu bakala yala mizaka mya bawu muna nzila.

³⁷ Amana kakala bwesuka ku khulumuka ya mongu wa ba Olive tangwa bakala sangwala kibuka kya balonguki, bakala zatula Nzambi mu ndinga ya ngolu, kikuma kya biphadi byosu bina bama.

³⁸ Bakala zimbula: «Kasakumuka wuna wisi kwisila mu khumbu ya Pfumu! Ngemba mu zilu yi khembu muna bisoka!»

³⁹ Amana ndambu ya Bafwadisi, muna mulumba-lumba wa batu, bamuzimbwala: «Mulongi, bakaya balonguki baku.»

⁴⁰ Yandi wabavutwala: «Yiluzimbwadibwa, yukani bawu badibata, matadi makalunga!»

^a **19:33 19:33** Muna bikalulu bya bikanda byahika, mbisi wuna ane bakala musadila hanga mbisi wuna wisi tikula mazitu. Kenina wakhunda kuluta baphunda bana bakodini. Bisi muzayila muna matu mandi ma kaleyi. Ane kenina kidimbu kya kudikumuna kwa Masiya.

Yesu wudididi kikuma kya Yelusalemi

⁴¹ Amana mu kubwesuka, Yesu wama mbanza amana wadila kikuma kya yawu,

⁴² mu kuzimbula: «Wadi ngeyi phi wazaya, mu kilumbu kyaki, abweti kutambula ngemba! Kaasi buthwena moosu makusweka mena ku mesu maku.

⁴³ Mukuma bilumbu byakwisa, kweni ngeyi, bina bakuziyeta buna bufwani kweni bambeni baku amana bakuzinga yi kukufitikisa muna mwosu.

⁴⁴ Bakubula, ngeyi yi bana baku mu kati dya ngeyi, amana basisaku mu kati dya ngeyi keti tadi ha thandu ya tadi, kikuma wazayidilaku tangwa dina kisi kutala Nzambi!»

*Yesu muna nzu ya Nzambi
(Mth 21:12-17; Mlk 11:15-19; Ywn 2:13-22)*

⁴⁵ Amana buna kakota mu nzu ya Nzambi, wayandika kukula batu bana bakala tekisa bima.

⁴⁶ Mu kubazimbwala: «Basonika bwabu: "Nzu yama, yakala nzu yimosi ya bisambu." Kaasi benu, lukitudiya saka dya bandwandwa.»

⁴⁷ Yesu kakala longa bilumbu byosu muna nzu ya Nzambi. Amana bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi bapfumu ba bikanda bakala sanda phila ya kumuhondila.

⁴⁸ Kaasi bazayaku ketibwe bahanga, mukuma batu boosu bakangama yi yandi mu kumuyuka.

20

*Nati wumuheki Yesu kipfumu?
(Mth 21:23-27; Mlk 11:27-33)*

¹ Mosi kya bilumbu meni byabina, bwosu kakala longa batu mu nzu ya Nzambi yi kusamuna Musamu wa Bukheti, bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi bambuta batula hakana

² amana bamuzimbwala: «Tuzimbwala, mu hamu dya nati wubati sadila bwana;

nati kena wuna kuheki hamu meni wuna?»

³ Yesu wabavutwala: «Meni phi, yiluyufula kyufu kimosi. Nzimbwalenu:

⁴ Mbotika ya Yowani, ku zilu yatuka ho kwena batu?»

⁵ Kaasi bawu bayandika kudiwinina bawu yi bawu bazimbudi: «Yuka twavutula ni "Ya ku zilu", kazimbula bwabu: "Biki lwakonda mukwikidila?"

⁶ Yuka phi twazimbula: "Ya batu", batu boosu batuhonda ku matadi, mukuma bwa kyedika ni Yowani mbikudi kakala.»

⁷ Hanga bavutudi: «Tuzayiku keti nati wamutuma.»

⁸ Hanga Yesu wubazimbwadi: «Meni phi yiluzimbwlaku keti mu hamu dya nati yisi sadila bwabuna.»

Kingana kya basadi bambi ba kilanga kya vinu
(Mth 21:33-46; Mlk 12:1-12)

⁹ Kunima, Yesu wayandika kuta kingana kyaki kwena batu: «Yakala mosi wakuna kilanga kya vinu, waluwisakya kwena batu, amana yandi wenda kuma kwa kyana, wazingidila kwakuna.

¹⁰ Tangwa ha dyalungila, watuma musadi mosi kwena batu bana bakala tala kilanga kya vinu, ndangu bawu bahitika ndambu yandi ya vinu. Kaasi batu bana bakala tala kilanga bamubeta musadi wuna amana bamuvutula moku ma khatu.

¹¹ Watuma hika musadi mukwawu, kaasi bamubeta, bamutukwana, kunima bamukukwasa moku ma khatu.

¹² Watuma hika musadi wa tatu; yana phi bamulweka amana bamukukwasa.

¹³ Hanga mukwa kilanga kya vinu wuzimbudi: "Bweti yihanga? Yituma mwana wama wazolwa; ngatu bamuzitisa."

¹⁴ Kaasi tangwa bamumona, batu babana bakala futila mu kilanga, badizonzila: "Tala yandu swana! Tumuhondenu ndangu kuvwa kwakituka kwa betu."

¹⁵ Hanga bamulosi ku manima ma kilanga kya vinu amana bamuhonda.

«Amana bweti kakwisa bahanga mukwa kilanga kya vinu?

¹⁶ Kakwisa, hanga bahondi batu bana bisi futila mu kilanga kya vinu amana kilanga kahanakya kwena batu bahika.» Buna bayuka ndinga zazina, batu bazimbula: «Mambu mama fwaniku masalama!»

¹⁷ Kaasi Yesu wabatala, wubazimbwadi: «Biki disongidila dya ndinga yayi basonika»:

"Tadi dina balosa batungi ba nzu dikituki tadi dya mupfundila wa nzu."

¹⁸ «Wosu wuna wabwa hana tadi medina, dyamana mutolula; amana wuna dyabwila tadi dina, dyamufukumuna.»

Phaku ya pfumu wa Loma
(Mth 22:15-22; Mlk 12:13-17)

¹⁹ Muna tangwa medina, balongi ba mitsiku yi Bambuta ba banganga Nzambi, bakala sanda ni bamukwata Yesu, kaasi bayuka bweya bwa batu. Babakula ni bawu katila kingana kina.

²⁰ Bayandika kumukengidila. Batuma batu bana bakala disongila hanga batu basungama. Batu bana bazodi bamuleya Yesu mu kyufu kimosi, ndangu bamulambula kwena bayadi ba kinzunga.

²¹ Bamuhyula: «Mulongi, tuzayi ni wisi zonga, wisi longa phi yi singu. Wisiku hambula mbunzu, kaasi wisi songila mu kyedika nzila ya Nzambi.

²² Tufwani kufuta phaku ya Khayisala ho loni?»

²³ Amana bwosu kabakula mabanza ma bawu ma mbi, wabavutwala:

²⁴ «Tsongilenu fwalanga dimosi. Mbunzu yi khumbu yayi basonika haka, bya nati?» Bawu bavutula: «Bya Khayisala.»

²⁵ Amana Yesu wubazimbwala: «Ho yi bwabuna, hanenu kwena Khayisala bina byena bya yandi amana kwena Nzambi bina byena bya Nzambi.»

²⁶ Balendaku kumukwata keti mu ndinga yandi mosi ku thwala batu. Kaasi mvutu yandi yabayitwakisa amana badibata.

*Kyufu kikuma kya lufutumuku
(Mth 22:23-33; Mlk 12:18-27)*

²⁷ Ndambu ya Basadise bana bisi kwikila ni kweku lufutumuku, hanga bisi muhyula:

²⁸ Bazonzi: «Mulongi, Moyize kátuheka mutsiku wawu básonika: "Yukani yakala mosi, wena yi myaki wandi honi kafwa amana kasisa mukhetu kaasi konda kubuta mwana yi yandi, bulungi kakwela mufwidi wuna ndangu kabuta bana ba thayi wandi."

²⁹ Kinga, kwákala yi baphangi ba bayakala tsambwadi. Watheti wákwele mukhetu, wáfwa konda mwana.

³⁰ Wazodi,

³¹ kunima, wuna wa tatu wákwele mukhetu; bwásalama phila mosi kwena bawu tsambwadi, báfwa konda kusisa bana.

³² Kunima, mukhetu phi wáfwa.

³³ Kilumbu kya lufutumuku, mukhetu wuna wa nati kakála? Mukuma boosu tsambwadi, bamukwela hanga mukhetu wa bawu!»

³⁴ Yesu wábavutwala: «Mu bulunda bwabu, bakhetu yi bayakala bisi dikwela;

³⁵ kaasi bana bázengila ni bafwana kukota mu bulunda buna yi ku lufutumuku lwa bafwa, bawu, badíkwelaku hika.

³⁶ Bafwanaku hika mu kufwa, kikuma bafwanani yi banzyo amana bekina bana ba Nzambi, hanga bana ba lufutumuku.

³⁷ Bafwa bafútumuka, bwosu katekila zimbula Moyize kikuma kya zanga dya mbawu dyákala mu miti, tangwa kámutela Pfumu: "Nzambi wa Bulahami, Nzambi wa Kizaki yi Nzambi wa Yakobi."

³⁸ Kinga keku Nzambi wa batu bafwa, kaasi wa batu bana bena mu luzingu, mukuma boosu bisi zinga kikuma kya yandi.»

³⁹ Ndambu ya balongi ba mitsiku bahika bávutula: «Mulongi, mboti wuzonzi.»

⁴⁰ Amana bámekaku hika kumuhyula keti kyufu kimosi.

*Masiya yi Tavidí
(Mth 22:41-46; Mlk 12:35-37)*

⁴¹ Yesu wábazimbwala: «Abweti bafwani kuzimbula ni Kidisitu kenina mwana wa Tavidí?

⁴² Mukuma yandi meni Tavidí, bwabu kásonika muna mukanda wa mikunga»: "Pfumu kázimbula kwena Pfumu wama: "Sikuka ku kitata kyama;

⁴³ Yikuna yikítwala bambeni baku, kidyatilu kyaku."

⁴⁴ «Amana Tavidí kisi mutela ni "Pfumu"; amana abweti kafwani kukala hika mwana wandi?»

*Kulwengisa kikuma kya balongi ba
mitsiku
(Mth 23:1-36; Mlk 12:38-40)*

⁴⁵ Buna bakala muyuka batu boosu, Yesu wázimbula kwena Balonguki bandi:

⁴⁶ «Kebenu yi balongi ba mitsiku. Bazodi kukangala yi malophu ma kaleyi. Bisi zola ni batu babahekaka mboti mu mazandu. Bisi zola kuzakala ha bifulu bya theti mu nzu za kimvuka za Bayuta, bazodi phi bifulu bya lukumu mu mafeti.

⁴⁷ Bisi botula bima mu nzu za bafwidi, bisi samba malombilu ma kaleyi kikuma kya kudimonikisa. Bawu batám-bula pfundusu yina yalúta kitesu.»

21

*Kabu dya mufwidi mosi wa phutu
(Mlk 12:41-44)*

¹ Yesu wáthuta mesu; wumoni bamvwama bana bakala sya kuvwa kwa bawu mu mukunzu wa nzu ya Nzambi,

² wumoni phi mufwidi mosi wa phutu, wásyamwa ndisu zodi.

³ Amana wuzimbudi: «Mu kyedika, yiluzimbwadibwa: mufwidi yandu wa phutu kasini kuluta boosu.

⁴ Mukuma, boosu bana báhani muna kulutuka kwa kuvwa kwa bawu; kaasi yandi, kahani muna kiphutu kyandi, kyosu kina kafwaniki mu kuzingila.»

*Yesu wusamuni kubwa kwa nzu ya
Nzambi
(Mth 24:1-2; Mlk 13:1-2)*

⁵ Bwosu bakala zonzila ndambu ya batu kikuma kya nzu ya Nzambi yi buna bátungilaya mu matadi ma kitoku yi

makabu mana bânenginaya. Hanga Yesu wuzimbudi:

⁶ «Bilumbu byakwisa, mu byosu byabi lubati mona, kwasalaku keti tadi ha thandu ya dikwawu, dina bakonda wulumuna.»

*Phasi yi minyanga
(Mth 24:3-14; Mlk 13:3-13)*

⁷ Amana bâmuhya: «Mulongi, khi tangwa maluta mambu mana? Khi kidimbu kyatekidila mu kusongila mambu meni mana?»

⁸ Yandi wavutula: «Kebenu, luhunakanaku. Mukuma balawu bakwisa mu khumbu ya meni, bazónza: "Meni yenina Kidisitu!" bathetika hika: "Tangwa dibwesuki!" Kaasi lubalandaku.

⁹ Tangwa lwayúka: kuzonzila mvita yi mvwalangani, lubangaku; mukuma bulungi mambu mana maluta theti, kaasi tsuka yeku kikuma kya tangwa dyadi.»

¹⁰ Yesu kakala zimbula hika: «Kanda dimosi dyanwanisa kanda dikwawu amana kipfumu yi kipfumu kikwawu;

¹¹ kwakala yi kunikana kwa lawu kwa mafu amana mu binzunga bya lawu, nzala yi kiphuphu byakota. Mambu ma lawu ma bweya makala yi bidimbu bya mbuta byatuka ku zilu.

¹² Kaasi ku thwala bina byosu, balukwata, balunyokuna, balulambula mu nzu za kimvuka za Bayuta, amana balúsyá mu boloku; balúnata ku thwala bakyamvu^a ba tsi yi bapfumu ba binzunga kikuma kya khumbu ya meni.

¹³ Yakala nzila kikuma kya benu ndangu lwata kimbangi kya khumbu ya meni.

¹⁴ Zayenu mboti ni lufwaniku kudiyangisa kikuma kya phila yina lwakwenda sambila.

¹⁵ Mukuma meni-meni, yilúheka ndinga mosi yi mudimu wumosi wuna balendaku kunanama kwena bambeni benu keti kubalumuna.

¹⁶ Balulambula kwena batata benu yi bangudi benu, baphangi benu, biwutu

byenu yi banduku benu phi; amana balawu babahondisa ha kati kya benu.

¹⁷ Balúmenga kwena batu boosu kikuma kya khumbu ya meni.

¹⁸ Kaasi keti lusuki lumosi lwa mutwa wenu lwatotaku.

¹⁹ Muna kikwamina kyenu, lwatambula luzingu.»

*Yesu wuzonzidi kuzangana kwa Yelusalemi
(Mth 24:15-21; Mlk 13:14-19)*

²⁰ «Tangwa lwamóna basuta bazingidya Yelusalemi, zayenu ni kuzangana kwandi kubwesuki.

²¹ Amana bana bakala ku Yuteya, batina mu malondi; bana bakala ha kati dya mbanza, balubuka; amana bana bakala mu bilanga, bakotaku mu mbanza.

²² Mukuma byakala bilumbu bya ndola, ndangu malungila moosu mana menina ma kusonika.

²³ Khi kyadi kwena bakhetu bana bakala ku mavumu, yi bana bakala yemika muna bilumbu meni byabina! Phasi lawu zakala mu tsi, khabu zamónika kwena batu ba tsi meni yana.

²⁴ Babwa ku mbedi ya phoku, babánata hanga bakwa boloku mu tsi zoosu, amana Yelusalemi badyátadya kwena tsi zoosu za baphani, yi kuna byamánisina bilumbu bina bábaheka.»

*Kukwisa kwa Mwana mutu
(Mth 24:29-31; Mlk 13:24-27)*

²⁵ «Bikhwidimba byamónika kuna tangwa yi kuna ngondi yi muna bambweteti. Ha tsi, batu bawókumuka yi tsula ya lawu kikuma kya malokosi ma pfunzi ya yanga dya mbuta yi kimbongila.

²⁶ Batu balawu badímina ku bweya bwa mambu mana mabwila tsi, mukuma ngolu za mazilu, zaníkana lawu.

²⁷ Amana bamóna Mwana wa mutu kabati kwisa hana thandu ya dituti, yi ngolu za lawu yi khembu.

^a 21:12 21:12 Hana babati zonzila "bathotila" mu mikanda mya kisina, yi hakana tubati zonzila betu "bakyamvu" kikuma ndinga ya betu bayalayoku kwena bathotila. Tala muna Mth 10:17-22.

²⁸ Tangwa mayandiki kusalama mambu mana, vumbukenu, thutenu mutwa kuna zilu, kikuma luhulusu lweni lubwesukini.»

Kingana kya miti mosi bisi tela wufiki (Mth 24:32-35; Mlk 13:28-31)

²⁹ Kunima, Yesu wabatila kingana kyaki: «Talenu mufiki yi miti myosu:

³⁰ Buna misi yandika kulubula khaya, muna kutala kwa khatu, lwisi bakula ni tsungi ya bukheti yibwesuki.

³¹ Phila mosi yi benu phi, tangwa lwamóna mambu mana kuluta, zayenu ni Kipfumu kya Nzambi kibwesuki.

³² Mu kyedika yiluzimbwadibwa: mbandu ya batu baba yahítaku kedi yi kuna masalamina mana moosu.

³³ Zilu yi tsi byatota, kaasi ndinga zama zalendaku tota.»

Mupfunu wa kukala kosu tangwa watemuna

³⁴ «Dikebisenu! Mbundu yenu yikalaku mu tsumbi ya mikinzi yi kuzela kwa malafu, yi mu kikuma kya luzingu, ndangu kilumbu kina kiluwanaku mu kithulumukina,

³⁵ hanga wanda; mukuma kyakwisa hana thandu ya boosu bana bisi zinga ha tsi yosu.

³⁶ Kalenu batemuna amana lombilakenu kosu tangwa, ndangu lwakala yi ngolu za kutinina mambu moosu mana malúta, lwalenda telama phi ku thwala Mwana wa mutu.»

³⁷ Amana kosu kilumbu, mu mwini, Yesu kakala longa muna nzu ya Nzambi, amana kakala lubuka ndangu kenda nimba, mu phipha, ku mongu wuna bisi tela ni wa ba Olive.

³⁸ Amana muna suka batu boosu bakala kwisa kwena yandi, muna nzu ya Nzambi, ndangu bamuyuka.

22

Bamukasidi fwongu Yesu (Mth 26:1-5; Mlk 14:1-2; Ywn 11:45-53)

¹ Mukinzi wa mapha makonda muvimbu, wuna bisi tela ni Phaki, hanga wakuma belabela.

² Bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku beka sanda phila ndangu bamuhondisa, mukuma bweya bwa batu bakala bwawu.

Yutasi wuyilami mu kumulambula Yesu kwena bapfumu (Mth 26:14-16; Mlk 14:10-11)

³ Hanga Satana wukoti mwena Yutasi wuna bakala tela ni Sikadyoti, wakala phi ha kati dya bawu Kumi yi bodi.

⁴ Hanga yandi, wendi yukana yi bambuta ba banganga Nzambi yi bapfumu ba batsinzidi ba nzu ya Nzambi mu phila yina kafwana kubalambwala yandi.

⁵ Basangwala lawu, bayukana phi ni bamuheka mbongu.

⁶ Yutasi watambwasa, wayandika phi kusanda tangwa dya bukheti ndangu kabalambwala yandi, mu kitsweki, konda bazayabwa kwena mulumba-lumba wa batu.

Yesu yidikisi madya ma Phaki (Mth 26:17-25; Mlk 14:12-21; Ywn 13:21-30)

⁷ Kilumbu kya mukinzi wa mapha makonda muvimbu, wuna bafwana kutambika kimenga kya Phaki, walungila.

⁸ Hanga Yesu wutumi Phetelu yi Yowani, wubazimbwadi: «Alwenda tuyidikila Phaki ndangu twenda dyaya.»

⁹ Bawu bamuzimbwadini: «Ku biki wuzodi thwenda yidikilaya?»

¹⁰ Yandi wubavutwadi: «Tangwa lwakóta mu mbanza, mutu mosi lwatúndakana yi kalondu kandi ka mamba; mulandenu yi muna nzu muna kakóta,

¹¹ amana lwazimbula kwena mukwa nzu: "Mulongi kabati kuhyula ni khi mwanza pfwani yidila Phaki, meni yi balonguki bama?"

¹² Kalúsongila mwanza wumosi wena wa mbuta kuna zilu, wena wakuyidika kedi. Yi mwamuna lwayidikila mambu.»

¹³ Hanga bendi, bawani phi mambu bwosu kabazimbwala, bayidika phi mukinzi wa Phaki.

*Madya ma Pfumu**(Mth 26:26-30; Mlk 14:22-26; 1Ko 11:23-25)*

¹⁴ Amana tangwa ha dyalungila, Yesu kakala kuna mesa, amana bathumwa bakala kumosi yi yandi.

¹⁵ Wubazimbwadi: «Yi mbundu yama yosu thondikini kudya mukinzi wawu wa Phaki kumosi yi benu, ku thwala kunyokuka,

¹⁶ mukuma yiluzimbwadibwa ni yidya woku hika tii yi kuna bwalungila mu Kipfumu kya Nzambi.»

¹⁷ Hanga wubongi mbungu yimosi, kunima kumuvutwala Nzambi matondu wuzimbudi hika: «Bongenu yayi, kabulenuyoku muna kati dya benu;

¹⁸ mukuma, yiluzimbwadibwa: tukila lelu, yinwaku hika malafu ma vinu, tii yikuna kyakwisila Kipfumu kya Nzambi.»

¹⁹ Kunima, wubongi dipha; kunima kuvutula matondu, wubukunidya amana wubahekidya mu kuzimbula: «Lwena lutu lwama, luna lulambuki kikuma kya benu. Salakenu bwabuna mu kumbambukaka meni.»

²⁰ Wahanga bwabuna phi kima kya mbungu, kunima dya kudya, wuzimbudi: «Mbungu yayi yena kuyukana kwa pha kwa Nzambi, mu nzila menga ma meni, mana matyakani kikuma kya benu.

²¹ Kaasi talenu: wuna wuzodi kathekisa haha kena, ha mesa yi meni!

²² Mukuma, Mwana wa mutu kabati kwenda, bwosu buna bwayilama; kaasi kyadi kwena mutu wuna wamulambulala!»

²³ Amana bayandika kudihyula bawu yi bawu keti nati wufwani kasala dyambu dya buna.

Nati wenina mbuta?

²⁴ Hanga balonguki bayandiki kutendana hana kati dya bawu ndangu bazaya keti nati wufwani batela mbuta.

²⁵ Yesu wubazimbwadi: «Bakyamvu ba tsi za baphani bisi bayala mu kingolu-ngolu amana batu bana bena phi yi kiyeka kya kudyatisa tsi bisi zola: batu bahika babatelaka basadi basadi ba mamboti.

²⁶ Kaasi benu, kabunaku. Wuna wena mbuta ha kati dya benu, kakala hanga muleki wa benu, amana wuna wisi yidika ndonga kakala hanga wuna wubati sadila.

²⁷ Amana, nati wena mbuta? Wuna wena ha mesa ho wuna wubati musadila? Ka wuna ku wena ha mesa? Amana meni yena ha kati dya benu hanga wuna wisi sadila!

²⁸ Benu lwena batu bana bakwamini yi meni, mu bimeka byama;

²⁹ amana meni yiluheki Kipfumu kya Nzambi, bwosu kahanakya tata kwena meni,

³⁰ ndangu lwadya, lwanwa phi ha mesa mama muna Kipfumu kyama, ndangu lwazakala mu biti bya kipfumu mu kusambisa bikanda kumi yi byodi bya Kiseledi.»

Yesu wuzimbudi ni Phetelu kamutuna (Mth 26:31-35; Mlk 14:27-31; Ywn 13:36-38)

³¹ «Simoni, Simoni! Tala: Satana wululombidi nzila mu kuluhenga bwosu bisi hengula losu yi tswala.

³² Kaasi meni ndombidiki kikuma kya ngeyi, ndangu lukwikilu lwaku lumanisaku. Amana ngeyi, tangwa wavutukisa, basyamisa baphangi baku.»

³³ Phetelu wumuzimbwadi: «Pfumu, yena wayilama mu kukwenda kumosi yi ngeyi yi mu boloku, yi ku lufwa.»

³⁴ Yesu wumuvutwadi: «Yikuzimbwadibwa, Phetelu, khoku kakokulaku kedi, lelu, ngeyi wathuna mbala tatu ni wunzayiku.»

Mbungu, waba yi mbedi ya phoku

³⁵ Hanga Yesu wubazimbwadi hika: «Tangwa yilutuma konda makuta keti waba, keti tsabatu, Kima kyahika kyalukonda?» Bawu bavutudi: «loni, ka kima ku.»

³⁶ Hanga yandi wubazimbwadi: «Kaasi buthwena, wuna wena yi makuta, kanata, wuna wena phi yi waba, kanata, phila mosi yi wuna wukondi mbedi ya phoku, katekisa muzaka wandi ndangu kasumba mbedi ya phoku.

³⁷ Mukuma yiluzimbwadibwa ni bulungi ni buna basonika, bwalungila

mweni meni: "bamukotisi mu ndonga ya bandwandwa." Mukuma, mana mathadi meni malungila.»

³⁸ Balonguki bazimbudi: «Ah Pfumu, tala zazi mbedi zodi.» Amana yandi wubavutwadi: «Zazina zifwani.»

Yesu wusambidi ku mongu wa ba Olive (Mth 26:36-46; Mlk 14:32-42)

³⁹ Bwosu kálubuka, hanga wénda ku mongu wa ba Olive, bwosu buna kayikana. Balonguki bandi bamulandi.

⁴⁰ Buna katula homa meni hana, wubazimbwadi: «Lombilenu, ndangu lubwaku mu phukumunu.»

⁴¹ Kunima, wádiambula kwena bawu kitesu kya thambi makumatatu. Amana bwosu kafukama, wáyandika phi kulombila,

⁴² mu kuzimbula: «Tata, yuka ni wuzodi, thinisina kyana mbungu yayi. Kaasi ka luzolu ku lwa meni, yambula luzolu lwaku lwahangama.»

⁴³ Hanga wanzo mosi wátuka ku zilu, wumulubwakidi, ndangu kamuheka kikesa.

⁴⁴ Yesu wuyuki kiwayi kya lawu, kahanga wusi hika ngolu mu kulombila. Kyusa kyandi kiyandiki kuhoma muna mafu hanga matonzi ma menga.

⁴⁵ Buna katelama mu lombilu, wávutukisa kuna bakala balonguki, wubawani baleka kikuma kya kyadi kina bakala yawu.

⁴⁶ Hanga Yesu wubazimbwadi: «Abweti lubati leka buna? Tokamenu, lombilenu phi ndangu lubwaku mu phukumunu.»

Bamukwati Yesu (Mth 26:47-56; Mlk 14:43-50; Ywn 18:3-11)

⁴⁷ Buna kakala zonga bwana, kibuka kya batu kitudi. Yutasi wuna wákala ha kati dya bawu Kumi yi bodi, yandi wakala natisakya. Wábwesuka kwena Yesu mu kumuyamba.

⁴⁸ Kaasi Yesu wumuzimbwadini: «Yutasi, mu kuyamba wuzodi wamutekisila Mwana wa mutu?»

⁴⁹ Buna bamona mana mazola kubwa, bana bakala yi yandi bamuhyudini: «Pfumu, tufwani mu kubeta yi mbedi?»

⁵⁰ Amana, mosi wa bawu, wubeti musadi mosi wa bambuta ba banganga Nzambi amana wámuhuta kutu dya kitata.

⁵¹ Kaasi Yesu wuzimbudi: «Yambulenu, bwana bufwani.» Kunima wusimbi kutu dya mutu wuna, wumubeludi phi.

⁵² Kunima, hanga Yesu wuzimbudi kwena bambuta ba banganga Nzambi yi kwena pfumu wa batsinzidi ba nzu ya Nzambi yi bambuta ba dibundu bana bisa mukwata: «Lwisi ndatina mbedi yi miti hanga mbedi yena ndwandwa.

⁵³ Bilumbu byosu khadiki yi benu mu nzu ya Nzambi, amana lwásandaku ni lwakhwata. Kaasi tangwa dyadi dyena dya benu yi ngolu za phipha.»

Phetelu wumutuni Yesu (Mth 26:57-58; 26:69-75; Mlk 14:53-54; 14:66-72; Ywn 18:12-18; 18:25-27)

⁵⁴ Kunima dya kumukwata, bamunati, bamukotisi phi mu nzu ya mbuta wa banganga Nzambi. Phetelu kakala landa muna kyana.

⁵⁵ Hanga balemisi mbawu mu kati dya kyanzala amana bazakadi. Phetelu wendi zakala hana kati dya bawu.

⁵⁶ Musadi mosi wa mukhetu wumumoni kuna kyesesi kya mbawu, wumusimbuludi yi kiswiswisi, wuzimbudi: «Yandu phi kákadiki yi yandi.»

⁵⁷ Kaasi Phetelu wutuni, wuzonzi phi: «Mukhetu, yimuzayiku!»

⁵⁸ Kunima dya koma ka tangwa, mutu wahika wumumoni amana wuzimbudi hika: «Ngeyi phi wena mosi hana kati dya bawu!» Kaasi Phetelu wumuvutwadi: «Loni, ka meni ku!»

⁵⁹ Ku nima dya tangwa dimosi, mutu mosi wahika wumuzimbwadi yi singu dyosu: «Mu kyedika, mutu yandu phi kákadiki yi yandi mukuma mwisi Ngadidi kenina yandi phi.»

⁶⁰ Kaasi Phetelu wuvutudi: «Buna wubati zola kuzonga, nzayibwoku meni.» Muna tangwa meni dina kákala zonga, khoku wákokula.

⁶¹ Hanga Pfumu wábaluka amana wámutala Phetelu, hana Phetelu wuyubuki ndinga yina kámuzimbwala

Pfumu: «Khoku kakokulaku kedi, lelu, ngeyi wathuna mbala tatu.»

⁶² Hanga Phetelu walubuka, amana wadihonda kudila.

Yesu bamutukwani, bamubeti phi (Mth 26:67-68; Mlk 14:65)

⁶³ Bayakala bana bakala mutadikila Yesu, bakala museya yi kumubetaka.

⁶⁴ Bakala mufidinga mbunzu, mu kumuhyula: «Bikuleti, nati wukubeti?»

⁶⁵ Amana bakala mutukwana yi kumutangaka mambu ma mbi ma mutindu yi mutindu.

Yesu ku thwala kibuka kya mbuta (Mth 26:59-66; Mlk 14:55-64; Ywn 18:19-24)

⁶⁶ Buna kwakhyela kuma, bambuta ba Bayuta, bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku bakutakana. Bamunatisi Yesu ku thwala kimvuka kya mbuta kya Bayuta

⁶⁷ amana bazimbudi: «Yukani ngeyi wena Masiya, tuzimbwalabwa.» Yandi wubavutwadi: «Yukani yiluzimbwalabwa, lwakumbwalabwoku.

⁶⁸ Amana yukani yiluhyula kyufu, lwamvutwalaku.

⁶⁹ Kaasi tuka buthwena, Mwana wa mutu kasikuka kuna kitata dya ngolu za Nzambi wa Phungu.»

⁷⁰ Boosu bazimbudi: «Kisongidila, ngeyi Mwana wa Nzambi wena?» Yandi wubavutwadi: «Benu-benu luzimbudibwa ni yeninabwa.»

⁷¹ Hanga bawu bazimbudi: «Ni mupfunu wa bimbangi hika thwena wawu betu? Tumuyuki betu-betu muna munwa wandi.»

23

Yesu ku thwala Philatu (Mth 27:1-2; 27:11-14; Mlk 15:1-5; Ywn 18:28-38)

¹ Batelama boosu ha kimosi amana bamunata ku thwala Philatu.

² Bayandika kumufunda mu kuzimbula: «Tumuwani mutu yandu, kabati hukumuna batu ba betu; kabati bazimbwala ni bafutaku phaku kwena

pfumu wa mbuta Khayisala, wudikitudi yandi meni Masiya, thotila.»

³ Philatu wumuyufudi: «Ngeyi, pfumu wa Bayuta wenina?» Yesu wumuvutwadi: «Ngeyi meni wuzimbudibwa.»

⁴ Hanga Philatu wuzimbudi kwena bambuta ba banganga Nzambi yi milumba-lumba mya batu: «Mboniku kima kya muzengila ndola mutu yandu.»

⁵ Kaasi bawu balaphikisi ndinga, bazimbudi phi: «Khabu kabati heka batu mu kulonga mu Yuteya dyosu, tuka ku Ngadidi, kuna kayandikila, yi kwaku.»

Yesu ku thwala Eloti

⁶ Tangwa kayuka Philatu mambu mana, wuhyudi: «Mutu yandu, mwisi Ngadidi kenina?»

⁷ Buna kayuka ni Yesu ku kinzunga kina kakala yala Eloti katuka, kahanga wumuhitiki kwena yandi, mukuma ku Yelusalemi kakala muna bilumbu meni bina.

⁸ Amana Eloti buna kamona Yesu hanga kyesi kimukwati lawu. Kikuma, kakala sanda ni kamumona tuka thama; mukuma kazola kamumona kikuma kya mambu mana kakala yuka kuzonzila kikuma kya yandi, amana kakala yi kivuvu kya kumumona kusala ndambu ya biphadi.

⁹ Kahanga wumuhyudi byufu bya lawu kaasi Yesu kamuvutwalaku keti kima.

¹⁰ Bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku hana bakala amana bakala mufunda ngolu.

¹¹ Hanga Eloti yi batsinzidi bandi, wuyandiki kumulewula. Amana kunima kumuseya yi kumuvwatisa muledi wumosi wa kitoku, hanga wumuhitiki hika kwena Philatu.

¹² Muna kilumbu meni kina, Eloti yi Philatu bakituka banduku, bawu batekila kala bambeni.

Bamuzengidi lufwa Yesu

(Mth 27:15-26; Mlk 15:6-15; Ywn 18:39; 19:16)

¹³ Philatu wakhokisa bambuta ba banganga Nzambi, bathwadisi yi batu bahika,

¹⁴ Hanga wubazimbwadi: «Benu lwisi ndatina mutu yandu, mu kuzonza ni batu kabati hukumuna. Kinga meni yimuhudi ku thwala benu boosu kaasi mboniku kima mwena yandi kifwani muzengila ndola, ka kikuma ku muna mamana lubati mufundila.

¹⁵ Eloti phi, lo kwandi, mukuma wutulambwadi yandi hika. Kahangiku kima kifwani bamuhondila.

¹⁶ Yimusula, kunima dya kumubetisa fimbu.»

¹⁷ [Kosu mukinzi wa Phaki, Philatu kafwana kubalubwala mutu mosi mu boloku.]

¹⁸ Kaasi báyandika kukalunga boosu: «Muhonda mutu yandu, tulubwala Balabasi!»

¹⁹ Balabasi, bámusila mu boloku kikuma kya mvwalangani yina babusila bisi Loma, yina yáluta mu mbanza yi buna káhonda mutu.

²⁰ Hanga Philatu wázonza hika mbala yikwawu, mukuma kázola kalubula Yesu.

²¹ Kaasi bawu bakala kalunga: «Mukhoka ha kitakani! Mukhoka ha kitakani!»

²² Philatu wubazimbwadi mu mbala ya tatu: «Khi mbi kasadi mutu yandu? Mboniku kima mwena yandi kilungi kumunatina lufwa. Yimusula, ku nima dya kumubetisa fimbu.»

²³ Kaasi bakalungi hika ngolu, mu kulomba ni Yesu kakhokama ha kitakani. Hanga malokosi ma bawu mabanungisa.

²⁴ Philatu wubongi lukanu lwa kubasadila bwosu buna bakala lomb.

²⁵ Wuyambwadidi wuna bakwata mu boloku kikuma kya mvwalangani yi buna kahonda mutu, wuna bakala lomb. Wubalambwadi Yesu ndangu bamuhanga buna bázola.

*Bamukhoki ha kitakani Yesu
(Mth 27:32-44; Mlk 15:21-32; Ywn 19:17-27)*

²⁶ Bwosu bakala munata Yesu, bakwati mutu mosi zina dyandi Simoni, mwisi Sileni, wátuka ku bilanga. Hanga bamukwati ndangu kamunatisa Yesu kitakani kuna manima.

²⁷ Mulumba-lumba wa batu wakala mulanda yi bakhetu mu bidilu yi miyananu mya lawu kikuma kya yandi.

²⁸ Hanga Yesu wubaluki kwena bakhetu wubazimbwadi: «Bakhetu ba ku Yelusalemi, ludilaku kikuma kya meni! Kaasi dilenu kikuma kya benu-benu yi kikuma kya bana benu!»

²⁹ Mukuma bilumbu byakwisa, bina bazimbula: "Kyesi kwena bakhobu, kyesi kwena makundu mana mábutaku yi mayeni mana máyemikaku!"

³⁰ Hanga batu báyandika kuzimbula kwena mongu mya mbuta: "Tubwilenu" yi kwena mina mya khunda: "Tufidingenu!"

³¹ Mukuma, yukani bahanga bwabu kwena miti wa tsi amana miti waloka abweti bahangawa?»

³² Bakala nata muna tangwa medina bayakala bodi bahika bakala bandwandwa ndangu babahonda ha kimosi yi yandi.

³³ Buna bátula homa hana bisi tela: «Kibelengenzi kya mutwa», bamukhoki Yesu ha kitakani; phila mosi yi bandwandwa bana, mosi ku koku dya kitata, mukwawu, ku koku dya kimama.

³⁴ [Yesu kakala zimbula: «Tata, balolula mukuma bazayimoku mana babati sala.»] Basanzani miledi myandi mu kubetilamya phi zeki.

³⁵ Batu batelamiki hakana yi kutalaka mambu buna makala luta. Bapfumu ba Bayuta báyandika kumuseya, mu kuzimbula: «Batu bahika kakala hulula, kadihulula phi yandi meni yuka yandi kena Masiya wa Nzambi, wuna kásola!»

³⁶ Basuta phi bakala museya; babwesuki, bamunwisi phi vinu dya ngani,

³⁷ yi kuzimbulaka: «Yukani ngeyi pfumu wa Bayuta wena, dihulula ngeyi meni!»

³⁸ Ha thandu ya mutwa wandi hakala yi bisona byabi: «Yandu kenina pfumu wa Bayuta.»

³⁹ Mosi wa bandwandwa bana bakala ha kitakani, hanga wumutukwani mu kuzimbula: «Ka ngeyi ku Masiya?»

Dihulula ngeyi meni, amana watuhulula betu!»

⁴⁰ Kaasi mukwawu, wumusongisi, mu kuzimbula: «Weku yi bweya bwa Nzambi? Ngeyi wubongi ndola mosi yi yandi?»

⁴¹ Betu, ndola yayi yifwanani yi mbi yina twasadi kaasi yandu kasadiku kima kya mbi.»

⁴² Amana kakala zimbula: «Yesu, ngyubuka bawu tangwa wakwisa mu Kipfumu kyaku.»

⁴³ Yesu wumuvutwadi: «Yikuzimbwadibwa, mu kyedika: lelu dyadi, wakala yi meni muna Phaladisu.»

Lufwa lwa Yesu

(Mth 27:45-56; Mlk 15:33-41; Ywn 19:28-30)

⁴⁴ Amana tangwa ha kátula ha kisosi, kuma kwabwa phipha mu mulambu wosu yi kuna tangwa dya tatu dya masikidika.

⁴⁵ Tangwa wátota. Muledi wa kikumbu kya nzu ya Nzambi wáyatuka ha kati.

⁴⁶ Yesu wákalunga: «Tata, mvutudi moya wama mu moku maku.» Kunima kuzonza bwabuna, wutabudi.

⁴⁷ Mu kumona mana maluta, hanga satudiyoni wázatula Nzambi mu kuzimbula: «Mu kyedika, mutu yandu kakadiki mutu wasungama!»

⁴⁸ Amana milumba-lumba mya batu bakala hana, bisa tala mambu buna máhitila, ku nima kumona mana máhita, bávutuka yi kudibundaka thulu kikuma kya kiwayi.

⁴⁹ Boosu bana bámuzaya, yi bakhetu bana bisa musindikila tuka ku Ngadidi, bátelama muna kyana ndangu bamona mambu buna makala luta.

Yesu bamukulumuni mu mazyamu

(Mth 27:57-61; Mlk 15:42-47; Ywn 19:38-42)

⁵⁰ Hákala yi mutu mosi wa kimvuka kya bukheti, khumbu yandi Yozefu, mutu wa mboti yi wasungama.

⁵¹ Yandi katambwasalwoku lukanu luna batambula mu kimvuka yi bakwawu, kakala mwisi Adimate

mbanza ya Bayuta, amana kakala hingila Kipfumu kya Nzambi.

⁵² Kahanga wenda kwena Philatu amana walomba lutu lwa Yesu.

⁵³ Wutuludilwa ha kitakani, wuvungilwa ha muledi, wusikudilwa phi mu mazyamu ma kitadi mana bakonda zika kedhi mutu.

⁵⁴ Kyakala kilumbu kya kuyilama, amana sabata dyázola kuyandika.

⁵⁵ Bakhetu bana meni bámusindikila tuka ku Ngadidi, bakala landila, bamona mazyamu yi phila yina básikula lutu lwa Yesu.

⁵⁶ Amana kunima, bávutuka mu kuyidika masi yi mananasi kikuma kya mvumbi. Amana mu kilumbu kya Sabata, bálembwa bwosu buna wakala lomba mutsiku.

24

Lufutumu lwa Yesu

(Mth 28:1-10; Mlk 16:1-8; Ywn 20:1-10)

¹ Kilumbu kya theti kya phosa, bakhetu béndá ku mazyamu muna suka-suka, mu kunata mananasi mana báyidika.

² Bawani ditadi dyakubundumuna ku thwala mazyamu;

³ bákota, kaasi báwanalwoku lutu lwa Pfumu Yesu.

⁴ Bwosu bákala mu kitswi kikuma kya mambu meni mana; batu bodi bámonika hakana, bavwatiki miledi myákala kedyamina.

⁵ Bwosu bákala yi bweya, báenzika mbunzu muna mafu; kaasi batu bana babazimbwadi: «Kikuma kya biki lwisi sosila mutu wena mu luzingu mu kati dya bafwa?»

⁶ Keku haka, kaasi wufutumu. Banzenu buna kázimbula kwena benu ha kakala hika ku Ngadidi:

⁷ Bulungi, Mwana wa mutu bamulambula kwena basumuki amana kakhokama ha kitakani, amana kafutumu mu kilumbu kya tatu.»

⁸ Amana báyubuka ndinga meni zina.

⁹ Bakhetu bákataka ku mazyamu, kikuma kya kuyadingisa mana mosu

kwena Bawu kumi yi mosi yi kwena bakwawu.

¹⁰ Hakala yi Madiya mwisi Makatala yi Zyani yi Madiya ngudi wa Zyaki. Bakhetu bahika phi bakala hakana, bazimbudibwa kwena bathumwa.

¹¹ Kaasi ndinga zina bamonaza hanga zina za bilawu bakwikilaku kwena bakhetu.

¹² Kaasi Phetelu watelama, wenda thinu ku mazyamu; amana buna kazenzama, wumoni lwesi bitemba bya miledi bya khatu. Amana wawutuka ku nzu yandi, wuyituki lawu kikuma kya mambu mana maluta.

Mu nzila Emawusu (Mlk 16:12-13)

¹³ Kinga, muna kilumbu mekyana, boodi hana kati dya balonguki, bakala kwenda ku hata dimosi khumbu ya dyawu: Emawusu; tuka Yelusalemi yi kuna, bafwana kusala tangwa zodi.

¹⁴ Muna nzila, bekazonzila mambu mana moosu buna malutula.

¹⁵ Tangwa bakala zonza yi kuyambilaka bwabuna, yameni Yesu wabawana, wenda nzila mosi yi bawu.

¹⁶ Kaasi mesu ma bawu mafwanaku mu kumusengumuna.

¹⁷ Hanga wubahyudi: «Biki lubati zonzila mu nzila?» Hanga batelami yi kyadi kyosu.

¹⁸ Mosi hana kati dya bawu, khumbu yandi Kolofasi, wumuvutwadi: «Ngeyi lwesi wunangi bilumbu ku Yelusalemi, wukondi zaya mambu mana malutiki mu bilumbu byabi?»

¹⁹ Yandi wahyula: «Khi dyambu?» Hanga bamuvutwadini: «Mambu mana matadidi Yesu mwisi Nazaleti, wuna wakadi mbikudi wa ngolu mu bisalu yi ndinga zandi ku mesu ma Nzambi yi ku mesu ma batu boosu.

²⁰ Bambuta ba banganga Nzambi yi bapfumu betu bamulambudi ndangu kafwa amana bamukhoki ha kitakani.

²¹ Twakadi yi kivuvu ni yandi walubula mu kihika Kiseledi. Kaasi bilumbu byekina bitatu, tuka buna mabwidiki mambu mana.

²² Mu kyedika, bakhetu bahika hana kati dya betu batuyitwakisi. Lelu, bendiki muna suka ku mazyamu

²³ kaasi bwosu bamoniyoku mvumbi yandi, bisi zimbula ni banzyo babalubwakidi, amana babaheki tsikiningi ni mu luzingu kenina.

²⁴ Batu bahika ha kati dya betu bendiki ku mazyamu, bamoni mambu bwosu buna bazimbudiki bakhetu, kaasi yandi bamumonikiku.»

²⁵ Hanga Yesu wubazimbwadini: «Batu bakonda ngangu, mbundu zenu zisiku lenga kwikila mambu mana basamuna bambikudi!

²⁶ Bwafwanaku ni Masiya kanyokuka bwabuna ku thwala kukota mu khembu yandi?»

²⁷ Wabatendwala mambu moosu mana mamutadidi muna masonuku moosu, tuka ku mikanda mya Moyize yi kuna mikanda mya bambikudi boosu.

²⁸ Buna batula ku hata dina bakala kwenda, Yesu wuhangi hanga mutu wuzodi kuluta.

²⁹ Kaasi bawu bamubokwadidi mu kuzimbula: «Zakala yi betu; kuma kuyidini, phipa yekina bwa.» Hanga yandi wendi zakala yi bawu muna nzu yina bakota.

³⁰ Yesu wazakala^a kuna mesa ha kimosi yi bawu; watambula dipha, wusambudidya; kunima, wabukunadya amana wabahekadya.

³¹ Hanga mesu ma bawu makanguki, bawu bamutunguludi kaasi yandi watota hana kati dya bawu.

³² Amana bayandika kudizimbwala bawu yi bawu: «Abweti yikondi tuphumwakina mbundu hanga mbawu, tangwa kakatuzonzisaka mu nzila yi kututendwala masonuku?»

³³ Hanga batelama muna tangwa meni dina, bawutuka phi ku Yelusalemi. Bawani bawu kumi yi mosi mu kimvuka yi banduku ba bawu,

³⁴ beka zimbula: «Mukyedika Pfumu wufutumuki! Mukuma kadimonikisi kwena Simoni!»

^a 24:30 24:30 Disongidila ni wazenzama kakala.

³⁵ Hanga balonguki bana bawu bodi babatendwadi mana mábalutila mu nzila mu tangwa bakala kwenda yi buna kadisengumuna Yesu kwena bawu mu tangwa dya kubukuna dipha.

Yesu wudisengumuni kwena balonguki bandi

(Mth 28:16-20; Mlk 16:14-18; Ywn 20:19-23; Mhb 1:6-8)

³⁶ Buna bakala zimbula bwabuna, hanga yandi meni Yesu wubalubwakidi, wátelama hana kati dya bawu amana wubazimbwadi: «Ngemba yakala yi benu!»

³⁷ Bweya bubakwati balonguki, bayandiki phi kubanga lawu, kikuma bámona hanga kiphedikisa.

³⁸ Kaasi yandi wubazimbwadi: «Bweya bwa biki lwena bwawu? Biki lubati findila phaka muna mbundu zenu?»

³⁹ Talenu moku yi malu mama: mu kyedika, meni yandu; babatenu lutu lwama, talenu phi; kiphedikisa kisiku kala yi musuni keti mufufwa; bwosu lubati mona yenina byawu.»

⁴⁰ Buna kázimbula bwabuna, hanga wubasongidi moku mandib^b yi malu mandi.

⁴¹ Bwosu kyábalutila kyesi, bafwanaku kedi kukwikila, mu kuyituka bákala. Hanga Yesu wubazimbwadi hika: «Kima kya kudya lwena kyawu haka?»

⁴² Bámuheka kitini kya tsema wa kukadinga.

⁴³ Wutambudikya amana wudikya phi muna mesu ma bawu.

⁴⁴ Hanga wubazimbwadi hika: «Tagwa yikala theti ha kimosi yi benu, yikala luzimbwala ni mana básonika kikuma kya meni, mu mitsiku mya Moyize, mu mikanda mya bambikudi yi mu mikunga, mafwana masalama.»

⁴⁵ Hanga yandi wubakangudi mabanza ndangu babakisa masonuku,

⁴⁶ amana wubazimwadi: «Básonika bwabu ni Masiya kanyokuka, amana kafútumuka ku tsi ya bafwa mu kilumbu kya tatu,

⁴⁷ bufwani bayandikila ku Yelusalemi, mu kulonga malongi mu khumbu ya yandi; kusamuna kwena batu ba tsi ni basoba bikalulu ndangu babonga ndoluka ya masumu.

⁴⁸ Benu lwenina bambangi ba mambu mana.

⁴⁹ Amana meni phitiki kwena benu, kina kásila Tata wama. Benu, zakalenu mu mbanza tii yikuna lwavwátula ngolu za ku zilu.»

Yesu wendi ku zilu
(Mlk 16:19-20; Mhb 1:9-11)

⁵⁰ Amana, Yesu wábalubula mu mbanza, wábanata tii yi kuna bela-bela yi hata dya Betaniya, Hanga wátombula moku ku zilu, wubasambudi.

⁵¹ Buna kakala basambula, wudihambudi yi bawu amana bámutombula ku zilu.

⁵² Bawu kunima dya kufukama ku thwala yandi, bávutuka phi ku Yelusalemi yi kyesi kya lawu.

⁵³ Bilumbu byosu bakala kutakana mu nzu ya Nzambi yi kukumisaka Nzambi.

^b 24:40 24:40 Kabasongilama ndangu bakwikila ni yandi kyedika.

Musamu kásonika Yowani Yowani Khotidi ya mukanda

Musamu wa Bukheti kásonika Yowani, básonikawa kikuma kya mangumba ma bakidisitu babana benina ku tsi ya Sidiya yina bakala tela hika ni Aziya dya khunda, bisi tela hika buthwena ni Tidiki.

Mukanda wawu wenina yi mutindu wandi wuna bákyatikila malongi yi mihowu mina básonikinawa, biswaswani yi misamu mya bukheti myahika. Yandi kabati hana mupfunu wa lawu mu mana matadidini kimvidingingi kya ndinga yi mihangu mya Yesu.

Ndambu yatheti ya mukanda (khaphu 1-12) yibati menika mambu ma mbuta tsambwadi matadidini Yesu. Mambu meni mana, bisima tela ni "bidimbu bya biphadi" kikuma mabati songila ni Yesu kenina Mwana wa Nzambi. Ndambu meni yayi yibati menika phi kutundakana kwa Yesu, mu mbandu hanga pfumu wa dibundu muyuta (khaphu 3), yi mukhetu wa ku Samadiya (khaphu 4), yi bambefu (khaphu 5 yi 9). Muna malongi mandi, Yesu kabati dimonikisa hanga dipha dina disi hana luzingu, muhungudi wuna wisi natisa batu kwena Tata Nzambi, yi mwini wuna wisi temuna tsi. Yesu kabati songila kwena batu boosu buna kenina yandi.

Ndambu ya zodi ya mukanda (khaphu 13-21) yibati yidika yi kumenika tangwa dina "Yesu kafwana kukatuka ha tsi mu kukwenda kwena Tata wandi". Yesu kabati zonza kwena balonguki bandi, kabati baheka milongi kikuma kya tangwa dina kakalaku hika yi bawu (khaphu 13-16). Kunima Yesu wulombidini Nzambi Tata wandi, amana wumuhekini kiyeka kya balonguki bandi (khaphu 17).

Meni dya mambu mana mazungi lufwa lwa Yesu (khaphu 18 yi 19) dyenina yi mambu ma lawu hakimosi yi mana ma

Mathayi, Malaku yi Luka muna dilongi dimosi.

Kilumbu kya Phaki, Yesu wudisongidini wamoya kwena balonguki bandi (khaphu 20 yi 21). Amana musoniki wa Musamu wa Bukheti wawu kabati zimbula bwabu: kasonika mukanda wandi ndangu babana bámunonaku Yesu, bawu phi bakwikila mwena yandi (20:29-31).

Musamu wa Bukheti kásonika Yowani wisi zonzila mbala za lawu Bayuta hanga kibuka kimosi kya kingenga. Nzonzidi yina yibati zonzila bambeni ba Yesu, mu kimvuka bapfumu ba mabundu babana bisi mutendisa. Yandi meni Yesu kenina Muyuta yi balonguki bandi batheti phi. Yowani tangwa kisi zonzila Bayuta, nzonzidi yandi yitadidiku dyambu dya tsi. Mana matadidi batu boosu babana bisi mutendisa Yesu Kidisitu.

Musamu wa Bukheti wa Yowani wubatiku zonzila lubutuku lwa Yesu keti luyandiku lwa luzingu lwandi ku mesu ma batu. Kaasi muna khotidi ya kaleyi ya mukanda, kabati tendula ni "Yesu Kidisitu kenina Ndinga ya Nzambi", yina yisi kala hakimosi yi Nzambi tukidila matangwa moosu (1:1-18). Yesu, Ndinga ya Nzambi, wisa zingila hakimosi yi batu. Bwabuna batu bafwani bákitukila bana ba Nzambi. Muna luzingu lwandi lwa ha tsi, Yesu kenina mu kithwadi kya ngolu yi Tata. Yandi kenina "ngenzi wa Nzambi" mu tsi. Boosu babana bisi musanda Nzambi yi lungongu balenda muzayila mwena yandi.

Ndinga ya mwini yi ya luzingu

¹ Muna luyandiku, Ndinga wádikadila amana Ndinga kákala hakimosi yi Nzambi; amana Ndinga kákala Nzambi.

² Yandi kákala muna luyandiku hakimosi yi Nzambi.

³ Byosu, mwena yandi byáhangamina amana kweku kima kyáhangama konda yandi; muna byabina byisi monika;

⁴ mwena yandi mwákala luzingu. Amana luzingu lwákala mwini wa batu.

⁵ Mwini wukenzudini muna phipha, kaasi phipha yalendaku mu kukwatawa.

⁶ Hátula mutu mosi, bátuma kwena Nzambi, mu khumbu ya Yowani.

⁷ Kisa hanga mhangi, mu kuta kimbangi kitadidini mwini. Ndangu, mwena Yowani, boosu bakwikila.

⁸ Ka yandi ku wákala mwini, kaasi kyisa ta kimbangi kwena mwini.

⁹ Ndinga yákala mwini wakyedika, wuna wisi temuna mutu wosu, Ndinga yísa muna tsi.

¹⁰ Ndinga yákala muna tsi. Amana tsi yáhangama mwena yawu, kaasi tsi yámubakulaku.

¹¹ Yísa kwena biwutu byandi, kaasi biwutu byandi bámutambwasaku.

¹² Kaasi kwena boosu babana bámutambwasa, wabaheka hamu dya kukituka bana ba Nzambi; kwena babana bisi kwikila muna khumbu yandi.

¹³ Babana bábutukaku mu menga, keti mu luzolu lwa lutu, keti mu luzolu lwa mutu, kaasi mwena Nzambi.

¹⁴ Ndinga yákituka mutu, amana yisa zingila hana kati dya betu, amana betu twámona khembu yandi, khembu ya Mwana wa yakala yandi mosi wuna wábutukila mwena Tata; Ndinga yábasa yi khenda yi kyedika.

¹⁵ Yowani wámutila kimbangi; kákalunga mu kuzimbula: «Kikuma kya yandi yízimbwala: "Wuna wubati kwisa ku manima ma meni, kenina mupfunu wa lawu kuluta meni, mukuma, wádikadila kedi ku thwala ya meni."»

¹⁶ Kikuma, muna kuvula kwa kuvwa kwandi twátambwala, betu boosu, khenda hana thandu ya khenda.

¹⁷ Mukuma mitsiku myáhanama mwena Moyize; kaasi khenda yi kyedika byísila mwena Yesu Kidisitu.

¹⁸ Heku mutu wámona kedi Nzambi; kaasi Mwana yandi mosi wenina Nzambi, yandi wisi nangina bela-bela yi Tata, yandi wámuzayikisa Tata.

Kimbangi kya Yowani Mubotiki kikuma kya Yesu
(Mth 3:1-12; Mlk 1:1-8; Luk 3:1-18)

a 1:23 1:23 Yes 40:3.

¹⁹ Tala kimbangi kya Yowani, tangwa bámutumina banganga Nzambi yi balefi kwena Bayuta tuka ku Yelusalemi, mu kumuhyula: «Ngeyi nani wenina?»

²⁰ Wátambwasabwa, kátunabwoku, wátambwasa mu kuzimbula: «Meni yeku Kidisitu.»

²¹ Bámuhyula: «Amana nani wenina?

Ngeyi wenina Diya?» Yowani wábavutwala: «Yeku phi yandi.»

Bámuhyula: «Mbikudi wenina?»

Wuzimbudini: «Loni»,

²² Hanga bamuzimbwadini: «Amana nati wenina? Ndangu twahana mvutu mosi kwena babana bátutuma! Biki wuzimbudini kikuma kya ngeyi meni?»

²³ Yowani wávutula: «Meni yenina "wuna wubati kalunga muna nganga: sungikenu nzila kikuma kya Pfumu!"»

– Bwabuna kázimbula mbikudi Yesaya^a. –

²⁴ Batu babana bátuma kwena bafwadisi mu kwenda mumona Yowani;

²⁵ bamuhyudini: «Yuka ni weku Masiya, weku phi Diya, keti mbikudi, amana kikuma kya biki wubati botikila?»

²⁶ Yowani wubavutwadini: «Meni, mbati lubotika mu mamba; hana kati dya benu henina yi mosi wuna luzayiku benu.

²⁷ Kabati kwisa hana manima ma meni. Ndungiku mu kukutumuna misinga mya tsabatu zandi.»

²⁸ Mamana moosu makala hitila ku Betaniya, kuna sambwa dikwawu dya Yolutani, kuna kakala botikila Yowani.

Yesu, Mwana wa mukoku wa Nzambi

²⁹ Kilumbu kyálanda, Yowani wámona Yesu kukwisa kwena yandi, amana wuzimbudini: «Tala Mwana wa mukoku wa Nzambi wuna wisi katula masumu ma tsi.

³⁰ Kikuma kya yandi yízonzila tangwa yízimbula: "Mutu mosi wubati kwisa ku manima ma meni, kaasi kenina mupfunu kuluta meni, mukuma kakala dizingila kedi ku thwala ya meni."

³¹ Yikalaku zaya keti nati káfwana kukala, kaasi ho yisa botika mu mamba

ndangu yimuzayikisa kwena kanda dya Kiseledi.»

³² Amana Yowani wáta kimbangi kyaki: «Mboni Kitembu kya Nzambi kukulunga tukila ku zilu hanga yembi amana wuzakadini hana thandu ya yandi.

³³ Meni-meni yízayaku keti nati kákala, kaasi Nzambi, wuna wáthuma mu kubotika mu mamba, kánzimbwala: "Wamóna Kitembu kukulunga yi kuzakala hana thandu ya mutu mosi; yandi wuna wabótika mu Kitembu Kyatoma."

³⁴ Bwabuna mbonini meni-meni amana thini kimbangi ni mutu yandu kenina Mwana wa Nzambi.»

Balonguki batheti ba Yesu

³⁵ Kilumbu kyálanda, Yowani hana kákala hika, yi boodi ba balonguki bandi.

³⁶ Buna kámona Yesu wakala hita, wuzimbudini: «Tala Mwana wa mukoku wa Nzambi!»

³⁷ Balonguki boodi babana báyuka ndinga zina, hanga balandi Yesu.

³⁸ Yesu wábaluka, wumoni ni bakala mulanda amana wubahyudini: «Biki lubati sanda?» Bawu bamuvutwadini: «Kubiki wisi zingila, Labuni?»

-Disongidila: «Mulongi». -

³⁹ Yandi wubazimbwadini: «Alwisa amana lwamona.» Benda amana bamona kuna kakala zingila; bananga kilumbu mekina kwakuna, hakimosi yi yandi. Dyákala hanga tangwa dya kumi yi sambanu dya masikidika.

⁴⁰ Andele, phangi wa yakala wa Simoni Phetelu, kákala mosi wa bodi babana báyuka ndinga za Yowani amana balanda Yesu.

⁴¹ Mutu watheti katekila tundakana kákala phangi wandi Simoni; amana wumuzimbwadini: «Tumumoni Masiya.» -Disongidila «Kidisitu» -

⁴² Wámunata Simoni yi kuna kákala Yesu. Yesu wámutala amana wuzimbudini: «Ngeyi wenina Simoni, mwana wa Yowani; bakutediki Sefwasi.» -Disongidila «Tadi». -

Fidiphu yi Natanayedi

b 1:48 1:48 Miti wa filiki

⁴³ Kilumbu kyálanda, Yesu wázola ni kenda ku Ngadidi. Amana wátundakana Fidiphu, hanga wumuzimbwadini: «Ndanda!»

⁴⁴ Fidiphu kákala mwisi Betisayita, mbanza ya Andele yi Phetelu.

⁴⁵ Fidiphu wátundakana Natanayedi amana wumuzimbwadini: «Tumumoni wuna bazonzila kwena Moyize yi muna Mitsiku yi bambikudi. Kenina Yesu mwisi Nazaleti, mwana wa Yozefu.»

⁴⁶ Natanayedi wámuzimbwala: «Kuna Nazaleti, kufwani kwalubuka kima kya bukheti?» Fidiphu wumuzimbwadini: «Awisa amana wamóna»

⁴⁷ Yesu wamona Natanayedi mu kukwisa kwena yandi, hanga wumuzimbwadini kikuma kya yandi: «Tala mwisi Kiseledi wa kyedika; muna mwa yandi mweku bukamvi.»

⁴⁸ Natanayedi wumuzimbwadini: «Ku biki wunzayidini?» Yesu wumuvutwadini: «Yikumoniki kedi tangwa wukadikini hana sina dya mufiki^b, hana Fidiphu khaku kakutela.»

⁴⁹ Natanayedi wávutwakila: «Mulongi, ngeyi wenina Mwana wa Nzambi, ngeyi wenina kyamvu wa Kiseledi!»

⁵⁰ Yesu wumuvutwadini: «Wukhwikidini kikuma kya buna yikuzimbwadini ni yikumoniki muna sina dya mufiki? Wamóna hika mambu ma mbuta-mbuta kuluta mama.»

⁵¹ Hanga wumuzimbwadini: «Kyedika, kyedika yibatibwa luzimbwala: lwamóna zilu dyakanguka amana banzyo ba Nzambi kutombuka yi kukulunga hana thandu ya Mwana wa mutu!»

2

Longu lwa ku Kana

¹ Muna kilumbu kya tatu, muginzi wa longu wákala kuna Kana, muna kinzunga kya Ngadidi. Ngudi wa Yesu hana kákala,

² Yesu phi bámutedisá kuna longu meni luna hakimosi yi balonguki bandi.

³ Amana bwosu dyákonda vinu, muna tangwa dimosi, hanga ngudi wa Yesu wumuzimbwadini: «Beku hika yi vinu.»

⁴ Yesu wumuvutwadini: «Ngudi, biki ngeyi yi meni mu mambu mama? Tangwa dyama khaniku kedi dilungila.»

⁵ Ngudi wandi wuzimbudini kwena basadi: «Hangenu kyosu kina kalúzimbwala.»

⁶ Hakala hahana yi mindungu sambanu mya tuma myákala kikuma kya kudisemisa kwa Bayuta. Kosu mundungu yakala kota kitesu kya milangi khama.

⁷ Yesu wubazimbwadini: «Basisenu mindungu myami yi mamba.» Babasisimya yi hana thandu.

⁸ Yesu wubazimbwadini: «Buthwena, tékunenu amana natenumoku kwena muyidiki wa mukinzi.» Amana bawu bámunatinama.

⁹ Tangwa kayedika, muyidiki wa mukinzi, mamba mákituka vinu, kázayaku kubiki dyátuka vinu meni dina. Kaasi basadi babana balongulula mamba báayabwa. Muyidiki wa mukinzi wámutela yakala wuna wákwela

¹⁰ amana wumuzimbwadini: «Mutu wosu kisi tekila hana vinu dya bukheti, yuka batu bazedini, wuhani nana mulala. Ngeyi wuswekiki vinu dya bukheti yi buthwena bwabu!»

¹¹ Luna lwákala luyandiku lwa bidimbu bya biphadi bya Yesu. Kásadilakya kuna mbanza ya Kana dya Ngadidi; wásongila khembu yandi, amana balonguki bandi bakwikila mwena yandi.

¹² Kunima dya bwabuna, wákulunga ku mbanza ya Kafadinawumi yi ngudi wandi yi baphangi bandi yi balonguki bandi. Amana bilumbu bya khunda lwesi banangakwa.

*Yesu muna nzu ya Nzambi
(Mth 21:12-13; Mlk 11:15-17; Luk 19:45-46)*

¹³ Mukinzi wa Phaki ya Bayuta wábwesuka amana Yesu wátombuka ku Yelusalemi.

¹⁴ Kuna nzu ya Nzambi, káwana bateki ba bangombi, ba mikoku yi ba mayembi; yi bakwa tsyenzya bakala basikuka.

¹⁵ Kahanga wuyidiki fimbu dya misinga amana wábakukwasa boosu

kuna phenza ya kyanzala kya nzu ya Nzambi, yi mikoku yi bangombi; wámwanga makuta ma bakwa tsyenza, wázanga phi mesa ma bawu;

¹⁶ hanga wuzimbudini kwena babana bakala tekisa mayembi: «Katulenu byabina byosu haka! Lukitulaku Nzu ya Tata wama hanga nzu yimosi ya kikhita!»

¹⁷ Balonguki bandi báyubuka ni básonika bwabu: «Kitya kya lawu kina yenina kyawu kikuma kya Nzu yaku, kyanzínisa.»

¹⁸ Bayuta bamuzimbwala: «Khi kidimbu wutusongidini mu kuhanga bwabuna?»

¹⁹ Yesu wabavutwala: «Mwangenu nzu ya Nzambi yayi, amana mu bilumbu bitatu yitúngululaya.»

²⁰ Bayuta bamuzimbwadini: «Kwáfwana mvula makumaya yi sambanu mu kutunga nzu ya Nzambi yayi, amana ngeyi, mu bilumbu bitatu, watungululaya?»

²¹ Kaasi nzu ya Nzambi yina kakala zonzila yandi yákala lutu lwandi.

²² Amana tangwa káfutumuka ku bafwa, balonguki bandi báyubuka ni wázimbulabwa bwabuna; amana bakwikila mu Masonuku yi ndinga yina kázimbula Yesu.

Yesu wuzayi bukheti mbundu ya mutu

²³ Buna kákala Yesu ku Yelusalemi, kuna mukinzi wa Phaki, balawu bakwikila mu khumbu yandi, mu kumona bidimbu bya biphadi bina kakala hanga.

²⁴ Kaasi Yesu, yandi, kakwikilaku mwena bawu, kikuma wábazaya boosu.

²⁵ Kákalaku phi yi mupfunu ni bamutula kimbangi kya mutu, mukuma yandi meni wázaya mana mákala mwena mutu.

3

Yesu yi Nikundimu

¹ Mutu mosi wákala muna mukanzu wa Bafwadisi khumbu yandi Nikundimu,

kakala phi mosi hana kati dya bapfumu ba Bayuta.

² Wisa muwana Yesu muna phipha yimosi, amana wumuzimbwadini: «Mulongi, tuzayi ni Nzambi wakutuma ndangu wisa tulonga; mukuma ka mutu ku wufwani mu kuhanga bidimbu bya biphadi bwosu wisibya hanga ngeyi, yuka ni Nzambi keku hakimosi yi yandi.»

³ Yesu wamuvutwala: «Mu kyedika, yikuzimbwadibwa: ka mutu ku walenda mona Kipfumu kya Nzambi yuka ni kabutukiku lubutuku lwa pha.»

⁴ Nikundimu wamuhyula: «Khi phila, mutu yandu wukodi kedi kafwani mu kubutuka hika mbala yikwawu? Wufwani hika ni kavutuka mu kundu dya ngudi wandi, amana kabutuka hika mbala ya zodi?»

⁵ Yesu wumuvutwadini: «Kyedika, kyedika, yikuzimbwadibwa: yuka ni mutu kabutukiku mu mamba yi mu Kitembu, kafwaniku mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi.

⁶ Kina kibutukidini mu kimutu, kyenina kya kimutu; amana kina kibutukidini mu kitembu kyenina Kitembu.

⁷ Yitukaku kikuma kya buna yikuzimbwadini: "Bulungi kwena benu ni lwabutuka mu mbala yikwawu."

⁸ Muphephi wisi fula kuna wuzodini; wisiwa yuka, kaasi wazayaku kuna wisi tuka yi kuna wisi kwenda. Phila mosi bwenina yi wuna wubutukini mu Kitembu.»

⁹ Nikundimu wumuhyudini: «Abweti bwalenda salamina bwabuna?»

¹⁰ Yesu wumuvutwadini: «Ngeyi wenina mulongi mu Kiseledi, amana wuzayibwoku bwabuna?

¹¹ Kyedika, kyedika, yikuzimbwadibwa: thwisi zonzila mana tuzayi, amana thwisi ta kimbangi kya mana tumoni, kaasi benu lwisiku tambwasa kimbangi kya betu.

¹² Yuka ni lubatiku khwikila tangwa

mbati luzonzila mambu ma tsi; abweti lwakhwikidila yuka ni yiluzonzila mambu ma ku zilu?

¹³ Heku mutu watombuka kedi ku zilu, yuka ni ka wuna ku wakulunga ku zilu, Mwana wa mutu^a!

¹⁴ Bwosu buna katombula Moyize nyoka muna nganga, Mwana wa mutu phi bafweti mutombula bwabuna^b,

¹⁵ ndangu wosu wuna wukwikidini, katambula mwena yandi moyu wa mvula yi mvula.

¹⁶ Mukuma Nzambi watoma zola tsi, wahana Mwana wandi mosi, ndangu wosu wuna wukwikidini mwena yandi, katotaku kaasi katambula moyu wa mvula yi mvula.

¹⁷ Kikuma Nzambi katumaku Mwana wandi mu tsi kikuma kya kufundisa tsi, kaasi ndangu, muna nzila ya yandi, tsi yahuluka.

¹⁸ Wuna wisi kwikila mwena yandi bamufundisaku; kaasi wuna wisiku kwikila, bamufundisi kedi, kikuma kakwikidiku mu zina dya Mwana mosi wa Nzambi.

¹⁹ Amana tala pfundusu buna yenina: mwini wisa muna tsi, kaasi batu basangwala yi phipha kuluta mwini, kikuma miza mya bawu mya mbi.

²⁰ Mukuma wosu wuna wisi hanga mambu mambi wamenga mwini; yandi kisiku kwisa kwena mwini, hanga mihangu myandi myazayakana nana;

²¹ kaasi wuna wisi lemvuka ku kyedika, kisi kwisa kwena mwini, ndangu bwamonika ni mihangu myandi myisi hangama mu kimosi yi Nzambi.»

Yesu yi Yowani Mubotiki

²² Kunima dya bwabuna, Yesu wisa mu mulambu wa Yuteya hakimosi yi balonguki bandi. Kwakuna, wananga hakimosi yi bawu amana kakala botika^d.

²³ Yowani yandi phi kakala botika kuna Eno, bela-bela yi Sadimi, kikuma mamba ma lawu kwakala. Batu bakala kwenda kwakuna yi kutambulaka mbotika.

^a **3:13 3:13** Muna masonuku mahika mwenina ni wuna wakulumuka tukidila ku zilu, Mwana wa mutu wuna wenina muna Zilu. – Kikuma kya nzila ya muthu, kufwanikisa yi Nza 30:4; Lom 10:6. ^b **3:14 3:14** Tala muna Thl 21:9.

^d **3:22 3:22** Tala muna khaphu ya 4:1-2. ^e **3:24 3:24** Tala muna Mth 14:3; Mlk 6:17; Luk 3:19-20.

²⁴ Hana Yowani khaku kedi kakota mu boloku^e.

²⁵ Hanga balonguki ba Yowani beka tendana yi Muyuta mosi kikuma kya dyambu ditadidini kudisemisa.

²⁶ Benda kwena Yowani amana bamuzimbwala: «Mulongi, tala mutu wuna wukadiki yandi ku sambwa dikwawu dya Yolutani, wuna wátala ngeyi kimbangi, kabati botika amana batu boosu babati kwisa kwena yandi!»

²⁷ Yowani wávutula: «Ka mutu ku wabonga kima kyahika yuka ni kimutukiku ku zilu.

²⁸ Benu-benu lufwani mu kuthila kimbangi ni meni bwabu yizonza: "Meni yeku Kidisitu, kaasi ku thwala ya yandi báthuma^f."

²⁹ Yandi wuvwini mukhetu wa longu, kenina mukwedi; kaasi nduku wa mukwedi wuna wenina hana kabeta, wubati muhinikina, kyesi kya lawu kisi kala kyawu mu kuyuka ndinga ya mukwedi; Bwabuna phi kyenina kyesi kyama, kyalungila kyenina.

³⁰ Yambulenu yandi kaluma, meni yibetuka kwama.»

Wuna wutukini ku zilu

³¹ «Wuna wutukini ku zilu kenina hana thandu ya boosu; wuna wenina ha tsi kenina phi wa ha tsi, amana ndinga yandi phi yenina ya ha tsi. Wuna wutukini ku zilu kenina [ha thandu ya boosu];

³² kisi ta kimbangi kya mamana kamonini yi mana kayukini, kaasi ka mutu ku wisikya tambwasa kimbangi kyandi.

³³ Wuna wátambwasa kimbangi kyandi, kisi songila ni Nzambi kyedika kisi zonga.

³⁴ Mukuma wuna katumi Nzambi, kisi zonga ndaka za Nzambi, kikuma kisi hana Kitembu kyakonda kitesu.

³⁵ Tata kisi muzola Mwana; amana wásya moosu muna moku mandi.

³⁶ Wuna wisi kwikila mwena Mwana, kenina yi luzingu lwa mvula yi mvula; wuna wakonda mulemvukila Mwana,

kabongalwoku luzingu, kaasi khabu za Nzambi zenina yi yandi.»

4

Yesu yi Mukhetu wa ku Samadiya

¹ Yesu ha kázaya ni Bafwadisi báyuka mu kuzonzila ni yandi kakala kitula yi kubotika balonguki kuluta Yowani,

² -kinga ka yandi meni ku Yesu wakala botika, kaasi balonguki bandi. -

³ Yesu wákatuka ku kinzunga Yuteya amana wenda hika ku kinzunga Ngadidi.

⁴ Kinga wáfwana kuhitila mu kinzunga kya Samadiya.

⁵ Yesu watula muna mbanza yimosi ya Samadiya, yina bakala tela ni Sikadi; yina yenina bela-bela yi kilanga kina kahana Yakobi kwena mwana wandi Yozeфу.

⁶ Hahana hakala yi tho ya mamba ya Yakobi. Bwosu kakala mu kitambu, Yesu wálembwa, amana wásikuka hana kabeta ka tho ya mamba. Yakala kitesu kya tangwa dya tsinzi.

⁷ Mukhetu mosi wa ku Samadiya wisa teka mamba. Yesu wumuzimbwadini: «Pheka mamba yinwa.»

⁸ -Kikuma balonguki bandi benda sumba bima bya kudya mu mbanza. -

⁹ Mukhetu wa ku Samadiya wumuzimbwadini: «Abweti ni ngeyi wenina Muyuta, wufwani mu kulomba mamba ma kunwa, kwena meni yenina mukhetu wa ku Samadiya?» -Kikuma Bayuta bisiku zola kukhundakana kwena bisi Samadiya.-

¹⁰ Yesu wumuvutwadini: «Wadi wázayaka kabu dya Nzambi, amana keti nani kenina wuna wubati kulomba mamba ma kunwa, wadi ngeyi wukhanima mulomba, amana yandi kakhani kuheka mamba ma luzingu.»

¹¹ Mukhetu wumuvutwadini: «A Pfumu, weku keti kilekwa kya kutekila, dibulu phi dya kaley. Abweti watekilama mamba meni mana ma luzingu?

¹² Ngeyi wubanzi ni mbuta wenina, kuluta khaka wetu Yakobi, wuna wátuheka dibulu dya mamba dyadi;

^f 3:28 3:28 Tala muna 1:20. Kufwanikisa yi Mal 3:1.

yandi meni phi wánwama yi bana bandi yi bibulu byandi?»

¹³ Yesu wámuvutwala: «Mutu wosu wanwa mamba mama, kihwinya kyamukwata hika;

¹⁴ kaasi wuna wanwa mamba mana yimúheka meni, kihwinya kyalendaku mukwata hika: mamba mana yimúheka, mamúkitukila tho ya mamba mana makwata lubuka kikuma kya luzingu lwa mvula yi mvula.»

¹⁵ Mukhetu wumuzimbwadini: «A Pfumu, pheka mamba meni mamana, ndangu khwataku hika kihwinya amana khalaku hika yi mupfunu wa kwisa teka mamba kwaku.»

¹⁶ -Yesu wumuzimbwadini: «Ndawenda, mutela yakala dyaku amana awisa vutuka kwaku.»

¹⁷ Mukhetu wávutula: «Yeku yi yakala.» Yesu wumuzimbwadini: «Mboti wuzonzini, ha wuzimbudini ni weku yi yakala;

¹⁸ mukuma wákala yi bayakala batanu, amana yandi wubati zinga yandi buthwena, keku yakala dyaku. Kyedika wuzonzini.» -

¹⁹ Mukhetu wumuzimbwadini: «A Pfumu, mboni ni ngeyi, mbikudi wenina.

²⁰ Bakhaka betu báfukamina Nzambi ha mongu wawu, kaasi benu Bayuta lwisi zimbula ni kizika kilungini mu kufukamina Nzambi, ku Yelusalemi kyenina.»

²¹ Yesu wumuzimbwadini: «Khwikila, mukhetu, ni tangwa dyakwisa, dina dyakála ni Tata bamúfukaminaku hika ha mongu wawu keti ku Yelusalemi.

²² Benu lwisi fukamina Nzambi wuna luzayiku; betu Bayuta thwisi fukamina wuna tuzayini, mukuma luhulusu, kwena Bayuta lwátuka.

²³ Kaasi tangwa dyakwisa, dilungidi kedi, ndangu bafukamini ba kyedika bamúfukamina Tata mu kitembu yi mu kyedika; mukuma wawuna mutindu wa bafukamini bana kisi sanda Tata.

²⁴ Nzambi kenina Kitembu, bulungi ni bana bisi mufukamina, bamufukamina mu kitembu yi mu kyedika.»

²⁵ Mukhetu wa musamadiya

wumuzimbwadini: «Nzayi ni Masiya wuna bisi tela Kidisitu, kabati kwisa. Tangwa kakwisa, yandi watúsamwana moosu.»

²⁶ Yesu wumuvutwadini: «Meni yandu yibati kuzonzisa.»

²⁷ Muna tangwa meni dina, balonguki bandi bakala yituka mu kumona ni kabati yambila yi mukhetu mosi. Kaasi keti mosi wa bawu, wáfwana ni káhyula: «Biki wubati sanda?» kondilo «Kikuma kya biki wubati yambidila yi mukhetu?»

²⁸ Amana mukhetu wásisa kalondu kandi, wenda mu mbanza amana wuzimbudini kwena batu:

²⁹ «Alwisa tala! Mutu mosi wenina kuna, kanzimbwadini mambu moosu mana yíhanga. Yandi kafwaniku ni kakala Masiya?»

³⁰ Batu balubuka mu mbanza amana bisa kwena Yesu.

³¹ Muna tangwa meni dina, balonguki bakala muzimbwala: «Ah Mulongi, dya!».

³² Kaasi yandi wubavutwadini: «Meni yenina yi bima bya kudya, bina lukondi zaya benu.»

³³ Balonguki bakala dihyula bawu yi bawu: «Henina yi mutu wumunatini kima kya kudya?»

³⁴ Yesu wubazimbwadini: «Madya mama menina mu kuhanga luzolu lwa wuna wáthuma yi mu kumanisa kisalu kyandi.

³⁵ Benu lwisiku zonza bwabu: "Ngonda ya zisadi mu kukatula mbongu?" Kaasi meni yiluzimbwadini: vumbulenu mesu amana talenu bilanga, bibundu bibengi amana tangwa dya kuhelabya difwani!

³⁶ Wuna wisi katula mbongu, lufutu kisi tambula; amana kisi hela bibundu kikuma kya luzingu lwa mvula yi mvula; ndangu ni wuna wisi kuna yi wuna wisi hela, babodi basephila hakimosi.

³⁷ Mukuma, kingana kina kya kyedika kyisi zimbula: "Mutu mosi wisi kuna amana mukwawu wendi hela."

³⁸ Meni yílutuma mu kuhela mbongu muna lwakonda monina phasi; batu bahika bámona phasi amana benu lubati zingila muna bisalu bya bawu.»

³⁹ Bisi Samadiya balawu ba mbanza meni yina bákwikila mwena Yesu, kikuma kya kimbangi kina kya mukhetu: «Kánzimbwala moosu mana yíhanga.»

⁴⁰ Buna bátula bela-bela yi yandi, bisi Samadiya bāmúlomba ni kazakala ndambu yi bawu; bilumbu byodi kánanga kwakuna.

⁴¹ Batu balawu-lawu hika bákwikila kikuma kya ndinga yandi;

⁴² amana bázim-bula kwena mukhetu: «Heku ni kikuma kya mambu mana wutuzimbwadikini tukwikididi; mukuma tumuyukini betu-betu yi matu metu, tukwikidi phi ni yandi kenina kyedika muhuludi wa tsi.»

Yesu wubukini Mwana wa Pfumu mosi wa ku nganda

⁴³ Kunima dya bilumbu byodi meni bina, Yesu wákatuka hahana, wenda ku Ngadidi.

⁴⁴ Mukuma yandi meni Yesu kata kimbangi: «Mbikudi kisiku lumina ku tsi yandi.»

⁴⁵ Tangwa kisa ku Ngadidi, bisi Ngadidi bāmuyamba mboti-mboti, kikuma bámona moosu mana kásala kuna Yelusalemi, muna tangwa dya mukinzi, mukuma bawu meni kuna benda kuna mukinzi meni wuna^a.

⁴⁶ Yesu wáwutuka hika ku mbanza ya Kana dya Ngadidi, kuna kábalula mamba mu vinu. Pfumu mosi wa ku nganda ya kyamvu wavwa mwana wandi wa yakala wákala wabela kuna Kafadinawumi.

⁴⁷ Buna kayuka ni Yesu wutudini mu Ngadidi ha kátuka ku kinzunga kya Yuteya, wenda kwena yandi amana wámúlomba ni kakulumuka ndangu kamukodisa mwana wandi wuna wákala mu kulakana, kuna Kafadinawumi.

⁴⁸ Yesu wumuzimbwadini: «Benu, lwalendaku kwikila yukani khaku lumona bidimbu bya biphadi yi bithondu!»

⁴⁹ Pfumu wa ku nganda wumuzimbwadini: «A Pfumu, kulumuka ku nzu, thwenda, buna khaku kedi kafwa mwana wama.»

^a 4:45 4:45 Mth 8:5-13; Luk 7:1-10

⁵⁰ Yesu wumuzimbwadini: «Awenda kwaku, mwana waku moya kenina.» Mutu wuna wákwikila muna ndinga yina kámuzimbwala Yesu amana wenda.

⁵¹ Buna kakala kulumuka, basadi bandi bisa mulanda ndangu bamuzimbwala: «Mwana waku moya kenina.»

⁵² Hanga wubahyudini keti khi tangwa, mwana wandi kádiyuka; bawu bamuvutwadini: «Mukolu, muna tangwa dya theti dya masikidika, yimumanisikini mbawu ya mu lutu.»

⁵³ Tata wázaya kwandi ni muna tangwa meni dina, mwamuna kamuzimbwadikini Yesu: «Mwana waku moya kenina.» Amana wakituka mukwikidi yandi yi nzu yandi yosu.

⁵⁴ Kina kyákala kidimbu kya kiphadi kya zodi kahanga Yesu, ha kátuka ku kinzunga kya Yuteya mu kukwisa ku Ngadidi.

5

Yesu wubeludi mukwa khonzu

¹ Kunima dya bwabuna, Bayuta bata mukinzi wumosi amana Yesu watombuka kuna Yelusalemi.

² Kinga, kuna Yelusalemi kwákala yi kiziba kimosi bela-bela yi mwelu wa Mikoku, amana kyákala yi mbalanda tanu; mu ndinga ya hebelu bisikya tela ni Betizata.

³ Muna mbalanda meni zazina, mulumba-lumba wa bambefu bakala hahana: baphofu, bitingwa yi bikhumbwa, [bakala hingila kuvuyuka kwa mamba.

⁴ Mukuma wanzo mosi wa Pfumu wakala luta muna matangwa mamosi muna kiziba yi kuvuyuka mamba. Mbefu wuna watheti wákala didibula bwabuna mavuyuka mamba kakala beluka ku maladi mandi, keti bweti menina maladi mana.]

⁵ Hákala yi mutu mosi wánanga yi maladi mvula makumatatu yi nana.

⁶ Tangwa kámumona Yesu bwabuna walandalala amana wázaya ni yandi mutu wuzingi lawu mu maladi, hanga wumuhyudini: «Wuzodini ni wabeluka?»

⁷ Mbefu wumuvutwadini: «Pfumu, yeku yi mutu wandibula mu kiziba tangwa mabati vuyuka mamba; buna yimeka ni yididibula, mutu wahika wundutini.»

⁸ Yesu wumuzimbwadini: «Telama, bonga kiphoyu kyaku amana kangala.»

⁹ Muna mbala mosi, mutu wabeluka; wabonga kiphoyu kyandi amana wayandika mu kukangala. Kinga, kyakala kilumbu kya sabata,

¹⁰ amana bapfumu ba Bayuta bazimbula kwena mutu wuna wabeluka: «Lelu, kilumbu kya sabata, weku yi muswa wa kutikula kiphoyu kyaku.»

¹¹ Yandi wubavutwadini: «Mutu wuna wumbeludini, kanzimbwadini: "Bonga kiphoyu kyaku amana kangala."»

¹² Hanga bamuhyudini: «Nati kenina wuna wukuzimbwadikini: "Bonga kiphoyu kyaku amana kangala?"»

¹³ Kaasi mutu wuna wabeluka, kazayaku keti nati kakala; mukuma Yesu watota mu vuya dya mulumba-lumba wa batu bana bakala hahana.

¹⁴ Kunima dya bwabuna, Yesu wamutundakana muna nzu ya Nzambi amana wumuzimbwadini: «Tala buna wubelukini, buthwena bwabu; wusumukaku hika ndangu wubwilaku dyambu dya mbi diluti kitesu.»

¹⁵ Mutu wuna wenda zimbula kwena Bayuta ni Yesu wamubela.

¹⁶ Hanga Bayuta beka sanda ni bamuhanga mbi Yesu, kikuma mu kilumbu kya sabata kahanga mambu mana.

¹⁷ Kaasi Yesu wabazimbwala: «Tata wama mu kisalu kenina yi hadyena dyadi; meni phi mu kisalu yenina.»

¹⁸ Kikuma kya ndinga meni yina, bapfumu ba bayuta bayandikila mu kusanda phila ya kumuhondisila Yesu. Hakalaku lwesi ni kikuma kya buna kakonda zitisa kilumbu kya sabata, kaasi kikuma wazimbula hika ni Nzambi kenina Tata wandi wakyedika, hanga bwabuna wekadikhukisa yi Nzambi.

Hamu dya Mwana wa Nzambi

¹⁹ Hanga Yesu wubavutwadini: «Mu kyedika, kyedika yiluzimbwadini, mena

kyedika: Mwana kafwaniku ni kadihangila kima yandi meni; kisi hanga kaka kina kamoni kwena Tata wandi. Kikuma kyosu kina kisi hanga Tata, Mwana wandi phi kyakina kisi hanga muna mbandu yimosi.

²⁰ Mukuma Tata kisi zola mwana amana kisi musongila kima kyosu kina kisi hanga yandi meni. Kamusongila hika mambu ma lawu ma mbuta kuluta, ndangu maluyitwakisa.

²¹ Kikuma, bwosu kisi futumuna, Tata, bamvumbi amana wubahekini luzingu, yi bwabuna phi Mwana kisi hana luzingu kwena wuna kazodini.

²² Amana Tata kisiku fundisa mutu, kaasi pfundusu yosu wahanaya kwena Mwana,

²³ ndangu batu boosu bamuzitisa Mwana bwosu bisi muzitisa Tata. Wuna wakonda zitisa Mwana, kazitisiku phi Tata wuna wamutuma.

²⁴ «Mu kyedika, kyedika yiluzimbwadini: Wuna wisi yuka ndinga yama, wisi kwikila phi mwena wuna wathuma, kenina yi luzingu lwa mvula yi mvula. Kahitaku ku pfundusu, kaasi yandi, wuhyiti kedi tukidila ku lufwa yi kuna luzingu.

²⁵ Mu kyedika, kyedika yiluzimbwadini: tangwa dyisi kedi, yi dyadidi phi dina bayukila bamvumbi ndinga ya Mwana wa Nzambi; amana bana bayukaya, bazinga.

²⁶ Kikuma, bwosu buna kenina Tata yi luzingu mwena yandi-meni, bwabuna phi kahana muswa kwena Mwana ndangu kakala yi luzingu mwena yandi meni.

²⁷ Amana wamuheka hamu dya kufundisa, kikuma yandi kenina Mwana wa mutu.

²⁸ Buluyitukisaku, mukuma tangwa dibati kwisa dina bayukila, boosu bana benina mu mazyamu, ndinga yandi

²⁹ amana balubuka mu mazyamu ma bawu. Babana bakala hanga mambu ma bukheti, balubuka kikuma kya lufutumuku lwa luzingu, kaasi babana bakala hanga mambu mambi

bafútumuka kikuma kya lufutumuku lwa pfundusu.

³⁰ Meni yihangaku kima kimosi mu meni-meni. Yisi fundisa bwosu buna ngyukidini, amana pfundusu ya meni yenina ya masonga, kikuma yisiku sanda mu kuhanga luzolu lwama, kaasi luzolu lwa wuna wáthuma.»

Kimbangi kikuma kya Yesu

³¹ «Yuka ni yiditila kimbangi meni-meni, kimbangi kyama, kyeku kya kyedika.

³² Henina yi mutu wahika wisi ta kimbangi kikuma kya meni, amana nzayi ni kimbangi kina kabati thila, kya kyedika kyenina.

³³ Benu lwátuma bambambala kwena Yowani, yandi phi kimbangi kitadidini kyedika káta.

³⁴ Kikuma kya meni, kimbangi yisikyoku hingila kwena batu; kaasi yisi zonza bwabuna, ndangu benu lwahuluka.

³⁵ Yowani kákala mwinda wuna wubati lema amana wukyenitudini, amana benu lwátambwasa mu kusephila ku kikhya kyandi mu tangwa dimosi.

³⁶ Meni yenina yi kimbangi kyambuta kuluta kina kya Yowani: kikuma mihangu mina kápheka Tata mu kulungisa, mihangu meni mina mbati hanga, myamina mibati thila kimbangi mu kusongila ni Tata wáthuma.

³⁷ Amana Tata wuna wáthuma, yandi-meni phi wáthila kimbangi. Benu khaku kedi luyuka ndinga yandi, keti kumona mbunzu yandi.

³⁸ Amana ndinga yandi yisiku zingila mwena benu, kikuma lwisiku kwikila mwena wuna kátuma yandi.

³⁹ Lwisi longuka Masonuku yi masingitini, kikuma lwisi banza ni mwamuna lwatámbwala luzingu lwa mvula yi mvula: kinga mamana misi thila kimbangi.

⁴⁰ Kaasi benu lwisiku zola ni lwisa kwena meni ndangu lwatambula luzingu.

⁴¹ «Khembu yisiyoku tambwala kwena batu.

⁴² Kaasi yiluzayi ni lweku yi lungongu lwa Nzambi muna mbundu zenu.

⁴³ Meni yisidi mu khumbu ya Tata wama, amana benu lubwisi mu kuthambula. Yuka ni mutu wahika kisa mu khumbu ya yandi-meni, benu lwamútambula.

⁴⁴ Abweti lwakwikidila benu lwisi tambula khembu yenu mwena benu yi benu, kaasi khembu yina yisi tuka kwena yandi mosi Nzambi, lwisiyoku sanda?

⁴⁵ Lubanzaku ni meni yilúfunda kwena Tata. Mutu wulufundini Moyize, mwena wuna lwásila kivuvu kyenu.

⁴⁶ Kikuma, wadi ni lwámukwikilaka Moyize, wadi luka khwikila meni phi, mukuma yandi, kikuma kya meni kásonikina.

⁴⁷ Kaasi yuka ni lwisimoku kwikila masonuku mandi, abweti lwakwikidilaza ndaka zama?»

6

Yesu wudisini batu mafunda matanu (Mth 14:13-21; Mlk 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Kunima dya bwabuna, Yesu wenda ku sambwa dikwawu dya yanga dya mbuta dya Ngadidi dina bisi tela hika ni yanga dya mbuta dya Tibediyadi.

² Mulumba-lumba wa batu balawu bakala mulanda, kikuma batu bakala mona bidimbu bya biphadi bina kakala sala kwena bambefu.

³ Yesu watombuka ku mongu amana wázakala kwakuna hakimosi yi balonguki bandi.

⁴ Kinga Phaki, mukinzi wa Bayuta, yábwesuka.

⁵ Yesu wáthuta mesu amana wumoni mulumba-lumba wa batu balawu bakala kwisisa kuna kakala yandi; hanga wuhyudi kwena Fidiphu: «Kubiki tufwani kusumbila mapha kikuma kya batu baba ndangu badya?»

b 6:7 6:37 Phata zazi bakalaza tela ni "dinadiyo". Dinadiyo dimosi dyákala lufutu lwa musadi wa bilanga mosi muna kilumbu. Khama zodi za dinadiyo zákala lufutu lwa batu khama zodi muna kilumbu.

⁶ -Kázimbula bwabuna ndangu kamuleya, mukuma yandi-meni wázaya kima káfwana mu kahanga. -

⁷ Fidiphu wumuvutwadini: «Ketibwe tusumbi kwetu mapha ma phatab khama zodi, malungilaku ndangu mutu wosu kadya keti koma ka kima.»

⁸ Mosi wa balonguki bandi, Andele, phangi wa yakala wa Simoni Phetelu, wumuzimbwadini:

⁹ «Tala mwana yakala mosi wenina yi mapha ma odizi^d matanu yi batsema bodi. Kaasi biki twahángilama yi lawu dya batu baba?»

¹⁰ Yesu wuzimbudini: «Bazakadisenu batu meni babana.» Mwangu walawu wákala homa meni hana. Hanga bamani zakala; kitesu kya mafunda matanu ma bayakala.

¹¹ Yesu wábonga mapha, wávutula matondu kwena Nzambi, amana wákabisama kwena babana bákala hana; wákabisa phi bwabuna batsema, bwosu buna bázola,

¹² Buna bayukuta, Yesu wázimbula kwena balonguki bandi: «Tongunenu bitini bina bisadini, ndangu keti kima kizanganaku.»

¹³ Bátongunabya phi; bábasisa bitunga kumi yi byodi bya bitini bya mapha matanu ma odizi, bina básisa babana badya.

¹⁴ Mu kumona kiphadi kina káhanga, batu bekina zimbula: «Mu kyedika ni yandi kenina Mbikudi wuna wakwisa mu tsi!»

¹⁵ Yesu wázaya ni bazodi bamukitula kyamvu mu ngolu, kahanga wuyekuki hika ku mongu, yandi hika.

Yesu wukangadi ha thandu ya yanga dya mbuta
(Mth 14:22-33; Mlk 6:45-52)

¹⁶ Ha mabwa masikidika, balonguki bandi bakulunga yi kuna yanga dya mbuta,

¹⁷ Bakota mu masuwa mamosi ndangu benda ku Kaphedinawumi, kuna sambwa dikwawu dya yanga dya mbuta. Hana

phipha yibwi kedi, amana Yesu hana khaku kedi katula kuna bákala bawu,

¹⁸ amana mamba ma yanga dya mbuta makala ningana lawu, kikuma pfunzi yimosi yakala tukula ngolu.

¹⁹ Kunima dya kutika kitesu kya kilometele matanu keti masambanu, bamumoni Yesu kabati kangala hana thandu ya yanga dya mbuta amana wabwesuka kuna masuwa; bweya bwábakwata.

²⁰ Kaasi wubazimbwadini: «Meni yandu, luyukaku bweya.»

²¹ Bázola ni bamukotisa mu masuwa, kaasi muna tangwa meni dina, masuwa matula mu mafu ma sabu dina bakala kwendisa.

Mulumba-lumba wa batu wusandi Yesu

²² Kilumbu kyalanda, mulumba-lumba wa batu wuna wásala ku sambwa dina dikwawu dya yanga dya mbuta, wumoni ni masuwa mamosi lwesi makala hana; amana bázaya ni Yesu kakotaku hakimosi yi balonguki bandi, kaasi balonguki benda bawu hika.

²³ Kaasi masuwa makwawu ku Tibediyadi matuka, bela-bela yi homa hana bádila mapha kunima dya kulombila kwa Pfumu.

²⁴ Mulumba-lumba wa batu, tangwa bámona ni keti Yesu, keti balonguki bandi bákalahoku, batu bákota bawu-meni mu masuwa amana benda ku Kaphedinawumi mu kusanda Yesu.

Yesu, dipha dya luzingu

²⁵ Bámuwana Yesu kuna sambwa dikwawu dya yanga dya mbuta amana bamuzimbwadini: «Mulongi, khi tangwa wutudini kwaku?»

²⁶ Yesu wabavutwala: «Mu kyedika, yiluzimbwadini, lubati tsanda, heku ni kikuma kya bidimbu bya biphadi bina lumonikini, kaasi kikuma kya mapha mana ludikini yi buna luyukutikini.

²⁷ Lusalakaku kikuma kya madya mana misi vunda, kaasi kikuma kya madya mana misi nanga kikuma kya luzingu lwa mvula yi mvula. Mana

^d 6:9 6:9 Odizi yenina mbandu ya ngenza zafwanana yi bule. Batu bana bakonda yi kuvwa kwalawu, bawu bisiza dya.

kalúheka Mwana wa mutu, mukuma yandi wuna basya kidimbu kya kipfumu kwena Tata Nzambi.»

²⁸ Bawu bamuzimbwadini: «Biki tufwani mu kuhanga ndangu twalungisa mihangu mya Nzambi?»

²⁹ Yesu wábavutwala: «Muhangu wa Nzambi wulombini ni lwasya lukwikilu lweni mwena wuna kátuma yandi meni.»

³⁰ Hanga bamuzimbwadi hika: «Amana ngeyi, khi kyawu kidimbu kya kiphadi kina wusadini, ndangu twamona amana twakukwikila? Khi muhangu wuhangini?»

³¹ Batata betu badya maana muna nganga, bwosu buna básonika: "Wábaheka madya mana mátuka ku zilu.»

³² Yesu wábazimbwala: «Mu kyedika, kyedika, yibati luzimbwala, heku ni Moyize wáluheka dipha dyátuka ku zilu; Tata wama wuna wisi luheka dipha dya kyedika dyátuka ku zilu.

³³ Mukuma, dipha dya Nzambi dyenina dina ditukini ku zilu kikuma kya kuhana luzingu mu tsi.»

³⁴ Bámuzimbwala: «Pfumu, tuhekaka dipha meni dina kosu tangwa.»

³⁵ Yesu wábazimbwala: «Meni yenina dipha dya luzingu. Wuna wisini kwena meni, kayúkaku hika nzala, amana wuna wukwikidini mwena meni kayúkaku hika kihwinya keti mbala mosi.

³⁶ Kaasi yiluzimbwadikibwa: lumbonikini, amana lwisiku kwikila kwenu.

³⁷ Kosu mutu wuna kaphekini Tata wama, kakwisa kwena meni. Amana wuna wisini kwena meni, yilendaku mukukwasa ku phenza keti mbala mosi;

³⁸ mukuma ku zilu thukini, heku ni kikuma kya kusala luzolu lwama, kaasi luzolu lwa wuna wáthuma.

³⁹ Kinga, luzolu lwa wuna wáthuma lwenina ni thotisaku keti mosi muna boosu bana kapheka, kaasi yibafutumuna mu kilumbu kya tsuka.

⁴⁰ Kikuma luzolu lwa Tata wama lwenina ni wosu wuna wumoni Mwana amana wusini lukwikilu lwandi mwena yandi, katambula luzingu lwa mvula yi

mvula; amana meni yimúfutumuna mu kilumbu kya tsuka.»

⁴¹ Hanga Bayuta bekabokuta kikuma kya yandi, kikuma wázonza bwabu: «Meni yenina dipha dyátuka ku zilu.»

⁴² Bakala zimbula: «Ka yandi ku, Yesu, mwana wa Yozefu, yandu tuzayini tata yi ngudi wandi? Abweti kafwani kuzimbula buthwena ni ku zilu kátuka?»

⁴³ Yesu wabavutwala: «Lubokutaku benu yi benu.

⁴⁴ Heku mutu wufwani mu kukwisa kwena meni yuka ni Tata wuna wáthuma kamunatiku, amana meni yimúfutumuna mu kilumbu kya tsuka.

⁴⁵ Muna mikanda mya bambikudi, básonika bwabu: "Boosu babálonga kwena Nzambi." Wosu wuna wáyuka malongi ma Tata wisi kwena meni.

⁴⁶ Heku mutu wámumona kedi Tata; yuka ni ka wuna ku wátuka kwena Nzambi; yandi wámumona Tata.

⁴⁷ Mu kyedika, kyedika, yiluzimbwadini: wuna wisi kwikila, kenina yi luzingu lwa mvula yi mvula.

⁴⁸ Meni yenina dipha dya luzingu.

⁴⁹ Batata benu badya maana muna nganga, amana bafwa.

⁵⁰ Kaasi dipha dyadi, dyadina ditukini ku zilu, ndangu wuna wisidya dya kafwaku.

⁵¹ Meni yenina dipha dya luzingu dina dyátuka ku zilu. Yuka ni mutu kadya dipha meni dina, kazinga mvula yi mvula. Dipha dina yihana meni, dyenina lutu lwama, kikuma kya luzingu lwa ha tsi.»

⁵² Bayuta bakala tendana bawu yi bawu yi kuzimbulaka: «Abweti mutu yandu kafwani ni katuheka lutu lwandi mu kudya?»

⁵³ Yesu wubazimbwadini: «Kyedika, kyedika, yibati luzimbwala, yuka ni ludiku lutu lwa Mwana wa mutu, lunwiku phi menga mandi, lweku yi luzingu mwena benu.

⁵⁴ Wuna wisi dya lutu lwama amana kisi nwa phi menga mama, kenina yi luzingu lwa mvula yi mvula amana meni yimúfutumuna mu kilumbu kya tsuka.

⁵⁵ Mukuma lutu lwama lwenina madya ma kyedika; menga mama phi menina malafu ma kyedika.

⁵⁶ Wuna wisi dya lutu lwama, wisi nwa phi menga mama kisi zingila mwena meni, meni phi mwena yandi.

⁵⁷ Bwosu kenina mu luzingu Tata wuna wáthuma; amana bwosu buna yisi zingila meni mwena Tata, bwabuna phi wuna wisi ndya, kazíngila mwena meni.

⁵⁸ Dyadi yi dipha dina ditukini ku zilu. Dyeku hanga dina badya batata; boosu bafwa. Wuna wisi dya dipha dyadi kazínga mvula yi mvula.»

⁵⁹ Tala mana kázimbula muna nzu ya kimvuka ya Bayuta, tangwa kakala longa kuna Kafadinawumi.

Ndinga za luzingu lwa mvula yi mvula

⁶⁰ Kunima dya kuyuka malongi ma Yesu, balonguki bandi lawu bazimbudini: «Ndinga yina ngolu yenina; nani wufwani mu kumuyukila?»

⁶¹ Yesu bwosu kázaya ni balonguki bandi bakala bokuta kikuma kya mambu mana, hanga wuzimbudini: «Mambu mama mekina kisinza kikuma kya benu?»

⁶² Amana yuka ni lwamona Mwana wa mutu kutombuka kuna kákala theti?

⁶³ Kitembu wisi hana luzingu. Lutu lwisiku hanga kima. Ndinga zina yiluzimbwadini meni zenina Kitembu yi luzingu.

⁶⁴ Kaasi hana kati dya benu henina yi ndambu ya batu bana bakondi kwikila.» Mukuma, tukidila ku luyandiku, Yesu wázaya banati bakala bana bakalaku kwikila yi wuna wakhana mulambula.

⁶⁵ Amana kakala zimbula: «Yihahana yiluzimbwadiki ni heku mutu fwani kisa kwena meni, yuka ni Tata kamusendibwoku.»

⁶⁶ Tukila bwabuna, balonguki bandi, balawu bávutuka kwabawu; bakalaku mulanda hika.

⁶⁷ Amana Yesu wuzimbudini kwena bawu kumi yi bodi: «Benu phi luzodi ni lwenda?»

⁶⁸ Simoni Phetelu wumuvutwadini: «Pfumu, kwena nani twakwenda? Ngeyi

wenina yi ndaka za luzingu lwa mvula yi mvula.

⁶⁹ Buthwena tukwikidini, tuzayi ni ngeyi wenina Watoma wa Nzambi.»

⁷⁰ Yesu wábavutwala: «Ka meni ku yílusola benu kumi yi bodi? Kinga mosi wa benu kiphidi-mutu kenina!»

⁷¹ Yutasi, kakala zonzila, mwana wa Simoni Sikadyoti, mukuma yandi wakwisa mulambula, yandi mosi wa bawu kumi yi bodi.

7

Baphangi ba Yesu bakwikidiku mwena yandi

¹ Kunima dya bwabuna, Yesu kakala kangala muna kinzunga kya Ngadidi kyosu; kikuma kázolaku hika ni kakangala mu kinzunga kya Yuteya, kikuma Bayuta bakala musanda ni bamuhonda.

² Kinga mukinzi wa Bayuta wuna wa Masaka wábwesuka.

³ Baphangi ba Yesu bamuzimbwadini: «Katuka kwaku amana wenda ku kinzunga kya Yuteya, ndangu balonguki baku bamona bisalu bina wubati sala ngeyi.

⁴ Heku mutu wisi sala mu kitsweki, yuka ni zodi batu boosu bamuzaya. Mukuma myamina mihangu wisi hanga, dimonikisa kwena batu ba tsi.»

⁵ Kikuma, keti baphangi bandi bakalaku kwikila mwena yandi.

⁶ Hanga Yesu wubazimbwadini: «Tangwa dyama khaku kedi dilungila; kaasi tangwa dina dya benu dyalungila disi kaka kosu kilumbu.

⁷ Tsi fwaniku yalumenga, meni yisi mbenga kikuma mbati ta kimbangi kyandi ni mihangu myandi mya mbi myenina.

⁸ Benu alwenda ku mukinzi, meni yikwéndakwoku kuna mukinzi meni wuna, kikuma tangwa dyama khaku kedi difwana.»

⁹ Kunima dya kuzimbula bwabuna, yandi wásala kwandi ku kinzunga kya Ngadidi.

Yesu ku mukinzi wa Masombolu

¹⁰ Kaasi tangwa benda baphangi bandi ku mukinzi, hanga yandi phi wátombuka kwakuna, ka mu kudimonikisa ku kaasi mu kitsweki.

¹¹ Bayuta bakala musanda muna tangwa dya mukinzi amana bakala zimbula: «Kubiki kenina yandina?»

¹² Pfweta-pfweta lawu zákala muna milumba-lumba mya batu kikuma kya yandi. Bahika bakala zimbula: «Mutu mosi wabukheti», bakwawu bakala zimbula: «Loni, mulumba-lumba wa batu kabati lobula.»

¹³ Hakalaku keti mutu wáfwana kazonza wengele mu mambu matadidini yandi kikuma kya bweya bwa Bayuta.

¹⁴ Hana mukinzi wekina ha kati-kati, tangwa kisa kota Yesu mu nzu ya Nzambi amana weka longa.

¹⁵ Bayuta báytuka lawu, amana bakala dihyula: «Abweti kazayidi Masonuku yandi mutu wakondama longuka?»

¹⁶ Yesu wábavutwala: «Malongi mama matukiku kwena meni-meni, kaasi kwena wuna wáthuma matukini.

¹⁷ Ho mutu wuzodi kusala luzolu lwandi, kazaya yuka ni malongi mama, kwena Nzambi mabati tuka ho meni-meni yibati dizonzila.

¹⁸ Wuna wisi dizonzila yandi-meni, khembu yandi kisi sanda. Kaasi wuna wisi sanda khembu ya mutu wuna wámutuma, yandi kyedika kisi zonga amana mwena yandi, mwakonda bikwaki.

¹⁹ Moyize káluhekamyoku Mitsiku? Kaasi keti mutu mosi hana kati dya benu, kisimyoku zitisa. Kikuma kya biki lubati sandila ni lwaphonda?»

²⁰ Mulumba-lumba wa batu wáwutula: «Kiloki wenina kyawu! Nati wubati sanda mu kukuhonda?»

²¹ Yesu wubavutwadini: «Muhangu wumosi lwesi phangikini amana benu boosu lubati yituka!

²² Kikuma kya bwabuna kaluhekila Moyize mukhanda, -heku ni kwena Moyize wátukidila mukhanda kaasi kwena bakhaka benu - amana benu-benu yi kuyotisaka batu mu kilumbu kya sabata.

²³ Yuka ni mutu bamuyotisa mu kilumbu kya sabata kikuma kya kuzitisa mitsiku mya Moyize, amana kikuma kya biki lubati ngyukila khabu, meni yandi mbeludi mutu yandi wosu mu kilumbu kya sabata?

²⁴ Lufundisaku mu phila yina lubati monina benu. Kaasi pfundusu yenu yakala ya masonga.»

Yesu kenina Kidisitu?

²⁵ Bisi Yelusalemi bahika bakala zimbula: «Ka yandi ku babati sanda mu kuhondisa?

²⁶ Talenu: kabati zonga wengele, amana babatiku muzimbwala keti kima! Disongidila bapfumu babakudi kyedika ni yandi kenina Kidisitu?

²⁷ Kinga yandi tumuzayi kuna kátuka; ha kisi kwisa Kidisitu, heku mutu wisi zaya keti kubiki katukini.»

²⁸ Yesu, buna kakala longa muna nzu ya Nzambi, wákalunga: «Lunzayi amana luzayi phi kuna thukini? Kinga yidiyisilaku meni-meni, kaasi wuna wáthuma wakusila mbundu kenina, amana benu lumuzayiku.

²⁹ Meni yimuzayi, kikuma kwena yandi thukini; amana yandi phi wáthuma.»

³⁰ Bakala sanda ni bamukwatisa; kaasi keti mutu kalendaku mu kumusimba, kikuma hana tangwa dyandi khaku dilungila kedi.

³¹ Balawu hana kati dya mulumba-lumba wa batu, bákwikila mwena yandi amana bakala zimbula: «Ha kakwisa Kidisitu, bidimbu bya biphadi byahika kasála, kuluta bina kasadi mutu yandu?»

Batsinzidi babahitikini kikuma kya kukwata Yesu

³² Bafwadisi báyuka mulumba-lumba wa batu kufwetafweta kikuma kya Yesu. Hanga bambuta ba banganga Nzambi yi bafwadisi batumini batsinzidi ndangu bamukwata.

³³ Yesu wuzimbudini: «Tangwa dya khunda hika yikála yi benu, amana mvutuki kwena wuna wáthuma.

³⁴ Lwākwata tsanda kaasi lwambonaku, kikuma benu lufwaniku mu kukwenda kuna yenina meni.»

³⁵ Bayuta bayandika mu kudihiyula bawu yi bawu: «Kubiki kakwenda ndangu betu tulengaku mumona? Kakwenda kwena Bayuta bana bāmwangana muna bikanda bya bisi Ngeleti amana kalonga bisi Ngeleti?

³⁶ Biki hika disongidila dya ndinga yina kazimbudini: Lwatsanda, kaasi lwambonaku kikuma benu lufwaniku mu kukwisa kuna yenina meni?»

Banzadi ba mamba ma luzingu

³⁷ Amana muna kilumbu kya tsuka, kina kyambuta kya mukinzi, Yesu wamutendendi, wukalungini: «Ho mutu wenina yi kiwhinya, kisa kwena meni amana kanwa.

³⁸ Masonuku mazimbudi: "Wuna wisi kwikila mwena meni, banzadi ba mamba ma luzingu batika muna mbundu yandi.»

³⁹ Kakala zimbula bwabuna kikuma kya Kitembu kina bakhana tambula bana bakhana kwikila mwena yandi. Mukuma mwakalaku kedi yi Kitembu, kikuma hana Yesu khaniku kedi bamuzatula.

Mulumba-lumba wudihambudi kikuma kya Yesu

⁴⁰ Kunima dya kuyuka ndinga za Yesu, batu bakala muna bakala zimbula: «Mu kyedika yandu mbikudi!»

⁴¹ Bahika bakala zimbula: «Kidisitu yandu!» «Kaasi bakwawu hika bakala zimbula: Kidisitu fwani kalubukila ku Ngadidi?

⁴² Masonuku mazimbudiku ni Kidisitu katuka muna butuka dya Tavididi yi ku Betelemi, hata dina kakala zingila Tavididi.»

⁴³ Mulumba-lumba wa batu wadikabisa kikuma kya yandi.

⁴⁴ Bahika hana kati dya bawu bakala zola ni bamukwata, kaasi keti mutu mosi kamekaku mu kumusimba.

Kikola mbundu kya bapfumu ba Bayuta

⁴⁵ Batsinzidi bavutuka kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bafwadisi;

baba-baba babazimbwadini: «Kikuma kya biki lukondi kwisila yandi?»

⁴⁶ Batsinzidi bavutudini: «Twasalaku yuka kedi mutu wazonza bwabuna!»

⁴⁷ Bafwadisi babavutwadini: «Benu phi ludyambwadidi kwenu mu kuditotisa?

⁴⁸ Henina yi mutu, hana kati dya bapfumu kondilo dya bafwadisi, wuna wukwikidini mwena yandi?

⁴⁹ Kaasi mulumba-lumba wa batu babana bazayimyoku mitsiku.

Bababundila!»

⁵⁰ Nikodemi wuna watekila mumona, wakala phi mosi hana kati dya bawu, hanga wubahyudini:

⁵¹ «Mitsiku myetu, milungi mu kufundisa mutu wuna bakondi kedi fungwasa ndangu bazaya dyambu dina kahangini?»

⁵² Bamuvutwala: «Ngeyi phi mukwa Ngadidi wenina? Sanda mboti-mboti amana wamona ni ku Ngadidi kwalubukilaku keti mbikudi mosia.»

Yesu yi mukhetu wa ndumba

⁵³ [Kunima kosu mutu wenda ku nzu yandi.

8

¹ Yesu wendi ku mongu wa miti mya Olive.

² Kaasi muna suka, wavutuka ku nzu ya Nzambi amana batu boosu bisa kwena yandi. Buna kazaraka, wayandika mu kubalanga.

³ Hanga balongi ba mitsiku yi bafwadisi bisi nata mukhetu mosi wuna bakwata mu mbongi. Bamusini hana mbasi,

⁴ amana bazimbudi kwena Yesu: «Mulongi, tumukwatini mukhetu yandu mu kuta kwa mbongi.

⁵ Muna mitsiku mina katuheka Moyize, katuzimbwala ni bakhetu ba bwabuna, twabahondila ku matadi. Amana ngeyi bweti wuzimbudini?»

⁶ Bakala zimbula bwabuna mu kumuleya ndangu balenga mufundila. Kaasi Yesu wazenzama amana wayandika mu kusonika ku mulembu hana tsi.

⁷ Bwosu bakala muhyula-hyula, wáwumbuka amana wubazimbwadini: «Wuna wakonda disumu hana kati dya benu, kayandika watheti mu kumutimbwala tadi.»

⁸ Yesu wazenzama hika amana wáyandika mu kusonika hana tsi.

⁹ Tangwa báyuka bwabuna, báyandika mu kuyombuka mosi-mosi, tukidila kwena bambuta; amana há sala lwesi Yesu yi mukhetu meni wuna hana mbasi.

¹⁰ Hanga Yesu wuvumbukini amana wumuzimbwadini: «A mukhetu, kubiki benina bana bisi kufundaka? Heku mutu wukuzengidi ndola?»

¹¹ Mukhetu wuvutudini: «Keti mutu loni Pfumu.» Yesu wumuzimbwadini: «Meni phi yikuzengidiku ndola. Ndawenda, amana wusumukaku hika.»^a

Yesu, Mwini wa tsi

¹² Yesu wubazimbwadi hika: «Meni yenina mwini wa tsi. Wuna wisi ndanda, kaká ngalaku mu phipha keti koma, kaasi kavwa mwini wa luzingu.»

¹³ Kuna bafwadisi yi kumuzimbwalaka: «Kimbangi kya ngeyi-meni wubati ditila; kimbangi kyaku kyeku kya kyedika.»

¹⁴ Yesu wubavutwadini: «Ata meni-meni mbati ditila kimbangi, kimbangi kyama kya kyedika kyenina; mukuma nzayini kuna yítuka yi kuna mbati kwenda; benu luzayiku keti kuna yítuka, keti kuna mbati kwenda.

¹⁵ Benu lwisi fundisa mu kimutu, meni yisiku fundisa mutu.

¹⁶ Amana wadi ni meni yifundisaka, wadi pfundusu yama ya kyedika yakala, mukuma yeku meni hika; thwenina meni yi Tata wuna wáthuma.

¹⁷ Muna mitsiku myenu, básonika ni kimbangi kya batu boodi kyenina kya kyedika.

¹⁸ Meni mbati ta kimbangi kya meni-meni, amana Tata wuna wáthuma, kabati thila phi kimbangi.»

¹⁹ Hanga bamuhyudini: «Kubiki kenina Tata waku?» Yesu wubavutwadini: «Benu lunzayiku meni, keti Tata wama. Wadi

lwanzayaka, wadi lukhani muzaya phi Tata wama.»

²⁰ Ndaka zina, kázonzilaza muna mukunzu wuna bakala swekila mbongu za bimenga, kuna yi kulongaka muna nzu ya Nzambi; Amana keti mutu wáfwana mu kumukwata kikuma tangwa dyandi dyafwanaku kedi.

Yesu, mbambala wa Tata

²¹ Yesu wábazimbwala hika: «Meni yendini; benu lwatsanda; amana lwafwa mu disumu dyenu. Kuna yendini meni, benu lwaléndakwoku mu kukwisa.»

²² Bayuta bazimbudini: «Kadilhonda yandi-meni, hahana kazonzidini: Kuna, yendini meni, benu lwalendakwoku mu kukwisa?»

²³ Yesu kakala bazimbwala: «Benu lwenina batu ba ha tsi, meni yenina wa ku zilu. Benu lwenina batu ba ha tsi yayi, meni yeku mutu wa ha tsi yayi.

²⁴ Yihana yíluzimbwadiki ni lwafwa mu masumu menu. Kikuma yuka ni lukwikidiku ni "meni yenina", lwafwa muna masumu menu.»

²⁵ Bawu bamuhyudini: «Ngeyi nani wenina?» Yesu wubavutwadini: «Kina yisi luzimbwala tukidila ku luyandiku.

²⁶ Mambu ma lawu yenina mawu kikuma kya benu, mu kuluzimbwala yi mu kufundisa. Kaasi wuna wáthuma kenina kyedika; amana meni yisi zimbula kwena batu ba tsi kaka mana yiyuka kwena yandi.»

²⁷ Bawu bá zayaku ni kikuma kya Tata kakala bazonzila kwena bawu.

²⁸ Hanga Yesu wubazimbwadi hika: «Tangwa lwamútombula Mwana wa mutu, lwazaya ni meni yenina; lwázaya phi ni yisiku hanga kima mu phila ya meni-meni, yisi zonga kaka mambu mana kándonga Tata.

²⁹ Wuna wáthuma kenina hakimosi yi meni, katsisaku buhika; kikuma yisi hanga kaka mambu mana misi muheka, yandi, kyesi.»

^a **8:11 8:11** Muna masonuku ma khulu, nzila za kutanga zazi: 7:53—8:11 zeninamwoku. Muna ndambu ya masonuku mahika, homa hahika básonikama (ku manima ma 8:36, yi ku manima ma 8:44 amana mbala za lawu, ku tsuka ya mukanda meni wawuwu wa Yowani).

³⁰ Bwosu kakala zimbula Yesu bwabuna, balawu bakwikila mwena yandi.

Batu ba kiphwanza yi bahika

³¹ Hanga Yesu wuzimbudini kwena Bayuta babana bakwikila mwena yandi: «Yuka ni lwazingilaka mu ndinga zama; mu kyedika balonguki bama lwenina;

³² Bwabuna lwazáya kyedika amana kyedika kyalulubula mu kihika.»

³³ Bamuvutwadini: «Thwenina batekulu ba Bulahami; amana khaniku kedi tukala bahika ba mutu. Abweti wufweti tuzimbwala: "Lwalubuka mu kihika?"»

³⁴ Yesu wubavutwadini: «Yibatibwa luzimbwala, mu kyedika: mutu wosu wuna wisi hola disumu kenina muhika wa disumu.

³⁵ Kinga muhika kisiku nangina mu nzu mu kimakulu; kaasi mwana kisimwa zingila mu kimakulu.

³⁶ Yuka ni Mwana kalulubula mu kihika, mu kyedika, lwakituka batu ba kiphwanza.

³⁷ Nzayibwa ni batekulu ba Bulahami lwenina; kaasi lubati sanda ni lwaphonda, kikuma ndinga yama yisiku lutwa.

³⁸ Meni yisi zimbula mana yímona kwena Tata, amana benu phi hangenu mana lwayuka kwena tata wenu^b.»

³⁹ Bamuvutwadini: «Bulahami wenina tata wetu.» Yesu wubazimbwadini: «Wadi ni lwakala bana ba Bulahami, wadi lufweti hanga mihangu mya Bulahami.

⁴⁰ Kaasi buthwena bwabu, lubati sanda ni lwaphonda, meni mutu yiluzimwadini kyedika kina yíyuka kwena Nzambi. Bulahami kahangaku buna.

⁴¹ Benu lwisi hanga mihangu mya tata wenu.» Bawu bamuvutwadini: «Twabutukilaku mu kindumba; thwenina yi Tata mosi, Nzambi.»

⁴² Yesu wubazimbwadini: «Wadi ni Nzambi kakala Tata wenu, wadi lwisi nzola, mukuma kwena Nzambi yilubwakila meni, kwakuna phi yítuka.

Yidiyisilaku meni-meni, kaasi yandi wáthuma.

⁴³ Kikuma kya biki lwisiku bakwala nzonzidi yama? Kikuma lwisiku lenda kuyuka ndinga yama.

⁴⁴ Benu lwenina yi tata wenu kiphidi-mutu amana lwisi zola kuhanga buna kisi zola tata wenu. Tukidila ku luyandiku, yandi, muhondi wa batu kisi kala. Kisiku zingila mu kyedika; kikuma mwena yandi mwakonda kyedika. Yuka ni kata bukamvi, mambu ma yandi meni kisi zonzila, mukuma kenina yandi mutu mosi kingumba yi tata wandi.

⁴⁵ Amana meni, lwisiku khwikila kikuma kyedika yisi zonga.

⁴⁶ Nati hana kati dya benu wufwani mu kuthendisa mu mambu matadidini disumu? Yuka mbati zonga kyedika, kikuma kya biki lwisiku khwikidila?

⁴⁷ Wuna wenina wa Nzambi, kisi yuka ndaka za Nzambi; kima lwisiku yukila benu, kikuma lweku ba Nzambi.»

Yesu yi Bulahami

⁴⁸ Bayuta bavutudini kwena Yesu: «Kyedika twazimbulabwoku bwabuna ni ngeyi mwisi Samadiya wenina, amana kitembu kya mbi wenina kyawu?»

⁴⁹ Yesu wubavutwadini: «Meni yeku yi kitembu kyambi, kaasi Tata wama yisi zitisa, amana benu lwisa ndewulaka.

⁵⁰ Meni yisiku sanda khembu lwa meni-meni, henina yi mosi wisiya sanda, amana yandi wisi fundisa.

⁵¹ Mu kyedika, yiluzimwadibwa, yuka ni mutu kalunda ndinga zama, lufwa kamónalwoku mu kimakulu.»

⁵² Amana Bayuta bamuzimwadini: «Buthwena tuzayi ni kitembu kyambi wenina kyawu! Bulahami wafwa; bambikudi phi bafwa; amana ngeyi wubati zimbula: "Ho mutu kalema ndinga yama, lufwa kayedikilwoku mu kimakulu."

⁵³ Ngeyi wubanzini ni wuluti tata wetu Bulahami wuna wafwa? Bambikudi phi bafwa. Nati wisi dikitula ngeyi?»

^b 8:38 8:38 "Kwena tata wenu": mbakisilu yahika ya mihowu myami yenina "kwena Tata". Yibati zonga ni Yesu káonzila Nzambi wuna wenina Tata wandi, yandi wuna phi wenina Tata wa Bulahami.

⁵⁴ Yesu wuvutudini: «Yuka ni meni-meni yibati dikembisa, khembu yama yeku mupfunu. Tata wama wisi khembisa, yandi wuna lwisi zimbula benu: "Nzambi wa betu kenina!"

⁵⁵ Amana lumuzayiku. Meni yimuzayini; amana ho yizimbula ni yimuzayiku, yikituka mukwa luvunu hanga benu. Kaasi yimuzayini amana yisi lema ndinga yandi.

⁵⁶ Tata wenu Bulahami kyesi lawu káyuka kikuma kya kumona kilumbu kyama; wámonakya amana wásangwala.»

⁵⁷ Bayuta bamuzimbwadini: «Khaku kedi wulungisa keti mvula makumatanu, amana wámumona Bulahami?»

⁵⁸ Yesu wubazimbwadini: «Mu kyedika yibati luzimbwala: ku thwala kubutuka kwa Bulahami, "meni yenina"»

⁵⁹ Hanga batongunini matadi ndangu bamuta; kaasi Yesu wádisweka amana wálubuka mu nzu ya Nzambi.

9

Yesu wubukini mutu mosi wábutuka phofu

¹ Yesu kákala mu kuhita, wumoni mutu mosi wákala phofu tukidila ku lubutuku lwandi.

² Balonguki bandi bamuhyudini: «Mulongi, nati wáhola disumu ndangu mutu yandu kakituka phofu: yandi ho bibuti byandi?»

³ Yesu wubavutwadini: «Heku ni yandi holo bibuti byandi báhola disumu. Kábutukila bwabuna ndangu mihangu mya Nzambi myamonikina mwena yandi.

⁴ Buna kwenina mwini, bwabuna tufwani mu kusala bisalu bya wuna wáthuma. Phipha yekina bwa, heku mutu wufwani mu kuhanga muhangu wumosi.

⁵ Mu tangwa dina yenina ha tsi, yenina mwini wa tsi.»

⁶ Buna kazonza bwabuna, wálokula metya hana tsi amana wáyidika thoba yi metya mandi; kunima wákusa thoba meni zina muna mesu ma phofu

⁷ amana wumuzimbwadini: «Ndawenda disukula kuna kiziba kya Silowe.» -Disongidila ni «Kituma.» - Phofu wenda disukula mbunzu kwakuna; tangwa kávutukisa, kakala mona!

⁸ Batu bana kábandakana bawu yi bana bakala mumona theti buna kakala lomba bima kwena batu bakala zimbula: «Ka yandi ku mutu wuna wisi zakala mu nzila mu kulomba bima?»

⁹ Bamosi bakala zimbula: «Yandi wuna.» Bahika bakala zimbula: «Loni, mutu wamufwana». Yandi-meni kakala zimbula: «Meni yandu.»

¹⁰ Amana bakala muzimbwala: «Abweti matemukini mesu maku?»

¹¹ Yandi wubavutwadini: «Mutu wuna bisi tela Yesu kayidikiki thoba, wukhusiza muna mesu amana wunzimbwadini: "Ndawenda disukula kuna Silowe." Hangi yendi kwakuna amana yidisukudini, ngyandiki phi mu kumona!»

¹² Bamuzimbwadini: «Kubiki kenina mutu meni yayina?» Yandi wuvutudini: «Nzayiku».

Bafwadisi bamuhyudi phofu wuna wábeluka

¹³ Bámunata mutu wuna wákala phofu kwena bafwadisi.

¹⁴ Kinga, kilumbu kya sabata kyákala kyakina káyidika Yesu thoba amana wámutemuna mesu.

¹⁵ Bafwadisi, bawu phi bámuhyula mutu wuna, keti bweti káyandikila mu kumona. Yandi wubazimbwadini: «Kakhusikini thoba muna mesu, yidisukudini mbunzu amana mbonini.»

¹⁶ Ndambu ya bafwadisi bakala zimbula: «Mutu yandu kátukaku kwena Nzambi, kikuma kazitisidyoku sabata.» Bahika bakala zimbula: «Abweti ni musumuki kafwani mu kusala bidimbu bya biphadi bya mutindu wuna?» Amana bádikabisa bawu yi bawu.

¹⁷ Bázimbula hika kwena phofu: «A ngeyi meni, biki wubati zimbula kikuma kya yandi wukutemunini mesu?» Yandi wuvutudini: «Mbikudi kenina.»

¹⁸ Bayuta bákwikilaku ni phofu kákala amana mesu mámutemuka. Yihakana bátedisila bibuti byandi

¹⁹ amana babahyudini: «Yandi-wu mwana wenu wuna lwisi zimbula ni phofu kabutuka? Amana bweti kayandikidini mu kumonina buthwena?»

²⁰ Bibuti byandi bazimbudini: «Tuzayi ni mwana wetu kenina, kabutuka phi phofu.

²¹ Kaasi tuzayiku keti khi phila kátemwani mesu, amana nati wumutemuni mesu, betu, tuzayibwoku. Muhyulenu yandi meni; mbuta kenina mu kutendula mambu mandi!»

²² Kima bázonzila bwabuna bibuti byandi, kikuma kya bweya bwa Bayuta; mukuma Bayuta báyukana mu kukula, mu nzu ya kimvuka ya Bayuta, wuna watámbwasa ni Yesu kenina Kidisitu.

²³ Yihakana bibuti byandi bázimbwala: «Mbuta kenina, muhyulenu yandi meni!»

²⁴ Bafwadisi bamutedi mbala ya zodi mutu wuna wákala phofu amana bamuzimbwadini: «Ngeyi hana khembu kwena Nzambi; Betu tuzayi ni mutu wuna kenina musumuki.»

²⁵ Yandi wuvutudini: «Nzayiku yuka ni musumuki kenina. Kaasi kima kimosi nzayini: phofu khadikini, buthwena mbati mona.»

²⁶ Bawu bamuzimbwadini: «Biki kakuhangikini? Abweti kakutemunima mesu?»

²⁷ Yandi wubavutwadini: «Yíluzimbwadiki kedi, kaasi luyukikiku. Kikuma kya biki lubati zodila mu kuyukilabwa hika? Benu phi luzodi ni lwakituka balonguki bandi?»

²⁸ Bámutukwana amana bamuzimbwadini: «Ngeyi wenina mulonguki wa mutu wuna; betu thwenina balonguki ba Moyize.

²⁹ Tuzayi ni Nzambi kwena Moyize kázonzila; kaasi yandu-yandu, tuzayiku keti kubiki katukini!»

³⁰ Mutu wuna wubavutwadini: «Taleti dyambu dya kuyituka: benu luzayiku keti kubiki katukini, kinga yandi wuthemunima mesu!

³¹ Tuzayi ni Nzambi kisiku yukila basumuki, kaasi yuka ni mutu wisi zitisa Nzambi, wisi sala phi luzolu lwandi, kisi muyukila.

³² Khaku kedi tuyuka keti mbala mosi mutu watemuna mesu ma mutu wabutuka phofu.

³³ Wadi ni mutu yandi kátukaku kwena Nzambi, wadi kakhaniku sala kima.»

³⁴ Bamuvutwadini: «Ngeyi mutu ni mu masumu wábutukila ngeyi wosu, amana wuzodini ni watulonga?» Hanga bamulubudini mu nzu ya kimvuka ya Bayuta.

Buphofu bwa kitembu

³⁵ Yesu wáyuka ni bafwadisi bámutukwana mutu wuna.

Wamutundakana amana wumuzimbwadini: «Ngeyi wubati kwikila mwena Mwana wa mutu?»

³⁶ Wumuvutwadini: «Nati kenina, Pfumu, ndangu yikwikila mwena yandi?»

³⁷ Yesu wumuzimbwadini: «Wubati mumona; yandina wubati kuzonzisa, yandi wuna.»

³⁸ Hanga mutu wuna wuzimbudini: «Khwikidini, Pfumu.» Amana wáfukama kuna thwala ya Yesu.

³⁹ Amana Yesu wumuzimbwadini: «Meni, yisa mu tsi yayi kikuma kya pfundusu yimosi: ndangu bana bisiku mona, bamona, amana bana bisi mona bakituka baphofu.»

⁴⁰ Kunima dya kuyuka bwabuna, ndambu ya bafwadisi bana bakala kumosi yi yandi bamuhyudini: «Betu phi baphofu thwenina?»

⁴¹ Yesu wubavutwadini: «Wadi lwákala baphofu, wadi lweku yi disumu; kaasi buthwena lubati zimbula: "Tubati mona", amana disumu dyenu disadini bwabuna.»

10

Kalema yi mikoku

¹ Yesu wuzimbudini: «Mu kyedika yibatibwa luzimbwala: wuna wisiku kotila ku mwelu mu dinda dya mikoku, kaasi wisi kotila mu kuzanza kuma kwahika, yandi kenina mwifi yi ndwandwa.

² Kaasi mutu wuna wisi kotila ku mwelu, kenina kalema ka mikoku.

³ Yandi bisi yafwadila mwelu kwena tsinzidi, mikoku myisi yuka ndinga

yandi; kisi tela mikoku mya yandi-meni muna khumbu ya bawu amana wulubudimya ku phenza.

⁴ Buna kalubudimya myosu, yandi wuhitini kuna thwala ya myawu, mikoku mimulandini, kikuma mizayiya ndinga yandi.

⁵ Myalendaku landa munzenza ketibwe; myamútina, kikuma mizayiku ndinga ya banzenza.»

⁶ Yesu wábaheka mbandu yina, kaasi bawu babakulamoku mana kakala bazimbwala.

Yesu, kalema wabukheti

⁷ Yesu wábazimbwala hika: «Mu kyedika yibati luzimbwala: meni yenina mwelu wa mikoku.

⁸ Boosu bana bisa ku thwala meni benina befi yi bandwandwa; kaasi mikoku myabayukilaku.

⁹ Meni yenina mwelu. Yuka ni mutu kakotila mwena meni, kahúluka; kakóta amana kalubuka, kawána phi phila za bukheti.

¹⁰ Mwifi kisi kwisila lwesi kikuma kya kuyiba, kuhonda yi kuzanga. Meni, yísila ndangu batu bavwa luzingu amana bavwalwa lwa lawu-lawu.

¹¹ Meni yenina kalema wabukheti. Kalema wabukheti kisi lambula luzingu lwandi kikuma kya mikoku myandi.

¹² Wuna wisi sala lwesi kikuma kya mbongu, wuna wukondi vwa mikoku mya yandi meni keku musadi wakyedika; buna kamóna mbwa-ngongu, hanga sadi sisa mikoku, yandi wutini. Amana mbwa-ngongu kakwáta mikoku, wumwangimya.

¹³ Kikuma yandi mbongu kisi sadila, kisiku kala yi kiwayi kya mikoku.

¹⁴ Meni yenina kalema wabukheti. Nzayimya mikoku myama, amana mikoku myama phi minzayini,

¹⁵ bwosu buna kanzayi meni Tata, meni phi yimuzayini. Amana yisi lambula luzingu lwama kikuma kya mikoku myama.

¹⁶ Mvwini mikoku myahika, mina mikondi kala mu dinda dyadi. Mboti yihungulamya phi myamina ndangu

bakobila, myayúka ndinga yama, amana myakítuka kibuka kimosi yi muhungudi mosi.

¹⁷ Yuka ni Tata kisi nzola, kikuma meni mbati hana luzingu lwama, ndangu yitambulalwa hika.

¹⁸ Heku mutu wakhátulalwa, kaasi meni-meni yisilwa hana muna luzolu lwama. Yenina yi hamu dya kuhanalwa yi kuvutwakilalwa hika. Kyakina kizila yítambula kwena Tata.»

¹⁹ Ngyengu yákota hika hana kati dya Bayuta kikuma kya ndinga meni zina.

²⁰ Balawu hana kati dya bawu bakala zimbula: «Kitembu kya mbi kenina kyawu! Kilawu kenina! Biki lubati muyukila?»

²¹ Bahika bakala zimbula: «Ndaka zina zeku za kitembu kya mbi. Mutu wenina yi kitembu kyambi fwani kutemuna mesu ma phofu?»

Bayuta bamulosidini Yesu

²² Muna tangwa meni dina dya kyosi, mwamuna bakala ta mukinzi wa kusambula nzu ya Nzambi kuna Yelusalemi.

²³ Yesu kakala kangala hana kyanzala kya nzu ya Nzambi, muna mbalanda yina bakala tela ni ya Solumoni.

²⁴ Bayuta bámuziyeta, beka muzimbwala: «Yi kuna khi tangwa watusisa mu tsumbi? Yuka ni ngeyi wenina Kidisitu, tuzimbwala phwelele.»

²⁵ Yesu wubavutwadini: «Yíluzimbwadikibwa kedi, kaasi lukhwikidikiku. Mihangu myama mina yisi hanga mu khumbu ya Tata wama, myamina myisi thila kimbangi.

²⁶ Kaasi yuka ni lubatiku khwikila, kikuma kya buna lweku mu kibuka kya mikoku myama.

²⁷ Mikoku myama myisi yuka ndinga yama; meni nzayimya, amana myawu phi myisi ndanda.

²⁸ Yisimya heka luzingu lwa mvula yi mvula, myatótaku keti bweti amana heku mutu wakwisamya botula ha moku ma meni.

²⁹ Bina kápheka Tata bilutini byosu, amana heku mutu fwani kabotula kima ha moku ma Tata.

³⁰ Tata yi meni thwenina kima kimosi.»

³¹ Bayuta bátonguna hika matadi ndangu bamuta.

³² Yesu wubazimbwadini: «Mihangu mya bukheti mya lawu yílusongila, mina myátuka kwena Tata. Kikuma kya khi muhangu, mukati kya myawu, lubati nzukwamina matadi?»

³³ Bayuta bamuvutwadini: «Heku ni kikuma kya muhangu wabukheti twakúzukwaminina matadi, kaasi kikuma kya malewu maku kwena Nzambi: ngeyi mutu wenina, amana wubati dikitula Nzambi!»

³⁴ Yesu wubavutwadini: «Muna mitsiku myenu, basonikaku bwabu: "Meni yízimbula: benu, banzambi lweninaa."»

³⁵ Bwabuna masonuku mábatedila banzambi, kwena batu babana bahitikaya ndinga ya Nzambi, amana masonuku malendaku mu kuzima.

³⁶ Amana benu lwázimbulaka kwena wuna kasola Tata, katuma phi ha tsi ni Nzambi wubati lewula? Kikuma kya buna nzimbudini ni Mwana wa Nzambi yenina?

³⁷ Yuka ni yisiku sala mihangu mya Tata wama, lukhwikilaku.

³⁸ Kaasi yuka ni mbatimya hanga ata lukhwikidiku meni, kwikilenu ata mu mihangu myamina; zayenu amana bakisenubwoku ni bwosu buna kenina Tata mwena meni, bwabuna yenina meni phi mwena Tata.»

³⁹ Básanda hika ni bamukwata, kaasi yandi wábatina.

⁴⁰ Yesu wávutuka ku sambwa dikwawu dya Yolutani, hana sabu dina kakala botikila theti Yowani, amana wánangina kwakuna.

⁴¹ Batu lawu bisa kwena yandi, beka zimbula: «Yowani kasalaku keti kidimbu kya kiphadi kimosi, kaasi moosu mana kázimbula Yowani kikuma kya mutu yandu menina ma kyedika.»

⁴² Amana hahana, batu balawu bakwikila mwena yandi.

a 10:34 10:34 Mkg 82:6

11

Lufwa lwa Lasalu

¹ Mutu mosi wákala wabela, khumbu yandi Lasalu, mwisi Betaniya, hata dya Madiya yi Malata phangi wandi wa mukhetu.

² Madiya, yi yandi wuna wámusita Pfumu mananasi amana wámukumuna bitambi yi tsuki zandi, amana phangi wandi wa yakala, Lasalu, yandi wákala wabela.

³ Baphangi ba bakhetu batumini mutu mosi kenda muzimbwala Yesu: «Pfumu, nduku waku wabela kenina.»

⁴ Buna kayuka bwabuna, Yesu wuzimbudini: «Maladi mana misiku nata ku lufwa; menina kikuma kya khembu ya Nzambi, ndangu muna maladi meni mamana, bamukembisa Mwana wa Nzambi.»

⁵ Kinga Yesu kakala bazola Malata, Madiya phangi wa mukhetu Malata yi Lasalu.

⁶ Tangwa káyuka ni Lasalu wabela kenina, kahanga wunangi hika bilumbu byodi kwakuna kákala.

⁷ Kunima wázimbula kwena balonguki bandi: «Tuvutukenu ku Yuteya.»

⁸ Balonguki bamuzimbwadini: «Mulongi, buthwena bákasandaka Bayuta ni bakuhondila ku matadi, amana wavutuka hika kwakuna?»

⁹ Yesu wuvutudini: «Muna kilumbu mwisiku kala matangwa kumi yi modi? Yuka ni mutu kakangala mu mwini, kisiku tyelumuka, kikuma kabati mona mwini wa tsi yayi.

¹⁰ Kaasi yuka ni mutu kakangala mu phipha, kisi tyelumuka, kikuma mwena yandi, mwakonda mwini.»

¹¹ Kunima dya kuzimbula bwabuna, Yesu wuyikini: «Nduku wetu Lasalu wunimbini, kaasi yikwenda mutokamisa ku kilu kyandi.»

¹² Balonguki bamuzimbwadini: «Pfumu, yuka ni kanimbini, kahúluka.»

¹³ Lufwa lwandi káonzila Yesu bwabuna kaasi bawu bakala banza ni kilu kwandi.

¹⁴ Hanga Yesu wubazimbwadini phwelele: «Lazalu wufuni.

¹⁵ Yenina yi kyesi kikuma kya benu, mukuma khádikikwoku kwana; ndangu lwakwikila. Kaasi thwendenu kuna kenina.»

¹⁶ Tomasi wuna bisi tela ni diphasa, hanga wuzimbudi kwena balonguki bahika: «Thwendenu, betu phi, kwakuna ndangu twafwa kumosi yi yandi!»

Yesu kenina lufutumuku yi luzingu

¹⁷ Buna kátula Yesu, wumoni ni bilumbu byekina kedi biya, tukidila buna bamusidikini Lazalu mu mazyamu.

¹⁸ Kinga Betaniya bela-bela dyákala yi Yelusalemi, kitesu kya makilometele matatu,

¹⁹ Bayuta balawu phi bisa kwakuna mu kubadidisa Madiya yi Malata kikuma kya lufwa lwa phangi wa bawu wa yakala.

²⁰ Malata buna káyuka ni Yesu kabati kwisa, wenda mutundakana; kaasi Madiya yandi kásala wasikuka kuna nzu.

²¹ Malata wázimbula kwena Yesu: «Pfumu, wadi ni wakala haka, wadi phangi wama kakhaniku fwa.

²² Kaasi nzayi ni ata buthwena bwabu, moosu mana walómba kwena Nzambi, kakúhekama.»

²³ Yesu wumuzimbwadini: «Phangi waku kafútumuka.»

²⁴ Malata wumuvutwadini: «Nzayi ni kafútumuka mu kilumbu kya tsuka kya lufutumuku lwa bafwa.»

²⁵ Yesu wumuzimbwadini: «Meni, yenina lufutumuku yi luzingu. Wuna wakwíkila mwena meni, ata kafwini, kazínga;

²⁶ amana wuna wisi zinga, wisi kwikila phi mwena meni kafwáku mu kimakulu. Wukwikidibwa bwabuna?»

²⁷ Malata wuvutudini: «Eeh, Pfumu, meni khwikidini ni ngeyi wenina Kidisitu, Mwana wa Nzambi, wuna walunga mu kukwisa mu tsi.»

Yesu wudidini

²⁸ Kunima dya kuzimbula bwabuna, Malata wenda amana wámutela phangi wandi wa mukhetu Madiya amana

wumuzimbwadi mu kitsweki: «Mulongi wutudi kedi, kabati kutela.»

²⁹ Buna káyuka bwabuna, Madiya wátelama tswatsu mu kwenda kwena Yesu;

³⁰ mukuma hana Yesu khaniku kedi kakota mu hata; hana kamutundakanina Malata, hahana kákala.

³¹ Bayuta bana bákala yi Madiya mu nzu kikuma kya kumuhomba bámumona ni wutelami tswatsu amana wulubukini; hanga bamulandini, kikuma babanza ni wendi dila ku mazyamu.

³² Madiya buna kátula hana kákala Yesu yi buna kámumona, wáfukama muna malu mandi amana wuzimbudini: «Pfumu, wadi haka wukadikini, wadi phangi wama kakhaniku fwa.»

³³ Yesu buna kámumona Madiya ni kabati dila yi Bayuta bana bisa mulanda phi mu kudila, hanga wuyuki kyadi mu mbundu yandi amana mabanza mamuvwalangani.

³⁴ Wuzimbudini: «Kubiki lumusikini?» Bamuvutwadini: «Ah Pfumu, awisa amana wamóna.»

³⁵ Yesu wanokisa matsanga.

³⁶ Hanga Bayuta bazimbudini: «Talenu buna kámuzola!»

³⁷ Kaasi batu bahika hana kati dya bawu bazimbudini: «Yandi wábuka mesu ma phofu, abweti kakondikiku kandisa ni mutu yandu kafwaku?»

Lazalu bamuvutudi mu luzingu

³⁸ Yesu, mbundu yámulwala hika, wenda kuna mazyamu. Makála makutunga mu kitadi, bákidika kalunga tadi kuna thwala.

³⁹ Yesu wuzimbudini: «Katulenu tadi». Malata, phangi wa mukhetu wa mvumbi, wumuzimbwadini: «A Pfumu, tsudi kábati lubuka, mukuma lelu kilumbu kya ya.»

⁴⁰ Yesu wumuvutwadini: «Yikuzimbwadikibwoku ni yuka wukwikidini, wamóna khembu ya Nzambi?»

⁴¹ Hanga bakatudi tadi. Yesu wásekula mesu amana wuzimbudini: «Tata, yikuvutwadi matondu kikuma kya buna wungyukidini.

⁴² Nzayi mboti ni wisi ngyukila kosu tangwa, kaasi nzonzidibwa kikuma kya batu baba banzyetini haka ndangu bakwikila ni ngeyi wathuma.»

⁴³ Kunima dya kuzimbula bwabuna, wakalunga: «Lasalu, lubuka!»

⁴⁴ Amana mvumbi walubuka; moku yi malu makuzinga mu bitemba bya muledi; mbunzu yandi phi yakuvunga yi kitemba. Yesu wubazimbwadini: «Mukutumunenu amana muyambulenu kenda.»

*Yesu bamukasidi fwongu
(Mth 26:1-5; Mlk 14:1-2; Luk 22:1-2)*

⁴⁵ Bayuta balawu, hana kati dya babana bisa kwena Madiya, bamona phi mambu mana kahanga Yesu amana bakwikila mwena yandi.

⁴⁶ Kaasi bakwawu hana kati dya bawu benda wana bafwadisi amana babamenika phi mambu mana kahanga Yesu.

⁴⁷ Hanga bambuta ba banganga Nzambi yi bafwadisi bakhokisini kimvuka kya mbuta amana bazimbudini: «Biki twahanga? Mukuma mutu yandu kabati sala bidimbu bya biphadi lawu^a!

⁴⁸ Yuka ni twamutanikina bwabuna, batu boosu bakwikila mwena yandi, amana bisi Loma bakwisakya zanga kizika kyetu yi kanda dyetu!»

⁴⁹ Kaasi mosi hana kati dya bawu, khumbu yandi Khayifu, wuna wakala mbuta wa banganga Nzambi muna mvula meni yina, hanga wubazimbwadini: «Benu lubatiku bakisa kima!

⁵⁰ Lumonibwoku ni bulungi mutu mosi kafwa kikuma kya batu, ndangu kanda dyosu ditotaku?»

⁵¹ Kinga mambu mana makalaku tuka kwena yandi-meni, kaasi bwosu kakala mbuta wa banganga Nzambi muna mvula meni yina, hahana kazonzila mu kubikula ni Yesu wafwana mu kufwa kikuma kya kanda dyosu.

⁵² Heku ni kikuma kya kanda lwesi, kaasi kikuma kya kukhundikisa mu

kimvuka kimosi bana ba Nzambi babana bamwangana.

⁵³ Tukidila kilumbu kyakina, babonga lukanu lwa kumuhonda Yesu.

⁵⁴ Kikuma kya bwabuna Yesu kayambwala mu kukangadila ha kati dya Bayuta mu kitengeni. Kaasi wakatuka hana, wenda ku kinzunga kina yakala bela-bela yi nganga, muna mbanza ya Efwayimi, wananga kwakuna yi balonguki bandi.

⁵⁵ Mukinzi wa Phaki ya Bayuta wabwesuka amana batu balawu batombuka ku Yelusalemi kikuma kya kudisemisa ku thwala ya mukinzi meni wuna.

⁵⁶ Hanga beka musanda Yesu muna nzu ya Nzambi, yi kudizimbwalaka bawu yi bawu: «Biki lubati banza?

Kakwisakwoku hika ku mukinzi?»

⁵⁷ Kinga bambuta ba banganga Nzambi yi bafwadisi batekila dihanina muswa ndangu, yuka ni mutu wuzayini kuna kenina Yesu, kabazimbwala ndangu bamukwata.

12

*Yesu bamusiti mananasi
(Mth 26:6-13; Mlk 14:3-9)*

¹ Bilumbu bisambanu ku thwala mukinzi wa Phaki ya Bayuta, Yesu wisa ku Betaniya, kuna kakala Lasalu wuna kafutumuna ku bafwa.

² Bamuheka madya kwakuna. Malata kakala basadila amana Lasalu kakala mosi wa batu babana bakala ku mesa yi Yesu.

³ Hanga Madiya wubongini kati-kati dya mulangi wa mananasi ma mukwandi, mana bisi yidika yi miti wa nadi; wasitama kuna bitambi bya Yesu amana wamukumuna bitambi yi tsuki zandi. Nzu yosu yakandumuka yi mvumba ya mananasi.

⁴ Mosi wa balonguki bandi, Yutasi Sikadyoti, wuna wakhana mulambula, hanga wuzimbudini:

⁵ «Kikuma kya biki bakondi tekisila mananasi mana mu khama tatu za

phata^a, ndangu bahana mbongu kwena baphutu?»

⁶ Heku ni kikuma kya kiwayi kya baphutu kázimbwala bwabuna, kaasi kikuma mwifi kákala amana bwosu kakala lema waba dya mbongu, kakala loya zina bakalamwa sya.

⁷ Kaasi Yesu wuzimbudini: «Muyambula! Kikuma kya kilumbu kya kuzikama kwama káswekilama.

⁸ Kikuma baphutu lwakadiki bawu kosu tangwa, kaasi meni, yikadikiku yenu kosu tangwa.»

Kifwandu kikuma kya Lasalu

⁹ Mulumba-lumba wa batu wa Bayuta lawu báyuka ni Yesu ku Betaniya kakala, bísa kwakuna; bendaku lwesi mu kutala Yesu, kaasi benda phi ndangu bamumona phi Lasalu wuna káfutumuna ku bafwa.

¹⁰ Hanga bambuta ba banganga Nzambi bayukani ni bamuhondisa phi Lasalu;

¹¹ kikuma Bayuta balawu bakalakwa kwenda kikuma kya yandi Lasalu amana bakala kwikila mwena Yesu.

Yesu wukoti mu Yelusalemi (Mth 21:1-11; Mlk 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kilumbu kyálanda, mulumba-lumba wa batu bana bísa kikuma kya mukinzi wa Phaki ya Bayuta báyuka ni Yesu kabati kwisa ku Yelusalemi.

¹³ Batu babonga ndala za mbati amana benda mukhikidila, mu kukalunga:

«Ozana!
kasambuka wuna wisi kwisila mu khumbu ya Pfumu!
Kyamvu wa Kiseledi!»

¹⁴ Yesu wámona mwana wa ane, amana wázakala hana thandu, bwosu básonika:

¹⁵ «Yukaku bweya, mwana wa ndumba wa Siyoni!

Tala, kyamvu waku wisini, wazakala hana thandu ya mwana wa ane^b.»

¹⁶ Balonguki bandi babakulaku theti mambu mana; kaasi tangwa bá mukembisa Yesu, hanga bayubuki

nana ni mamana másonama kikuma kya yandi, amana bahanga bwabuna kikuma kya yandi.

¹⁷ Mulumba-lumba wa batu babana bákala hakana yi Yesu, ha kamutela Lasalu mu mazyamu kikuma kya kumufutumuna ku bafwa; bakala ta kimbangi.

¹⁸ Yihana mulumba-lumba wa batu bisa mukhikidila, mukuma bayuka ni yandi wáhanga kiphadi kina.

¹⁹ Bafwadisi bakala dizimbwala bawu yi bawu: «Lumoni ni lubatiku lenda kwenu kima; taleti tsi yosu yendi mulanda!»

Ndambu ya Bangeleki basandi Yesu

²⁰ Hana kati dya batu babana bátombuka ku Yelusalemi mu kufukamina Nzambi mu tangwa dya mukinzi, hákala yi ndambu ya Bangeleki.

²¹ Buna babwesuka kwena Fidiphu, mwisi Betisayita dya kinzunga kya Ngadidi, bamuhyudini: «A Pfumu, tubati zola ni twamona Yesu.»

²² Fidiphu wendi zimbula kwena Andele; bawu boodi bendabwa zimbula kwena Yesu.

²³ Yesu wubavutwadini: «Tangwa dilungidini ndangu bamukembisa Mwana wa mutu.

²⁴ Mu kyedika, mbati luzimbwala: yuka ni ngenza ya bule yibwiku mu mafu amana yivundiku; yanánga yawu buhika. Kaasi yuka ni yavunda, yisi buta hika ngenza za lawu .

²⁵ Wuna wisi zola luzingu lwandi, katótisalwa, kaasi wuna wisi menga luzingu lwandi ha tsi yayi, katámbula luzingu lwa mvula yi mvula.

²⁶ Yuka ni mutu wuzodi ni kasadila meni, kandanda, amana hana yikala meni, hahana phi kakála musadi wama. Yuka ni mutu kasadila meni, Tata wama wamúzatula.»

Yesu wuzonzidini lufwa lwandi

²⁷ «Buthwena mbundu yama yivwalangani. Amana biki yizónza?

^b 12:15 12:15 Muna bikalulu bya bikanda byahika, mbisi wuna ane bakala musadila hanga mbisi wuna wisi tikula mazitu. Kenina wakhunda kuluta baphunda bana bakodini. Bisi muzayila muna matu mandi ma kaleyi. Ane kenina kidimbu kya kudikulumuna kwa Masiya.

Yizimbula: Tata, Phulula mu tangwa dyadi? Loni. Kaasi kikuma kya bwabuna thudidini ku tangwa dyadi.

²⁸ Tata, kembisa khumbu yaku.»

Amana ndinga mosi yáyukalakana kuna zilu: «Khembisiya kedi, yikémbisaya hika.»

²⁹ Mulumba-lumba wa batu babana bakala hana, bayuka phi ndinga yina, bakala zimbula: «Mukumini wa mvula wuna.» Bahika bakala zimbula: «Wanzyo mosi wumuzonzisini.»

³⁰ Kaasi Yesu wavutwakila hika: «Ndinga yina yiyukalakaniku kikuma kya meni, kaasi kikuma kya benu.

³¹ Buthwena bwabu yenina pfundusu ya tsi yayi; buthwena meni bwabu bamulubula ku phenza pfumu wa tsi yayi.

³² Amana meni, tangwa bathómbula ha thandu ya tsi, yibáhungula batu boosu kwena meni.»

³³ Kazonzila bwabuna mu kusongila phila ya lufwa luna kafwana mu kufwila.

³⁴ Mulumba-lumba wa batu wumuvutwadini: «Mitsiku myetu mizonzini ni Kidisitu kanánga mu kimakulu. Abweti ngeyi wubati zimbwala hika ni bulungi Mwana wa mutu bamutombula? Nati kenina Mwana wa mutu meni wawuna?»

³⁵ Yesu wubazimbwadini: «Mwini wenina kedi hana kati dya benu, mu tangwa dya khunda; kangalakenu buna kwenina mwini, ndangu phipha yilubwilaku; mukuma, wuna wisi kangala mu phipha kisiku zaya kuna kisi kwenda.

³⁶ Buna lwenina yi mwini, kwikilenu mwena wuna wisi hana mwini, ndangu lwakituka bana ba mwini.»

Bayuta balawu bisiku kwikila mwena Yesu

Kunima dya kuzimbula bwabuna, Yesu wenda amana wáswama kyana yi bawu.

³⁷ Mbatanana bidimbu bya biphadi byalawu bina kásala mu mesu ma bawu, bawu bakalaku mukwikila,

³⁸ ndangu yalungila ndinga ya mbikudi Yesaya, yina kázimbula: «Pfumu, nati wukwikidikini mu malongi metu?

Amana kwena nati básongilaza ngolu za Pfumu?»

³⁹ Kikuma kya bwabuna, bálendaku mu kukwikila, kikuma Yesaya kázimbula hika:

⁴⁰ «Nzambi wufidingima mesu ma bawu, amana wuzitikini mbundu ya bawu, ndangu bamonaku yi mesu ma bawu, babakulaku yi mbundu ya bawu amana bavutukisaku wadi yikhana babelula.»

⁴¹ Bwabuna kázimbula Yesaya, kikuma wámona khembu yandi amana wámuzonzila phi.

⁴² Kinga, keti hana kati dya bapfumu, balawu bakwikila mwena yandi, kaasi bakalabwoku zonzila ha mesu mathona, kikuma kya bafwadisi, ndangu babakukwasa nana ku nzu ya kimvuka ya Bayuta.

⁴³ Mukuma bakala zola khembu ya batu kuluta khembu ya Nzambi.

Malongi matadidini pfundusu

⁴⁴ Yesu wázonza mu ndinga ya ngolu amana wuzimbudini: «Wuna wisi kwikila mwena meni, kisiku kwikila mwena meni, kaasi mwena wuna wáthuma.

⁴⁵ Amana wuna wumbonini, wumoni phi wuna wáthuma.

⁴⁶ Meni, mwini, yisa ha tsi, ndangu wuna wakwíkila mwena meni kanangaku mu phipha.

⁴⁷ Yuka ni mutu wuyuki ndinga zama amana kalundizoku, ka meni ku yimufundisini; mukuma yisilaku kikuma kya kufundisa tsi, kaasi kikuma kya kuhulula tsi.

⁴⁸ Mutu wuna wundosidini, wukondi phi tambwasa ndinga zama kenina yi zusi mosi. Ndinga meni yina nzimbudini, yawu yamúfundisa mu kilumbu kya tsuka.

⁴⁹ Mukuma meni, yízonzilaku mu mabanza mama, Tata wuna wáthuma, yandi-meni wátsenda mu kuhanga buna pfwani mu kuzimbula yi buna pfwani mu kuzonza.

⁵⁰ Amana nzayi ni buna kisi senda yandi bwisi hana luzingu lwa mvula yi mvula. Yihana ni, mambu mana yisi

zonza meni, yisima zonza bwosu buna kátsendabwa Tata.»

13

Yesu wusukudini malu ma balonguki bandi

¹ Ku thwala ya mukiñzi wa Phaki ya Bayuta, Yesu bwosu kázaya ni tangwa dyandi dilungidini, dina kafweti katuka ha tsi yayi ndangu kenda kwena Tata, yandi watoma zola batu bandi babana bákala mu tsi; kábazola yikuna tsuka.

² Muna tangwa dina bákala mu kudya. Hana kiphidi-mutu wusi kedi dibanza dya kumulambula kuna mbundu ya Yutasi, mwana wa Simoni Sikadyoti;

³ Yesu, bwosu kázaya ni Tata wáhana byosu hana moku mandi; ni kwena Nzambi kátuka, kwena Nzambi phi kavútukisa,

⁴ muna tangwa dya kudya, wátelama, wáwomuna muledi wandi wa thandu amana wadizitikila kitemba kimosi muna mbunda.

⁵ Kunima, wásya mamba hana dilonga amana wáyandika mu kusukula malu ma balonguki bandi, yi kukumunakama yi kitemba kina kyakala muna mbunda.

⁶ Buna kátula kwena Simoni Phetelu, yandi Phetelu wumuzimbwadini: «Pfumu, ngeyi watsukula malu?»

⁷ Yesu wumuvutwadini: «Mana mbati hanga meni buthwena bwabu, ngeyi wubatimoku bakisa, kunima nana wazáyama.»

⁸ Phetelu wumuzimbwadini: «Loni, ketibwe watsukula malu.» Yesu wumuvutwadini: «Yuka ni yikusukudimoku, wakalaku hika hakimosi yi meni.»

⁹ Simoni Phetelu wumuzimbwadini: «Yuka ni yibwabuna dyenina, Pfumu, tsukulaku lwesi malu, kaasi yi moku mama yi mutwa wama!»

¹⁰ Yesu wumuzimbwadini: «Mutu wuna wuyebidiki kedi lutu lwosu, keku yi mupfunu wa kudiyevisa, malu lwesi, wakasemi kenina yandi wosu. Benu phi ba kasemi lwenina, kaasi ka benu boosu ku.»

¹¹ Kikuma Yesu wázaya kwandi keti nati wakhana mulambula, yihana kázimbwala: «Ka benu boosu ku lwenina ba kasemi.»

¹² Kunima dya kumasukula malu yi kuvwata miledi myandi, wáwutuka ku mesa, amana wubazimbwadini: «Lubakudini kikuma kya dyambu dyadi yiluhangidini?

¹³ Benu lwisi thela ni "Mulongi" yi "Pfumu", kyedika lwisi zonza, mukuma bwabuna yenina.

¹⁴ Amana yuka ni meni, Pfumu yi Mulongi yilusukudini malu, benu phi lufweti disukula malu, benu yi benu.

¹⁵ Mbandu yiluhekini, ndangu benu phi lwahanga bwosu buna phangini meni kikuma kya benu.

¹⁶ Mu kyedika yiluzimbwadibwa: musadi kahitiku pfumu wandi amana thumwa kahitiku wuna wamutuma.

¹⁷ Yuka ni luzayi bwabuna, kyesi lwenina kyawu, mboti bwakála yuka ni lwahangabwa.

¹⁸ Nzonzidibwoku kikuma kya benu boosu. Meni nzayi bana yísola. Kaasi bulungi ni malungila Masonuku mama: "Wuna wubati dya dipha dyama, wumbalukidini".

¹⁹ Tukidila buthwena bwabu, yiluzimbwadibwa buna khaku dibwa kedi dyambu, ndangu ha dyakwisa bwa, lwakwikila ni "Meni yenina."

²⁰ Mu kyedika, yiluzimbwadibwa: wuna wuyambini mutu wuna thumini meni, meni-meni kayambini. Amana wuna wungyambini, wuyambi phi wuna wáthuma.»

Yesu wusamuni ni Yutasi kamulambula (Mth 26:20-25; Mlk 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Yesu buna kázonza bwabuna, mabanza māmuvwalangana lawu, wuzimbudibwa wengele: «Mu kyedika mbati luzimbwala: mosi hana kati dya benu kandámbula.»

²² Balonguki bakala ditala bawu yi bawu amana bakala dihyula keti kikuma kya nati kakala zonzila.

²³ Mosi wa balonguki bandi, wuna kakala zola lawu Yesu, yekaminikini hana thulu ya Yesu.

²⁴ Simoni Phetelu wumutekudini ndangu kamuhya Yesu keti kikuma kya nati kakala zonzila bwabuna.

²⁵ Hanga mulonguki wuna wuzenzamini hana thulu ya Yesu amana wumuzimbwadini: «Pfumu, nati yandina?»

²⁶ Yesu wumuvutwadini: «Wuna yivundikila meni-meni kitini kya dipha yi wuna yihékadya.» Yesu wáwundika kitini kya dipha, wubongikya amana wuhanikya kwena Yutasi, mwana wa Simoni Sikadyoti.

²⁷ Yutasi, buna kabonga kitini meni kina, hanga Satana wumukotidini. Yesu wumuzimbwadini: «Buna wenina bwawu mu kuhanga, hangabwa tswatsu!»

²⁸ Keti mosi, hana kati dya babana bakala ku mesa, kázayaku kikuma kina kámuzimbwala bwabuna.

²⁹ Yutasi, bwosu kakala sweka waba dya mbongu, ndambu ya batu bázáya ni Yesu kakala muzimbwala ni kasumba bima bina bakala byawu mupfunu kikuma kya mukinzi kondilo kenda hana lusadisú kwena baphutu.

³⁰ Amana Yutasi wabonga kitini kya dipha mekina, wálubuka phi muna mbala mosi. Phipha kwákala.

Mutsiku wa pha

³¹ Buna kalubuka Yutasi, Yesu wuzimbudini: «Buthwena Mwana wa mutu bamukembisini, Nzambi phi bamukembisini mwena yandi.

³² [Yuka ni Nzambi bamukembisa mwena yandi,] Nzambi phi kamukembisa mwena yandi meni, ka thama ku kamukembisa.

³³ Bana bama, bilumbu bya khunda yenina byawu hika yi benu. Lwatsánda, amana bwosu yízimbula kwena Bayuta: kuna mbati kwenda meni, benu lwalendakwoku kwisa, bwabuna phi nzimbudini kwena benu buthwená.

³⁴ Mutsiku wa pha yiluhékini: zolanenu benu yi benu. Bulungi lwazolana phi benu yi benu, bwosu buna yíluzola meni.

³⁵ Yuka ni lwazolánaka benu yi benu, batu boosu bazáya ni balonguki bama lwenina.»

Yesu wusamuni ni Phetelu kamusuwangana

(Mth 26:31-35; Mlk 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Simoni Phetelu wumuzimbwadini: «Pfumu, wendi kubiki?» Yesu wumuvutwadini: «Wufwaniku wandanda kedi buthwená kuna mbati kwenda, wandánda nana kilumbu.»

³⁷ Phetelu wumuzimbwadini: «Pfumu, kikuma kya biki pfwaniku mu kukulandila buthwená? Yilenda mu kuhana luzingu lwama kikuma kya ngeyi!»

³⁸ Yesu wumuvutwadini: «Walenda hana luzingu lwaku kikuma kya meni? Mu kyedika, mbati kuzimbwala: khoku kakókulaku kedi, watsúwangana mbala tatu ni wunzayiku.»

14

Nzila yina yisi nata kwena Tata

¹ Yesu wuzimbudi hika kwena balonguki bandi: «Mbundu yenu yivwalanganaku. Kwikilenu mwena Nzambi, khwikilenu phi mwena meni.

² Muna nzu ya Tata wama, bizika byalawu byeninamwa; wadi lo, khanibwoku luzimbwala ni yendi luyidikila kizika kimosi.

³ Amana yuka ni yendi luyidikila kizika, yikwisa vutwakisa mu kulubonga, lwakala ha kabeta ka meni, ndangu hana yikála meni, benu phi lwakala hakana.

⁴ Amana luzayi nzila ya kuma kuna mbati kwenda meni.»

⁵ Tomasi wumuzimbwadini: «Pfumu, tuzayiku keti kubiki wubati kwenda. Abweti twalenda zayilaya nzila?»

⁶ Yesu wumuzimbwadini: «Meni yenina nzila, kyedika yi luzingu. Ka mutu ku wakwisa kwena Tata konda kuhitila kwena meni.

⁷ Honi lwanzaya meni, lwamúzaya phi Tata wama. Tuka lelu lumuzayini amana lumumoni kedi.»

⁸ Fidiphu wumuzimbwadini: «Pfumu, tusongila Tata, amana bwabuna butufwani.»

⁹ Yesu wumuvutwadini: «Thama-thama yina yisi kala yi benu, abweti Fidiphu ngeyi, wisiku nzayila? Wuna wumboni meni, wumoni phi Tata. Abweti ngeyi wufwani kuzimbula: "Tusongila Tata"?

¹⁰ Wubatiku kwikila ni meni yenina mwena Tata, amana Tata kenina mwena meni? Ndinga zina yisi luzimbwala, zisiku tuka kwena meni-meni, kaasi Tata yandi wisi zingila mwena meni, yandi phi wisi lungisa mihangu myandi.

¹¹ Khwikilenu tangwa yisi luzimbwala ni meni yenina mwena Tata, amana Tata kenina mwena meni. Kondilo kwikilenu ata kikuma kya myawu meni mihangu.

¹² Mu kyedika yibatibwa luzimbwala: wuna wakwikila mwena meni, yandi phi kahanga mihangu mina mbati hanga meni. Kahangamya hika mya lawu kuluta mina mbati hanga meni. Kikuma meni yendi kwena Tata.

¹³ Amana moosu mana lwalomba mu khumbu ya meni, yisalama, ndangu, muna nzila ya Mwana, bamukembisa Tata.

¹⁴ Yuka ni lwandomba kima mu khumbu yama, meni yisalakya.»

Yesu wusidi ni kahitika Kitembu Kyatoma

¹⁵ «Yuka ni lwisi nzola, lwalunda mitsiku myama.

¹⁶ Meni yilomba kwena Tata ni kaluheka Muhombi wahika, ndangu kakalaka yi benu bilumbu byosu;

¹⁷ Kitembu kya kyedika wuna balendaku mu kutambula kwena batu ba tsi, kikuma bamumoniku, bamuzayiku phi. Kaasi benu, lumuzayini, kikuma kisi zingila hana kati dya benu amana kakadiki mwena benu.

¹⁸ Yilulisaku batsona; yikwisa hika kwena benu.

¹⁹ Ka thama ku, batu ba tsi bambónaku hika, kaasi benu, lwambóna hika, kikuma meni mbati zinga, benu phi lwazinga.

²⁰ Muna kilumbu meni kina, lwabákisa ni meni yenina mwena Tata wama bwosu lwenina benu mwena meni amana meni mwena benu.

²¹ «Wuna wenina yi mitsiku myama, wisimya lunda phi, yandi wuna wisi nzola. Kinga wuna wisi nzola meni, Tata wama phi kamúzola; meni phi yimúzola amana yidímonikisa kwena yandi.»

²² Yutasi, heku ni Yutasi sikadyoti, wumuhyudini: «Pfumu, abweti ni wadimonikisa lwesi kwena betu, kaasi kwena batu ba tsi loni?»

²³ Yesu wumuvutwadini: «Yuka ni mutu wisi nzola, kalunda ndinga yama. Tata wama phi kamúzola, amana twakwisa kwena yandi, twazingila mwena yandi.

²⁴ Wuna kanzodiku, kisiku lunda phi ndinga zama. Amana ndinga yina lubati yuka yeku ya meni, kaasi ya Tata wuna wathuma.

²⁵ Yiluzimbwadini bwabuna bwosu yenina yenu hika.

²⁶ Kaasi Kitembu Kyatoma, Muhombi wuna katuma Tata mu khumbu ya meni, yandi walulonga moosu, amana kaluyubulula mambu moosu mana yiluzimbwadikini.»

²⁷ «Yilulisidini ngemba; yiluhekini ngemba yama. Meni yiluhékiku mu phila ya batu ba tsi. Luvumukaku mbundu, lubangaku phi.

²⁸ Lwayuka mana yiluzimbwala: "Yendini amana yikwisa kwena benu". Wadi lwanzolaka, wadi lukasangwala mu kuyuka ni yendini kwena Tata, mukuma Tata kenina wambuta kuluta meni.

²⁹ Buthwena, yiluzimbwadini mambu mana buna khaku kedi malungila; ndangu ha makwisa lungila, lwakwikila.

³⁰ Yizónzaku hika lawu yi benu, mukuma pfumu wa tsi yayi, wekina kwisa. Keku keti kima kimosi mwena meni;

³¹ kaasi ndangu batu ba tsi bazaya ni yisi muzola Tata amana yisi hanga mana kátsenda Tata. Telamenu, tukatukenu homa haka!»

15

Yesu, miti wa vinu wa kyedika

¹ Yesu wázimbula kwena balonguki bandi: «Yenina miti wa vinu wakyedika,

amana Tata wama kenina wuna wisi hela bibundu bya vinu.

² Muhandi wosu wuna wakhundakana kwena meni amana wakonda ha kibundu, kisiwa vusa; muhandi wosu wuna wisi ha kibundu, kisiwa sakwadila ndangu waha hika bibundu byalawu.

³ Benu ba kasemi kedi lwenina, kikuma kya malongi mana yíluheka.

⁴ Zingilenu mwena meni, bwosu yenina meni mwena benu. Phila mosi yi muhandi wa vinu, wufwaniku waha kibundu yuka ni weku wadinama ku miti wa vinu; phila mosi phi yi benu, yuka ni luzingidiku mwena meni.

⁵ Meni yenina miti wa vinu, benu lwenina mihandi. Wuna wisi zingila mwena meni bwosu yenina meni mwena yandi, yandina kaha bibundu byalawu; kinga, konda meni, lwalendaku hanga kima.

⁶ Wuna wisiku zingila mwena meni, wakutimbula ku phenza kenina hanga muhandi amana wuyumukini; mihandi myaloka bisimya tonguna, batimbudimya ku mbawu amana milemini.

⁷ Yuka ni lwazingilaka mwena meni, yi ndaka zama mwena benu, lwalómba kyosu kina lwazóla amana lwatámbulakya.

⁸ Tala buna yisi monikina khembu ya Tata wama: lwabutaka bibundu byalawu amana lwakituka balonguki kikuma kya meni.

⁹ Bwosu kánzola Tata, meni phi yíluzola. Zingilakenu mu zola dyama.

¹⁰ Yuka ni lwalundaka mitsiku myama, lwazíngila muna zola dyama, bwosu yílunda meni mitsiku mya Tata wama amana yisi zingila muna zola dyandi.»

¹¹ «Yiluzonzidini bwabuna ndangu kyesi kyama kyakala mwena benu amana kyesi kya benu kyakala kyalungila.

¹² Mutsiku wama wenina wawu: Zolanenu benu yi benu bwosu buna yíluzola meni.

¹³ Heku mutu wenina yi zola dina dihitini yuka ni ka wuna ku wuzodi kufwa kikuma kya banduku bandi.

¹⁴ Yuka ni lwalemvukaka mu mana yisi lutuma meni, benu lwenina banduku

bama.

¹⁵ Yisiku lutela hika bahika, kikuma muhika kisiku zaya dibanza dya pfumu wandi. Yisi lutela banduku bama, kikuma moosu mana yíyuka kwena Tata wama, yíluzimbwalama benu phi.

¹⁶ Ka benu ku lwátsola meni, kaasi meni yílusola, yíluheka kisalu ndangu lwenda amana lwabuta bibundu byalawu, amana bibundu byenu byananga. Ndangu Tata kaluheka byosu bina lwamúlomba mu khumbu ya meni.

¹⁷ Mutsiku yilusidini, wenina wawu: zolanenu benu yi benu.»

Batu ba tsi bamumengini Yesu yi balonguki bandi

¹⁸ «Yuka ni batu ba tsi babati lumenga, zayenu ni meni bátekila menga.

¹⁹ Wadi ni lwakalaka batu ba tsi, wadi batu ba tsi bakhani luzola kikuma banduku lwenina. Kikuma kya buna lweku batu ba tsi, kinga yílusola amana yílubula ha kati dya bawu, yihakana batu ba tsi bisi lumengina.

²⁰ Yubukenu ndinga yina yiluzimbwadikini: "Muhika kahitiku pfumu wandi." Yuka ni bándyokuna meni, benu phi balúnyokuna; yuka ni balundama malongi mama, balúndama phi mana ma benu.

²¹ Mambu mana moosu balúhangama kikuma kya khumbu ya meni, kikuma bawu bamuzayiku wuna wáthuma.

²² Wadi ni yísaku, yikonda bazonzisa phi, wadi bakhaniku kala yi disumu. Kaasi buthwena, baléndaku mu kusuwangana disumu dya bawu.

²³ Wuna wisi mbenga, kisi mumenga phi Tata wama.

²⁴ Wadi ni yíhangaku mihangu mina myakonda kedi hangama kwena mutu, hana kati dya bawu, wadi bakhaniku kala yi disumu. Kinga, buthwena bamonimya mihangu myama kaasi batumengi yi meni yi Tata wama.

²⁵ Kaasi bwabuna buhangamini ndangu ndinga meni yina básonika muna mitsiku mya bawu yalungila: "Bámenga konda kikuma."

²⁶ «Tangwa kakwisa Muhombi wuna yiluhitika meni, wuna watuka kwena Tata, Kitembu wuna wenina kyedika wuna watuka kwena Tata, yandi wuna wathila kimbangi.

²⁷ Benu phi lwata kimbangi, kikuma hakimosi lwenina yi meni tukidila ku luyandiku.

16

¹ «Yiluzonzila bwabuna, ndangu hakalaku kisinza kya kubwila kikuma kya benu.

² Balukukwasa mu nzu za kimvuka za Bayuta. Tangwa dyakwisa, wosu wuna waluhonda, kabanza ni Nzambi kabati sadila muna mutindu wawuna.

³ Amana bahanga bwabuna kikuma bazayaku keti Tata keti meni.

⁴ Kaasi kima yiluzimbwadini bwabuna ndangu ha dyalungila tangwa meni dyadina, lwalenga yubuka ni yiluzimbwalabwa kedi.»

Muhangu wa Kitembu Kyatoma

«Yiluzimbwalamoku kedi tukidila ku luyandiku, kikuma yikala hakimosi yi benu.

⁵ Buthwena, yekina kwenda kwena wuna wathuma amana keti mutu mosi hana kati dya benu, kabatiku phyula ni "wendi kubiki?"

⁶ Kaasi buna yiluzimbwadini bwabuna, kiwayi kilubasini muna mbundu.

⁷ Kinga ma kyedika kwama mbati luzimbwala: "Bulungi mboti kwena benu, ni meni yenda kwama, kondi loni Muhombi kakwisaku kwena benu. Kaasi yuka ni yenda, yiluhitika yandi.

⁸ Tangwa kakwisa yandi, kasongila kwena batu ba tsi ni bahunana mu mana matadidini masumu, masonga ma Nzambi yi pfundusu.

⁹ Mu mambu matadidini disumu, kikuma bisiku kwikila mwena meni.

¹⁰ Mu mana matadidini masonga, kikuma meni yendi kwena Tata amana lwambonaku hika»;

¹¹ Mu mana matadidini pfundusu, kikuma pfumu wa tsi yayi bamufundisa kedi.

¹² «Mambu ma lawu yenina mawu hika ma kuluzimbwala, kaasi lweku kedi yi ngolu za kusimbilama buthwena.

¹³ Ha kakwisa Kitembu wa kyedika, kalunatisa muna kyedika kyosu, mukuma kazonzilaku mu khumbu ya yandi meni, kaasi kazimbula byosu bina kayuka amana kalusamwana mana makwisa.

¹⁴ Yandi kakhembisa, kikuma kabonga mana menina kwena meni ndangu kalusamwanama.

¹⁵ Byosu bina kenina byawu Tata, byenina phi kwena meni. Yihana nzimbwadiki ni kabonga mana menina kwena meni ndangu kalusamwanama.»

Kiwayi kyabaluka mu kyesi

¹⁶ «Ka thama ku lwambonaku hika, amana kunima dya tangwa dyakhunda lwambona.»

¹⁷ Ndambu ya balonguki bandi bakala dihyula bawu yi bawu: «Biki byabina kabati tuzimbwala? "Ka thama ku lwambonaku hika, amana kunima lwambona", amana: "Yendi kwena Tata wama."

¹⁸ Amana bakala zimbula: Biki disongidila dya "ka thama ku"? Tuzayimoku mana kabati zonga.»

¹⁹ Yesu bwosu kazaya ni bazodi bamuhyula kyufu, hanga wubazimbwadini: «Lubati tendanina kikuma kya buna yiluzimbwadini: "Ka thama ku lwambonaku hika, amana phi kunima dya tangwa dyakhunda lwambona?"

²⁰ Mu kyedika yiluzimbwadini ni lwadila, lwayanana phi, kaasi batu ba tsi basangwala; benu, mu kiwayi lwakala, kaasi kiwayi kyenu kyabaluka mu kyesi.

²¹ Ha kisi buta mukhetu, mu kiwayi kisi kala kikuma tangwa dyandi dya phasi dilungidini; kaasi tangwa kabutini mwana, kisiku yubuka hika misongu mina; kyesi kya lawu kenina kyawu kikuma wubuti mutu ha tsi.

²² Phila mosi yi benu, buthwena, mu kiwayi lwenina; kaasi yilumona hika, mbundu zenu zasangwala lawu, amana

hakálaku mutu walúnga mu kulukatula kyesi kyenu.

²³ «Muna kilumbu meni kyakina, lwaphyulaku hika kima. Mu kyedika yiluzimbwadini: kina lwalómba kwena Tata mu khumbu ya meni, kalúhekakya.

²⁴ Yi bwa buthwena bwabu, khaku kedi lumulomba kima mu khumbu ya meni. Lombenu amana lwatámbula, ndangu kyesi kyenu kyakala kyalungila.»

Yesu, munungi wa tsi

²⁵ «Moosu mana, mu bingana yisima luzimbwala. Tangwa dyakwísa dina yilúonzilaku hika mu bingana, kaasi dina yilúsamwana wengele mambu mana matadidini Tata.

²⁶ Muna kilumbu meni kyakina, lwalómba mu khumbu ya meni, amana yiluzimbwadiku ni meni yilómba kwena Tata kikuma kya benu,

²⁷ kikuma, yandi-meni Tata wama kisi luzola, mukuma benu phi lwisi nzola meni, amana lwisi kwikila ni meni kwena Nzambi yítuka.

²⁸ Kwena Tata yítuka amana yisi ha tsi. Buthwena, mbati katuka ha tsi amana yendi kwena Tata.»

²⁹ Balonguki bandi bazimbudini: «Buthwena wekatuzonzila wengele, konda wasadila hika bingana.

³⁰ Buthwena tuzayi ni mambu moosu wuzayima, amana weku yi mupfunu ni mutu kakuhyula. Yi hana tukwikididi ni kwena Nzambi wátuka.»

³¹ Yesu wubavutwadini: «Buthwena, lukwikidini?

³² Talenu, tangwa dyakwísa, amana dilungidi kedi, dina lwahúmbalakana, kosu mutu yi nzila yandi, amana lwasala nzukula meni hika. Kaasi yeku meni hika kikuma Tata kenina yi meni.

³³ Yiluzonzidini bwabuna ndangu lwavwa ngemba mwena meni. Kiwayi kya lawu lwamóna ha tsi yayi. Kaasi kalenu yi kikesa! Meni yínungaya tsi!»

17

Yesu wusambidini kikuma kya balonguki bandi

¹ Kunima dya kuzonza bwabuna, Yesu wávumbula mesu ku zilu amana wuzimbudini: «A Tata, tangwa dilungidini. Monikisa khembu ya Mwana waku, ndangu Mwana yandi phi kamonikisa khembu ya ngeyi,

² amana bwosu wámuheka hamu ha thandu ya mutu wosu, kisi hana luzingu lwa mvula yi mvula kwena batu babana wámuheka.

³ -Kinga luzingu lwa mvula yi mvula, lwenina ni bakuzaya ngeyi Nzambi mosi wakyedika, yi wuna wátuma ngeyi, Yesu Kidisitu. -

⁴ Meni yímonikisa khembu ya ngeyi hana tsi; ndungisini kisalu kina wáthuma mu kusala.

⁵ Amana buthwena bwabu, Tata, pheka khembu yina yíkala yawu ku mesu ma ngeyi hana tsi khaku kedi yihangama.

⁶ Ngyadikisiya khumbu yaku kwena batu bana walúbula mu tsi amana wabapheka. Bakala batu ba ngeyi amana wabahana kwena meni, bálunda phi ku ndinga yaku.

⁷ Buthwena, bazayini ni byosu bina wápheka, kwena ngeyi byátuka.

⁸ Mukuma yíbaheka ndaka zina wápheka ngeyi; bátambulaza. Bazayabwa ni kyedika, kwena ngeyi yítuka amana bák wikila ni ngeyi wáthuma.

⁹ «Kikuma kya bawu mbati lombila meni. Mbatiku lombila kikuma kya batu ba tsi, kaasi kikuma kya babana wápheka, kikuma benina ba ngeyi.

¹⁰ Kyosu kina kyenina kya meni, kya ngeyi kyenina, amana kina kya ngeyi, kyenina phi kya meni; amana mwena bawu yisi monikina khembu yama.

¹¹ Yenamwoku hika muna tsi, kaasi bawu mu tsi benina; meni yekina mu kukwisa kwena ngeyi. Tata watoma, balema muna khumbu yaku, khumbu yina wápheka, ndangu bákala kima kimosi hanga ngeyi yi meni.

¹² Tangwa khadikini yi bawu, yikala balunda muna ngolu za khumbu yaku, ngolu zina wápheka. Yikala balema amana, hana kati dya bawu, keti mosi

katotaku, katula lwesi wuna wafwana mu kuditotisa, ndangu Masonuku malungila.

¹³ Buthwena yekina mu kwisa kwena ngeyi. Kima nzonzidini bwabuna buna yenina hika mu tsi, ndangu bavwa mwena bawu-meni kyesi kyama; kyesi kina kyalungila.

¹⁴ Meni yibaheka ndinga yaku, kaasi batu ba tsi babamenga kikuma beku bisi tsi yayi, bwosu yeku meni phi wa tsi yayi.

¹⁵ Yikulombiku ni wabakatula ha tsi, kaasi wabalunda ku Mbi.

¹⁶ Beku batu ba ha tsi, bwosu yeku meni phi mutu wa tsi.

¹⁷ Batambika muna kyedika; ndinga yaku yenina kyedika.

¹⁸ Yibatuma muna tsi bwosu wathuma ngeyi phi mu tsi.

¹⁹ Amana meni yiditambikini meni wosu kwena ngeyi kikuma kya bawu, ndangu bawu phi bakala ba kutambika kwena ngeyi mu kyedika.

²⁰ «Ndombidiku lwesi kikuma kya bawu, kaasi kikuma phi kya babana bakwikila mwena meni ku ndinga ya bawu;

²¹ ndangu boosu bakala kima kimosi, bwosu wenina ngeyi, Tata, mwena meni, yi meni mwena ngeyi, bawu phi bakala mwena betu, ndangu tsi yakwikila ni ngeyi wathuma.

²² Amana meni yibahekini khembu yina wapheka ngeyi, ndangu bakala kima kimosi bwosu thwenina betu kima kimosi.

²³ Meni mwena bawu amana ngeyi mwena meni; ndangu balungila muna kithwadi, amana tsi yazaya ni ngeyi wathuma, wabazola phi bwosu buna wanzola meni.

²⁴ Tata, bana wabapheka, amana nzodi ni kwosu kuna yenina meni, bawu phi bakala kwakuna hakimosi yi meni ndangu bamona khembu yama, khembu yina wapheka, kikuma watekila nzola hana tsi khaku yihangama.

²⁵ Tata wa masonga, tsi yakuzayaku, kaasi meni yikuzaya, amana baba-baba babakudi ni ngeyi wathuma.

²⁶ Yizayikisaya khumbu yaku kwena bawu amana yibazayikisaya hika, ndangu zola dina wenina dyawu kikuma kya meni, dyakala mwena bawu, hanga meni mwena bawu.»

18

*Kukwatama kwa Yesu
(Mth 26:47-56; Mlk 14:43-50; Luk 22:47-53)*

¹ Tangwa kamanisa mu kuzonza bwabuna, Yesu walubuka yi balonguki bandi ndangu benda ku sambwa dya mwana mamba ma Setoni, kwakuna kwakala yi masamba mamosi; Yesu yi balonguki bandi bakota mwamuna.

² Yutasi, wuna wamulambula, wazaya phi homa hahana; kikuma Yesu yi balonguki bandi bakala kwenda kutakaninaka mbala za lawu kwakuna.

³ Amana Yutasi wisa tula kwakuna, wanata kibuka kya baphumbulu yi batsinzidi bana bamuheka kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bafwadisi. Bakala yi binwaninu amana basimbiki mwinda mya mbweta yi masoka.

⁴ Yesu wazaya mambu moosu makhana mubwila, wabwesuka kuna thwala amana wubazimbwadini: «Nati lubati sanda?»

⁵ Bamuvutwadini: «Yesu mwisi Nazaleti.» Yandi wubazimbwadini: «Meni yandu.» Amana Yutasi, wuna wakhana mulambula, watelama kakala hakimosi yi bawu.

⁶ Buna kabazimbwala: «Meni yandu», bavitwakisa kinima-nima amana babwa ha tsi.

⁷ Yesu wabahyula hika: «Nati lubati sanda?» Bawu phi bamuvutwadini: «Yesu mwisi Nazaleti.»

⁸ Yesu wuvutudini: «Yiluzimbwadikibwa kedi ni meni yandu; amana yuka ni meni lubati sanda, yambulenu baba-baba benda kwabawu.»

⁹ Kazimbula bwabuna ndangu yalungila ndinga yina katekila zona: «Thotisikiku keti mosi wa babana wapheka.»

¹⁰ Kinga Simoni Phetelu, mbedi ya phoku kakala yawu, waholaya, wahuta

kutu dya kitata dya musadi wa mbuta wa banganga Nzambi. Khumbu ya musadi wuna yakala Malukusu.

¹¹ Yesu wázimbula kwena Phetelu: «Vutula mbedi yaku ya phoku muna kilalu kyandi. Ngeyi wubanzi ni bungu dya phasi dyadi kaphekini Tata ndwadyoku?»

Yesu ku thwala Ana

¹² Kibuka kya baphumbulu yi bapfumu ba bawu yi batsinzidi ba Bayuta bamukwatidila Yesu amana bamukasa.

¹³ Hanga bamunatini theti kwena Ana, yandi, buko bwa Khayifu kakala, wuna wakala mbuta wa banganga Nzambi muna mvula meni yayina.

¹⁴ Khayifu meni wuna, yandi wahana ndongisila yayi kwena Bayuta: «Bulungi ni mutu mosi kafwa kikuma kya kanda dya batu.»

Phetelu wusuwangani ni keku mulonguki wa Yesu (Mth 26:69-70; Mlk 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Simoni Phetelu yi mulonguki wahika bakala mulanda Yesu kuna manima. Mulonguki meni wuna wazayasana yi mbuta wa banganga Nzambi, yihakana kakotila nzila mosi yi Yesu muna kati dya kyanzala kya nzu ya mbuta wa banganga Nzambi;

¹⁶ Phetelu, yandi sadikini hana phenza, bela-bela yi mwelu. Hanga mulonguki wuna wazayakana yi mbuta wa banganga Nzambi wulubukini amana wendi zonga yi tsinzidi wa mukhetu wuna wakala tadikina mwelu, kunima, wamukotisa Phetelu.

¹⁷ Hanga musadi wa mukhetu meni yana wakala tsinzidi ku mwelu wuzimbudi kwena Phetelu: «Ngeyi phi weku mosi wa balonguki ba mutu wuna?» Yandi wumuvutwadini: «Loni, ka meni ku.»

¹⁸ Basadi yi batsinzidi hana bakala; bawika mbawu amana bekina yeta mukuma kuma kyosi kwakala. Phetelu phi hana kakala yi kuyetaka mbawu hakimosi yi bawu.

Mbuta wa banganga Nzambi wumufundisini Yesu

(Mth 26:59-66; Mlk 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Mbuta wa banganga Nzambi wumuhjudini Yesu mu mambu mana matadidini balonguki bandi yi malongi mandi.

²⁰ Yesu wumuvutwadini: «Meni yikala zonga phwelele kwena mutu wosu. Yikala longa kosu tangwa muna nzu za kimvuka za Bayuta yi muna nzu ya Nzambi, muna bisi kutakanina Bayuta boosu. Amana yizonzaku keti kima kimosi mu kitsweki.

²¹ Kikuma kya biki wubati phyudila? Mambu mana nzonzini, hyulama kwena batu babana bangyuka; bawu bazayi bukheti mana yizonza meni.»

²² Yesu buna kazimbula bwabuna, mosi wa batsinzidi bana bakala hakana, hanga wumuti mbata mu kuzimbula: «Yibwabuna wubati vutula kwena mbuta wa banganga Nzambi?»

²³ Yesu wumuvutwadini: «Yuka ni mbi nzonzini, songilaya; kaasi yuka ni bukheti nzonzini, kikuma kya biki wubati mbetila?»

²⁴ Hanga Ana wumuhitikini, wakukasa, kwena Khayifu, mbuta wa banganga Nzambi.

Phetelu wumutuni hika Yesu (Mth 26:71-75; Mlk 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Simoni Phetelu hana kakala yi kuyetaka mbawu. Bamuzimbwadini: «Ngeyi phi weku mosi wa balonguki bandi?» Kaasi yandi watuna mu kuzimbula: «Ka meni ku.»

²⁶ Mosi wa basadi ba mbuta wa banganga Nzambi, wuna wakala kiwutu kya mutu wuna kahuta Phetelu kutu, wuzimbudini: «Meni yikumonikiku muna masamba, hakimosi yi yandi?»

²⁷ Kaasi Phetelu watuna hika. Muna tangwa meni dina, khoku wakokula.

Yesu ku thwala Philatu (Mth 27:1-2; 27:11-14; Mlk 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Hanga muna suka, bapfumu ba banganga Nzambi bamunatini Yesu tukidila ku nzu ya Khayifu yi kuna nganda ya pfumu wa mbanza wa Loma.

Bawu-meni bákotamwoku mu nganda hanga badisumuna nana, ndangu balenga ta mukinzi wa Phaki.

²⁹ Philatu wálubuka kuna bákala bawu amana wuzimbudini: «Khi dyambu lubati mufundila mutu yandu?»

³⁰ Bamuvutwadini: «Wadi ni mutu yandi kakadikiku mutu wambi, wadi tukhaniku kulambwala yandi.»

³¹ Hanga Philatu wubazimbwadini: «Mubongenu benu-benu amana mufundisenu bwosu milombi mitsiku myenu.» Bayuta bamuzimbwadini: «Betu thweku yi muswa wa kuhondisa mutu.»

³² Bwáhangama bwabuna ndangu yalungila ndinga yina kázimbula Yesu, mu kusongila phila ya lufwa luna kálunga mu kufwila.

³³ Philatu wávutuka mu nganda, wámutedisa Yesu amana wumuzimbwadini: «Ngeyi wenina kyamvu wa Bayuta?»

³⁴ Yesu wuvutudini: «Dyambu dina wubati phyula, kwena ngeyi-meni ditukini ho batu bahika bakuzimbwadibwa?»

³⁵ Philatu wumuhyudini: «Disongidila ni meni Muyuta yenina? Kanda dyaku yi bambuta ba banganga Nzambi bisi kulambula kwena meni; biki wuhangi ngeyi?»

³⁶ Yesu wuvutudini: «Luyalu lwama lweku lwa ha tsi yayi. Wadi ni lwákala lwa ha tsi yayi, wadi basadi bama bakhani ndwanina ndangu bandambulaku kwena Bayuta. Mu kuzonza kwamboti, luyalu lwama lweku lwa tsi yayi.»

³⁷ Philatu wumuzimbwadini: «Disongidila ni ngeyi kyamvu wenina?» Yesu wumuvutwadini: «Ngeyi-meni wuzonzibwa ni kyamvu yenina. Meni yuka ni yíbutuka, yisa phi mu tsi, ndangu yita kimbangi kwena kyedika. Wosu wuna wenina mu kyedika, kisi yuka ndinga yama.»

³⁸ Philatu wumuhyudini: «Biki kyedika?»

Yesu bamuzengidi lufwa

(Mth 27:15-31; Mlk 15:6-20; Luk 23:13-25)

Kunima dya kuzimbula bwabuna, Philatu wálubuka hika mu kumona Bayuta amana wubazimbwadini: «Kikuma kya meni, mboniku keti kikuma kimosi kya kumubedisila mukanu mutu yandu.

³⁹ Bwosu lwáyikana kedi ni kosu mvula, yiluyambwalaka mutu wa boloku mosi mu mukinzi wa Phaki; zengenuti buthwena bwabu, yiluyambwala kyamvu wa Bayuta?»

⁴⁰ Hanga boosu bayandikini mu kukalunga: «Ka yandi ku! Kaasi Balabasi!» Kinga, Balabasi ndwandwa kákala.

19

¹ Hanga Philatu wutumi ni bamubonga Yesu amana bamuzyatula mafimbu.

² Baphumbulu bátunga mukhonzi wa tsaku wuna bámuvwatisa kuna mutwa, amana bámuvwatisa muzaka wa kabengi.

³ Bakala kwisa kwena yandi yi kuzimbulaka: «Mboti, kyamvu wa Bayuta!» Amana bakala muta mbata.

⁴ Philatu wálubuka hika amana wazimbula kwena Bayuta: «Yilunatini yandi ku phenza, ndangu lwazaya ni mboniku keti kikuma kimosi, mwena yandi, kya kumubedisila mukanu.»

⁵ Yesu phi wálubuka; wuwatiki mukhonzi wa tsaku yi muzaka wa kabengi. Amana Philatu wubazimbwadini: «Yandi-wu mutu!»

⁶ Bambuta ba banganga Nzambi yi batsinzidi, buna bámumona, hanga bakalungini: «Mukhoka ha kitakani! Mukhoka ha kitakani.» Philatu wubazimbwadini: «Mubongenu benu-benu amana mukhokenu ha kitakani; mukuma meni mboniku kwama kikuma, mwena yandi, kya kumubedisila mukanu.»

⁷ Bayuta bamuvutwadini: «Betu thwenina yi mitsiku amana mitsiku meni mina mibati lombi ni kafweti fwa, kikuma wudikitudi Mwana wa Nzambi.»

⁸ Tangwa kayuka Philatu ndinga yina, wáyuka hika bweya lawu.

⁹ Wáwutuka hika muna nganda amana wáhyula kwena Yesu: «Kubiki wutukini ngeyi?» Kaasi Yesu kámuvutwalaku mvutu.

¹⁰ Hanga Philatu wumuzimbwadini: «Abweti wubatiku ngyakula? Wuzayiku ni meni yenina yi kiyeka kya kukuyambwadila holo kya kukukhokisa ha kitakani?»

¹¹ Yesu wuvutudini: «Weku yi kiyeka kimosi hana thandu ya meni yuka ni kakuhekikyoku Nzambi. Ihana ni mutu wuna wisi ndambula kwena ngeyi, disumu dyandi dilutini dina dya ngeyi.»

¹² Tukidila bwabuna, Philatu kákala sanda phila ya kumusudila Yesu. Kaasi Bayuta bakalungini: «Yuka ni wamusula, weku nduku wa Khayisala. Kosu mutu wuna wudikitudini kyamvu, kipfumu kabati nwanina yi Khayisala!»

¹³ Philatu, buna káyuka mihowu meni mina, hanga wumulubudini Yesu kuna nzila amana yandi wendi zakala hana kiti kyandi kya pfundusu, hana batedini: «Homa bakunga mu matadi, amana mu ndinga ya Bahebelu bisiha tela ni "Ngabata".»

¹⁴ Kyákala kilumbu kya kuyidika mकिनzi wa Phaki, bela-bela yi tsinzi; Philatu wázimbula kwena Bayuta: «Ayanduwa kyamvu wenu!»

¹⁵ Kaasi bawu bakalungini: «Kafwa! Kafwa! Mukhoka hana kitakani!» Philatu wubahyudini: «Fwani yimukhoka ha kitakani kyamvu wenu?» Bambuta ba banganga Nzambi bamuvutwadini: «Betu thweku yi kyamvu wahika, kaka Khayisala.»

¹⁶ Hanga wubaheki yandi Yesu ndangu bamukhoka ha kitakani.

*Yesu bamukhoki ha kitakani
(Mth 27:32-44; Mlk 15:21-32; Luk 23:26-43)*

Amana bámunata Yesu.

¹⁷ Bwosu kakala nata yandi-meni kitakani kyandi, wálubuka mu hata amana wénda homa hana bisi tela: «Kibelengenzi kya mutwa»; mu ndinga ya Bahebelu, bisiha tela: «Kolukota».

a 19:24 19:24 Mkg 22:19.

¹⁸ Hahana bá mukhokila ha kitakani. Hakimosi yi yandi, bakhoki hika batu bodi ha kitakani, mosi ku koku dya kitata dya Yesu, mukwawu ku koku dya kimama; yandi bamusi ha kati.

¹⁹ Philatu wáyidikisa koma ka dibaya, bánamikadya hana thandu ya kitakani kya Yesu; dyákala dyakusonika: «Yesu mwisi Nazaleti, kyamvu wa Bayuta.»

²⁰ Bayuta balawu bakala tanga bisona byabina, kikuma homa hana bá mukhokila ha kitakani Yesu hákala bela-bela yi mbanza. Masonuku mana makala mu ndinga tatu: yimosi ndinga ya Bahebelu, yikwawu ndinga ya bisi Loma yi ya Bangeleki.

²¹ Bambuta ba banganga Nzambi ba Bayuta bá zimbula kwena Philatu: «Wusonikaku buna: "Kyamvu wa Bayuta" kaasi sonika: "Mutu yandu kázimbula: Yenina kyamvu wa Bayuta".»

²² Philatu wuvutudini: «Mana tsonikini, tsonikima kedi.»

²³ Kunima dya kumukhoka ha kitakani Yesu, baphumbulu bátambula miledi myandi, bá kabisamya mu ndambu ya, ndambu mosi-mosi kikuma kya kosu phumbulu. Bátambula hika mvwela yandi yina bakonda nunga mu bitini, kaasi bátungaya yi muledi wamuthu, tukidila ku londi yi kuna banda.

²⁴ Baphumbulu badizimbwadini bawu yi bawu: «Tuyatayoku mvwela yayi, kaasi tubetilenuyoku zeki ndangu twazaya keti nati watámbulaya.» Bwabuna malungidila Masonuku:

«Badikabisidini miledi myama, amana lophu dyama, babetididya zekia.»

Bwabuna báhanga baphumbulu.

²⁵ Hana kabeta ka kitakani kya Yesu hákala yi ngudi wandi yi phangi wa mukhetu wa ngudi wandi, Madiya mukhetu wa Kolophasi yi Madiya mwisi Makatala.

²⁶ Yesu buna kámona ngudi wandi, amana hana kabeta ka yandi, hákala yi mulonguki wuna kakala zola lawu,

hanga wuzimbudi kwena ngudi wandi:
«Ngudi, tala mwana waku.»

²⁷ Kunima wuzimbudi hika kwena mulonguki: «Tala ngudi waku.» Amana tukidila thangwa meni dyadina, mulonguki wamubonga ku nzu yandi.

Lufwa lwa Yesu

(Mth 27:45-56; Mlk 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Kunima dya bwabuna, Yesu bwosu kázaya ni moosu malungidi kedi; mu kusya ti Masonuku malungila, wuzimbudini: «Kihwinya yenina kyawu.»

²⁹ Hákala hakana yi kilekwa kimosi kyákala kyabasa yi vinu dya ngani. Bátambula vuya, bázitikiladya kuna tsongi ya luswaswa lwa Yizophi, bávundikadya muna vinu dya ngani, amana báthutadya yi kuna munwa wandi.

³⁰ Yesu, buna káfiya vinu dya ngani, wuzimbudini: «Moosu malungidini!» Kunima wázenzika mutwa amana watabula moyu.

Phumbulu mosi wutubudini luhati lwa Yesu

³¹ Kilumbu mekina kyákala kitanu, kilumbu kina bakala yidikila sabata amana Bayuta bisa lomba kwena Philatu ndangu bakatula bamvumbi mu bitakani kunima dya kubatolula malu, ndangu mvumbi zinangaku ha kitakani mu kilumbu kya sabata -kikuma kyákala kilumbu kyambuta. -

³² Hanga baphumbulu bisini amana batoludini malu ma mutu watheti, kunima ma wuna mukwawu wuna bakhoka ha kitakani yi Yesu.

³³ Tangwa bátula kwena Yesu, bámona ni wufiki kedi; amana bámutolulaku malu.

³⁴ Kaasi mosi wa basuta kahanga wumukubi ngumba muna luhati; muna mbala mosi, menga yi mamba malubuka.

³⁵ Mutu wuna wubati ta kimbangi meni kyakina, yandi wámonakya phi amana kimbangi kyandi kyenina kya kyedika; yandi wuzayi ni kyedika kabati zonga, ndangu benu phi lwakwikila.

³⁶ Mamana mabwa ndangu Masonuku malungila: «Keti mufufwa wandi wumosi watólukaku.»^b

³⁷ Amana Mukanda wukwawu wuzimbudini hika: «Batála kwena wuna bátubulad.»

Yesu bamuzesi mu mazyamu

(Mth 27:57-61; Mlk 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Kunima dya bwabuna, Yozefu, mwisi Adimate, wuna wákala mulonguki wa Yesu, kaasi mu kitsweki, kikuma kya bweya bwa Bayuta, wenda lomba nzila kwena Philatu ndangu kakatula lutu lwa Yesu. Philatu wámuheka nzila. Yozefu wisa amana wakatula mvumbi.

³⁹ Nikodemi, mutu wuna wenda mumona Yesu, kilumbu kimosi muna phipha, wisa nata phi mananasi ma mila ma kubundikisa yi aluwesi, kitesu kya kilo makumatatu.

⁴⁰ Yozefu yi Nikundimu bátambula mvumbi ya Yesu amana bávungaya ha muledi, yi mananasi ma tsudi, bwosu bisi zika bamvumbi mu kikalulu kya Bayuta.

⁴¹ Kinga kwákala yi kilanga kimosi kwakuna bámukhokila ha kitakani, amana muna kilanga meni kyakina, mwákala yi mazyamu mamosi mapha bakonda kedi zika keti mutu.

⁴² Amana bwosu kyákala kilumbu kya kuyidikila sabata dya Bayuta, mazyamu phi bela-bela mákala, hanga Yozefu yi Nikodemi benda muzesa Yesu muna mazyamu meni mana.

20

Lufutumuku lwa Yesu

(Mth 28:1-8; Mlk 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Kilumbu kyatheti kya phosa muna suka-suka, Madiya mwisi Makatala wenda kuna mazyamu, kinga kuma mwa phipha hika kwákala, amana wumoni ni ditadi dyakukatula ku mwelu wa mazyamu.

² Wenda thinu katela Simoni Phetelu yi mulonguki mukwawu wuna kakala zola lawu Yesu amana wubazimbwadini: «Pfumu bamukatudini mu mazyamu, tuzayiku phi keti kubiki bamusini.»

^b 19:36 19:36 Kul 12:46; Thl 9:12; Mkg 34:21. ^d 19:37 19:37 Zkd 12:10.

³ Hanga Phetelu yi mulonguki wuna mukwawu balubuka ndangu benda kuna mazyamu.

⁴ Thinu bakala kwenda bawu bodi; kaasi mulonguki wuna mukwawu thinu za lawu kakala kuluta Phetelu, amana yandi waditudila theti ku mazyamu.

⁵ Kahanga wuzenzamini amana wumonini bitemba bya miledi hana tsi, kaasi kakotaku.

⁶ Simoni Phetelu, wakala mulanda ku manima, wisa tula amana wakota muna mazyamu, wumoni bitemba bya miledi hana tsi,

⁷ yi muledi wuna bamukasa ku mutwa. Muledi meni wuna wakalaku homa hamosi yi bitemba bya miledi; kaasi wakala wakuvunga mu kingenga.

⁸ Hanga mulonguki wuna mukwawu waditudila theti ku mazyamu, wakota yandi phi. Wamona amana wakwikila.

⁹ Mukuma yi kuna kilumbu meni kina, balonguki babakisaku kedi Masonuku mana basonika ni Yesu wafwana kafutumuka hakati dya bafwa.

¹⁰ Hanga balonguki bawu bodi bavutuki kwabawu ku nzu.

Yesu wudisongidi kwena Madiya mwisi Makatala (Mth 28:9-10; Mlk 16:9-11)

¹¹ Madiya wutelamikini kuna phenza, bela-bela yi mazyamu, yi kudilaka. Bwana kakala dila, wuzenzami mu kutala muna mazyamu;

¹² hanga wumoni banzyo bodi mu miledi mya phembi, bazakadikini hana hakala theti lutu lwa Yesu, mosi kuna mutwa amana mukwawu kuna malu.

¹³ Bamuzimbwadini: «Mukhetu, biki wubati didila?» Yandi wubavutwadini: «Kikuma Pfumu wama bamukatudini, nzayiku phi keti kubiki bamusini.»

¹⁴ Buna kazimbula bwabuna, wabaluka kumanima amana wumoni Yesu wutelamikini, kaasi kazayaku ni Yesu yandina.

¹⁵ Yesu wumuhyudini: «Mukhetu, biki wubati didila? Nati wubati sanda?» Madiya kabanza ni musadi wa bilanga wuna, hanga wumuzimbwadini: «Pfumu, yuka ni ngeyi wumunatini, nzimbwala

kuna wumusini, amana yenda mubonga.»

¹⁶ Yesu wumuzimbwadini: «Madiya!» Yandi wabaluka kwena yandi amana wuzimbudi muna ndinga ya Bahebelu: «Labuni!» disongidila: «Mulongi.»

¹⁷ Yesu wumuzimbwadini: «Wutsimbaku, mukuma khaku kedi thombuka kwena Tata. Kaasi awenda kwena baphangi bama amana bazimbwala ni thombuki kwena Tata wama wuna wenina phi Tata wenu, Nzambi wama yi Nzambi wenu.»

¹⁸ Madiya mwisi Makatala wendi samuna kwena balonguki: «Yimumonini Pfumu!» Amana wabamenikina mamana kamuzimbwala.

Yesu wudisongidi kwena balonguki bandi (Mth 28:16-20; Mlk 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Muna masikidika mamana ma kilumbu kyatheti kya phosa, balonguki bakala bawongama muna nzu.

Babindika mwelu yi tsabi, kikuma kya bweya bwa Bayuta. Yesu wisa, hanga wutelami hana kati dya bawu, wubazimbwadini: «Ngemba yakala yi benu!»

²⁰ Buna kazimbula bwabuna, wabasongila moku mandi yi luhati lwandi. Balonguki bakala mu kyesi kya lawu mu kumona Pfumu.

²¹ Yesu wubazimbwadi hika: «Ngemba yakala yi benu! Bwosu buna kathuma Tata, meni phi yilutumini.»

²² Kunima dya kuzimbula bwabuna, wafula lwanda hana thandu ya bawu amana wubazimbwadini: «Tambulenu Kitembu Kyatoma!»

²³ Kweya bana lwalolula masumu ma bawu, batambula ndoluka; kwena bana lwakonda lolula, balolukaku.»

Yesu yi Tomasi

²⁴ Tangwa kisa Yesu, mosi wa bawu kumi yi bodi, khumbu yandi Tomasi, wuna bisi tela ni diphasa, kakalahoku.

²⁵ Hanga balonguki bahika bamuzimbwadini: «Tumumoni Pfumu.» Kaasi yandi wubavutwadini: «Yuka ni mboniku bidimbu bina bamukhokidikini tsosu muna moku mandi, yuka ni khotisiku mulembu wama muna

bidimbu meni bina, yuka ni khotisiku phi koku dyama muna luhati lwandi, yikwikilabwoku keti bweti.»

²⁶ Kunima dya bilumbu nana, balonguki bandi bakala hika badiphatila muna nzu, Tomasi phi hana kakala hakimosi yi bawu. Mwelu myosu mya kukangisa, hanga Yesu wisi telama hana kati dya bawu, wubazimbwadini: «Ngemba yakala yi benu!»

²⁷ Kunima wuzimbudini kwena Tomasi: «Kotisa haha mulembu waku, tala phi moku mama; thuta koku dyaku amana syadya muna luhati lwama. Yambula phaka, kwikila!»

²⁸ Tomasi wumuvutwadini: «Pfumu wama yi Nzambi wama!»

²⁹ Yesu wumuzimbwadini: «Kikuma wumboni, yihana wukwikididi? Kyesi kwena babana bisi kwikila konda kumona!»

Kikuma kya mukanda wawu

³⁰ Yesu wata hika bidimbu bya biphadi byalawu, ku thwala ya balonguki bandi, bina bakonda sonika mu mukanda wawu.

³¹ Kaasi byabi basonikabya ndangu lwakwikila ni Yesu kenina Kidisitu, Mwana wa Nzambi, amana muna lukwikilu meni luna, lwatambula luzingu mu khumbu ya yandi.

21

Yesu wudimonikisi kwena balonguki bandi tsambwadi

¹ Kunima dya ndambu ya bilumbu, Yesu wadimokisa hika kwena balonguki, kuna yanga dya mbuta dya Tibediyadi. Tala buna kadimonikisina:

² Simoni Phetelu, Tomasi wuna bisi tela ni diphasa, Natanayedi mwisi mbanza ya Kana, kuna kinzunga kya Ngadidi, bana ba Zebeteya yi balonguki bahika bodi muna kati dya balonguki bandi, boosu bakala homa hamosi.

³ Simoni Phetelu wubazimbwadini: «Yendi loba.» Bawu phi bamuzimbwadini: «Betu phi twakwenda yi ngeyi.» Balubuka amana bakota mu masuwa. Phipha meni yina yosu bakwataku keti kima.

⁴ Kuma buna kwakhya, Yesu hana sambwa kakala watelama; kaasi balonguki bakalaku zaya ni yandi wuna Yesu.

⁵ Yesu wubazimbwadini: «Bana bama, tsema lukwatini?» Bawu bamuvutwadini: «Loni»,

⁶ Yandi wubazimbwadini: «Timbulenu wanda kuna koku dya kitata kya masuwa amana lwakwata.» Batimbuladya phi, amana balendaku mu kuthutadya kikuma dyabasa yi batsema balawu.

⁷ Hanga mulonguki wuna kakala zola lawu Yesu, wuzimbudini kwena Phetelu: «Wuna, Pfumu!» Simoni Phetelu buna kayuka: «Pfumu wuna!» wakasa muledi wandi muna mbunda, mukuma kikhonga kakala, amana waditimbula muna yanga dya mbuta.

⁸ Balonguki bahika bisa yi masuwa, kuna yi kukokaka wanda dyakabasi yi batsema, mukuma bakalaku kyana yi mafu, kitesu kya metele khama.

⁹ Buna batula ku tseki, bawana mbawu yi batsema hana ziku, yi dipha.

¹⁰ Yesu wubazimbwadini: «Natenu ndambu ya batsema babana lukwatini.»

¹¹ Simoni Phetelu, wazanza muna masuwa amana wakoka yi kuna tseki, wanda dyakabasi yi batsema ba mbuta-mbuta: kitesu kya khama mosi yi makumatanu yi tatu. Mbatanana bakala batsema lawu, wanda dyayatukaku.

¹² Yesu wubazimbwadini: «Alwisa dya.» Ketu mulonguki wandi mosi kalendaku mu kumuhyula: «Nati wenina ngeyi?», Mukuma bakala zaya ni wuna Pfumu.

¹³ Yesu wabwesuka, watambula dipha amana wabahekadya; wabaheka hika phi tsema.

¹⁴ Yayina yakala mbala ya tatu, Yesu wafutumuka ku bafwa mu kudimonikisa kwena balonguki bandi.

Yesu yi Phetelu

¹⁵ Buna bamanisa kudya, Yesu wazimbula kwena Simoni Phetelu: «Simoni, mwana wa Yowani, keti lungongu lwa meni wenina lwawu kuluta baba?» Phetelu wumuvutwadini:

«Yibwana, Pfumu, wuzayi bukheta ni yisi kuzola.» Yesu wumuzimbwadini: «Disa bana bama ba mikoku.»

¹⁶ Wumuzimbwadi hika mu mbala ya zodi: «Simoni, mwana wa Yowani, ngeyi lungongu lwa meni wenina lwawu?» Yandi wumuvutwadini: «Yibwana Pfumu, wuzayi ni yisi kutya.» Yesu wumuvutwadini: «Kala muhungudi wa mikoku myama.»

¹⁷ Wumuzimbwadi hika mu mbala ya tatu: «Simoni, mwana wa Yowani, keti wisi thya meni?» Phetelu wayuka kyadi kikuma kya buna kamuhyula mu mbala ya tatu: «Keti wisi thya meni?» Yandi wumuvutwadini: «Yibwana Pfumu, wuzayi moosu! Wuzayi phi ni yisi kuzola.» Yesu wumuzimbwadini: «Disa mikoku myama.»

¹⁸ Mu kyedika yikuzimbwadibwa: tangwa wakala sanda, wakala dikasa ngeyi meni tsibu yaku, amana wakala kwenda kwosu wakala zola; kaasi tangwa wanuna, wayala moku, mutu wahika wakuzika tsibu yaku mu kukunata kuna wuzodiku.»

¹⁹ Yesu kazimbula bwabuna mu kusongila mutindu wa lufwa luna kafwila Phetelu kikuma kya kuhana khembu kwena Nzambi. Kunima dya kuzonza bwabuna, Yesu wumuzimbwadini: «Ndanda!»

Yesu yi mulonguki wuna kakala zola

²⁰ Phetelu buna kabaluka, wumoni mulonguki wuna kakala zola Yesu, kakala balanda, wuna wayekamina ha thulu ya Yesu tangwa bakala ku mesa, wamuhyula phi: «Pfumu, nati yanduna wukulambuni?»

²¹ Phetelu buna kamumona, wuzimbudi kwena Yesu: «Pfumu, yandu biki byamubwila?»

²² Yesu wumuzimbwadini: «Yuka yizola ni kazinga tii yikuna yikwisila, makutadini? Ngeyi landa meni!»

²³ Amana musamu wayalangana ha kati dya baphangi ni mulonguki wuna kafwaku. Kinga Yesu kamuzimbwalaku: «Yandi kafwaku», kaasi kazimbula: «Yuka

yizola ni kazinga tii yikuna yikwisila, makutadini?»

²⁴ Yandi wuna mulonguki meni wuna wubati ta kimbangi kya mambu mana, yandi wasonikama, amana tuzayi ni kimbangi kyandi kyenina kyedika.

Mu kumanisa

²⁵ Henina hika yi mambu makwawu ma mbuta kahanga Yesu. Wadi ni basonikakama dimosi-dimosi, mbanzi ni yameni tsi yosu yakhanaku lungila mu mikanda mina bakhana sonika.

Mihangu mya Bathumwa Khotidi ya mukanda

Mukanda wa Mihangu mya Bathumwa wena khosikidi ya Musamu wa Bukheti wa Luka. Wubati menika phila yina bamwangina musamu Bathumwa kondilo bambambala ba Yesu. Bayandikila kulongawa, theti kuna Yelusalemi, amana kunima benda mu tsi za bela-bela, amana batula yi muna tsi zina zazyeta yanga dya Meditelaneye. Bwabuna balungisila "kituma" kina kabaheka Yesu (Luk 24:47-48 yi Mihangu 1:8).

Ku luyandiku lwa mukanda wa Mihangu, Yesu wutombuki kuna zilu kwena Nzambi (1:9). Buthwena, kenahoku hika phila mosi, kaasi wuhitiki kwena bathumwa Kitembu Kyatoma kina kitukini kwena Nzambi (khaphu 2). Kitembu meni kabati basadisa mu kusamuna mambu ma mbuta mana kisi lungisa Nzambi. Tukidila ku tsosu yi ndamba ya mukanda wa Mihangu, Kitembu Kyatoma kabati lundika bakwikidi bahika bapha kwena Yesu.

Tii yi kuna khaphu ya 12, Thumwa Phetelu kenina mutu wa mupfunu wa lawu muna meni dya mukanda wa Mihangu.

Balonguki ba Yesu benina Bayuta. Babati kwenda kaka ku nzu ya Nzambi ya Yelusalemi amana babati zonzila Pfumu wa bawu. Kaasi bwosu hanga Yesu, munyanga wa lawu benina wawu ku thwala ya malemba (khaphu ya 3 yi kuna 8).

Bakwikidi hanga bendi ndambu muma mwosu muna Yuteya, muna Samadiya yi muna tsi za kyana. Babati samuna Musamu wa Bukheti phila mosi yi kwena bana bakondi kala Bayuta (khaphu ya 8 yi kuna ya 12). Dyadina dyenina dyambu dya mbuta dya pha. Muna tangwa meni dyadina, Bayuta lwesi bakala sambila

Nzambi yandi mosi. Bakala banza ni batu ba dibundu dyahika bafwanaku kumuzaya. Kaasi Yesu Kidisitu kabati tela batu boosu mu kukala mu kithwadi yi Nzambi. Mangumba ma bakidisitu, kondi loni Mabundu, mabutukini. Mayaluki lawu amana muna kati dya bawu mwenina yi Bayuta yi Baphani.

Tukidila ku khaphu ya 13, "thumwa Pholu" wakituka mutu wa mupfunu lawu hanga Phetelu muna meni dya mukanda wa Mihangu. Pholu, bamutela kwena Yesu Kidisitu (khaphu ya 9). Dibundu dya Atyoki wa Sidiya dimusodini ha kimosi yi bakhunda bahika kikuma kya kusamuna Musamu wa Bukheti wa Yesu Kidisitu kuna tsi za kyana. Tukidila ku khaphu ya 13 yi kuna 28 mabati menika bitambu bya kisalu kyandi. Mabati menika mutindu wuna wayalanganina Musamu wa Bukheti muna kinzunga kya Meditelaneye yi kuna mbanza ya Loma.

Musamu wa Bukheti wa Yesu Kidisitu bwosu kasonikawa Luka wubati zonzila tangwa dya Yesu. Ha kimosi yi mukanda wa Mihangu mya Bathumwa, "tangwa dya Dibundu diyandikini. Dyenina tangwa dina bisi samuna, bakwikidi ba bakidisitu kosu tangwa yi muma mwosu malongi ma Yesu, Kidisitu. Babatima samuna kwena batu ba khadidi zoosu yi mangumba mosu, kwena bambuta yi baleki, kwena baphutu yi bamvwama.

Lusilu lwa Kitembu Kyatoma kwena Bathumwa

¹ aMuzitu Thyofila,

Muna mukanda wama wuna watheti, yizonzila moosu mana kahanga Yesu yi mana kalonga tukidila ku luyandiku

² yi kuna kilumbu kina katombwakila ku zilu. Ku thwala ya kunyokuka kwandi ku zilu, wahana milongi, mu ngolu za Kitembu Kyatoma, kwena bathumwa bana kasola.

^a 1:1 1:1 Mukanda wawu, Luka kasonikawa mu khumbu ya mukidisitu mosi wa luzitu, Thyofila, yi kikuma kya bakidisitu bahika.

³ Kwena bawu phi kámonika wamoya, ku manima ma lufwa lwandi, yi mitindu mya lawu mina kádisončila, mu bilumbu makumaya ndangu kabasongila ni mukyedika, mu luzingu kenina: kakala monika yi kubazončilaka mambu matadidi Kipfumu kya Nzambi.

⁴ Kilumbu kimosi kakala dya ha kimosi yi bawu, wabaheka mulongi wawu: «Lwendaku kyana yi Yelusalemi, kaasi hingilenu kilangi kina kásila Tata, bwosu yílumenikinabwa.

⁵ Yowani kábotika yi mamba, kaasi benu, mu bilumbu bya khunda, lwabótama^b yi Kitembu Kyatoma.»

Thombuka ya Yesu

⁶ Bana bakala bakutakana bámuuyufula bwabu: «Pfumu, buthwena wavutulula Kipfumu kya Kiseledi?»

⁷ Yandi wábavutwala: «Malutadiku mu kuzaya tangwa holo kilumbu kina kázenga tata mu hamu dyandi.

⁸ Kaasi tangwa kalúkulwamukina Kitembu Kyatoma, lwatámbula ngolu zandi^d amana lwakítuka bambangi bama mu Yelusalemi yi mu Yuteya dyosu yi mu Samadiya yi kuna tsuka ya tsi.»

⁹ Buna kázonza ndinga meni zina, bwosu bakala tala, Yandi wátombuka ku zilu, tuti dimosi dyámufdinga amana bámunonaku hika.

¹⁰ Bwosu bakala tala ku zilu kuna kénda yandi, batala bwabu, batu bodi, mu miledi mya phembi^e, bábatelamina

¹¹ bazonzi phi: «Bisi Ngadidi, kikuma kya biki lutelaminiki haka mu kutala ku zilu? Yesu wuna dihambudi yi benu, wendi ku zilu, kakwisa vutuka kaka bwosu lumumoni kendi ku zilu.»

Matyasi wuhingani ha kifulu kya Yutasi

¹² Hanga bavutuki ku Yelusalemi, buna bátuka ku mongu wa Olive. Wuna wakala bela-bela yi Yelusalemi, muna

nzila yina bakangala kitesu kya kilometele dimosi.

¹³ Amana tangwa bakota, bazanza ku mwanza wambuta wa ku zilu kuna bakala kutakanina theti. Kwakala: Phetelu, Yowani, Zyaki, Andele, Fidiphu, Toma, Batolomi, Mathayi, Zyaki mwana wa Alufwe, Simoni wuna wakala theti mu dingumba dya bana bisi nwanina diphandasi, yi Yuta mwana wa Zyaki.

¹⁴ Bawu boosu bakwamina mu kimvuka mu kulombilaka homa ha mosi, kumosi yi bakhetu, yi Madiya ngudi wa Yesu, yi baphangi ba Yesu.

¹⁵ Kilumbu kimosi muna bilumbu meni bina, Phetelu watelama hana kati dya bakwikidi, thalu ya batu bana bakala mu kimvuka yakala kitesu kya khama mosi yi makumodi hanga wuzimbudi:

¹⁶ «Baphangi bama, bwáfwana malungila Masonuku ma Kitembu Kyatoma, muna munwa wa Tavidu, mana katekila zonga kikuma kya Yutasi, wuna wásongila nzila kwena batu bana bamukwata Yesu.

¹⁷ Mukuma kakala mosi mu kati dya betu, amana wátambula kiyeka kyandi mu kisalu meni kyaki.»

¹⁸ Kunima kusumba kilanga kimosi yi mbongu zina bámuufuta kikuma kya mbi yandi, wabwa wabukama, kundu dyámuyatuka ha kati-kati, mitsyobu myosu mimulubuki.

¹⁹ Amana tsangu záyalangana kwena bisi Yelusalemi, tii yi kuna bátedilakya kilanga meni kina mu ndinga ya bawu ni «Hakheditama», disongidila: «Kilanga kya menga».

²⁰ Amana Phetelu wávwutwakila hika: "Kinga basonika mu mukanda wa mikunga:

nzu yamúkituka yamba, amana keti mutu kazíngilahoku."

Amana:
"Ni mutu wa hika katambula kiyeka kyandi."

^b 1:5 1:5 Mhb 2:1-4. Babati tendula mana bámona bakwikidi mu kilumbu kya kukulumuka kwa Kitembu Kyatoma, ha «kábabotika» Kitembu Kyatoma. ^d 1:8 1:8 Yesu kázola kazimbula ni ka thama ku, Kitembu Kyatoma kalúnga mu kukwisa kwena bawu ndangu kabaheka ngolu za kumuzonzila kwena batu bahika. ^e 1:10 1:10 Muna Masonuku, mbala za lawu bisi zonzila banzyo muna phila meni yina: "Batu mu miledi mya phembi".

²¹ «Bulungi ni mu kati dya batu bana bisi tusindikila tangwa dyosu dina kakala kwenda yi kukwisa, Pfumu Yesu ha kati dya betu,

²² tuka ku mbotika ya Yowani tii yi kuna kilumbu kina kátombwakila ha kati dya betu, mosi wa batu meni bana kakituka mbangi wa lufutumuku lwandi ha kimosi yi betu.»

²³ Amana bálubula bayakala bodi: Yozefu wuna bakala tela Badisaba, bakala mutela hika ni Yusitusi, yi Matyasi.

²⁴ Kunima balombidi bwabu: «Pfumu, ngeyi wisi zaya mbundu za batu boosu, songila keti nati, ha kati dya bawu bodi, wusodi ngeyi,

²⁵ ndangu kahingana mu kisalu kyaki, kya kithumwa kina kásisa Yutasi mu kukwenda kuna kwámufwana.»

²⁶ Bahanga babeti zeki hana kati dya bawu bodi, amana zeki dyábwila kwena Matyasi, wuna báyika kwena bathumwa kumi yi mosi.

2

Kukwisa kwa Kitembu Kyatoma

¹ Tangwa kyáfwana kilumbu kya Phandikoti^a, boosu bákala mu kimvuka homa hamosi.

² Mu kithulumukina, malokosi mamosi mátuka ku zilu, hanga pfunzi ya ngolu yibasisi phi nzu yosu yina bákala bazakala.

³ Kutala mileku mibamonikini hanga mina mya mbawu; midihambudi amana myábwila hana thandu ya kosu mutu wa bawu.

⁴ Boosu bábasa yi Kitembu Kyatoma amana báyandika kuzonza mu ndinga za hika, bwosu buna kakala batwadisila Kitembu Kyatoma mu kuzonza.

^a **2:1 2:1** Phandikoti: Mukinzi wumosi hana kati dya mitatu muna mvula ya bisi Kiseledi. Wenina mukinzi wa kubambukisa kabu dya mitsiku. Muhowu wawu wubati zonzila "makumatanu muna ndonga" kikuma mukinzi bisiwa ta kunima dya bilumbu makumatanu bya Phaki (khaphu ya 12:4). Bisi Yuta bisi kutakana kuna Yelusalemi muna tangwa dya mukinzi meni wuna. Mukinzi bisiwa ta muna tangwa dina balungi mu kukangala konda khakalakanu, amana wisi tela batu balawu. ^b **2:5 2:5** Kuzimbula ni "ba makanda moosu" yena nzonzidi yibati tendula ni muma mwa lawu holo mu tsi za lawu bátuka. "Tsyu zilu" yenina phila ya kuzonzila phi ni mu tsi yosu bátuka.

⁵ Kinga Bayuta bakwikama, ba makanda moosu menina mu tsya zilub bakala zingila ku Yelusalemi.

⁶ Amana muna malokosi mana mayukalakana, mulumba-lumba wa batu wisa thinu amana bákala mabanza vwalanganu, kikuma kosu mutu kakala bayuka kuzonza muna ndinga yandi.

⁷ Báytuka lawu, básaluka phi, bakala zimbula: «Batu bana babati zonza, boosu beku bisi Ngadidi?

⁸ Abweti ni kosu mutu, mu kati dya betu, kabati bayuka muna ndinga yandi ya kisina?

⁹ Ha kati dya betu henina yi batu batukini ku tsi ya Phaditi, ya Mediya yi ya Elami. Henina yi bana bisi zingila ku Mezophotamiya, ku Yuteya yi ku Kaphatosi, ku Phoni yi kuna mulambu wa Aziya,

¹⁰ bátuka ku Fizi yi ku Phafidiya, dya ku Ngiphiti yi kinzunga kya Sileni mu Dibya; henina yi bana batuka ku Loma,

¹¹ Bayuta yi Bakwa-kwisa bana bákwikila mu malongi ma bayuta, Bakheleti yi Bisi Alabiya; tubati bayuka kuzimbula muna ndinga zetu, mihangu mya mbuta mya Nzambi!»

¹² Amana boosu báytuka, bámonaku hika kima kya kuzonza; bakala dizimbwala: "Biki disongidila dya bwabubu?"

¹³ Kaasi bahika bakala baseya mu kuzimbula: «Malafu ma pha mabazedini!»

Malongi ma Phetelu

¹⁴ Hanga Phetelu wátelama yi bawu Kumi yi mosi; wáthuta ndinga amana wázimbula bwabu kwena mulumba-lumba wa batu: «Batu ba mu Yuteya yi benu boosu lwisi zingila mu Yelusalemi, hinikinenu ndinga zama, zayenu bwabu:

¹⁵ batu baba bazediku malafu bwosu lubatibwa banza benu, mukuma mu tangwa dya vwa dya mu suka thwenina.

¹⁶ Kaasi buthwena, malungidi mana kázimbula mbikudi Yowedi:

¹⁷ "Tala mu bilumbu bya tsuka,

kázimbula Nzambi;

yimwánga Kitembu kyama kwena mutu wosu;

bana benu ba bakhetu yi ba bayakala babíkula,

bangunza benu bamóna mbona mesu, amana binunu byenu balóta ndosid.

¹⁸ Mukyedika, yimwanga Kitembu kyama mwena basadi bama ba bakhetu yi basadi bama ba bayakala muna bilumbu meni bina,

amana babíkula.

¹⁹ Amana yihana bidimbu bya khumbwa mu londi dya zilu

yi biphadi muna banda dya ha tsi, yi menga yi mbawu yi kyungila kya mwisi;

²⁰ tangwa kabáluka mu phipha; amana ngondi kabénga hanga menga, ku thwala kukwisa kwa kilumbu kya Pfumu, kilumbu meni kina kya mbuta yi kya khembu.

²¹ Hanga wosu wuna watéla khumbu ya Pfumu, kahúluka."

²² «Bisi Kiseledi, hinikikenu ndinga zazi: Yesu mwisi Nazaleti, mutu wuna kásikununa Nzambi kwena benu mu biphadi yi bidimbu bya khumbwa yi bidimbu bina kásala mu nzila ya yandi ha kati dya benu, bwosu luzayibwa benu-benu,

²³ mutu wuna, bámulambula bwosu bwádikadila kedi mu luzolu lwa Nzambi, lwámuhondisa mu kumukhoka ha kitakani kwena bandwandwa.

²⁴ Yandi wuna kafutumuna Nzambi, mu kumukatula mu phasi za lufwa, kikuma lufwa lwáfwanaku ni lwamukwata.

²⁵ Mukuma Tavidi bwabu kázimbula kikuma kya yandi:

^d **2:17 2:17** Ndosi zazi babati zonzila haha zenina mbona mesu zina kisi songila Nzambi kwena batu mu mesu ma thona, konda kukala ku kilu. Ndosi zenina mambu mana kisi hangila Nzambi batu kuna tsya kilu. ^e **2:34 2:34** "Pfumu" kenina Nzambi. Amana "Pfumu wama" kenina Yesu Kidisitu.

"Yikala mona Pfumu tangwa dyosu ku thwala ya meni; kikuma ku kitata kyama kena ndangu yinikanaku.

²⁶ Ihana ni mbundu yama yenina mu kyesi;

amana ndinga zama zabasa mu kyesi kya lawu;

lutu lwama phi lwazíngila mu kivuvu,

²⁷ mukuma wayámbwadilaku moya wama mu kalunga,

wayámbulaku lutu lwa musadi waku watoma lwavunda.

²⁸ Wátongila nzila za luzingu,

yimóna mamboti ma lawu bwosu wawkataha kadiki ngeyi.

²⁹ «Baphangi bama, yena yi muswa wa kuluzimbwala yi tsikiningi, mu mambu matadidi khaka wa betu Tavidi: yandi wáfwa, bámuzika; amana mazyamu mandi, yi lelu dyadi menina kwena betu.

³⁰ Bwosu kákala mbikudi, wázaya phi ni Nzambi wázenga ndefi mu kuyadika mosi wa butuka dyandi ha kiti kya kipfumu kyandi.

³¹ Watekilalwa lota lufutumuku lwa Masiya amana wazonzilabwa, mu kuzimbula:

"Bamuyambwadilaku mu kalunga, amana lutu lwandi lwávundaku."»

³² «Nzambi wamufutumuna ku lufwa, Yesu wuna yibati zonzila, amana betu boosu thwenina bambangi ba lufutumuku lwandi.

³³ Bamutombula kuna koku dya kitata dya Nzambi, wátambula kwena Tata Kitembu Kyatoma kina kásila, amana wututyakidi mana lubati mona yi mana lubati yuka.

³⁴ Mukuma yandi meni Tavidi kátombukaku ku zilu, kaasi kázonza bwabu:

"Pfumu kázimbula kwena Pfumu wama: sikuka ku kitata kyama^e,

³⁵ kilumbu yikuna yikitwala bambeni baku

kidyatilu kya bitambi byaku."

³⁶ Batu boosu ba Kiseledi bafweti zayabwa mboti-mboti ni Nzambi wámukitula Pfumu yi Masiya, Yesu wuna lwákhoka ha kitakani!»

³⁷ Amana ku nima dya kuyuka bwabuna, mbundu zábalwala, bázimbula phi kwena Phetelu yi kwena bathumwa bahika: «Baphangi, biki twahanga si?»

³⁸ Phetelu wubavutwadi: «Sobenu bikalulu, amana kosu mutu mu kati dya benu katambula mbotika mu khumbu ya Yesu Kidisitu, kikuma kya ndoluka ya masumu menu. Amana lwátambula kabu dya Kitembu Kyatoma.

³⁹ Mukuma lusilu lwena kikuma kya benu yi kikuma kya bana benu yi kikuma kya boosu bana bana ku kyana, boosu bana katéla Pfumu Nzambi wetu.»

⁴⁰ Amana Phetelu, mu ndinga za hika za lawu, kakala ta kimbangi yi kubaheka kikesa, mu kuzonza: «Dihululenu^f kwena mbandu yayi yátota nzila!»

⁴¹ Bana bakala kwikila mu ndinga zandi, bakala tambula mbotika. Muna kilumbu meni kina, batu, bela-bela yi mafunda ma tatu báyikama.

Luzingu lwa kimvuka

⁴² Boosu bakala sya ngolu mu kuhinikinaka malongi ma bathumwa, kuzingilaka mu kiphangi, mu kudyaka homa ha mosi yi kusambilaka homa hamosi.

⁴³ Bweya bwakala mukwata kosu mutu, amana bidimbu bya khumbwa bya lwawu yi biphadi byákala hangama muna nzila ya bathumwa.

⁴⁴ Batu boosu bakala yi lukwikilu, bakala zingila mu kimvuka, bima byosu phi bakala byawu mu kimvuka.

⁴⁵ Bakala tekisa mafu yi bima bya bawu amana bakala dikabisila mbongu mu kati dya bawu boosu, bwosu buna wena mupfunu wa kosu mutu.

⁴⁶ Kosu kilumbu, bakala vukana kuna nzu ya Nzambi, mu kimosi yi kudyaka mapha muna nzu, amana bakala dya bima bya bawu yi kyesi yi ngemba kuna mbundu.

⁴⁷ Bakala kumisa Nzambi, batu boosu phi bakala yi kitya kikuma kya bawu. Amana kosu kilumbu, Pfumu, kakala yika batu muna kimvuka kya bawu, bana kakala hulula.

3

Kubeluka kwa mukwa khonzu

¹ Amana Phetelu yi Yowani bakala tombuka ku nzu ya Nzambi mu tangwa dya bisambu (dyakala tangwa dya tatu dya masikidika).

² Kinga bakala nata mutu mosi wákala yi khonzu tuka lubutuku lwandi, kakala wasikuka bilumbu byosu muna mwelu wa nzu ya Nzambi wuna bakala tela: «Mwelu wa kitoku», ndangu kalombaka kabu dya khenda kwena bana bakala kota mu nzu ya Nzambi.

³ Buna kámona Phetelu yi Yowani bakala kota mu nzu ya Nzambi, wábalomba kabu dya khenda.

⁴ Phetelu yi Yowani bámutala amana Phetelu wumuzimbwadi: «Tutala.»

⁵ Amana yandi wabatala yi kivuvu ni kima katambula kima kwena bawu.

⁶ Hanga Phetelu wumuzimbwadi: «Yeku yi phalata, keti wolu; kaasi kina yenina kyawu, yikuhekikya: mu khumbu ya Yesu Kidisitu mwisi Nazaleti, telama amana kangala!»

⁷ Amana buna kámusimba kuna koku dya kitata, wamutelamisa. Muna mbala mosi kaka, bitambi byandi yi tsingini byázyama.

⁸ Wádithumba mbala mosi phi wekina mutendendi, wáyandika phi kukangala. Wákota kuna nzu ya Nzambi nzila mosi yi bawu. Kakala kangala, weka sotuka yi kuzatulaka Nzambi.

⁹ Batu boosu bamumona mu kukangala yi mu kuzatulaka Nzambi;

¹⁰ bakala muzaya ni yandi wuna wakala wasikuka ha Mwelu wa Kitoku wa nzu ya Nzambi, wakala lombamba phi makabu ma khenda. Batu báytuka lawu, kikuma kya mana mámubwila.

Malongi ma Phetelu ku nzu ya Nzambi

^f 2:40 2:40 "Dihululenu" disongidila ni "Dikengenu"

¹¹ Bwosu kányanginina kwena Phetelu yi Yowani, hanga batu boosu báýituki lawu, béndá thinu kuna bakala bawu, muna mbalanda yina bakala tela: «Mbalanda ya Solumoni.»

¹² Tangwa kámona bwabuna, Phetelu wázimbula kwena batu bana: «Bisi Kiseledi, kikuma kya biki lubati yitwakila mu mambu mana? Biki lubati tutadila, hangambe ti betu tumukangadisi mutu yandu mu ngolu za betu-betu holo mu kukangama kwetu kwena Nzambi?»

¹³ Nzambi wa Bulahami, Nzambi wa Yizaki, Nzambi wa Yakobi, Nzambi wa batata betu, yandi wuzatudi musadi wandi Yesu, wuna lwalambula, lwátuna phi benu-benu yi kuna thwala ya Philatu, kinga yandi mboti kázenga ni kamusula.

¹⁴ Benu lwámutuna wuna Watoma yi Wamasonga, hanga lulombini ni baluyambwadila ndwandwa mosi.

¹⁵ Amana wuna wáyandika luzingu, benu lwámuhondisa, kaasi Nzambi wámufutumuna ku bafwa; betu thwena bambangi ba mambu mana.

¹⁶ Amana mu lukwikilu lwa khumbu ya yandi meni, khumbu yandi yivutudi ngolu kwena mutu yandu lubati mona, luzayi phi; mu lukwikilu, mu khumbu ya Yesu, lumukodisi kimakulu ku thwala benu boosu.»

¹⁷ «Amana buthwena, baphangi bama, nzayi ni mu kukonda kwa kuzaya lwahangila mambu mana, phila mosi yi bapfumu benu.

¹⁸ Kaasi muna phila meni yina, yi mwamuna kálungisila, Nzambi, mambu mana kátekila samuna mu munwa wa bambikudi boosu ni Masiya wandi kanyókuka.

¹⁹ Ihana ni sobenu bikalulu byenu, bulukenu kwena Nzambi, ndangu masumu menu makumuka.

²⁰ Yi bwana kaluhitikila, Pfumu, matangwa ma kulembwa, amana kahitika Yesu, Masiya wuna katekila sola

ku thwala benu.

²¹ Yandi, wuna wáfwana ku kuzingila ku zilu tii yi kuna tangwa dina kayílulula Nzambi moosu mana kázimbula, tukidila thama, kwena bambikudi bandi ba Nzambi.

²² Moyize kázimbula bwabu: "Pfumu, Nzambi wenu, katélamisa kikuma kya benu, mbikudi mosi hanga meni, hana kati dya baphangi benu; lwamuyukidiki mu mambu moosu mana kakala luzimbwala.

²³ Kaasi wuna wakonda mulemvukila mbikudi wuna, bamuzanga amana bamúkatula mu ndonga ya batu ba Nzambi.

²⁴ Bambikudi boosu, yandikila kwena Samwela, yi bilandi byandi, bázonzila bilumbu bina amana básamunabya phi.

²⁵ Benu, lwenina bana ba bambikudi yi muna bulunda buna káta Nzambi mu nzila ya batata benu mu kuzonza kwena Bulahami: "Mwena mosi wa butuka dyaku mwasakumukina bikanda byosu bya ha tsi."

²⁶ Nzambi, kunima dya kulubula musadi wandi, kwena benu katekila muhitika, kikuma kya kulusakumuna, mu kukatula mosi-mosi wa benu ku mabanza mandi mambi.»

4

Phetelu yi Yowani ku thwala kimvuka kya mbuta kya Bayuta

¹ Tangwa bakala zonza, Phetelu yi Yowani, kwena batu, banganga Nzambi yi kaphita wa batsinzidi ba nzu ya Nzambi yi Basadise^a bátula.

² Básidika mu kubamona, bathumwa bawu bodi, mu kulonga kwena batu yi mu kubasamwana kikuma kya Yesu, lufutumuku lwandi ha kati dya bafwa, mu kusongila ni kilumbu kimosi batu bafútumuka.

³ Hanga babakwati, babakotisi phi mu boloku muna phipa meni yana yi kuna

^a 4:1 4:1 Basadise: kibuka kimosi muna nzu ya Nzambi ya bayuta kina kyakala tala mambu ma nzu ya Nzambi yi nzu ya ksalu ya mbuta wa banganga Nzambi muna tangwa meni dina. Basadise bakalaku kwikila mwena banzyo, bakalaku kwikila phi ni Nzambi wufwani kuzingisa hika batu bafwa. Amana phi, bawu bakalaku kwikila mwena Masiya wuna wa mukyedika.

kilumbu kyalanda, mukuma kuma kwayila kwákala^b.

⁴ Amana batu lawu hana kati dya bana bayuka malongi, hanga bakituki bakwikidi; amana thalu ya bayakala yátombuka bela-bela yi mafunda ma tanu.

⁵ Amana kilumbu kyalanda, bapfumu ba bawu yi bathwadisi ba nzu ya Nzambi yi balongi ba mitsiku bákutakana kuna Yelusalemi.

⁶ Hakala hika yi nganga Nzambi wa mbuta Ana yi Khayifu yi Yowani^d yi Lekizandi yi boosu bana bákala mu kikanda kya bambuta ba banganga Nzambi.

⁷ Amana buna bábanata Phetelu yi Yowani ku thwala ya bawu, bábahyula phi bwabu: «Mu ngolu za nati yi mu khumbu ya nati wuluhangidi bwabuna?»

⁸ Hanga Phetelu, wabasa yi Kitembu Kyatoma, wubazimbwadi: «Balemba yi bathwadisi ba nzu ya Nzambi:

⁹ batufundisidi lelu kikuma kya dyambu dya mboti dimosi tusadi kwena mukwa khonzu yi buna kabelukidi.

¹⁰ Zayenubwoku mboti, benu boosu, yi bisi Kiseledi ni mu khumbu ya Yesu Kidisitu mwisi Nazaleti, wuna lwákhoka ha kitakani, amana Nzambi wámufutumuna ha kati dya bafwa, mwena yandi katelamini mutu yandu yi lutu lwa kitoku ku thwala ya benu.»

¹¹ «Yandi:
"Yi tadi dina lwálosa benu batungi ba nzu,

amana dyákituka tadi dya sina dya mupfundila^e."»

¹² «Luhulusu lweku mwena mutu wahika yuka ka mwena Yandi ku, mukuma mweku khumbu ya hika, mu sina dya zilu, yina bahana kwena batu yina tufwani twahulukila.»

¹³ Mu kumona kikumbwala kya Phetelu yi Yowani, báytuka lawu,

mukuma bakala bazayila ni bawu batu bakonda longuka, bábakula phi ni babana bázinga yi Yesu.

¹⁴ Kaasi bwosu bakala mona, hana kabeta ka bawu, mutu wuna wábeluka, wutelamiki, bámonaku hika kima kya kuzonza.

¹⁵ Babasenda batelama ha mbasi, amana báyandika kutendana bawu yi bawu,

¹⁶ yi kuzimbulaka: «Biki twabáhanga batu baba? Kikuma, batu boosu ba Yelusalemi bazayi ni kiphadi kyaki kya mbuta, mu nzila ya bawu kisalamini amana twalendakyoku mu kutuna.

¹⁷ Kaasi tubakandisenu ndangu dyambu dina diyalanganaku lawu ha kati dya batu, bazonziladyoku keti kwena mutu mosi mu khumbu yina.»

¹⁸ Amana bábatela, bábakandisa phi mu kuzonzila keti kulonga hika mu khumbu ya Yesu.

¹⁹ Kaasi Phetelu yi Yowani babavutwadi: «Bwalunga bwenina ku mesu ma Nzambi yukani twalemvukila benu hana tufwani kulemvukila Nzambi? Zengenu benu-benu.

²⁰ Mukuma betu, tufwaniku kubusa kuzonzila mambu mana twámona yi mana twáyuka.»

²¹ Malemba bábayangisa hika kunima bábayambwadila, bámonaku phila ya kubahekila ndola; kikuma batu boosu Nzambi bakala zatula mu kumona mambu mana maluta.

²² Mukuma mutu wuna wábeluka mu kiphadi kina kakala yi mvula ziluti makumaya.

Lombilu lwa bakwikidi

²³ Kunima dya kubasula, Phetelu yi Yowani benda menika kwena banduku bá bawu mambu mana moosu babazimbwala kwena malemba yi banganga Nzambi.

^b 4:3 4:3 Mitsiku mya bayuta myákalaku hana muswa kwena bazusi ni bazenga mukanu mu phipha. Batwadisi ba nzu ya Nzambi bahana muswa kwena batsinzidi ndangu babasya mu boloku yi kuna kilumbu kyalanda. Bwabuna bwalunga kikuma kya bawu ku thwala ya kubafungwasa bathumwa bawu bodi. ^d 4:6 4:6 Yowani yandi bazonzidi haka kena mosi hana kati dya batu bana bakala mu kikanda ya banganga-Nzambi. Keku mutu mosi yi Yowani wa thumwa. ^e 4:11 4:11 Bayuta básadila lawu matadi mu kutunga nzu za bawu.

²⁴ Buna báyuka bwabuna, boosu báthuta ndinga mu kimosi, kwena Nzambi amana bázimbula: «Mulongi, ngeyi wáhanga tsi yi zilu yi mayanga yi bina byosu byenamwa.

²⁵ Ngeyi wázonza, mu ngolu za Kitembu Kyatoma, mu munwa wa khaka wetu Tavidi musadi waku: "Kikuma kya biki bibati vwalanganina bikanda byosu?

Amana kikuma kya biki batu bakasi mafwongu makonda kima?

²⁶ Bakyamvu ba tsi batelami, amana bapfumu phi bakutakani kikuma kya kunwanisa Pfumu yi Kidisitu wandi."

²⁷ Mukuma, mu kyedika, ni kikuma kya kunwanisa musadi waku watoma wuna wayadika Yesu bakasidi fwongu Eloti yi Phosi Philatu mu mbanza yayi, kumosi yi makanda yi batu ba Kiseledi.

²⁸ Kikuma kya kulungisa lwesi byosu bina wátekila zola mu ngolu zaku.

²⁹ Amana buthwena, Pfumu, tala tsokisila za bawu amana hana ngolu kwena basadi baku mu kulonga malongi maku yi kikumbwala.

³⁰ Lambula koku dyaku ndangu kubeluka kwakala, bidimbu bya khumbwa yi biphadi bya phila yi phila byamónika mu khumbu ya musadi waku watoma Yesu.»

³¹ Tangwa balombila, homa hana bakala, háningana. Boosu babasa yi Kitembu kyatoma, bakala longa phi ndinga ya Nzambi yi kikumbwala.

Bakwikidi babundikisi bima homa ha mosi

³² Kibuka kya batu bana bakwikila kyákala yi mbundu mosi yi moya mosi. Hákalaku mutu wakala zimbula ni bima byandi kikuma kya yandi buhika; kaasi kosu kima kyákala mu kimvuka.

³³ Amana yi ngolu za lawu, bathumwa, bakala ta kimbangi kya lufutumuku lwa Pfumu Yesu; amana phi khenda za lawu zákala bawu boosu.

³⁴ Amana ha kati dya bawu, ka mutu ku wákala yi mupfunu wa kima. Mukuma boosu bana bakala yi bilanga holo yi nzu, bakalabya tekisa, banati thalu yina bátekisila,

³⁵ bazesibya muna malu ma bathumwa; amana bawu bakala kabisa kwena kosu mutu, bwosu bwákala mupfunu wandi.

³⁶ Bwabuna Yozefu, wuna bakala tela Balanabasi kwena bathumwa, disongidila: «Mutu wisi hana kikesa», mulefi, mwisi Siphe,

³⁷ wátekisa mafu mamosi mana kavwa, wánata makuta amana wásikulama muna malu ma bathumwa.

5

Ananiya yi Safila

¹ Kinga mutu mosi khumbu yandi Ananiya, yi Safila mukhetu wandi, wátekisa mafu ma bawu.

² Wasweka ndambu yandi ya makuta, buna báyükana yi mukhetu wandi, amana wenda nata ndambu yina yásala, wásikulaya phi muna malu ma bathumwa.

³ Hanga Phetelu wumuhyudi: «Ananiya, kikuma kya biki kabasisidi Satana mbundu yaku ndangu wahuna Kitembu Kyatoma mu kusweka ndambu ya hika ya makuta mana wutekisidi kilanga^a?

⁴ Tangwa wúkadiki mawu, wufwanikiku waswekama? Ata tangwa mátekamiki, thalu ya makuta ma mawu yikadikiku mu hamu dya ngeyi? Kikuma kya biki wubanzidiki dyambu dya phila yina muna mbundu yaku? Wuhuniku kwena batu káasi kwena Nzambi.»

⁵ Tangwa kayuka Ananiya bwabuna, wábwa, wáfwa phi. Amana bweya bwa lawu bwábakwata boosu bana bayukabwa.

⁶ Bangunza bátelama, bávungaya mvumbi ha muledi amana bámunata, bámuzika phi.

^a 5:3 5:3 Ananiya tangwa kisa nata ndambu ya makuta mana katekila kilanga, hanga wuhunikisi ni yi mamana makuta mosu katekilakya kinga ndambu lwesi kahana. Wadi kákala yi masonga, kátendula ni ndambu yisi yawu holo phánizoku, wadi Nzambi kákhanku muheka ndola.

⁷ Kitesu kya matangwa matatu mahita, mukhetu wandi wakota, konda kuzaya mana mabwa.

⁸ Phetelu wumuhhyudi: «Nzimbwala, mu thalu meni yina lutekisidiki kilanga?» Amana yandi wuvutudi: «Mu kyedika, muna thalu meni yina.»

⁹ Hanga Phetelu wumuzimbwadi: «Abweti lufwaniki kuyukana ndangu lwasokisila Kitembu kya Pfumu? Zayabwa ni bana bamuziki yakala dyaku, mu mwelu benina; bakunata ngeyi phi.»

¹⁰ Muna tangwa meni dina, wabwa muna malu mandi watabula phi. Mu kukota kwa bangunza, bamuwana watabula; bamunata, bamuzika phi hana kabeta ka yakala dyandi.

¹¹ Amana Dibundu dyosu bweya bwabakwata lawu boosu bana bayuka mana maluta.

Biphadi bya lawu

¹² Biphadi yi bidimbu bya khumbwa bya lawu byakala hangama kwena batu ku moku ma bathumwa. Bakwikidi bakala kutakana boosu, yi mbundu yimosi muna mbalanda ya Solumoni.

¹³ Amana muna kati dya batu bahika, keti mosi kanyotaku kukhundakana kwena bawu; kaasi batu bakala bazola lawu.

¹⁴ Kaasi kosu tangwa batu bakala kwikila mwena Pfumu, lawu dya bakhetu yi bayakala bakala yikama ku dingumba.

¹⁵ Bakala nata bambefu muna mabala-bala; bakala balubula ha biphoyu yi thangi za bawu, ndangu Phetelu ha kahita, kininga kyandi kyafidinga ndambu batu hana kati dya bawu.

¹⁶ Batu lawu batuka mu mbanza zina zakala bela-bela yi Yelusalemi, mu kunata bambefu yi batu bana bakala yangisa kwena bitembu bya mbi, boosu phi bakala beluka.

Lombu dya Bathumwa

¹⁷ Amana bwosu babasa yi kiphala, mbuta wa banganga Nzambi yi boosu bana bakala kumosi yi yandi, disongidila kibuka kya basadusi, bazodi bawakula.

¹⁸ Babakwatisi bathumwa, babakotisi phi mu boloku dya batu boosu.

¹⁹ Kaasi muna phipha, wanzo mosi wa Pfumu wayafulula mwelu mya boloku amana wabalubula, wubazimbwadi:

²⁰ «Alwenda, telamenu kuna nzu ya Nzambi, amana zimbulenu kwena batu mambu moosu mana matadidi luzingu lwalu lwa pha.»

²¹ Buna bayuka bwabuna, benda ku nzu ya Nzambi muna kati kya suka, bayandika phi kulonga.

Mbuta wa banganga Nzambi yi bana bakala kumosi yi yandi batula; bakutikisa malemba yi kimvuka kyosu kya bambuta ba bisi Kiseledi amana babatumi kusosa bathumwa muna boloku.

²² Kaasi batsinzidi mu kutula kwa bawu, babawanamwoku mu boloku. Hanga bavutuki kwabawu, bahani phi meni dya bawu mu kuzimbula:

²³ «Tuwani boloku dya kuphata buna bufwani; amana batsinzidi bazakala phi muna bifulu bya bawu kuna thwala mwelu. Kaasi tangwa tuyafuludi, tuwaniku keti mutu mosi mu kati.»

²⁴ Buna bayuka bwabuna, bapfumu ba batsinzidi ba nzu ya Nzambi yi bambuta ba banganga Nzambi bayituka lawu kikuma kya dyambu dina, bakala dihyula keti bweti mahwila mambu mana.

²⁵ Muna tangwa meni dina, mutu mosi wisa bazimbwala: «Batu bana lusiki mu boloku, kuna nzu ya Nzambi benina, babati longa phi batu.»

²⁶ Hanga pfumu wa batsinzidi yi batsinzidi bendi basanda bathumwa. Babanata konda kubayangisa, mukuma bweya bakala bwawu ni babahonda nana ku mataji kwena batu.

²⁷ Tangwa babanata, babasya ku thwala kimvuka, amana mbuta wa banganga Nzambi wabasambisa.

²⁸ Wuzimbudi: «Aketi tulukandisiki ni lulongilaku hika mu khumbu meni yina? Amana talenu buna lubasisi Yelusalemi mu malongi menu! Luzodi hika lwanokisina ha thandu ya betu, menga ma mutu wuna.»

²⁹ Phetelu wavutula, kumosi yi bathumwa bahika: «Bulungi kulemvuka kwena Nzambi kaasi ka batu ku.

³⁰ Nzambi wa batata betu wamufutumuna Yesu wuna lwahondisa benu, mu kumukhoka ha kitakani.

³¹ Nzambi wamutombula kuna kitata kyandi, kakala Pfumu yi Muhuludi, ndangu kahana kwena Kiseledi kubalula kwa mbundu yi kuloluka kwa masumu.

³² Betu thwenina bambangi ba mambu mana, kumosi yi Kitembu Kyatoma kina kahana Nzambi kwena bana bisi mulemvukila.»

³³ Amana bawu buna bayuka bwabuna, khabu zabakwata, bazola phi babahondisa.

³⁴ Kaasi Mufwadisi mosi khumbu yandi Ngamadyedi, mulongi wa mitsiku wuna bakala zitisa lawu kwena batu, watelama hana kati dya kimvuka, wasenda ni babalubula koma bathumwa.

³⁵ Kunima wuzimbudi phi: «Bisi Kiseledi, kebenu kikuma kya mambu mana lwahanga kwena batu bana.

³⁶ Mukuma mu mvula zilutuki, katelamiki mutu mosi wukaditsikisa ni yandi lwesi, Thetasi; amana batu bela-bela yi khama ya bakotiki mu dingumba dyandi. Kaasi bamuhondikini, batu bana bakamulandaka, boosu bamwangalakani, keti kima kisadikihoku hika.

³⁷ Ku manima ma yandi kutelamiki hika Yutasi mwisi^b Ngadidi, mu tangwa dya kusonikisa khumbu, amana batu ba lawu bamulandiki ku manima kaasi yandi phi wufwiki, batu boosu phi hangi bamwangalakaniki.

³⁸ Amana buthwena, yibatibwa luzimbwala, lulandaku hika batu baba,

bayambulenu phi benda. Yukani mu lukanu lwa batu holo tsadidi ya batu, lwatota.

³⁹ Kaasi yuka ni kwena Nzambi matuki mamana, lwalendaku kubatotisa. Kebenu, lwakota nana mu mvita yi Nzambi.» Batambwasa dibanza dyandi.

⁴⁰ Babatela bathumwa, bababetisi^d phi, amana bababwisisi ni bazonzilaku hika mu khumbu ya Yesu, kunima babasula.

⁴¹ Bathumwa balubuka mu kimvuka kya mbuta, yi kyesi kyosu mu kumona ni Nzambi wubatambwasi ni bawu balungidi mu kulewuka kikuma kya Khumbu ya Yesu.

⁴² Kosu kilumbu, kuna nzu ya Nzambi yi kuna nzu za batu, bakalaku lembwa mu kulonga yi kusamuna Musamu wa Bukheti wa Yesu wuna wenina Kidisitu.

6

Basodi batu tsambwadya mu kusadisa bathumwa

¹ Muna bilumbu bina, bwosu bakala vula balonguki^a, bayuta bana bakala zonza ndinga ya ngeleti bakala nyengalakana kikuma kya bayuta ba tsi yina^b: bakala zimbula ni kosu kilumbu, mu tangwa dya kukabisa madya, bafwidi ba bawu bakala balewula.

² Hanga bawu Kumi yi bodi batedisi balonguki boosu, babazimbwadi: «Bulungiku ni twayambula kulonga ndinga ya Nzambi kikuma kya kusadila ku mesa.

³ Yihana ni, ba phangi, solenu bayakala tsambwadi hana kati dya benu, bisi tila kimbangi kya bukheti, babasa yi Kitembu

b 5:37 5:37 Yutasi wuna mwisi Ngadidi wuswaswani yi wuna walambula Yesu. Yutasi meni wuna wa kinzunga kya Ngadidi, yandi wayidika dingumba dya batu bana bakala nwanina diphanda. Kazimbula kwena batu ni bweku mboti mu kufuta phaku kwena leta wa ku Loma, mukuma Nzambi yandi wazayakana lwesi mu kukala kyamvu wa bayuta. Wabakwikisa batu bahika ndangu bavwalangana kwena bisi Loma mu mvula ya sambanu kunima lubutuku lwa Yesu, buna bamuhonda kwena baphumbulu ba ku Loma, hanga balemvudikya kibuka kyandi. Kaasi kunima dya lufwa lwandi, bakwa kibuka kya bayuta bana bakala nwanina diphanda balanda kaka mu kubwisa yi bapfumu ba ku Loma. **d 5:40 5:40** Mu kikalulu kya bayuta kina kya kuzyatula batu, batsinzidi bakala sadila tsibu za kuvunga mu kubetila bathumwa. Amana bakala babeta mafimbu makumatatu yi vwa mwena kosu thumwa. Batsinzidi bafwana kubazyatula ndambu yimosi, muna bitini bitatu bya mafimbu, ku thulu ya kikhonga amana ndambu zodi zikwawu, muna tatu za mafimbu, ku kunda dya kikhonga. **a 6:1 6:1** Balonguki: muhowu wawu, bisiwa zonzila kikuma kya balonguki batheti ba Yesu, kaasi haka, wubati zonzila bakidisitu. **b 6:1 6:1** Bayuta bana bakala zonza ndinga ya ngeleti benina bakidisitu ba bayuta bana bisi sadila ndinga ya ngeleti muna mambu ma bawu mana matadidi Dibundu. Bayuta ba tsi benina bakidisitu ba bayuta bana bisi sadila ndinga ya hebelu muna mambu ma bawu mana matadidi Dibundu.

Kyatoma yi mudimu, amana twabáhekakya kina.

⁴ Amana betu twadihana lwesi mu lombilu yi kisalu kya Ndinga ya Nzambi.»

⁵ Dibanza dina dyásephidisa kibuka kyosu. Hanga basodi Kitsyeni, mutu wabasa yi lukwikilu yi Kitembu Kyatoma, Fidiphu^d, Phokolu, Nikanolu, Timoni, Phadimenasi yi Nikolasi wuna mwisi Atyoki wuna wákota mu dingumba dya Bayuta.

⁶ Benda basongila ku mesu ma bathumwa, bawu, kunima kulombila, bábasya moku.

⁷ Amana ndinga ya Nzambi yáyalangana kosu tangwa, thalu ya balonguki yakala vula tswasu ku Yelusalemi, amana mulumba-lumba wa banganga Nzambi ba bayuta bakala lemvuka ku lukwikilu mwena Yesu.

Bamukwati Kitsyeni

⁸ Kitsyeni wabasa yi makabu yi ngolu, kakala sala bidimbu bya khumbwa yi biphadi bya mbuta ha kati dya batu.

⁹ Kaasi bayakala bahika, bana bakala mu nzu ya kimvuka ya Bayuta yina bisi tela: «Ya bana balubuka mu kihika», yi bayuta ba mbanza za Sileni yi Alekizandi, yi bisi Sidisi yi bisi kinzunga kya Aziya báyandika kuyumana yi Kitsyeni.

¹⁰ Kaasi balendaku mu kumubedisa mukuma kakala zonga yi mudimu yi Kitembu.

¹¹ Hanga bafuti batu bazimbula: «Tumuyukiki mu kuzonzila mambu mabati tukwana Moyize yi Nzambi!»

¹² Babalundiki batu yi malemba yi balongi ba mitsiku; kunima bátula kuna kakala, bámu kwata, bámunata phi mu kimvuka kya mbuta.

¹³ Amana báfwonda bambangi ba bukamvi bakala zimbula: «Mutu yandu kisiku yambula mu kuzonga ndinga zibati tukwana homa haha hatoma yi mitsiku mya Moyize.

¹⁴ Mukuma tumuyukiki kuzimbula ni Yesu, mwisi Nazaleti, kazánga homa

haha, amana kabáalumuna mikuku mina twatambula kwena Moyize.»

¹⁵ Hanga boosu bana bákala bazakala ha mbasi bakala mutala, bámona mbunzu yandi hanga yina ya wanyzo.

7

Malongi ma Kitsyeni

¹ Mbuta wa banganga Nzambi wuzimbudi: «Buna babati zimbula kikuma kya ngeyi, bwa kyedika bwenina?»

² Kitsyeni wávwutula: «Baphangi bama yi batata bama hinikinenu! Nzambi wa khembu kadimonikisa kwena Bulahami, tata wetu, tangwa kákala ku Mezophotamiya, hana khaku kenda zakala ku Halani,

³ amana kámuzimbwala: "Katuka ku tsi yaku yi kikanda kyaku, awenda ku tsi yina yikúsongila."

⁴ Hanga wulubuki mu tsi ya bisi Kaditeni, wendi kala ku Halani. Kwakuna, kunima lufwa lwa tata wandi, Nzambi wamuhitisa mu tsi yayi lwisi kala buthwena.

⁵ Kamuhekaku keti kuvwa kumosi muna tsi meni yina, keti mafu ma kuthetika bitambi; kaasi kásila ni kamuhekama mafu yi kwena batekulu bandi kinga, muna tangwa meni dina, kákalaku kedi yi mwana.

⁶ Nzambi kázonza bwabu: "Kanda dyandi dyakadila mu kinzenza mu tsi ya kinzenza, bakwátadya mu kihika amana banyókunadya mu mvula khama ya.

⁷ Kaasi muna tsi yina yabákwata mu kihika, meni yifúndisaya, ku manima ma bwabuna, balúbuka amana bakwata tsambila ha kati dya homa haha."

⁸ Kunima Nzambi wáta bulunda yi Bulahami, amana mukhanda wenina kidimbu kya kuyukana; yihana kabutila Yizaki amana wámuyotisa mukhanda mu kilumbu kya nana; bwabuna káhanga Yizaki kwena Yakobi, amana Yakobi phi kwena bana bandi kumi yi bodi, bakhaka ba bikanda byetu.

^d 6:5 6:5 Fidiphu yandu, wuswaswani yi wuna wákala thumwa.

⁹ Bakhaka betu, bana ba Yakobi, bāmuyukila kiphala phangi wa bawu Yozefu amana bāmutekisa ndangu bamunata ku Ngiphiti. Kaasi Nzambi kākala kumosi yi yandi;

¹⁰ amana wāmutabula mu biwayi byandi kyosu, wāmuheka phi khenda yi mudimu ku thwala Fwalawo kyamvu wa Ngiphiti, wuna wāmuyadika pfumu mu Ngiphiti yi muna nzu yandi yosua^a.

¹¹ Hanga nzala yifwebuki lawu mu Ngiphiti yosu yi muna tsi ya Kanana. Kiwayi lawu kyākala, amana bakhaka betu bakalaku mona keti kima kya kudya.

¹² Yakobi, buna kayuka ni ngenza za bule zākala mu Ngiphiti, wātuma bakhaka betu mu mbala ya theti.

¹³ Amana mu mbala ya zodi^b, Yozefu wādizayikisa kwena baphangi bandi, kisina kya Yozefu phi kyázayakana kwena Fwalawo.

¹⁴ Kunima Yozefu wātuma benda musanda tata wandi Yakobi yi kikanda kyandi kyosu; batu makumi tsambwadi yi tanu bākala.

¹⁵ Yakobi wākulumuka ku Ngiphiti. Yi kwakuna káfwiya yandi yi bakhaka betu.

¹⁶ Babanata ku Sikemi amana babazika muna mazyamu mana kasumba Bulahami yi mbongu kwena bana ba Amoni kuna Sikemi^d.

¹⁷ «Bwosu dyakala bwesuka tangwa dya lusilu luna kāsila Nzambi kwena Bulahami, kanda dyāvula lawu mu Ngiphiti,

¹⁸ yi kuna tangwa dina kisa yadila kyamvu wahika, mu Ngiphiti, wuna wakonda muzaya Yozefu.

¹⁹ Kyamvu meni wuna kakala huna kanda dyetu mu mayedi mambi,

wabanyokuna bakhaka betu, wabadindamisa mu kulosa bana ba bawu ba lubutu ndangu bazingaku.

²⁰ Muna tangwa meni dina yi mwamuna kabutuka Moyize, wuna wākala kitoku ku mesu ma Nzambi. Katsatsuka ngonda tatu muna nzu ya tata wandi.

²¹ Buna bāmuyanika, mwana ndumba wa Fwalawo wāmutonguna, amana wāmutsasa phi hanga mwana wandi.

²² Moyize katsasukila muna mudimu wosu za bisi Ngiphiti. Kākala yi hamu dya kuzonza yi muna mihangu myandi.

²³ Buna kalungisa mvula makumaya, wábonga lukanu lwa kwenda kinda biwutu byandi, bisi kiseledi.

²⁴ Buna kāmona mutu mosi bakala yangisa, Moyize wamunwanina amana wāvutula mbela ya mutu wuna bānwanisa; wāmuhondyanga mwisi Ngiphiti.

²⁵ Kabanza ni biwutu byandi babākula ni Nzambi wuzodi kabaheka luhulusu mu nzila ya yandi; kaasi babakulabwoku.

²⁶ Kilumbu kyalanda, wādimonikisa kwena bana bakala nwana, wuzodi ni kavutula ngemba ha kati kya bawu mu kuzimbula: "Lwenina baphangi, biki lubati nwanina benu yi benu?"

²⁷ Kaasi wuna wakala yangisa mukwawu, hanga wumununguni Moyize amana wuzimbudi: "Nati wukusi pfumu yi zusi kwena betu?"

²⁸ Wuzodi waphonda bwosu wuhondiki mukolu mwisi Ngiphiti?"

²⁹ Buna káyuka bwabuna, Moyize watina, wenda mu kinzenza muna tsi ya Madyani. Kwakuna, wabuta bana ba bayakala bodi.

³⁰ «Buna zalunga mvula makumaya,

^a **7:10 7:10** "Pfumu mu Ngiphiti" disongidila ni Yozefu kakala yala bisi Ngiphiti. "Nzu yandi yosu" hangambe ti bima byosu bina byākala mu nzu Fwalawo. Yozefu wāsenda kwena batu boosu mu kulumbika ngenza mu mvula tsambwadi. Kunima wātekisa ngenza zina bālubula batu mu khila.

^b **7:13 7:13** Kuy 42-45 mwamuna babati zonzila yi tsikiningi mbala meni zina zodi benda bana ba bayakala ba Yakobi mu Ngiphiti mu kusumba ngenza za bule. ^d **7:16 7:16** Batu ba Kitsyeni bakala zayila ni muna mafu mana kāsumba Bulahami yi mbongu, mwamuna bāmuzika Yakobi (Kuy 50:13) amana bahika ni ku Sikemi bázika mifufwa myandi (Yos 24:32). Batu bahika bázimbula ni baphangi ba Yozefu ku Sikemi babazikila, kaasi muyuta mosi walonguka mambu mana maluta, khumbu yandi Yosefwati, kázimbula ni ku Heboni babazika. Fwani bwakala ni batu babazika baphangi ba Yozefu bela-bela yi Heboni holo ku Sikemi.

wanzyo mosi wámumonikina, muna nganga yina ya mongu wa Sinayi, muna muleku wa mbawu hana kivunza.

³¹ Mu kumona bwabuna, Moyize wáyituka kikuma kya mbona mesu yina. Amana bwosu kakala bwesuka mu kutala, ndinga ya Pfumu yayukalakana:

³² "Meni yenina Nzambi wa bakhaka baku, Bulahami, Yizaki yi Yakobi". Moyize kuna yi tsula, kalendaku mu kutala.

³³ Pfumu wumuzimbwadi: "Womuna tsabatu^e zaku, mukuma homa haka wutelamiki, mena mafu matoma.

³⁴ Mboni phasi za kanda dyama dyenina mu Ngiphiti, ngyuki bibimu bya bawu, khulumukini ndangu yibahulula. Buthweni awisa, yikútuma ku Ngiphiti."

³⁵ «Moyize yandu básuwangana, mu kuzimbula: "Nati wukuyadikini pfumu yi zusi?", yandi wuna kátuma Nzambi hanga pfumu yi muhuludif, mu lusadisu lwa wanzyo wuna wámulubwakila ha kivunza kya mbawu.

³⁶ Yandi wábalubula, wásala phi biphadi yi bidimbu bya phila yi phila mu tsi ya Ngiphiti, ku yanga dya Kabengi yi mu nganga, mu mvula makumaya.

³⁷ Moyize meni wuna wázimbula kwena bisi Kiseledi: "Nzambi kalúhitika hana kati dya baphangi benu, mbikudi mosi hanga meni.

³⁸ Mu lukutakanu, yandi wákala hakimosi yi wanzyo wuna wakala muzonzila ha mongu wa Sinayi yi bakhaka betu; kátambula ndinga za luzingu ndangu katuhekaza.

³⁹ Bakhaka betu bábwisa kumulemvukila; kaasi bamusuwangana,

yi sunga dya kuvutuka ku Ngiphiti.

⁴⁰ Bazimbudi kwena Loni: "Tuyidikila banzambi bana bakala kwenda ku thwala betu, mukuma Moyize meni wawuna watulubula mu tsi ya Ngiphiti, tuzayiku mana mamubwidi."

⁴¹ Muna bilumbu meni bina, báhala nzambi wa kiteki kya mwana wa ngombi, bámunatina phi mukhayilu wumosi amana báta muginzi yi kihangwa kya moku ma bawu.

⁴² Kaasi Nzambi wábafwila kunda, wábayambula ni bafukamina bihangwa bya ku zilu, bwosu básonika mu mikanda mya bambikudi:

"Kanda dya Kiseledi, kwena meni lwátambika bibulu yi makabu mahika mu mvula makumaya muna nganga?

⁴³ Loni, kaasi sombolu dya nzambi wenu wa kiteki Moloki^h lwázangula yi katumbwa ka nzambi wenu wa kiteki Lefwaniⁱ,

bifwanisu meni bina lwáhala mu kubafukamina.

Ihana ni yisenda ni balunata kyana kuluta mbanza ya Babiloni."

⁴⁴ «Muna nganga, bakhaka betu, bakala yi sombolu dya kimbangi, hanga dina kásongila Nzambi wuna wázonza kwena Moyize ni kayidika, bwosu kifwanisu kina kámona.

⁴⁵ Sombolu meni dina báhanadya kwena bakhaka betu pana balanda ku manima yi Yosuwe bakotisadya muna tsi ya makanda mana kákukwasa Nzambi ku thwala ya bawu. Dyásala hana tii yi kuna tangwa dya Tavidí.

e 7:33 7:33 Nzambi kámusenda Moyize mu kuwomuna tsabatu zandi kikuma kya kuta kimbangi kya luzitu.

f 7:35 7:35 Kitsyeni kámuzonzila Moyize hanga muhuludi, mu kusadila muhowu wumosi yi wuna kázonzila mu khaphu ya 7:27b. Muhowu meni wuna wa muhuludi, wawuna phi kásadila Luka mu mambu matadidi Yesu muna Mukanda wa Luk 24:21. Disongidila ni mutu mosi wubati lubula batu ku mambu ma phasi mu kufuta thalu ya lawu ndangu kabonga kiphwanza kya bawu. Tuzayi, konda keti-keti ni Kitsyeni wámufwanikisa Moyize yi Yesu. Bwosu káhitisa Moyize luzingu lwandi ndangu bisi Kiseledi balubuka mu kihika kya bawu, bwabuna phi kálambula Pfumu Yesu luzingu lwandi mu kulubula batu mu kihika ndangu Nzambi kabahekaku ndola kikuma kya masumu ma bawu.

h 7:43 7:43 Moloki: khumbu ya nzambi wa zilu yi tangwa wuna bakala fukamina kwena bisi Kana yi bisi Fenisi. Muna kati dya sombolu mwakala yi nzambi wa kiteki mosi wuna wakala hanga nzambi wa bawu.

i 7:43 7:43 Katumbwa kabati songila kidimbu kimosi kondilo nzambi wa kiteki wuna bakala nata bisi Kiseledi. Lefwani: khumbu ya katumbwa, yibati songila tsi ya Satudine yina bakala fukamina hanga pfumu kwena bisi Ngiphiti yi bisi Kiseledi bahika.

⁴⁶ Tavidj wámona khenda za Nzambi amana walomba homa hamosi ndangu katungila nzu kikuma kya Nzambi wa Yakobi.

⁴⁷ Kaasi Salomoni wámutungisila nzu.

⁴⁸ Kaasi Kahungu kisiku zingila mu nzu zina bátunga mu moku ma batu. Bwosu kazonza mbikudi:

⁴⁹ "Zilu dyenina kiti kya luyalu lwama, amana mafu menina kidyatilu kya bitambi byama.

Khi nzu lwathúngila, kázimbula Pfumu, holo khi homa pfwani yilémbwila?

⁵⁰ Ka koku dyama ku dyáhanga mana moosu?"

⁵¹ «Benu batu ba mutwa ngolu yi mbundu za matadi yi bizika matu, lwisi bwisa kaka Kitembu Kyatoma! Lwenina hanga bakhaka benu.

⁵² Khi mbikudi bákonda nyokuna bakhaka benu? Báhonda bana batekila samuna kukwisa kwa mutu wa masonga; wuna lwalambudi, buthwena, benu amana lumuhondi.

⁵³ Benu lwatambula mitsiku mina báluheka banzyo kaasi, lwazitisamyoku!»

Lufwa lwa Kitsyeni

⁵⁴ Buna bayuka mambu mana, bafunga khabu yi kukwekisaka menu kikuma kya Kitsyeni.

⁵⁵ Kaasi yandi, wabasa yi Kitembu kyatoma, buna katala ku zilu, wámona khembu ya Nzambi; amana Yesu watelama kuna koku dya kitata dya Nzambi.

⁵⁶ Wuzimbudi: «Mbati mona zilu dya kukangula yi Mwana wa mutu watelema kuna koku dya kitata dya Nzambi.»

⁵⁷ Hanga bakalungi ngolu, baziki matu ma bawu, boosu bamubwidi;

⁵⁸ bámbubulumuna ku phenza ya mbanza amana báyandika kumuta matadi. Bambangi básisa miledi mya bawu kwena ngunza mosi, bakala tela Sawulu ndangu kasimbululakamya.

⁵⁹ Kuna yi kumutimbwalaka matadi, Kitsyeni kakala lombila mu kuzimbula: «Pfumu Yesu, yamba moya wama!»

⁶⁰ Kunima wábwa muna makungulu amana wákalunga: «Pfumu,

wubafutisaku disumu dyadi!» Buna kázimbula bwabuna, watabula.

8

¹ Sawulu wátambwasa ni bamuhonda Kitsyeni.

Sawulu wunyokuni Dibundu

Yandika kilumbu meni kina, báyandika kunyokuna batu mu Dibundu dina dyákala ku Yelusalemi. Bakwikidi boosu bámwangana muna binzunga bya Yuteya yi Samadiya, katula lwesi bathumwa.

² Kaasi batu bakwikama bámuzika Kitsyeni, bawu phi bamudila lawu.

³ Sawulu, yandi, kakala sanda kuzanga Dibundu; kakala kota muna nzu, mu kukwata bakhetu yi bayakala yi kubakotisaka mu boloku.

Fidiphu wusamuni Musamu wa Bukheti mu Samadiya

⁴ Batu bana bámwangana, bakala kwenda muma mwa phila yi phila yi kusamunaka Musamu wa Bukheti wa Ndinga ya Nzambi.

⁵ Fidiphu, yandi wákulunga ku mbanza ya Samadiya, wásamuna kwakuna Kidisitu.

⁶ Milumba-lumba mya batu, bázitama mu kuhinikinaka mana kakala zonga Fidiphu, mu kulonguka yi mu kumona bidimbu bya khumbwa bina kakala sala.

⁷ Mukuma bitembu bya mbi byákala lubuka mwena batu ba lawu yi kukalungaka, amana bakwa khonzu yi babana bawokumuka bákola.

⁸ Kyesi kya lawu kyakala muna mbanza meni yina.

⁹ Tuka thama, mutu mosi wákala muna mbanza meni yina, khumbu yandi Simoni. Kakala nika mikisi; kakala yitwakisa batu ku Samadiya amana yi kuditombulaka,

¹⁰ tukidila kwena bambuta yi kuna baleki, boosu bakala khundakana kwena yandi, yi kuzimbulaka: «Mutu yandu kenina ngolu za Nzambi, zina bisi tela: "Za mukwandi".»

¹¹ Bakala bandakana kwena yandi kikuma kya buna kakala bayitwakisa, tuka thama, ku mikisi myandi.

¹² Kaasi tangwa bakwikila mwena Fidiphu, wuna wakala basamwana Musamu wa Bukheti wa Kipfumu kya Nzambi yi mu khumbu ya Yesu Kidisitu, yi bakhetu yi bayakala batambula mbotika.

¹³ Simoni, yandi-meni wakwikila amana watambula mbotika; kakala tangwa dyosu bela-bela yi Fidiphu amana kakala yituka lawu kikuma kya bidimbu bya khumbwa yi biphadi bya mbuta bina byakala hangama.

¹⁴ Bathumwa bana bakala ku Yelusalemi, tangwa bayuka ni bisi Samadiya batambwasiya ndinga ya Nzambi, hanga babahitiki Phetelu yi Yowani.

¹⁵ Phetelu yi Yowani buna batula kwena bawu, balombila kikuma kya bawu ndangu batambula Kitembu Kyatoma.

¹⁶ Mukuma yandu-yandu kabwilaku kedi keti mosi hana kati dya bawu; batambula lwesi mbotika mu khumbu ya Pfumu Yesu.

¹⁷ Hanga Phetelu yi Yowani wubasi moku, amana batambula Kitembu Kyatoma.

¹⁸ Tangwa kamonu Simoni ni Kitembu kihanami kwena bakhidisitu, mu kusya kwa moku kwena bathumwa, kahanga wubanatini sunga dya mbongu

¹⁹ amana wuzimbudi: «Phekeni bawu hamu meni dyadi, ndangu kwena bana yisya moku, batambula Kitembu Kyatoma.»

²⁰ Kaasi Phetelu wumuzimbwadi: «Mbongu zaku zazingana kumosi yi ngeyi meni, kikuma wubanzi ni wufwani kusumba kabu dya Nzambi yi mbongu!

²¹ Weku keti homa, keti muswa mu dyambu dyadi dyenina haha, mukuma mbundu yaku yeku yasungama ku thwala ya Nzambi.

²² Talulula hika dibanza dyaku dya mbi amana lombila Pfumu ndangu, yukani kazola, kalolula sunga dyaku dina dya mbi dyenina ku mbundu yaku.

²³ Mukuma meni mboni ni ngeyi wenina wabasa yi mbundu ya kiphala amana wenina muhika wa masumu.»

²⁴ Hanga Simoni wuzimbudi kwena Phetelu yi Yowani: «Bokwadilenu Pfumu kikuma kya meni, ndangu, muna mana luzimbudini, dimbwilaku keti dyambu dimosi.»

²⁵ Ku manima ma kuta kimbangi yi kulonga ndinga ya Pfumu, bavutuka ku Yelusalemi, mu kusamuna Musamu wa Bukheti muna mahata ma lawu ma Samadiya.

Fidiphu yi mwisi Etsyophi

²⁶ Wanzo mosi wa Pfumu wazimbula kwena Fidiphu: «Telama amana wenda ku banda, muna nzila yina yakulumuka tuka ku Yelusalemi yi kuna Ngaza.» Nzila meni yina bisiyoku lutila lawu.

²⁷ Buna kayuka bwabuna, Phidiphu watelama amana wenda. Muna nzila, watundakana mutu mosi, mwisi Etsyophi, mutu meni wuna, yandi wakala pfumu wa mbuta, wisi sweka phi mbongu yi bima byosu bya Kandasi pfumu wa mukhetu wa Etsyophi; hana khaku kedi batundakana yi Fidiphu, katekila kwisa ku Yelusalemi kikuma kya kufukamina Nzambi,

²⁸ amana kakala vutuka ku nzu yandi, wazakala hana thandu ya mutukumbila wa phunda, yikutangaka mukanda wa mbikudi Yesaya.

²⁹ Kitembu Kyatoma wazimbudi kwena Fidiphu: «Bwesuka amana watundakana yi mutukumbila wa phunda wuna.»

³⁰ Fidiphu wenda thinu amana wamuyuka mwisi Etsyophi buna kakala tanga mukanda wa mbikudi Yesaya. Yandi wumuzimbwadi: «Wubati bakisa mana wubati tanga?»

³¹ Yandi wuvutudi: «Abweti yilenda bakisa, yuka ni heku mutu wathendwadilawa?» Kahanga wumubokwadidi Fidiphu ni kanzan ndangu kazakala kumosi yi yandi.

³² Nzila ya Masonuku kakala tanga, yakala yayi:

«Bakala munata hanga mukoku banati homa hana bisi bakila mbisi,

hanga mwana wa mukoku kisiku meka
ku thwala ya wuna wisi mukulula
mwika.

Kayakudiku keti ndinga.

³³ Muna kulewuka kwandi, bábwisa
kumunungisa.

Nati wálenda mu zonzila kilumbu butuka
dyandi?

Kikuma luzingu lwandi bákatulalwa ha
tsi.»

³⁴ Mwisi Etsyophi wáhyula kwena
Fidiphu: «Yikubokwadidi, nzimbwala
bawu: kikuma kya nati kabati zonzila
mbikudi bwabuna? Kikuma kya yandi
meni ho kikuma kya mutu wahika?»

³⁵ Fidiphu wátambula ndinga amana,
muna nzila meni yayina ya Masonuku,
wáyandika mu kumusamwana Musamu
wa Bukheti wa Yesu.

³⁶ Kinzila-kinzila, bátula homa hamosi
hakala yi mamba, mutu wuna
wázimbula kwena Fidiphu: «Tala mama
mamba; biki bikhwati mu kubotama?» [

³⁷ Fidiphu^a wumuzimbwadini: «Yukani
wakwikila yi mbundu yaku yosu,
wufwani mu kubotama.» Yandi
wuvutudini: «Khwikidini ni Yesu Kidisitu,
Mwana wa Nzambi.»]

³⁸ Wásenda mu kutelamisa,
mutukumbila wa phunda, bakulumuka
bawu bodi muna mamba, Fidiphu yi
mwisi Etsyophi, amana wámubotika.

³⁹ Ha balubuka mu mamba, Kitembu
kya Pfumu kyamutombula Fidiphu.
Mwisi Etsyophi wuna kamumonaku hika,
kahanga wusimbi nzila wenda yi kyesi
kyosu.

⁴⁰ Fidiphu, yandi, wisa monikina mu
mbanza ya Azoti, kakala samuna
Musamu wa Bukheti muna mbanza
zoosu muna kakala luta, yi kuna katudila
ku Sezale.

9

Sawulu wubalumuni mbundu
(Mhb 22:6-16; 26:12-18)

¹ Muna tangwa meni dina, Sawulu
kakalaku lembwa mu kuheyisa

balonguki ba Pfumu. Wenda kwena
mbuta wa banganga Nzambi,

² amana wámulomba mikanda kikuma
kya nzu za kimvuka za Bayuta muna
mbanza ya Tamasi, kinga kawanakwa
ndambu ya batu, bayakala holoni
bakhetu, bana bakala landa nzila ya
Pfumu, kamana bakwata amana
kabanata ku Yelusalemi.

³ Buna kakala muna nzila ya Tamasi,
hana wekatula bela-bela yi mbanza meni
yina, muna kithulumukina, mutsyenzya
wumosi wátuka ku zilu, wákenzula hosu
hana kákala yandi.

⁴ Wábwa ha tsi amana wáyuka ndinga
yimosi yakala muzimbwala: «Sawulu,
Sawulu, biki wubati ngyangisila?»

⁵ Yandi wávutula: «Nati wenina,
Pfumu?» Yandi wuvutudi: «Meni, yenina
Yesu wuna wubati yangisa.

⁶ Kaasi telama, kota muna mbanza
amana bakúzimbwala buna wufwani mu
kuhanga.»

⁷ Batu bana kakala kangala bawu,
bátelama konda kuyakula; bakala yuka
ndinga kaasi bakalaku mona mutu.

⁸ Sawulu wávumbuka mu mafu,
mbatanana kákala ku mesu watemuna,
kakalaku mona keti kima. Hanga
bamusimbi kuna koku, bámunata ku
mbanza Tamasi.

⁹ Kananga bilumbu bitatu konda
kumona, konda kudya keti kunwa kima.

¹⁰ Kinga kuna Tamasi kwákala yi
mulonguki mosi khumbu yandi Ananiya.
Pfumu kámulubwakila muna mbona
mesu amana kamuzimbwala: «Ananiya!»
Yandi wávutula: «Awu meni, Pfumu.»

¹¹ Pfumu wumuzimbwadi: «Ndawenda
muna mukhidi wuna bisi tela ni
Wasingama, amana sanda muna nzu ya
Yutasi, mutu mosi, khumbu yandi
Sawulu mwisi Talasi. Mukuma mu
kulombila kenina

¹² amana kámoniki muna mbona mesu,
mutu mosi khumbu yandi Ananiya
wákota amana wámuthetika moku
ndangu kamona hika.»

¹³ Ananiya wávutula: «A Pfumu, batu

^a 8:37 8:37 Ndambu ya mikanda mina mya theti yáyika nzila yayi ya 37.»

balawu yíyuka kuzonzila mutu wuna, bánzimbwala mbi yosu yina káhanga kwena batu ba Nzambi baku kuna Yelusalemi.

¹⁴ Amana kisini kwaku yi muswa wa bambuta ba banganga Nzambi mu kukwata batu boosu bana batéla khumbu yaku.»

¹⁵ Kaasi Pfumu wumuzimbwadi: «Awenda, mukuma, mutu wuna, yimusodi hanga kilekwa mu kunata khumbu yama kwena makanda, kwena bakyamvu yi kwena bisi Kiseledi.

¹⁶ Yimúsongila meni-meni moosu mana kafwani kunyokwakina mu khumbu yama.»

¹⁷ Hanga Ananiya wendi, wákota muna nzu, wámusya moku amana wázimbula: «Phangi wama Sawulu, Pfumu Yesu, wuna wukulubwakidiki mu nzila yina wukakwisilaka, káthumini ndangu wamona hika, amana wabasa yi Kitembu Kyatoma.»

¹⁸ Muna mbala mosi, mwábwa, muna mesu mandi, bima hanga bibalaka, amana wáyandulula mu kumona. Wátelama, wátambula phi mbotika.

¹⁹ Amana ku manima ma kubotama, wádyá, wávutwakila phi ngolu.

Malongi ma Sawulu ku Tamasi

Sawulu wánanga hika ndambu ya bilumbu kumosi yi balonguki bana bakala ku Tamasi.

²⁰ Amana muna mbala mosi wándika mu kusamuna muna nzu za kimvuka za Bayuta ni Yesu kenina Mwana wa Nzambi.

²¹ Boosu bana bakala muyuka, báyituka, bakala zimbula: «Ka yandi ku wuna wakala nyokuna batu, ku Yelusalemi, bana bakala tela khumbu yina? Amana, kisiku haka kikuma kya kubakwata amana kabanata ku thwala ya bambuta ba banganga Nzambi?»

²² Kaasi Sawulu, yandi, hamu dyámulutakana kuluta Bayuta bana bakala zingila ku Tamasi kikuma bamonaku kima kya kumuvutwala, kakala basongila yi ngolu ni Yesu kenina Kidisitu.

²³ Kunima ya ndambu ya bilumbu, Bayuta báyukana mu kumuhondisa,

²⁴ hanga Sawulu yandi bamulukisi mu kifwandu kya bawu. Phipha, mwini, bawu bakala kengila mwelu myosu mina bakala kotila yi kulubwakila ku mbanza ndangu balenga muhondisila Sawulu.

²⁵ Kaasi, muna phipha, balonguki bandi bámusya mu kitunga amana bámukulumuna yi kuna phenza ya kibaka kya luphangu.

Sawulu ku Yelusalemi

²⁶ Buna katula ku Yelusalemi, Sawulu kameka kukota mu ndonga ya balonguki, kaasi boosu bweya bakala bwawu kikuma kya yandi, kikuma bákwikilaku ni yandi phi mu kyedika mulonguki kakala.

²⁷ Hanga Balanabasi wumubongi, wámunata kwena bathumwa amana wabatendwala buna kamona, Sawulu, Pfumu muna nzila yi mana kámuzimbwala Pfumu. Wubatendwadi hika phila yina kalongila yi tsikiningi yosu malongi mu khumbu ya Yesu, ku Tamasi.

²⁸ Tukidila tangwa meni dina, Sawulu kakala kwenda yi kuvutuka ku Yelusalemi kumosi yi bawu mu kulonga yi tsikiningi khumbu ya Pfumu.

²⁹ Kakala solula phi yi bayuta bana bakala zonza ndinga ya ngeleti, kufindaka phaka yi bawu; kaasi bawu bakala sanda ni bamuhondisa.

³⁰ Baphangi buna bayuka bwabuna, bámusindikila yi kuna Sezale amana bámuhitika ku Talasi.

³¹ Dibundu mu ngemba dyákala mu Yuteya dyosu, mu Ngadidi yi mu Samadiya; dyakala tungama yi kuzingila mu bweya bwa Pfumu amana dyakala vula mu lusadisulwa Kitembu Kyatoma.

Kubeluka kwa Eneyi

³² Phetelu yandi kakala kangala mu binzunga byosu. Kilumbu kimosi, wákulumuka phi kwena bakwikidi bana bakala ku mbanza ya Dita.

³³ Káwana kwakuna mutu mosi, khumbu yandi Eneyi, wakala

walandalala hana thangi tukidila mvula nana mukuma kikata kakala.

³⁴ Phetelu wumuzimbwadi: «Eneyi, Yesu Kidisitu wukubeludi! Telama amana yidika ngeyi-meni thangi yaku.» Muna mbala mosi, wátelama.

³⁵ Boosu bana bákala ku Dita yi Salo bámona amana bábalumuna mbundu za bawu kwena Pfumu.

Tabita wuvutuki mu luzingu

³⁶ Mulonguki wa mukhetu mosi wakala ku Zophe, khumbu yandi Tabita, disongidila: «Tolukasi,» disongidila: «tsetsi». Kakala sala mihangu mya mboti lawu yi lusadisu kwena baphutu.

³⁷ Muna bilumbu meni bina, kahanga wubedi amana wufini. Ku nima kusukula lutu lwandi, basikulalwa kuna mwanza wa ku zilu dya nzu.

³⁸ Balonguki ba ku Zophe, bwosu báyuka ni Phetelu ku Dita kenina, dyenina bela-bela yi Zophe, hanga batumini batu bodi benda mubokwadila bwabu: «Wuzingidilaku mu kukwenda kwena betu.»

³⁹ Phetelu wátelama amana wenda yi bawu. Buna kátula, bámuzanzisa yi kuna mwanza wa ku zilu. Bafwidi boosu babwesuka kwena yandi mu kudila; bakala musongila miledi yi mizaka mina kakala tunga Tolukasi tangwa kákala kumosi yi bawu.

⁴⁰ Phetelu wálubula batu boosu, kunima wafukama amana wálombila. Ku nima wabaluka kuna kwakala lutu amana wuzonzi: «Tabita telama!» Hanga mukhetu wutemuni mesu, amana buna kamona Phetelu, wasikuka.

⁴¹ Yandi wámulambwala koku amana wámutelamisa. Ku manima watela bakwikidi yi bafwidi, wabasongila yandi, Tabita, yi moya.

⁴² Tsangu záyalangana mu Zophe dyosu, batu lawu phi bákwikila mwena Pfumu.

⁴³ Wanangakwa hika kuna Zophe ndambu ya bilumbu, kwena mutu mosi, Simoni muyidiki wa mikanda mya bambisi.

10

Nzambi wuzonzi kwena Kodineyi yi Phetelu

¹ Kwákala kuna mbanza ya Sezale, yi mutu mosi khumbu yandi Kodineyi, satudiyoni^a, muna kibuka kina bakala tela: «baphumbulu ba Kitadi.»

² Mutu meni wuna kákala mutu wakwikama. Yandi yi nzu yandi yosu kakala zitisa Nzambi. Kakala hana makabu ma kihomba lawu kikuma kya batu yi kulombilaka Nzambi kosu tangwa.

³ Kilumbu kimosi, muna tangwa dya tatu dya masikidika, hanga mu mbona mesu, kámona wengele. Wanzo mosi wa Nzambi wákota muna nzu yandi amana wumuzimbwadi: «Kodineyi!»

⁴ Yandi wumutadi swii yi kadingu-dingu kamukwati amana wumuzimbwadi: «Biki, Pfumu?» Wanzo wumuvutwadi: «Nzambi wutambudi bisambu byaku yi makabu maku ma kihomba kwena baphutu amana kakuzimbakaniku.

⁵ Buthwena bwabu, tuma bayakala kuna Zophe amana mutedisa mutu mosi, Simoni, bisi tela: Phetelu.

⁶ Yandi kuna nzu ya Simoni mukwawu, muyidiki wa mikanda mya bambisi, kisi nimba, nzu yandi yenina ku kabeta ka yanga.»

⁷ Buna kenda wanzo wuna wámuzonzisa, Kodineyi wátuma basadi bandi bodi yi phumbulu mosi wuna wakakala zitisa Nzambi hana kati dya baphumbulu bana bakala bela-bela yi yandi.

⁸ Buna kabamenika moosu, wábatuma ku Zophe.

⁹ Kilumbu kyalanda, bwosu bákala muna nzila amana bátula bela-bela yi mbanza, Phetelu wázanza hana mudilu wa nzu, mu kati kya mwini, kikuma kya kulombila.

¹⁰ Wayuka nzala amana wásanda kadya. Buna bakala mulambila bima, wámona mbona mesu.

^a 10:1 10:1 Satudiyoni disongidila ni pfumu wuna wakala twadisa baphumbulu khama ba Loma

¹¹ Kámona zilu dyakanguka amana kima kimosi hanga kitemba kyambuta kya muledi, kyakala tuluka, bázitikila mu tsongi ya, amana kyáthetama yi hana tsi.

¹² Amana mwamuna, mwákala yi bambisi ba malu maya boosu, yi bina bisi landanda mu mafu yi banuni ba ku zilu.

¹³ Ndinga mosi yimuzimbwadi: «Telama, Phetelu, honda amana wadya!»

¹⁴ Amana Phetelu wuzimbudi: «Loni, Pfumu, khaku kedi ndya kima kya khengu, keti kya mukuku.»

¹⁵ Ndinga yáyukalakana hika mu mbala ya zodi: «Kina kasemisi Nzambi, ngeyi wumonakyoku mvindu.»

¹⁶ Bwabuna bwásalama mbala tatu, kunima kitemba kyátombuka ku zilu.

¹⁷ Phetelu, mabanza mámuvwalangana, wáyandika mu kudihyula keti biki disongidila dya mbona mesu yina kámona. Kutala, batu bana bátuma kwena Kodineyi, bakala hyula nzu ya Simoni, bátula muna mwelu.

¹⁸ Hanga bátela amana báhyula: «Kwaku kisi nimba, Simoni wuna bisi tela Phetelu»

¹⁹ Phetelu buna kakala banza hika mbona mesu yina, Kitembu Kyatoma wámuzimbwala: «Tala batu batatu babati kusanda.»

²⁰ Telama, tuluka amana awenda yi bawu konda keti-keti, mukuma meni yibatumi.»

²¹ Phetelu wátuluka amana wábazimbwala batu bana: «Meni yandu lubati sanda. Biki lwisidi haka?»

²² Bavutula: «Satudiyo Kodineyi, wututumi. Mutu walungila, kisi zitisa Nzambi. Amana kanda dyosu dya Bayuta dyisi mutambwasa. Wanzyo mosi watoma kámuzimbwadiki ni kakutedisa kuna nzu yandi ndangu kayuka buna wenina bwawu mu kumuzimbwala.»

²³ Phetelu wabakotisa amana wábayamba phipha meni yana.

Kilumbu kyalanda, wásimba nzila amana wenda hakimosi yi bawu. Baphangi bahika ba ku Zophe benda basindikila.

²⁴ Kilumbu kyalanda, Phetelu wátula ku Sezale. Kodineyi kakala bahingila amana wátedisa kuna nzu yandi biwutu byandi yi banduku bandi.

²⁵ Buna kátula Phetelu, Kodineyi wenda mukhikila, wábwa muna malu mandi amana wámufukamina.

²⁶ Kaasi Phetelu kamutelamisa, mu kuzimbula: «Telama, mukuma meni phi mutu yenina hanga ngeyi.»

²⁷ Kuna yi kuyambilaka yi yandi, wákota amana káwana lawu dya batu bana bisa khokana.

²⁸ Kabazimbwala: «Luzayi ni mitsiku myetu myisiku tambwasa ni Muyuta mosi kadikasa yi munzenza kondilo kukota mu nzu yandi. Kaasi Nzambi kátsongidiki ni pfwaniku yimona mutu hanga wuna wakonda lunga kondilo wakuhunga.

²⁹ Yihana ni tangwa lutumiki mutu mu kuthela, yisiki konda tendu. Nzodi yizaya keti kikuma kya biki luthedisidiki.»

³⁰ Kodineyi wuzimbudi: «Bilumbu bitatu kedi bilutini tukidila buna yikala lombila kuna nzu yama, muna tangwa dya tatu dya masikidika, muna mbala mosi, kutala mutu mosi yi miledi mya katoki myakala kedyamina, wuthelamini kuna thwala,

³¹ amana wunzimbwadini: "Kodineyi, Nzambi wutambudi lombilu lwaku yi makabu maku ma kihomba kwena baphutu.

³² Tuma mutu kuna Zophe mu kutedisa Simoni wuna bisi tela Phetelu. Yandi kisi nimba muna nzu ya Simoni, muyidiki wa mikanda mya bambisi, kuna kabeta ka yanga dya mbuta."

³³ Muna mbala mosi, yikutumini bayakala bamosi, amana wutambwasi mu kukwisa. Buthwena bwabu, ku thwala ya Nzambi thwenina betu boosu, kikuma kya kuyuka moosu mamana kakulongikidi Pfumu mu kutuzimbwala.»

Malongi ma Phetelu kwena Kodineyi

³⁴ Phetelu wátambula ndinga amana wuzimbudi: «Mu kyedika, mbakudi ni Nzambi kisiku yekula.

³⁵ Kaasi muna kanda dyosu, wuna wisi muzitisa yi kusadila masonga, kisi mutambwasa.

³⁶ Kahitika ndinga kwena bisi Kiseledi, mu kubasamwana Musamu wa Bukheti wa ngemba mu nzila ya Yesu Kidisitu, yandi wenina Pfumu wa boosu.

³⁷ Benu, luzayi mana mábwa mu Yuteya dyosu, tukidila ku luyandiku muna Ngadidi, kunima mbotika yina kásamuna Yowani.

³⁸ Luzayi buna káfwebula Nzambi ngolu za Kitembu Kyatoma kwena Yesu mwisi Nazaleti. Mwosu muna kakala hita, kakala hanga makheti yi kubuka boosu bana bákala mu kihika kya kiphidi-mutu, mukuma Nzambi kákala kumosi yi yandi.

³⁹ Amana betu, thwenina bambangi ba mambu moosu mana káhanga mu tsi ya Bayuta yi kuna Yelusalemi. Wuna bahonda mu kumukhoka hana kitakani.

⁴⁰ Kaasi, Nzambi wamufutumuna mu kilumbu kya tatu; yandi wamulubula ndangu bamumona,

⁴¹ heku ni kwena kanda dyosu, kaasi kwena bambangi bana katekila sola Nzambi yi kwena betu bana twádyá amana twánwa kumosi yi yandi ku manima ma kufutumuka kwandi ha kati dya bafwa.

⁴² Amana wátutuma mu kusamuna kwena kanda yi kuta kimbangi ni yandi wuna katekila sola Nzambi zusi dya batu bana bisi zinga yi bana bafwa.

⁴³ Bambikudi boosu bisi ta kimbangi ni wosu wuna wukwikidi mwena yandi, muna khumbu yandi, wutambudi ndoluka ya masumu.»

Baphani batambudini Kitembu Kyatoma

⁴⁴ Buna kakala zonza Phetelu bwabuna, Kitembu Kyatoma kyábakulumukina batu boosu bana bakala hinikina Ndinga yandi.

⁴⁵ Bakwikidi boosu ba bayuta bana bísá kumosi yi Phetelu, báytuka lawu mu kumona kabu dya Kitembu Kyatoma kukulumuka kwena baphani.

⁴⁶ Mukuma bakala bayuka batu bana mu kuzonza mu ndinga zina bakondi

zaya, yi kuzatulaka kineni kya Nzambi. Hanga Phetelu wuzonzi:

⁴⁷ «Tufwani mu kukandikisa mbotika kwena batu bana, bawu batu batambudi Kitembu Kyatoma hanga betu?»

⁴⁸ Wásenda ni babotika mu khumbu ya Yesu Kidisitu. Hanga bamulombi ni kananga hika ndambu ya bilumbu kwakuna.

11

Meni dya Phetelu ku Yelusalemi

¹ Bathumwa yi baphangi bana bakala mu Yuteya báyuka ni baphani, bawu phi bátambudiki ndinga ya Nzambi.

² Buna kátombuka Phetelu ku Yelusalemi, bakwikidi ba bayuta báyandika mu kumuyumanisa:

³ mu kuzimbula: «Wúkotiki mu nzu ya batu bana bakonda yotisa amana wúdiki homa hamosi yi bawu!»

⁴ Hanga Phetelu wuyandiki mu kubatendwadila yi tsikiningi mana máluta. Wubazimbwadi:

⁵ «Meni, ku mbanza ya Zophe yikadi mu kulombila, tangwa mbonikini mbona mesu: kima kimosi kyakala kulumuka, hanga kitemba kyambuta kya muledi, kyakuzitikila muna tsongi ya, kyakala kulumuka tukidila ku zilu amana kyisi yi hana yíkala meni.

⁶ Mu kusimbululakya, mboni ni hákala yi bambisi ba malu maya ba ha tsi yi bambisi ba mu musitu yi bana bisi landanda yi banuni ba ku zilu.

⁷ Kunima ngyuki ndinga mosi yánzimbwala: "Telama, Phetelu, honda amana dya!"

⁸ Hanga mvutudi: "Yilendaku, Pfumu, khaku kedi mukota kima kyasumuka, keti kya tsiku muna munwa wama."

⁹ Mu mbala yazodi, ndinga yátuka tukidila ku zilu yinzimbwadi: "Kina kasemisi Nzambi, ngeyi wumonakyoku mvindu."

¹⁰ Bwabuna bwásalama mbala tatu, ku manima byosu byávutuka ku zilu.

¹¹ Muna tangwa meni dina, bayakala bamosi batatu bana báthumina ku

Sezale, bátula hana thwala ya nzu yina twákala.

¹² Kitembu kinzimbwadi ni yenda yi bawu konda keti-keti. Baphangi basambanu baba lubati mona benda tsindikila, amana twakota muna nzu ya mutu meni wuna.

¹³ Yandu-yandu wátumenika buna kámonika wanzyo muna nzu yandi, mu kuzimbula: "Tuma mutu kuna Zophe, kenda mutela Simoni wuna bisi tela Phetelu,

¹⁴ Yandi wakúzimbwala ndinga mwena zina wahúlwakila, ngeyi yi nzu yaku yosu."

¹⁵ Buna yíyandika mu kuzonza, Kitembu Kyatoma kikulumukini, kwena bawu bwosu kyakulumuka kwena betu ku luyandiku.

¹⁶ Hanga ngyubuki ndinga yina kázonza Pfumu: "Yowani kabotika yi mamba, kaasi benu, lwatámbula mbotika ya Kitembu Kyatoma."

¹⁷ Amana yuka ni Nzambi kabahangila kabu dimosi yi betu kikuma kya buna twákwikila mwena Pfumu Yesu Kidisitu. Nati yenina meni mu kukakidila Nzambi?»

¹⁸ Kunima kuyuka bwabuna, bádibata amana bámuzatula Nzambi, mu kuzimbula: «Nzambi wahana phi kwena Baphani tsobuka ya bikalulu yina yisi nata ku luzingu lwa mukwandi.»

Dibundu dya ku Atyoki

¹⁹ Bana bámwangalakana kikuma kiwayi kina kyákala kunima lufwa lwa Kitsyeni, báhitila ku Fenisi, ku Siphe yi ku Atyoki, kaasi bakalaku longa batu bahika, kwena Bayuta lwesi.

²⁰ Kinga, hana kati dya bawu, hákala yi bakwikidi bahika bisi Siphe yi bisi Sileni, bisa ku Atyoki amana bakala zonzila kwena baphani ba ndinga ya ngeleti yi kusamuna Musamu wa Bukheti wa Pfumu Yesu^a.

²¹ Koku dya Pfumu dyákala kumosi yi bawu, amana batu balawu bákwikila,

bábalula phi mbundu za bawu kwena Pfumu.

²² Musamu wátula kwena Dibundu dya Yelusalemi. Amana bátuma Balanabasi ndangu katula yi kuna Atyosi.

²³ Mu kutula kwandi, buna kámona mamboti ma Nzambi, wásangwala lawu, wábaheka kikesa boosu ndangu bakangama kwena Nzambi yi mbundu yimosi.

²⁴ Mukuma kákala mutu wa bukheti, wabasa yi Kitembu Kyatoma yi lukwikilu. Hanga mulumba-lumba wa batu balawu bákhundakana kwena Pfumu.

²⁵ Kunima, wénda sanda Sawulu ku Tadisi.

²⁶ Kunima dya kumusengumuna, wámunata ku Atyosi. Banangi kwakuna mvula muthu, mu kuwaphama mu lukutakanu lwa Dibundu amana bakala longa mulumba-lumba wa batu balawu. Balonguki, ku Atyosi bá bongilaya khumbu ya bakidisitu, mu mbala ya theti.

²⁷ Muna bilumbu meni bina, bambikudi bamosi bakulumuka tukidila ku Yelusalemi yi kuna Atyosi.

²⁸ Mosi hana kati dya bawu, khumbu yandi Hakabusi, kátelama amana wásamuna mu ngolu za Kitembu Kyatoma ni nzala ya lawu yakóta mu tsi yosu ya bisi Loma. Nzala yákota, muna tangwa dina kákala Koloti pfumu wa mbuta wa mbanza.

²⁹ Hanga balonguki babongi dibanza dya kuhitika lusadis, kosu mutu muna kitesu kya kuvwa kwandi, kwena baphangi bana bakala zingila ku Yuteya.

³⁰ Bwabuna bahanga amana báhitikalwa kwena bambuta ba dibundu mu nzila ya Balanabasi yi Sawulu.

12

Lufwa lwa Zyaki yi boloku dya Phetelu

^a 11:20 11:20 Bakwikidi bahika ba bayuta bana bakonda butukila ku Kiseledi báyandika mu kuzonzila Yesu kwena baphani. Sileni yákala mbanza ya mbuta ya kinzunga kya Sileni, kuna londi dya Afwika. Baphani lawu bakala muna tsi meni yina bakala tuka bakwikidi ba bayuta.

¹ Muna tangwa meni dina, kyamvu Eloti^a wáyandika kuyangisa ndambu ya baphangi ba Dibundu.

² Kamuhondisa Zyaki phangi wa Yowani ku mbedi ya phoku.

³ Mu kumona ni mambu mana mábasephidisa Bayuta, wabonga dibanza dya kumukwatisa phi Phetelu. Máluta mu tangwa dya mukinzi wa mapha makonda muvimbu.

⁴ Kunima dya kumukwata yi kumukotisa mu boloku, wámulambula mu moku ma bibuka biya bya baphumbulu ndangu bamukengilaka. Yandi yi mabanza ma kumusambisa ha mesu ma batu ku manima ma mukinzi wa Phaki.

⁵ Amana Phetelu kákala wakukwata muna boloku kaasi dibundu dyakala lombila Nzambi, kikuma kya yandi konda kulembwa.

Kukutumuka kwa Phetelu mu boloku

⁶ Muna phipha, kinga Eloti kákala yi sunga dya kamusambisa mu mwini, ku mesu ma batu, Phetelu wakukasa mu miyololu myodi, wanimba hana kati dya baphumbulu bodi. Ku mwelu batsinzidi bamosi bakala tanikina boloku.

⁷ Muna mbala mosi, wanzyo wa Pfumu wísa, mitsyenzya mikenzudi suku. Wanzyo mosi wámutokamisa Phetelu mu kumutekula muna luhati ndangu kamutokamisa, amana wumuzimbwadi: «Telama tswatsu!» Miyololu myáwongumuka mu moku mandi.

⁸ Wanzyo wámuzimbwala: «Vwata mukaba waku amana zitika tsabatu zaku.» Phetelu wusadi bwabuna, ku manima Wanzyo wumuzimbwadi: «Vwata muzaka waku amana ndanda.»

⁹ Phetelu walubuka mu kumulanda. Kakalaku zaya ni lusadisulwa wanzyo lwa kyedika lwakala; kábanza ni mbona mesu.

¹⁰ Buna baluta mukanzu watheti yi wazodi, bátula ku mwelu wa bisengu wuna walubwakila ku mbanza. Wadikangwakila wawu-meni kuna thwala ya bawu, balubuka amana bakala phusana muna balabala dimosi, kutala, wanzyo wutoti.

¹¹ Buna kadibakisa, Phetelu wuzimbudi: «Buthwena, nzayi ni mu kyedika Pfumu wutumiki wanzyo wandi amana wundubudi ku moku ma Eloti yi mu moosu mana bakanzodilaka bayuta.»

¹² Tangwa kábakula, wénda ku nzu ya Madiya ngudi wa Yowani wuna bakala tela ni Malaku. Kwakuna bakutakanina ndambu ya lawu ya batu yi kulombilaka.

¹³ Tangwa kákhokwatila ku mwelu wa luphangu, musadi wa mukhetu mosi khumbu yandi Lodi wabwesuka mu kuhinikina.

¹⁴ Buna kabakula ndinga ya Phetelu, sangu-sangu, konda kuyafulula, watakula thinu mu kusamuna ni Phetelu mu mwelu wa luphangu kenina.

¹⁵ Bamuzimbwadini: «Ngeyi wu kilawu!» Kaasi yandi kakala sidingisa ni bwa kyedika. Bawu bakala zimbula: «Wuna wanzyo wandi.»^b

¹⁶ Kuna phi Phetelu yi kukhokwatilaka. Báyafulula amana bayituka lawu mu kumumona.

¹⁷ Phetelu wásongila kidimbu kuna koku dyandi ni badibata, wabamenika buna kámulubula Pfumu mu boloku amana wuzimbudi: «Menikenubwa kwena Zyaki^d yi kwena baphangi.» Kunima walubuka, amana wénda kuma kwahika.

¹⁸ Tangwa kwakhyela kuma, baphumbulu tsula yabakwata: bekadihyula keti biki byámubwila Phetelu.

¹⁹ Eloti wátuma ni bamusanda, kaasi kámumonaku. Kabafungwasisa batsinzidi, amana wahana nzila ni

^a 12:1 12:1 Kyamvu Eloti kenina Eloti Angidipha watheti, wuna wakala mutekulu wa Eloti wuna bázonzila mu mukanda wa Luka 1:5. Pfumu wa mbanza Kodiwusi wámutombula "kyamvu" amana wámuheka muswa wa kuyala mu ndambu yambuta ya Kiseledi. ^b 12:15 12:15 Ndambu ya Bayuta bana bakala muna tangwa meni dina bakala zayila ni Nzambi wahana wanzyo mosi kwena kanda dyandi kikuma kya kutaninadya, amana wanzyo káfwana kamonikaka mu kimutu, kafwananaka yi wuna wumuvwini. Bakwikidi bana bábanza ngatu ni wanzyo wa Phetelu kisa bazimbwala ni Phetelu wufwi kedi. ^d 12:17 12:17 Zyaki yandu kenina phangi wa yakala wa Pfumu.

babazunduna mutwa. Kunima, wákulumuka ku Yuteya ndangu kenda ku Sezale kuna kánangina ndambu ya bilumbu.

Lufwa lwa Eloti

²⁰ Eloti mu kimbeni kákala yi bisi Tidi yi bisi Sitoni. Kaasi bawu báyükana mu kwenda mutala amana bisa. Batundakana yi Balasitusi tsinzidi wa mwanza wa kyamvu, ndangu kabasadisa amana balomba ngemba mukuma madya ma bawu makala tuka ku tsi yina ya kyamvu.

²¹ Báyükana, kilumbu kimosi amana Eloti wávwata mukonzu wandi, wázakala hana kiti kya luyalu, wáyandika mu kuzonza ku thwala ya batu boosu,

²² batu bakala mutsikisa mu kukalunga: «Yeku ndinga ya mutu kaasi yina ya nzambi mosi!»

²³ Kaasi muna tangwa medina, wanzyo mosi wa Pfumu wámubeta, kikuma kahanaku lukumu kwena Nzambi, hanga bamudi kwena mimvidya amana wáfwa.

²⁴ Kaasi ndinga ya Nzambi yámwangana amana yáyalangana.

²⁵ Balanabasi yi Sawulu, kunima kulungisa kisalu kya bawu ku Yelusalemi, bávutuka, bámunata Yowani wuna bakala tela ni Malaku.

13

Balanabasi yi Sawulu babatumi mu kitambu

¹ Muna Dibundu dina dyákala ku Atyosi, mwákala yi bambikudi yi balongi bwosu: Balanabasi, Simeyoni wuna bakala tela Kaphindi, Lukyusi mwisi Sileni, Manayena wuna wakola kumosi yi Eloti^a wuna wakala yala ku Ngadidi yi Sawulu.

² Muna tangwa dina bakala zatula Pfumu yi kuzila madya, Kitembu Kyatoma wuzimbudini: «Ngyekwalenu Balanabasi yi Sawulu kikuma kya kisalu kina yíbatedila.»

³ Hanga ku manima ma kuzila madya yi kulombila, babasya moku amana babasula ni benda.

Balanabasi yi Sawulu ku Siphe

⁴ Disongidila, bawu bátuma kwena Kitembu Kyatoma, bákulumuka ku Selesi; amana kwakuna, bakota mu masuwa ndangu benda ku zawala dya Siphele.

⁵ Buna bátula ku Salamini, básamuna ndinga ya Nzambi muna nzu za kimvuka za Bayuta. Bakala yi Yowani-Malaku wuna wákala waphamu dya bawu.

⁶ Kunima dya kulabuka zawala dyosu yi kuna Phafwosi, bawana nganga-ngombu mosi, Muyuta mosi khumbu yandi Badi-Yesu wakala dimonikisa hanga mbikudi.

⁷ Kakala zingila mu mukumbu wa pfumu wa zawala Seluyusi Phawulusi, mutu mosi wa mayedi. Yandi wátedisa Balanabasi yi Sawulu, mu kusanda kayuka Ndinga ya Nzambi.

⁸ Kaasi nganga-ngombu Edimasi (bwosu buna bakala mutela mu ngeleti), kakala batendisa amana kakala sanda mu kumuhukumuna pfumu wa zawala mu lukwikilu.

⁹ Hanga Sawulu (wuna bisi tela hika Pholu), wábasa yi Kitembu Kyatoma, wámutala Edimasi

¹⁰ amana wuzimbudi: «Ngeyi mutu yandu wabasa yi bukamvi yi mayedi mambi, mwana wa kiphidi-mutu, mbeni wa masonga! Wayambulaku kuzanga nzila za bukheti za Pfumu?

¹¹ Buthwena, koku dya Pfumu dyakúzyatula ngeyi: wakítuka phofu, amana mu tangwa dimosi, wamónaku hika mwini wa tangwa.» Muna tangwa meni dina, phipha yámubwila, wáyandika mu kubabata ndangu kasanda mutu wamúsimba.

¹² Tangwa kamona, pfumu wa zawala mana mabwa, wákwikila, wáyuka tsambu lawu kikuma kya malongi ma Pfumu.

Pholu yi Balanabasi ku Atyosi wa Phisidi

^a **13:1 13:1** Yandu-yandu kákala Eloti Atiphasi wuna wásenda kwena phumbulu mosi mu kumuhonda Yowani Mubotiki (Luk 9:7-9)

¹³ Pholu yi banduku bandi bákota mu masuwa ma Phafosi, béndá phi ku mbanza ya Pheleze dya Phafidiya.

Yowani-Malaku yandi wádihambula yi bawu amana wáwutuka ku Yelusalemi.

¹⁴ Tuka ku mbanza Pheleze, balanda nzila ya bawu amana bátula ku Atyosi wa Phisidi. Kilumbu kya sabata, bákota mu nzu ya kimvuka ya Bayuta amana bázakala.

¹⁵ Ku manima ma kutanga Mitsiku yi Bambikudi mu ndinga ya ngolu, bapfumu ba nzu ya kimvuka ya Bayuta bátuma benda bazimbwala: «Baphangi, yukani ndinga lwenina yawu kikuma kya kusyamisa batu, zonzenu.»

¹⁶ Pholu wátelama, wusongidi kidimbu ku koku amana wuzimbudi: «Bisi Kiseledi yi benu lwisi muzitisa Nzambi, yukenu!

¹⁷ Nzambi wa kikanda kyaki, Nzambi wá Kiseledi kásola batata betu amana wavudisa kikanda mu tangwa dina kyákala mu kinzenza ku tsi ya Ngiphiti, kunima wálubulakya mu ngolu za koku dyandi.

¹⁸ Wábadisa kitesu kya mvula makumaya muna nganga.

¹⁹ Amana ku manima kuzilula makanda tsambwadi muna tsi ya Kanana, wábaheka tsi ya bawu hanga kimvwama

²⁰ moosu mana másalama mu kitesu kya mvula khama ya yi makumatanu.

«Ku manima ma bwabuna, wábaheka bazusi tii yi kuna tangwa dya mbikudi Samwela.

²¹ Ku manima, balomba kyamvu, Nzambi wábaheka Sawulu, mwana Kisi, wuna wábayala mu mvula makumaya. Mukwa kikanda kya Benzyame kákala.

²² Ku manima ma kumukatula, wábasodila kyamvu Tavidí ndangu kakala pfumu wa bawu. Wáta kimbangi kikuma kya yandi: "Yimusodi Tavidí mwana wa Yese: mutu yandu wufwanani yi mabanza mama, kalúngisa bwosu buna nzodi."

²³ Muna kikanda kyandi, Nzambi, muna lusilu lwandi kátedisila Yesu hanga muhuludi kikuma kya Kiseledi.

²⁴ Ku thwala kukwisa kwandi, Yowani wábekitila kikuma kya mbotika ya tsobuka ya bikalulu ya kanda dyosu dya Kiseledi.

²⁵ Amana Yowani buna kákala manisa kisalu kyandi, kakala zimbula: "Kwena benu, nati yenina meni? Meni yenabwoku! Ku manima ma meni kabati kwisila wuna yiléndaku mu kutumuna tsabatu zandi."

²⁶ «Baphangi bama ba kikanda kya Bulahami yi benu lwisi muzitisa Nzambi, Musamu wa luhulusu wuna, kwena betu báhitikawa.

²⁷ Mukuma, bisi Yelusalemi yi bapfumu ba bawu bámubakulaku Yesu, bábakisaku phi ndinga za bambikudi zina bisi tanga mu kosu kilumbu kya sabata. Kaasi balungisaza mu kumusambisa.

²⁸ Mbatanana bakonda mona kikuma kya kumuzengila lufwa, balomba kwena Philatu ni kamuhondisa.

²⁹ Ku manima ma kulungisa moosu mana básonika mu Masonuku kikuma kya yandi, bamukulumuna ha kitakani amana bámuzesa muna mazyamu.

³⁰ Kaasi Nzambi wámufutumuna ha kati dya bafwa.

³¹ Kádimonikisa bilumbu bya lawu kwena bana bámusindikila tuka ku Ngadidi yi kuna Yelusalemi, amana buthwena bákítuka bambangi bandi ku thwala ya bisi Kiseledi.

³² Amana betu, tulusamwani Musamu wa Bukheti wawu: lusilu luna kásila kwena batata betu,

³³ Nzambi wulungisima buthwena kikuma kya betu bana ba bawu, mu kufutumuna Yesu. Bwosu buna básonika mu mukanda wazodi wa mikunga:

"Wenina Mwana wama, meni, khituki tata waku lelu.

³⁴ Nzambi kázimbula: kamúfutumuna ku bafwa ndangu kavutukaku hika mu bivundisila. Bwabuna kázonzila: "Yilúheka bima byatoma bya Tavidí bina bilungini mu lukwikilu."

³⁵ Ihana kázonzila muna mukunga wahika:

"Wayámbwadilaku ni Watoma waku kavundila mu mazyamu."

³⁶ Kinga, ku manima ma kusadisa mu makula mandi bwosu buna kázola Nzambi; Tavidi wafwa, bamuzika hana kabeta ka batata bandi amana wávunda.

³⁷ Kaasi wuna kafutumuna Nzambi, kávundaku.

³⁸ Zayenubwoku, baphangi bama: mwena yandi bisi lulongila ndoluka ya masumu; muna moosu mana myáfwanaku kululolula mitsiku mya Moyize,

³⁹ muna moosu meni mamana, wosu wuna wukwikidi mwena yandi kakútumuka.

⁴⁰ Disongidila ni kebenu, malubwilaku mana básonika Bambikudi:

⁴¹ "Talenu, benu lwabasa yi kilenza, yitukenu amana totenu!

Mukuma meni, yilúngisa muhangu wumosi muna tangwa dyenu, muhangu wumosi wuna lwakonda kwikila, yuka ni balumenikawa!»

⁴² Mu kulubuka kwa Pholu yi Balanabasi, bábabokwadila mu kuzonzila hika dyambu dina mu kilumbu kya sabata kina kyálanda.

⁴³ Tangwa kyámwangana kimvuka, Bayuta balawu yi baphani bana bakwikila mu malongi ma Bayuta bana bisi kumisa Nzambi, balanda Pholu yi Balanabasi. Baba-baba, muna ngyambila za bawu kumosi yi bawu, bakala basyamisa mu kukangama ku khenda za Nzambi.

⁴⁴ Sabata dina dyálanda, mbanza yosu kwandi bákutakana mu kuyuka ndinga ya Nzambi.

⁴⁵ Mu kumona milumba-lumba mya batu, Bayuta bahika báyuka kiphala; bakala mufindisa phaka Pholu yi ngusi.

⁴⁶ Hanga Pholu yi Balanabasi bakala bazimbwala yi kikumbwala kyosu: «Bwálunga ni baluzimbwalaya, ndinga ya Nzambi, theti kwena benu. Kaasi bwosu lulewudiya amana lumoniki ni lufwaniku

mu kutambula luzingu lwa mvula yi mvula, tubaluki kwetu kwena Baphani.

⁴⁷ Mukuma Pfumu wátuheka muswa wawu:

"Yíkukitula, ngeyi, mwini wa makanda, ndangu, mu lusadisulwa ngeyi, luhulusu lwatula

tii yi muna mwatsukila tsi!"»

⁴⁸ Buna báyuka bwabuna, Baphani básangwala lawu, bázatula Pfumu kikuma kya ndinga yandi. Amana boosu bana káyidika Nzambi kikuma kya luzingu lwa mvula yi mvula bákwikila.

⁴⁹ Ndinga ya Pfumu yámwangana mu mulambu wosu.

⁵⁰ Kaasi Bayuta bábalundika bakhetu ba luzitu bana bakala kumisa Nzambi yi bambuta ba mbanza amana bábasosila munyanga Pholu yi Balanabasi amana bábakukwasa mu mulambu wa bawu.

⁵¹ Bawu, babakhukwamina fusyangeri dya bitambi bya bawu^b amana béndá ku Kikonyumi.

⁵² Kaasi balonguki ba ku Atyoki wa Phisidi, bawu, bábasá yi kyesi yi Kitembu Kyatoma.

14

Pholu yi Balanabasi ku Kikonyumi

¹ Ku Kikonyumi, Pholu yi Balanabasi bakala kota phi mu nzu za kimvuka za Bayuta yi kuzonzilaka mu phila yimosi ni Bayuta balawu yi bisi Ngeleti bákwikila.

² Kaasi Bayuta bana bábwisa mu kukwikila, bakala sanda ni bavwadingisa mbundu za Baphani tii yikuna kuyenguna baphangi.

³ Mbatanana buna, Pholu yi Balanabasi báyika bilumbu bya bawu ku Kikonyumi. Bakala zonga yi kikumbwala kikuma bakala yekamina mwena Pfumu, yandi wuna wakala ta kimbangi kya ndinga ya mamboti mandi mu kuhana bidimbu yi biphadi muna moku ma bawu.

⁴ Muna mbanza, batu bádikabisa; bahika kikuma kya Bayuta, bakwawu kikuma kya bathumwa.

^b 13:51 13:51 Mu kukhukumuna fusyangeri dya bitambi bya bawu, kyákala kidimbu mu kusongila ni batu bana babwisiwa musamu. Mambu mana matadiku hika bamwangi tsangu, kaasi matadi batu meni bana.

⁵ Kaasi bwosu bakala yilama, Baphani yi Bayuta yi bapfumu ba bawu, mu kubanyokuna yi kubahondila ku matadi,

⁶ bawu buna bábakulabwa, bátina ku mbanza ya Lisiti yi Delebi muna nzunga za kinzunga kya Dikawoni.

⁷ Kwakuna, báyandika kulonga Musamu wa Bukheti.

Pholu yi Balanabasi ku Lisiti

⁸ Kwákala, kuna Lisiti, yi mutu mosi wawokumuka malu; tuka lubutuku lwandi, kákangalaku keti mbala mosi. Wazakala kákala.

⁹ Kakala yuka mana kakala zonza Pholu. Yandu-yandu wumutadi amana bwosu kámona ni kákala yi lukwikilu lwalenda mubelula,

¹⁰ hanga wuzimbudi mu ndinga ya ngolu: «Telama, singika bitambi byaku!» Mutu wuna wásotuka amana wáyandika mu kukangala.

¹¹ Bwosu bámona mambu mana kásala Pholu, milumba-lumba mya batu bathuta ndinga amana bázimbula mu ndinga ya bawu ya Dikawonye: «Banzambi bavwati lutu lwa kimutu amana bakulungi kwena betu!»^a

¹² Balanabasi bakala mutela: «Zewusi» amana Pholu: «Helemesi», kikuma yandi wákala ngenzi^b.

¹³ Kikumbu kya nzambi Zewusi kyákala kuna fula dya mbanza amana nganga wa kikumbu mekina, kumosi yi mulumba-lumba wa batu, wánata miluma mya bangombi yi bithundu bya kunenga, kázola ni katambikabya kimenga kwena Pholu yi Balanabasi.

¹⁴ Tangwa báyükabwa bathumwa, Pholu yi Balanabasi, báyata miledi^d mya bawu amana bénda thinu mu mulumba-lumba mu kukalunga:

¹⁵ «Bakwetu, biki lubati hangila bwabuna? Betu phi thwenina batu hanga benu. Yuka ni tubati lusamwana Musamu wa Bukheti, ndangu

lwayambula mambu makonda mupfunu amana lwabaluka kwena Nzambi wa moya wuna wahanga zilu yi tsi yi yanga dya mbuta, yi bima byosu bina bisimwa zingila.

¹⁶ Muna makula máluta, yandi wáhana nzila kwena makanda moosu mu kulanda nzila za bawu-meni.

¹⁷ Kaasi kalembwaku mu kuta kimbangi, mu kuhangaka mambu ma mamboti; mu kulunokisinaka mvula tukidila ku zilu, amana lwisi hela phi bibundu muna tangwa dya byawu, mu kuluhekaka madya yi kyesi kya ku mbundu.»

¹⁸ Mbatanana bakala zonza bwabuna, phasi bámona mu kukandikisa kwena milumba-lumba mya batu mu kubatambikila kimenga.

¹⁹ Kunima, Bayuta bana bátuka ku Atyosi yi ku Kikonyumi bábalongisila milumba-lumba mya batu. Hanga bamutimbwadi matadi Pholu amana bamubulumuna ku phenza ya mbanza, bábanza ni wafwa kákala.

²⁰ Kaasi tangwa bamuzyeta balonguki, wátokama amana wáyutuka mu mbanza. Kilumbu kyalanda, wenda yi Balanabasi ku Delebi.

Kuvutuka ku Atyoki dya Sidya

²¹ Kunima dya kusamuna Musamu wa Bukheti mu mbanza meni yayina yi kuyika balonguki balawu, Pholu yi Balanabasi mu kuvutuka kwa bawu, báhitila ku Lisiti ku Kikonyumi yi ku Atyosi.

²² Bakala syamisa balonguki yi kubaheka kikesa ndangu bazyama mu lukwikilu, mu kuzimbula: «Bulombi kwena betu, twamona kiwayi kya lawu mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi.»

²³ Muna kosu Dibundu, bakala basodila malemba, amana ku manima ma kulombila yi kuzila kudya, bábatambika kwena Pfumu mwena wuna bakala sila lukwikilu lwa bawu.

^a 14:11 14:11 Mu ndinga ya Dikawonye yi muna tsi za hika za ngeleti, mwákala yi mikhenda lawu myakala zonzila banzambi bana bisi kituka batu. ^b 14:12 14:12 Zewusi kenina pfumu wa banzambi ba bisi ngeleti. Bakala mutela phi «tata wa banzambi yi batu» Helemesi kenina ngenzi wa Zewusi. ^d 14:14 14:14 Báyata miledi mya bawu: yina yenina tsadidi ya Bayuta mu kusongila ni khabu bisi yuka tangwa bisi yuka ngusi zina bisi mutukwana Nzambi.

²⁴ Kunima, báhyokila ku Phisidiya amana bátula ku Phafidiya.

²⁵ Ku manima ma kulonga ndinga ya Nzambi ku Phelezi, bákulumuka ku Atadi.

²⁶ Tangwa bákatuka kwakuna, bálabuka ku Atyosi wa Sidiya, kuna babatambikila mu khenda za Nzambi, kikuma kya kisalu kina básala.

²⁷ Buna bátula, bákhundikisa Dibundu amana batendula mambu moosu mana kabasadila Nzambi, yi buna kakangula mwelu wa lukwikilu kwena Baphani.

²⁸ Amana bánanga bilumbu bya lawu kumosi yi balonguki.

15

Kimvuka kya ku Yelusalemi

¹ Ndambu ya batu bana bátuka ku Yuteya, bisa ku Atyosi, bwabu bakala longa kwena baphangi: «Yukani ludyotisiku, bwosu bulombi mu mikuku mya Moyize, lwalendaku huluka.»^a

² Pholu yi Balanabasi batendana lawu yi bawu. Hanga kunima babongi lukanu ni Pholu, Balanabasi yi ndambu ya batu ba bisi Atyosi batombuka ku Yelusalemi, ku thwala ya bathumwa yi malemba ndangu benda zonzila dyambu dina.

³ Dibundu bábaheka bina bakalabyawu mupfunu kikuma kya mu nzila^b. Bwosu bakala hitila mu nzila ya Fenisi yi ya Samadiya, yi kumenikaka buna bábalwamina mbundu Baphani; amana bwakala hana kyesi kya lawu kwena baphangi.

⁴ Mu kutula kwa bawu ku Yelusalemi, bathumwa yi bambuta ba dibundu, bábayamba ku Dibundu amana babatendwala moosu mana kahanga Nzambi mu nzila ya bawu.

⁵ Ndambu ya batu bana bakala mu kibuka kya bafwadisi amana bakituka phi bakwikidi, hanga batelami mu kuzimbula: «Bulungi ni babayotisa bakwikidi bana ba Baphani amana

babatuma ndangu balemvuka mu mitsiku mya Moyize.»

⁶ Bathumwa yi malemba bakutakana ndangu bazonzila dyambu dina.

⁷ Tangwa dya lawu kyábonga kinzonzi. Kunima, Phetelu wátelama amana wubazimbwadi: «Baphangi bama, luzayibwa ni tuka thama, Nzambi wasola ha kati dya benu, ndangu mu munwa wa meni Baphani bayuka ndinga ya Musamu wa Bukheti amana bakwikila.

⁸ Amana Nzambi, yandi wuzayi mbundu, wubatidi kimbangi mu kubaheka Kitembu Kyatoma hanga kwena betu^d;

⁹ kásyaku keti diswaswanu dimosi ha kati kya betu yi bawu, mukuma wasemisa mbundu za bawu mu lukwikilu.

¹⁰ Buthwena bwabu, kikuma kya biki lubati musokila Nzambi mu kubanatisa balonguki zitu dina bakonda lenda bakhaka betu yi betu-betu mu kunata?

¹¹ Thwisi kwikila ni mu khenda za Pfumu Yesu twahulwakila betu yi bawu.»

¹² Kibuka kyosu kyahwena talala, amana bakala hinikina Balanabasi yi Pholu kutendula bidimbu byosu yi biphadi bina kásala Nzambi, mu nzila ya bawu, ha kati dya Baphani.

¹³ Buna bámanisa kuzonza, Zyaki wábonga ndinga, wázonza: «Baphangi, ngyukenu!

¹⁴ Simonie kátendula phila yina kabongila Nzambi, mbala ya theti, hana kati dya makanda, kanda dimosi kikuma kya khumbu yandi.

¹⁵ Ndinga za bambikudi zifwanakani yi mambu meni mamana, bwosu básonika:

¹⁶ "Ku manima ma bwabuna yikwisa hika,

mu kutungulula sombolu dya Tavididi dina dyabwa,

yitélamisadya hika mu kuzangana kwandi,

amana yisúngikadya.

^a 15:1 15:1 Tala muna Lev 12:3 ^b 15:3 15:3 Muna mikanda myahika, básonika ni benda basindikila. Dibundu dyadi babati zonzila haha, dyadina dya Atyosi wa Sidiya. ^d 15:8 15:8 Khaphu ya 10:44; 11:15 ^e 15:14 15:14 Simoni yena khumbu yatheti ya Phetelu (Mth 4:18)

17 Ndangu batu bana basadi balenga sanda Pfumu,
abwabuna, makanda moosu mana menina yi khumbu yama,

18 mamana kázimbula Pfumu, yandi wuna wázayikisa mabanza mandi, tukidila thama."

19 Yihana, meni mboni ni babayangisaku Baphani bana babaluki kwena Nzambi.

20 Kaasi tubasonikinenu: bayambula mu kudyaka mbisi basadidi mu nzila za biteki, bayambula mbongif yi bambisi bana bisi zeka tsingu yi bana ba khengu.

21 Kikuma, tuka makula ma thama, muna kosu mbanza, mwena yi batu bisi tanga mitsiku mya Moyize yi muna kosu sabata muna nzu za kimvuka za Bayuta.»

Mukanda báhitika kwena bakwikidi ba Baphani

22 Hanga bathumwa yi malemba yi Dibundu dyosu bamonibwa mboti mu kusola bayala hana kati dya bawu ndangu benda basindikila Pholu yi Balanabasi ku Atyosi. Yuta wuna bakala tela phi Balasabasi, yi Silasi, batu bakala yi kitya mu kati dya baphangi.

23 Bábaheka mukanda wawu:

«Bathumwa, malemba yi baphangi bahitiki mboti kwena baphangi Baphani bana benina kuna mbanza ya Atyosi, muna Sidiya yi muna Sidisi!

24 Tuyukikini ni ndambu ya batu batukini kwena betu, bana twakondi senda, baluvwadingisiki mabanza amana baluyukisiki kiwayi muna ndinga za bawu.

25 Ihana, dyambu dina twámonidya bukheta betu boosu mu kusola bayakala amana twabahitika kwena benu ha kimosi yi batya betu Balanabasi yi Pholu,

26 bawu bátambika luzingu lwa bawu kikuma kya khumbu ya Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

27 Tuluhitiki Yuta yi Silasi, bawu baluzimbwala ndinga meni zina muna munwa mya bawu.

28 Ihana ni, mboti bwenina kwena Kitembu Kyatoma yi kwena betu-betu ni tuluyekikaku keti kizitu kyahika, kaka mihangu mina miluti mupfunu:

29 kudikenga ku bima bina balambudi kwena biteki yi menga yi bambisi bana ba bithitu, yambulenu kindumba; yuka ni lwazitisa mambu mana mosu, mboti lwahanga. Salenu mboti!»

30 Hanga bawu babasisi amana bakulungi ku Atyosi, kwakuna, bakutikisa kibuka kya bakwikidi amana bahana mukanda.

31 Batangawa amana básangwala kikuma kya kusyamisa kuna.

32 Yuta yi Silasi, bawu meni bakala bambikudi, bahana kikesa kwena baphangi yi kubasyamisa mu ndinga za bawu za lawu .

33 Kunima dya ndambu ya tangwa, baphangi babazodila kuvutuka kwa ngemba kwena bana babahitika. [

34 Kaasi Silasi wámonabwa bukheta mu kusala kuna Atyosi kaasi Yuta wavutuka yandi buhika ku Yelusalemi].^h

35 Pholu yi Balanabasi, bázinga kuna Atyosi, mu kulonga yi kusamuna Musamu wa Bukheta wa ndinga ya Pfumu, kumosi yi batu bakwawu balawu.

Pholu yi Balanabasi badihambudi

36 Kunima ndambu ya bilumbu, Pholu wázimbula kwena Balanabasi: «Tuvutukisa mu kutala baphangi muna mbanza zoosu, muna twasamuna ndinga ya Pfumu, ndangu twazaya keti bweti benina.»

37 Balanabasi kázola ni bamunata Yowani, wuna bakala tela Malaku;

38 Kaasi Pholu kámona ni ka mboti ku banata mutu wuna wabatina kedi tuka ku Phafidiya amana wakonda basindikila mu kisalu kya bawu.

39 Bábanama lawu, ku tsuka badihambula. Balanabasi wámubonga Malaku amana bakota mu masuwa ndangu benda ku Siphe,

f 15:20 15:20 Mbongi zitadidi malongu mana, mitsiku mya bayuta myakala kandisa. (Lev 18:6-23) h 15:34 15:34 Nzila yayi ya 34 yenamwoku mu masonuku mahika mana ma thama.

⁴⁰ Pholu, yandi, wásola Silasi amana benda, ku manima ma kubasya ha moku ma Pfumu, kwena baphangi.

⁴¹ Walutila ku binzunga bya Sidiya yi Sidisi mu kusyamisa Mabundu.

16

Thimoti wusindikidi Pholu yi Silasi

¹ Pholu wátula ku Delebi, kunima wenda ku Disiti. Kinga kwakala kwakuna yi mulonguki mosi khumbu yandi Thimoti; kákala mwana wa Muyuta wa mukhetu mosi wa mukwikidi yi mwisi Ngeleti mosi.

² Baphangi ba bisi Lisiti yi bisi Kikonyumi bakala ta kimbangi kya mboti kikuma kya yandi.

³ Pholu kázola ni kamunata kumosi yi yandi, hanga wumubongi amana wumuyotisi kikuma kya Bayuta ba kinzunga mekyana; kikuma boosu bakala zaya ni tata wandi mwisi Ngeleti^a kákala.

⁴ Muna mbanza zina bakala hitila, bakala samuna mana bázunga^b kwena bathumwa yi bathwadisi kuna Yelusalemi, ndangu balundama.

⁵ Mabundu makala syama mu lukwikilu yi kukolaka kilumbu muna kilumbu.

Pholu bamutedisi ku Masetwani

⁶ Kitembu Kyatoma wabakandisa Pholu yi Silasi mu kulonga Ndinga ya Nzambi mu kinzunga kya Aziya, hanga baluta ku Fizi yi tsi ya Nglati.

⁷ Buna bátula bela-bela yi kinzunga kya Misiya, bámeke mu kukwenda ku kinzunga kya Bitini; kaasi Kitembu kya Yesu kabahekaku nzila.

⁸ Hanga bahitidi ku Misiya amana bákulunga ku mbanza ya Thowasi.

⁹ Muna phipha, Pholu wámona mbona mesu. Mwisi Masetwani mosi wákala hana, watelama, kakala mubokwadila

bwabu: «Luta ku Masetwani, awisa tusadisa!»

¹⁰ Buna kámonina mbona mesu yina, twásanda mu kukwenda ku Masetwani; kikuma twázaya ni Nzambi kátutela ndangu twasamuna Musamu wa Bukheti kwakuna.

Ku Fidiphu, Didya wukwikidi mwena Pfumu

¹¹ Buna twábonga masuwa tukidila ku Thowasi, hanga thwendi mbala mosi yi kuna zawala dya Samothalasi; kilumbu kyalanda thwénda ku mbanza ya Neyaphodisi.

¹² Ha twakatuka kwakuna, thwénda ku Fidiphu; mbanza yimosi, muna kinzunga kyatheti kya Masetwani amana bisi Loma bakalamwa zingila. Twánanga ndambu ya bilumbu kwakuna.

¹³ Mu kilumbu kya sabata, twálubuka mu mwelu wa mbanza, kuna khungu ya mamba mosi, homa hana twakala banzila ni twawana kizika kya lombilu. Twázakala hakana amana twáyambila yi bakhetu bana bisaha kutakana.

¹⁴ Hakala yi mukhetu mosi khumbu yandi Didya; kikhita kya miledi mya thalu kakala sala, mwisi mbanza ya Thiyatidi, kakala kumisa Nzambi. Kakala yuka, amana Pfumu wámukangula mbundu ndangu kadihana mu ndinga za Pholu.

¹⁵ Kunima dya kutambula mbotika yi nzu yandi yosu, wátutedisa kuna nzu yandi, kátubokwadila mu kuzimbula: «Yuka lumoni ni meni yenina wakwikama kwena Pfumu, alwisenu ku nzu yama amana zakalenu kwakuna.» Amana wátubokwadila ndangu twatambwasa.

Pholu yi Silasi mu boloku

¹⁶ Bwana twákala kwenda ha kizika kya lombilu, musadi wa mukhetu mosi wakala yi mukisi wa nyoka^d, wakala

^a **16:3 16:3** Mu mitsiku mya bayuta, bana babutuki mwena bangudi ba bayuta, babana lwesi benina Bayuta. Bulungi ni bana ba bayakala babakotisa mukhanda. Kaasi bwákalaku buna kikuma kya Thimoti. ^b **16:4 16:4** Lukanu meni luna mu khufi bázonzilalwa lawu muna kisyati kina bátumbula muna khaphu ya 15:23-29. ^d **16:16 16:16** Mukisi wawu wa nyoka, bakalawa sadila kwena mutu wosu wuna wákala yi hamu dya kutekila zonza mambu mana makwisa ku thwala. Kikuma kya bakidisitu, mukisi wa nyoka, bakalawa bongila hanga kitembu kyambi.

mutuma mu kubikula mana mabwa ku thwala, muna phila meni yina, mwamuna bapfumu bandi bakala bongila mbongu, hanga wututundakani.

¹⁷ Wayandika mu kutulanda, betu yi Pholu, yi kukalungaka: "Batu baba benina basadi ba Nzambi wa phungu! Babati lulonga nzila ya luhulusu!"

¹⁸ Bwosu kakala sala bwabuna bilumbu bya lawu, ku tsuka, Pholu wávwalangana, amana wábaluka mu kuzonza kwena kitembu kina: «Mu khumbu ya Yesu Kidisitu, yikuheki muswa ni wálubuka mu lutu lwa mukhetu yandi!» Amana kyalubuka muna tangwa medina.

¹⁹ Buna bamona ni kivuvu kya bawu bakala bongila mbongu kitotini, hanga bapfumu ba mwana mukhetu wuna babakwati Pholu yi Silasi amana bababulumuni hana mbasi, kuna thwala ya bapfumu ba mbanza.

²⁰ Babasongidi kwena bazusi ba Loma amana bazimbudi: «Batu baba babati kotisa mvwalangani mu mbanza yetu. Bayuta benina,

²¹ amana babati longa mikuku mya pha mina batulombiku keti mu ku tambwasa, keti kusadila kwena betu thwenina bisi Loma.»

²² Mulumba-lumba wa batu phi wábabalukila. Hanga bazusi babawomwasi miledi amana bahani muswa ni babadiphula mafimbu.

²³ Ku manima ma kubadiphula lawu dya mafimbu, bábatimbula mu boloku, balombi kwena tsinzidi ni kabatalaka mboti-mboti.

²⁴ Buna kabonga muswa wuna, wábakotisa mu suku dina dyákala kuna tsuka ya boloku amana wábakotisa malu muna phophu.

²⁵ Muna kisuku, Pholu yi Silasi bakala lombila yi kuyimbila kikuma kya kuzatula Nzambi; batu bahika ba boloku bakala bayuka.

²⁶ Muna mbala mosi, mafu máningana ngolu, mipfundila mya boloku

myáningana. Muna tangwa meni dina, mwelu myosu mya batu ba boloku myákanguka, amana misinga myosu myátabuka.

²⁷ Tsinzidi wátokama, amana buna kámona ni mwelu mya boloku mya kukangula, wáhola mbedi ya phoku yandi; kázola ni kadihonda, kikuma kákabanza ni bakwa boloku bátina.

²⁸ Kaasi Pholu wákalunga: «Wudihekaku phasi! Hatwenina betu boosu!»

²⁹ Hanga tsinzidi wulombi mwinda, wákota thinu amana wábwa kuna thwala ya Pholu yi Silasi, kuna yi kutekitaka.

³⁰ Wabanata ku nzila amana wuzimbudi: «A bapfumu, biki pfwani yihanga ndangu yihuluka?»

³¹ Bamuvutwadini: «Kwikila mwena Pfumu Yesu, wahuluka ngeyi yi nzu yaku.»

³² Bámulonga ndinga ya Pfumu, yi kwena boosu bana bakala mu nzu yandi.

³³ Muna tangwa meni dina, muna phipha, wábabonga yandi meni amana wásukula phuta za bawu. Wátambula mbotika, yandi yi boosu bana bakala mu nzu yandie.

³⁴ Wábatombula ku nzu yandi, wábaheka bima bya kudya amana wásephila kumosi yi nzu yandi yosu kikuma kya buna bakwikila mwena Nzambi.

³⁵ Tangwa kwakhya kuma, bazusi ba Loma bátuma basuta benda zimbula kwena tsinzidi: «Bayambwadila batu bana.»

³⁶ Tsinzidi wátudisa muluwa kwena Pholu mu kuzimbula: «Bazusi bazimbudi ni balubula; buthwena, lubukenu amana lwenda mu ngemba.»

³⁷ Kaasi Pholu kabavutwala bwabu: «Ku manima ma kutubetisa fimbu mu mesu ma batu, konda kutusambisa, betu batu thwena bakwa mbedi ya Loma! Batutimbudi mu boloku. Amana buthwena, bazodi ni batukula mu kitsweki? Loni! Bisa tulubula bawu

^e 16:33 16:33 Phila mosi yi mana básonika mu nzila ya 15 ya khaphu meni dyadi, yi muna khaphu ya 18:8. Disongidila ni wátambula mbotika yandi yi batu bana bakala mu nzu yandi. ^f 16:37 16:37 Mitsiku mya bisi Loma myakala bwisisa kwena bazusi mu kubetisa fimbu kwena bana ba mbedi. Khaphu ya 22:25-29; 23:27.

meni!»

³⁸ Basuta banata ndinga zina kwena bazusi ba Loma, bawu, bweya bwabakwata mu kuyuka ni bisi mbedi ya Loma bakala.

³⁹ Bisa babokwadila amana babasula, yi kubalombaka ni bakatuka mu mbanza.

⁴⁰ Tangwa balubuka mu boloku, Pholu yi Silasi, benda ku nzu ya Didya. Buna babamona, babasyamisa baphangi amana benda.

17

Pholu yi Silasi ku Tesalonika

¹ Kunima kulutila mu nzila ya Afiphodisi yi Apholoniya, batula ku Tesalonika kuna kwakala nzu ya kimvuka ya Bayuta.

² Pholu wenda kwakuna, bwosu buna kayikana. Kitesu kya masabata matatu kakala zonzila, kumosi yi bawu, mambu mana matadidi Masonuku,

³ kakalama babangwamina mu kusongila ni Kidisitu kafwana kunyokuka amana kafutumuka ha kati dya bafwa. Wuzimbudini: «Yesu wuna yibati lusamwana, yandi wuna Kidisitu.»

⁴ Ndambu ya bayuta hana kati dya bawu batambwasama amana bakhundakana kwena Pholu yi Silasi. Phila mosi yi bisi Ngeleti balawu bana bakala kumisa Nzambi yi bakhetu bahika ba luzitu.

⁵ Kaasi Bayuta bayuka kiphala, babonga ndambu ya bayakala bambi, bana bisi telama muna balabala, hanga balubudi mathata muna kibuka yi mvwalangani muna mbanza. Benda kuna nzu ya Yasoni mu kusanda Pholu yi Silasi ndangu babanata ku mesu ma batu.

⁶ Kaasi babawanaku; hanga babanati Yasoni yi ndambu ya baphangi bahika bakala hana ku thwala ya bazusi ba mbanza, amana bayandika kukalunga: «Batu baba bavwadingisini tsi yosu, buthwena, batudi haka!

⁷ Amana Yasoni wubayambiki kuna nzu yandi! Boosu babati sala mambu mafwananiku yi mitsiku mya Khayisala,

mukuma babati zimbula ni henina yi kyamvu wahika, Yesu!»

⁸ Ndinga meni zina zibavwadingisi mulumba-lumba wa batu yi bazusi ba mbanza.

⁹ Kunima dya kubafutisa mbongu, Yasoni yi batu bahika, babayambwadila.

Pholu yi Silasi ku Bele

¹⁰ Buna yabwa phipha, hanga baphangi babahitiki Pholu yi Silasi ku Bele. Mu kutula kwa bawu, benda ku nzu ya kimvuka ya Bayuta.

¹¹ Baba-baba bakala yi tsambu ya kubayamba kuluta bana bakala ku Tesalonika; bayambaya Ndinga ya Nzambi yi luzolu lwa mboti mu kulongukaka kosu kilumbu Masonuku, ndangu bazaya yukani mambu mana babati balonga ma kyedika menina.

¹² Balawu hana kati dya bawu, bakituka bakwikidi. Phila mosi yi bisi Ngeleti ba bakhetu ba luzitu yi bayakala balawu.

¹³ Kaasi tangwa bayuka, Bayuta ba ku Tesalonika, ni Pholu kabati samuna hika ndinga ya Nzambi ku Bele, bisa hika kwakuna, ndangu bavwadingisa milumba-lumba mya batu.

¹⁴ Hanga baphangi bamuhitika Pholu ku sabu dya yanga dya mbuta; kaasi Silasi yi Thimoti basala kuna Bele.

¹⁵ Bana bakala munata Pholu, benda yandi yi kuna Ateni, kunima dya kuvutuka kwa bawu ku Bele, batu meni babana bisa yi muswa wuna kabaheka Pholu kikuma kya Silasi yi Thimoti ndangu bamulanda tswalu.

Pholu ku Ateni

¹⁶ Muna tangwa medina, Pholu kakala bahingila Silasi yi Thimoti kuna Ateni, kamona ni mbanza yina yabasa yi banzambi ba biteki, hanga wuyuki phasi lawu ku mbundu.

¹⁷ Kakala solula yi Bayuta yi bana bakala kumisa Nzambi mu nzu ya kimvuka ya Bayuta, amana kosu kilumbu, kakala solula yi bana kakala wana mu mazandu.

¹⁸ Ndambu ya batu ba mayedi ba ephikidiye yi ba sitoyisye^a bayandika mu kuyambila yi yandi. Bahika bakala zimbula: «Biki disongidila dya malokosi mama?» Bakwawu bazimbudi: «Ngatu mulongi mosi wa banzambi ba banzenza wubati longa.» Mukuma Pholu kakala samuna Musamu wa Bukheti wa Yesu yi wuna wa lufutumuku^b.

¹⁹ Hanga bamubongi, bamunati ku Ayelophazi^d amana bamuzimbwadini: «Fwani twazaya keti khi mawu malongi mapha mana wubati zonzila?»

²⁰ Mukuma mambu ma kuyituka wubati zonzila mu matu ma betu. Tuzodi twazaya thendula ya mawu.»

²¹ Kikuma, bisi Ateni yi banzenza bana bakala zingila ha kati dya bawu bakala lutisa tangwa dya bawu dyosu mu kumenika holo kuyuka mambu mana mapha.

²² Pholu wátelama hana kati dya Ayelophazi, wuzimbudi: «Bisi Ateni, mboni ni batu ba kinzambi lwenina muna mambu moosu.

²³ Kikuma mu kuluta khadikini, mboni bima byenu bya bisambu, amana mboni phi yi mesa ma kimenga básonika bwabu: "Kwena nzambi wuna kazayakaniku." Disongidila ni lwisi mufukamina konda kumuzaya, yandi wuna mbati lusamwana meni.

²⁴ Nzambi wuna wáhanga tsi yi byosu bina byeninamwa, yandi wenina Pfumu wa zilu yi wa tsi, kisiku zingila mu nzu za Nzambi zina bátungila mu moku ma batu;

²⁵ bisiku muheka bima bituki mu moku ma batu, hanga wuna wisi konda kima, yandi wisi baheka luzingu kwena boosu,

mwela yi bima byosu.

²⁶ Muna nzila ya mutu mosi^e kahangila makanda moosu ma batu, baba bisi zingila mu tsi yosu, amana wáyidika matangwa yi muma muna bafwani kuzingila,

²⁷ ndangu bamusanda Nzambi, ngatu bafwani kumumona mu kubabata. Kinga yandi kisiku kala kyana yi mosi yi mosi wa betu.

²⁸ Mukuma: "Mwena yandi thwisi zingila, thwisi ninganina amana thwenina; Bwabuna bázim-bula phi ndambu ya basoniki benu:

"Betu phi thwenina khuna ya yandif."

²⁹ Yukani kikanda kya Nzambi thwenina, twalendaku banza ni bunzambi bwenina hanga wolu, hanga ndisu holo hanga matadi mana bisi hala kwena batu yi mabanza ma kimutu.

³⁰ Kaasi Nzambi, kisiku tala hika tangwa dina dya kukonda mazaya, buthwena, kabati tela batu boosu, muma mwosu, ndangu basoba bikalulu^h.

³¹ Kikuma wásya kilumbu kina kasám-bisa tsi ya batu yosu mu masonga; mu nzila ya mutu wuna kásola, amana wáhana kambangu kwena batu boosu, mu kumufutumuna ha kati dya bafwa!»

³² Buna báyuka kuzonzila lufutumuku lwa bafwa, bahika bámuseya, bakwawu bazimbudi: «Mbala yahika nana twayúka mambu mana.»

³³ Bwabuna kalubukila Pholu ha kati dya bawu.

³⁴ Mbatanana buna, ndambu ya batu bahika, bákhundakana kwena yandi amana bákituka bakwikidi. Muna kati dya bawu, mwakala yi Tenisi, mukwa

^a 17:18 17:18 Bisi kibuka kya Ephikidiye (wáfwa tukidila mvula 270 ku thwala Yesu Kidisitu) Bawu bakala longa ni Nzambi kena mwoku holo Nzambi kisi kuhanga kima mu luzingu lwa batu. Amana kisi hana mupfunu wa lawu ku mambu matadidi byesi. Sitoyisye: Kenina mutu wuna wisi landa malongi ma mutu wa ngangu Zeno (340-265 ku thwala lubutuku lwa Yesu Kidisitu (Isa-adi-Masi). Basitoyisye bisi hana mupfunu wa lawu ku mambu mamboti muna kosu dyambu.) ^b 17:18 17:18 Yesu yi lufutumuku: batu bana bakala muhinikina Pholu bakala bongila muhowu wawu wa ngeleti, wutadidi lufutumuku, hanga nzambi mosi wa mukhetu wuna balunga kukhundikisa kwena Yesu.

^d 17:19 17:19 Mongu wa kimvuka kyambuta: mongu wa ku Ateni, kuna kyakala kutakanina kimvuka kyambuta kya mbanza. Khumbu ya kimvuka meni yasala bwabuna keti buna bisikwoku kutanina hika.

^e 17:26 17:26 Mu nzila ya mutu mosi: Atamu (Kuy 1:28). ^f 17:28 17:28 Pholu kabati zonzila basoniki ba bisi ngeleti kikuma kya kumusola Nzambi hanga kisina kya luzingu lwa kimutu. ^h 17:30 17:30 Kusoba kwa bikalulu: muma mwahika básonika ni kusoba kwa khadidi holo kubalumuna mbundu.

kibuka kya Ayelophazi, yi ngudi mosi khumbu yandi Tamadiya yi batu bahika.

18

Pholu ku Khoditu

¹ Ku manima ma bwabuna, Pholu wakatuka ku Ateni, wenda ku Khoditua.

² Kawana kwakuna, Muyuta mosi khumbu yandi Akilasi, mwisi kizunga kya Photib, wisi tula nana tukidila ku Kitadi yi mukhetu wandi Phisikila, kikuma Kodi kahaha muswa ni Bayuta boosu bakatuka ku Loma. Hanga Pholu wendi kuna bakala;

³ bwosu kakala sala kisalu kimosi yi bawu, wazakala kuna nzu ya bawu mu kusala kisalu: bakala bayidiki ba masombolu.

⁴ Kosu sabata, kakala bonga ndinga muna nzu ya kimvuka ya Bayuta amana kakala sanda mu kukwikisa Bayuta yi bisi Ngeleti.

⁵ Kaasi buna bakulumuka, Silasi yi Thimoti tukidila ku Masetwani, Pholu wadihana kimakulu mu kulonga Ndinga ya Nzambi; kakala tendula kwena Bayuta ni Yesu kenina Kidisitu.

⁶ Kaasi bwosu bakala bwisa Bayuta malongi mandi yi kumutukwanaka, wakhukumuna miledi^d myandi amana wabazimbwala: «Menga menu makala hana thandu ya mutwa myenu! Meni mathadiku! Buthwena bwabu, yikwenda kwena Baphani.»

⁷ Wakatuka kuna amana wenda ku nzu ya mutu mosi, khumbu yandi Titiyusi Yusitusi, wakala kumisa Nzambi, nzu yandi yakala hana kabeta ka nzu ya kimvuka ya Bayuta.

⁸ Khisiphusi, pfumu wa nzu ya kimvuka ya Bayuta, wawkwila mwena Pfumu yi nzu yandi yosu. Amana bisi Khoditu lawu bana bakala yuka, bawkwila amana babotama.

⁹ Muna phipha mosi, Pfumu kamulubwakila Pholu mu mbona mesu, wumuzimbwadi: «Yukaku bweya! Zonzaka, wudibataku,

¹⁰ mukuma meni yenina kumosi yi ngeyi. Ka mutu ku wakuhanga kima, kikuma batu balawu yenina bawu mu mbanza yayi.»

¹¹ Kananga kwakuna, mvula mosi yi ngonda sambanu hana kati dya bawu, mu kulonga ndinga ya Nzambi.

¹² Muna tangwa dina kakala Kadiyoni, pfumu wa Loma kuna kinzunga kya Akayi, Bayuta bakutakana, babonga lukanu lwa mbi kikuma kya Pholu amana bamunata ku nganda ya bazusi,

¹³ bazimbudi: «Mutu yandu, kabati kwikisa batu ndangu bakumisaka Nzambi muna phila yina milombidiku mitsiku.»

¹⁴ Pholu, buna kazola katambula ndinga, Kadiyoni wazimbula kwena Bayuta: «Wadi ni mutsiku kakuludi kondilo dyambu dyahika diluti kitesu, wadi yiluyukidi buna bufwani, benu Bayuta.

¹⁵ Kaasi hadyena dyambu ditadi mihowu, khumbu yi mitsiku mya benu-benu, mana matadi benu-benu. Meni, nzodiku kukala zusi dya mambu mana!»

¹⁶ Hanga wubakudi ku nganda ya bazusi.

¹⁷ Hanga boosu bamukwati Sositeni, pfumu wa nzu ya kimvuka ya Bayuta, amana bayandika kumubeta hana thwala ya nganda ya bazusi, konda bwamuheka phasi Kadiyoni.

Pholu vutuki ku Atyosi

¹⁸ Pholu wazakala hika kwakuna ndambu ya bilumbu. Kunima, wabasisa baphangi amana wakota mu masuwa ndangu kenda ku Sidiya, kumosi yi Phisila yi Akilasi. Wadikulula tsuki ku

^a 18:1 18:1 Khoditu yakala mbanza ya theti ya kinzunga kya Akayi. Mbanza yimosi yakala yi lawu dya batu, yazayakana lawu kikuma kya busafu. ^b 18:2 18:2 Photi kyakala kinzunga kimosi kuna londi dya tsi ya kinzunga kya Aziya, muna kabeta ka yanga dya Kaphindi. ^d 18:6 18:6 Pholu wakhukumuna miledi myandi: bwena phila mosi yi kukhukumuna fusyangen dya bitambi (khaphu ya 13:51).

mutwa, kuna Sakhe, mukuma lusilu kásila.

¹⁹ Tangwa bátula ku Efesu, yandi wábasisa Phisila yi Akilasi. Wenda ku nzu ya kimvuka ya Bayuta amana wáyambila yi Bayuta.

²⁰ Bámulomba ni kánanga hika ndambu ya bilumbu kwakuna; kaasi yandi kazolaku.

²¹ Wábasisa mu kuzimbula: «Yikwisa vutuka kwena benu, yukani Nzambi kazolabwa.» Tukidila ku Efesu, wákota mu masuwa.

²² Amana ha kátula, ku Sezale katulukila, wátombuka theti ku Yelusalemi ndangu kahana mboti ku Dibundu^e, kunima wákulunga ku Atyosi.

²³ Ku manima ma ndambu ya tangwa, wénda amana wáhyokila mu nzila ya Ngalati yi Fizi, mu kusyamisa balonguki boosu.

Apholosi ku Efeso, yi ku Khoditu

²⁴ Kinga Muyuta mosi, khumbu yandi Apholosi, mwisi Alekizandi, nganzi wa mbuta kákala amana wátoma zaya mambu matadidi Masonuku, wátula kuna Efesu.

²⁵ Yandi, nzila ya pfumu bámulonga, yi ngolu mu kitembu, amana kakala longa yi tsikiningi mambu matadidi Yesu, kaasi mbotika ya Yowani lwesi kázaya.

²⁶ Kákala zonga yi tsikiningi yosu muna nzu ya kimvuka ya Bayuta. Ku manima ma kumuyuka, Phisila yi Akilasi bámubonga mu kwenda musongila mboti-mboti nzila ya Nzambi.

²⁷ Bwosu kakanina mu kuhyokila ku Akayi, baphangi bámuheka kikesa amana bábasonikina balonguki ndangu bamuyamba mboti-mboti. Mu kutula kwandi kuna, mupfunu wa lawu kákala kwena bana bákituka bakwikidi mu khenda za Nzambi,

²⁸ mukuma, kakala batungulula, Bayuta, yi ngolu zoosu hana mesu ma

batu, yi kubasongila muna nzila ya Masonuku ni Yesu kenina Kidisitu.

19

Pholu ku Efeso

¹ Tangwa kákala Apholosi ku khoditu, Pholu walutila ku kinzunga kya myongu, wákulumuka yi kuna Efesu. Káwana kwakuna ndambu ya balonguki,

² amana wubayufudi: «Lwátambula Kitembu Kyatoma tangwa lwákituka bakwikidi?» Bawu bamuvutwadini: «Khaku kedi tuyuka kuzonzila Kitembu Kyatoma».

³ Yandi wábayufula hika: «Amana khi mbotika lwatambula?» Bawu bamuvutwadini: «Mbotika ya Yowani.»

⁴ Hanga Pholu wuzimbudi: «Yowani kábotika mbotika mosi ya kubalumuna mbundu, kakala zimbula kwena batu ni bakwikila mwena wuna wakala kwisa ku manima ma yandi, disongidila ni Yesu^a.»

⁵ Muna ndinga meni zina, bátambula mbotika mu khumbu ya Pfumu Yesu.

⁶ Pholu wábathetika moku, amana Kitembu Kyatoma wábakulwamukina. Báyandika kuzonga mu ndinga zina zizayakaniku yi kubikuluka mambu mana kakala bazimbwala Nzambi.

⁷ Bayakala bana bakala kitesu kya kumi yi boodi.

⁸ Pholu kakala kwenda ku nzu ya kimvuka ya Bayuta, kwakuna kakala zonzila yi kikumbwala; kitesu kya ngonda tatu kakala zonzila yi kukwikisaka batu bana bakala muyuka mu mana matadidi Kipfumu kya Nzambi.

⁹ Kaasi batu bahika, bwosu babwisa mu kuyuka yi mu kukwikila. Bakala lewula Nzila yina, mu mesu ma batu boosu. Hanga Pholu wubasisi, wénda yi balonguki ku kabeta, kakala solula yi bawu kosu kilumbu^b muna nzu ya malongi ya Tilanusi.

¹⁰ Bwabuna bwázinga mvula zoodi, mu phila ni batu boosu bakala zingila mu

^e 18:22 18:22 Ndinga ya ngeleti yizonzi lwesi ni "wátombuka ndangu kahana mboti ku dibundu, kaasi bwa kyedika ni fwani dyakala Dibundu dina dya ku Yelusalemi. ^a 19:4 19:4 Mth 3:11; Mlk 1:4, 7-8 kusoba kwa bikalulu, bahika ni kubalumuna kwa mbundu. ^b 19:9 19:9 Masonuku mahika másonika yi tsikiningi ni tukidila tangwa dya 11 yi kuna tangwa dya 16.

kinzunga kya Aziya, keti Bayuta keti bisi Ngeleti, báyuka ndinga ya Pfumu.

Bana ba bayakala ba Sevwa

¹¹ Nzambi kakala sala bidimbu bya kuyituka mu nzila ya Pholu.

¹² Bwabuna bakala kusilaka kwena bambefu miledi kondilo bitemba bina byakala khundakana ku lutu lwandi; bimbefu byákala beluka amana bitembu bya mbi byákala lubuka.

¹³ Ndambu ya Bayuta bakala kwenda muma yi muma bakala meka kukula bitembu bya mbi mwena bana bakala byawu, yi kutumbulaka khumbu ya Pfumu Yesu; yi kuzonzaka: «Yiluheki muswa wa kulubuka mu khumbu ya Yesu wuna kabati longila Pholu!»

¹⁴ Hákala yi bana ba bayakala tsambwadya ba mosi wa bapfumu ba banganga Nzambi ba Bayuta, khumbu yandi Sevwa bakala sala bwabuna,

¹⁵ kaasi kitembu kya mbi kyábavutwala: «Yesu, yimuzayini, nzayi mboti phi keti nani kena Pholu; kaasi benu, banani lwenina?»

¹⁶ Amana mutu wuna wákala yi kitembu kya mbi wubabwidi, ngolu kakala kuluta bawu; watoma babeta boosu, balubuka mu nzu yina, thinu, kikhonga yi phuta muna lutu.

¹⁷ Kindanda kiditi kwena boosu bana bisi zingila ku Efeso, Bayuta yi bisi Ngeleti; bweya bwábakwata boosu amana bazimbudi ni khumbu ya Pfumu Yesu yambuta yenina.

¹⁸ Balawu ha kati dya bana bakituka bakwikidi bakala kwisa mu kufunguna mihangu mya bawu ha mesu ma batu boosu.

¹⁹ Batu balawu bana bakala sadila mikisi, bakala nata mikanda mya bawu amana bayokimya kuna thwala ya batu boosu. Bátanga thalu ya mbongu ya mikanda meni, yákala makumatanu ma mafunda ma bibendi bya mbongu^d.

²⁰ Bwabuna Ndinga ya Pfumu yakala mwanganina yi ngolu.

Mvwalangani ya ku Efeso

²¹ Kunima dya kusalama kwa mambu mana, Pholu wábonga lukanu, lwa kukwenda ku Yelusalemi mu kulutula mu nzila ya Masetwani yi Akayi. Kakala zimbula: «Buna yikatuka kuna, bwalunga ni yitula hika ku Loma.»

²² Kahanga wutumi bodi ba batu bandi bana bakala musadila ku Masetwani, Thimoti yi Elasiti, kaasi yameni wásala ndambu ya tangwa ku kinzunga kya Aziya.

²³ Muna tangwa medina, mvwalangani za lawu zalubuka ku Efeso, kikuma kya Nzila ya Pfumu.

²⁴ Mutu mosi, wakala yidika bima bya phalata, khumbu yandi Temethiyusi^e. Kakala yidika nzu za Nzambi za khunda-khunda za phalata kikuma kya nzambi wa mukhetu, Atedimisi amana mbongu za lawu kyakala balumbwala, yandi yi basadi bana bakala sala kisalu kimosi yi yandi.

²⁵ Kábakhundikisa boosu kumosi yi batu bahika bana bakala sala yandi kisalu kimosi, amana wuzimbudi: «Bakwetu, luzayi ni kimvwama kyetu mu kisalu kyaki kyisi tuka.

²⁶ Kinga lubati mona amana lubati yuka mana mabati hita; ka ku Efeso lwesi ku, kaasi mu kinzunga kya Aziya kyosu, Pholu meni wawuna kákwikisikini mulumba-lumba wa batu mu kuzimbula ni banzambi bana bahadi ku moku ma batu beku banzambi ba kyedika.

²⁷ Mana mafwaniku lwesi kuzanga kisalu kya betu, kaasi mafwani phi kubebisa mambu ma ngolu ku nzu ya nzambi ya nzambi wa mukhetu Atedimisi yi kukulumuna kipfumu kyandi kina bisi fukamina mu kinzunga kya Aziya yi muna tsi yosu ndangu batu bamufukaminaku hika!»

²⁸ Tangwa bayuka bwabuna, khabu zábakwata lawu amana báyandika mu kukalunga: «Wambuta kenina Atedimisi wa bisi Efeso!»

²⁹ Mvalangani yákota muna mbanza yosu. Boosu, mu kimosi, benda ku tsaka

^d 19:19 19:19 Mlk 6:37 ^e 19:24 19:24 Temethiyusi: kenina nzambi wa mukhetu kikuma kya buyanga yi mata wuna wázayakana mu khumbu ya Dyana.

amana babakwata Kayosi yi Adisitadiki, bisi Masetwani bana bisa musindikila Pholu mu nzila amana bababulumuna yi kuna tsaka.

³⁰ Pholu wázola kenda lubuka ku mesu ma mulumba-lumba wa batu kaasi balonguki bamukandisa.

³¹ Amana basadi ba leta bana bakala banduku bandi, bamuhitika ndinga mu kumubokwadila ni kendaku ku tsaka.

³² Bahika bakala kalunga kima kimosi, bakwawu kyahika; kikuma, mvwalangani lawu yakala ha kati dya kibuka. Batu balawu báayaku kikuma kina báwongamina.

³³ Ndambu ya batu, muna kibuka, bámutendwala Alekizande mana makala luta, amana bamulundika ndangu kahyoka ku thwala. Alekizande wáthuta koku ndangu kadikutumuna ku thwala ya kibuka.

³⁴ Kaasi tangwa bámutungulula ni Muyuta kákala, boosu báyandika mu kukalunga mu kimosi, kitesu kya matangwa modi: «Wambuta kenina Atedimisi wa bisi Efeso!»

³⁵ Kaasi musoniki wa pfumu wa mbanza wálenda mu kukandisa mulumba-lumba wa batu amana wuzimbudi: «Bayakala ba ku Efeso, nati wukondi zaya ni mbanza ya Efeso yena tsinzidi wa nzu ya nzambi ya nzambi wa mukhetu Atedimisi yi kiteki kyandi kina kyátuka ku zilu?»

³⁶ Mambu mana, heku mutu wufwani kuketyakisama. Bulungi ni lwalembama amana luhangaku dyambu konda kuyindula.

³⁷ Kikuma, bayakala baba lwisi bawu, basawudiku, batukwaniku phi nzambi ya betu wa mukhetu.

³⁸ Yukani Temethiyusi yi banduku bandi ba kisalu benina yi dyambu dya mutu, bazusi benina, nganda phi yenina, ndangu benda funda!

³⁹ Amana yukani dyambu dyahika lwenina dyawu, mboti lwanatadya ku nganda yina yifwani kuzengadya bwosu

buna milombini mitsiku.

⁴⁰ Kikuma, fwani batufunda ni mavwanga tulubudi kikuma kya mambu mana malutini lelu, mukuma heku kima kibati tuheka muswa wa kukhokama kwaku.»

⁴¹ Kunima kuzonza bwabuna, wámwangakya kibuka kyosu.

20

Kitambu kya Pholu ku Masetwani yi ku Ngelesi

¹ Buna yámanisa mvwalangani, Pholu wátedisa balonguki; kunima dya kubasyamisa, wábaheka mboti ya tsuka ndangu kenda ku Masetwani.

² Buna kálutula muna kinzunga meni kina, wátomasyamisa batu kwakuna, kunima wéndá ku Ngelesi.

³ Kázakala ngonda tatu kwakuna, muna tangwa dina kázola kukota mu masuwa ndangu kalabuka ku Sidiya, wáyuka ni Bayuta bámuksidi kifwandu; amana wábonga lukanu lwa kuvutukila muna nzila ya Masetwani.

⁴ Hákala yi batu benda musindikila^a: Sophatela, mwana Philusi, mwisi Bele, Adisitadiki, Sekundusi mwisi Tesalonika, Kayusi mwisi Telebi, Thimoti, Tisiki yi Thofima bisi Aziya.

⁵ Baba-baba batekila kwenda, amana báthingila kuna Thowasi.

⁶ Kwená betu phi, kunima kilumbu kya mapha makonda muvimbu, twálabuka tukidila ku Fidiphu. Kunima bilumbu bitanu, tubawani kuna Thowasi, kwakuna, twánanga bilumbu tsambwadi.

Kitambu kya tsuka kya Pholu ku Thowasi

⁷ Muna kilumbu kyatheti kya phosa^b, twákala bakutakana muna masikidika kikuma kya kubukuna dipha. Pholu, yandi mutu wákana ni kenda mu kilumbu kyalanda, kakala yambila yi batu bakala mu kimvuka. Amana

^a 20:4 20:4 Muna masonuku mahika, báyika ni yi kuna Aziya (tsi yakhunda ya Aziya) ^b 20:7 20:7 Kikuma kya Bayuta, kilumbu kyákala yandika mu tangwa dya kumi yi nana. Basoniki bahika babati zonzila ni mu "masikidika ma kiphosa"; bahika phi ni mu "masikidika ma lumingu".

wáleyisa kinzonzi tii yi muna kati kya phipha.

⁸ Mwinda mya lawu myákala ku mwanza wa ku zilu kuna twákala bakutakana.

⁹ Kaasi ngunza mosi wákala hana wazakala hana thandu ya nela, khumbu yandi Etiki. Hanga kilu kyamuluku-luku kimukwati muna tangwa dina kakala zonza Pholu; wáhukumuka ku kilu, wátukidila kuna nzu ya tatu ya ku londi, wudilembini hana tsi. Buna benda ni bamuvumbula, bamuwana wufi kedi.

¹⁰ Hanga Pholu wukulumukini, wázenzama hana kákala amana wamuzangula muna moku mandi; kunima wuzimbudi: «Lubangaku! Wamoya kenina!»

¹¹ Tangwa kátombuka, wábukuna dipha kikuma kya kudya, kunima kazonza hika tangwa dya kaleyi yikuna kwakhyela kuma, kunima dya bwana, wenda.

¹² Bamunata ngunza wuna wamoya, bwáhana kikesa kya lawu.

Batukini ku Thowasi, bendi ku Mile

¹³ Kikuma kya betu, hanga thwendi theti mu masuwa yi kuna Asosi, kuna twafwana ni twamubongila Pholu. Yibwana káyidika, kikuma kazola ni kendila mu nzila ya mukhidi.

¹⁴ Buna katuwana ku Asosi, twámukotisa mu masuwa amana thwenda ku Miteleni.

¹⁵ Tuka kwakuna, twákangala mu yanga dya mbuta amana kilumbu kyálanda, twátula ku thwala Kiyo. Kilumbu kyalanda tutudi ku Samosi, amana ha kilumbu kyálanda^d, twátula ku Mile.

¹⁶ Kikuma, Pholu kákana ni kalutila ku kabeta ka Efesu, ndangu kalutisaku tangwa dyakhatu mu Aziya. Tswalu kakala kwenda ndangu katula ku Yelusalemi mu kilumbu kya Phandikoti.

Pholu wuyambidi yi bambuta ba ku Efeso

^d 20:15 20:15 Muna masonuku mahika báyika ni kunima munangu wumosi ku Thoziyoni. Disongidila ni kimvuka kya bakidisitu.

¹⁷ Buna bakála hana Mile, Pholu wátuma ni babatedisa malemba ku Efesu.

¹⁸ Buna bátula kuna kakala yandi, wubazimbwadi: «Luzayibya mboti, benu, bikalulu byama ku thwala ya benu, tangwa dyosu, tuka kilumbu kyatheti, tangwa yidyata mu kinzunga kya Aziya.

¹⁹ Yímusadila Pfumu, mu kudikulumuna, mu matsanga, ha kati dya bimeka bina byándatina bifwandu bya Bayuta.

²⁰ Konda kusweka kima, yílusamwana amana yílulonga moosu mana menina mupfunu, ku thwala ya batu boosu yi muna nzu zenu.

²¹ Yibatendwala Bayuta yi Bangeleki ndangu basoba bikalulu, badihana kwena Nzambi amana bakwikila mwena Pfumu Yesu.

²² Buthwena, meni wakukasa yenina kwena Kitembu, yendi ku Yelusalemi, konda kuzaya mana makwenda mbwila kwakuna.

²³ Kaasi nzayi kwama ni muna kosu mbanza yina, Kitembu kyatoma kisi tekilatsongila ni miyololu yi kiwayi bibati phingila kwakuna.

²⁴ Kaasi meni luzingu lwama luhitiku mupfunu lawu. Kima kingyenina mupfunu lawu kutula yi kuna tsuka ya kisalu kyama yi kiyeka kápheka Pfumu Yesu: mu kuta kimbangi kya Musamu wa Bukheti wa khenda za Nzambi.

²⁵ «Buthwena nzayi mboti ni, meni, lwambonaku hika, benu boosu muna yíhitila mu kulonga Kipfumu kya Nzambi.

²⁶ Ihana ni thambwasibwa lelu kwena benu: wakasemi kwama yenina muna menga ma benu boosu.

²⁷ Mukuma yílusamwana moosu mana kázenga Nzambi, konda kuluswekila kima.

²⁸ Dikengenu benu-benu yi kwena kibuka kya mikoku^e mina káluhekila Kitembu Kyatoma khumbu ya bamvungi ba mikoku. Lundenu Dibundu dya Nzambi, dina kásumba mu menga mandi.

^e 20:28 20:28

²⁹ Nzayi mboti meni, ni kunima dya kwenda kwama, bakwisa kota hana kati dya benu bambwa-ngongu^f ba nganzi bana banyókuna kibuka kya mikoku.

³⁰ Amana mu kati dya benu, batélama batu bahika bakwata zonza mambu ma luvunu ndangu bahungula balonguki kwena bawu.

³¹ Yihana ni kengilenu, lwabambuka phi ni mu mvula tatu, phipha yi mwini, mu matsanga, yikalaku lembwa mu kululwengisa, kosu mutu, mana makwísa ku thwala.

³² «Amana buthwena, yilusisi mu moku ma Nzambi yi muna ndinga ya khenda zandi. Yina yenina yi ngolu za kutunga yi kuhana bima bya bukheti kwena bana benina ba yandi.

³³ Yínekaku keti mbongu, keti wolu keti miledi mya mutu.

³⁴ Luzayibwa benu-benu: moku mama matsadisini mu kuvwa bima byosu yíkala byawu mupfunu yi kwena banduku bama.

³⁵ Mu moosu, yílulonga ni mu kusala bwabuna lwabásadisila baphutu, mu kuyindulaka ndinga za Pfumu Yesu, yandi wázimbula yandi meni: "Kyesi kya lawu kyisi kala mu kukaba, keku ni mu kubonga!"»

³⁶ Kunima kuzonza bwabuna, wáfukama kikuma kya kulombila ha kimosi yi bawu boosu.

³⁷ Boosu mu bidilu, bámubumbakana Pholu amana bámuyamba.

³⁸ Kyadi kya lawu bákala kyawu, kikuma kábazimbwala ni bamúmonaku hika. Kunima benda musindikila yikuna masuwa.

21

Pholu wendi ku Yelusalemi

¹ Bwosu twáhambwasana yi bawu, twásabuka, amana twátadisa ku zawala dya Khosi; kilumbu kyalanda, twátula ku Lodi, amana ha twákatuka kwakuna, thwénda ku Phatala.

² Buna twáwana kwakuna masuwa mana makala kwenda ku Fenisi; hanga tukoti mwamuna amana thwendi.

³ Buna twátula bela-bela yi Siphe, twásisadya ku koku dya kimama, amana twálanda sambwa dya Sidiya, ndangu twatula ku Tidi kuna máfwana masuwa mu kutulula bima.

⁴ Bwosu twáwana balonguki, twánanga kwakuna bilumbu tsambwadi. Baphangi, bálwengisa kwena Kitembu Kyatoma amana bázimbula kwena Pholu ni katombukaku ku Yelusalemi.

⁵ Kaasi tangwa yahita phosa meni yina, twálanda nzila yetu. Béndá tusindikila boosu yi bakhetu yi bana ba bawu yi kuna phenza ya mbanza; twáfukama kuna kabeta ka yanga dya mbuta amana twásambila.

⁶ Kunima dya kudiheka mboti za tsuka, twákota mu masuwa, bawu bávutuka kwabawu.

⁷ Amana betu buna twámanisa kitambu kyetu mu mamba, thwenda tuka ku Tidi yikuna Tholemayasi. Kwakuna twábaheka baphangi mboti, hanga tunangi hika kilumbu kimosi yi bawu.

⁸ Kilumbu kyálanda, twákatuka, thwénda ku Sezale. Hanga thwendi ku nzu ya Fidiphu wuna wákala musamuni wa Musamu wa Bukheti, yandi kákala mosi hana kati dya bayakala tsambwadi bana básola ku Yelusalemi, twánanga kuna nzu yandi.

⁹ Kákala yi bandumba baya bana bakala bikula.

¹⁰ Bwosu twánanga kuna bilumbu byalawu, mbikudi mosi, khumbu yandi Hakabusi; wátuka ku Yuteya, wisa tula hakana.

¹¹ Hanga wisi kuna twákala betu, wubongi mukaba wa Pholu, amana wudikasi malu yi moku, kunima wuzimbudi: «Tala mana kázimbudini Kitembu Kyatoma: Mutu yandu wuwwi mukaba wawu, Bayuta, kuna Yelusalemi, yi bwabubu bamúkasa, ndangu bamulambula kwena baphani.»

^f 20:29 20:29 Disongidila ni batu bafwanana yi bambwa-ngongu (bambisi) ba nganzi. Benina balongi bana bisi longa malongi mambi.

¹² Buna twáyuka bwabuna, betu yi bana bakala hakana, twámubokwadila Pholu ndangu katombukaku ku Yelusalemi.

¹³ Hanga Pholu wuvutudi: «Kikuma kyabiki lubati didila yi kuphumuna mbundu? Meni yenina wayilama, ka kikuma kya kukhasa ku lwesi kaasi yi kikuma kya kufwila kuna Yelusalemi kikuma kya khumbu ya Pfumu Yesu.»

¹⁴ Bwosu kázolaku mu kutambwasa mana twakala muzimbwala betu, twakosikilaku hika ndinga amana tuzimbudini: «Yambula luzolu lwa Pfumu lwahangama!»

¹⁵ Ku manima ma kulutisa ndambu ya bilumbu kwakuna, twáyilama amana thwénda ku Yelusalemi.

¹⁶ Ndambu ya balonguki ba ku Sezale bisa tusindikila yi kuna twafwana kuleka, kuna nzu ya Nasoni mwisi Siphe; wákala mukwikidi tukidila thama.

Pholu ku Yelusalemi

¹⁷ Mu kutula kwetu ku Yelusalemi, baphangi bátuyamba yi kyesi.

¹⁸ Kilumbu kyalanda, Pholu wátunata ku nzu ya Zyaki; amana malemba moosu misa kwakuna.

¹⁹ Wabaheka mboti amana wáyandika mu kutangumuna moosu mana káhanga Nzambi, mu nzila kisalu kyandi, ha kati dya baphani.

²⁰ Ku manima ma kumuyuka, bamuzatula Nzambi. Hanga bamuzimbwadini: «Wumoni, phangi, keti makumi ma mafunda makwa ma Bayuta bakitukini bakwikidi; boosu babasi yi tsambu ya kuzitisa mitsiku.

²¹ Kamba báyuka ni muna malongi maku, ngeyi wubati tuma Bayuta boosu bana bisi zingila mu kati dya makanda ndangu babwisa mitsiku mya Moyize; kamba bayótisaku hika bana, balundaku phi hika mikuku mya kikanda.

²² Biki bifwani? Bayúka kaka ni wísikini.

²³ Disongidila, sala kaka mana tukuzimbwadi. Henina ha kati dya betu yi bayakala baya basidiki lusilu.

²⁴ Babonga, disemisa ha kimosi yi bawu amana bafutula mbongu, ndangu badikulula mutwa. Hanga boosu bazáya ni heku kima kya kyedika muna khululuka yina bayukiki kikuma kya ngeyi, kaasi ngeyi phi wisi lunda mitsiku.

²⁵ Kikuma kya Baphani bana bakituki bakwikidi, betu, tumoniki ni mboti twabasonikina ni bayambula kudya mbisi batambiki kwena biteki, keti ba menga, yi bambisi ba bithitu, bayambula phi kindumba.»

²⁶ Kilumbu kyalanda, Pholu wábonga batu meni babana, wadisemisa ha kimosi yi bawu amana wákota kuna nzu ya Nzambi mu kusamuna keti khi tangwa byamanisa bilumbu bya kudisemisa, keti khi tangwa phi batámika kabu dya mosi yi mosi wa bawu.

Pholu bamukwati muna Nzu ya Nzambi

²⁷ Ku tsuka ya bilumbu bina tsambwadi, Bayuta ba ku kinzunga kya Aziya, bana bamumona mu nzu ya Nzambi, balundika mulumba-lumba wa batu wosu amana bamukwata.

²⁸ Bakala kalunga: «Bisi Kiseledi, tusadisenu! Mutu yandi, yandi wisi longa kwena boosu yi muma mwosu, mambu ma mbi matadidi betu Bayuta kikuma kya mitsiku mya Moyize yi kizika kyaki! Wukotisi phi bisi Ngeleki muna nzu ya Nzambi yi kusumunaka kizika kyaki kyatoma!»

²⁹ Mukuma ku luyandiku bámona Thofimi mwisi Efeso ha kimosi yi yandi muna mbanza ya Yelusalemi, amana bakala yindula ni Pholu wámukotisa mu nzu ya Nzambi.

³⁰ Mbanza yosu yekina mu mvwalangani, amana batu balubuka muma mwosu. Bamukwata Pholu amana bamulubula mu nzu ya Nzambi, kunima dya bwabuna, bayafikila mwelu.

^a 21:31 21:31 Tudibeni kenina Pfumu wa kibuka kya basuta funda dimosi ba Loma. Haha kenina hanga pfumu wa mbuta bibuka bya basuta khama tsambwadi ba Loma kuna Yelusalemi.

³¹ Bwosu bakala sanda mu kumuhonda, kindanda kiditi kwena tudibeni^a ni mvwalangani yikoti mu Yelusalemi dyosu.

³² Muna mbala mosi, yandi wábonga baphumbulu yi basatudiyoni amana wákulumuka thinu. Buna bámona tudibeni yi baphumbulu, bayambula kumubeta Pholu.

³³ Hanga tudibeni wubwesuki amana wásenda ni bamukwata amana bamukasa mu miyololu myodi. Kunima wáhyula keti nani kákala yi biki káhanga.

³⁴ Muna mulumba-lumba wa batu, kosu mutu kakala kalunga muna phila yandi amana pfumu wa baphumbulu funda ba Loma, kalendaku mu kuzaya kikuma kya kyedika muna mambu mana, wásenda ni bamunata ku Kaa dya baphumbulu^b.

³⁵ Buna kátula Pholu mu sikadiye, baphumbulu bāmuthuta, kikuma kya mvwalangani ya mulumba-lumba wa batu,

³⁶ kikuma kibuka kya batu kyakala mulanda yi kukalungaka: «Kafwa!»

Pholu wusambi

³⁷ Buna bázola kumukotisa mu Kaa dya basuta, Pholu wázimbula kwena tudibeni: «Pfwani yikuzimbwala dyambu?» Pfumu wa baphumbulu wumuvutwadi: «Wuzayiya kuzonza Ngeleki?»

³⁸ Ka ngeyi ku mwisi Ngiphiti wuna wákotisa mvwalangani mu bilumbu bilutiki amana wátini mu nganga yi bandwandwa mafunda maya kikuma kya kunwanisa ngemba ya ku Loma?»

³⁹ Pholu wumuvutwadi: «Meni yenina Muyuta wa ku Talasi dya ku kinzunga kya Sidisi, yíbutukila mu mbanza yina yizayakani. Yikubokwadidi, pheka muswa wa kuzonza kwena batu.»

⁴⁰ Pfumu wa baphumbulu funda ba Loma wámuheka muswa. Pholu, wátelama muna sikadiye, wusongidi kidimbu kuna koku kwena batu. Talala

dyákota. Hanga wuzimbudi kwena bawu mu ndinga ya Bayuta:

22

¹ «Baphangi bama yi batata bama, yukenu buthwena mana yenina mawu mu kuluzimbwala kikuma kya kudikutumuna kwama.»

² Buna bayuka ni kakala bazonzila mu ndinga ya Bayuta, talala dyekina hika dya lawu. Pholu wuzimbudini:

³ «Meni, yenina Muyuta. Yíbutwakila ku Talasi muna kinzunga kya Sidisi; kaasi muna mbanza meni yayi tsatsukidini, ndongwakidi phi, muna malu ma Ngamadyedi, yandi wuna wándonga mboti-mboti mitsiku mya batata betu. Yíkala mutu wabasa yi tsambu yiluti kitesu kikuma kya Nzambi, bwosu lwenjinabwa benu boosu lelu.

⁴ Yinyokuna yi kuna lufwa bana bakala landa Nzila yayi, mu kukwatisaka bakhetu yi bayakala yi kubakotisa mu boloku.

⁵ Ketu mbuta wa banganga Nzambi yi kibuka kya mbuta kya malemba bafwani mu kuta kimbangi kyama. Yítambula phi kuna moku ma bawu mikanda mya nzila kikuma kya baphangi ba bayuta bana bisi landa Nzila yayi kuna Tamasi. Yenda kwakuna ndangu yikwata bana bákala kuna amana yibanata ku Yelusalemi ndangu babaheka ndola.»

Pholu wutendudini buna kábalwala mbundu

⁶ «Mu nzila yíkala amana yíkala bwesuka ku Tamasi, muna mbala mosi, muna mwinyakati, mitsyenzya mya lawu myátuka kuna zilu, myákyenzula homa hosu hana yíkala.

⁷ Hanga mbwini ha tsi amana ngyuki ndinga yimosi yakala nzimbwala: "Sawulu, Sawulu, kikuma kya biki wubati ndyokwanina?"

⁸ Hanga mvutudini: "Nati wenina ngeyi Pfumu?" Yandi wunzimbwadini: "Meni,

^b 21:34 21:34 Kaa dya baphumbulu: dyákala ku mazyokidi ma tangwa ma nzu ya Nzambi. Bisi Loma bakaladya sadila, Ka medina, kikuma kya kutanina nzu ya Nzambi. Mbala za hika, bakaladya bongila phi hanga boloku.

yenina Yesu mwisi Nazaleti, wuna wubati nyokuna ngeyi."

⁹ Bana bákala yi meni bámona mitsyenzya, kaasi bábakulayoku ndinga ya wuna wakala nzonzisa.

¹⁰ Hanga nzimbudini: "Biki pfwani mu kuhanga, Pfumu?" Pfumu wunzimbwadini: "Telama, ndawenda kuna Tamasi, amana kwakuna bakúzimbwala moosu mana wufwana mu kuhanga."

¹¹ Bwosu yikalaku mona hika, kikuma kya khembu ya mitsyenzya mina, bana bákala kumosi yi meni básimba kuna koku mu kundatisa, amana yítula ku Tamasi.

¹² «Kinga hákala yi mutu mosi khumbu yandi Ananiya, mutu wakwikama mu mitsiku, wuna bakala hanina kimbangi kya mboti kwena Bayuta boosu bana bisi zingila kwakuna,

¹³ wísa kwena meni amana wunzimbwadi: "Sawulu, phangi wama, mona hika!" Muna tangwa medina, ngyandiki kumona hika, amana yimumoni.

¹⁴ Amana wunzimbwadi hika: "Nzambi wa batata betu wakusola mu kuzaya luzolu lwandi, ndangu wamona mutu wa Masonga amana wayuka ndinga yandi.

¹⁵ Mukuma wakala mbangi kikuma kya yandi, ku thwala boosu, muna mambu mana wumonini yi mana wuyukini.

¹⁶ Amana buthwena, biki wahánga? Telama, tambula mbotika, tumbula zina dya Pfumu ndangu wasukuka mu masumu maku."»

Pholu wutendudini buna bámutuma kwena baphani

¹⁷ «Mu kuvutuka ku Yelusalemi, tangwa yikala lombila muna nzu ya Nzambi, mboni mbona mesu.

¹⁸ Amana yimumoni Pfumu, wuna wánzimbwala: "Hanga tswatsu, katuka tswatsu ku Yelusalemi, mukuma batu

bana batámbwasakyoku kimbangi kyaki wathíla."

¹⁹ Meni mvutudini: "Pfumu, bazayi mboti ni yikala kwenda muna kosu nzu za kimvuka za Bayuta mu kusya yi kubetisa bana bisi kwikila mwena ngeyi.

²⁰ Amana tangwa bánokisa menga ma mbangi waku Kitsyeni, hana yíkala meni-meni, yíbatambwasa, yikala simba miledi mya batu bana bámuhonda^a."

²¹ Hanga wunzimbwadini: «Ndawenda, meni yikútuma kwena baphani!"»

Pholu yi pfumu wa baphumbulu funda ba Loma

²² Bámuhyinikina tii yi kuna ndinga yayi; kaasi hanga bathuti ndinga amana bazimbudi: «Kafwa! Ka mboti ku mu kusisa mutu wa mutindu wawu ni kazinga mu tsi yayi!»

²³ Bakala kalunga, kulosa miledi mya bawu yi kutimbulaka mufututu muna zilu.

²⁴ Tudibeni wásenda ni bamukotisa mu kaa dya baphumbulu amana bamubeta kikuma kya kumuzonzisa, ndangu bazaya kikuma kina bakala mukalwangina bwabuna kikuma kya yandi.

²⁵ Bwosu bakala mukasa yi tsibu, Pholu wázimbula kwena satudiyoni wuna wákala hana: «benu, lufwani kubetisa fimbu mwisi mbedi ya Loma yandu bakondi sambisab?»

²⁶ Tangwa káyuka bwabuna, satudiyoni wenda menika kwena tudibeni, wumuzimbwadi: «Biki wahánga? Mudyambu mutu yandu kenina mwisi Loma!»

²⁷ Tudibeni wísa kwena Pholu amana wumuzimbwadi: «Nzimbwala, ngeyi, mwisi Loma wenina?» «Eeh», wuvutudi bwabuna.

²⁸ Tudibeni wuvutwakidi hika: «Meni, mu mbongu za lawu yíbongila muswa wawu!» Pholu wuvutudini: «Meni, tukidila lubutuku lwama.^d»

a 22:20 22:20 Khaphu ya 7:58; 8:1. b 22:25 22:25 Tala disongidila dya kyufu kya Pholu muna khaphu ya 16:37.

d 22:28 22:28 Yísumba mu mbongu za lawu: Mu mitindu mitatu myáfwana mu kukituka mwisi Loma: 1. Kubutuka, yuka ni bibuti byaku byawu byodi mu menga ma Loma benina. 2. Lufutu lwa kisalu kimosi kina wásala kuna Loma, amana phi batu boosu bana bisikwa zingila bátambwasakya. 3. Kufuta kwa mbongu za lawu.

²⁹ Muna tangwa medina, batu bana bázola mu kumuzonzisa, báhaluka kyana; amana tudibeni wáyuka bweya, kikuma kya buna kabakula ni mwisi Loma wuna kakasisikini.

Pholu ku thwala kimvuka kyambuta kya Bayuta

³⁰ Kilumbu kyalanda, mu kusanda kazaya kyedika kina bakala mufundila, Pholu, kwena Bayuta, wámukutwamisa misinga amana wásenda kwena bambuta ba banganga Nzambi yi kimvuka kyosu mu kukutakana; kunima, wámukulumuna Pholu amana wámusya kuna thwala ya bawu.

23

¹ Pholu wábatala kuna mbunzu batu bakala ha mbasi, wuzimbudi: «Baphangi bama, kikuma kya meni, yi katsatsa ka bukheti kosu yisi zingila ku mesu ma Nzambi, yi kuna lelu dyadi.»

² Mbuta wa banganga Nzambi Ananiya^a wásenda kwena bana bakala bela-bela yi yandi ni bamubetila ku munwa.

³ Hanga Pholu wumuzimbwadi: «Nzambi wakubeta ngeyi, kibaka basiti phemba^b! Ngeyi wenina wasikuka haka kikuma kya kupfundisa buna bulombi mitsiku yi mana matadidiku mitsiku, wubati senda ni bambeta!»

⁴ Bana bakala bela-bela yi yandi bázimbula: «Wubati tukwana mbuta wa banganga Nzambi!»

⁵ Pholu wuvutudi: «Nzayikiku, baphangi bama, ni mbuta wa banganga Nzambi kakadiki. Kikuma, basonika bwabu muna Masonuku: "Wazónzilaku mbi ya pfumu wa kanda dyaku!"»

⁶ Bwosu kázaya ni ha kati dya kimvuka kyambuta hakala yi Basadise yi Bafwadisi, hanga Pholu wuyandiki kukalunga: «Baphangi bama, meni yenina Mufwadisi, mwana wa Bafwadisi! Yukani

meni babati pfundisa, kikuma kya kivuvu mu lufutumuku lwa bamvumbi.»

⁷ Tangwa kazonza bwabuna, ngyuma zábwa hana kati dya Bafwadisi yi Basadise, amana kimvuka kyádikabisa.

⁸ Kikuma Basadise, bawu, bisi zimbula ni kweku lufutumuku, keti wanzyo, keti kitembu kaasi Bafwadisi, bawu, bisi kwikila muna byosu bina.

⁹ Báthuta hika ndinga, hanga ndambu ya balongi ba mitsiku bana bakala ku mukanzu wa Bafwadisi batelama amana babwisa mu ndinga ya ngolu: «Tumoniku keti mbi mwena mutu yandu. Amana yukani kitembu kondilo wanzyo wumuzonzidikini!»

¹⁰ Bwosu zakala vula ngyuma, tudibeni wáyuka bweya ni bamubukununa nana Pholu, hanga wusendi kwena baphumbulu bandi ni bakulumuka amana bamukatula Pholu ha kati dya bawu amana bamukotisa mu kati dya kaa dya baphumbulu.

¹¹ Phipha yalanda, Pfumu wisa mulubwakila amana wuzimbudi: «Kikesa! Bwosu buna wuthidi kimbangi ku Yelusalemi, bwabuna phi wánata kimbangi ku Loma.»

Kifwandu kikuma kya Pholu

¹² Tangwa kwakya kuma, Bayuta bakasa kifwandu amana balabi ni badyaku, banwaku phi keti kima yukani khaku kedi bamuhonda Pholu.

¹³ Bakasi ba kifwandu kina bakala thalu kuluta makumaya.

¹⁴ Bénda bamona bapfumu ba banganga Nzambi yi bambuta ba dibundu ndangu babazimbwala: «Tudikini thiti ni twadyaku kedi kima yukani khaku bamuhonda Pholu.

¹⁵ Buthwena, benu, yukanenu yi bakwa mukanzu wambuta ndangu balomba kwena tudibeni, ni bamukulumuna Pholu ku thwala ya benu. Hanga mbedi ni lubati zola lwalonguka yi masingitini dyambu dyandi. Amana betu, hanga

^a 23:2 23:2 Ananiya yandu, mbuta wa banganga Nzambi kakala tukidila mu mvula ya 47 yi kuna mvula ya 59.

^b 23:3 23:3 Bibaka bya bisi Phalesitini byakala bya kunenga mu phembi kikuma kya kubwisisa ni batu basimbabya nana mu phipha. Bwosu bazonzila mazyamu mu mukanda wa Mth 23:27. Kibaka basita phemba disongidila ni "mutu wambi".

tuswamini ndangu twamuhonda konda katula kedi.»

¹⁶ Kaasi mwana khasi wa Pholu wáyuka kuzonzila kifwandu mekina amana wénda kuna kaa dya baphumbulu, wakota kwakuna mu kumuzimbwala Pholu.

¹⁷ Pholu watela mosi wa basatudiyoni amana wumuzimbwadi: «Munata mwana yakala yandi kwena tudibeni, mukuma kenina yi ndinga ya kumuzimbwala.»

¹⁸ Satudiyoni wuna wámubonga, wámunata phi kwena tudibeni amana wuzimbudi: «Pholu wuna wenina mu boloku, kathedini amana wundombi ni yisa kunatina mwana yakala yandi wenina yi ndinga ya kukuzimbwala.»

¹⁹ Tudibeni wámusimba muna koku, wénda ku phengu amana wámuhyula: «Biki wuzodi wanzimbwala?»

²⁰ Yandi wavutula: «Bayuta báyükani ndangu bakulomba ni mbasi wamukulumuna Pholu ku thwala kimvuka kyambuta, hanga mbedi ni yandi zodi kalonguka mboti dyambu dyandi.

²¹ Kaasi ngeyi, wubayukilaku, mukuma, batu kuluta makumaya, hana kati dya bawu, bamuleka mutambu. Bádikini thiti ni badyaku kima keti kunwa yuka ni khaku kedi bamuhonda Pholu. Buthwena, bayilama benina amana dibanza dya ngeyi babati hingila.»

²² Kunima dya kumukandikisa mwana yakala wuna ni kamenikinaku kwena mutu, mambu mana kámuzimbwala, hanga tudibeni wumuvutudini.

Pholu bamuhitiki ku Sezale

²³ Kunima, tudibeni wátedisa basatudiyoni boodi amana wubazimbwadi: «Bongenu baphumbulu khama zoodi yi bakwawu makumi tsambwadi bana bisi zanza ha thandu ya baphunda yi bakwawu hika khama zoodi bana benina yi madyonga ndangu bayilama mu kukwenda ku Sezale mu tangwa dya vwa dya phipha.

²⁴ Yidikenu phi baphunda kikuma kya kumunatina Pholu kwena pfumu wa kinzunga Fidikisid.»

²⁵ Hanga wusoniki kisyati bwabu:

²⁶ «Kodiyusi Dizyasi, kwena mutu wa mayedi pfumu wa kinzunga Fidikisi, mboti.

²⁷ Mutu yandu, Bayuta bámu kwati, amana bá zodikini ni bamuhonda wadi yendiku yakidilaka yi kibuka kya baphumbulu bama; ngyukiki ni mwisi mbedi ya Loma kenina.

²⁸ Bwosu nzodikini mu kuzaya kikuma kina bakamufundilaka, yímukulumuna kuna thwala ya kimvuka kya bawu kyambuta.

²⁹ Mbakisi ni muna mambu matadidi mitsiku mya bawu bakadi mufundila, kaasi hákalaku keti kima kifwani kumunatina lufwa holo miyololu.

³⁰ Buna bándwengisiki ni bakasi kifwandu kikuma kya mutu yandu, yikuhitiki yandi mbala mosi, yibazimbwadiki bana bamufundiki, ni benda mufunda kwena ngeyi.»

³¹ Baphumbulu báhangá bwosu kituma kina batambula, bá mubonga Pholu amana bámunata phipha-hipha yikuna Atiphatisi.

³² Kilumbu kyálanda, bávutuka ku kaa dya baphumbulu básisa lwesi bakwa baphunda mu kukwenda yi Pholu.

³³ Buna bátula ku Sezale, hanga bahani mukanda kwena pfumu wa mbanza amana bamusongidi yandi Pholu.

³⁴ Kunima dya kutanga mukanda, pfumu wa kinzunga wumuhyudi Pholu keti mwisi khi kinzunga kákala. Buna káyuka ni mwisi Sidisi kákala,

³⁵ hanga wumuzimbwadini: «Yikuyuka nana tangwa bakwisa bana bakufundikini.» Amana wásenda ni bamuphatila mu nganda ya Elotie.

24

Bayuta bamufundi Pholu

d **23:24 23:24** Atonyusi Fidikisi: yandi wákala pfumu wa mbanza mu kinzunga kya Yuteya ha kati dya mvula 52 yi 59 holo 60. e **23:35 23:35** Nzu meni yina, bátungilaya kuna Sezale kwena Eloti wambuta amana pfumu wa mbanza ya Loma wásolaya hanga nzu yandi ya luyalu.

¹ Kunima bilumbu bitanu, nganga Nzambi wa mbuta Ananiya wakulumuka ku Sezale ha kimosi yi ndambu ya malemba yi nganzi mosi, khumbu yandi Teditulusi. Bámufunda Pholu kwena pfumu wa kinzunga Fidikisi^a.

² Bámutedisa Pholu amana Teditulusi wáyandika mu kumufunda bwabu: «Pfumu, kikuma kya kisalu kyaku yi buna wubati yidikila mambu ma tsi yayi, hahana thwenina yi ngemba ya singu yayi.

³ Thwisibya zaya kosu tangwa yi muma mwosu yi mbundu yimosi, pfumu wambuta Fidikisi.

⁴ Kaasi, mukusya ni yikuhitisaku tangwa ngeyi, yikubokwadidi ni watambwasa mu kutuhinikina yi kyesi kyosu muna koma ka tangwa.

⁵ Kikuma tumoniki ni, mutu yandu kenina mvwanzi. Ngyuma kisi sanda hana kati dya Bayuta boosu, hana tsi yina bisi zingila; kenina mutwadisi wa dingumba dya bisi Nazaletib.

⁶ Kázodiki phi ni kasumuna nzu ya Nzambi, hahana twámukwatidini. [Tuzodiki ni twamufungwasa bwosu mibati lombila mitsiku myetu,

⁷ kaasi Dizyasi pfumu wa baphumbulu wisi yakidila amana wumubotudi mu moku ma betu,

⁸ hangi tutumi thwisa mufunda ku thwala ya ngeyie.] Wufwani kumuhyula ngemeni, ndangu wazikisa moosu mana tubati mufundila.»

⁹ Bayuta boosu bátambwasa hanga mbedi ni bwa bukheti bwákala bwabuna.

Pholu wusambi kwena pfumu Fidikisi

¹⁰ Kunima dya kumusongila mu kidimbu ndangu kazonza kwena pfumu wa kinzunga, Pholu wátambula ndinga, wuzimbudini: «Nzayibwa ni tukidila ndambu ya mvula za lawu wenina zusi wa tsi yayi, yi kivuvu kyosu yisámabila ku mesu ma ngeyi.

¹¹ Bwosu wufwani wazikisabwa ngeyi-meni, khaku kedi hahita bilumbu kumi yi byodi, tukidila buna yitombukidi ku Yelusalemi mu kufukamina Nzambi.

¹² Bangwanaku keti muna nzu ya Nzambi, keti muna nzu za kimvuka za Bayuta, keti muna mbanza ni mbati finda phaka yi mutu kondilo kulundika mulumba-lumba wa batu.

¹³ Balendaku, buthwena bwabu, mu kukusongila kima kina babati pfundila.

¹⁴ Kaasi, nzayibwa ku thwala ya ngeyi ni muna Nzila meni yayina, babati tela bawu ni yambi, mwamuna phi yisi sambidila Nzambi wa batata betu; yisi kwikila phi muna mambu mana básonika mu Mitsiku yi Bambikudi.

¹⁵ Yenina yi kivuvu mwena Nzambi, bawu meni phi bazayibwa ni lufutumuku lwakala kikuma kya batu ba masonga yi batu ba mbi.

¹⁶ Yihakana, meni phi, yisi sila ngolu ni yikala yi katsatsa ka bukheti, ku mesu ma Nzambi keti kwena batu.

¹⁷ «Kunima mvula za lawu yísa ku Yelusalemi mu kuhana mulambu wa khenda kikuma kya batu ba tsi yama yi kutambika makabu kwena Nzambi.

¹⁸ Hahana bangwana mu nzu ya Nzambi. Wakasemi, konda kulumbika batu keti mvwalangani.

¹⁹ Kaasi ndambu ya Bayuta lwesi bátuka ku Aziya bakala hana, bawu bafwaniki kwisa telama ku thwala ngeyi mu kupfunda, yukani kima benina kyawu kitadidi meni.

²⁰ Kondilo, baba bazimbula keti khi kifu bakhwatiki kyawu tangwa batsambisiki ku thwala ya kibuka kyambuta.

²¹ Akolu yakala ndinga yina yíthuta, wa mutendendi kuna thwala bawu: "Kikuma kya lufutumuku lwa bafwa, meni, tsambidi lelu, ku thwala ya benu!"»

²² Fidikisi, yandi, wátekila dizayila mambu mana matadidi Nzila,

^a **24:1 24:1** Fidikisi: Yandi wuna bazonzidini mu khaphu ya 23:24 yi kisona kina banamikikwa. ^b **24:5 24:5** Bisi Nazaleti: muhowu wawu, bisiwa sadila kikuma kya bakidisitu bana batheti amana muna Mth 21:11 bázonzilawa kikuma kya Yesu. Kaasi kuna káwanawa Mathayi, kuzayakaniku. ^e **24:8 24:8** Bisona byabi byenina mu khunga, tukidila ku tsuka ya nzila ya 6 yi kuna luyandiku lwa nzila ya 8, byeninamwoku mu masonuku ma lawu mana ma khulu.

wáwutulakya kinzonzi mu kilumbu kyahika. Wubazimbwadi: «Tangwa kakwisa tudibeni Dizyasi, hanana yítaladya dyambu dya benu.»

²³ Kásenda kwena satudiyoni ni kamutalaka amana kamusisila ndambu ya tangwa dya kusala luzolu lwandi, konda kukandikisa ni bakwawu khunda bamusadisa.

Pholu ku thwala ya Fidikisi yi Thusila

²⁴ Kunima dya ndambu ya bilumbu, Fidikisi wisa yi mukhetu wandi Thusilaf, wuna wákala muyuta. Amana wátuma ni benda mubonga Pholu. Wámuhinikina buna kakala zonzila mambu matadidini lukwikilu mwena Yesu Kidisitu.

²⁵ Kaasi bwosu kakala zonzila, pholu, mu mambu matadidi khadidi ya masonga yi kusipha kwa mbundu yi pfundusu yina yakwisa, Fidikisi, bweya bwámukwata, wumuzimbwadi: «Buthwena, awenda kwaku; Ha yimóna tangwa, yikutedisa.»

²⁶ Kakala yi kivuvu ni ngatu Pholu makuta kamuheka; yihana kakala muzyetisila ndangu basolulaka yi yandi.

²⁷ Mvula zodi zahita bwabuna, kunima Fidikisi bámuhingana kwena Phokuyusi Fesitusi. Bwosu kázola ni kabasephidisa Bayuta, Fidikisi wámusisa Pholu muna boloku.

25

Pholu wulombi kenda samba kwena Khayisala

¹ Tangwa káyandika Fesitusi kisalu muna kinzunga, bilumbu bitatu byáhita. Wákatuka ku Sezale mu kukwenda ku Yelusalemi.

² Bambuta ba banganga Nzambi yi bapfumu ba Bayuta bisa mufunda Pholu kwena yandi. Bakala mubokwadila

³ mu kulomba lusadisulwa kumutedisa ku Yelusalemi. Bakala mukasila fwongu balenga muhondila mu nzila.

⁴ Kaasi Fesitusi wáwutula ni Pholu mu boloku dya ku Sezadi kakala amana ka

thama ku, yandi meni kákhana vutukisa kuna Sezadi.

⁵ Hanga wuyikini: «Bambuta, hana kati dya benu, bakulumuka yi meni; amana yukani mutu meni wuna dyambu dya mbi káhanga, bamufunda.»

⁶ Fesitusi kánangaku bilumbu nana keti kumi kwena bawu, kunima wáwutuka ku Sezale. Kilumbu kyalanda, wásikuka kuna nganda ya bazusi amana wásenda ni bisa yandi Pholu.

⁷ Buna kátula Pholu, Bayuta bana bátuka ku Yelusalemi bámuzyeta amana bámu kasila misamu mya lawu mya mbi mina balendaku keti bawu meni mu kubangumuna.

⁸ Kaasi Pholu wádikutumuna mu kuzimbula: «Tsumuniku kima, keti mu mutsiku wa Bayuta, keti mana matadidi nzu ya Nzambi, keti mana matadidi Khayisala.»

⁹ Bwosu kázola Fesitusi mu kusephidisa Bayuta, hanga wuhyudi kwena Pholu: «Wutambwasi mu kutombuka ku Yelusalemi ndangu wenda samba dyambu meni dina ku thwala ya meni?»

¹⁰ Pholu wuvutudini: «Watelama yenina ha mbasi ya bazusi ya Khayisala, amana kwakuku kwa fwani batsambisila. Phangiku kima kyambi kwena Bayuta, bwosu wuzayididibwa ngeyi-meni.

¹¹ Yukani mu kibela yenina, kina kifwani kundatina lufwa, mbwisiku kufwa. Kaasi yukani mweku dyambu dya mukwandi muna moosu mana babati pfundila batu baba, heku mutu wenina yi muswa wa kundambula kwena bawu. Ihana ni ndombi mu kukwenda samba kwena Khayisala.»

¹² Hanga Fesitusi, kunima kuyambila yi batu bandi, wuvutudi: «Bwosu wulombikibwa ngeyi meni mu kukwenda samba kwena Khayisala, wakwénda phi kuna thwala Khayisala.»

Pholu ku thwala Angidipha yi Belenisi

¹³ Kunima ndambu ya bilumbu, kyamvu Angidipha yi Belenisi bátula

^f 24:24 24:24 Thusila: mwana mukhetu watsuka wa kyamvu Eloti Angidipha (khaphu ya 12:1); Fidikisi wámuyiba kwena yakala dyandi wuna watheti, kyamvu Emesi.

kuna Sezale ndangu bamuheka mboti Fesitusi^b.

¹⁴ Bwosu balutisa ndambu ya bilumbu kwakuna, Fesitusi wamenika dyambu dya Pholu kwena kyamvu, mu kuzimbula: «Fidikisi mutu mosi kasala kwatisa muna boloku.

¹⁵ Buna yenda ku Yelusalemi, bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta bamufunda mu kulomba ndola ya yandi.

¹⁶ Yibavutwala ni bisi Loma bisiku kala yi kikalulu kya kulambula mutu mosi, konda kukhundikisa musambi yi bafundi amana kabonga tangwa dya kudikutumuna ku mambu ma bawu mana mabati muyangisa.

¹⁷ Hanga bisa yi kwaku nzila mosi yi meni. Konda kuhitisa tangwa, kilumbu meni kina kyalanda, nzakadi kuna nganda ya bazusi, amana tsendi ni bamunata mutu wuna.

¹⁸ Tangwa batelama bafundi bandi, bamufundaku keti mu dyambu dimosi dya mbi dina yikala mubanzila meni.

¹⁹ Phaka lwesi bakala findana kikuma kya mambu ma bunzambi bwa bawu yi kikuma kya mutu mosi wuna bisi tela Yesu, wafwa amana Pholu kisi tambwasa ni moya kenina.

²⁰ Kwena meni, yikala tsukungu ku thwala ya dyambu dya mutindu wuna, yimuhyula ni yuka katonda mu kukwenda ku Yelusalemi ndangu benda musambisila dyambu meni dina kwakuna.

²¹ Kaasi Pholu walomba, ndangu dyambu dyandi bazengiladya kwena pfumu wa mbuta wa Loma. Hangi phani muswa ni bamusya mu boloku yikuna yimuhitikila kwena Khayisala.»

²² Angidipha wuzimbudi kwena Fesitusi: «Meni phi, yitonda kumuhinikina mutu meni wuna.» Fesitusi wumuvutwadini: «Mbasi wamuhinikina.»

²³ Kilumbu kyalanda, Angidipha yi Belenisi batula yi lukumu lwosu amana

bakota muna suku dya nganda, kumosi yi batudibeni yi batu ba luzitu ba mu mbanza. Bisa yandi Pholu, bwosu kasenda Fesitusi.

²⁴ Hanga Fesitusi wuzimbudini: «Kyamvu Angidipha, yi benu boosu lwenina haka kumosi yi betu, talenu mutu yandu bisa funda kwena meni! Kibuka kyosu kya Bayuta, kwakala ku Yelusalemi, kwakala kwaku, boosu babati kalunga ni kafwanaku hika mu kuzinga.

²⁵ Kwena meni, yimona ni kahangiku keti kima kafwani kufwila. Kaasi bwosu kalombi yandi meni ni pfumu wa mbuta wa Loma kenda musambisa, meni phi yimonibwa bukheti mu kumuhitika yandi.

²⁶ Bwosu yeku yi dyambu dya tsikiningi pfwani yimusunikina pfumu wa mbuta mu mana mamutadi; yimutelamisi ku thwala ya benu, theti kwena ngeyi kyamvu Angidipha, ndangu kunima dya byufu byaku, yibonga kima kya kusonika.

²⁷ Mukuma, mbonibwoku bukheti mu kuhitika mutu wa boloku konda kutendula dyambu dina babati mufundila.»

26

Pholu wusambini ku thwala Angidipha

¹ Angidipha^a wazimbula kwena Pholu: «Tendula dyambu dyaku.» Hanga Pholu wathuta koku kuna zilu, amana wayandika mu kusamba:

² «Mu kyesi yenina, kyamvu Angidipha, mu kusamba lelu ku thwala ya ngeyi kikuma kya mambu moosu mana bisi pfundila Bayuta,

³ mukuma wuzayimya bukheti, mikiku mya Bayuta yi phaka za bawu. Yikubokwadidi ni wangyuka yi sipha dya mbundu.

⁴ «Bayuta boosu bazayilwa luzingu lwama buna lwakala tuka kileki; yi buna yizingila tukidila luyandiku ha kati dya tsi yama, kuna Yelusalemi.

^b 25:13 25:13 Angidipha: kenina kyamvu Angidipha wa zodi, mwana wa kyamvu wuna babati zonzila muna khaphu ya 12. Yandi wakala kyamvu wa kinzunga kya Kadisisi, kina kyenina ku londi dya Phalesitini, yi milambu myahika. ^a 26:1 26:1 Khaphu ya 25:13.

⁵ Banzayi tuka thama amana bafwani mu kuta kimbangi, yuka batyebwa, ni yízingila hanga Mufwadisi, muna dingumba dina dyákala yi nziki-nziki ya kulunda bunzambi bwetu kuluta batu boosu.

⁶ Amana, buthwena, babati tsambisa kikuma kivuvu kyama kyenina muna kilangi kina kásila Nzambi kwena batata betu.

⁷ Kilangi kina bisi sila mbundu bikanda byetu kumi yi byodi, bisi sungamina phipha yi mwini ni kilangi kina kyalúngila. Kikuma kya kivuvu mekina, oh kyamvu, babati pfundila kwena Bayuta!

⁸ Kikuma kya biki lwisiku kwikidila ni Nzambi kisi futumuna bafwa?

⁹ Meni-meni yikala banza theti ni bwáfwana mu kunwanisa mu phila yosu khumbu ya Yesu mwisi Nazaleti.

¹⁰ Yibwana yíhanga ku Yelusalemi. Yíkotisa mu boloku, meni-meni, bakwikidi lawu, muna hamu dina yíbonga kwena bambuta ba banganga Nzambi; amana tangwa bakala zola kubahonda, meni yikala hana mukhala wama.

¹¹ Muna nzu za kimvuka za Bayuta zoosu, yikala hita mu kunyokuna bakwikidi ndangu balewula lukwikilu lwa bawu. Khabu za mukwandi zina yikala zawu kikuma kya bawu, yikala banyokuna yi muna mbanza za kinzenza.»

Meni dya Pholu kábalwamina mbundu

¹² «Yi bwabuna yikala kwendila ku Tamasi yi hamu yi muswa wuna bápheka bambuta ba banganga Nzambi.

¹³ Kilumbu kimosi, muna kati kya mwini, oh kyamvu, yímona muna nzila, myesi mimosi myátuka kuna zilu; mitsyenzya meni mina, mikenzudi hana yíkala meni hosu yi batu bana bakala kwenda tsindikila. Myakala kedyamina kuluta tangwa.

¹⁴ Betu boosu twabwa ha tsi, amana yíyuka ndinga yimosi yakala nzimbwala muna ndinga ya Bayuta: "Sawulu, Sawulu, kikuma kya biki wisi

ndyokwanina? Phasi bwena kikuma kya ngeyi mu kutsitanana meni. Hanga kibulu bathumbikidi muhangu kwena pfumu wandi."

¹⁵ Meni mvutudini: "Nati wenina ngeyi Pfumu?" Pfumu wumvutwadi: "Meni, yenina Yesu wuna wubati nyokuna ngeyi.

¹⁶ Kaasi vumbuka, telama. Tala kikuma kina yikulubwakidini; yítekilakusola mu kukala musadi yi mbangi wa mambu mana wumoni kwena meni yi kikuma kya mana yikúsongila hika.

¹⁷ Yikútanina ha kati dya kanda dyadi dya bayuta yi kwena Baphani kuna yikutumini meni.

¹⁸ Kikuma kya kubatemuna mesu, ndangu bakatuka mu phipha amana bisa ku mwini; bakatuka mu hamu dya Satana amana bisa kwena Nzambi. Amana yuka ni bakwikila mwena meni, batámbula ndoluka ya masumu ma bawu yi ndambu ya kuvwa ha kati dya bana básolama."»

Pholu wuzonzidini muhangu wandi

¹⁹ «Yi bwabuna, kyamvu Angidipha, yíkolamaku ku mbona mesu yina yátuka ku zilu.

²⁰ Kaasi kwena bisi Tamasi theti, yi ku Yelusalemi, yi muna Yuteya dyosu, yi kwena Baphakanu, yísamuna ni bulungi basoba bikalulu amana bisa kwena Nzambi, yi mihangu mina mibati songila ni basobi bikalulu.

²¹ Yi kyakina kikuma bákhwatila Bayuta kuna nzu ya Nzambi, bámeke phi kuphondila.

²² Kaasi bwosu kátsweka Nzambi, yízingila yi kuna lelu dyadi amana mbati ta kimbangi ku thwala baleki yi bambuta, konda kuzimbula kima kyahika katula lwesi mana básamuna bambikudi yi Moyize:

²³ Kidisitu wáfwana mu kunyokuka, amana wáfwana kukala watheti mu kufutumuka ha kati dya bafwa, kafwana mu kusamuna mwini kwena Bayuta yi Baphani.»

Pholu wumulombi ni Angidipha kakwikila

²⁴ Bwosu kakala samba bwabuna, Fesitusi wákalunga: «Kilawu wenina, Pholu! Kulonguka kwa lawu kukukitudi kilawu!»

²⁵ Pholu wáwutula: «Yeku kilawu, mbuta-mutu Fesitusi; zenina ndinga za kyedika, za mupfunu phi zina yisi zimbula.

²⁶ Kyamvu wuzayima yi tsikiningi mambu mana, amana yibatibwa muzimbwala yi singu dyosu. Mukuma khwikidini ni kazimbakaniku kima, kikuma moosu mana máhangaminaku mu kitsweki.

²⁷ Kyamvu Angidipha, wisi kwikila mwena bambikudi? Nzayi mboti ni wisi kwikila mwena bawu!»

²⁸ Angidipha wazimbula kwena Pholu: «Ka thama ku wakhwikisa amana wakhitula mukidisu!»

²⁹ Pholu wáwutula: «Kwasala tangwa dya khunda holo dya lawu, yizola ni, yuka ni Nzambi katyabwa, hakalaku lwesi ngeyi kaasi yi boosu bana babati phinikina lelu, lwakituka bwosu yenina meni; katula lwesi miyololu myami.»

³⁰ Hanga kyamvu Angidipha, pfumu wa kinzunga Fesitusi, Belenisi yi boosu bana bázakala kumosi yi bawu bátelama.

³¹ Mu kuyekuka, bakala dizimbwala bawu yi bawu: «Mutu wuna kahangiku kima kyamunatina lufwa kondilo boloku.»

³² Angidipha, kikuma kya yandi, wázimbula kwena Fesitusi: «Mutu wuna, bakhani muyambwadila, wadi kalombikiku ni bamuzengila mukanu kwena Khayisala.»

27

Pholu bamuhitiki ku Loma

¹ Bwosu dyakala ni thwedila mu masuwa ku Kitadi, bamuhani Pholu yi batu bahika ba boloku ha moku ma satudiyoni mosi khumbu yandi Zudiwusi, wákala mu kibuka kya baphumbulu kina

bakala tela «kibuka kya baphumbulu Okisiti.»

² Buna twákota muna masuwa mamosi matuka ku Andalamiti, makala kwenda ku mbungu ya kinzunga kya Aziya, hanga thwendi. Hana kati dya betu hákala yi Adisitadiki mwisi Masetwani wa ku Tesalonika.

³ Kilumbu kyalanda, twátula ku Sitoni. Zudiwusi, yandi wakala musadisa Pholu yi maweti moosu; wámusenda mu kwenda kinda banduku bandi ndangu kabonga bina kenina byawu mupfunu.

⁴ Ha twákatuka hakana, twáhitila ku mukinda wa zawala dya Siphe, kikuma pfunzi yakala kwisa kuna twakala kwendila betu.

⁵ Kunima dya kusabuka yanga dya mbuta bela-bela yi Sidisi yi Phafidiya, twátula ku Mila dya Disi.

⁶ Kuna, satudiyoni káwana masuwa ma ku Alekizandi makala kwenda ku Kitadi, amana wátukotisa mwamuna.

⁷ Bilumbu byalawu twánanga mu nzila kikuma masuwa makala tika malembi-malembi. Mu phasi twátudila ku thwala ya mbanza ya Kinidi. Pfunzi yatuhekaku nzila, hanga thweka kwendis ku zawala dya Kheleti, twáhitila ku Salumoni.

⁸ Mu phasi za lawu twakala kwendila amana twátula homa hamosi bakala tela ni Mbungu Yabukheti, bela-bela yi mbanza ya Lazeya.

⁹ Bwosu twálutisa tangwa dya lawu amana phila ya kukwendila yákuma kihonza, tangwa dya kuzila kudya^a dyáhita. Pholu watekila bazimbwala:

¹⁰ «Banduku bama, mboni ni nzila yayi, yakalaku lwesi yambi kikuma kya masuwa yi bilekwa byenina mu kati; kaasi kikuma kya moya myetu phi.»

¹¹ Kaasi satudiyoni kákwikilaku mu mambu ma Pholu, hanga wuyukidi lwesi wuna wakala natisa masuwa yi mukwa mawu.

^a 27:9 27:9 Kuzila kudya mu tangwa dya tsuka ya mvula yi luyandiku lwa mbangala: yenina khumbu yikwawu ya mukinzi wa bayuta "kikuma kya kudifyongununa". Muna tangwa medina, mbuta wa banganga Nzambi kakala tambika kimenga kikuma kya masumu ma bisi Kiseledi (Lev 16:29-34). Bakalawa ta mu ngonda ya vwa, kondilo ku luyandiku lwa ngonda ya kumi, muna tangwa dina, mamba kakala kihonza mu kusabuka.

¹² Kikuma mbungu yákalaku mboti mu kuzakala mu tangwa dya kyosi, bahika báyandika mu kukatuka kuna, bazola ni batula ku Fenikisi, mbungu yikwawu ya Kheleti, yina yátala kuna mazyokidi ma tangwa, ndangu balutisila kwakuna tangwa dya kyosi.

Pfunzi yitukudi hana yanga dya mbuta

¹³ Koma ka muphephi kátuka ku banda, káhita; babanza ni balungisa lukanu lwa bawu. Báthuta kima kya zitu kina kyakala zyamisa masuwa ku thwala pfunzi hanga masuwa mekakwendila ku kabeta ka sambwa dya Kheleti.

¹⁴ Kaasi ku manima ma tangwa dya khunda, pfunzi yimosiyátuka ku zawala, yina bisi tela «kimbongila kya ku tunda yi ku tsosu» yátukula.

¹⁵ Masuwa mahunguluka, hakalaku mutindu wa kuzyamina ku kimbongila; hanga tudiyambwadidi kwetu twatika.

¹⁶ Bwabuna twakala hitila kuna kabeta ka koma ka zawala kamosi bisi tela ni Khota, twahita, mu phasi twakwatikisila mudimba wuna wákala wakuzitikila ku manima ma masuwa.

¹⁷ Kunima dya kukoka masuwa, basadi ba masuwa bakasama misinga ndangu mamwangalakanaku. Bweya bákabwawu ni basangamina nana mu zelu dya Siditi, amana básula muna mamba kima kya zitu kina kyambuta kyakala simba masuwa bayandika mu kutika.

¹⁸ Kilumbu kyalanda, bwosu yakala tuningisa ngolu pfunzi, bátimbula mu mamba ndambu ya bilekwa bina byákala mu masuwa.

¹⁹ Kilumbu kyatatu, bálosa hika bisalulu bya bina byákala mu masuwa.

²⁰ Ketu tangwa keti thetimbwa kalubukaku, muna bilumbu byalawu, amana pfunzi yakala tukula ngolu. Hanga tukatudini kivuvu kya kuhuluka.

²¹ Bádyaku keti kima kimosi tuka thama. Hanga Pholu, wátelama hana kati dya bawu, wabazimbwala: «Banduku bama, wadi lwangyukilaka ni tukatukaku

ku Kheleti, wadi lumonikiniku phasi za bwabu.

²² Kaasi buthwena yilulombi ni lwakala yi khwakasu; mukuma ka mosi ku wa benu watotisa luzingu; kaasi masuwa lwesi.

²³ Kikuma muna phipha ya lelu, wanzo mosi wa Nzambi wuna wumvini yi wuna yisi sadila kándubwakidini

²⁴ amana kánzimbwadini: "Wuyukaku bweya, Pholu! Bufwani wenda samba ku thwala Khayisala, amana Nzambi wukuheki kabu dya boosu bana babati tika mu mamba kumosi yi ngeyi."

²⁵ Kikuma kya buna, dikasikisenu, bakhunda bama, mukuma mbati kwikila mwena Nzambi ni dyakala bwosu kánzimbwala.

²⁶ Batútimbula ku sambwa dya zawala dimosi.»

²⁷ Yákala phipha ya kumi yi ya wakala tunatisa muphephi muna yanga dya Adiyatiki. Muna kati kya phipha, basadi ba masuwa bakala mona ni tubwesuki mu tsekengi.

²⁸ Bázikila kisengu kya zitu kuna musinga ndangu batesila dingi, bamoni ni kuleya kwa dingi kwákala kitesu kya metele makumaya. Kunima dya kuphusana koma, bátesa hika, bámona ni dingi dyekina kitesu kya metele makumatatu.

²⁹ Bweya bwábakwata ni masuwa madibunda nana ku matadi, yihana bátimbula bima biya bya zitu byákala kuna manima ma masuwa, mu kuhingila ni kuma kwakhya tswatsu.

³⁰ Kaasi, bwosu bakala yi sunga dya kutina, basadi ba masuwa, bakala hunikisa mu kukulumuna mudimba wa luhulusu muna mamba hanga bana bendi zitikila bima bya zitu ku thwala ya masuwa,

³¹ Pholu wázimbula kwena satudiyoni yi kwena baphumbulu: «Yukani batu baba benamwoku mu kati kya masuwa, lufwaniku lwahulukaku.»

³² Hanga baphumbulu batabudi misinga mina myakala zyamisa mudimba wa luhulusu amana bayambwadilawa ni wabwa.

³³ Buna bakala hingila ni kuma kwakhya, Pholu wábaheka kikesa boosu ndangu badya, wuzimbudini: «Lelu kilumbu kya kumi yi ya tuka buna lubati hingila, amana konda kudya kima.

³⁴ Yihana mbati lubokwadila ni lwatambula madya, mukuma mupfunu maluyenina kikuma kya luhulusu lweni. Ka mosi ku hana kati dya benu watótisa lusuki lumosi lwa mutwa wandi.»

³⁵ Kunima dya kuzimbula bwabuna, wátambula dipha, wávutula matondu kwena Nzambi ku thwala boosu, kunima wábukunadya amana wáyandika mu kudya.

³⁶ Hanga, bwosu kyabavutwakisa kikesa, boosu bátambula madya.

³⁷ Muna masuwa, batu boosu, twákala khama zoodi yi makumi tsambwadi yi sambanu.

³⁸ Tangwa bádyá boosu bayukuti, bálosa bule mu yanga dya mbuta ndangu masuwa makuma hengi-hengi.

Masuwa mazangani

³⁹ Buna kwakya kuma, bábakulayoku tsi, kaasi bámona lwesi homa hana kakotila mamba mu mafu, amana bámeke kununguna masuwa yi kuna khungu ya mamba.

⁴⁰ Bakutumuna misinga mya bima bya zitu ndangu basulabya mu mamba amana bakutumuna muna mbala mosi bima bya zitu bina byákala ku yenda dya masuwa; kunima batelamisa muledi wa yenda wahika kuna thwala ya masuwa ndangu muphephi wanatisa masuwa ku sambwa.

⁴¹ Kaasi bábwá ha tumba dimosi dya tsekengi ha kati kya phuphu zodi, amana masuwa mábatakana. Mutwa wa masuwa wakalaku nikana hika, hanga mayo misi bula manima ma masuwa yi ngolu zoosu.

⁴² Baphumbulu bázola mu kuhonda batu ba boloku boosu ndangu keti mosi wa bawu katinaku mu kusaya.

⁴³ Kaasi satudiyoni, yandi kázola kamuhulula Pholu, hanga wubakandisi mu kulungisa dibanza dya bawu.

Wásenda kwena bana bázáya kusaya ni baditimbula batheti mu mamba ndangu balubuka ku tseki;

⁴⁴ Bakwawu báfwana kubalanda mu kusadila mabaya yi bitini bya masuwa. Yibwabuna balubwakila batu boosu ku tseki konda kima kya mbi.

28

Pholu ku zawala dya Madita

¹ Buna twalubuka konda kihonza, bátuzimbwala ni zawala dina khumbu ya dyawu Madita.

² Bisi zawala meni dina bátuyamba yi mbundu yimosi. Bwosu kakala noka mvula yi kikuma kya kyosi, hanga bawiki kalunga ziku dya mbawu, batutedini betu boosu twayetila.

³ Pholu kátonguna mukuta wa mitsosu ndangu kasya hana mbawu, kaasi, muna kyungila kya mbawu, sawa mosi wálubukamwa amana wánama kuna koku dyandi.

⁴ Tangwa bámona nyoka wanama kuna koku dyandi, bisi zawala dina bádzimbwala bawu yi bawu: «Mu kyedika mutu yandu muhondisi kenina, mbatanana kahuluki ku yanga dya mbuta konda kihonza, nzambi wuna wisi futa batu ku mbi ya bawu, katondiku ni kazinga hika.»

⁵ Kaasi Pholu wákhukumuna koku, nyoka wábwa hana ziku dya mbawu amana káyukaku keti ndunza.

⁶ Batu báhingila ni bamumona kuvimba holo kabwa amana kafwa muna mbala mosi; kaasi bwosu bahingila lawu, mu kumona ni keti kima kimosi kyambi kyamubwilaku, hanga babaludi mabanza ma bawu amana báyandika mu kuzimbula ni nzambi mosi kákala.

⁷ Mwakala, muna bela-bela, yi mukumbu wumosi wa pfumu wa zawala, khumbu yandi Phubidiyusi. Yandi wátutambula yi mbundu yimosi amana twánanga kuna nzu yandi bilumbu bitatu.

⁸ Tata wa Phubidiyusi walambalala kákala hana thangi; mbawu ya mulutu

kakala yawu yi phulu-phulu ya menga. Hanga Pholu wukoti muna nzu yandi, wámulombila Nzambi, wámusya moku amana wábeluka.

⁹ Hanga bwabuna, bambefu bahika bákala muna zawala bísá bawu phi amana babeluka.

¹⁰ Luzitu lwalawu bátuheka, amana mu kukatuka kwetu, bátukana byosu bina twákalabyawu mupfunu.

Pholu wutudini ku Loma

¹¹ Kunima munangu wa ngonda tatu, tukoti mu masuwa mana ma bisi Alekizandi mana malutisa tangwa dya kyosi muna zawala, básonika: «Dyosikidia.»

¹² Buna twátula ku Silakusi, twánanga kwakuna bilumbu bitatu.

¹³ Ha twakatuka kuna, tulandi mukinda wa zawala yikuna twatudila ku Lekyo. Pfunzi ya kubanda buna yátukula amana mu kilumbu kyalanda, twátula ku Phuzolesi kunima bilumbu byodi.

¹⁴ Twáwana, muna mbanza meni yayina, baphangi bahika bana bátulomba ndangu twananga phosa mosi kwena bawu. Bwabuna thwendila ku Loma.

¹⁵ Baphangi bana bakala mu mbanza, bana báyuka khululuka ni tubati kwisa, bisa tutundakana yikuna Zandu dya Haphiyusi yi kuna nzu mosi ya banzenza bisi tela: "Ku nzu tatu." Buna kabamona, Pholu wáyutula matondu kwena Nzambi amana wábonga kikesa.

¹⁶ Kunima kutula kwetu ku Loma, bámusenda Pholu ni kadikadila homa hahika kumosi yi phumbulu mosi wuna wakala mutadikila.

Pholu wulongi malongi ku Loma

¹⁷ Kunima bilumbu bitatu, Pholu wátedisa bambuta ba Bayuta. Tangwa bákhekama, wábazimbwala: «Baphangi bama, konda kuhanga kima kitadidi betu-betu, holo kitadidi mikuku mya batata betu, meni, yenina mukwa boloku,

tukidila ku Yelusalemi bándambula kwena bisi Loma.

¹⁸ Kunima dya kuphyula byufu, bawu bázola ni bangyambwadila, kikuma mwákalaku kima, mwena meni, kyalunga kundatina lufwa.

¹⁹ Kaasi Bayuta bátambwasabwoku amana bándundika ni yílombabwa kwena Khayisala, konda kukala kwama yi dibanza dya kufunda kanda dyama.

²⁰ Kikuma kya bwabuna ndombidikini ni yilumona amana yiluzonzisa, mukuma miyololu myami, bakhasimya kikuma kya kivuvu kya bisi Kiseledi.»

²¹ Bamuvutwadini: «Twátambudiku keti kisyati kimosi kyátuka ku Yuteya, kikuma kya ngeyi amana phi keti phangi mosi kísakwoku mu kuzonzila holo kuzimbula kifu kya ngeyi.

²² Kaasi twazóla ni twakuhinikina mu kuzonza ngeyi meni buna wubati banza, mukuma tuzayibwa ni muma mwosu babatidya telamina dingumba dina wadinama dyawu ngeyi.»

²³ Báyükana kilumbu kimosi amana bisa muwana kwakuna kakala nimba yi batu balawu kuluta. Muna kinzonzi kyandi, kakala ta kimbangi kya Kipfumu kya Nzambi yi kudiyangisa muna mitsiku mya Moyize yi Bambikudi, mu kubakwikisa mu mambu mana matadidini Yesu; tukidila suka yi kuna masikidika.

²⁴ Bamosi bámuyukila mu mana kakala zonza, kaasi bahika bábwisa mu kukwikila.

²⁵ Bwosu bámwangana, konda kuyukana bawu yi bawu, Pholu wáyika ndinga yimosi: «Kitembu Kyatoma, wánunga kwandi, tangwa kázonza kwena batata benu, mwena mbikudi Yesaya!"

²⁶ Tangwa kázimbula:

"Ndawenda kwena kanda dina amana zimbula:

Lwayukiki kwenu mboti, lwabakudikiku keti kima;

^a **28:11 28:11** Dyosikidi: yenina khumbu ya bamaphasa, Kasitolu yi Pholukusi, bázayakana lawu muna mikhenda mya banzambi ba bisi ngeleti. Batu bana bisi saya mu mamba bakala babongila hanga banzambi bana bisi tanina batu boosu bisi kangadila mu mamba.

lwasimbuludiki, kaasi lwamonikiku keti
koma.

²⁷ Mukuma mbundu ya batu baba
yizitamini;

bazindini matu,
amana bazibikini mesu,
hanga bamaona nana yi mesu ma bawu,
bayuka nana yi matu ma bawu,
babakula nana yi mbundu ya bawu,
amana bavútwakisaku kwena meni
ndangu yibabelula."

²⁸ zayenubwoku phi ni luhulusu luna
lwa Nzambi, kwena baphani
bahitikalwa: bawu, bayúkalwa.»

[
²⁹ Buna kázimbula bwabuna, Pholu,
Bayuta bénda mu kutendana ngolu bawu
yi bawu.]^b

³⁰ Mvula zodi za muthu kánanga muna
nzu yina káluwa. Kakala yamba boosu
bana bakala kwisa mutala.

³¹ Kakala samuna mambu ma Kipfumu
kya Nzambi, yi kulonga mana matadidi
Pfumu Yesu Kidisitu, yi kikesa kyosu,
konda kumukandikisa.

^b 28:29 28:29 Muna masonuku mahika, nzila yayi yeninamwoku.

Mukanda kwena bisi Loma Loma Khotidi ya mukanda

Pholu kabati basonikina bakidisitu ba ku Loma, hana wumanisi kedi kitambu kyandi kyatatu kya kituma. Wuzodi ni kalanda kitambu kyandi tii yi kuna Loma, kuna kakonda kedi kwenda, kunima wendi hika kyana yi kuna mazyokidi ma tangwa yi kuna Esiphani, ndangu kasamuna Musamu wa Bukheti (15:22-24). Kikuma kya mukanda wandi kyenina kikuma kya kuyidika kukwisa kwandi yi kusongila malongi mandu kwena bakidisitu ba mbanza.

Mukanda kwena bisi Loma wenina meni dya muthu dya musamu wuna kabati samuna Pholu. Mu khufi kabati zonza bwabu: «Nzambi kisi bazaya batu ba tsi hanga batu ba masonga muna tangwa dina babati kwikila mwena yandi; amana lukwikilu meni luna lufwani» (1:17).

Mambu matatu kabati tangumuna muna meni dyadi:

Tukidila khaphu ya theti yi kuna yina ya nana zitadidi kikhunda hakati dya bulemvu ku mitsiku mya dibundu yi lukwikilu mwena Nzambi wuna kabati songila Yesu Kidisitu. Mu kati dya Dibundu dya ku Loma mwenina yi bakidisitu bana bakonda kala yi kisina kya Bayuta. Kaasi Bayuta lawu benina ku Loma, amana bahika bakituka kedi bakidisitu. Baba-baba babati landa mu kuzitisa mitsiku mya dibundu dya Bayuta. Bulungi ni baphani babana bakitukini bakidisitu balemvukilamya phi? Kyufu kina kyabayangisa lawu bangunza ba Mabundu. Pholu kazimbudi ni batu boosu, baphani yi Bayuta, basumuki benina. Kinga mitsiku mya dibundu myisiku kutumuna mu kimakulu ku disumu. Kaasi batu boosu balenda huluka mu lusadisulwa Kitembu Kyatoma, kikuma Yesu Kidisitu kabati banatisa kwena Nzambi.

Khaphu ya 9 yi kuna khaphu ya 11 matadidi bikhunda bina byenina hakati dya Kiseledi, kanda dina kasola Nzambi, yi bakidisitu. Lukwikilu lwa bakidisitu lwenina yi misodi, hanga miti, muna mafu ma Bayuta. Kinga ka Bayuta boosu ku bakituka bakidisitu. Pholu kabati zimbula ni yi kuna lelu dyadi, Nzambi kabati zola yi kutela kanda dyandi. Kilumbu kimosi, kanda dyadi hakimosi yi makanda mahika, dyabakisa mamboti ma Nzambi mana kasongila mwena Yesu Kidisitu.

Kaphu za 12 yi kuna 15 matadidi phila ya kuzingila mu Dibundu dya Yesu Kidisitu. Pholu kabati tendula abweti kusambila Nzambi yi kuzingila mu ngemba yi bakwenu. Kabati senda kwena babana benina yi lukwikilu lwa mbuta mu kubakisa babana benina yi lukwikilu lwakhunda. Nzambi kabati kutumuna batu boosu ku disumu yi ku lufwa. Buthwena bwabu, bafwani mu kuzingila mu kimosi hana kati dya bawu amana badinama kwena Yesu muna lusadisulwa Kitembu Kyatoma.

Mukanda kwena bisi Loma wumanisinini yi mboti za lawu (Khaphu ya 16). Kabati tanga khumbu za lawu za Bayakala yi bakhetu. Muna bwabuna, bakidisitu balawu ba tangwa dina batudi bela-bela yi babana ba tangwa dya lelu.

Mboti

¹ Meni Pholu, muhika wa Kidisitu Yesu, wuna batela amana basya mu kingenga mu kukala thumwa, kikuma kya kasamuna Musamu wandi wa Bukheti wa Nzambi.

² Nzambi wasila Musamu wa Bukheti wawu tuka thama, muna Masonuku matoma, muna nzila ya bambikudi bandi.

³ Musamu wa Bukheti wawu wutadidi Mwana wandi, wuna wabutukila, hanga mutu, muna butuka dya Tavidu;

⁴ bamuyadika Mwana wa Nzambi yi ngolu, muna Kitembu Kyatoma, muna

lufutumuku lwandi ha kati dya bafwa, Yesu Kidisitu Pfumu wetu.

⁵ Muna nzila ya yandi twátambwala mamboti yi kithumwa ndangu, muna khumbu yandi, twavundumuna bulemvu bwa lukwikilu muna makanda moosu.

⁶ Benu phi hana kati dya batu meni babana lwenina, benu bátela mu kukala batu ba Yesu Kidisitu.

⁷ Kwena boosu babana benina ku Loma, babana kisi zola Nzambi, babana kasola kikuma kya yandi: yambula Nzambi Tata wetu yi Pfumu Yesu Kidisitu baluheka khenda yi ngemba.

Pholu wuzodini kenda tala bakidisitu ba ku Loma

⁸ Myutudi matondu theti kwena Nzambi wama, kikuma kya benu boosu, mwena Yesu Kidisitu, kikuma lukwikilu lweni bisilwa zonzila muna tsi yosu.

⁹ Nzambi wuna yisi sadila muna mbundu yama wuzayi ni kyedika mbati zonza, ha yisi samuna Musamu wa Bukheti wa Mwana wandi. Kisi thila kimbangi ni yisi lusungula kosu tangwa.

¹⁰ Kosu tangwa yisi lomba, muna bisambu byama, ho Nzambi kazola, ndangu kilumbu kimosi yisa lutala.

¹¹ Mukuma, mbati zola lawu yilumonaka, ndangu yilusambwakisa ndambu ya kabu dya khenda mu nzila ya Kitembu ndangu lwalenga syama.

¹² Amana ndangu bwabuna, twalenga hanasana kikesa betu yi betu; meni muna lukwikilu lwa benu amana benu muna lukwikilu lwa meni.

¹³ Baphangi bama, nzodiku ni lwazimbakana ni yisi sungula mbala za lawu mu kukwisa kwena benu, ndangu yitambula ndambu ya bibundu bwosu yítambulaza hana kati dya makanda mahika ma tsi, kaasi bákhandisabwa yi lelu dyadi.

¹⁴ Yenina yi pfuka kwena bisi Ngeleki yi kwena basenzi, kwena batu babana ba nduka yi babana bakonda nduka.

¹⁵ Kikuma kya bwabuna yenina yi mupfunu ni yilusamwana Musamu wa Bukheti, kwena benu phi lwenina ku Loma.

Ngolu za Musamu wa Bukheti

¹⁶ Mukuma yeku yi tsoni za Musamu wa Bukheti: mukuma wenina ngolu za Nzambi kikuma kya luhulusu lwa wosu wuna wakwíkila, Muyuta theti yi kikuma phi kya Mungeleki.

¹⁷ Mukuma, mwena wawu misi monikina masonga ma Nzambi muna nzila ya lukwikila lwesi tuka luyandiku yi kuna tsuka, bwosu básonika: «Mukwa masonga kazíngila muna lukwikilu.»

Batu boosu básumuka

¹⁸ Kikuma khabu za Nzambi zisi monika tuka ku zilu muna kosu phila ya kukonda kwa kuzitisa Nzambi yi kukonda kwa masonga ma batu babana bisi kakidikisa kyedika muna kukonda kwa masonga.

¹⁹ Mukuma mambu mama mafwani kuzayakana kwena Nzambi menina wengele mwena bawu. Mukuma yandi-meni Nzambi wábasongilama.

²⁰ Kikuma tuka buna kahangila tsi, muna khadidi yandi yina yisiku monika disongidila ni ngolu zandi zina za mvula yi mvula yi bunzambi bwandi, byisi monika tangwa bisi bakisa mihangu. Yihana ni batu babáyukilaku kheni.

²¹ Buna bámuzayila Nzambi, bá mukembisaku hanga Nzambi keti kumuvutwalaka matondu. Kaasi baditotisi mu nzayilu za buzoba amana mabanza ma bawu mákituka ma buyungu madihani mu phipha.

²² Bisi dibanzila ni badimuka benina, kinga bákituka bilawu:

²³ amana basobisi khembu ya Nzambi wuna wisiku fwa mu bifwanisu bina bisi songila mutu wuna wisi fwa, bya banuni, bya bambisi ba malu maya yi bya bambisi bana bisi landanda.

²⁴ Yihana ni Nzambi wabalambula ku mihangu mya mvindu, bwosu buna yakala lomba tsambu ya mbundu ya bawu, ndangu bazitisaku lutu lwa bawu-meni bawu yi bawu.

²⁵ Bawu bábalula ma kyedika ma Nzambi mu luvunu; amana básambila phangamu amana báfukaminakya ha kifulu kya Muhangi wenina wasambuka mvula yi mvula! Abwabuna.

²⁶ Yihakana Nzambi kabalambwala muna tsambu za tsoni. Bwabuna, kikuma bakhetu ba bawu babalula kuvukana kwa mukhetu yi yakala mu kuvukana kwa mukhetu yi mukhetu.

²⁷ Phila mosi phi yi bayakala, babalula kuvukana kwa mukhetu yi yakala mu kuvukana kwa yakala yi yakala, bazakami ku byesi bya bawu yi bawu. Bayakala bekina sala mambu ma tsoni bawu yi bawu amana bisi tambula lufutu mwena bawu-meni, lufutu luna lufwani kikuma kya kuhakuka kwa bawu.

²⁸ Bwosu bamonaku mupfunu wa kuzaya Nzambi, Nzambi wabatanikina balanda muna mayedi ma bawu ma buzoba, mu kusala mambu mana bafwanaku mu kusala.

²⁹ Babasi yi mitindu myosu mya kukonda kwa masonga, khu, lukusu, mambu mambi, babasa yi nzoluka; kuhonda kwa batu, yi ngyuma, yi mayedi mambi, yi mambu ma buzoba ma mutindu yi mutindu. Bisi hunina bakwawu musamu,

³⁰ benina yi nzonzidi yambi; benina bambeni ba Nzambi, bakonda luzitu, bakwa lulendu, bakwa kimvunya. Kuyilamaka kaka mu kuhangaka mambu mahika mapha mambi, benina bidyangu kwena bibuti bya bawu.

³¹ Bakonda ngangu, bakonda zitisaka bilangi, bakwa mbundu za ngolu, bisiku yukila bakwawu kheni.

³² Amana ata bazayiya bukheti pfundusu ya Nzambi: yina yizonzini ni batu boosu babana bisi sadila mutindu meni wuna bafweti fwa. Heku nana kikuma kya buna bisibwa hanga bawu-meni, kaasi yi kutambwasaka hika batu babana bisibwa hanga.

2

Pfundusu ya masonga ya Nzambi

¹ Ngeyi wisi fundisa bakwenu, wakala nani, walolukaku. Kikuma kuna yi kufundisaka batu bahika, kuna ngeyi meni yi kuhangaka mambu mambi hanga bawu, wubati dibedisa mukanu.

² Kinga tuzayibwa ni pfundusu ya Nzambi yafwanana yi kyedika kwena batu babana bisi hanga mambu ma mutindu wawuna.

³ Ngeyi wisi fundisa batu babana bisi hanga mihangu mya mutindu wuna amana ngeyi meni yi kuhangakama, wubanzi ni walwesaya pfundusu ya Nzambi?

⁴ Kondilo ngeyi wisi lewula kimvwama kya buweti bwandi, kukonda kwa nziki-nziki yi sipha dya mbundu yandi? Wuzayiku ni buweti za Nzambi zakulundika mu kusoba kwa bikalulu?

⁵ Kikuma kya mutwa waku wa ngolu, yi kikuma kya kuzitama kwa mbundu yaku, wubati dilumbikila khabu kikuma kya kilumbu kina kasongila Nzambi khabu zandi yi kya nzayakanu ya pfundusu yandi ya masonga,

⁶ kafuta kwena kosu mutu bwosu myenina mihangu myandi.

⁷ Kahana luzingu lwa mvula yi mvula kwena batu babana bisi kwamina muna mihangu mya bukheti amana bisi sanda phi khembu, lukumu yi bima bina byisiku vunda.

⁸ Kaasi kakwisa songila khabu yi nganzi kwena babana bisi sya mutwa ngolu ku thwala ya yandi, bisiku zola kyedika amana bawu badihana mu kukonda kwa masonga.

⁹ Kiwayi yi phasi za ku mbundu kwena mutu wosu wisi sala mbi, theti kwena Muyuta yi kwena wuna kondi kala Muyuta phi.

¹⁰ Khembu, lukumu yi ngemba kwena kosu mutu wuna wisi sala mboti, theti kwena Muyuta amana phi kwena wuna kondi kala Muyuta,

¹¹ mukuma Nzambi kisiku swasisa batu ku mbunzu.

¹² Boosu bana basumuka konda kuzaya mitsiku, bakwisa fwa phi konda kubwila mitsiku mina; kaasi boosu bana bisi sumuka kuna yi kuzayaka mitsiku, babafundisa bwosu myenina mitsiku meni myamina.

¹³ Kikuma, heku ni batu bana bisi yuka mitsiku lwesi benina bakwa masonga kwena Nzambi; kaasi batu bana bisi

sadila mitsiku mina bisi yuka, babana babanungisa.

¹⁴ Kwena baphani, bawu bakondi zaya mitsiku, bisimya sadila bwosu buna milombi mitsiku, bawu bana bakondi mitsiku benina mitsiku kikuma kya bawu-meni.

¹⁵ Muna bwabuna, bisi songila ni mihangu mya mitsiku básonikamya muna mbundu za bawu. Katsasa ka bawu phi kisi batila kimbangi, phila mosi phi mabanza ma bawu mana misi bafunda, mbala za hika, ho ni mboti basadini kondilo mbi basadini;

¹⁶ bwosu bwenina muna Musamu wa Bukheti wama, moosu mana makwisa zayakana muna kilumbu kina kakwisa fundisa Nzambi bitsweki bya batu mu Kidisitu Yesu.

Bayuta yi mitsiku

¹⁷ Ngeyi wisi diheka khumbu ni Muyuta, wisi yekamina ku mitsiku, wisi sya lulendu lwaku mwena Nzambi,

¹⁸ ngeyi wuzayi luzolu lwandi amana wisi swaswanisa mambu ma mupfunu bwosu wálonguka muna mitsiku,

¹⁹ ngeyi wubati tambwasa ni mutwadisi wa baphofu wenina, mwini wa batu babana benina mu phipha,

²⁰ mbaku wa batu bakondi zaya mambu, mulongi wa bana bakhunda. Bwosu wuzayi mitsiku, wenina yi mayedi malunga yi kyedika.

²¹ Amana ngeyi wisi longa batu bahika, kikuma kya biki wisiku dilongila ngeyi meni? Ngeyi wisi samuna ni mutu kayibaku, kikuma kya biki wisi yibila?

²² Ngeyi wisi zimbula ni mutu kataku mbongi, kikuma kya biki wubatiza tila ngeyi meni? Ngeyi wisi yuka biteki nganzyanzya, kikuma kya biki wubati kwenda bwotula mu kingolu-ngolu muna nzu za nzambi za biteki?

²³ Ngeyi wisi sya lulendu lwaku muna mitsiku, kaasi wubati mulewula Nzambi muna kukulula kwa mitsiku!

²⁴ Mukuma, bwosu basonika muna Masonuku: «Kikuma kya benu dibati lewukila zina dya Nzambi ha kati dya bana bakondi kala Bayuta.»

²⁵ Bwena masonga ni mukhanda wenina mupfunu, yuka ni walungisaka mana milombi mitsiku, kaasi yuka ni wakululaka mitsiku, ata bakuyotisini wenina kaka ngulungu.

²⁶ Amana yuka ni ngulungu kalungisaka mamana milombi mitsiku, kingulungu kyandi batángakyoku hanga mukhanda?

²⁷ Ngulungu wa kisina wisi lungisa mitsiku, kakufundisa ngeyi mutu wuna wisiku lungisa mitsiku, mbatanana wenina yi mukanda wa mitsiku yi mukhanda.

²⁸ Kikuma Muyuta wakyedika, ka mu kumona yi mesu lwesi ku; amana mukhanda wakyedika weku wuna wisi monika mu kimutu.

²⁹ Muyuta wakyedika keninabwa mu kitsweki; mukhanda wandi wenina wa mu mbundu, wisiku tuka mu mukhanda wa kutambwala mukanda, kaasi mu Kitembu. Wuna-wuna, lukumu lwandi kisilwoku tambula kwena batu, kaasi kwena Nzambi.

3

¹ Amana khi yawu ndandu ya kukala Muyuta, ho loni khi wawu mupfunu wa kukota mukhanda?

² Ndandu ya lawu yenina mu mutindu wosu. Theti kwena Bayuta, káhana Nzambi ndinga zandi.

³ Ni bweti dyenina, yuka ni ndambu ya batu bakonda lukwikilu, kukonda kwa lukwikilu kwa bawu kwalenda katula kwikama dya Nzambi?

⁴ Bwalendakanaku! Bulungi mu kuzaya ni Nzambi kyedika kisi zonga amana mutu wosu kenina kingumba, bwosu básonikabwa: «Bulungi bakuzayilaka mutu wa masonga muna ndinga zaku, amana wakala yi kinunga ho bakufundisini.»^a

⁵ Kaasi yuka ni kukonda kwetu kwa masonga kwalubulaka masonga ma Nzambi, biki hika twazónza? Ni Nzambi keku masonga kikuma kya buna katuzyatudini mu khabu zandi? -Mbatizonga mu nzonzidi ya kimutu-.

⁶ Bweku buna! Kondilo abweti Nzambi kafundisilaya tsi?

⁷ Kaasi honi mu luvunu lwama, kyedika kya Nzambi kyavulaka, mu kusongila khembu yandi, kikuma kya biki bapfundisila hika hanga musumuki?

⁸ Amana, kikuma kya biki twalendaku zonzila, bwosu bisi tuzodila kuzonza bingumba byahika: "Tusalenu mbi ndangu mamboti malenga kwisa"? Bulungi kwena batu babana ni babonga ndola!

Kweku mutu wa masonga

⁹ Ni biki si? Betu tubahitini batu bahika? Loni, ka mu mambu moosu ku. Mukuma twazonzilama kedi mambu mana ni boosu, Bayuta yi bana bakondi kala Bayuta benina mu luyalu lwa masumu.

¹⁰ Bwosu bwásonama: «Kweku mutu wa masonga, keti mosi loni,

¹¹ kweku ata mutu wa ngangu, kweku keti mosi wisi sanda Nzambi.

¹² Boosu bayekukini mu nzila, kibuka kyosu kiditotisini,

kweku keti mosi wisi hanga buweti, keti mosi loni.

¹³ Madinga ma bawu menina mazyamu ma muhululu,

luluma lwa bawu lwa lengu ndinga, muna malebu ma bawu mwenina yi ndikila ya nyoka,

¹⁴ munwa mya bawu myabasa yi bisibu yi khadi.

¹⁵ Malu ma bawu misi tyakula mu kutekuna menga,

¹⁶ kuzanga yi kiwayi byenina muna nzila za bawu,

¹⁷ Nzila ya ngemba bázáyayoku kwabawu.

¹⁸ Muna mesu ma bawu, mweku keti bweya bwa Nzambi.»

¹⁹ Kinga tuzayibwa ni moosu mana misi zonza mitsiku, myisima zimbula kwena batu bana benina mu sina dya mitsiku, ndangu munwa wosu wadibata yi tsi yosu yadibedisa ku mesu ma Nzambi.

²⁰ Kikuma, kunima mihangu mya mitsiku, heku mutu banúngisa hanga mutu wa masonga ku thwala ya yandi,

mukuma mitsiku myisi hana nzila ku nzayilu ya disumu.

Khi mutindu Nzambi kisi hulula batu

²¹ Kaasi buthwena bwabu, masonga ma Nzambi mana bátila kimbangi mu mikanda mya mitsiku yi bambikudi mamoniki, konda kutala keti mitsiku:

²² Nzambi kisi bakitula batu, ba masonga, mu lukwikilu lwa bawu mwena Yesu Kidisitu. Kisibwa hanga kikuma kya boosu babana bisi kwikila mwena Kidisitu, mukuma heku diswaswanu ha kati dya bawu:

²³ kikuma boosu básumuka amana babakanda khembu ya Nzambi.

²⁴ Amana, mu khatu kwandi, babanungisina muna khenda zandi, muna nzila ya luhulusu luna lwenina mwena Kidisitu Yesu.

²⁵ Yandi wuna katambika Nzambi, muna nzila ya lufwa lwandi, hanga kimenga kya ndoluka ya masumu, kina bátambula muna lukwikilu, mu kusongila masonga mandi kikuma wáyambula mu kuhana ndola mu masumu mana báhola tuka thama,

²⁶ muna kulewula kwa mbundu yandi, Nzambi kázola ni kasongila masonga mandi muna tangwa dyadi, ndangu kakala mukwa masonga mu kukitula mutu wa masonga wuna wisi kwikila mwena Yesu.

²⁷ Khi kyawu kikuma kya lulendu lwetu? Heku kikuma! Kikuma kya khi mitsiku? Mina mitadidi mihangu? Loni, kaasi mu nzila ya mitsiku mya lukwikilu.

²⁸ Mukuma tutambwasini ni mutu kisi kituka mutu wa masonga mu lukwikilu, heku ni mu mihangu mya mitsiku.

²⁹ Ho loni, Nzambi wa Bayuta lwesi kenina? Ketu keku hika Nzambi wa bana bakondi kala Bayuta? Kyedika, kenina phi Nzambi wa bana bakondi kala Bayuta,

³⁰ yuka ni mukyedika Nzambi kenina mosi lwesi. Yandi wabákitula batu ba masonga, muna lusadisu lwa lukwikilu, bana bakota mukhanda yi bangulungu, muna nzila ya lukwikilu.

³¹ Hanga, kikuma kya lukwikilu twakatudini mupfunu wa mitsiku? Kabwaku, kaasi tubatimya zyamisa.

4

Mbandu ya Bulahami

¹ Biki twazimbula si kikuma kya khaka wetu mu musuni Bulahami? Biki katambula mu kimutu kyandi?

² Kikuma yuka ni Bulahami kámonika mutu wamasonga ku thwala ya Nzambi kikuma kya mihangu myandi mina kahanga, wadi kakhana ditsikisa. Kaasi kahangabwoku ku thwala ya Nzambi.

³ Kikuma, Masonuku mazimbudini: «Bulahami wákwikila mwena Nzambi, amana Nzambi wámutambwasa hanga mutu wa masonga mu kutala lukwikilu lwandi.»

⁴ Kinga kwena musadi, lufutu lwisiku monika hanga kabu, kaasi lufutu lwa phila ya kisalu kyandi.

⁵ Kwena mutu wuna kondi sala kisalu, kaasi kisi kwikila mwena Nzambi wuna wisi kitula batu bambi bakalaka batu ba masonga basumuki, kikuma kya lukwikilu lwandi Nzambi kamutanga hanga mutu wa masonga.

⁶ Bwosu kisi zimbula Tavidu ni mukwa kyesi kenina mutu wuna kisi tala Nzambi hanga mukwa masonga konda kumutangila mihangu:

⁷ «Kyesi kwena babana Nzambi kaloludini mitsoki amana kafidingini masumu!

⁸ Kyesi kwena mutu wuna Pfumu katangidiku keti disumu dyandia!»

⁹ Musamu wawu wa kyesi wenina kikuma kya batu baba bakota mukhanda ho kikuma kya bangulungu phi? Kikuma thwisi zimbula: «Kwena Bulahami, lukwikilu lwandi lwamutangisa hanga mutu wa masonga».

¹⁰ Khi phila kakala tangwa bámutanga? Hana wukotj kedi mukhanda ho ngulungu kakala? Hana khaku kedi kakota mukhanda, ngulungu kakala.

¹¹ Bulahami kisa kota mukhanda mu kitulu hanga kidimbu: kinyeminu kya

masonga mana kátambula mu lukwikilu tangwa kákala ngulungu. Bwabuna kakitukila tata wa batu boosu babana bisi kwikila, mbatanana benina ngulungu, ndangu babatangila bawu phi hanga bakwa masonga.

¹² Kenina phi tata wa batu babana bakota mukhanda, heku ni babana lwesi bakota mukhanda, kaasi babana bisi landa mbandu ya lukwikilu luna kakala lwawu tata wetu Bulahami, tangwa kakala ngulungu.

Kilangi kya Nzambi twátambula mu nzila ya lukwikilu

¹³ Kikuma, heku ni mu nzila ya mitsiku, Nzambi kámuhekila Bulahami kilangi kya kukala swana wa tsi holo kwena batekulu bandi, kaasi mu nzila ya masonga muna lukwikilu.

¹⁴ Mukuma wadi ni baswana bakalaka batu babana bisi lemvuka ku mitsiku, wadi lukwikilu lukhaniku kala mupfunu amana kilangi kya Nzambi bazónzilakyoku hika.

¹⁵ Kikuma mitsiku, khabu myisi lumbula; amana hana hakondi mitsiku, heku phi kukulula kwa mitsiku.

¹⁶ Yihana ni, kilangi kina kyisila mu nzila ya lukwikilu, ndangu dyakala kabu dya khenda ya Nzambi amana dyakala phi kabu dina básila mbundu kwena batekulu boosu, heku ni kwena babana lwesi bisi zitisa mitsiku kaasi yi kwena babana phi benina yi lukwikilu hanga luna lwa Bulahami. Yandi wuna wenina tata wa betu boosu,

¹⁷ bwosu menina Masonuku: «Yíkuswanika ngeyi tata wa lawu dya makanda.» Yandi wenina ku thwala ya Nzambi wuna kákwikila, Nzambi wuna wisi hana luzingu kwena batu bafwa yi wuna wisi tela mu luzingu bima bina bisiku zinga.

¹⁸ Mbatanana tangwa dyáhita mu kusila kivuvu, Bulahami wásya kivuvu, amana wákwikila. Yihana kakitukila «tata wa lawu dya makanda», bwosu

bámuzimbwala: «Bwabuna dyákala butuka dyakub».

¹⁹ Mbatanana kákala yi kitesu kya mvula khama mosi, kaasi kálembwaku mu lukwikilu lwandi tangwa kakala tala lutu lwandi lulembwi kedi, yi mukhetu wandi Sala yandu wáfwanaku hika mu kubuta^d.

²⁰ Kinga mu kutala kilangi kya Nzambi káketyanisaku kivuvu kyandi mu kukonda kwa lukwikilu; kaasi lukwikilu lwandi lwámuyika kikesa amana wámukembisa Nzambi.

²¹ Kákala yi kikumbwala kya lawu ni Nzambi kenina yi hamu dya kulungisa mana kásila.

²² Kikuma kya bwabuna phi, muna lukwikilu lwandi, Nzambi kámutangila «Mutu wa masonga».

²³ Kaasi heku ni kikuma kya yandi lwesi bwásonamina: «Mamana matangama kikuma kya yandi».

²⁴ Kikuma kya betu phi babana bátangilabwa kilumbu, betu baba thwisi kwikila mwena yandu wáfutumuna ha kati dya bafwa, Yesu, Pfumu wetu.

²⁵ Yandi wuna balambula kikuma kya mitsoki metu amana káfutumuka ndangu katukitula batu ba masonga.

5

Mu ngemba yi Nzambi

¹ Yihakana ni, bwosu thwekina batu ba masonga mu nzila ya lukwikilu, mu ngemba thwenina hakimosi yi Nzambi mwena Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

² Mwena yandi phi twavwila, muna nzila ya lukwikilu, khenda zazi thwisi simbidila, yi zina thwisi sila mbundu, amana mwamuna phi thwisi sila lulendu lwetu muna kivuvu kya khembu ya Nzambi.

³ Thwisi sya lulendu lwetu keti muna biwayi byetu, mukuma tuzayi ni kiwayi kyisi natisa mu kikwamina,

⁴ kikwamina kyisi nata kwikama keti mu tangwa dya bimeka, amana kwikama

^d 4:19 4:19 Kuy 17:1,15-22.

keti mu tangwa dya bimeka dyisi nata kivuvu.

⁵ Kinga kivuvu kyisiku kwatisa tsoni, mukuma Nzambi wumwangini lungongu lwandi muna mbundu zetu mu nzila ya Kitembu Kyatoma wuna twatambula.

⁶ Kikuma, hana twákalaku kedi yi ngolu, Kidisitu wáfwa muna tangwa dyandi kikuma kya batu bana bakonda luzitu kwena Nzambi.

⁷ Buthwena bwabu, phasi bwenina kwena mutu mu kufwa kikuma kya mutu wa masonga. Akolu mutu wakala yi ngolu za kufwa kikuma kya mutu wa bukheti.

⁸ Kaasi, talandi Nzambi mutindu kásongila lungongu lwandi kwena betu: Kidisitu wáfwa kikuma kya betu, kinga hana basumuki twákala.

⁹ Bweti bwakonda salamina ni buthwena katukitudini batu ba masonga muna menga mandi, katuhulwasa hika lawu ku khabu Nzambi muna nzila ya yandi.

¹⁰ Mukuma wadi buna twákala theti bambeni ba Nzambi, watuvutwala ngyukana yi Nzambi muna nzila ya lufwa lwa Mwana wandi; biki byakonda ni bwosu tuyukani, twahulukila phi muna luzingu lwandi.

¹¹ Thwisiku kala lwesi bahuluka, kaasi thwisi kala yi lulendu lwetu kwena Nzambi muna lusadisilwa lwa Pfumu wetu Yesu Kidisitu, mwena yandi, buthwena, tuvutwadini ngyukana.

Atamu yi Kidisitu

¹² Yihakana ni, bwosu dyákotila disumu mu tsi mu nzila ya mutu mosi, yi lufwa muna nzila ya disumu, bwabuna phi lufwa lwáhitila kwena batu boosu kikuma boosu básumuka...

¹³ Mukuma, yi kuna tangwa dya mitsiku, disumu dyádikadila kedi mu tsi, kaasi disumu dyisiku tangama, tangwa hisiku kala mitsiku.

¹⁴ Kaasi, tuka mu tangwa dya Atamu yi kuna tangwa dya Moyize, lufwa lwáyala, keti kwena batu baba bakonda sumuka hanga Atamu wakulula mitsiku.

Atamu, yandi wuna wenina kifwani kya wuna wakhana kwisa.

¹⁵ Kaasi, bweku kitesu kimosi yi kabu dya khenda yi mutsoki; mukuma, ho mu mutsoki wa mutu mosi, báfwila batu balawu, amana biki byakonda ni khenda za Nzambi yi kabu dya khenda dya mutu mosi Yesu Kidisitu byavula lawu kikuma kya batu lawu.

¹⁶ Yibwabuna phi kabu dina dyisiku fwanana yi mutu mosi wuna wasumuka; kikuma, pfundusu yina yituki kwena mutu mosi, yisi nata kubela kwa mukanu; kinga kabu dya khenda, tuka ku mitsoki mya lawu, dibakitudi boosu batu ba masonga.

¹⁷ Mukuma, ho kikuma kya mutsoki wa mutu mosi lufwa lwáyadila mwena yandi-meni mutu wuna hika, kikuma kya biki ni lo babana bisi tambula khenda za lawu yi kabu dya masonga bayadila mu luzingu muna lusadisulwa yandi hika Yesu Kidisitu.

¹⁸ Yibwabuna ni, mu kikuma kya mutsoki wumosi, wunati kubela kwa mukanu kwena batu boosu, phila mosi phi masonga ma mutu mosi makatudini pfundusu ya batu boosu amana mabaheki luzingu.

¹⁹ Kikuma, phila mosi mu kukolama kwa mutu mosi, batu balawu bakítukila basumuki, phila mosi phi mu kulemvuka kwa mutu mosi, batu balawu bakítukila bakwa masonga.

²⁰ Kikuma mitsiku myisila ndangu mutsoki walutuka; kaasi hana malutukidini masumu, khenda za Nzambi zalutuka lawu.

²¹ Ndangu, phila mosi yi buna máyala masumu mu nzila ya lufwa, phila mosi phi khenda za Nzambi zisi yala muna masonga, kikuma kya luzingu lwa mvula yi mvula, muna Pfumu wetu, Yesu Kidisitu.

6

Bafwa mu masumu, kaasi ba moya mu Yesu Kidisitu

¹ Biki tufwani twazonza? Twanangaka kaka muna disumu, ndangu khenda zavula?

² Bwalendakanaku! Betu twafwa kedi mu kikuma kya disumu, khi phila twazíngilamwa hika?

³ Luzimbakani ni betu boosu bana twabonga mbotika mu kukala yi Kidisitu Yesu, mbotika ya lufwa lwandi twábonga?

⁴ Disongidila ni, muna mbotika meni yayina ya mu lufwa, bátuzika hakimosi yi yandi ndangu, bwosu buna káfutumuka Kidisitu ha kati dya bafwa, muna khembu ya Tata, bwabuna betu phi twadyatila mu phila yapha ya luzingu.

⁵ Kikuma, honi twakala bakangama lutu lumosi mwena yandi muna lufwa luna lwafwanana yi luna lwa yandi, yibwabuna twakala betu phi muna lufutumuku lumosi lwafwanana yi luna lwa yandi.

⁶ Twazaya bwabu ni kimutu kyetu kya khulu bákhokakya ha kitakani hakimosi yi Kidisitu, ndangu lutu lwetu lwa masumu lwazimuka amana tukalaku hika bahika ba masumu;

⁷ mukuma mutu wuna wáfwa kenina walubuka mu disumu.

⁸ Kinga honi twafwa hakimosi yi Kidisitu, tukwikidini ni twazínga phi hakimosi yi yandi.

⁹ Bwosu tuzayi ni Kidisitu wáfutumuka ku bafwa, kafwaku hika; mukuma lufwa lweku hika yi kiyeka kwena yandi.

¹⁰ Kikuma, ho káfwa, kikuma kya masumu káfwila, mbala mosi kyamakulu, amana ho kisi zinga, kikuma kya Nzambi kisi zingila.

¹¹ Yihana ni benu-benu phi dibongenu hanga batu bafwa mu mambu matadidini disumu, amana hanga batu ba moya kwena Nzambi, mwena Kidisitu Yesu.

¹² Yihana ni disumu diyalaku muna lutu lwenu lwalu lwisi fwa: lulemvukaku ku tsatu zandi.

¹³ Lulambulaku keti kitini kimosi kya lutu lwenu ku tsalulu ya disumu hanga binwaninu bya kukonda masonga. Kaasi dilambulenu benu-benu mu kisalu kya Nzambi, hanga batu benina mu luzingu bafutumukini ku bafwa, amana syenu lutu lwenu lwosu mu kisalu kya Nzambi

hanga binwaninu bya kusadila mambu ma masonga.

¹⁴ Kikuma, disumu dyalúyalaku, mukuma benu lweku hika mu luyalu lwa mitsiku kaasi mu luyalu lwa khenda.

Mu kisalu kya masonga

¹⁵ Biki si? Ketu twasumukaka kikuma kya buna thweku mu luyalu lwa mitsiku, kaasi mu luyalu lwa khenda?

Bwalendakanaku!

¹⁶ Luzayibwoku ni ho lwadihanaka kwena mutu hanga bahika, mu kumulemvukilaka, lwekina bahika ba wuna lwisi lemvukila, holo dya disumu dina disi nata ku lufwa, holo dya bulemvu buna bwisi nata ku masonga?

¹⁷ Kaasi, matonde kwena Nzambi, kunima dya kukala bahika ba disumu, lwálemvuka yi mbundu yosu, ku mbandu ya malongi mana lwakala tambula.

¹⁸ Bwosu lukatukini ku kihika kya disumu, lwekina bahika ba masonga.

¹⁹ Mu nzonzidi ya kimutu mbati zonzila, kikuma kya kulembwa kwa musuni wenu: kikuma phila mosi, bwosu lwátambika lutu lwenu lwosu hanga bahika, mu mambu ma mvindu yi mu mbi mu kutsukina ku mbi, yibwabuna lwalámbula, buthwena, lutu lwenu lwosu hanga bahika, kikuma kya masonga, ndangu lwalenga tsukina ku thumbama.

²⁰ Mukuma ha lwákala bahika ba disumu, lwakala mu kiphwanza ku mambu matadidini masonga.

²¹ Amana khi kibundu lubati buta kwenu? Bima byabi bisi luheka tsoni buthwena, mukuma tsuka ya byawu, lufwa!

²² Kaasi buthwena, bwosu lukatukini mu kihika kya disumu amana lukituki bahika ba Nzambi, kibundu lwenina kyawu, thumbama, amana ku tsuka, luzingu lwa mvula yi mvula.

²³ Mukuma lufutu lwa disumu lwenina lufwa; kaasi kabu dya khenda dya Nzambi dyenina luzingu lwa mvula yi mvula mwena Kidisitu Yesu, Pfumu wetu.

a 7:7 7:7 Kul 20:17, Klg 5:21

7

Mukidisitu keku muhika wa mitsiku

¹ Luzimbakani baphangi bama, mukuma mbati zonga kwena batu bana bazayimya mitsiku: ni mitsiku myenina yi hamu kwena mutu buna kabati zinga.

² Yihana ni, mukhetu yandu wenina ha moku ma yakala dyandi, kenina wakuzitikila ku mitsiku muna thangwa dina kenina yakala moya; kaasi honi yakala dyandi wufini, yandi wukutumukini ku mitsiku myandi mina myakala muzitikila kwena yakala dyandi.

³ Yuka ni, buna kenina yakala mu luzingu, mukhetu kakituka wa yakala dyahika, hanga bamuzimbwadi ni mbongi katini, kaasi yuka ni yakala dyandi wufini, mukhetu katukini mu mambu matadidini mitsiku: keku hika kita mbongi keti bweti kakwedini yakala wahika.

⁴ Yihana ni, baphangi bama benu phi lwákala bafwa mu kikuma kya mitsiku, mu nzila ya lutu lwa Kidisitu, ndangu lwakituka batu ba mutu wahika, disongila yandi wuna wáfutumuka mu kati dya bafwa, ndangu twabuta bibundu kwena Nzambi.

⁵ Mukuma, thangwa twákala mu kihika kya lutu, tsatu ya masumu yi yangumuki ku mitsiku yakala sala kisalu muna kati kya lutu lwetu lwosu amana yakala tunatisa mu kubuta bibundu bina byisi natisa ku lufwa.

⁶ Kaasi buthwena, thwenina bakukutumuna ku mitsiku, mukuma bafwa thwenina ku thwala ya kima kina kyakala tukwata mu kihika, ndangu honi thwenina bahika, heku ni mu mambu ma khulu ma mukanda, kaasi mu mambu mapha ma Kitembu.

Mitsiku yi masumu

⁷ Amana biki twazonza si? Mitsiku myenina disumu? Bwalendakanaku! Kaasi ku mitsiku yízayila disumu. Yihana ni, yikalaku zaya keti biki nzoluka wadi ni mitsiku myázimbulaku: «Walendaku kala yi nzoluka za mbia.»

⁸ Hanga disumu dyámona thangwa, dyáyandika kutsadila, mukati kya mukuku, nzoluka za mutindu yi mutindu; kikuma, konda mitsiku, disumu dyenina kima kyafwa.

⁹ Theti, buna hákalaku mitsiku, meni yikala zinga; kaasi tangwa kisini mukuku, disumu diyandiki mu kuzinga,

¹⁰ amana meni wafwa yenina, yihana ni mukuku wuna wisi natisa ku luzingu wumoniki kwena meni, wundati ku lufwa.

¹¹ Mukuma disumu dyámona tangwa ku mukuku, dyáphuna amana, muna mukuku meni wuna, disumu dyáphondisa.

¹² Yihana ni, disonga, mitsiku myenina myatoma; mukuku watoma, wa masonga yi wa bukheti.

¹³ Disongidila ni bukheti bwákituka lufwa kikuma kya meni? Bwalendakanaku! Kaasi disumu, mukusya ni dyaditsikisa, dindatini lufwa mu lusadisu lwa dyambu dya bukheti, ndangu muna mukuku disumu dyavula lawu muna ngolo zandi za masumu.

Masumu mamuzandyanisi mutu

¹⁴ Kikuma, tuzayi ni mitsiku myenina mya kitembu; kaasi meni, yenina mutu wa musuni, bátsumbisa ku disumu.

¹⁵ Mana mbati yihanga, mbatimoku zaya. Mukuma, mana mbati zola, mamana yisiku hanga, kaasi mana yisini hanga, mamana yisini menga.

¹⁶ Honi mambu mana mbati yihanga, mamana yisiku zola, thambwasini ni yi mitsiku myenina mya bukheti.

¹⁷ Buthwena, ka meni ku hika mbati hanga mambu mana, kaasi disumu dina dibati zinga mwena meni.

¹⁸ Nzayibwa ni, mweku kima kyabukheti mwena meni, disongidila ni muna lutu lwama. Mukuma nzala ya kuhanga makheti yenayawu mwena meni, kaasi phila ya kulungisa makheti heku.

¹⁹ Kikuma mboti yina yisi zola mu kuhanga, yisiyoku hanga, kaasi mbati hanga mbi yina yisiku zola.

²⁰ Honi mbati hanga mana yisiku zola meni, ka meni ku hika mbatima hanga, dyenina disumu dina dyisi yala mwena meni.

²¹ Yihana ni mbonimya mitsiku myami, kikuma kya meni yandi mbati zola mu kuhanga kima kyabukheti: kima kyambi kyenina mwena meni.

²² Mukuma, muna mana matadidini muna kati dya meni, yisi kala yi tsambu za lawu muna mitsiku mya Nzambi.

²³ Kaasi mbati yimona, muna kati dya lutu lwama lwosu, mitsiku wahika wubati nwana yi mitsiku mya ngangu zama; amana wisi khwata hanga mutu wa boloku dya mitsiku mya disumu dina dyenina mu lutu lwama lwosu.

²⁴ A meni muwayi-ngombu! Nati waphúlula mu lutu lwalu lwisi ndata ku lufwa?

²⁵ Matondu kwena Nzambi muna Yesu Kidisitu, Pfumu wetu!

Yihana ni, meni, muna ngangu zama, yenina muhika wa mitsiku mya Nzambi, kaasi mu lutu yenina muhika wa mitsiku mya disumu.

8

Kuzinga yi Kitembu kya Nzambi

¹ Yihana ni, buthwena, kweku ata kubela kwa mukanu kikuma kya bana benina mwena Kidisitu Yesu.

² Kikuma, mitsiku mya Kitembu kya luzingu mu Kidisitu Yesu myákukatula mu mitsiku mya disumu yi mya lufwa.

³ Mukuma, kima kyakonda lendakana kwena mitsiku, kikuma lutu lwálemwasamya, Nzambi káhanga bwabuna, mu nzila ya kuhitika Mwana wa wandi-meni, yi lutu hanga mutu wa disumu. Amana mutindu wumosi disumu, kabedisila disumu dyadi dyenina mu lutu lwa mutu,

⁴ ndangu masonga mana kafwana hana mitsiku, mabasa mwena betu baba thwisiku dyatila mu lutu, kaasi mu Kitembu.

⁵ Kikuma, babana benina yi bikalulu bya musuni bisi banza bima bya musuni, kaasi babana benina yi bikalulu bya Kitembu bisi banza bima bya Kitembu.

⁶ Kinga, mabanza ma musuni misi nata ku lufwa; kaasi mabanza ma Kitembu, mawu, misi nata ku luzingu yi ku ngemba.

⁷ Mukuma kudyatila mu mabanza ma musuni kwisi tukitula bambeni ba Nzambi, kikuma misiku lemvuka ku mitsiku mya Nzambi: mwena mawu meni phi malendaku hanga kima.

⁸ Babana benina mu musuni balendaku hana tsambu kwena Nzambi.

⁹ Kinga benu, lweku mu mambu ma musuni, kaasi mu kati dya Kitembu, yuka ni kyedika Kitembu kya Nzambi, mwena benu kenina. Amana yuka ni mutu keku yi Kitembu kya Kidisitu, keku phi wa yandi.

¹⁰ Kinga, honi Kidisitu kenina mwena benu, bwena kyedika ni, lutu lwenina lwafwa kikuma kya disumu, kaasi Kitembu kyenina luzingu kikuma kya masonga.

¹¹ Amana yuka ni Kitembu kya yandi wáfutumuna Yesu mu kati dya bafwa kazingilaka mwena benu, yandi wáfutumuna Kidisitu mu kati dya bafwa kazíngisa hika lutu lwenu luna lwisi fwa mu Kitembu kyandi kina kyisi zingila mwena benu.

¹² Yihana ni, baphangi bama, pfuka thwenina yawu, kaasi yeku pfuka ya musuni ndangu twazingilaka muna buna buzodini musuni.

¹³ Kikuma, honi lubati zingila mu musuni, lwáfwa; kaasi, honi mu Kitembu lubati honda miza mya lutu, lwazínga.

¹⁴ Mukuma batu boosu bana kisi twadisa Kitembu kya Nzambi benina bana ba Nzambi.

¹⁵ Kikuma, benu lwábongaku Kitembu kya kihika, kina kyisi nata ku bweya, kaasi Kitembu kina lwábonga, kyalukitula bana ba Nzambi, mwena kyawu thwisi kalungina: «Aba, Tata!»

¹⁶ Yandi meni Kitembu kisi ta kimbangi kwena kitembu kyetu ni betu thwenina bana ba Nzambi.

¹⁷ Kinga, yuka ni bana thwenina, thwenina phi baswana ba kimvwama: baswana ba kimvwama ba Nzambi, amana baswana ba kimvwama hakimosi

yi Kidisitu, honi kyedika thwisi nyokuka hakimosi yi yandi ndangu batukembisa hakimosi yi yandi.

Khembu yina yakwisa

¹⁸ Kikuma, mbati tambwasa kaka ni phasi za buthwena zifwanakaniku yi khembu yina yakwisa monika kwena betu ku thwala.

¹⁹ Mukuma phangamu yosu yibati hingila, yi kisukidila kyosu, kudimonikisa kwa bana ba Nzambi.

²⁰ Kikuma, phangamu banatiya mu mambu makonda mupfunu. Bwabuna bweku mu luzolu lwa yawu-meni, kaasi kikuma kya Nzambi wuna wámunatabwa. Kinga kivuvu hana kyenina hika kikuma kya tsi meni yayina:

²¹ Phangamu meni yayi phi yalúbuka mu kihika kyaki kisi vunda kikuma kya kubonga kiphwanza kya khembu kya bana ba Nzambi.

²² Kinga tuzayi ni, yi kuna lelu dyadi, phangamu yosu yibati tata yi kunyokuka mu misongu mya kubuta.

²³ Kuluta hika betu phi, baba twenina yi bibundu bya theti bya Kitembu, betu phi thwisi humwakina mwena betu-betu kukutumuka kwa lutu lwetu, kuna yi kuhingilaka batutambwasa ni thwenina bana ba kutsatsa,

²⁴ Mukuma mu kivuvu kaka twáhulwakila. Kinga kivuvu kina kimoniki kedi, kyeku hika kivuvu: kima kina kimoniki kedi basilakya hika kivuvu?

²⁵ Kaasi yuka ni twasyaka kivuvu mu kima kina thwisiku mona, thwisikya hingila yi kikwamina.

²⁶ Yi bwabuna phi, Kitembu kisi kwisa tuyakidila mu kati kya lebakani dyetu, mukuma thwisiku zaya mana tufweti lombamba muna bisambu byetu. Kaasi Kitembu yandi meni kisi tusambidila mu ndinga zina thwisiku lenda mu kuzonza.

²⁷ Amana wuna wisi zikisa mbundu wuzayi keti bweti menina mabanza ma Kitembu: bwosu buna kazodi Nzambi bwabuna kisi sambidila mu mamboti ma ba Nzambi.

²⁸ Tuzayibwa kwetu, ni mambu moosu misi salamina kikuma kya mamboti ma

babana bisi muzola Nzambi, babana kátela bwosu bwakala mabanza mandí.

²⁹ Mukuma bana katekila zaya, wábayidika ku thwala ndangu kabafwanikisa yi kifwanisu kya Mwana wandi, ndangu kakala tsomi mu kubutuka mukati dya baphangi balawu.

³⁰ Amana babana katekila yidika ku thwala, wábatela phi; babana kátela, wábakitula batu ba masonga phi; babana kákitula batu ba masonga, wábakembisa phi.

Kutoka kwa lungongu lwa Nzambi

³¹ Biki hika twazím-bula kikuma kya mambu mama? Yuka ni Nzambi kenina kikuma kya betu, nani watutendisa?

³² Yandi wuna wakonda yekula mwana wa yandi-meni, kaasi wámulambula kikuma kya betu boosu; abweti kakonda tuhekila bima byosu hakimosi yi yandi, muna khenda?

³³ Nani wafunda bana kásola Nzambi? Nzambi wisi bakitula batu ba masonga!

³⁴ Nati wabédisa mukanu? Kidisitu [Yesu] yi yandi wafwa! Hana thandu, wáfutumuka, kenina kuna koku dya kitata dya Nzambi, amana kabati sambila kikuma kya betu!

³⁵ Nati watuhambula ku zola dya Kidisitu? Kiwayi, phasi za ku mbundu, munyanga, nzala, lungwa, lufwa ho mbedi ya phoku?

³⁶ Bwosu básonikabwa: «Kikuma kya ngeyi, bisi tuhondila kosu tangwa,

bisi tubonga hanga mikoku mina bisi kudika^a.»

³⁷ Kaasi mu mambu mama moosu, betu thwisi nunga kaka mu nzila ya wuna wátuzola.

³⁸ Mukuma yenina yi kikumbwala ni keti lufwa, keti luzingu, keti banzyo, keti bipfumu bina byenina mu zilu, keti mambu ma lelu, keti mana makwisa, keti ngolu,

³⁹ keti kuleya, keti nzinda, keti kosu phangamu yina yaléndaku mu

kutuyekula ku lungongu lwa Nzambi mwena Kidisitu Yesu, Pfumu wetu.

9

Nzambi yi batu bana kásola

¹ Kyedika mbati zonza mwena Kidisitu, mbatiku huna, katsasa kama kabati ta kimbangi mu nzila ya Kitembu Kyatoma:

² kiwayi kya lawu yenina kyawu yi ndunza kosu tangwa muna mbundu.

³ Mukuma yizola ni bambundila, bangyekula kwena Kidisitu, kikuma kya baphangi bama, biwutu byama bya mu kimutu.

⁴ Bawu benina bisi Kiseledi, kwena bawu, káhana Nzambi lukumu lwandi lwa tsatsidi ya bana, khembu, bulunda, mitsiku, bisambu, bilangi,

⁵ bakhaka, yi mwamuna kabutukila, mu kimutu, Kidisitu wuna wenina ha thandu ya byosu, lukumu kwena Nzambi bilumbu byosu! Abwabuna!

⁶ Heku ni ndinga ya Nzambi yazimuka kyamakulu. Mukuma boosu babana bábutukila ku Kiseledi, beku bisi Kiseledi ba mukwandi.

⁷ Mu kukala bana ba Bulahami, boosu beku mu butuka dyandi, kaasi: «Mwena Yizaki wabóngila dina batediki butuka dyaku^a.»

⁸ Disongidila ni, ka bana ba mu kimutu ku benina bana ba Nzambi, kaasi bana ba kilangi bisi tangama hanga butuka.

⁹ Kikuma, tala yayi ndinga ya kilangi: «Muna tangwa meni dina, yikwisa vutwakisa amana Sala kavwa mwana mosi wa yakala^b.»

¹⁰ Kuluta hika, ka yandi ku lwesi, kaasi bwabuna phi dyákala kikuma kya Lebeka, wáyimita vumu kwena yakala mosi lwesi, Yizaki, tata wetu;

¹¹ kikuma hana bana khaniku kedi babutuka amana khaniku kedi bahanga keti kima kya mboti keti kya mbi. Kinga mukusya ni lwalungila lukanu lwa Nzambi, bwosu buna kázola yandi meni,

¹² heku ni kikuma kya mihangu, kwena yandi wuna wisi tela. Kaasi bázonzilabwa kwena Lebeka: «Wuna

wenina mbuta kuluta kakála muhika wa koma ka muleki.»^d

¹³ Bwosu bwasonama:
«Yímuzola Yakobi kaasi yímumenga Kizawue.»

¹⁴ Amana biki si twazimbula? Ni kwena Nzambi kukondi masonga? Bwalendakanaku!

¹⁵ Mukuma, kazimbula kwena Moyize:
«Kyadi yimúyukila wuna nzodi kuyukila kyadi amana yiyánanina wuna nzodi mu kuyaninanina^f.»

¹⁶ Yihana ni mambu mana matadiku keti wuna wuzodini, keti wuna wisi kwenda thinu; kaasi kwena Nzambi wuna wisi yukila batu kyadi.

¹⁷ Mukuma Masonuku mázimbula kwena Falawo: «Yíkuswanika kyamvu ndangu yisongila mwena ngeyi ngolu za meni amana ndangu zina dyama basamunadya muna tsi yosu.»

¹⁸ Yihana ni yandi kisi yukila kyadi wuna kazodini, amana kisi zitika mbundu ya wuna kazodini.

Khabu yi khenda za Nzambi

¹⁹ Hanga wuzonzi hika: «Kikuma kya biki kisi tukayila hika? Kikuma nani fwani kukolama ku luzolu lwandi?»

²⁰ Kaasi nani wenina ngeyi mutu, ndangu watendana yi Nzambi? Kilekwa kyatuma kyalenda zimbula kwena mubumbi: «Kikuma kya biki wuphangidini bwabu?»

²¹ Mubumbi wa tuma, keti keku yi kiyeka kwena tuma dyandi mu kubumbila muna kithoba kimosi, kilekwa kya lukumu yi kina kyeku kya lukumu?

²² Amana honi Nzambi, mu kusongila khabu zandi yi kumonikisa ngolu zandi, wákwamina muna kuvibidila kwa lawu kwa bilekwa bya khabu bina byayilama kikuma kya kutotisa,

²³ ndangu kamonikisa kimvwama kya khembu yandi mu bilekwa bya khenda bina katekila diyidikila ku thwala kikuma kya khembu.

²⁴ Disongidila ni kwena betu babana katela, heku ni hakati dya Bayuta lwesi,

kaasi keti hana kati dya bana bakondi kala Bayuta,

²⁵ bwosu kázonzabwa muna mukanda wa Ozeya:

«Kina kyákalaku kikanda kyama, yitélakya ni kikanda kyama.

Amana wuna yikonda tonda, yimútela ni watondama;

²⁶ Amana keti kwakuna bakala bazimbwala: "Lweku kikanda kyamah!"

Babátela ni bana ba Nzambi wa moyu.»

²⁷ Yesaya, yandi, kásamuna kikuma kya Kiseledi: «Keti bweti bisi Kiseledi bavudi hanga tsenga za yanga dya mbuta, kaka ndambu yina yásala, yawu yahuluka;

²⁸ Mukuma Pfumu kalúngisaya, ha tsi, ndinga yandi yi kuna tsuka yi tswalu phi.»

²⁹ Amana bwosu kátekilabwa zonza Yesaya:

«Wadi Pfumu Mukwa ngolu zoosu kátusisaku konda khuna, wadi twayika kedi hanga Sotomu, tukhani fwanana yi Komoluⁱ.»

Kiseledi yi kuhuluka mu lukwikilu

³⁰ Biki si tufwani kuzimbula? Bana bakondi kala Bayuta bakalaku sanda masonga, babonga masonga mana misi tuka ku lukwikilu.

³¹ Kinga bisi Kiseledi bana kakala sanda ni bakituka batu ba masonga mu mitsiku, hanga baluti ku kabeta ka mitsiku meni mina.

³² Kikuma kya biki? Mukuma bakalaku sanda ni Nzambi kabatambwasa mu lukwikilu, kaasi bakala banza ni kabatambwasa kikuma kya mihangu. Benda dikhukula ku «ditadi dina disi khukula batu»,

³³ bwosu básonikabwa:

«Tala meni tsini muna Siyoni ditadi dya kudikhukula, kalunga tadi kana kisi bwisisa, amana wosu wukwikidini mwena yandi kakwatukaku tsoni.»

10

¹ Baphangi bama, mabanza ma bukhethi ma mbundu yama yi lombilu lwama kwena Nzambi kikuma kya Bayuta, menina ni bahuluka.

² Mukuma yisi batila kimbangi ni benina yi tsambu ya lawu ya kusadila Nzambi, kaasi bisibwoku sadila bwosu buna yenina nzayilu yina yifwani.

³ Kikuma, bwosu bakonda zaya keti bweti kisi kitula Nzambi batu ba masonga amana bawu yi kusandaka keti bweti bakitukila batu ba masonga, bwabuna bakonda lemvukila ku mambu mana kisi zola Nzambi mu kukituka mutu wa masonga;

⁴ mukuma Kidisitu kenina tsuka ya mitsiku, ndangu kosu mutu wuna wukwikidini bamukitula mutu wa masonga.

Luhulusu lwenina kwena kosu mutu wuna wukwikidini kwena Pfumu

⁵ Kikuma, Moyize kasonika kikuma kya masonga mana misi tuka ku mitsiku: «Mutu wuna wasala mambu mana mazodi mitsiku, kazingila muna mitsiku meni myamina^a.»

⁶ Kaasi, tala buna misi zonza masonga mana misi tuka mu lukwikilu: «Wuzonzaku muna mbundu yaku: Nani wazanza ku zilu?» –Disongidila: ndangu kalenga mukulumuna Kidisitu.–

⁷ Holo, «Nani wamuthuta mu kalunga?» –disongidila kamulubula Kidisitu mu bafwa–.

⁸ Biki wuzonzini si mukanda watoma? «Ndinga yenina bela-bela yi ngeyi, muna munwa waku yi muna mbundu yakub^b.» Yayina ndinga ya lukwikilu, thwisi longa.

⁹ Kikuma, honi, muna munwa waku wumuzayini Yesu ni Pfumu, amana honi, yi mbundu yaku, wukwikidi ni Nzambi wamutokamisa ku bafwa, wahuluka.

¹⁰ Mukuma, mu mbundu mwisi kala lukwikilu luna lwisi nata ku masonga, amana muna munwa mwamuna bisi tambwasila kidimbu kina kyisi nata ku luhulusu.

¹¹ Kikuma Masonuku mazonzini: «Wosu wuna wakwikila mwena yandi kakwatukaku tsoni^d.»

¹² Kikuma, kweku diswaswanu, mukati dya Muyuta yi wuna kondi kala Muyuta: boosu benina yi Pfumu mosi, wuna wenina mvwama kikuma kya boosu bana bisi mutela.

¹³ Mukuma bwasonama: «Wosu wuna watela zina dya Pfumu kahuluka^e.»

¹⁴ Kaasi, abweti bamutela yandu bakondi kwikila? Amana abweti bakwikila mwena yandu bakondi yuka kumulongila? Amana abweti bamuyuka honi heku mutu wulongidini mu ndinga ya yandi?

¹⁵ Amana abweti bakwenda mulongila yuka ni babatumiku? Bwosu bisi zonza muna Masonuku: «Kitoku zenina thambi za batu babana bisi kwenda samuna Misamu mya Bukhethi!»

¹⁶ Kaasi boosu balemvukaku ku Musamu wa Bukhethi. Kikuma Yesaya kazimbula: «A Pfumu, nani wakwikilawa Musamu wuna tusamunini^h?»

¹⁷ Yihana ni, lukwikilu lwisi tuka kuna mana bisi yuka, amana mana bisi yuka mu lusadisu lwa ndaka ya Kidisitu.

¹⁸ Kaasi, phyudini: «Bayuta bayukawoku musamu meni wawuna? Kaasi, kinga ndinga ya bawu yayukalakana kuna tsi yosu, ndaka za bawu zatula yi kuna tsuka ya tsi muna bisi zingila batu.»

¹⁹ Kaasi phyudini: Kiseledi kazayabwoku? Moyize, mutu wa theti, wuzimbudini: «Yiluyukisa kiphala kwena kanda dina dikondi kala kanda dyama dya mukwandi; muna kanda dina dyakonda nduka, yithubula khabu zenu.»

²⁰ Amana Yesaya wameka mu kusongila kikesa kya kuzimbula: «Batsengumuna kwena babana bakalaku tsanda, yidisongila kwena babana bakalaku phyula.»

a 10:5 10:5 Lev 18:5 b 10:8 10:8 Klg 9:4; 30:12-14 d 10:11 10:11 Yes 28:16. e 10:13 10:13 Yow 3:5. f 10:15 10:15 Yes 52:7. h 10:16 10:16 Yes 53:1

²¹ Kaasi kikuma kya Kiseledi
wuzimbudini:
«Bilumbu byosu yikala lambula moku
kwena
batu bamosi bakolama amana bisi
thendisai.»

11

Nzambi kalosidikyoku Kiseledi

¹ Amana phyudini: Keti Nzambi
wabalosila batu bandi?
Bwalendakanaku! Mukuma meni-meni
yenina mwisi Kiseledi, muna butuka dya
Bulahami, mwisi kanda dya Benzyame^a.

² Nzambi kabalosidiku batu bandi,
bana katekila solab. Luzayiku mana
mazimbudi Masonuku muna kitini kina
kabati nyengalakana Diya kwena Nzambi
kikuma kya Kiseledi:

³ «Pfumu, babahonda bambikudi baku,
bámwanga mesa maku ma bimenga;
yísala meni hika, amana luzingu lwama
babati sanda.»

⁴ Kaasi khi yawu mvutu ya Nzambi?
«Yídiyidikila mafunda tsambwadi ma
bayakala, babana báfutikaku kungulu ku
thwala ya nzambi Baalad.»

⁵ Tangwa dyadi phi kitesu kimosi,
ndambu yisadini bwosu yásolama kwena
Nzambi muna khenda zandi.

⁶ Kinga, honi kikuma kya khenda, hana
heku hika mambu matadidini mihangu;
kondilo khenda zakálaku hika khenda.

⁷ Amana biki si? Kina kisi sanda
Kiseledi, kalendakyoku: Kaka babana
lwesi básolama yi bawu balendakya.
Bahika bana, babazitika mbundu,

⁸ bwosu basonika: «Nzambi wabaheka
kitembu kya luhuku, mesu ndangu
bamonaku, matu ndangu bayukaku, tii yi
kuna kilumbu kya lelu.»

⁹ Amana Tavidi wuzimbudini:
«Mukinzi wa bawu wakala mutambu
kikuma kya bawu, wanda yi
kisinza kya kubwila, amana lwakala
lufutu lwa bawu!

¹⁰ Mesu ma bawu makala mu phipha
ndangu bamonaku!

Wabavwembika makunda mu
kimakulu^e!»

¹¹ Amana mbati hyula: Bayuta
badikhukudini ndangu balenga bwa
kyamakulu? Bwalendakanaku! Kaasi,
kikuma kya mutsoki wa bawu, luhulusu
báhanalwa kwena bana bakondi kala
Bayuta, ndangu bavundumuna kiphala
kya Bayuta.

¹² Kinga honi mutsoki wa bawu wánata
kimvwama mu tsi, amana ho
kudikulumuna kwa bawu kwámvwamisa
bana bakondi kala Bayuta, abweti ni
bimvwama bya bawu byakonda hitakana
mu luhulusu lwalunga!

Luhulusu lwa bana bakondi kala Bayuta

¹³ Kwena benu baphani mbatibwa
zimbula: Bwosu yenina thumwa wa
baphani, meni mbati dizatula kikuma
kya kisalu kyama,

¹⁴ ndangu, ho bwalendakana, mu
kuyangumuna kiphala ha kati dya batu
baba twenina bawu lutu lumosi yi
kuhulula ndambu ya batu hana henina
bawu.

¹⁵ Mukuma ho kingenga kya bawu
kyákala mutindu wa kuvutula ngemba
mu tsi, abweti kwakála kukukuluka kwa
bawu, yuka ni ka luzingu ku ha kati dya
bafwa?

¹⁶ Kinga, honi mutu kaheka Nzambi
dipha dyandi dina dya theti, mapha
mana masadini moosu makala matoma;
amana ho musodi wakala watoma,
mihandi phi bwabuna myenina^f.

¹⁷ Kiseledi kenina hanga miti wa olive
wuna báhawula mihandi myahika;
amana ngeyi, wuna wukondi kala
Muyuta, miti wa olive wa mu tseki,
bákunamika ha kifulu kya mihandi meni
mina, amana honi wubati khundakana
ku musodi yi ku budimbu bwa miti wa
olive,

¹⁸ syaku lulendu ngeyi mutu wisi
zyamina ku mihandi. Honi wasya
lulendu, zimbakanaku ni ka ngeyi ku
wisi zyamisa musodi, kaasi musodi wisi
kuzyamisa.

i 10:21 10:21 Mkg 19:5; Klq 32:21; 20-21; Yes 65:1-2. a 11:1 11:1 Fdp 3:5. b 11:2 11:2 Mkg 94:14. d 11:4 11:4
1Ba 19:10.18. e 11:10 11:10 Klq 29:3; Yes 6:10; 29:10; Mkg 69:23-24. f 11:16 11:16 Thl 15:19-21.

¹⁹ Wazimbula bwabu: «Mihandi mina bahawulamya ndangu, meni, bandamika.»

²⁰ Bwa bukheti lawu; bahawulamya kikuma kya kukonda kwa lukwikilu kwa myawu, amana ngeyi, kikuma kya lukwikilu wisi zyamina, wudikundikaku, kaasi kala mu bweya;

²¹ mukuma honi Nzambi kabahawula Bayuta, mihandi mya kisina, keba kwaku ngeyi phi kakúsisaku.

²² Zayidila buweti yi nziki-nziki ya Nzambi: nziki-nziki kwena batu babana bamani bwa, yi buweti bwa Nzambi kwena ngeyi, honi wazingilaka muna buweti meni buna; kondilo, ngeyi phi bakúhawula.

²³ Phila mosi phi yi bawu, honi bananginiku muna kukonda kwa lukwikilu lwa bawu, babanamika; mukuma Nzambi kenina yi hamu dina dya kubanamika hika.

²⁴ Kikuma, honi bákuhawula ngeyi muhandi wa olive dya mu tseki, amana wenina waswaswana yi kisina, bakunamika ku miti wa olive wa kukuna, abweti bakonda banamikina Bayuta benina mihandi mya kisina ku miti wa olive wa bawu-meni.

Luhulusu lwa bisi Kiseledi

²⁵ Mukuma nzodiku, baphangi bama, ni lwakonda zaya kitsweki kina, ndangu lwadimona nana ni benu lwenina badimuka: ndambu ya bisi Kiseledi báyika yi mbundu ya ngolu, tii yikuna bakotidini mu kanda dya Nzambi boosu bana bakondi kala Bayuta.

²⁶ Yihana ni Kiseledi kyosu kyahúlukila, bwosu bwásonama: «Muhuludi katúka ku Siyoni, kakátula mbi yosu ya bana ba Yakobi.

²⁷ Amana bwabuna bwakála bulunda bwama yi bawu, mu tangwa dina yikátula masumu ma bawuh.»

²⁸ Mu mana matadidini Musamu wa Bukheti, benina bambeni ba Nzambi kikuma kya benu; kaasi mu mana

matadidini kusola kwa Nzambi, kisi bazola kaka kikuma kya bakhaka ba bawu.

²⁹ Mukuma Nzambi kalendaku katula makabu ma khenda mana kahani amana kishiku soba mabanza kwena babana katela.

³⁰ Kikuma mbala yikwawu, phila mosi yi benu, lwákolama kwena Nzambi, amana buthwena, lutambudikini khenda, mu nzila ya kukolama kwa Bayuta.

³¹ Kikuma kya bawu phi, phila mosi, buthwena bákolama kikuma kya khenda zina balufwila, kaasi ndangu, [buthwena] bawu phi babafwila khenda.

³² Mukuma Nzambi wábayafikila batu boosu muna kukolama ndangu kabafwila khenda zandi boosu.

Kutoka kwa Nzambi

³³ Khi lawu dya kimvwama, yi mudimu yi nzayilu ya Nzambi! Nati walenda tendula pfundusu zandi! Khabu zandi bafwanizoku mu kumeka. Amana nzila zandi bafwanizoku mu kukotak?

³⁴ Kikuma: «Nati wázayadya dibanza dya Pfumu? Nati wákala mulongisidi wandi?

³⁵ Nati watekila mukabila Pfumu, ndangu yandi kalenga futa kunimal?»

³⁶ Kikuma byosu byenina bya yandi, kwena yandi yi kikuma kya yandi. Khembu kwena yandi muna mvula yi mvula! Abwabuna!

12

Luzingu lwa pha

¹ Yibati lusyamisa, baphangi bama, muna khenda zoosu za Nzambi, mu kutambika lutu lwenu hanga kimenga kya moya, kyatoma yi kina katambwasini Nzambi; byabina byakála bisambu bifwanani yi Ndinga.

² Lulandukilaku bifu bya tsi yayia, kaasi yambulenu Nzambi kalusoba bikalulu mu kuluheka ngangu zimosi za pha, mu kuswasisa buna kazodini Nzambi: mana menina ma bukheti, mana bátambwasa yi mana makonda kifu.

h 11:27 11:27 Yes 27:9; 59:20-21. k 11:33 11:33 Yes 55:8; Mkg 139:6,17-18. l 11:35 11:35 Yes 40:13; Yob 41:3.
a 12:2 12:2 1Pi 1:14

³ Muna khenda zina kápheka Nzambi, nzimbudini kwena kosu mutu hana kati dya benu ni kabanzaku mu kuditombula lawu, kaasi kabanza mu kudizitisa, kosu mutu hana kitesu kya lukwikilu luna kámukabila Nzambi.

⁴ Kikuma, bwosu thwenina yi bibuku byalawu muna lutu lwetu, lwalu lwenina lumosi, amana bibuku byosu bya lutu byisiku sala kisalu kimosi,

⁵ yi bwabuna phi betu, ata thwenina lawu, thwenina lutu lumosi mwena Kidisitu amana thwenina, betu boosu, bibuku bya lutu kikuma kya babana yi babana.

⁶ Kaasi thwenina yi makabu maswaswana muna khenda, bwosu bwenina khenda zina kátuheka Nzambi: wuna wuvwini kabu dya kubikula, kasongiladya nzila mosi yi malongi ma lukwikilu;

⁷ wuna wuvwini kabu dya kusadisa, kadihana mu lusadisu; wuna wuvwini kabu dya kulonga, kadihana mu kilongi;

⁸ Wuna wisi hana kikesa, kahana kikesa; kwena wuna wisi kaba, kakabaka yi tsambu yosu; wuna wisi twadisa, katwadisa yi khwakasu; wuna wisi fwila bakwawu khenda, kahangabwa yi mbundu yimosi^b.

⁹ Lungongu lwakala lwa kyedika. Yukakenuyoku nganzyanzya mbi; dihanakenu mu kusala mamboti.

¹⁰ Mu mana matadidini kitya kya phangi, kalenu babasa mu lutonde lwa ku mbundu benu yi benu, kalenu batheti mu kuzitisaka bakwenu.

¹¹ Lukalaku babolu, kaasi kalenu yi khwakasu; kalakenu khakalakani mu mana matadidini kitembu, musadilenu Pfumu hanga bahika.

¹² Sangwalenu muna kikuma kivuvu. Siphenu mbundu mu tangwa dya kiwayi. Kwaminenu muna bisambu.

¹³ Yambakenu batu ba Nzambi babana bisi sanda lusadisu. Lulembwaku mu kuyambaka batu.

¹⁴ Sakumunenu batu babana bisi lunyokuna; sakumunakenu kaasi lubundilakaku^d.

¹⁵ Sangwalakenu hakimosi yi babana babati sangwala; dilakenu hakimosi yi babana babati dila.

¹⁶ Kalakenu yi mabanza mamosi benu yi benu. Ludivuninikakaku, kaasi sandakenu mambu mana malunata mu kudikulumuna. Ludibanzilakaku ni benu kwenu lwenina badimuka lawu^e.

¹⁷ Luvutulaku mbi ku mbi. Kaasi syakenu ngolu mu kuhangaka mambu ma bukheti ku thwala ya batu boosu.

¹⁸ Ho bwalendakana, mu mutindu wuna lwalendila salaka benu, zingilakenu mu ngemba yi batu boosu.

¹⁹ Baphangi batondama, luvutulakaku mbela benu yi benu, kaasi yambulenumoku ku khabu za Nzambi, mukuma básonika: «Mbela kwena meni-meni, meni-meni yivutulaya,» kazimbudini Pfumu.

²⁰ Kaasi «ho mbeni waku kakala yi nzala, muheka kudya; ho kakala yi kihwinya muheka kunwa; mukuma ho wahangaka bwabuna, makala ma mbawu wubati mulumbikila hana mutwa wandi^f.»

²¹ Diyambwadilaku ni mambu mambi makununga; kaasi nungaka mbi mu mamboti.

13

Bulemvu kwena bapfumu

¹ Kosu mutu kalemvuka kwena bapfumu babana bayadikini. Mukuma heku kipfumu kikondi tuka kwena Nzambi; babana benina hana Nzambi wabasya.

² Yi hana ni mutu wuna wisi kolama kwena pfumu, kabati tendisa mamana kazodini Nzambi; amana babana wisini tendisa, pfundusu badisandila mwena bawu meni.

³ Kikuma batwadisi bisiku bayuka bweya ho kisalu kya bukheti wisini hanga, kaasi ho kisalu kyambi wisini hanga. Ngeyi wuzodiku ni wamubanga pfumu? Hanga mambu ma bukheti amana kalenga kutsikisa;

⁴ mukuma mu kisalu kya Nzambi kenina kikuma kya mamboti ma ngeyi.

Kaasi ho wahangaka mbi, kalaka yi bweya, mukuma ka mu phamba ku kabongila mbedi ya phoku; kenina mu kisalu kya Nzambi ndangu kasadila masonga, kikuma kya kusongila khabu zandi kwena wuna wisini hanga mbi.

⁵ Yi hana ni bufwani mu kulemvuka, kaasi hika ka kikuma kya khabu za Nzambi ku lwesi, kaasi kikuma phi kya katsasa.

⁶ Kikuma kya bwabuna phi lwisi futila phaku. Mukuma babana bisi tuyala benina mu kisalu kya Nzambi muna kisalu meni kina.

⁷ Vutulenu kwena kosu mutu kina kimufwani: phaku, kwena wuna bafwetiya heka phaku; phaku ya bima byahika kwena babana bisi ya bonga phaku meni yina; bweya, kwena wuna bafwani kuyuka bweya; khembu, kwena wuna bafwani kuheka khembu^a.

Zola dya mukwenu khunda

⁸ Lukalaku yi pfuka ya mutu, honi ka kudizola ku benu yi benu; mukuma wuna wisi zola mukwawu, mitsiku kisi lungisa.

⁹ Kikuma, mikuku: «Watáku mbongi, wahóndaku mutu, wayíbaku, wazolukaku bima bya ngani» hakimosi yi mikuku myahika misi wongama muna ndinga mosi yayi: «Wazóla mukwenu hanga ngeyi menib^b.»

¹⁰ Hana henina lungongu bisiku hanga mukwenu mbi: lungongu lwenina kulungisa kwa mitsiku.

Kukala wayilama kikuma kya kwisa kwa Kidisitu

¹¹ Amana bwosu luzayi khi tangwa dyadi thwenina, yidyadidi tangwa dya kutokama ku kilu^d, mukuma buthwena luhulusu lwekina bela-bela yi betu kuhita mu tangwa dina twákwikila.

¹² Phipha yendi kyana, kilumbu kibwesukini. Tulosenu phi mihangu mya mu phipha amana tuvwatenu binwaninu bya mu mwini.

¹³ Tudyatilenu mboti, hanga batu benina mu kati kya mwini; konda kuzingila mu kudindonda keti ku kuzela; konda kudizatula keti kindumba; konda kutendana keti kiphala.

¹⁴ Kaasi vwatenu Pfumu Yesu Kidisitu, amana ludihanaku ku tsatu ya lutu ndangu lwalungisaka luzolu lwa lwawu.

14

Wufundisaku phangi waku

¹ Muyambenu wuna wukondi ngolu mu lukwikilu, konda kumukumba mu mabanza^a.

² Amana kwena yi mutu wenina yi lukwikilu mu kudya bima byosu; kwena yi mutu wahika wuna wena walembwa mu lukwikilu, kisi dya lwesi ndunda.

³ Wuna wisi dya kalewulaku mutu wuna wisiku dya, amana wuna wisiku dya kafundisaku phi wuna wisi dya, mukuma Nzambi wumuyambini.

⁴ Nani wenina ngeyi mu kufundisa musadi wa mukwenu? Kakala watelama holo kakala wabwa, mana matadi pfumu wandi. Amana kazyáma, mukuma Pfumu kenina yi hamu dya kumuzyamisa.

⁵ Kikuma, kwena yi mutu, kisi banza ni kilumbu kyaki kiluti kyahika^b mu mupfunu, wahika phi kisi banza ni bilumbu byosu byenina mutindu wumosi. Kosu mutu, muna mutindu wa ngangu zandi, kakumbwala muna mamana kisi banza!

⁶ Wuna wisi landila mambu matadidini bilumbu kisima landila kikuma kya Pfumu. Wuna wisi dya, kikuma kya Pfumu kisi dila, mukuma matondu kisi vutula kwena Nzambi; Wuna wisiku dya, kikuma kya Pfumu kisiku dila: matondu phi kisi vutula kwena Nzambi.

⁷ Kikuma heku mutu, mu kati dya betu, wisi zinga kikuma kya yandi meni, amana heku mutu phi wisi fwa kikuma kya yandi meni.

⁸ Mukuma honi thwisi zinga, thwisi zinga kikuma kya Pfumu; amana honi

^a 13:7 13:7 Mth 22:21; Mlk 12:17; Luk 20:25 ^b 13:9 13:9 Kul 20:13-17; Klg 5:17-21; Lev 19:18 ^d 13:11 13:11 Muna masonuku mahika, básonika bwabu: "twatokama ku kilu kyetu." ^a 14:1 14:1 1Ko 8:7-13; 10:23-33 ^b 14:5 14:5 Pholu wubanzi tsadidi yina kalonguka kwena Bayuta. Ngalatya 4:10; Khl 2:16

thwisi fwa, thwisi fwa kikuma kya Pfumu. Ata tuzingini, ata tufwini, kaka Pfumu wutuvini.

⁹ Mukuma honi Kidisitu kafwa amana wisi hika mu luzingu, ndangu kalenga kala Pfumu wa bafwa yi wa babana babati zinga.

¹⁰ Tuka thama, ngeyi, kikuma kya biki wisi fundisila phangi waku? Holo, ngeyi, kikuma kya biki wisi lewula phangi waku? Kikuma, twatelema betu boosu kuna nganda ya Nzambi.

¹¹ Mukuma básonika:
«Meni, Nzambi wa moya, nzimbudibwa, makungulu moosu mafúkama ku thwala meni

amana ndinga yosu yazáya Nzambid!»

¹² Yihana ni, kosu mutu kakwenda hana meni dyandi kwena Nzambi kikuma kya yandi meni.

Wubwisisaku phangi waku

¹³ Tudifundisakaku baba yi babana; kaasi zengenu ni lukalaku hika kisinza kya kubwisisa phangi wenu holoni kya munata mu kuhanga mbi.

¹⁴ Nzayibwa kyedika, ni mu Pfumu Yesu, kweku kima kya sumuka mu kyawu-meni^e; kaasi honi mutu kabanza ni kima kimosi kyenina kya sumuka, kinga kyasumuka kyenina kikuma kya yandi-meni.

¹⁵ Honi kikuma kya madya, phangi waku kenina mu kyadi, wisiku dyatila hika mu mutindu wa lungongu. Kikuma kya madya, wendaku totisa mukwenu yandu kisa fwila Kidisitu.

¹⁶ Yihana ni mambu mena mamboti kwena benu makalaku kima kwa bakwenu kya kukumba.

¹⁷ Kikuma, Kipfumu kya Nzambi, kyeku mu mambu ma kudya yi kunwa; kaasi mena masonga, ngemba yi kyesi, kina kisi hana Kitembu Kyatoma.

¹⁸ Mukuma, kosu mutu wuna wisi musadila Kidisitu muna mutindu meni wuna, Nzambi kisi mumonina kyesi amana batu phi bisi mutya.

¹⁹ Yihana ni, tulandakenu mambu mana misi sadisa mu ngemba yi mana

misi tukodisa mu lukwikilu babana yi bakwawu.

²⁰ Wendaku zanga kisalu kya Nzambi kikuma kya madya. Kyedika, madya moosu menina ma kasemi; kaasi bwenina mbi kwena mutu wuna wubatima dya honi kakitulama kisinza kya kubwila.

²¹ Bwenina mboti ni ludyaku mbisi, lunwaku malafu, lusalaku kosu kima kina kyalenda kala kisinza kya kubwila kwena phangi waku.

²² Lukwikilu luna wenina lwawu, ngeyi, swekalwa kikuma kya ngeyi ku thwala ya Nzambi. Kyesi kwena mutu wuna wisiku difundisa yandi-meni mu mana kabati mona bukheti mu kusala!

²³ Kaasi wuna wisi ketyanisa ho kadya, bisi mubedisa, kikuma mana kabati sala matukiku mu lukwikilu. Kinga moosu mana misiku tuka mu lukwikilu menina masumu.

15

Kusephidisa bakwetu

¹ Ho ni twakala ngolu mu lukwikilu, tufweti sadisaka babana beku ngolu mu lukwikilu. Tusandakaku mambu mana misi tusephidisa.

² Kosu mutu kahanga mana misi sephidisa mukwenu, kikuma kya mana menina mboti yi mana misi kodisa;

³ Kikuma, Kidisitu kakalaku hanga mana makala musephidisa; kaasi, bwosu bwásonama: «Ngusi za babana bakala kutukwana zábwila mwena meni^a.»

⁴ Mukuma mosu mana masonama theti masonama kikuma kya kutulonga, ndangu, muna kikwamina yi muna kikesa kya Masonuku, twakala yi kivuvu.

⁵ Yambula Nzambi mukwa kikwamina yi kikesa kalusadisa lwayukana benu yi benu bwosu menina mabanza ma Kidisitu Yesu,

⁶ ndangu, muna mbundu mosi yi ndinga yimosi, lwamikembisa Nzambi yi Tata wa Pfumu wetu Yesu Kidisitu!

Musamu wa Bukheti kikuma kya batu boosu

⁷ Yi hakana ni, lwadiyambaka benu yi benu, bwosu buna kaluyamba yandi meni Kidisitu Yesu, kikuma kya khembu ya Nzambi.

⁸ Mukuma nzimbudini ni Kidisitu wakituka musadi wa Bayuta kikuma kya kyedika kwena Nzambi, mu kulungisa bilangi bina kasila Nzambi kwena bakhaka betu.

⁹ Amana baba beku Bayuta bamukembisini Nzambi kikuma kya buweti bwandi, bwosu bwasonama: «Yihana ni yikuzitisa mu kati dya makanda amana yiyimbila kikuma kya luzitu lwa khumbu yaku.»

¹⁰ Wuzimbudi hika: «Benu lweku Bayuta, sangwalenu hakimosi yi batu bandi!»

¹¹ Amana hika: «Muzatulenu Pfumu, benu boosu lweku Bayuta, batu ba tsi zoosu, bamuzatula!»

¹² Yesaya wuzimbudi hika: «Kamónika, musodi wa Yese, wuna watélema mu kutwadisa makanda; makanda masya kivuvu kwena yandi^b.»

¹³ Nzambi mukwa kivuvu kalubasisa yi kyesi kyosu yi ngemba yosu muna lukwikilu, ndangu lwabasa yi kivuvu mu ngolu za Kitembu Kyatoma!

Kisalu kya Pholu kwena babana beku Bayuta

¹⁴ Kikuma kya mana malutadidini benu, baphangi bama, meni yenina yi kikumbwala meni-meni ni benu lwabasa yi mamboti, lwabasa yi mazaya moosu amana balunga lwenina mu kudilwengisa benu yi benu.

¹⁵ Amana phi, matangwa mahika, yilusonikina yi khwakasu yosu, kikuma kya kulubambukisa mambu mana maluta kedi, kikuma kya khenda zina kapheka Nzambi

¹⁶ mu kukala mu kisalu kya Kidisitu Yesu kikuma kya babana beku Bayuta; yibati dihana mu kusala kisalu kyatoma kya Musamu wa Bukheti wa Nzambi,

ndangu baba beku Bayuta bakala kabu dina batambwasa, batambika kwena Kitembu Kyatoma.

¹⁷ Yenina yi tsambu mu Kidisitu Yesu mu kikuma kya kisalu kyama kwena Nzambi.

¹⁸ Mukuma honi kima yizonzila, kaka kina kasadi Kidisitu mwena meni mu kutwadisa baba beku Bayuta ndangu kabanata mu kulemvuka. Nzambi kahangabwa mu ndinga yi mu mihangu,

¹⁹ mu ngolu za bidimbu yi biphadi, mu ngolu za Kitembu kya Nzambi. Yihana, tuka ku Yelusalemi yi muna kinzunga kya Yiludi, yisamuna kosu homa Musamu wa Bukheti wa Kidisitu.

²⁰ Yisya lukumu lwama kikuma kya kusamuna Musamu wa Bukheti mu bifulu bina khaniku kedi bayuka khumbu ya Kidisitu, ndangu tutungaku ha thandu ya mipfundila mya mutu wahika.

²¹ Kaasi yisadila bwosu bwasonama: «Kwena batu babana khaniku kedi babasamwana kikuma kya yandi bamumona, amana kwena babana bamuyukaku kumuzonzila kikuma kya yandi bamubakisad.»

Mabanza ma Pholu mu kukwenda ku Loma

²² Kyakina kyakala yi khakalakanu mbala za hika mu kwisa kwena benu.

²³ Kaasi buhwena, mbanisikini kisalu kyama mu binzunga byabi, amana mvula lawu zilutini yikala yi tsambu za lawu mu kwisa lutala,

²⁴ Ha yikwenda ku tsi ya Siphani; yenina yi kivuvu ni yilumona mu kuhita amana yibonga lusadisulwenu mu kukwenda ku tsi ya Siphani kumanima ma kunanga mwa bilumbu yi benu.

²⁵ Kaasi buhwena yendi ku Yelusalemi, mu kwenda sadisa batu ba kanda dya Nzambi.

²⁶ Mukuma, bisi Masetwani yi bisi Lakhayi bazodiki ni babundikisa makabu kikuma kya kusadisa ba phutu babana benina mu kati dya bakwikidi ku Yelusalemi.

^b 15:12 15:12 Tuka nzila ya 9 yi kuna 12, zifwanakani yi mikanda myami: Mkg 18:50; 2Sa 22:50; Klg 32:43; Mkg 117:1; Yes 11:10. ^d 15:21 15:21 Yes 52:15.

²⁷ Bawu meni batambwasa mu kusalabwa, kaasi kikuma kya bawu dyenina hanga pfuka; mukuma bakwikidi ba Bayuta bakabisi kimvwama kyabawu kya kitembu kwa batu babana beku Bayuta; yihakana batu bana beku Bayuta bafweti basadisa Bayuta mu kubaheka bima bina bibakondi bawue.

²⁸ Ha yimanisakya kisalu kina, amana yibáheka makabu mana ma bakwikidi ba ku Yelusalemi, yihitila kwena benu mu kukwenda ku tsi ya Siphani.

²⁹ Nzayi ni mu kukwisa lutala, yikwisa wa kabasi yi lusakumunu lwa Kidisitu.

³⁰ Amana yiluhekini kikesa, baphangi bama, muna Pfumu wetu Yesu Kidisitu yi muna zola dya Kitembu, mu kunwana hakimosi yi meni mu lombilu kwena Nzambi kikuma kya meni,

³¹ ndangu yihuluka kwena batu babana bakolama ba ku kinzunga kya Yuteya amana lusadisú mbati nata kikuma kya mamboti ma Yelusalemi bayambalwa mboti kwena bakwikidi.

³² Yihana ni yikwisa lutala yi kyesi, mu luzolu lwa Nzambi, amana yilembwa ndambu hakimosi yi benu.

³³ Ni Nzambi mukwa ngemba kakala yi benu boosu! Abwabuna!

16

Mboti

¹ Yilutumini Foyiba, phangi wetu wa mukhetu, yandi wenina musadi ku Dibundu dya Nzambi ku Sakhe^a,

² ndangu lwalenga muyamba mu zina dya Pfumu muna mutindu wa luzitu kwena bakwikidi. Musadisenu muna kosu kima kina kakala kyawu mupfunu kwena benu, mukuma ndesi wa batu balawu kákala, ata kwena meni-meni.

³ Bahekenu mboti Phisikila yi Akilasi, bakwetu bama ba kisalu mwena Kidisitu Yesu^b.

⁴ Babana bakhana fwa kikuma kya kuhulula moya wa meni; ka meni hika ku

yisi baheka matondu kaasi hakimosi phi yi Mabundu mosu ma batu bana beku Bayuta.

⁵ Hanenu phi mboti ku Dibundu dina dyenina muna nzu ya bawu. Muhekenu mboti Ephayineti, watondama wama, yandi kena bibundu bya theti mu kukwikila mwena Kidisitu mu kinzunga kya Aziya.

⁶ Muhekenu mboti Madiya, wádiyángisa lawu kikuma kya benu.

⁷ Bahekenu mboti Andonikusi yi Yunyasi, benina biwutu byama amana phi mwa twakadila bawu mu boloku. Bisi bazola lawu mukati dya bathumwa, bawu bátekila kituka bakidisitu ku thwala ya meni.

⁸ Muhekenu mboti Aphidyatusi watondama wama mwena Pfumu.

⁹ Bahekenu mboti Yidibe mukwetu wama wa kisalu mwena Kidisitu, yi Sitaki, watondama wama.

¹⁰ Muhekenu mboti Aphelesi, wásongila mihangu myandi mya lukwikilu mwena Kidisitu. Bahekenu mboti baba benina mu nzu ya Adisitobudi.

¹¹ Muhekenu mboti Helodyoni, wenina kiwutu kyama. Bahekenu mboti babana benina mu nzu ya Nadisisi benina mu kisalu kya Pfumu.

¹² Bahekenu mboti Thifeni yi Thifosi, bakhetu bana bádihana mu kisalu kya Pfumu. Muhekenu mboti Phedisidi, watondama wama, yandi wányokuka lawu mu kisalu kya Pfumu.

¹³ Muhekenu mboti Difusi^e, yandi wuna wásolama mu kisalu kya Pfumu, yi ngudi wandi, wenina phi ngudi wa meni.

¹⁴ Bahekenu mboti Asikiti, Felekoni, Hedimesi, Phatobasi, Hedimasi yi baphangi babana benina bawu.

¹⁵ Bahekenu mboti Filoloki yi Zudi, Neleya yi phangi wandi wa mukhetu, hakimosi yi Odiphasi yi bakwikidi babana benina bawu.

^e 15:27 15:27 1Ko 16:1-4; 9:11; 2Ko 8-9. ^a 16:1 16:1 Mhb 18:18 ^b 16:3 16:3 Mazina ma bakidisitu mana kabati zonzila thumwa, matuki mu bisina bya mutindu yi mutindu (Bangeleki, Baloma yi Bayuta) kondilo mu mana matadidini luzingu lwa bawu mu kimvuka (batu bana bátumbuka ndinga, bahika holo bahika bana ba thama). Kikuma kya Phisikila yi Akilasi: tala Mhb 18:2; 18:26; 1Ko 16:19; 2Th 4:19 ^e 16:13 16:13 Mlk 15:21.

¹⁶ Dihekakenu mboti benu yi benu mu kuyambana kwatoma. Mabundu moosu ma Kidisitu mboti maluhekini.

Kukebisa kwa tsuka

¹⁷ Yilulombini, baphangi bama, lwalenga keba kikuma kya batu babana bisi nata kayengu yi kubwisisa batu, konda kulandaka malongi mana lwabonga. Kadilenu bawu kyana.

¹⁸ Mukuma batu ba buna bisiku sadila Kidisitu, Pfumu wetu, kaasi kundu dya bawu menif. Mu lengu ndinga yi mu mazasa, bisi huna mbundu za batu bakonda dyambu.

¹⁹ Kikuma kya benu, bulemvu bwenu buzayakani kwena batu boosu; amana yisi sangwala kikuma kya benu, kaasi nzodi ni lwadimuka mu mambu mamboti bwosu lwenina ba kasemi mu mambu mambi.

²⁰ Amana Nzambi wa ngemba ka thama ku kamutusuna Satana muna malu menu.

Khenda za Pfumu wetu Yesu zakala yi benu^h!

²¹ Mukwetu wama wa kisalu, Thimotiⁱ, mboti kaluhekini, hakimosi yi Disyusi, Yasoni yi Sosiphatele, benina biwutu byama.

²² Mboti yiluhekini, meni Teditusi, yandu wusonikini mukanda wawu, muna zina dya Pfumu.

²³ Ngayusi, yandu wanyamba yi Dibundu dyosu, mboti baluhekini. Elasiti, wuna wisi sweka bima bya ha mbanza, mboti kaluhekini, hakimosi yi phangi Kaditusik.

[²⁴ Khenda za Pfumu wetu Yesu Kidisitu zakala yi benu boosu. Abwabuna^l.]

Nzitusu ya tsuka

²⁵ Kwena yandu wenina yi kiyeka kya kulusyamisa mu lukwikilu bwosu bwenina Musamu wama wa Bukheti yi kusamuna Yesu Kidisitu -bwosu bwenina nzayikisa ya kitsweki kina kyaswama tukila mvula yi mvula,

²⁶ kaasi wisi disongila buthwena mu Masonuku ma bambikudi, muna mutindu wuna kabasongila Nzambi wa mvula yi mvula, wuna banata mu nzayilu ya makanda ndangu balemvuka mu lukwikilu -

²⁷ kwena Nzambi, yandi mosi wa nduka, khembu mu Yesu Kidisitu, bilumbu byosu! Abwabuna!

f 16:18 16:18 Fidiphu 3:19. h 16:20 16:20 Mihowu myami: Khenda za Pfumu wetu Yesu zakala yi benu myeninamwoku muna masonuku mahika. i 16:21 16:21 Mhb 16:1-3. k 16:23 16:23 Ngayusi: Mhb 19:29; 1Ko 1:14. Elasiti 2Th 4:20. l 16:24 16:24 Muna masonuku mahika ma khulu, yeninamwoku nzila yayi.

Mukanda wa theti kwena bisi Khoditu 1Khoditu Khotidi ya mukanda

Pholu káyidika Dibundu dya Khoditu mu kitambu kyandi kya zodi kya kitumu. Khoditu yenina mbanza, hana kati dya mbanza za mupfunu wa lawu za Ngelesi, mbanza ya kimvwama kikuma kya masabu mandi mawu modi. Kwenina yi bahika balawu yi baphutu. Batu balawu bisi zingila bwosu buna bazodini.

Muna tangwa meni dina, bisi Khoditu babati landa mabanza moosu ma mutindu yi mutindu yi mana matadidini mangumba ma lawu ma bisambu. Batu balawu muna Dibundu dya Khoditu bakala tuka muna mangumba ma bisambu meni mamana, ku thwala ya kukituka bakidisitu.

Pholu kabati bonga tsangu za lawu za kimvuka (khaphu ya 1:11 yi 7:1). Mabanza ma Bakidisitu ba Khoditu mavwalangani kikuma kya byufu byalawu bina bitadidini luzingu lwa batu ha kati kya hata yi bikhunda hakimosi yi Mabundu mahika. Pholu kabati vutula mvutu kuna byufu meni bina muna mukanda wandi watheti kwena bisi Khoditu.

Mukanda wawu, tukabudiwa mu bitini biya:

- Muna khaphu ya 1-4, Pholu kabati zonza kikuma kya bakidisitu ba Khoditu yi babana babasamwana Musamu wa Bukheti. Henina yi ngyuma amana Dibundu dya Khoditu didikabisini. Kosu mutu wulandi wuna wamulonga amana wubwisini wuna mukwawu (1:10-13; 4:6). Kinga, musamu wuna basamunini, wulutini mupfunu: Kidisitu, kondilo mbambala wa Nzambi, bakhoka ha kitakani. "Musamu wuna wuluti mudimu wa batu" (1:18-2:15). Bambambala ba Yesu Kidisitu benina boosu basadi ba Nzambi bana bisi sala mu kimvuka (Khaphu ya 3).

-Tuka khaphu ya 5:1-11:16, Pholu kabati vutula mvutu ku mambu mana makala salama amana wuzimbudini "abweti bakidisitu benina batu ba kiphwanza" (Khaphu ya 9). Kukala yi zina dya mukidisitu amana kuna yi bifu bya mbi, bwabuna bwalendakanaku mu kutambwasa mu kimvuka (khaphu ya 5 yi 6). Pholu kabati vutula hika mvutu kwena bisi Khoditu:

- mu mambu matadidini longu (khaphu ya 7),
- mu mana matadidini bikalulu bya bawu ku thwala Mabundu mahika (khaphu ya 8 yi kuna 10).

-Muna mambu meni mamana moosu, yandi kabati lomba kwena bakidisitu mu kusanda ndandu ya batu bahika yi kubazitisa.

-Tuka khaphu ya 11:17-14:40, Pholu kabati zonzila luzingu lwa mu kimvuka kya bakidisitu. Kabati songisa bifu bya bawu, muna mambu mana matadidini ngyengu. Kabati tendula mambu mana misi tunga "bumosi bwa Dibundu dya kosu hata". Kosu mutu wuna wenina muna kimvuka meni kina kenina yi mupfunu wa lawu. Kikuma, bakidisitu benina hanga lutu lumosi: kosu kitini kya lutu kyenina yi mupfunu wandi mu kimvuka. Lungongu lwisi songila buna bulungini mu kuzingila mu kimvuka (khaphu ya 13).

-Khaphu ya 15 yibati bambukisa ni Nzambi wámufutumuna Kidisitu ku bafwa, amana kilumbu kimosi, bafwa bafutumuka phi. Yuka ni bakidisitu bisi kwikila bwabuna, luzingu lwa bawu yi lukwikilu lwa bawu lwenina yi thina.

-Bwosu myenina mikanda myahika, wawu phi wumanisini mu misamu yi mboti (khaphu 16).

Bisi Khoditu beku bakidisitu balungila. Kinga Pholu kabati vutula matonde kwena Nzambi kikuma kya bawu (khaphu ya 1:4-9). Phasi yi bifu muna byenina muna luzingu lwa Mabundu

moosu. Mbatanana bwabuna, Nzambi kabati hana yi lelu dyadi mamboti mandi yi kutela bakidisitu ku luzingu lwakwikama.

Mboti

¹ Pholu, yandu kátela Nzambi mu luzolu lwandi ndangu kakala thumwa wa Yesu Kidisitu, yi phangi Sosite.

² Kwena Dibundu dya Nzambi dina dyenina ku mbanza ya Khoditu; kwena benu baba bátomisa mwena Kidisitu Yesu, babatela bakala batu ba Nzambi; hakimosi yi batu babana bisi tumbuladya zina dya Pfumu wetu Yesu Kidisitu muma mwosu, Pfumu wa bawu yi wa betu.

³ Nzambi Tata wetu yi Pfumu wetu Yesu Kidisitu baluheka kabu dya khenda yi ngemba^a.

Mamboti matuki kwena Kidisitu

⁴ Yisiku lembwa mu kuvutula matondu kwena Nzambi wama kikuma kya benu, kikuma kya kabu dya khenda dina kaluheka mwena Kidisitu Yesu.

⁵ Mukuma, hakimosi yi Kidisitu, lwakituka bamvwama mu byosu; mu kingenga, mu ndinga yi mu nzayilu.

⁶ Mukuma kimbangi kina twamutila Kidisitu kyázyama hana kati dya benu

⁷ ndangu lukondaku keti kabu dya khenda dimosi, kithama kina lwisi hingila kumonika kwa Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

⁸ Yandi walúsyamisa tii yi kuna tsuka, ndangu balukwataku kifu kyahika mu kilumbu kina kakwisa vutuka Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

⁹ Bulungi lwasya kivuvu mwena Nzambi, yandi wuna wálutela mu kimvuka yi Mwana wandi Yesu Kidisitu Pfumu wetu: kenina wakwikama.

Kayengu muna Dibundu

¹⁰ Baphangi bama, meni mbati lubokwadila muna khumbu ya Pfumu wetu Yesu Kidisitu, mu kukala yi nzonzidi yimosi; kayengu kakalaku hakati dya benu; kalenu mutu mosi, muna dibanza dimosi yi kikwamina kimosi.

¹¹ Kikuma, baphangi bama, biwutu bya Kolowe banzimbwadi ni ngyuma zenina hakati dya benu.

¹² Yisi yuka ni kosu mutu mukati dya benu kisi zimbula: «Meni, wa Pholu»; wuna: «Meni, wa Apholosi»; mukwawu wuna hika: «Meni, wa Phetelu»; wahika hika: «Meni, wa Kidisitu.»

¹³ Benu lubanzi ni Kidisitu wadikabisa kenina? Abwaku Pholu bakhoka ha kitakani kikuma kya benu? Mu khumbu ya Pholu balubotikila?

¹⁴ Matondu [kwena Nzambi], kikuma yíbotikaku kwama keti mutu mosi mukati dya benu, katula lwesi Khisiphusi yi Ngayusi.

¹⁵ Yibwana ni, kweku mutu fwani kazimbula ni mu khumbu ya meni lwátambwala mbotika.

¹⁶ Mukyedika, yíbotika hika biwutu bya Setufwani, kuna kusadini, nzayiku yuka ni mutu wahika yíbotika.

¹⁷ Mukuma Kidisitu káthumaku kikuma kya kubotika; kaasi kikuma kya kusamuna Musamu wa Bukheti, tsamunawoku mu kudimuka kwa nzonzidi, ndangu lufwa lwa Kidisitu ha kitakani lulewukaku.

Yesu Kidisitu, ngolu yi mudimu wa Nzambi

¹⁸ Kikuma, kulonga kwa musamu wa lufwa lwa Kidisitu ha kitakani, kwenina kilawu kwena batu babana babati ditotisa; kaasi kikuma kya betu baba twáhuluka, kwenina ngolu za Nzambi.

¹⁹ Mukuma, básonika bwabu: «Yizánga mudimu kwena batu bana badimuka,

yizílula nzayilu ya bakwa ngangu.»

²⁰ Amana, kweti benina batu badimuka? Kweti benina balongi ba mitsiku? Kweti batsukidi bifindya phaka ba tsi yayi? Nzambi wubasongidibwa ni kudimuka kwa tsi kwenina kilawu?

²¹ Kikuma, batu ba tsi, muna mudimu, bámuzayaku Nzambi mu mudimu wa Nzambi. Yihana ni, muna kilawu kya kusamuna Musamu wa Bukheti, mwamuna kázodila Nzambi ni kahulula batu babana bisi kwikila.

^a 1:3 1:3 Kabu dya khenda yi ngemba; Lom 1:3

²² Kikuma, Bayuta balombi bidimbu bya biphadi amana Bangeleki basandi mudimu.

²³ Kinga betu, thwisi samuna Kidisitu wuna bakhoka ha kitakani: musamu wuna wenina kisinza kikuma kya Bayuta yi kilawu kikuma kya bana bakondi kala Bayuta;

²⁴ kaasi kikuma kya batu babana kátela Nzambi, Bayuta yi Bangeleki, Kidisitu mosi wenina ngolu za Nzambi yi mudimu wa Nzambi.

²⁵ Mukuma kilawu kya Nzambi kyenina mudimu wa lawu kuluta mudimu wuna wa batu, amana lebakani dya Nzambi dyenina ngolu kuluta ngolu za batu.

²⁶ Baphangi bama talenuti khi mutindu kálutedila Nzambi: hana kati dya benu heku yi lawu dya batu ba nduka mu lutu, keti lawu dya batu ba ngolu, keti lawu dya batu bambuta.

²⁷ Kaasi, Nzambi wásola mambu mana menina ma kilawu ku mesu ma batu ba ha tsi ndangu kabakwatisa tsoni batu bana badimuka; Nzambi wásola mambu mana menina lebakani ku mesu ma batu ba ha tsi ndangu kabakwatisa tsoni ku kina kyenina ngolu;

²⁸ Nzambi wásola mambu mana makonda mupfunu ku mesu ma batu, mamana bisi lewula batu ba ha tsi, ndangu kazanga mambu mana misi monika ma mupfunu ku mesu ma batu.

²⁹ Hahana ni, kweku mutub^b keti mosi fwani kaditsikisa ku mesu ma Nzambi.

³⁰ Kinga kikuma kya yandi lwenina mwena Kidisitu Yesu, yandi wuna wákituka mudimu kikuma kya betu: wawuna wátuka kwena Nzambi. Kaasi kenina phi masonga, wakutambika yi kukatula mu masumu.

³¹ Yihana ni bwosu buna bwásonama: «Yambula mukwa kuditsikisa kasya kuditsikisa kwandi mwena Pfumud.»

2

Kusamuna Kidisitu wuna bakhoka ha kitakani

¹ Tangwa yisa kwena benu baphangi bama, ndangu yilusamwana maswekamu ma mabanza ma Nzambi, yísamunamoku yi ndinga yaluma kondilo ya mudimu.

² Mukuma yíbonga lukanu ni hana kati dya benu, nzayaku mambu mahika kaka mamana matadidini Yesu Kidisitu, Yesu Kidisitu wuna bakhoka ha kitakania.

³ Ha yíkala meni meni kwena benu, yíkala mu lebakani; yi bweya yi matekita ma lawu;

⁴ Ndinga yama yi kusamuna kwama, byákalaku yi mudimu wa kukwikisa batu, kimutu, mana mafwani kuphindula mabanza ma batu, kaasi kwákala kusongila kumosi kwa Kitembu yi ngolu.

⁵ Ndangu, lukwikilu lwenu lukalaku mu mudimu wa batu, kaasi mu ngolu za Nzambi.

Mudimu wa Nzambi

⁶ Kinga mudimu wumosi tubati longa hakati dya batu babana bákiluka mu kitembu. Kaasi weku mudimu wa tangwa dyadi, keti wuna wa bapfumu ba tangwa dyadi, babana bátangama ni babázanga.

⁷ Mudimu wa Nzambi tubati samuna, wuna wa diswekamu amana waswamana mwena batu. Nzambi wasolawa tuka thama kikuma kya betu ndangu katukotisa mu khembu yetu, tukila buna tsi khaku kedi yihangama.

⁸ Keti pfumu mosi wa tsi yayi kázayawoku kedi. Mukuma wadi ni bádizayilakawa, wadi bakhanaku mukhoka ha kitakani Pfumu wa khembu.

⁹ Kaasi, bwosu basonika:

«Mambu mana kakonda mona kedi disu, yi mana kakonda kedi yuka kutu, yi mana makonda kedi tula ku mbundu ya mutu,

Nzambi wáyidikilama batu bana bisi muzola yandi.»

¹⁰ Kinga, kwena betu kásongilama Nzambi, muna Kitembu. Kikuma, Kitembu kisi bakula byosu, ata bitsweki bina byenina muna kati dya mbundu ya Nzambi.

^b 1:29 1:29 Lom 3:27,31; 3:21; 4:7 5:6; 9:15; 13:3; 15:31; Lom 2:17 ^d 1:31 1:31 Yel 9:22; 2Ko 10:17; Lom 5:11; Ngl 6:14; Fdm 3:3. ^a 2:2 2:2 1:23; Ngal 6:14.

¹¹ Amana nati, hana kati dya batu, wuzayini bitsweki byosu bina byenina muna mbundu yandi yuka ni ka Kitembu ku wuna wenina mwena yandi? Phila mosi ni heku mutu wuzayini mabanza ma Nzambi, kaka Kitembu wa Nzambi.

¹² Kinga betu twatambulaku kitembu kya ha tsi yayi, kaasi Kitembu wuna wutuki kwena Nzambi, ndangu twazaya mambu mana katuheka Nzambi mu khenda zandi.

¹³ Yihana ni, betu thwisiku zonzila mambu mana misi tuka ku mudimu wa batu, kaasi yi mambu mana kisi longa Kitembu Kyatoma. Yihana ni thwisi bangumuna kyedika kya kitembu mu mihowu mina kisi hana Kitembu Kyatoma.

¹⁴ Kaasi mutu wuna wenina lwesi yi kitembu kya kimutu kisiku tambula mambu mana matuki kwena Kitembu wa Nzambi. Mukuma mambu mana menina, kikuma kya yandi, hanga kilawu. Phasi kwena yandi mu kubakulama, kikuma mu Kitembu lwesi bisima fundisila.

¹⁵ Mutu wuna wenina mu kitembu, yandi kisi fundisa mambu moosu, kaasi yandi meni bisiku mufundisa kwena mutu.

¹⁶ Kikuma, basonika bwabu: «Nati wuzayini dibanza dya Pfumu? Nati wufwani kamuheka ndongisila?»

Kinga betu, betu thwenina yi dibanza dya Kidisitu.

3

Bana bakhunda hika mu lukwikilu, lwenina mwena Kidisitu

¹ Kwena meni baphangi, yiluzonzisaku hanga batu bana benina mu kitembu: kaasi yimeka kuluzonzisa hanga batu ba kimutu, hanga kwena bana bakhunda mu lukwikilu mwena Kidisitu.

² Midiki yiluheka, ka madya ma ngolu ku, mukuma wadi madya ma ngolu lwakhanamoku lenda mu kumina. Amana keti buthwena bwabu phi, lwalendamoku mu kumina,

³ kikuma mu kimutu lwenina kaka. Bwosu lwenina yi kiphala yi kutendana mu kati dya benu, mambu mana moosu

misi songila ni lwisi dyatila hanga batu ba kimutu.

⁴ Ho mosi wa benu kazimbula: «Meni wa Pholu», amana mukwawu kazimbula: «Meni wa Apholosi», kima kyahika lwenina ho batu kwandia.

⁵ Amana nati Apholosi? Nati phi Pholu? Basadi ba Nzambi benina, muna nzila ya kisalu kya bawu ndangu benu lwakwikila. Kosu mutu kisi sala kisalu kina kamuheka Pfumu.

⁶ Meni, miti yikuna, Apholosi yandi mamba katyakila, kaasi Nzambi wakalawa kodisa^b.

⁷ Yihana ni, mutu wuna wisi kuna miti yi wuna wisi tyakila mamba balutiku: kaasi Nzambi wuna wisiwa kodisa, yandi wulutini.

⁸ Mutu wuna wisi kuna miti yi wuna wisiwa tyakila mamba kima kimosi benina; kaasi kosu mutu katambula lufutu lwandi bwosu kasadidini kisalu kya yandi meni.

⁹ Mukuma betu thwenina bakwetu ba kisalu ba Nzambi.

Benu lwenina kilanga kya Nzambi, thungidi ya Nzambi.

¹⁰ Bwosu bwenina mu kabu dya khenda dina kaphika Nzambi, yitunga kedi mipfundila hanga mutungi wa bukheti wa nzu. Amana buthwena bwabu, mutu wahika wisi tunga hana thandu. Kaasi kosu mutu kakeba mu thungidi.

¹¹ Kikuma mipfundila mya kusikula kedi myenina muna Yesu Kidisitu, kweku mutu wahika fwani kasikula mikwawu.

¹² Amana yuka ni mutu katungila, hana tandu ya mupfundila, mu wolu, phalata, mu matadi ma thalu, mu miti, mu mwangu watsi yi khangu^d.

¹³ Kaasi muhangu wa kosu mutu wazayakana mu kilumbu kya pfundusu. Kikuma, mu mbawu batésilawa muhangu wa kosu mutu; mu kuzaya buna wenina muhangu wa wandi.

¹⁴ Ho ni muhangu wa mutu wuna katungini wazyama, yandi katambula lufutu.

¹⁵ Kaasi, ho ni muhangu wa mutu wahya ku mbawu, mukwa wawu

a 3:4 3:4 1:12. b 3:6 3:6 Yel1.10; Lom 9:16. Mhb 18:4.11. 24. d 3:12 3:12 2Th 2:20; Nza 21:14.18.

katámbulaku lufutu; yandi meni kahúluka, hanga mutu wulutidi ha mbawu.

¹⁶ Luzayibwoku ni benu lwenina nzu ya Nzambi, amana Kitembu kya Nzambi mwena benu kisi zingila.

¹⁷ Yihana ni, mutu wuna wazánga nzu ya Nzambi, Nzambi kamúzanga; mukuma nzu ya Nzambi yenina yatoma; yi benu, nzu ya Nzambi meni yina.

¹⁸ Ka mutu ku kadihuna yandi meni: ni ho mutu, mukati dya benu, wuzodi ni kadikitula mutu wadimuka mu mambu ma tsi yayi, theti kakituka kilawu amana kakituka nana mutu wadimuka.

¹⁹ Kikuma mudimu wa tsi yayi wenina hanga kilawu ku thwala ya Nzambi. Mukuma básonika bwabu: «Nzambi kisi kwata batu badimuka ha mutambu wa nduka za bawu meni za mbi.»

²⁰ Amana hika: «Pfumu wuzayini mabanza ma batu badimuka, wuzayima ni ma phamba menina.»

²¹ Amana ka mutu ku wadizatula ku mambu ma batu. Mukuma mambu moosu ma benu menina:

²² kondilo Pholu, Apholosi, Sefwasi, tsi, luzingu, lufwa, lelu kondilo mbasi, byosu bya benu;

²³ kaasi benu lwenina batu ba Kidisitu amana Kidisitu kenina wa Nzambi.

4

Buna balombi kwena basadi ba Kidisitu

¹ Bulungi lwatubongaka hanga basadi ba Kidisitu yi batu bana baheka kiyekika kya maswekamu ma mabanza ma Nzambi.

² Kima kyatheti bisi lombi kwena mutu wuna baheka kiyekika: kakala mutu wuna basila mbundu.

³ Kaasi kwena meni, kwakala ni benu lubati pfundisa kondilo bazusi ba tsi babati pfundisa, yidiyangisaku kwama. Mbatiku difundisa meni-meni.

⁴ Mukuma katsatsa kama kabatiku diyangisa, kaasi buna buzonziku ni yidinungisini. Mutu wisi pfundisa, Pfumu.

⁵ Yi hana ni, lufundisaku kedi ku thwala tangwa dina kásila. Hingilenu yi kuna kakwísila Pfumu: yandi wakwisa tungulula bitsweki bina bya mu phipha amana kasámuna mabanza ma mbundu za batu. Amana kosu mutu katambula lukumu luna kwena Nzambi.

⁶ Baphangi bama, kikuma kya benu thambwadini meni bifwanisu bya mambu ma Apholosi yi ma meni-meni kikuma kya kulongila, ndangu lwabakisa. Nzodi ni, muna mbandu ya betu, lwalenga tambula kikuma kya mutsiku wawu: «Ludimbukaku mbambi ya mambu mana másonama.» Ndangu keti mosi wa benu kaditsikisaku mu kuyekamina kwena mosi amana kamenga mukwawu.

⁷ Kikuma, nati wubati kuswaswanisa ngeyi? Khi kima wenina kyawu, kina wakonda tambula? Amana honi watambulakya, kikuma kya biki wubati sila lulendu hangambedi ni wátambulakyoka?

⁸ Lwátambula kedi benu mambu mana moosu lwenina mawu mupfunu! Lwákituka kedi bamvwama! Lwáyandika kedi kuyala konda betu! Kyedika; meni yizóla ni lwayala mu kyedika ndangu betu phi twayala hakimosi yi benu.

⁹ Mukuma, yisi banza ni, Nzambi wátutenginika betu bathumwa ha kifulu kya tsuka: Thwenina hanga batu bazéngila ndola ya lufwa: ndangu batuhonda ku mesu ma batu ba ha tsi yi ku mesu ma banzyo ba Nzambi yi kwena batu boosu.

¹⁰ Betu thwenina bilawu kikuma kya Kidisitu, kaasi benu lwenina batu badimuka mwena Kidisitu; betu thwenina balembwa; benu lwenina yi kikesa. Benu babati luzitisa kaasi betu, babati tulewula!

¹¹ Yi kuna tangwa dyadidi, ba kuyengika thwenina ku nzala, ku kihwinya, ku kikhonga, ku fimbu amana tukondi kizika kya kuzakadila^b.

¹² Thwisi nyokuka mu kusala yi moku metu. Ata batutukwani, thwisi

a 4:7 4:7 Ywn 3:27; Lom 12:6. Lulendu 1:29. b 4:11 4:11 2Ko 4:8-12; 6:4-10; 7:5; 11:23-27; 12:10; Mth 8:20.

basakumuna. Ata batuyangisini, thwisi sipha mbundu.

¹³ Ata batuhunini musamu, betu thwisi hana kikesa. Amana tii yi lelu dyadi, kikuma kya batu boosu, thwenina hanga tswala za mu tsi, hanga bima bya mvindu bina bisi losa.

¹⁴ Yilusonikinibwoku kikuma kya kulukwatisa tsoni, kaasi kikuma kya kululwengisa hanga bana bama batondama.

¹⁵ Kikuma keti bweti lwenina yi balongi mafunda kumi mu kimvuka yi Kidisitu, lwakalaku yi batata balawu: meni yilubuta mu Kidisitu Yesu, muna nzila ya Musamu wa Bukheti.

¹⁶ Amana, yiluhekini kikesa ni lwalanda mbandu ya meni.

¹⁷ Yi bwabuna ni, yiluhitikini Thimoti, yandi kenina mwana wama watondama yi wuna fwani yisila mbundu mwena Pfumu. Yandi kaluyubwakisa nzila zama mu kimvuka yi Kidisitu [Yesu], bwosu yisibwa longa muma mwosu, muna mabundu moosu.

¹⁸ Batu bahika mukati dya benu bazakami yi lulendu, babati banza ni yikwisaku lutala benu.

¹⁹ Kinga ka thama ku, ho ni Pfumu kazola, yikwisa lutala. Amana yitalaku lwesi ndinga kaasi ngolu za babana benina babasa yi lulendu.

²⁰ Kikuma Kipfumu kya Nzambi kyeku lwesi mu ndinga kaasi mu ngolu.

²¹ Biki luzodini? Ni yisa lutala yi fimbu, kondilo mbundu yabasa yi lungongu yi talala?

5

Kisakasaka mu kati dya Dibundu

¹ Batu babati zonga muma mwosu ni mbongi lawu mu kati dya benu. Mbongi zimosi zisunzi; keti batu ba tsi za hika bakondi zaya Nzambi bafwanakyoku sala buna. Mu mutindu wuna wenina ni mutu mosi hana kati dya benu kabati nimba yi mukhetu wa tata wandi!

² Amana benu lubati sya hika lulendu! Lufwaniku ni lwakala mu kyadi yi kuna kakatwakila mutu wuna sadi dyambu dya mutindu wuna ha kati dya benu?

³ Kwena meni, keti bweti yeninahoku mu lutu, kaasi hakimosi yenina yenu mu kitembu. Wuna wahanga dyambu dya mutindu wuna yimufundisa kedi hangambedi ni hana yikala.

⁴ Tangwa lwakutakana benu boosu, mu khumbu ya Pfumu [wetu] Yesu, benu yi kitembu kyama, yi ngolu za Pfumu wetu Yesu Kidisitu;

⁵ bulungi bamulambula mutu wuna kwena Satana ndangu kazangana mu lutu, mukusya ni kitembu kyandi kyahuluka kilumbu kakwisa Pfumu.

⁶ Bweku mupfunu ni lwadizatulaka! Luzayibwa mboti: «Koma ka kisi dya muvimbu kisi ndundumuna kithoba kyosu.»

⁷ Disemisenu! Katulenu muvimbu wakhulu ndangu lwakituka kithoba kya pha mukuma lwenina konda muvimbu. Kikuma Kidisitu, phaki yetu, bamutambika kimenga.

⁸ Yi hana ni, tutenu mukinzi; heku ni yi muvimbu wakhulu keti muvimbu wa mambu mambi yi khu, kaasi yi mapha makonda muvimbu ma wengele yi kyedika.

⁹ Muna mukanda wama watheti, yilusonikina ni lutakaku kikhunda yi batu bana bisi sala kindumba.

¹⁰ Heku ni yi boosu bana benina mu tsi yayi, ni boosu bita-mbongi, bamatomina, befi, batu bana bisi fukamina biteki. Ho dyakala bwabuna, lufweti lubuka mu tsi!

¹¹ Buthwena, mana yilusonikini, lukalaku mu kikhunda yi mutu wuna wadiheka lwesi khumbu ya phangi, kaasi yandi meni kenina kita mbongi, matomina yi mutu wisi fukamina biteki, mangusi yi kinwa-malafu kondilo mwifi lwalendaku dya yi mutu wa mutindu wuna.

¹² Kikuma mathadiku kwama meni mambu mana ma kufundisa bana beku mu dibundu. Amana bana benina mu dibundu, ka benu ku lwenina bazusi ba bawu?

¹³ Bana beku mu dibundu Nzambi wabafundisa. Basonika bwabu: «Mukukwasenu katomiku ha kati dya benu.»

6

Kufundasana benu yi benu baphangi

¹ Ho ni mosi mukati dya benu kadivwa mu mulonga yi mukwawu, abweti kalenda lomba ni bamufundisa kwena bazusi bana bakonda masonga, bulungi kenda lomba kwena batu ba Nzambi?

² Luzayibwoku ni batu ba Nzambi bafundisaya kilumbu tsi? Ho ni benu lufwani mu kufundisa tsi, abweti fwaniku ni lwazenga tuma twa milonga twa khunda-khunda?

³ Luzayiku ni betu twabafundisa banzyo? Amana mu biki lwakonda lendila mu kufundisa milonga mya luzingu lwalu!

⁴ Kinga, ho ni lwakala yi milonga mya luzingu lwalu, lwisi kwenda tambula batu babana kisiku kipha dibundu ndangu lwabakitula bazusi!

⁵ Nzonzibwa ndangu tsoni zalukwata. Yihana ni, keti mutu mosi wadimuka kenamwoku muna kati dya benu wufwanini kayidika mambu hana kati dya baphangi!

⁶ Kaasi bwenina bukhete ni phangi mosi kenda fundaka phangi wandi mukwawu amana kahangaka bwabuna ku thwala ya bana bakondi kala bakwikidi?

⁷ Mukyedika, ho ni lwafundasanaka benu yi benu, kyakina kidimbu kyisi songila ni lwatota kedi. Kikuma kya biki lwisiku tambwasila keti bweti lweku mu kibela? Kikuma kya biki lufwaniku kutambwasa kwenu ni balukonguna?

⁸ Kaasi benu lubati hana kibela yi kukongunaka bakwenu kinga baphangi benu benina!

⁹ Luzayiku ni batu babana bisi heka bakwawu kibela, bavwaku kizika muna Kipfumu kya Nzambi. Ludihunaku: batu babana bisi sala kindumba, bisi fukamina biteki, bita-mbongi, bayakala babana bisi dinimbisa yi bakwawu bayakala;

¹⁰ befi, bakwa lukusu, binwa malafu, bamangusi holo bakwa kingolu-ngolu bavwaku kizika muna Kipfumu kya Nzambi.

¹¹ Amana tala buna lwakala bahika hakati dya benu. Kaasi Nzambi

walusukula, walutumbika, walukitula batu ba masonga muna khumbu ya Pfumu Yesu Kidisitu yi muna Kitembu kya Nzambi wetu.

Lutu lwenina kikuma kya khembu ya Pfumu

¹² Lwisi zimbula bwabu: «Yenina yi muswa wa kuhanga byosu.» Abwabuna, kaasi ka byosu ku byenina mupfunu. Fwani yizimbula: «Yenina yi muswa wa kuhanga byosu», kaasi yiyambwadilaku kima kyakala yi hamu ha thandu ya meni.

¹³ Lwisi zimbula hika: «Madya menina kikuma kya kundu amana kundu dyenina kikuma kya madya.» Abwabuna, kaasi Nzambi kazanga yi byabi yi bina. Kaasi lutu lweku kikuma kya mbongi: lwenina kikuma kya Pfumu, bwosu kenina Pfumu kikuma kya lutu.

¹⁴ Kinga bwosu buna, Nzambi kafutumuna Pfumu ku bafwa, yibwabuna phi katufumuna betu phi ku bafwa muna ngolu zandi.

¹⁵ Luzayibwoku ni lutu lwenu lwenina kitini kya lutu lwa Kidisitu? Pfwani yitambula bitini bya lutu lwa Kidisitu, yibundikisabya ku bitini bya lutu lwa ndumba-leta? Bwalendakanaku!

¹⁶ Luzayibwoku ni yanduna wubundikisini lutu lwandi yi luna lwa ndumba-leta wukituki lutu lumosi yi yandi? Kikuma, bwabu basonika: «Bawu bodi bakituka lutu lumosi.»

¹⁷ Kaasi wuna wubundakani yi Pfumu kenina Kitembu kimosi yi yandi.

¹⁸ Tinenu mbongi! Disumu dyosu kisi hola mutu ku phenza ya lutu disi kala; kaasi wuna wudilambudini ku kindumba, lutu lwa yandi-meni kisi sumuna.

¹⁹ Luzayibwoku ni lutu lwenu lwenina nzu ya Nzambi ya Kitembu Kyatoma wuna wenina mwena benu yi wuna lwatambula kwena Nzambi? Ludiviku benu-benu:

²⁰ Mukuma balusumba mu thalu ya lawu. Yihana ni sadilenu lutu lwenu kikuma kya khembu ya Nzambi.

7

Kyufu kitadidini longu

¹ Tuyambilenu kikuma kya kisyati kina lwátsonikina. Bwenina bukheti kwena yakala ni kazingaku yi mukhetu.

² Kaasi kikuma kya kudikenga ku mbongi, bulungi kosu yakala kakala yi mukhetu wandi amana kosu mukhetu kakala yi yakala dyandi.

³ Mboti yakala kalungisa kiyeka kyandi kwena mukhetu wandi, mukhetu phi kahanga mutindu wumosi kwena yakala dyandi.

⁴ Mukhetu kafwaniku katambula lukanu kikuma kya lutu lwandi: lutu lwandi lwenina kikuma kya yakala dyandi; mutindu wumosi kwena yakala, kafwaniku katambula lukanu kikuma kya lutu lwandi: lutu lwandi lwenina kikuma kya mukhetu wandi.

⁵ Ludikandaku thangi mukhetu yi yakala, akolu ni, lwayukana benu bodi, amana phi mu tangwa dya khunda ndangu lwadihana mu lombilu; kunima luvutwakidi luzingu lwenu lwa thangi; kondilo, mu kukonda kwa kwatakani, lwadiyambwadila nana mu bimeka bya Satana.

⁶ Dyambu dina yiluzimbwadini dyeku kizila, kaasi mutindu wumosi yilusongidi ho lwalenda kusadiladya.

⁷ Yizola ni boosu bakala hanga meni; kaasi kosu mutu kenina yi kabu dyandi dya khenda dya kingenga dina kámuheka Nzambi, mutu yi mutu yi dyandi.

⁸ Kwena baphupha yi bafwidi ba bakhetu, bwabu nzimbudini: bwenina bukheti ni bazingaka kwabawu hanga meni.

⁹ Kaasi ho ni balendaku mu kudikwatikisa, bakwela kwabawu: mukuma bulungi kukwela; ka mboti mu kuyokaka tsambu za bawu.

¹⁰ Kwena babana bákwela kedi, kizila kimosi yibaheki –kitukiku kwena Pfumu– mukhetu kadihambulaku yi yakala dyandi.

¹¹ Ho ni wádiambula, kazinga bwabuna konda yakala, kondilo badilomba mulemvu yi yakala dyandi;

amana yakala kamuyambwadilaku mukhetu wandi.

¹² Kwena batu bahika, nzimbudini –meni-meni, matukiku kwena Pfumu– : ho ni yakala wenina mukwikidi kakala yi mukhetu wukondi kala mukwikidi, amana ho mukhetu katambwasa ni bazingaka kaka yi yandi, kamukukwasaku;

¹³ honi mukhetu wa mukwikidi kakala yi yakala wukondi kala mukwikidi amana katambwasa mu kuzinga yandi, kamuyambwadilaku yakala dyandi.

¹⁴ Mukuma, yakala wuna wukondikala mukwikidi bamúkitula watoma mu nzila ya mukhetu wandi wa mukwikidi, phila mosi yi mukhetu wukondi kala mukwikidi bamúkitula watoma kikuma kya yakala wa mukwikidi. Kondilo, bana benu batángama kwena Nzambi hanga bana ba mvindu, kinga ni batu ba Nzambi benina kwena Nzambi.

¹⁵ Kaasi ho ni mutu wukondi kala mukwikidi wuzodi kadihambula yi mukwawu wuna wa mukwikidi, kadihambula. Muna mambu ma mutindu wuna, phangi wa yakala keti phangi wa mukhetu, wukatukini mu kihika, mukuma Nzambi kálutela ndangu lwazingila mu ngemba.

¹⁶ Kikuma, abweti wazáyila, ngeyi mukhetu, ho ni wahulula yakala dyaku? Kondilo abweti wazáyila, ngeyi yakala, ho ni wahulula mukhetu waku?

Kuzinga bwosu kálutedila Nzambi mu kuhanga

¹⁷ Mbala za hika, kosu mutu kadyatila bwosu buna dyenina kabu dina kámuheka Pfumu, bwosu buna kákala theti tangwa kámutela Nzambi. Wawuna mukuku tsitsini muna Mabundu moosu.

¹⁸ Yuka ni mutu wadikotila kedi mukhanda, mu tangwa dina kamutela Nzambi, kakala bwabuna; yuka ni ngulungu kádikadila kedi mu tangwa kámutela Nzambi, kadikotisisaku mukhanda.

¹⁹ Kukota kwa mukhanda yi kudikadila kwa ngulungu bweku mupfunu: kima kyenina mupfunu, kulemvuka ku mitsiku mya Nzambi.

²⁰ Kosu mutu kazingila muna phila yayina kákala mu tangwa kámutela Nzambi.

²¹ Muhika wákala mu tangwa kákutela Nzambi? Moninabwoku phasi; keti bweti wekina mu kiphwanza, zaya kusadilawa mutindu wosu wuna buna bufwanini.

²² Kikuma, muhika wuna batela mwena Pfumu, wekina mutu bakula wa Pfumu, phila mosi, mutu wuna wakonda kala muhika ha kámutela Pfumu, wekina muhika wa Kidisitu.

²³ Nzambi kalusumba mu thalu ya kuluta; lukitukaku bahika ba batu.

²⁴ Baphangi bama, kosu mutu, kazingila ku mesu ma Nzambi muna phila yina kakadila mu tangwa kámutela.

Byufu bitadidini baphupha yi bafwidi

²⁵ Mu mambu mana matadidini bakhetu bakonda zaya yakala, yeku yi muswa wa Pfumu; kaasi dibanza lwesi phani hanga mutu watambula khenda za Pfumu amana kikuma kya bwabuna kenina wuna bafwani kusila mbundu.

²⁶ Amana mboni ni, kikuma kya minyanga mya tangwa dyadi, bulungi ni kosu mutu kakala kwandi bwabuna.

²⁷ Mukhetu wenina yandi? Wusandaku ni wadihambu yi yandi. Weku yi mukhetu? Wusandaku mukhetu.

²⁸ Kaasi yuka ni wukwedini, wusumukiku, amana yuka ni mukhetu wakonda zaya yakala kakwela, kasumukiku; kaasi batu bana bákwela kiwayi bakúkula, amana meni, nzodi yilukatula mu kiwayi kina.

²⁹ Talenu mana nzimbudini, baphangi: tangwa dyekina dyakhufi; tuka lelu, batu bana benina yi mukhetu mosi bazinga hanga baphupha,

³⁰ batu bana babati dila bakala hanga bana babatiku dila, bana babati sangwala bakala hanga bana babatiku sangwala, bana babati sumba bakala hanga batu bakonda kima,

³¹ bana bisi sadila bima bya tsi yayi bakala hangambedi ni bisiku sadila bima bya tsi. Mukuma tsi yayi yi mambu ma yawu yahita.

³² Nzodi ni luvumukaku mbundu. Mutu wuna wakonda kwela kenina yi

kyadi kya mambu ma Pfumu, kisi sanda ni kahangaka mambu mana misi sephidisa Pfumu.

³³ Kaasi mutu wuna wákwela kenina yi kyadi kya mambu ma tsi, kisi sanda khi mutindu kafwani kasephidisa mukhetu wandi.

³⁴ Amana wadikabisa kenina. Phila mosi yi mukhetu wuna wakonda yakala yi mwana mukhetu wakonda zaya yakala, bawu benina yi kyadi kya mambu ma Pfumu, ndangu bakala batu ba Nzambi mu lutu yi mu kitembu. Kaasi mukhetu wakwela kenina yi kyadi kya mambu ma tsi, kisi sanda khi mutindu kafwani kasephidisa yakala dyandi.

³⁵ Yiluzimbwadi bwabuna kikuma kya mamboti menu; heku ni kikuma kya kulutamba mutambu; nzodi ni lwahangaka mambu mana malungini, lwadihanaka buna bufwani ku kisalu kya Pfumu, amana lwakangama kwena Yandi konda luhuku.

³⁶ Buthwena, yuka ni mutu kabanza ni phasi kabati muheka mbayi wandi wuna wakonda kedi zaya yakala, bwosu kabatiku mukwela, kuna yandi mutu wazakama yi nzala kukwela; ho ni mutu meni wuna wusephidini ni bakwelana, kahanga buna kazodini, kasumukiku.

³⁷ Kaasi wuna watámbula kiyeka kya kuzitika mbundu yandi konda kumulundika kwena mutu yi luzolu lwandi ni kamuzitisa mbayi wandi, yandi bwa bukheti kahanga.

³⁸ Yihana ni, mutu wuna wukwedini mbayi wandi, bukheti kahangini, amana wuna wukondi mukwela, bukheti kahangi hika kuluta.

³⁹ Mukhetu wa longu kenina wakuzitikila kwena yakala dyandi buna kenina yi mu luzingu. Ho ni yakala dyandi kafwa, hana mukhetu wekina wadiyambwadila mu kukwela wosu wuna kazodini, kaasi mwena Pfumu lwesi.

⁴⁰ Kaasi kikuma kya meni, mukhetu kakála yi kyesi kya lawu yuka ni katambwasa mu kukala kwandi bwosu kenina, amana khwikidi, meni phi,

mbanzi ni yenina yi Kitembu kya Nzambi.

8

Mbisi batambiki mikhayilu kwena biteki

¹ Kikuma kya mambu matadidini mbisi zina batambikini mikhayilu kwena nzambi za biteki: Mukyedika ni «betu boosu thwenina yi nzayilu». Nzayilu yisi mukitula mutu mukwa lulendu lwa lawu, kaasi lungongu lwisi tunga.

² Mutu wuna wisi dibanzila ni dyambu kazayini, khaku kedi kazaya buna kafwani kazayila.

³ Kaasi mutu wuna wisi zola Nzambi, yandi wuzayakani kwena Nzambi.

⁴ Mu mana matadidini mbisi batambikini kwena nzambi za biteki: betu tuzayi ni mu tsi mweku nzambi za biteki amana Nzambi yandi mosi lwesi kenina.

⁵ Mukuma yuka ni mukyedika babana bisi tela ni banzambi lawu benina kwakala ku zilu, hakala ha tsi, disongidila ni «banzambi» lawu benina «bapfumu» phi lawu benina,

⁶ kaasi kikuma kya betu, Nzambi kenina mosi lwesi, Tata, kwena yandi kwatuka bima byosu, kikuma kya yandi phi thwenina; amana Pfumu phi mosi lwesi kenina, Yesu Kidisitu, mwena yandi byenina bima byosu, yi mwawu phi thwenina.

⁷ Kaasi boosu bazayibwoku bwabuna. Kikuma, batu bahika báyikana kedi yi nzambi za biteki, bawu bisi dya madya mana batambikini kwena nzambi za biteki yi kubanzaka ni kwena nzambi za biteki batambikima; amana katsasa ka kakonda ngolu yi kudisumunaka.

⁸ Kinga heku ni kudya kwatukhundingisa kwena Nzambi: yuka ni tudimoku, heku kima kyátukatuka; yuka ni twadyama, keti kima kyatúyikamaku.

⁹ Ihana ni, kebenu ndangu bima bina lwisi bwisa mu luzolu lwenu, byakituka nana ditadi dya kudikhukula kwena babana benina balembwa mu lukwikilu.

¹⁰ Mukuma, yuka ni mutu kakumona, ngeyi wenina yi «mazaya», ni wubati dya mu nzu ya nzambi za biteki, katsasa kandi kamúnatisaku yandi mukwa lukwikilu lwa lembwa, mu kudya madya mana batambikini kwena nzambi za biteki?

¹¹ Bwabuna phangi wuna wenina yi lukwikilu lwa khufi, wuna kisa fwila Kidisitu, kadítotisa kwandi kikuma kya «mazaya» ma ngeyi!

¹² Mu kusumukaka bwabuna ku thwala ya baphangi yi mu kukhukulaka katsasa ka bawu, kana kenina kalembwa kedi, lubati sumuka kwena yandi-meni Kidisitu.

¹³ Yihana ni, yuka madya mamosi makala kisinza kikuma kya phangi wama, yidyaku hika kyamakulu mbisi ndangu khalaku kisinza kikuma kya phangi wama.

9

Kiyeka yi kisalu kya thumwa

¹ Yeku mu kiphwanza? Yeku thumwa? Yímumonaku Yesu Pfumu wetu? Benu lweku lufutu lwa kisalu kyama mwena Pfumu?

² Yuka ni, kikuma kya batu bahika, yeku thumwa, kaasi yeninabwa kikuma kya benu. Mukuma, benu lwenina kinyeminu kya kithumwa kyama mwena Pfumu.

³ Tala buna yisi dikutumuna ku thwala ya babana bisi pfundisa:

⁴ Thweku yi muswa wa kudya yi kunwa?

⁵ Thweku yi muswa wa kunata, mu nzila, phangi mosi wa mukhetu wuna wakwela kedi, bwosu buna bisi hanga bathumwa bahika, baphangi ba Pfumu yi Sefwasi?

⁶ Kondilo, Balanabasi yi meni lwesi tukondi kala yi kiyeka kya kusala kisalu ndangu twabonga lufutu lwa luzingu lwetu?

⁷ Khi suta watámbwasa ni kadifuta yandi-meni mu kusala kisalu kya leta? Nani wufwani kukuna miti wa vinu amana kakonda dya bibundu byandi? Nati wisi hungula kibuka kya bibulu amana wakonda nwa midiki mya bibulu?

⁸ Mu kimutu mbati zonzila bwabuna? Mitsiku mizonzibwoku bwabuna?

⁹ Kikuma basonika bwabu muna mitsiku mya Moyize: «Ngombi wuna wubati sala kisalu kya bule, bisiku mukasa ku munwa.» Nzambi kisi diyangisa kikuma kya bangombi?

¹⁰ Mu kuzonza kwa bukheti, kikuma kya betu kazonzidini bwabuna? Mukyedika, kikuma kya betu basonikina bwabuna. Mukuma mutu wuna wisi bundula, bulungi kabundula yi kivuvu amana wuna wisi hela bibundu kafweti hanga buna bufwani yi kivuvu ni katambula ndambu yandi.

¹¹ Yuka ni betu twakuna mwena benu mambu matadidini Kitembu Kyatoma, phasi bwenina yuka ni twahela ndambu ya kimvwama kya tsi kwena benu?

¹² Yuka ni batu bahika benina yi muswa mwena benu, abweti ni betu loni?

Kinga betu twasadilawoku muswa wuna. Kaasi thwisi kasa mbundu mu mambu moosu ndangu tusyaku bisinza mu mambu mana matadidi Musamu wa Bukheti wa Kidisitu.

¹³ Luzayibwoku ni batu babana bisi sala kisalu mu nzu ya Nzambi bisi bonga phi madya mu nzu ya Nzambi; babana bisi sala ha mesa ma kimenga bisi bikila phi muna bima byabina balambudini ha mesa ma kimenga.

¹⁴ Phila mosi yi buna kasenda Pfumu ni batu babana bisi samuna Musamu wa Bukheti, bazingilaka muna kisalu meni kina kya Musamu wa Bukheti.

¹⁵ Kaasi meni tsadidimyoku miswa mina keti wumosi. Tsonikibwoku ni ndangu yilenga tambulanya. Bulungi yifwa kwama! Heku mutu wazilulakya kikuma kya mutsiki wama.

¹⁶ Kikuma kusamuna Musamu wa Bukheti kyeku kima kya kuditsikisa kwena meni. Kaasi kyenina kiyeka kaphekini Pfumu; Kyadi kwena meni yuka ni tsamuniku Musamu wa Bukheti.

¹⁷ Wadi ni yisalakakya mu luzolu lwama, wadi lufutu bisi pfuta; kaasi bwosu baphekakya kwena Pfumu, yisolakyoku meni, kaasi khwikidini ni yisikya sala hanga kiyeka bapheka.

¹⁸ Khi lwawu si lufutu lwa meni? Kaka kusamuna Musamu wa Bukheti wakhatu konda kuhingila ni bapfuta kima, yisiwa samuna konda kutambula muswa wuna wisi ndumbwala Musamu meni wuna.

¹⁹ Mukuma, keti buna yeku muhika wa mutu ku thwala ya batu boosu; kaasi meni-meni yidikitula muhika wa batu boosu, kikuma kya kuvwa batu balawu.

²⁰ Kwena Bayuta, yikala hanga Muyuta ndangu yilenga banunga Bayuta; kwena babana bisi zingila mu mitsiku mya Moyize, yikala hanga mutu wuna wisi zingila muna mitsiku, ndangu yibabonga babana bisi zingila mu mitsiku, kinga meni-meni yeku mu sina dya mitsiku.

²¹ Yi batu babana bakondi zaya mitsiku mya Moyize, meni phi yekina hanga bawu, ndangu yibabonga babana bakondi zaya mitsiku. Bwabuna butendudiku ni meni yenina mutu wukondi zaya mitsiku ku thwala ya Nzambi, mukuma yenina wakuzitikila mu mitsiku mya Kidisitu.

²² Mu kikhunda kya batu babana benina balembwa mu lukwikilu, meni phi khituki mutu walembwa, ndangu yibabonga. Yidikitudi meni wosu kikuma kya boosu, mu kuhulula, mu phila yosu, ndambu ya batu.

²³ Yisi hanga bwosu buna kikuma kya Musamu wa Bukheti, ndangu yitambula makheti ma wawu.

²⁴ Luzayibwa kyedika ni batu babana bisi tamba tsaka za thinu mu kibanzala, boosu bisi tyakula, kaasi mutu mosi lwesi wisi nunga. Benu phi tyakulenu mu phila ni lwalenga nunga.

²⁵ Kinga batambi tsaka, mu tangwa dina bisi sokulula, bisi dihana ku mutsiku yi bulemvu bwa lawu. Babana bisibwa hanga ndangu batambula mukhonzi wuna wisi kulwakila; kaasi betu, thwisibwa hanga ndangu twatambula mukhonzi wuna wisiku kulwakila.

²⁶ Yi bwabuna yisi tyakula meni; yisiku zibika amana yisi nwana mu khomi; yisiku lwesa khomi mu ngwanza.

²⁷ Kaasi yisi nyokuna lawu lutu lwama, amana yisilwa lemvula, tsadidilwa hanga muhika, ndangu yidilewasaku

meni-meni kunima dya kusamuna
Musamu kwena bakwetu.

10

Mbandu ya Kiseledi muna nganga

¹ Nzodi ni lwayubuka, baphangi bama, mambu mana máluta kwena bakhaka betu muna tangwa dya Moyize. Bawu bákala ba kutanina ku sina dya tuti, boosu phi bálabuka yanga dya kabengi.

² Bawu boosu bábotama mu kithwadi yi Moyize muna tuti yi muna yanga dya mbuta.

³ Bawu boosu badya madya mamosi ma Kitembu Kyatoma

⁴ amana boosu banwa mamba ma Kitembu Kyatoma: kikuma, bakala nwa ku kitadi kya mu Kitembu kyakina kyakala balanda, amana kitadi meni kina kyákala Kidisitu.

⁵ Kinga, batu balawu mukati dya bawu bakalaku yi tsambu za bukheti kwena Nzambi, yihana basala fwila muna nganga.

⁶ Zenina mbandu kikuma kya betu, ndangu tukalaku yi tsambu za mambu mambi hanga buna báhanganga bawu.

⁷ Lukitukaku bafukamini ba nzambi za biteki buna bahanga batu bahika mukati dya bawu, bwosu másonama Masonuku: «Batu bazakadi kikuma kya kudya yi kunwa, kunima batelami kikuma kya kutamba.»

⁸ Tudilambulaku ku mbongi bwosu báhanganga batu bahika mukati dya bawu, amana mafunda makumodi yi matatu ma batu bafwa muna kilumbu kimosi.

⁹ Tumuleyaku Kidisitu, bwosu bahanga batu bahika mukati dya bawu, hanga bamani bahonda kwena banyoka.

¹⁰ Ludinyengakaku, bwosu báhanganga batu bahika mu kati dya bawu, wanzyo muzangi wabakulula.

¹¹ Kinga byosu bina byábayisila ndangu byabaheka mbandu; amana básonikama kikuma kya kutulwengisa betu batu babana thwekina ku tangwa dya tsuka ya tsi.

¹² Yihana ni, mutu wuna wubanzi ni watelama kenina, kalwenga ndangu kabwaku.

¹³ Heku kimeka kyálubwila konda kyatuka kwena batu. Kinga Nzambi kenina wakwikama ku bilangi byandi, kaluyambwadilaku ni lwabwa mu kimeka kihitini kitesu kya ngolu zenu; kaasi mu tangwa dya bimeka, yandi kalúheka ngolu za kuvibidila yi phila ya kununginabya.

¹⁴ Yihana ni baphangi bama batondama, tinenu mu kufukamina nzambi za biteki.

¹⁵ Mbatu luzonzila hanga kwena batu ba ngangu; fundisenu benu-benu kikuma kya mambu mama nzimbudini.

¹⁶ Bungu dya lusakumunu dina thwisi hanina lusakumunu: kakyaku kimvuka yi menga ma Kidisitu? Dipha dina thwisi bukuna: kakyaku, kimvuka yi lutu lwa Kidisitu?

¹⁷ Bwosu dyenina dipha dimosi lwesi, mbatanana thwenina lawu, lutu lumosi thwenina, mukuma dipha dimosi thwisi dya betu boosu.

¹⁸ Talenu kanda dya Kiseledi mu kimutu: babana bisi dya mbisi zina batambikini ku kimenga, bawu beku mu kithwadi yi Nzambi kuna mesa ma kimenga?

¹⁹ Amana biki nzimbudini, nzambi wa kiteki holo mbisi zina balambudini kwena nzambi za biteki bilutini mupfunu?

²⁰ Loni, kaasi kina bisi lambula, kwena bitembu bya mbi bisibya lambula, ka kwena Nzambi ku. Kinga, nzodiku ni lwakala mu kithwadi yi bitembu bya mbi.

²¹ Benu lufwaniku ni lwanwa bungu dya Pfumu yi bungu dya bitembu bya mbi mu mbala mosi; lufwaniku ni lwadya ku mesa ma Pfumu yi ku mesa ma bitembu bya mbi mu mbala mosi.

²² Kondilo tuzodini ni twavundumuna kiphala kya Pfumu? Ngolu lawu thwenina kuluta yandi?

Kuhanga byosu kikuma kya khembu ya Nzambi

²³ Benu lwisi zimbula ni «baphekini muswa wa byosu», kaasi ka byosu ku

byenina mupfunu. «Baphekini muswa wa byosu» kaasi ka byosu ku bisi tunga kimvuka.

²⁴ Ka mutu mosi ku kasanda ndandu ya yandi-meni, kaasi yina ya bakwawu.

²⁵ Dyenu kwenu byosu bina bisi sumbisa ku zandu, konda kudihyula keti kyufu kimosi kitadidini katsasa.

²⁶ Mukuma, bwosu básonika: «Tsi yi bima bina byosu byenina mukati dyandi byenina bya Pfumu.»

²⁷ Honi mutu mosi kondi kala mukwikidi kalutedisa, amana yuka ni lwatambwasa mu kukwenda, dyenu byosu bina baluheka, konda kudihyula keti kyufu kimosi kitadidini katsasa.

²⁸ Kaasi yuka ni mutu kaluzimbwala: «Mbisi yayi yitukini ku milambu mina batambikini kwena nzambi za biteki», ludyayoku kikuma kya wuna wulumenikini yi kikuma kya katsasa.

²⁹ Tangwa mbati zimbula haha, heku ni kikuma kya katsasa ka benu, kaasi ka mutu wahika.

«Kaasi kikuma kya biki bafundisila kiphwanza kyama mu ka katsasa ka mutu wahika?

³⁰ Ho ni yivutula matondu kwena Nzambi kikuma kya kima kina ndini, kikuma kya biki bandéwala kikuma kya madya mana mvutwadini matondu?»

³¹ Yihana, keti bweti ludini, keti bweti lunwini, kondilo keti bweti luhangini kosu kima kina, hangenu kyosu kikuma kya khembu ya Nzambi.

³² Lukalaku kisinza kya kubwila kikuma kya Bayuta, keti kikuma kya bana bakondi kala Bayuta, keti kikuma kya Dibundu dya Nzambi.

³³ Kalenu hanga meni: Mbatu meka mu kuhana kyesi kwena mutu wosu muna mambu moosu; heku ni mu kusanda ndandu ya meni hika, kaasi ndandu ya mulumba-lumba wa batu, ndangu bahuluka.

11

¹ Landenu mbandu ya meni, bwosu yisi landa meni-meni mbandu ya Kidisitu.

Mukhetu kafweti difidinga mutwa mu tangwa dya bisambu

² Yilutsikisini: kikuma kya buna lwisi ngyubuka mu mambu moosu, mu kulandaka mikuku bwosu buna yiluhekilamya.

³ Buthwena, nzodi ni lwazayabwa: Kidisitu kenina pfumu wa yakala wosu, yakala kenina pfumu wa mukhetu, amana Nzambi kenina pfumu wa Kidisitu.

⁴ Ho ni, yakala mosi wubati lombila kondilo wubati bikula ku mutwa wakufidinga, kabati lewula Kidisitu wenina Pfumu wandi.

⁵ Kaasi mukhetu wosu wuna wubati lombila kondilo wubati bikula, konda kufidinga ku mutwa, yakala dyandi kabati lewula wenina pfumu wandi; yandi kenina hanga mukhetu mosi bakuludi tsukia^a.

⁶ Ho ni mukhetu kadifidingiku kitambala ku mutwa, kadivuka kwandi tsuki! Kaasi yuka ni tsoni bwenina kwena mukhetu mu kudivuka tsuki kondilo mu kukululaza, bulungi kadifidinga mutwab^b.

⁷ Yakala kafwaniku ni kadifidinga mutwa mukuma yandi kenina kifwanisu yi khembu ya Nzambi. Kaasi mukhetu, yandi, kenina khembu ya yakala.

⁸ Kikuma, ka yakala ku wahangama mu lutu lwa mukhetu, kaasi mukhetu wahangama mu lutu lwa yakala.

⁹ Amana ka yakala ku wahangama kikuma kya mukhetu, kaasi mukhetu wahangama kikuma kya yakalad^d.

¹⁰ Yihana ni, kikuma kya banzyo, bulungi mukhetu kakala hana thandu ya mutwa yi kidimbu kimosi kya kipfumu.

¹¹ Yihana ni, mwena Pfumu, mukhetu kalendaku zinga konda yakala, yakala phi kalendaku zinga konda mukhetue^e.

¹² Kikuma, bwosu buna katuka mukhetu kwena yakala, phila mosi phi yakala kisi butukila kwena mukhetu; amana byosu kwena Nzambi byisi tuka.

¹³ Zengenubwoku benu-benu: mboti bwenina kwena mukhetu mosi mu

a 11:5 11:5 14:33-36. b 11:6 11:6 Kuy 24:65. d 11:9 11:9 Kuy 2:18. e 11:11 11:11 Ngl 3:28.

kulombila Nzambi konda kadifidinga mutwa?

¹⁴ Byabina meni bihangwa bibati lulonga ni tsoni bwenina kwena yakala mu kusisa tsuki za kaleyi,

¹⁵ Kinga bwena khembu kikuma kya mukhetu mu kukalazawu. Mukuma bamuheka tsuki za kaleyi hanga mvwela.

¹⁶ Kaasi ho ni mutu kafinda hika phaka kikuma kya dyambu dyadi, kazaya lwesi bwabu: keti Mabundu ma Nzambi, keti betu thweku yi kikalulu kyahika kya bisambu.

Madya ma Pfumu

(Mth 26:26-29; Mlk 14:22-25; Luk 22:15-20)

¹⁷ Mu kutala mbi zina zilandini, pfwaniku yilutsikisa, mukuma malukutakanu menu meku kikuma kya mboti kuluta, kaasi kikuma kya mbi kuluta.

¹⁸ Theti, mbati yuka ni, ha lwisi kutakana mu Dibundu, henina yi ngyengu hana kati dya benu, -amana khwikidibwa ndambu.

¹⁹ Bulungi ni, ngyengu zakala hakati dya benu ndangu bana bisi kwamina ku kimeka bazayakana. -

²⁰ Disongidila ni, tangwa lwisi kutakana benu, heku ni kikuma kya kudya madya ma Pfumu:

²¹ mukuma, mu tangwa dya kudya, kosu mutu kisi tsusila mu kuzangula madya ma yandi-meni lwesi, mu phila ni mosi yi pfinya kaasi mukwawu wuzedini.

²² Lweku yi nzu kikuma kya kudya yi kunwa? Kondilo lwisi lewula Dibundu dya Nzambi amana lwisi zola kubakwatisaka tsoni batu babana bakondi kima? Biki pfwani ni yiluzimbwala? Yilutsikisa? Loni, mu dyambu dina yilendaku lutsikisa!

²³ Kikuma, mana yítambula meni kwena Pfumu mamana yiluheka: Pfumu Yesu, muna phipha yayina bámulambula, wábonga dipha

²⁴ amana, kunima dya kuvutula matondu, wábukunadya amana wuzimbudini: «Lwalu lutu lwama, lwenina kikuma kya benu. Hangakenu bwabubu mu kutsungaminaka meni.»

²⁵ Phila mosi phi yi bungu, kunima dya kudya wuzimbudini: «Bungu dyadi dyenina Bulunda bwa pha mu menga mama. Matangwa moosu mana lwanwikima, hangakenu bwabuna mu kutsungaminaka meni.»

²⁶ Mukuma matangwa moosu mana lwisi dya benu dipha dyadi amana lwisi nwa bungu dyadi, lufwa lwa Pfumu lwisi samuna tii yi kuna kakwísila.

²⁷ Yihakana ni, mutu wuna wisidya dipha dya Pfumu kondilo wisinwa bungu dya Pfumu konda kuditesa kahóla disumu ku lutu yi ku menga ma Pfumu.

²⁸ Kosu mutu kaditala yandi-meni amana kadya nana dipha, kanwa phi bungu;

²⁹ mukuma wuna wisi dya, wisi nwa phi konda kubakula kisongila kya lutu lwa Pfumu, pfundusu ya yandi-meni kabati nwa.

³⁰ Kikuma kya bwabuna henina hakati dya benu yi bambefu balawu yi bakwa bifu bya mu lutu, amana balawu bamana fwa.

³¹ Wadi twaditesaka betu-betu, batúfundisaku hika.

³² Kaasi muna pfundusu meni zina, mwamuna Pfumu kisi tusungikila ndangu tubelaku mukanu hakimosi yi batu ba ha tsi.

³³ Yihana ni, baphangi bama, ha lukutakanini benu yi benu kikuma kya kudya, yukanakenu benu yi benu.

³⁴ Ho ni mutu wenina yi nzala kadya kwena yandi-meni, ndangu lukutakanaku kikuma kya pfundusu ya benu-benu. Mu mana matadidini byufu byahika, yiyídikama ha yikwísa.

12

Makabu ma Kitembu Kyatoma

¹ Mu mambu matadidini Kitembu Kyatoma: Baphangi, nzodini ni lwazaya kyedika kitadidi mambu mama.

² Benu luzayi ni tangwa lwázayaku theti Nzambi, bakala lulundika hanga baphofu kwena biteki bya kamama.

³ Yi hana yiluzimbwadibwa ni ka mutu ku bisi twadisa kwena Kitembu kya

Nzambi fwani kazimbula: «Yambula Yesu kasingama!» Amana ka mutu ku walenda zimbula: «Yesu kenina Pfumu!» Yuka ni bamulundikiku kwena Kitembu Kyatoma.

⁴ Kwenina yi mitindu mya lawu mya makabu ma khenda ma kitembu, kaasi Kitembu meni mosi wuna wisima hana.

⁵ Phila za lawu zenina za kisalu, kaasi Pfumu mosi kenina wuna bisi sadila.

⁶ Mitindu mya bisalu lawu myenina, kaasi Nzambi mosi wisibya sala byosu mwena boosu.

⁷ Kitembu Kisi dimonikisa mwena mutu wosu mu kabu dimosi kikuma kya mboti ya batu boosu.

⁸ Kitembu kisini hana kwena mosi ndinga ya mudimu, amana kwena mukwawu, Kitembu meni kisi hana ndinga ya mazaya.

⁹ Kwena mukwawu, kabu dya khenda dya lukwikilu, muna nzila ya Kitembu meni kina; kwena mukwawu makabu ma kubelula, muna Kitembu kimosi meni kina;

¹⁰ kwena mukwawu, hamu dya kusala bidimbu bya biphadi; kwena mukwawu, dina dya kuzonzila mu kimbikudi; kwena mukwawu, kubakula mambu ma bitembu; kwena mukwawu, ndinga za mutindu yi mutindu; kwena mukwawu, kubindula kwa ndinga.

¹¹ Kaasi yandi mosi Kitembu meni wuna, wisi hanga mambu mana moosu, yi kukabisaka mu kingenga kwena kosu mutu bwosu buna kakani.

Lutu lumosi lwesi lwenina yi bitini bya lawu

¹² Kikuma, bwosu lwenina lutu lumosi, kuna yi bitini byalawu, amana bwosu byenina bitini bya lutu, mbatanana kuvula kwa byawu, byenina lwesi lutu lumosi, bwabuna phi bwenina kwa Kidisitu.

¹³ Mukuma mu Kitembu mosi lwesi twatambwala mbotika betu boosu mu kukituka lutu lumosi; kwakala Bayuta, kondilo Bangeleki, kondilo bahika, kondilo batu ba kiphwanza; amana betu boosu batunwisa Kitembu mosi.

¹⁴ Yihana ni lutu lweku kitini kimosi kaasi bya lawu.

¹⁵ Wadi ni kulu dyazimbulaka bwabu: «Bwosu yeku koku, disongidila ni yeku kitini kya lutu», ka mu bwabuna ku kakonda kadila kitini kya lutu.

¹⁶ Amana wadi ni kutu dyazimbulaka bwabu: «Bwosu yeku kwama disu, disongidila ni yeku kitini kya lutu», ka mu bwabuna ku kakonda kadila kitini kya lutu.

¹⁷ Wadi ni lutu lwosu lwakalaka disu, khi mutindu bakhani yukila? Wadi ni lwosu lwakalaka kutu, khi mutindu bakhana yukilaya tsudi?

¹⁸ Mu kuzonza kwamboti, Nzambi kasya kosu kitini muna lutu bwosu buna kazodilakya.

¹⁹ Wadi ni byosu byakalaka kitini kimosi, lutu kubiki lwakhana kadila?

²⁰ Amana buthwena henina yi lawu dya bitini yi lutu lumosi.

²¹ Disu difwaniku kuzimbula kwena koku: «Yeku yi mupfunu wa ngeyi», keti mutwa ni kazimbula kwena bitambi: «Yeku yi mupfunu wa benu.»

²² Kaasi, bitini bya lutu bina byisi monika hangambedi ti byazoka lawu, byawu phi byenina yi mupfunu;

²³ amana bina thwisi lengidika muna lutu, thwisibya vunga yi lukumu lwa lawu. Bitini bya lutu bina bifwaniku kumonika ku mesu ma batu thwisibya sweka buna bufwani,

²⁴ kinga bina bifwani kumonika ku mesu ma batu byeku yi mupfunu wa kuswekabya lawu. Mu kuzonza kwamboti, Nzambi watoma yidika lutu mu phila mosi ni lwahanaka lukumu kwena bina bikondi kala yi lukumu:

²⁵ ndangu mu lutu, mukalaku yi ngyengu, kaasi bitini bya lutu byosu byadisadisaka bimosi yi bikwawu.

²⁶ Amana yuka ni kitini kimosi kya lutu kyanyokuka, bina bisadi phi byosu binyokuki hakimosi yi kyawu; yuka ni kitini kimosi kya lutu bakembisakya, byosu bisangwadini yi kyawu.

²⁷ Kinga benu lwenina lutu lwa Kidisitu, kosu mutu kenina kitini kya lutu meni luna.

²⁸ Kinga Nzambi wasya muna Dibundu theti-theti bathumwa, bazodi bambikudi,

batatu balongi; kunima kwenina yi biphadi, kulanda makabu ma khenda ma kubelula, khwakasu za kusadisa, za kuyala batu yi ndinga za mutindu yi mutindu.

²⁹ Boosu benina bathumwa? Boosu benina bambikudi? Boosu benina balongi? Boosu benina yi hamu dya kuta biphadi?

³⁰ Boosu benina yi makabu ma khenda ma kubelula? Boosu mu ndinga bisi zonzila? Boosu ndinga bisi bangumuna?

³¹ Dihanenu theti lwavwa makabu ma khenda mana maluti kitoku.

Amana yilusongila nzila yina yilutini byosu.

13

Lungongu

¹ Ketibwe nzonzi kwama ndinga za batu yi zina za banzyo, ho ni yeku yi lungongu, yenina hanga ngoma yina yisi sya malokosi, holo, hanga ngunga yisi sya malokosi.

² Ketibwe yenina yi hamu dya kubikula, ketibwe nzayi mazita ma tsibu mosu Nzambi yi mazaya moosu, ketibwe yenina yi lukwikilu luna lwisi kindula mongu, ho ni yeku yi lungongu, wakhatu yenina.

³ Ketibwe khabisini kuvwa kwama kwosu kwena baphutu, ketibwe thambikini lutu lwama ni bayokalwa mbawu, kaasi ho ni yeku yi lungongu, byawu byaphékaku keti dimboti dimosi.

⁴ Lungongu lwenina sipha dya mbundu, lungongu lwisi sadisa, lweku yi kiphala, lungongu lwisiku ditsikisa, lweku yi kinaka;

⁵ lungongu lwisiku hanga mambu ma tsoni, lweku yi bwimi, lwisiku yuka khabu, lweku yi tsita.

⁶ Lungongu lwisiku sephila yi kukonda kwa masonga, kaasi lwisi sephila kaka yi kyedika.

⁷ Lungongu lwisi lolula mambu moosu, lwisi kwikila mambu moosu, lwisi sya kivuvu mu moosu, lwisi vibidila mu moosu.

⁸ Lungongu lwisiku manisa ketibwe. Mbikutulu zamañisa. Kuzonza kwa

ndinga za kinzenza kwakalaku. Mazaya maziluka.

⁹ Mukuma ndambu lwesi tuzayini, ndambu phi thwisi bikula;

¹⁰ kaasi kilumbu makwisa lungila mambu, mamana menina ndambu matóta.

¹¹ Ha yíkala mwana wa khunda, yíkala zonga hanga mwana wa khunda, yíkala banza hanga mwana wakhunda, yíkala yindula hanga mwana wa khunda; kaasi buna yíkituka mbuta, ngyambudini mambu ma kimwana wa khunda.

¹² Buthwena tubati mona fifidiki, hanga ku kiphelu; kaasi twamónana mbunzu yi mbunzu. Buthwena, ndambu yimuzayi; kaasi mu tangwa dyakwisa, yimúzaya Nzambi bwosu kanzayini meni.

¹³ Kinga buthwena, bima byabi byawu bitatu bisikidini: lukwikilu, kivuvu yi lungongu; kaasi kima kiluti kitesu mu byosu kyenina: lungongu.

14

Kusadila kwa makabu ma Kitembu Kyatoma

¹ Sandenu theti lungongu. Kalenu yi tsambu ya mambu matadidini Kitembu Kyatoma, theti mu mana matadidini kubikula.

² Kikuma, mutu wuna wisi zonga mu ndinga zizayakaniku, kisiku zonga kwena batu kaasi kwena Nzambi, mukuma ka mutu ku wisi bakula. Amana mu Kitembu kisi zimbwala maswekamu.

³ Kaasi wuna wisi bikula, kwena batu kisi zonga, kisi tunga, kisi hana kikesa, kisi syamisa.

⁴ Wuna wisi zonga mu ndinga zina zizayakaniku, yandi-meni lwesi wisi ditunga kaasi wuna wisi bikula, yandi Dibundu kisi tunga.

⁵ Nzodi ni benu boosu lwazonzaka mu ndinga zina zizayakaniku, kaasi mbonibwa hika mboti ni lwabikulaka. Mukuma, wuna wisi bikula wuluti wuna wizi zonga mu ndinga zina zizayakaniku, bwalómba ni yandu-yandu kadimbulula mana kabati zonga ndangu masadisa mu kutungama kwa Dibundu.

⁶ Amana buthwena bwabu, baphangi: Khi mupfunu yikála kikuma kya benu yuka ni yisa kwena benu, mu kuluzonzilaka mu ndinga zina zizayakaniku, hana hafwani yilunatina ndinga mosi ya nzayikusu, ya mazaya, ya mbikutulu kondilo ya kulongila?

⁷ Ho ni bimbila bya miziki hanga hongiki kondilo lwinda: mihungu mya bawu myisiku swaswana, abweti bazáyila mana kabati sika hongiki, kondilo mana kabati sika lwinda?

⁸ Amana ho ni musiki wa phungi katiku kindanda kyayukalakana, nati wayílama mu kunwana?

⁹ Phila mosi yi benu, ho ni muna nzonzidi yenu lwisiku lubula ndinga za kyedika, abweti fwani babakwala mana lubati zimbula? Lwazónza kikuma kya pfunzi!

¹⁰ Mbatanana nzonzidi lawu za mitindu yi mitindu zenina mu tsi, ka mosi ku mukati kya zawu yi kondi thendula.

¹¹ Mukuma, ho ni nzayiku thendula ya nzonzidi mosi, munzenza yikála kikuma kya wuna wisiya zonga amana yandi phi munzenza kakála kikuma kya meni.

¹² Phila mosi, kwena benu, kikuma lwenina babasa yi tsambu ya makabu ma Kitembu, sandenu mu kuvwa mana malutini kaasi kikuma kya kutunga Dibundu.

¹³ Yihana ni, wuna wisi zonga mu ndinga zina zizayakaniku kalomba kwena Nzambi kabu dya kubindulula ndinga zina.

¹⁴ Mukuma yuka ni mbati lombila mu ndinga za mutindu wuna, kitembu kyama mu kulombila kyenina, kaasi ngangu zama zibatiku hanga hika kima.

¹⁵ Amana abweti yihánga? Yilómbila mu Kitembu, kaasi yilómbila phi yi ngangu zama; yiyímbila mu Kitembu kyama, kaasi yiyímbila phi yi ngangu zama.

¹⁶ Kikuma, yuka ni mu kitembu kyaku lwesi wisi lombila mu kuvutula matondu kwa Nzambi, abweti mutu wuna wuzakadikini hana kati dya babana bisi kuhinikina kalenda tambwasa ni «Abwabuna» ku lombilu lwaku lwa

kuvutula matondu? Kikuma yandi kazayimoku mana wubati zonga?

¹⁷ Kisambu kyaku kina kya kuvutula matondu keti bweti kyenina kya bukheti, kaasi mukwenu yandi kabongiku keti muluta.

¹⁸ Mvutudi matondu kwena Nzambi kikuma kya buna yisi zonzila mu ndinga zina zizayakaniku kuluta benu boosu.

¹⁹ Kaasi mu Dibundu, nzodi kuzimbula ndinga tanu mu ngangu zama, kikuma kya kulonga batu bahika, heku ni kulubula ndinga mafunda kumi mu ndinga zina zizayakaniku.

²⁰ Baphangi tukalaku bana mu mambu matadidini katsatsa. Kikuma kya mambu mambi kalenu bana bakhunda, kaasi kikuma kya mana matadidini katsatsa, kalenu bambuta.

²¹ Tala buna basonika muna Mitsiku: «Pfumu kasamuni bwabu: Mu nzila ya batu ba ndinga yahika yizónzila kwena batu bana

yibáonzila mu munwa mya banzenza. Ketik bweti, bangyúkilaku.»

²² Yi hana ni, mu kuzonga ndinga zina zizayakaniku kyenina kidimbu, kyeku kikuma kya bakwikidi, kaasi kikuma kya bana bakondi kala bakwikidi. Amana musamu wa mbikudi wenina kidimbu, weku kidimbu kikuma kya bana bakondi kala bakwikidi, kaasi kikuma kya bakwikidi.

²³ Mu mbandu, yuka ni Dibundu dyosu dyakutakana amana batu boosu bazonzila mu ndinga zina zizayakaniku: yuka ni hatula bayuki kondilo bana beku bakwikidi, bazimbulaku ni bilawu lwenina?

²⁴ Kaasi yuka ni batu boosu bazonzila mu kimbikudi amana hatula mutu mosi wakonda kala mukwikidi kondilo muyuki, mana kayukini mosu mamuyubukisa katsatsa amana kadimona ni bamusambisini kwena boosu.

²⁵ Amana bitsweki bya mbundu yandi byalúbuka ku mesu ma batu. Kazénzama mbunzu muna mafu amana kamufukamina Nzambi mu kuzimbula: «Kyedika Nzambi kenina hakati dya benu!»

Ndonga muna Dibundu

²⁶ Biki fwani yizonza mu kumanisa, baphangi? Tangwa lwisi kutakana kikuma kya bisambu, kwena mutu wuyimbidi mukunga, mukwawu wuhani dilongi, wahika wuzayikisi mambu ma kitsweki, wahika phi wuzonza ndinga zina zizayakaniku, wahika phi wubindulula: byosu byakala kikuma kya kutunga.

²⁷ Yuka ni bazonzila mu ndinga zina zizayakaniku, bulungi ni batu bodi kondilo balutaku batatu, kosu mutu kahangabwa muna tangwa dyandi amana kwakala yi mutu wahika mu kubindulaka.

²⁸ Yuka ni kweku mubindudi, bulungi badibata mu kuzonza mu Dibundu: kosu mutu kazonza kikuma kya yandi meni yi kikuma kya Nzambi.

²⁹ Kwena bambikudi, boodi kondilo batatu bazonza amana bahika balonguka mana babati zonga.

³⁰ Kaasi yuka ni mutu mosi wenina hana kayamba dyambu dya nzayikusu ya Nzambi, bulungi ni wuna wutekidikini mu kuzonza kadibata.

³¹ Kikuma fwani lwazonzila mu kimbikudi mosi kunima mukwawu ndangu boosu balonguka amana bwabaheka kikesa.

³² Bitembu bya bambikudi, kwena bambikudi byisi lemvukila.

³³ Mukuma Nzambi keku Nzambi wa bumvwanzi, kaasi Nzambi wa ngemba.

Hanga mu Mabundu moosu ma batu ba Nzambi,

³⁴ bakhetu badibata mu Mabundu: mukuma beku yi muswa wa kuzonza mwamuna. Balemvuka bwosu buna wuzonzini phi mutsiku.

³⁵ Yuka bakhetu bazodi ni bazaya dyambu, bahyula bayakala ba bawu kuna nzu. Mukuma ka mboti ku ni mukhetu kazonza mu Dibundu.

³⁶ Kondilo, lubanzi ni ndinga ya Nzambi kwena benu yalubwakila? Kondilo kwena benu lwesi yakana?

³⁷ Yuka ni mutu kaditela mbikudi kondilo kadibongila hanga mutu wenina yi kabu dya kitembu, bulombi kazaya ni

muna mambu mama yilusonikini mwenina yi mukuku wa Pfumu.

³⁸ Kaasi ho ni mutu kondibwa zaya, yandi kazayakaniku.

³⁹ Hahana ni, baphangi bama, sandakenu ni lwazonzila mu kimbikudi, konda kukandikisa ni bazonzila mu ndinga zina zizayakaniku.

⁴⁰ Kaasi, bulombi ni moosu maluta buna bufwani amana phi mu ndonga.

15

Lufutumuku lwa Kidisitu

¹ Baphangi bama, buthwena, thondi yiluyubwakisa Musamu wa Bukheti wuna yisamuna kwena benu, wawuna lwatambula, lwasimbidila phi.

² Mwamuna phi lwahulukila; yuka ni lwasimbidilawa muna mihowu mina yilulongilawa Musamu wa Bukheti; kondilo lukwikilu lwenu lwa phamba.

³ Theti yilusambwakisa mana yitambula meni-meni: Kidisitu kafwa kikuma kya masumu ma betu, bwosu bwasonama muna Masonuku;

⁴ Bamuzika, kilumbu kya tatu wafutumuka ku bafwa bwosu bwasonama muna Masonuku.

⁵ Kadimonikisa kwena Sefwasi, kunima kwena bawu Kumi yi boodi.

⁶ Kunima kadimonikisa kwena baphangi kuluta khama tanu mu mbala mosi -balawu mu kati kya bawu moyu benina, kaasi ndambu ya batu bahika bamana fwa-.

⁷ Kunima, wadimonikisa kwena Zyaki, yi kwena bathumwa boosu.

⁸ Amana, kunima dya bawu boosu, wisa dimonikisa phi kwena meni, mbatanana pfwananini yi ditsyombe.

⁹ Kikuma, yenina kwama kima kya phamba hana kati dya bathumwa -mu kuzonza kwa bukheti, meni ndungiku ni bathela thumwa- mukuma, yinyokuna Dibundu dya Nzambi.

¹⁰ Kaasi mu khenda za Nzambi yenina bwabu yenina, amana khenda zandi kwena meni zakalaku za phamba: Kaasi yisala ksalu kuluta bathumwa bahika boosu; -loni ka meni ku yihanga mambu

mana, kaasi khenda za Nzambi zina zenina mwena meni- .

¹¹ Yihana ni, kwakala meni, kwakala bawu, bwabuna kwenina kusamuna kwetu, amana bwabuna lwenina phi lukwikilu luna lwákwikidini benu.

Lufutumuku lwa bafwa

¹² Kinga yuka basamunaka ni Kidisitu wáfutumuka ku bafwa: abweti ni batu bahika, mukati dya benu, bafwani kuzonza ni kweku lufutumuku lwa bafwa?

¹³ Ho ni kweku lufutumuku lwa bafwa, kisongidila ni Kidisitu káfutumukaku phi;

¹⁴ amana ho ni Kidisitu káfutumukaku, disongidila ni kusamuna kwetu kwakhatu amana lukwikilu lweni phi lwakhatu.

¹⁵ Amana, thendula ni betu tulubuki bambangi ba luvunu ba Nzambi, kikuma twata kimbangi kya luvunu kitadidini Nzambi ni wamufutumuna Kidisitu; kinga kámufutumunaku, yuka bwa kyedika ni bafwa bafutumukiku.

¹⁶ Kikuma, ho ni bafwa bafutumukiku, kisongidila ni Kidisitu yandi phi káfutumukaku.

¹⁷ Amana ho ni Kidisitu káfutumukaku, lukwikilu lweni lwakhatu amana mu kati dya masumu menu lwenina kwenu kaka.

¹⁸ Amana batu babana báfwa mwena Kidisitu bawu bakulukini.

¹⁹ Ho ni kikuma kya luzingu lwalu lwesi twásila kivuvu kyetu mwena Kidisitu, bakwa kyadi thwenina kuluta batu boosu.

²⁰ Kaasi, mu kyedika, Kidisitu wáfutumuka ha kati dya bafwa, yandi mutu watheti wahana kambangu ni batu bahika bana bafwa.

²¹ Mukuma, lufwa bwosu lwísila mwena mutu mosi, phila mosi lufutumuku lwa bafwa lwísila mwena mutu mosi.

²² Kikuma, bwosu bisi fwila batu boosu mwena Atamu, phila mosi phi boosu batámbula hika luzingu mwena Kidisitu,

²³ kaasi kosu mutu muna ndonga yandi: Kidisitu, yandi mutu watheti, kunima, batu babana benina mwena

Kidisitu, bawu phi batókama mu tangwa kakwisa.

²⁴ Kunima, yakwisa kala tsuka ya mambu, tangwa kavútula Luyalu kwena wuna wenina Nzambi yi Tata, kunima dya kumanisa luyalu lwoosu, yi hamu dyosu yi ngolu zoosu.

²⁵ Mukuma bulombi ni Kidisitu kayala tii yikuna Nzambi kabásila bambeni boosu kuna tsi ya bitambi byandi.

²⁶ Mbeni wuna wa tsuka wafwa kilumbu kazíluka wosu keti kima, khumbu yandi lufwa.

²⁷ Mukyedika, básonika: «Nzambi wámusila byosu kuna tsi ya bitambi byandi.» Kaasi bwena wengele, muna kinzonzi kyaki ni, muhowu wuna wuzonzi ni, «wosu», wutadidiku Nzambi, wisi hana bima byosu kwena Kidisitu.

²⁸ Mu tangwa bima byosu bamuhekabya, hanga Mwana yandi-meni kadihana kwena wuna wámuheka byosu, ndangu Nzambi kayala wosu mu byosu.

²⁹ Banzenu hika benu; kikuma batu bahika bawu bisi tambula mbotika kikuma kya bamvumbi: biki bisi zola bawu? Kamba mukyedika kweku kutokama kwa bamvumbi, kikuma kya biki bisi tambwala mbotika kikuma kya bawu bamvumbi?

³⁰ Amana betu, kikuma kya biki tudyengika tangwa dyosu mukihonza?

³¹ Kosu kilumbu baphangi bama, yisifwa kwama: bwa kyedika bwena ni yisi bunda thulu kikuma kya benu mu Kidisitu Yesu, Pfumu wetu.

³² Ku Efesu, yi nwana yi batu bana bena hanga bambisi ba musitu. Wadi ni dyakala kikuma kya kimutu lwesi, khi muluta mbongi? Ho ni bafwa batokamiku, «tudyenu, tunwenu phi, mukuma mbasi twafwa»!

³³ Ludihunaku: «Batu bambi bisi zanga bikalulu bya bukheti.»

³⁴ Dikwatikisenu buna bufwani mu mabanza amana yambulenu kusumuka; mukuma, batu bahika bamuzayiku Nzambi nzonzi ni tsoni bwena kikuma kya benu.

Lutu lwa bafutumuki

³⁵ «Mutu wufwani kahyula: Abweti bamvumbi bisi tokama? Yi khi lutu bisi tokama lwawu?»

³⁶ Zoba dya mutu! Bina wisi kuna ngeyi-meni bifwanini mu kumena ho ni ngenza yifiku.

³⁷ Kina wukuni, kyenina ngenza ya phamba, yakala ngenza ya bule kondi lo mbutu yahika. Fwaniku wakuna miti wuna wisi lubuka muna ngeza meni yina.

³⁸ Kunima, Nzambi kisi vwatisa lutu lwa hika lwa miti kwena ngenza yina bwosu katyedibwa yandi-meni; kosu mbutu kisiya heka miti wuna wufwanani yi yawu-meni.

³⁹ Bihangwa byosu byeku yi lutu lumosi: kaasi luna lwa batu lweku phila mosi yi lwa bambisi, luna lwa banuni luswaswani yi lwa batsema.

⁴⁰ Kwena phi yi malutu ma ku zilu yi malutu ma ha tsi; kaasi kitoku kya lutu lwa ku zilu kyeku mutindu mosi yi kina kya lutu lwa ha tsi.

⁴¹ Tangwa kenina yi mitsyenzya myandi, ngondi kenina yi mitsyenzya myandi myahika, amana tutumbwa phi yi mitsyenzya mya bawu; keti hana kati kya tutumbwa, katumbwa kosu kisi swaswana yi katumbwa kakwawu kahika mu kuyemwaka kwa mitsyenzya.

⁴² Yibwana dyakala phi kilumbu kya kufutumuka kwa mvumbi. Ha bamuziki mu mafu lutu luvundi, ha katokama, tokami yi lutu lwisiku vunda.

⁴³ Tangwa bamuzikini mu mafu mutu kisiku kala mupfunu, tangwa katokamini wekina yi khembu, tangwa bisi muzika kisiku kala yi ngolu; tangwa kisi tokama wekina yi ngolu zoosu.

⁴⁴ Bisi muzika yi lutu lwa kimutu, kisi tokama yi lutu lwa kitembu. Ho ni kwenina yi lutu lwa kimutu, kwenina phi yi lutu lwa kitembu.

⁴⁵ Ihana basonika: «Mutu watheti Atamu, yandi kakala mutu wuna watambula moyu. Kaasi Atamu wa zodi, yandi wakituka Kitembu wuna wisi hana moyu.

⁴⁶ Mambu ma kitembu misiku tekila kwisa loni, kaasi kimutu kyisi tekila

kwisa; kunima kina kya kitembu kyisi nana.

⁴⁷ Atamu wa theti katuka mu mafu, kahangama yi fusyangeni; Atamu wa zodi ku zilu katuka.

⁴⁸ Batu ba tsi benina hanga mutu wuna wahangama ku fusyangeni dya mafu, phila mosi batu ba ku zilu bafwanana yi wuna watuka ku zilu.

⁴⁹ Bwosu twabonga kifwani kya mutu yandu wahangama ku fusyangeni dya mafu, bwabuna twabonga kilumbu kifwani kya wuna wa ku zilu.»

⁵⁰ Tala mana yiluzimbwadini, baphangi: lutu lwalu luhangamini mu kimutu yi mu menga lufwaniku kuvwa Kipfumu kya Nzambi, amana lutu lwalu lwisi vunda lwavwaku luna lwisiku vunda.

⁵¹ Yiluzimbwala diswekamu dimosi: betu boosu twafwaku, kaasi betu boosu malutu matuhiluka.

⁵² Mahangama, mu mbala mosi, mu mbwatidi ya mesu, tangwa yahumuna phungi ya tsuka. Mukuma muna tangwa dina yahumuna, bamvumbi batokama yi lutu lwahika lwisiku vunda, amana betu twakala ba moya mu kilumbu kina, twahiluka yi lutu lwahika.

⁵³ Kikuma bulombi ni lutu lwetu lwalu lwisi vunda lwavwata lutu luna lwisiku vunda hika; amana ni lutu lwetu lwalu lwisi fwa lwavwata lutu luna lwisiku fwa.

⁵⁴ Kilumbu lwavwata lutu lwetu lwalu lwisi vunda luna lwisiku vunda, amana lutu luna lwisi fwa lwavwata luna lwisiku fwa hahana yalungila ndinga yayi basonika mu mukanda wa Nzambi: «Lufwa luminuki mu kinunga.»

⁵⁵ «Lufwa, akweti kyenina kinunga kyaku?

Lufwa, aweti munomu waku?»

⁵⁶ Munomu wa lufwa, menina masumu; amana ngolu za masumu, mitsiku.

⁵⁷ Kaasi tuvutulenu matondu kwena Nzambi, watuheka kinunga mwena Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

⁵⁸ Yihakana, baphangi bama batondama, zyamenu simbidilenu ndangu lubwaku. Dihanenu kosu tangwa muna muhangu wa Pfumu, yi kuzayaka

ni kisalu kyenu mu Pfumu, kyeku kya phamba.

16

Kawonga kikuma kya Dibundu dya Yelusalemi

¹ Kikuma kya mambu matadidi kawonga kikuma kya kusadisa bakwikidi benina ku Yelusalemi, benu phi, hangenu bwosu buna yibasonikina bakwa Mabundu ma ku Ngalatiya.

² Kosu lumingu, mutu wosu kawongika kina kalénda hana thela yandi, ndangu kahingilaku kwisa kwa meni mu kusala tuwonga.

³ Kilumbu yikála kuna, yihítika yi mikanda, batu babana lwasóla ndangu benda nata makabu menu ku Yelusalemi.

⁴ Yuka bwalomba ni yenda meni-meni, nzila mosi bakwenda yi meni.

Mabanza ma kitambu bya Pholu

⁵ Yikwisa lutala ha yilúta ku Masetwani, mukuma ku Masetwani yihítika.

⁶ Mbanzi ndambu ya bilumbu yinángá kwena benu, kondilo tangwa dya kyosi dyosu kwakuna yilutisiladya ndangu lwangyidikila benu-benu bima bina yikálabyawu mupfunu mu kulanda kitambu kyama.

⁷ Mukuma, nzodiku, mbala yayi ni yilumona lwesi mu kuluta: thondi yikala ndambu ya bilumbu kwena benu, buna Pfumu kazolabwa.

⁸ Kaasi ku Efeso yikála tii yi kuna kilumbu kya muginzi wa Phandikoti.

⁹ Mukuma kwakuna, nzila yikanguki lawu kikuma kya meni mu kusala kisalu kya mbuta, mbata nana bambeni benina lawu.

¹⁰ Ho Thimoti kisa, hangenu phila yosu ndangu kakala bukheti hakati dya benu, mukuma kenina musadi hanga meni mu muhangi wa Pfumu.

¹¹ Disongidila, ka mutu ku kamulewula! Muhekeni bina kakála byawu mupfunu ndangu kakangala kitambu kya bukheti

tii yi kuna yenina meni, mukuma mbati muhingila yi baphangi.

¹² Mu mana matadidini phangi Apholosi, yímuheka kikesa lawu kisa lutala yi baphangi, kaasi buthwena bwabu lukadikiku lukanu lwandi mu kuhangabwa; ho kalenda, kakwisa.

Makana ma tsuka yi mboti

¹³ Kalenu yi kitsungila, simbidilenu ngolu muna lukwikilu, kalenu batu ba kikesa, kalenu ngolu.

¹⁴ Byosu byahangama hana kati dya benu yi lungongu.

¹⁵ Yilulombi hika, baphangi, luzayi ni batu bana bákala mu nzu ya Setufwani, bawu batheti mu kudihana kwena Pfumu ku Akayi, amana bamana dihana mu bisalu bya bakwikidi.

¹⁶ Benu phi, lemvukenu balutwadisa kwena batu ba mutindu meni wawuna yi kwena batu bana bisi sala bawu mu kithwadi, amana bisi diyangisa ku kisalu.

¹⁷ Kyesi kikhwatini kikuma kya kukwisa kwa Setufwani yi Fwotunatusi yi Akayikusu bawu bángyika bina byakala khonda bwosu buna lwakala tsadisa benu;

¹⁸ Mukuma bawu balembiki kitembu kyama yi kya benu. Zayakenu kutambwasa batu ba bwabuna!

¹⁹ Mabundu ma ku Aziya mboti maluhitikini. Akilasi yi Phisikila, yi Dibundu dina disi kutakana mu nzu ya bawu, mboti ya bukheti baluhekini muna Pfumu.

²⁰ Baphangi boosu benina haha mboti baluhekini. Hanasanenu mboti benu yi benu mu mbumbakani yatoma.

²¹ Mboti yayi, tsonikiya yi koku dya meni-meni, Pholu^a.

²² Ho mutu kisiku zola Pfumu, kakala wa kusinga! Malanata! -Pfumu wetu, awisa !

²³ Khenda za Pfumu Yesu zakala yi benu.

²⁴ Lungongu lwama lwenina yi kwena benu boosu muna kithwadi mwena Kidisitu Yesu.

^a 16:21 16:21 Ngl 6:11; Khl 4:18; 2Th 3:17; Fdm19.

Mukanda kwena bisi Ngalatiya Ngalatiya Khotidi ya mukanda

Kisyati kya Pholu kwena bisi Ngalatiya kitadidi Mabundu mana menina ku londi dya Tidiki dya buthweni. Pholu kayidika Mabundu mahika mu tangwa dina kakala mu kitambu kyandi kya zodi kya kithumwa yi kina kya tatu. Kaasi kunima dya yandi, batu bahika bisa samuna musamu wahika wuna wuswaswani. Bwosu bwenina muna Mabundu mahika ma lawu, bimbuka bya ku Ngalatiya bayidikakya yi bakidisitu bana benina mu kisina kya Bayuta yi bakidisitu bana batuka mu kimvuka kyahika. Bakidisitu bana bakala mu kisina kya Bayuta bakala lemvuka ku mikuku myahika mya mitsiku mya Bayuta. Mitsiku meni mina myakala kandikisa mu kudya hakimosi yi batu ba bimbuka bya bana bakonda kala Bayuta amana myakala lomba kwena bayakala ni bakota mukhanda. Bambeni ba Pholu bakala banza ni bakidisitu boosu bafweti lemvuka kuna mitsiku meni mina. Kunima lwesi, bafwana kukwikila mwena Yesu Kidisitu. Musamu wawu wisi tendana yi Musamu wa Bukheti wa Yesu Kidisitu. Kikuma kya bwabuna kasonikina Pholu kwena bisi Ngalatiya.

Pholu kakala zola ni kabakwikisa bisi Ngalatiya ni kaka lukwikilu lwesi mwena Yesu Kidisitu lubati hana nzila mu kukala mu kithwadi kya masonga yi kya kitoku hakimosi yi Nzambi. Kakala tendula mamana moosu mu bitini bitatu.

Muna khaphu ya theti yi ya zodi, kabati tendula mukhenda wa yandi-meni. Yandi wenina Muyuta, wakituka mbambala mosi wa Yesu Kidisitu kwena babana bakondi kala Bayuta. Bambuta ba Mabundu ba ku Yelusalemi batambwasama mambu mandi: bakidisitu bana bakondi kala mu kisina kya Bayuta bisiku bananika ni wadi balemvuka theti ku mitsiku mya bimbuka bya Bayuta.

Kikuma kya bwabuna hanga Pholu batendasani yi thumwa Phetelu (2:11-21). Kamubambwakisa bwabu: batu bisi bayamba kwena Nzambi kikuma kya buna bisi kwikila kwena Yesu Kidisitu, amana heku ni kikuma kya buna bisi lemvuka ku mikuku mya bimbuka.

Muna khaphu za 3 yi 4, Pholu kabati yekamina ku bisona bya Bulunda bwa Khulu mu ku tendula musamu wandi. Mitsiku mya bulunda bwa khulu myakala sadisa mu kutwadisa batu, kaasi kilangi kya Nzambi kyadikadila kedi ku thwala ya Mitsiku. Kilangi meni kyakina kibati monikina mwena Yesu Kidisitu. Batu boosu benina yi mupfunu wumosi kikuma kya Nzambi. Bafwani bakhundakana kwena Nzambi amana bakhundakana yi bakwawu kaka mwena Yesu Kidisitu (3:28). Mamana matadidi batu ba bisina bya bimbuka mu lukwikilu biswaswani (Bayuta yi bana bakondi kala Bayuta), phila ya luzingu yaswaswana (bahika yi batu bana benina mu kiphwanza) yi lutu luswaswani (bayakala yi bakhetu). Tuka khaphu ya tanu yi kuna sambanu, Pholu kabati tendula buna benina bakidisitu batu ba kiphwanza. Wuna wisi kwikila kisiku diyangisa hika mu kudikitula mutu wa masonga yandi-meni (3:11). Kenina mu kiphwanza kikuma kya bakwenu. Kikuma, mitsiku mya Kidisitu bayidikamyoku yi mikuku, kaasi myisi lomba mu kunata miteti yi bakwenu yi bakwenu (6:2). Kukala mu kiphwanza, kwenina kukala yi kiyeka kya bakwenu mu kudyambwadila ni bakudyatisa kwena kitembu kina kyisi tuka kwena Nzambi.

Mboti

¹ Pholu, thumwa wuna batuma, ka kwa batu ku, keti kwena mutu mosi, kaasi kwena Yesu Kidisitu yi kwena Nzambi Tata wuna wamutokamisa ha kati dya bafwa.

² Yi baphangi boosu babana benina hakimosi yi meni, kwena Mabundu ma Ngalatiya, yi kubazimbwala:

³ Yambula Nzambi Tata wetu yi Pfumu Yesu Kidisitu baluheka khenda yi ngemba.

⁴ Kidisitu waditambika yandi-meni kikuma kya masumu metu, ndangu katutabula mu mambu ma mbi ma tsi yayi, bwosu lwenina luzolu lwa Nzambi, Tata wetu.

⁵ Kwena yandi yakala khembu, mvula muna mvula! Abwabuna.

Musamu wumosi wa Bukheti

⁶ Mbatl yituka kikuma kya phila yina lumubalwakidini yi tswatsu, wuna walutela mu khenda za Kidisitu, mu kuluhitisa ku Musamu wa Bukheti wa hika.

⁷ Kinga kweku Musamu wa Bukheti wa hika; henina yi batu bisi luvwadingisa mabanza, bisi zola phi ni basobisa Musamu wa Bukheti wa Kidisitu.

⁸ Kaasi yuka mutu mosi, ata betu-meni, holo wanzo wa ku zilu kalulonga Musamu wumosi wa Bukheti wuna wufwanakaniku yi wuna twalulonga, kakala wa kusinga!

⁹ Bwosu twatekidibwa luzimbwala kedi, amana mvutwakidibwa buthwena bwabu: Ho mutu kalusamwana Musamu wumosi wa Bukheti wuna wufwanakaniku yi wuna lwatambwasa, kakala wa kusinga!

¹⁰ Amana buthwena, lubanzi ni mbati sanda bathambwasa kwena batu ho kwena Nzambi? Yisi sanda mu kusephidisa batu? Ho ni yisandaka mu kusephidisa batu, yikalaku hika musadi wa Kidisitu.

Abweti Pholu kakitukila thumwa

¹¹ Baphangi, yiluzimbwadi bwabu: Musamu wa Bukheti wawu yilusamwanini, wutukiku kwandi kwena mutu.

¹² Mukuma meni-meni yitambulawoku kwena mutu; yilongukawoku phi kwena mutu kaasi mu tsengumuka ya Yesu Kidisitu.

¹³ Lwayuka kuzonzila phila yina byakala bikalulu byama tangwa yikala

^a **1:18 1:18** Sefwasi yi yanduna bisi tela Phetelu,

landa khadidi ya Bayuta; Yikala nyokunaka lawu Dibundu dya Nzambi amana yikala sanda mu kuzangadya.

¹⁴ Muna kimvuka kya Bayuta, yikala hyoka batu balawu ba makula mama, amana yikala zakama muna phila ya kuzitisa mikuku mya batata bama.

¹⁵ Kaasi tangwa bwahana tsambu kwena Nzambi, yandi wuna watsola tukidila mu kifundu kya ngudi wama, wathela muna khenda zandi.

¹⁶ Ndangu kamvumbula meni Mwana wandi yilenga samuna hanga Musamu wa Bukheti kwena babana bakondi kala Bayuta; muna bwabuna, yendaku lomb ndongisila kwena mutu wenina yi musuni yi menga;

¹⁷ konda kutombuka ku Yelusalemi ndangu yenda mona bana batekila dikitwakila bathumwa ku thwala ya meni; kaasi hanga yendi ku Alabiya, kunima mvutuki ku Tamasi.

¹⁸ Kunima dya mvula tatu yitombuka ku Yelusalemi ndangu yitundakana yi Sefwasi^a; hanga ndangi kuna nzu yandi bilumbu kumi yi bitanu.

¹⁹ Amana yimonaku keti thumwa wahika, Zyaki lwesi, phangi wa Pfumu.

²⁰ Mambu mana yilusonikina menina ma kyedika; thambwasima ku thwala ya Nzambi ni mbatiku huna.

²¹ Kunima, yendi mu binzunga bya Sidiya yi Sidisi.

²² Kaasi kikuma kya Mabundu ma ku Yuteya mana menina mwena Kidisitu banzayaku, khaniku bambona ku mesu.

²³ Bayuka lwesi kuzimbula: «Wuna wakala tunyokuna matangwa mahika, buthwena kabati longa Musamu wa Bukheti wa lukwikilu luna kakala zola kuzanga.»

²⁴ Amana bakala zatula Nzambi kikuma kya mambu matadidi meni.

2

Pholu yi bathumwa bahika

¹ Amana kunima mvula kumi yi ya, hanga thombuki hika ku Yelusalemi

hakimosi yi Balanabasi; ndati phi Titi hakimosi yi meni.

² Yítombuka kwakuna kikuma Nzambi kanzimbwala yenda. Muna lukutakanu lumosi twákota yi bambuta ba luzitu, hanga yibatendwadini Musamu wa Bukheti wuna yílonga kwena batu bana bakonda kala Bayuta. Yízolaku ni kisalu kyama, kina yísala yi kyaki mbati sala, kyakonda kala mupfunu.

³ Ata Titi, twákala yandi, wákala mungeleki, bámulundikaku mu kumuyotisa;

⁴ mbatanana baphangi ba luvunu bákota mukati dya betu. Batu meni babana bákotila mu kitsweki, mu kikhunda kya betu ndangu batuyiba kiphwanza kina twenina kyawu mwena Kidisitu Yesu, balenga tunata mu kihika.

⁵ Twabasisilaku keti tangwa dimosi, ndangu kyedika kya Musamu wa Bukheti kyasikila kikuma kya benu.

⁶ Kaasi batu babana bákala monika ni baluti mupfunu, buna bákala meni mathadiku, mukuma Nzambi kisiku tala mbunzu za batu-, amana batu meni babana bákalaku yi kima kyahika kya pha.

⁷ Kaasi bawu bátambwasa ni Musamu wa Bukheti baphekilawa kikuma kya babana bakonda kala Bayuta, bwosu bámuhekawa Phetelu kikuma kya Bayuta.

⁸ Mukuma, Nzambi wuna wamukitula Phetelu thumwa wa Bayuta, yi yandi phi wuna wákhitula meni thumwa wa babana bakondi kala Bayuta.

⁹ Buna bábakula khenda zina yítambula meni, hanga Zyaki, Sefwasi yi Yowani bákala hanga makunzi ma Dibundu; bátuheka mboti ya kikesa, Balanabasi yi meni, mu kusongila kidimbu kya kithwadi; ndangu betu thwenda kwena bana bakondi kala Bayuta amana bawu benda kwena Bayuta.

¹⁰ Bátulomba ni twatalaka lwesi baphutu ba Dibundu, kuna Yelusalemi, kyakina phi yídihanina mu kusadilabwa.

Pholu bwisi mambu ma Phetelu ku Atyosi

¹¹ Kaasi ha kisa Sefwasi ku Atyosi wa Sidiya, hanga mbwisima mambu mandi hana mesu ma batu boosu, kikuma mu kifu kákala.

¹² Kikuma, hana khaku kedi batula batu ba Zyaki, Phetelu kakala dya hakimosi yi batu bana bakondi kala Bayuta. Kaasi kunima kwisa kwa bawu, hanga wuhunikisi kuyambula, wudiyekudi yi batu bana kikuma kákala yi bweya bwa bawu bakota mukhanda.

¹³ Baphangi bahika ba Bayuta phi bátambula miza myamina, hanga yandi phi Balanabasi wekasala bukavungalosi meni bwabuna.

¹⁴ Tangwa yimona ni bákalaku kangala hika bukheti, mu kyedika kina kitadidini Musamu wa Bukheti, hanga nzimbudi kwena Sefwasi hana thwala ya batu boosu: «Ho ni ngeyi wenina Muyuta, wazingilaka mu phila ya bana bakondi kala Bayuta, amana konda kuzingila mu phila ya Bayuta, abweti wabálundikila bana bakondi kala Bayuta mu kusadila mikuku mya Bayuta?»

Bayuta yi bana bakondi kala Bayuta bahuluki mu nzila ya lukwikilu

¹⁵ Betu thwenina Bayuta tuka lubutuku lwetu, thweku hanga batu ba makanda mahika bisiku landa mitsiku mya Nzambi.

¹⁶ Bwosu tuzayi ni mutu bámunungisinaku kikuma kya mihangu mya mitsiku, kaasi mu nzila ya lukwikilu mwena Yesu Kidisitu. Betu phi twásya lukwikilu lwetu mwena Yesu Kidisitu, ndangu batúnungisina kikuma kya lukwikilu lwetu mwena Kidisitu, heku ni kikuma kya mihangu mya mitsiku, -mukuma heku mutu banúngisina kikuma kya mitsiku.

¹⁷ Kaasi yuka mu kusanda ni batunungisina mwena Kidisitu, betu phi bátumona basumuki hanga babana bakondi kala Bayuta; bwabuna busongidi ni Kidisitu, yandi wisi lundika batu mu kuhola disumu? Bwalendakanaku!

¹⁸ Yuka ni yitunga hika kina yímwanga, yidisongila meni-meni hanga mutu kisiku lemvuka ku mitsiku.

¹⁹ Kikuma, mu nzila ya mitsiku, yenina meni-meni wafwa, kikuma kya mitsiku, ndangu yizingila mwena Nzambi.

Bákhoka ha kitakani hakimosi yi Kidisitu:

²⁰ ka meni ku hika mbati zinga, kaasi Kidisitu wubati zinga mwena meni; luzingu lwama lwa kimutu, yisilwa zingila mu lukwikilu lwa Mwana wa Nzambi wuna wánzola amana waditambika yandi-meni kikuma kya meni.

²¹ Ndosizoku khenda za Nzambi; mukuma, yuka ni masonga bisima bongila kikuma kya mitsiku, bubati songila ni Kidisitu mu phamba káfwila.

3

Mitsiku ho lukwikilu

¹ Bisi Ngalati, lwenina hanga batu bakondi mayedi! Nati wuluhuni? Kinga, bálukenikina mboti-mboti buna bamukhokila Yesu Kidisitu ha kitakani.

² Tala mana nzodi mu kuzaya lwesi kwena benu: lwákulwamikina Kitembu wa Nzambi, kikuma kya kuzitisa mitsiku ho kikuma kya buna lwáyuka yi kukwikila mu Musamu wa Bukheti?

³ Disongidila ni lukondi mayedi? Kunima dya kuyandika mu Kitembu, hanga lwendi vutuka hika mu mambu ma musuni?

⁴ Mambu moosu mana lwámona, mu phamba lwámonama? Bufwaniku ni bwakala mu phamba!

⁵ Wuna wisi luheka Kitembu, wisi hanga phi bidimbu bya biphadi ha kati dya benu, kisibya hangila kikuma kya buna lwisi zitisa mitsiku ho kikuma kya buna lwáyuka, lwákwikila phi mwena Musamu wa lukwikilu?

⁶ Hahana bázonzila kikuma kya Bulahami: «Kákwikila mwena Nzambi, hanga Nzambi wumumoni mutu wa masonga.»

⁷ Zayenubwoku mboti: bana bisi zingila mu lukwikilu, benina bana ba Bulahami.

⁸ Masonuku phi, mu kumona theti ni Nzambi kabánungisa bana bakondi kala Bayuta kikuma kya lukwikilu, mátekila samuna Musamu wa Bukheti kwena Bulahami: «Makanda moosu basakumunama mu nzila ya ngeyi.»

⁹ Mu phila ni babana bisi kwikila mwena Nzambi benina ba kusakumuna hakimosi yi Bulahami, mutu wa lukwikilu.

¹⁰ Kikuma bana bisi yekamina ku mitsiku ba kusinga benina. Mukuma básonika bwabu: «Mutu wuna wákonda yekamina muna moosu mana basonika mu mukanda wa mitsiku, wa kusinga kenina.»

¹¹ Bwa kyedika bwenina ni ka mutu ku wanúnga ku thwala ya Nzambi mu nzila ya mitsiku, mukuma básonika bwabu: «Mutu wuna wenina wa masonga mu lukwikilu, kázinga.»

¹² Kinga mitsiku myeku kima kimosi yi lukwikilu. Kaasi Masonuku mazonzini: «Wuna wasadila mikuku mina kazingila muna myawu.»

¹³ Kidisitu wádisinga yandi-meni ndangu katufutila pfuka ya kasuma kana kátunatina mitsiku. Mukuma básonika bwabu: «Wuna bakhokini ha kitakani kenina wa kusinga.»

¹⁴ Ndangu, kwena bana bakondi kala Bayuta, lusakumunu luna kásila kwena Bulahami, lwáhanamina phi mwena Kidisitu Yesu. Amana twatambula betu boosu muna lukwikilu, Kitembu wuna kásila Nzambi.

Mitsiku yi kilangi

¹⁵ Baphangi bama, yibonga mbandu ya luzingu lwa kosu kilumbu: tangwa bayukani batu bodi buna bufwani, kweku mutu wayíka dyambu holo kakátula.

¹⁶ Kinga bilangi básilabya kwena Bulahami yi butuka dyandi. Masonuku mázonzaku bwabu: «yi kwena bana ba butuka dyaku», hangambeti batu lawu bákala; kaasi mazonzini bwabu: «yi kwena mwana wa butuka dyaku», buna bubati zonzila mutu mosi, Kidisitu.

¹⁷ Tala buna nzodi kuzonza: kuyukana kuna kusalami kedi buna bufwani, kwena Nzambi kufwaniku hika kuzimuka kikuma kya mitsiku; mbatanana buna myisa mitsiku kunima ya mvula khama ya yi maku matatu, myawu phi myafwanaku kukatula kilangi kya Nzambi.

¹⁸ Mukuma wadi ni kimvwama kyatukaka ku mitsiku, wadi kikhaniku kwisila hika mu nzila ya kilangi; kinga mu nzila ya kilangi kásongila Nzambi khenda zandi kwena Bulahami.

¹⁹ Khiwawu amana mupfunu wa mitsiku? Mitsiku báyikilamya kikuma kya kuzayikisa mambu mana kisiku zola Nzambi; yikuna kakwísila mutekulu wa Bulahami wuna kásila kilangi. Banzyo báyadikisa mitsiku meni myamina kwena batu mu nzila ya mukhundingisi mosi, Moyize.

²⁰ Kinga mukhundingisi meni wuna kenina ha kati dya batu balawu, kaasi kikuma kya kilangi, yandi-meni Nzambi lwesi.

Mupfunu wa mitsiku

²¹ Disongidila ni mitsiku mibati tendisa bilangi bya Nzambi? Bwalendakanaku! Wadi ni mitsiku mya kalaka yi ngolu za kuhana luzingu kwena batu, wadi masonga mu nzila ya mitsiku makala kwisila.

²² Kaasi Masonuku mazimbudi ni tsi yosu yikwatami ku ngolu za disumu, ndangu kabu dina kásila Nzambi báhanadya kwena batu bana bakwikidini kikuma kya lukwikilu lwa bawu mwena Yesu Kidisitu.

²³ Hana khaniku lwisa lukwikilu, mitsiku myakala tukwata hanga bakwa boloku, kuhingila ni lukwikilu meni lwaluna lwamonika.

²⁴ Yihana ni mitsiku myákala hanga tsinzidi wetu yi kuna kukwisa kwa Kidisitu, ndangu batunungisa mu lukwikilu.

²⁵ Bwosu lwisa lukwikilu, thweku hika mu moku ma tsinzidi meni yanduna.

²⁶ Mukuma benu boosu lwekina bana ba Nzambi mu nzila ya lukwikilu lweni mwena Kidisitu Yesu.

²⁷ Benu boosu babana lwátambula mbotika ya Kidisitu, lwavwata Kidisitu.

²⁸ Heku hika keti Muyuta, keti wuna kondi kala Muyuta, heku hika keti muhika, keti mutu wa kiphwanza, heku hika keti yakala, keti mukhetu, mukuma benu boosu, lwenina mutu mosi mwena Kidisitu Yesu.

²⁹ Amana ho benu lwakala batu ba Kidisitu, disongidila ni lwenina phi butuka dya Bulahami, yihana ni lwenina baswana bwosu kyenina kilangi.

4

Weku hika muhika kaasi mwana

¹ Amana tala buna nzodi yizimbula: tangwa dyosu dina kenina swana wa khunda, kaswaswaniku yi muhika, mbatanana kenina mukwa byawu byosu.

² Kafeti lemvuka kwena batu bana bisi mutsasa, babana bisi sweka bima byandi yikuna dyalúngila tangwa dina kásya tata wandi.

³ Phila mosi phi yi betu, tangwa twákala bana bakhunda, twákala bahika ba ngolu za bitembu bya tsi^a.

⁴ Kaasi ha dyalungila tangwa dina kásya, Nzambi wátuma Mwana wandi: kabutuka kwena mukhetu mosi amana kakala phi mu sina dya mitsiku mya Bayuta,

⁵ ndangu kalenga balubula babana bakala mu luyalu lwa mitsiku, twalenga bongila tsatsudi ya kukala bana ba Nzambi.

⁶ Amana mu kusongila ni mukyedika bana bandi lwenina; Nzambi wahitika muna mbundu yetu Kitembu wa Mwana wandi, wuna wisi kalunga: «Aba! Tata!»

⁷ Yihana ni weku hika muhika kaasi mwana; amana yuka ni mwana wenina, wenina phi swana, mu mana matadidini Nzambi.

^a 4:3 4:3 Ngolu za bitembu bya tsi: thendula ya mihowu myami yenina ya kubodika. Kamba Pholu kabati zonzila mitindu mya phila yi phila mya ngolu zina zisiku monika amana zazina zisi mukwata mutu mu kihika ku thwala ya kwisa kutumuka mu lukwikilu lwandi mwena Yesu Kidisitu. Khapu 4:9; Khl 2:8, 20.

Pholu diyangisi kikuma kya bisi Ngalati

⁸ Mu tangwa dya khulu lwámuzayaku Nzambi, amana lwákala bahika ba bitumbu bina byákalaku banzambi, kinga mu kyedika, beku banzambi.

⁹ Kaasi buthwena lumuzayini Nzambi, -kondilo, luzayakani kwena Nzambi- , Abweti hika lwavútwakila bitumbu bina byakonda ngolu, byakonda kala mupfunu? Luzodi phi ni lwakituka bahika ba byawu?

¹⁰ Lwisi simbulula mboti-mboti bilumbu, ngonda, tsungi yi mvula!

¹¹ Bweya yenina bwawu mu kudiheka phasi za phamba kikuma kya benu.

¹² Kalenu hanga meni, kikuma meni phi yíkituka hanga benu. Yilubokwadidibwa, baphangi bama. Lwáphangaku keti mbi yimosi.

¹³ Luzayibwa ni kikuma kya kimbefu yílulongila Musamu wa Bukheti mbala ya theti.

¹⁴ Mbatanana kimbefu kya lutu lwama, benu lwám Bengaku, lwámbwisaku phi, kaasi lwángyamba hanga wanzo mosi wa Nzambi, holo hanga Yesu Kidisitu.

¹⁵ Amana ku biki lwasya kyesi kyenu kina? Mukuma ha mbati luheka kimbangi kyaki ni wadi bwalendakana, wadi lwakhana katula mesu menu ndangu lwaphekama!

¹⁶ Amana buthwena, khituki mbeni wenu kikuma kya buna yiluzimbwadini kyedika?

¹⁷ Tsambu ya batu babana yeku ya bukheti kikuma kya benu; bazodi lwesi ni baluhambula yi meni ndangu lwadihomba kwena bawu.

¹⁸ Bulungi ni lwabasa yi tsambu za bukheti mu matangwa moosu, ka kikuma ku lwesi kya buna yisi kala yi benu.

¹⁹ Bana bama, benu yisi yukila hika misongu mya kubuta, mina myatula yi kuna lwakítukila hanga Kidisitu.

²⁰ Nzodi buthwena yikala ha kati dya benu ndangu yilenga luzonzila mu mutindu wahika. Mukuma, mboniku buna yihanga kikuma kya benu.

Mbandu ya Akadi yi Sala

²¹ Nzimbwalenuti, benu lwisi tonda kukala ku sina dya mitsiku: lwisiku yuka buna mibati zimbula mitsiku meni mina?

²² Kikuma, bwabu bazimbula ni Bulahami kabuta bana boodi, mosi yi muhika, Akadi, mukwawu, kwena mukhetu wandi wa longu, Sala.

²³ Kaasi mwana wuna kabuta yi muhika kabutuka bwosu buna bwisi butuka mwana wosu; kaasi wuna kabuta yi mukhetu wandi wa longu kabutuka mu kilangi kya Nzambi.

²⁴ Mbandu za mbuta zenina muna mambu mana: mukuma bakhetu meni babana babati songila bulunda bwodi. Bumosi, bwabuna bwa ha mongu wa Sinayi yi Akadi; hanga wubuti lwesi bana ba kihika.

²⁵ Kinga Akadi, yandi mongu wa Sinayi kuna Alabiya; amana lelu, wufwanakani yi mbanza ya Yelusalemi, mukuma mu kihika yenina yi bana bandi boosu.

²⁶ Kaasi Yelusalemi dina dya ku zilu dyeku mu kihika, amana phi yandi ngudi wetu.

²⁷ Kikuma masonuku mazimbudi bwabu:

«Zatuka, ngeyi mukhetu yandu wakonda buta!

Sika biyekiyeki, ngeyi wakonda yuka misongu mya kubutula!

Mukuma, bana ba mukhetu wuna balosila bahitakani lawu kuluta babana ba mukhetu wuna wenina yi yakala dyandi.»

²⁸ Kwena benu, baphangi bama, lwenina bana ba kilangi kya Nzambi hanga Yizaki.

²⁹ Kaasi bwosu bwákala mbala yikwawu, mwana wuna wabutukila bwosu bwisi butuka mwana wosu kakala yangisa wuna wabutukila bwosu kyenina Kitembu kya Nzambi. Bwabuna bubati salama phi buthwena.

³⁰ Kaasi biki mazonzi Masonuku? Bwabu: «Mukula muhika yi mwana wandi; mukuma, mwana muhika kalungiku mu kukala swana hakimosi yi mwana wa mukhetu wa longu.»

³¹ Yibwana, baphangi bama, betu thweku bana ba muhika, kaasi bana ba mukhetu wa longu.

5

Lutotisaku kiphwanza kyenu

¹ Kidisitu watulubula kedi mu kihika ndangu katuheka kiphwanza. Zyamenu mboti, amana ludivutulaku hika ku sina dya muteti wa kihika.

² Yukenu! Meni Pholu, mukyedika mbati luzimbwala bwabu: ho lwadiyotisisa, Kidisitu kakalaku hika mupfunu kwena benu^a.

³ Amana thambwasibwa hika kwena mutu wosu wuna wuzodi ni kadiyotisisa: kenina yi pfuka ya kulemvuka ku mitsiku myosu.

⁴ Benu lwisi sanda ni lwadinungisaka ku mesu ma Nzambi, mu nzila ya mitsiku, bahakuka lwenina yi Kidisitu; lwatámbulazoku khenda za Nzambi.

⁵ Kwena betu, thwisi sya kivuvu kyetu kyosu mwena Nzambi, wuna watúkitula batu ba masonga ku mesu mandi; yibwana thwisi hingila, mu ngolu za Kitembu Kyatoma wuna wisi sala mu nzila ya lukwikilu lwetu.

⁶ Mukuma, mwena Kidisitu Yesu, kima kilutini mupfunu kyeke ni kukota mukhanda holo ngulungu: Kima kilutini mupfunu, kyenina lukwikilu luna lwisi monikina mu lungongu.

⁷ Lwakala takalala kwenu mboti! Nati wulukandisini ndangu lulemvukaku ku kyedika?

⁸ Kukwikisa meni kwakuna kutukiku kwena Nzambi wuna wisi lutela.

⁹ Bwosu bisi zonza: «Muvimbu wa mapha wuna wisi thutumuna kithoba kyosu, wa khunda wisi kala».

¹⁰ Yihana yisi sila mbundu mwena Pfumu kikuma kya mambu mana malutadidini: yenina yi kikumbwala ni lwabánzaku hika mu mutindu wahika wuna wuswaswani yi wuna wa meni. Kaasi mutu wuna wisi luvwadingisa, kakala nani, katámbulaya ndola.

¹¹ Kwena meni, baphangi, yuka ni yilongaka hika kukota kwa mukhanda; kikuma kya biki bisi ndyokwana hika? Yuka yibwabuna dyenina, kusamuna

mambu matadi kitakani meku hika kisinza kya kubwisisa.

¹² Yambulenu babana babati luvwadingisa, benda hika kyana mu mambu ma bawu: badizotununa hika lawu!

¹³ Kaasi benu baphangi, bálutela lwazingila mu kiphwanza. Kima kimosi lwesi, kiphwanza kina kiluhekaku nzila ya kuzingila mu lutu. Kaasi, yambulenu lungongu lwaludyatisa ndangu lwadisadisaka benu yi benu.

¹⁴ Mukuma mitsiku myosu myálungila kedi muna ndinga yimosi: «Wazóla khunda waku hanga ngeyi-meni.»

¹⁵ Kaasi yukani lwadilunzaka holo lwadivukulaka benu yi benu, kebenu lwadizanga nana benu yi benu.

Kitembu kaludyatisa kaasi ka luzolu ku lwa kimutu

¹⁶ Nzodi yiluzimbwala: yambulenu Kitembu kaludyatisa ndangu lulemvukaku hika ku nzoluka ya lutu.

¹⁷ Mukuma lutu lwenina yi nzoluka yandi yina yisi tendana yi nzoluka ya Kitembu, amana Kitembu kenina yi nzoluka yandi yina yibati tendana yi yina ya lutu: lutu yi Kitembu bisi tendana bawu bodi; mu phila ni lulendaku mu kulungisa mana luzodi mu kusala.

¹⁸ Kaasi yukani Kitembu wuludyatisini, lweku hika ku sina dya mitsiku.

¹⁹ Kinga mihangu mya lutu myisi monika: mbongi, mvindu, kisakasaka,

²⁰ kufukamina banzambi ba biteki, kiloki, tsita, batu kudimenga bawu yi bawu, kiphala, khabu, kudimonikisa ku thwala batu, kudihambula mu bimbuka yi ngyengu,

²¹ kuzoluka, kuzela malafu, kudya kwa pfita, yi mambu mahika ma lawu mambi. Yiluzimbwadini bwosu yitekila luzimbwala: batu babana bisi hanga mambu ma buna, bakalaku yi kizika mu Kipfumu kya Nzambi.

²² Kaasi kibundu kya Kitembu kyenina: lungongu, kyesi, ngemba, kuvibidila, lutonde lwa bakwenu, buweti, lukwikilu,

^a 5:2 5:2 Pholu kabwisikwoku kukota kwa mukhanda kyamakulu; kabati sonika kwena bana bazodi mu kubakotisa mukhanda mu kulemvuka ku mitsiku amana bisi banza ni babanungisina mu kukota kwa mukhanda.

²³ ndembamu, kukanga kwa mbundu. Heku mutsiku wubwisima mambu ma mutindu wuna!

²⁴ Amana babana benina mwena Kidisitu Yesu, bakhokalwa ha kitakani lutu yi mambu ma lwawu yi nzoluka ya lwawu.

²⁵ Yukani twazingilaka mu Kitembu, tudyatilenu phi mu Kitembu.

²⁶ Tukatulenu kimvunya, tuyumanakaku betu yi betu, tuzolukakaku phi bima betu yi betu.

6

Kudinatisa bizitu yi bakwetu

¹ Baphangi bama, ho ni mutu mosi bamukwata mu kifu, benu lwisi zingila mu kitembu, muvutulenu mu nzila yi ndembamu yosu. Kaasi kebenu benu phi, lwabwanana mu kimeka.

² Natenu bizitu benu yi benu; yibwana lwalungisila mitsiku mya Kidisitu.

³ Amana mutu wuna wisi divuninika, kinga keku yi kima, kisi dihuna yandi-meni.

⁴ Kosu mutu katala miza mya yandi-meni; ndangu kamona yuka ni kyesi myamuheka. Kaasi kaditesaku yi mukwawu.

⁵ Mukuma, kosu mutu kiyeka kyandi kanata.

⁶ Mutu wuna bisi longa Ndinga ya Nzambi, kakabisa bima byandi yi wuna wisiya mulonga.

⁷ Luditotisaku, mukuma Nzambi bisiku museya. Kyosu kina kakuni mutu, kyakina kahela.

⁸ Wuna wisi kuna kikuma kya lutu lwa yandi-meni, kahela phi bina lwisi buta lutu, disongidila lufwa; kaasi wuna wisi kuna kikuma kya Kitembu, kahela phi bina kisi buta Kitembu, disongidila luzingu lwa mvula yi mvula.

⁹ Tulembwaku mu kusala mambu mamboti; mukuma yuka ni tukatudiku kikesa, twahela bibundu byetu muna tangwa dya bukheti.

¹⁰ Yihana ni buna thwenina yi tangwa, tusadilenu kikuma kya mamboti ma batu boosu, kuluta kikuma kya mamboti ma batu babana thwenina bawu mu kimvuka kimosi kya lukwikilu.

Kukebisa kwa tsuka yi mboti

¹¹ Talenu tulamba twa bisona byabi yilusonikini ku koku dya meni-meni!

¹² Boosu bana bisi lulundika mu kukota mukhanda, babana bisi zola kudisongila ku thwala ya batu ni ba mboti benina. Kima kimosi lwesi babwisa bawu, banyokukaku kikuma kya kitakani kya Kidisitu^a.

¹³ Kikuma bawu-meni bana bisi kota mukhanda, bisimyoku zitisa mitsiku; kaasi bisi zola ni benu lwakota mukhanda ndangu balenga ditsikisilaka mu lutu lwa benu.

¹⁴ Kwena meni, bwalendakanaku ni yisya lulendu lwama mu phamba yuka ni lweku mu kitakani kya Pfumu wetu Yesu Kidisitu. Mwamuna muna bakhokilaya tsi kikuma kya meni, hanga meni kikuma kya tsi.

¹⁵ Mukuma kima kilutini mupfunu, kyeku ni kukota mukhanda kondilo kukonda kota mukhanda, kaasi kubutuka mutu wa pha.

¹⁶ Amana boosu bana balanda dilongi dyadi: ngemba yi khenda za Nzambi byakala kwena bawu bwosu mu Kiseledi kya Nzambi.

¹⁷ Tukidila lelu, ka mutu ku kangyangisa; mukuma meni yenina yi bidimbu bya phasi za Yesu muna lutu lwama.

¹⁸ Yambula khenda za Pfumu wetu Yesu Kidisitu zakala yi kitembu kyenu, baphangi bama. Abwabuna!

^a **6:12 6:12** Kukonda kwa kunyokuka: Kukota kwa mukhanda kwakala banatina bayuta ngemba mu tsi ya bisi Loma, kikuma yandu-yandu watomabya zaya bibuka bina bisi batwadisa Bayuta. Bakidisitu bana ba ngulungu bakalaku bakeba.

Mukanda kwena bisi Efesu Efesu Khotidi ya mukanda

Mukanda kwena bakidisitu ba ku Efesu basonikawa kikuma kya bimbuka bya lawu bya ku Aziya dya khunda, Tidiki dya buthweni. Mukanda meni wawu, Pholu kasonikinawa mu boloku, (3:1; 2:1) wubati khundikisa yi kukhufikisa malongi ma tsuka ma Pholu kuna Mabundu mamana. Wasonama kikuma kya bakidisitu babana bakondi kala Bayuta.

Dilongi dya mbuta, ditadidini mukanda wawu kwena bisi Efesu, dyenina dibanza dya Nzambi. Dyenina diswekamu dina dyakala dyaswamana amana Yesu wazayikisadya. Dibanza dina dya Nzambi dyisi dikadila kedi bilumbu byosu. Dyisi lungila yi Yesu Kidisitu. Ditadidi phangamu ya tsi yosu, mazilu yi mafu. Dibanza dibati hanga ni kithwadi kyalungila ha kati dya batu, bawu yi bawu, yi ha kati dya batu yi Nzambi. Muna dibanza meni dyadina, Dibundu dyenina yi kifulu kya mbuta. Tangwa kabati zonzila Pholu kikuma kya Dibundu, kabati zonzila dyambu dimosi dyahangama mu kyedika muna luzingu lwa Mabundu ma lawu ma mu hata amana dibalutidini. Kinga Pholu, musoniki wa mukanda kabati sadila bifwanisu bya lawu mu kuzonzila Dibundu. Dibundu dyenina hanga lutu lwa Kidisitu. Lutu meni luna lubati kola konda kulembwa. Dyenina hanga nzu mosi batungila mu kisina kya Kidisitu. Bakidisitu babati landa mu kutungadya. Dyenina dyakhundakana kwena Kidisitu mu mutindu wumosi wa kuyituka hanga mukhetu kwena yakala dyandi.

Muna khaphu ya 1-3, Pholu kabati sya nziki-nziki mu mana matadidini kithwadi kina kyasalama, mu nzila ya lufwa lwa Yesu hana kitakani. Bakidisitu babana bakondi kala Bayuta bakituki batu bamosi yi

babana benina Bayuta. Babati tambula kwena Nzambi mamboti mamosi. Kidisitu wazangakya kibaka kya kiphala amana wakhundikisa babana bakala badikabisa. Bwabuna kanatina ngemba kwena batu boosu.

Muna khaphu ya 4-6, musoniki kabati lombi kwena bakidisitu mu kulema lukwikilu, kithwadi yi ngemba yina kisi baheka Nzambi. Babati baheka kikesa ni bazingila muna mutindu wa pha. Pholu kabati hana dilongi kikuma kya bikhunda muna kati dya kikanda (5:21-6:9). Mu kubakula mboti-mboti milongi mina, bulungi kuzaya khadidi ya batu ba tangwa meni dyadina. Mukuku wakala ni bakhetu balemvuka kwena bayakala ba bawu. Bayakala bakala bapfumu. Mubindudi wa mukanda kabati zonzila, kuluta, kwena bayakala. Yukani bapfumu benina, bafweti kala hanga Kidisitu, yandi walambula luzingu lwandi. Dyenina dyambu dya pha mu kuzimbulabwa kwena bayakala mu kuzola bwabuna bakhetu ba bawu (5:25-33). Dyambu dya pha hika mu kuzonza kwena bapfumu ba tangwa meni dina ni pfumu wa hika benina yandi muna mazilu (6:9).

Mboti

¹ Meni Pholu, thumwa wa Kidisitu Yesu, muna luzolu lwa Nzambi.

Kwena bakwikidi ba Nzambi benina [ku Efesu]^a; babana basila mbundu, benina mwena Kidisitu Yesu:

² Yambula Nzambi Tata wetu yi Pfumu Yesu Kidisitu baluheka khenda yi ngemba^b!

Mamboti mana katuheka Nzambi mwena Kidisitu

³ Lukumu kwena Nzambi, Tata wa Pfumu wetu Yesu Kidisitu! Yandi katusakumuna muna lusakumunu lwosu lwa kitembu muna bizika bya mazilu, mwena Kidisitu.

⁴ Mwena yandi, Nzambi watusola ku thwala ya kuhangama kwa tsi, ndangu

^a 1:1 1:1 Mihowu myami myenina mu khunga, myeninamwoku muna masonuku mahika. ^b 1:2 1:2 Khenda yi ngemba: Lom 1:7.

twakala batu ba Nzambi amana bakonda kifu ku mesu ma yandi. Muna lungongu lwandi,

⁵ Nzambi wázenga tuka thama mu kutusola ni twakala hanga bana bandi ba kutsasa, muna nzila ya Yesu Kidisitu. Kázola bwabuna muna buweti bwandi;

⁶ ndangu betu twalumisa khembu ya khenda zina kátuheka mwena Mwana wandi wuna watondama.

⁷ Mwena Kidisitu, muna nzila ya menga mandi, twábongila luhulusu yi ndoluka ya masumu bwosu kwenina kuvula kwa khenda zandi.

⁸ Bwabuna kátufwebwalaza mu kutuheka mudimu walungila yi ngangu zalungila.

⁹ Wátusengwamina diswekamu dya dibanza dyandi dina kázenga tuka thama, muna buweti bwandi, mwena Kidisitu.

¹⁰ Dibanza meni dina, kalungisa Nzambi mu tsuka ya matangwa, ditadidi kukhundikisa kwa bima byosu bina byenina mu zilu yi ha tsi amana wusibya mu kiyeka kya Kidisitu.

¹¹ Mwena yandi, twátambula ndambu ya kimvwama kyetu kina kátuzengila tuka thama; betu babana kátekila sola Nzambi tuka ku luyandiku, bwosu buna dyákala dibanza dya wuna wisi lungisa mambu moosu, bwosu buna lwenina lukanu lwa luzolu lwandi.

¹² Tuzatulenu khembu ya Nzambi, betu babana twátekila sya kivuvu kyetu mwena Kidisitu!

¹³ Mwena yandi, benu phi, tangwa lwáyuka musamu wa kyedika, Musamu wa Bukheti wuna wálunatina luhulusu, lwákwikila mwena Kidisitu; amana balunamika kidimbu kya Kitembu Kyatoma wuna kálusila kilangi.

¹⁴ Kitembu meni wuna kenina thuka ya kuvwa kwetu; kithama kina dyakútumukina mu kimakulu kanda dya Nzambi. Hahana ni tuyimbilenu khembu ya Nzambi!

Lombilu lwa Pholu

¹⁵ Yi hakana ni meni phi, buna yíyuka mu kuzonzila mambu matadidi lukwikilu lwenu mwena Pfumu Yesu yi lungongu lwenu kwena bakwikidid,

¹⁶ yisiku lembwa muna lombilu lwama mu kuvutula matondu kwena Nzambi kikuma kya benu^e.

¹⁷ Amana ndombini kwena Nzambi wa Pfumu wetu Yesu Kidisitu, yandi wenina Tata wa khembu, kaluheka kitembu kya mudimu yi kina kya tsengumuka, ndangu lwalenga muzayila.

¹⁸ Ndombini phi kalutemuna mesu ma mbundu yenu ndangu lwabakisa mutindu wa kivuvu kina kyákangama ku mbila yandi, kuvwa kwa lawu kwa khembu yina kálusila hakati dya bakwikidi,

¹⁹ yi kutoka kwa ngolu zandi zina zilutini kenina zawu kikuma kya betu babana thwisi kwikila. Ngolu meni zina kásongilaza muna ngolu zandi zoosu;

²⁰ tangwa kámufutumuna Kidisitu ha kati dya bafwa amana wumuzakadisi kuna koku dyandi dya kitata, muna mazilu.

²¹ Kidisitu wábonga kifulu hana thandu ya kipfumu kyosu, ngolu zoosu, hamu dyosu, luyalu lwoosu yi khumbu yosu yina yisi tangama lwesi ha tsi haha yi muna tsi yina yakwisa.

²² Nzambi wátulula byosu muna malu ma Kidisitu, wámuhana hanga Pfumu wa mbuta hana thandu ya Dibundu.

²³ Dibundu dyenina Lutu lwa Kidisitu; mwena yandi, mwamuna kisi zingila Nzambi wa muthu, yandi wábasisa byosu mwena boosu^f.

2

Tuka ku lufwa yi kuna luzingu

¹ Amana benu lwákala theti bafwa kikuma kya mbi zenu yi kikuma kya masumu menu.

² Mwamuna lwakala dihana theti muna ndyatidi yenu ku luzingu lwa tsi yayi. Amana lwakala lemvwakila pfumu wa bitembu bya mbi byisi yala hakati kya tsi yi zilu. Kitembu meni wuna wubati

hanga muhangu mwena batu babana bisiku lemvuka kwena Nzambi.

³ Betu boosu phi, twakala theti muna mukanzu wa batu babana, amana twakala zingila muna tsambu za mbi za kimutu kyetu yi kitembu kyetu. Amana, kikuma kya bifu byetu twatangamina mu pfundusu ya Nzambi hanga batu bahika.

⁴ Kaasi kheni ya Nzambi yilutini kitesu, kikuma kya lungongu lwa mbuta luna katutyela,

⁵ amana betu bana twakala bafwa mu moya kikuma kya mitsoki myetu, yandi watuvutula hika mu luzingu ha kimosi yi Kidisitu. Mu khenda luhulukidini benu.

⁶ Nzambi katufutumuna ku lufwa ha kimosi yi Kidisitu Yesu amana watuzakadisa ha kimosi yi yandi muna bizika bya mazilu;

⁷ ndangu kasongila, muna matangwa makwisa, buweti bwandi buna buhitini kitesu kwena betu mwena Kidisitu Yesu.

⁸ Kikuma mu khenda za Nzambi lwahulwakila benu, mu nzila ya lukwikilu. Luhulusu luna lutukiku kwena benu-benu, dyenina kabu dya Nzambi;

⁹ ditukiku ku mihangu myenu, yi hana ni ka mutu ku wufwani kaditsikisa.

¹⁰ Mukuma betu thwenina bihangwa byandi; mwena Kidisitu Yesu twahangamina, kikuma kya mihangu mya bukheti mina katekila yidika Nzambi, ndangu twasadilamya.

Kima kimosi mwena Yesu Kidisitu

¹¹ Yi hana ni yindulenuti buna lwakala theti! Benu lwakala batu bakondi kala Bayuta; Bayuta bakala lubongila hanga batu bakonda kota mukhanda amana bawu-meni, bisi ditela ni batu bakota mukhanda kikuma kya mukhanda wuna babayotisa muna lutu yi ku moku ma batu.

¹² Muna tangwa dyadina, benu lwakalaku kedi yi Kidisitu; lwakalaku keti muswa wumosi hana kati dya Kiseledi; banzenza lwakala ku bulunda bwa bilangi; benu lwakala zinga konda kivuvu yi konda Nzambi.

¹³ Kaasi buthwena, mu kimvuka yi Kidisitu Yesu, benu lwakala kyana,

a 2:17 2:17 Yes 57:19.

lwabwesuka mu nzila ya kimenga kyandi.

¹⁴ Mukuma yandi-meni Kidisitu watunatina ngemba, muna nzila ya kimenga kyandi, mu kubundikisa Bayuta yi batu bana bakondi kala Bayuta, ndangu bakituka mutu mosi. Yandi wamwanga kibaka kya ngyengu kina kyakala bahambula yi kukasa bimbeni.

¹⁵ Wamanisa ngolu za mitsiku mya Bayuta, miswa mya myawu yi nzengulu za myawu, ndangu kabakitula mutu mosi wa pha, batu boosu, mwena yandi: bwabuna kayidikila ngemba.

¹⁶ Muna nzila ya lufwa lwandi ha kitakani, Kidisitu wabakhundikisa batu boosu mu lutu lumosi yi kuvutula ngemba ha kati dya bawu yi Nzambi; muna nzila ya kitakani, wazangakya kiphala.

¹⁷ Musamu wa Bukheti kisa longa Kidisitu, wutadidi ngemba kwena benu lwakala kyana amana wutadidi ngemba kwena babana bakala bela-belaa.

¹⁸ Kikuma, muna nzila ya yandi, mwamuna twabongila muswa wa kutelama, kwakala betu Bayuta kondilo bana bakondi kala Bayuta, ku thwala ya Nzambi Tata, muna Kitembu mosi.

¹⁹ Ihana ni, benu batu lwakonda kala Bayuta, lweku hika banzenza keti batu batuka kuma kwahika; kaasi buthwena lwekina batu ba kikanda kya Nzambi, lwekina butuka dya Nzambi.

²⁰ Benu, balutungila ha thandu ya mipfundila mina bayidikila yi bathumwa yi bambikudi; Kidisitu Yesu yandi-meni kenina tadi dya ha sina.

²¹ Mwena yandi, mwisi zyamina thungidi zoosu ndangu zakituka nzu ya Nzambi yatoma.

²² Mwena yandi, benu phi lwekina thungidi yimosi mu kimvuka yi bakwenu, ndangu lwakituka nzu ya Nzambi mu Kitembu.

3

Kitumu kya Pholu kwena bana bakondi

kala Bayuta

¹ Kikuma kya bwabuna, meni Pholu, mutu wa boloku wa Kidisitu Yesu kikuma kya benu bana lukondi kala Bayuta^a...

² Benu lwáyuka kwenu mboti phila ya kiyeka kina kápheka Nzambi muna khenda zandi kikuma kya benu.

³ Mu nzila ya nzayikusu kátsengwamina kitsweki kya mabanza mandi, bwosu yilusonikinibwa mu khufi.

⁴ Mu kutangaka mamana, lwalenda bakula ngangu zina yítambula kikuma kya kisalu kya Kidisitu.

⁵ Muna makula mana máhita, diswekamu dina, Nzambi kásengumunadyoku kwena batu; kaasi buthwena, wusengumunidya kwena bathumwa bandi yi bambikudi, muna nzila ya Kitembu.

⁶ Diswekamu dyadina dyenina: bana bakondi kala Bayuta bisi tambula kimvwama kimosi yi betu Bayuta; benina phi yi lutu lumosi amana bisi tambula mamboti ma kilangi kimosi, mwena Kidisitu Yesu, muna nzila ya Musamu wa Bukheti.

⁷ Muna Musamu wa Bukheti meni wuna, mwamuna yikitukila musadi, bwosu dyenina kabu dya khenda dina kápheka Nzambi, mu buweti bwandi yi ngolu zandi zina zilutini.

⁸ Kinga kwena meni yenina wa khunda kuhita bakwikidi boosu, báhana kabu dina dya kusamuna Musamu wa Bukheti wa kimvwama kya mvula yi mvula kya Kidisitu, kwena bana bakondi kala Bayuta^b;

⁹ amana yilubula ku mwini, kikuma kya batu boosu, mutindu wuna kisi lungisila Nzambi dibanza dya diswekamu dyandi kikuma kya batu boosu. Yandi wáhanga bima byosu, wásweka diswekamu dina muna makula moosud^d,

¹⁰ ndangu mudimu wa Nzambi, muna bitini byandi bya lawu, wazayakana buthwena, mu nzila ya Dibundu, kwena

luyalu lwa tsi yi kwena bapfumu bana benina muna mazilu.

¹¹ Bwosu buna makala mabanza ma mvula yi mvula mana kisi lungisa Nzambi mwena Kidisitu Yesu Pfumu wetu.

¹² Mwena Kidisitu yi lukwikilu lwetu mwena yandi, thwenina yi kiphwanza mu kubwesuka ku thwala ya Nzambi yi mbundu mosi.

¹³ Yilulombini ni lukatulaku kikesa kikuma kya kiwayi kina mbati mona kikuma kya benu: zenina kikuma kya khembu ya benu.

Lungongu lwa Kidisitu

¹⁴ Pfukikidini makungulu mama ku mesu ma Tata;

¹⁵ kwena yandi kyisi tadila kikanda kyosu, muna mazilu yi hana tsi;

¹⁶ ndangu kaluheka, bwosu kyenina kimvwama kya khembu yandi, mu kukala yi kikesa muna moya yi ngolu zina zilutini muna Kitembu kyandi;

¹⁷ amana Kidisitu kazingila muna mbundu yenu muna lukwikilu amana lwazyama, lwakala phi ba kutunga mu lungongu.

¹⁸ Muna bwabuna ndangu lwalenda mu kubakisa ha kimosi yi bakwikidi, buna kwenina kutoka, dingi, kyana yi kuleya kwa lungongu lwa Kidisitu.

¹⁹ Lwazaya phi lungongu lwa Kidisitu -luna lulutini mazaya moosu- amana lwabasa yi kuna kimvwama kyosu kya Nzambi.

²⁰ Kwena wuna walenda kusala mu kimakulu, hana thandu ya mana thwisi lomba holo thwisi banza, mu nzila ya ngolu zoosu zina zisi sala mwena betu,

²¹ kwena yandi, khembu muna Dibundu mu nzila ya Kidisitu Yesu, muna makula moosu, mvula yi mvula! Abwabuna.

4

Kutunga lutu lwa Kidisitu muna kithwadi yi lungongu

^a **3:1 3:1** Pholu kamanisidyoku dibanza dya nzila yayi ndangu kayandululadya muna nzila ya 14. Nzila zazi zenina ha kati haha, zibati zonzila kitumu kyandi yi bitsweki bina kafwani mu kusamuna. ^b **3:8 3:8** 1Ko 15:9 ^d **3:9 3:9** Lom 16:25-26.

¹ Kikesa mbati luheka, meni mutu wa boloku kikuma kya Pfumu: benu kátela, dyatilenu mu mutindu wuna wufwanakani yi mbila meni yayina.

² Kalenu yi mbundu ya dikulumuna, ya talala yi sipha dya mbundu. Ditambwasenu benu yi benu bwosu lulombini lungongu.

³ Sandakenu mu kubatila kithwadi kina kisi hana Kitembu mu nzila ya ngemba yina yisi lukasa benu yi benu.

⁴ Lutua lumosi lwenina yi Kitembu mosi, bwosu buna kivuvu kyenina kimosi kina kálutedila Nzambi.

⁵ Pfumu mosi kenina, lukwikilu lumosi, mbotika yimosi;

⁶ Nzambi mosi, wuna wenina Tata wa batu boosu, wuna wisi yala ha thandu ya byosu, kisi sala mwena byosu yi muna boosu.

⁷ Kaasi kosu mutu hana kati dya betu wábonga khenda muna kitesu kya kabu dya Kidisitu.

⁸ Kikuma kya bwabuna básonikina: «Wátombuka muna malondi, wábanata batu bana bakala mu boloku; wáhana makabu kwena batub^b.»

⁹ Kinga, biki disongidila dya mambu mama: «wátombuka»? Disongidila ni wákulumuka phi muna milambu mya mabanda mya ha tsi?

¹⁰ Wuna wákulumuka yawuna phi wátombuka mu mazilu ndangu kabasisa tsi yosu.

¹¹ Yandi phi wáhana makabu kwena batu boosu: bahika bathumwa, kwena bambikudi, bakwawu hika, bamwangi ba Musamu wa Bukheti, bakwawu hanga bamvungi holo balongid^d.

¹² Bwosu bwabuna, ndangu kayidika bakwikidi kikuma kya muhangu wa kisyelu kyandi, mu kukodisa lutu lwa Kidisitu,

¹³ yi kuna twakítwakila betu boosu mutu mosi muna lukwikilu yi muna mazaya ma Mwana wa Nzambi. Bwabuna twakitukila batu bana bakodi kedi, mu

kubakila phi mutela wa kyedika wa Kidisitu.

¹⁴ Muna bwabuna, twakálaku hika bana ba khunda. Twafwánanaku hika hanga koma ka masuwa kana bisi nata masambwa moosu kwena muphephi wa yanga dya mbuta, mu malongi ma mbi ma mutindu yi mutindu. Batu batuhunaku hika yi bukamvi bwa bawu bwa kutotisila bakwenu.

¹⁵ Kaasi mu kuzimbulaka kyedika mu lungongu, twakóla mu mambu moosu yikuna kwena mutu wuna wenina mutwa, Kidisitu.

¹⁶ Mwena yandi, lutu lwisi kitukila kima kya ngolu, kya kukhundikisa mu ndambu zoosu yi ngolu zina zifwani. Yi hana ni yuka kosu kitini kyalalaka buna bufwani, lutu lwosu lwisi kola phi mu lungongu.

Luzingu lwa pha lwa bakidisitu

¹⁷ Tala buna nzimbudini yi mana thambwasini kwena Pfumu: khadidi yenu yaswaswana yi yina ya bana bakondi kala bakwikidi, bana bisi dyatila mu mabanza ma bawu mana misiku nata kima.

¹⁸ Benina yi ngangu za kaphindi, benina banzenza ku luzingu lwa Nzambi, kikuma kya kukonda kwa mbakisilu ya bawu yi mbundu ya bawu ya tototo.

¹⁹ Batotisa mambu mosu mana ma bukheti amana badihana mu mbongi, ndangu bahangaka mambu ma mvindu ma mutindu yi mutindu yi lukusu lwosu.

²⁰ Kaasi benu, kabwaku buna lwáyuka kikuma kya Kidisitu!

²¹ Khwikidi mboti ni lwáyuka kwenu mambu moosu mana matadidini yandi, amana balulonga mambu mandi mu kyedika kina kyenina mwena Yesu.

²² Yihana, lufweti yambula kimutu kyenu kya khulu kina lwakala kyawu theti, kina kyakala yi nzoluka za bukamvi zisi bebisa.

²³ Yambulenu kitembu kyenu yi ngangu zenu byakituka bya pha.

²⁴ Amana lwavwata mutu wa pha, wuna wahangama mu phila ya Nzambie,

a 4:4 4:4 Lutu lumosi: Khaphu ya 2:16; Lom 12:5; 1Ko 12:12. b 4:8 4:8 Mkg 68:19. d 4:11 4:11 1Ko 12:28.

e 4:24 4:24 Kuy 1:26-27.

muna masonga yi kutoma kuna kwisi tuka mu nzila ya kyedika.

²⁵ Yihana ni, yambulenu bukamvi! Amana kosu mutu kazonza yi kyedika kwena khunda^f wandi, mukuma betu boosu thwenina bitini bya lutu lumosi.

²⁶ Ho lwakala mu khabu, lusumukaku; lunimbaku yi khabu.

²⁷ Lumuhekaku kizika kiphidi-mutu.

²⁸ Mwifi kayibaku hika, kaasi kadihana mu kusala yandi-meni yi moku mandi; ndangu kamona kima kina kasadisila wuna wenina mu phasi.

²⁹ Ka ndinga yimosi ku ya mbi yalubuka muna munwa myenu, kaasi zonzakenu lwesi ndinga za bukheti, zina zisi tunga amana zisi hana khenda kwena babana babati yuka.

³⁰ Lumuyukisaku kyadi Kitembu Kyatoma^h wuna kalunamika Nzambi hanga kidimbu kikuma kya kilumbu kya luhulusu lwa tsuka.

³¹ Katulenu mambu moosu ma khadi mana baluhanga, nganzi, khabu, bikalu, ngusi yi mbi za phila yosu.

³² Kalenu bukheti benu yi benu, kalenu yi mbundu ya kyadi; amana dilolulenu benu yi benu bwosu kalulolula Nzambi mwena Kidisitu.

5

Kuzingila mu mwini

¹ Sokululenu mbandu ya Nzambi, mudyambu lwenina bana batondama^a.

² Dyatilenu mu lungongu, bwosu buna phi katuzola Kidisitu, mu kudilambula yandi-meni kwena Nzambi kikuma kya betu, hanga dikabu yi kimenga kya tsudi ya kitoku.

³ Benu lwenina bakwikidi ba Nzambi; yambulenu mbongi, mambu ma mvindu muna mitindu myandi myosu holo lukusu: lusungulamoku keti mbala mosi hana kati dya benu.

⁴ Ka mboti ku ni lwalubulaka ndinga za khadi, za buzoba holo za mvindu. Kaasi bulungi lwavutulaka matondu kwena Nzambi.

⁵ Mukuma, zayenu bwoku mboti ni, ka mutu mosi ku wisi dilambula ku kindumba, ku bizumba, ku lukusu -disongidila ni kufukamina nzambi za biteki -wabonga kizika muna Kipfumu kya Kidisitu yi kya Nzambi.

⁶ Ka mutu ku kaluhuna mu ndinga zakonda mupfunu: kikuma, muna mambu ma mutindu meni wawuna zisi kwisila khabu za Nzambi kwena batu babana.

⁷ Disongidila, lukalaku keti kima kimosi kya kimvuka yi bawu.

⁸ Kikuma, theti mu phipha lwakala; kaasi buthwena, mu kikhunda kyenu yi Pfumu, lwekina mwini^b. Dyatilenu hanga bana ba mwini,

⁹ mukuma kibundu kya mwini kyenina: buweti, masonga, kyedika.

¹⁰ Zayakenu mu kubangumuna mambu mana misi sephidisa Nzambi.

¹¹ Lukotaku mu mihangu mya mu phipha^d; kaasi benu tungululenumyoku.

¹² Kikuma, mambu mana bisi sala mu kitsweki, tsoni menina mu kuzonzilama.

¹³ Kinga mana moosu, yuka ni matunguluki kedi, hanga malubuki ha tseki.

¹⁴ Mukuma mambu moosu mana matungulukini, mekina mwini. Yi hana kazonzidi bwabu:

«Tokama, ngeyi wubati nimba, futumuka ha kati dya bafwa, amana Kidisitu kakukenzula.»

¹⁵ Yi hana ni kebenu mu ndyatidi yenu. Lukalaku hanga bazoba, kaasi hanga batu badimuka.

¹⁶ Sadilenu bukheti tangwa dina dyenina ku thwala ya benu, mukuma bilumbu bya mbi byenina.

¹⁷ Lukalaku hanga bazoba, kaasi syenu ngolu mu kubakisa buna lwenina luzolu lwa Pfumu.

¹⁸ Luzelaku vinu, kikuma kwiti dyandi dyisi nata ku mvwalangani; kaasi kalenu babasa yi Kitembu Kyatoma.

¹⁹ Dihekenu kikesa benu yi benu mu nzila ya mikunga yi mikunga mya khembu yi mina mya Kitembu;

^f 4:25 4:25 Zkd 8:16. ^h 4:30 4:30 Yes 63:10. ^a 5:1 5:1 Lev 19:2. ^b 5:8 5:8 Yes 60:1-3. ^d 5:11 5:11 Lom 13:12. ^e 5:19 5:19 Mkg 33:1-3.

yimbilenu, kumisenu phi Pfumu muna mbundu^e yenu yosu.

²⁰ Kosu tangwa yi muna mambu moosu, vutulenu matonde kwena yandi wenina Nzambi yi Tata wetu, muna zina dya Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

Bakhetu yi bayakala

²¹ Dilemvwakilenu benu yi benu kikuma kya bweya mwena Kidisitu.

²² Yi hana ni bakhetu, lemvukenu kwena bayakala benu bwosu lwisi lemvuka kwena Pfumu.

²³ Mukuma, yakala kenina pfumu wa mukhetu, bwosu kenina Kidisitu Pfumu wa Dibundu dina dyenina lutu lwandi, amana yandi phi wenina Muhuludi wa dyawu.

²⁴ Disongidila, bulungi bakhetu balemvuka kwena bayakala ba bawu bwosu buna dyisi lemvuka Dibundu kwena Kidisitu.

²⁵ Bayakala, zolenu bakhetu benu bwosu kázola Kidisitu Dibundu, amana wáditambika yandi meni kikuma kya dyawu;

²⁶ ndangu katomisadya, mu kusemisadya mu mamba yi mu Ndinga.

²⁷ Kázola ni Dibundu meni dina dyamonika ku thwala ya yandi, yi khembu, dyakonda mvindu, keti tona, keti kifu kimosi. Kaasi dyakala dyatoma amana dyakonda kifu.

²⁸ Phila mosi ni bayakala bafweti zola bakhetu ba bawu bwosu bisi zola lutu lwa bawu meni. Wuna wazola mukhetu wandi, kisi dizola yandi meni.

²⁹ Kikuma heku mutu wábwisa kedi lutu lwa yandi meni; kaasi kisilwa disa amana kisilwa yidika, bwosu kisibwa sala Kidisitu kikuma kya Dibundu,

³⁰ kikuma betu thwenina bitini bya lutu lwandi.

³¹ «Yi hana ni yakala kasísa tata wandi yi ngudi wandi ndangu kakhundakana kwena mukhetu wandi, amana bawu bodi bakítuka lutu lumosif.»

³² Diswekamu dimosi dya mbuta dyenina hana; meni nzonzi ni matadidi Kidisitu yi Dibundu.

³³ Yi hakana ni, mosi-mosi wa benu kazola mukhetu wandi hanga yandi meni, amana mukhetu kazitisa yakala dyandi.

6

Bana yi bibuti

¹ Bana, lemvukenu kwena bibuti byenu bwosu kazodibwa Pfumu, mukuma bwabuna bwenina masonga.

² «Zitisa tata waku yi ngudi waku» wawuna mutsiku wa theti wenina yi kilangi:

³ «ndangu wakala mu kyesi, wazinga phi luzingu lwa kyesi lawu ha tsi^a.»

⁴ Amana benu, batata, bikalulu byenu, binyokunaku bana benu. Kaasi batsasenu mu kubasongisaka yi milongi mina mituki kwena Pfumu.

Basadi yi bapfumu

⁵ Benu basadi, lemvukenu kwena bapfumu benu hanga mu kimutu yi bweya yi matekita mu kudikumumuna kwa mbundu yenu, bwosu lwisi lemvuka kwena Kidisitu.

⁶ Lusadilabwoku lwesi ha mesu ma bawu hanga bana bazodi kuditondisa kwena batu; kaasi hanga basadi ba Kidisitu bana bisi lungisa luzolu lwa Nzambi yi mbundu ya bawu yosu.

⁷ Basadilenu yi luzolu lwa mboti, hanga basadi ba Pfumu kaasi ka basadi ba batu ku.

⁸ Zayenu ni: kosu mutu, kakala muhika, keku muhika, kabóngá lufutu lwandi kwena Pfumu, muna kitesu kya mboti yina kasadila.

⁹ Kwena benu phi bapfumu, hangenu phila mosi ku thwala ya basadi benu. Syenu ku kabeta tsokisila. Luzayibwa ni benu yi bawu, lwenina yi Pfumu mosi mu mazilu, amana yandi kisiku swasisa batub^b.

Binwaninu bya Nzambi

¹⁰ Ku tsuka, bongenu ngolu zenu mwena Pfumu yi muna ngolu zandi zina zilutini kitesu.

f 5:31 5:31 Kuy 2:24. a 6:3 6:3 Kul 20:12; Klg 5:16.

b 6:9 6:9 Klg 10:17.

¹¹ Vwatenu binwaninu byosu bya Nzambi, ndangu lwazyama ku thwala ya bimeka bya kiphidi-mutu.

¹² Mukuma, tubatiku nwanisa batu kaasi ngolu za luyalu lwa mbi, bipfumu bina bilutini kitesu yi bitembu byabina byisi yala muna midima; ngolu za bitembu bya mbi bina byenina muna bizika bya mazilu.

¹³ Yi hana ni vwatenu binwaninu byosu bya Nzambi! Ndangu lubwaku mu bilumbu bya mbi, amana kunima kunwana yi kuna tsuka, lwazyama.

¹⁴ Disongidila, zyamenu mboti: kasenu kyedika hanga mukaba muna mbunda zenu, amana vwatenu masonga hanga muledi wa bisengu wuna wisi sweka thulu;

¹⁵ vwatenu, hanga tsabatu, Musamu wa Bukheti wuna wanata ngemba.

¹⁶ Muna mambu moosu, vwatenu lukwikilu hanga kibalaka kina kyalúsadisa mu kuzima mbawu ya phunza zina kalútimbwala mbeni.

¹⁷ Vwatenu hanga phwa, luhulusu; hanga mbedi ya phoku, ndinga ya Nzambi yina kisi hana Kitembu Kyatoma.

¹⁸ Lombilakenu kosu tangwa bilomba bya mutindu yi mutindu muna nzila ya Kitembu. Kikuma kya bwabuna, temunenu mesu amana lulembwaku mu kulombilaka kosu tangwa kikuma kya bakwikidi boosu.

¹⁹ Lombilenu phi kikuma kya meni, ndangu muna tangwa dyosu dina yibonga ndinga, Nzambi kaphekaka mihowu mina milungi mu kutungulula yi kikumbwala bitsweki bya Musamu wa Bukheti.

²⁰ Mbatanana buna yenina buthwena mu miyololu, yenina kilolu kya Musamu wa Bukheti meni wuna. Lombilenu ndangu yilongawa yi kikumbwala bwosu buna pfwani yilongilawa.

kalúheka tsangu za meni zoosu ndangu lwazaya mana yisi hanga yi buna yekina.

²² Mbongi lukanu lwa kuluhitika yandi ndangu lwazaya buna thwenina, amana kaluzyamisa.

²³ Yambula Nzambi, Tata wetu yi Pfumu wetu Yesu Kidisitu bahana kwena baphangi boosu ngemba yi lungongu ha kimosi yi lukwikilu.

²⁴ Yambula Nzambi kahana khenda zandi kwena babana boosu bisi muzola Pfumu wetu Yesu Kidisitu yi lungongu luna lwisiku nikana.

Mboti za tsuka

²¹ Tisiki^d, phangi wetu watondama yi nduku wetu wa kisalu kya Pfumu yi musadi wuna thwisi sila mbundu,

d **6:21 6:21** Mhb 20:4.

Mukanda kwena bisi Fidiphu Fidiphu Khotidi ya mukanda

Pholu kákangula Dibundu dya Fidiphu muna tangwa dya kitambu kyandi kina kya zodi kya kitumu. Dyadina Dibundu dya theti kákangula ku tsi ya Elopha. Mbanza ya Fidiphu yenina kuna kimama kya londi dya Ngeleti, muna kinzunga kya Masetwani.

Mukanda wa Pholu kwena bakidisitu ba Fidiphu wubati songila bikhunda bya ngolu bina byenina ha kati dya thumwa yi kimvuka kya bakidisitu. Pholu wuzodini ni kakwatikisabya hika ngolu. Mu boloku kenina. Phasi kabati mona kikuma kya buna kalendaku mu kuhanga kima keti kubatala bisi Fidiphu. Kabati bazimbwala mutindu wa lungongu luna kenina wawu kikuma kya bawu. Kabati zimbula phi ni mu kiwayi kenina. Kikuma, batu bahika babati basamwana Kidisitu mu sunga dya mbi amana bazodi ni babanatina mu lengu ndinga (1:15-17; 2:21; 3:2 yi 18). Pholu wusini kivuvu mu kutuma basindikidi bandi ba kisalu ku Fidiphu mu kwenda hana kikesa kwena kimvuka kya bakidisitu yi kubonga tsangu za bawu (2:19-30). Kwena bawu, bakidisitu ba ku Fidiphu hanga bamuhitikini Pholu makabu (4:10-20). Mukanda kwena bisi Fidiphu wubati vutula matondu kwena bisi Fidiphu, wubati baheka malongi yi kikesa muna lukwikilu lwa bawu.

Pholu kabati sya kuna mesu ma bisi Fidiphu luzingu yi lufwa lwa Pfumu Yesu (2:6-11). Yesu wasisa byosu bina kákala byawu. Kikuma kya bwabuna, Nzambi wámutombula ha thandu ya kima kyosu yi boosu. Phila mosi phi yi Pholu wasisa miluta mina bakala muheka theti ku dingumba dina dya Bayuta (3:3-10). Buthwena, wutambwasini mu kunyokuka kikuma kya Yesu Kidisitu. Mu boloku kenina, amana wayilama kenina mu kulambula luzingu lwandi. Kenina yi

kivuvu kya kufutumuka, kilumbu kimosi, ku lufwa. Thumwa kabati lombwa kwena bisi Fidiphu mu kulanda mbandu ya yandi (3:17; 4:9.)

Mu kuleya kwa mukanda wawu wosu, Pholu kabati zimbula kyesi kina kisi muheka lukwikilu. Kabati hana kikesa kwena bisi Fidiphu mu kuzingilaka mu kyesi. Kyesi meni kina kyisi monikina muna lebakani yi muna phasi, muna tangwa dina benina bakidisitu mu kithwadi bawu yi bawu ha kimosi yi Pfumu Yesu.

Mboti

¹ Meni Pholu yi Thimoti, basadi ba Kidisitu Yesu.

Kwena bakwikidi boosu benina mwena Kidisitu Yesu kuna Fidiphu, yi batwadisi yi kwena basyelu:

² Yambula Nzambi Tata wetu yi Pfumu Yesu Kidisitu baluheka khenda yi ngemba.

Matondu yi lombilu

³ Yisi vutula matondu kwena Nzambi wama muna mbala zoosu zina yisi lusungula.

⁴ Yisiku lembwa mu kulombilaka yi kyesi muna bilomba byama byosu kikuma kya benu boosu,

⁵ kikuma kya lusadisulwenu ku Musamu wa Bukheti, tuka kilumbu kya theti yi buthwena bwabu.

⁶ Yenina yi kikumbwala ni wuna wayandika muhangu wa bukheti ha kati dya benu, kalánda tsuka ya wawu yi muna kilumbu kya kwisa kwa Kidisitu Yesu.

⁷ Bwenina bwa masonga kikuma kya meni ni yikala yi mabanza ma mutindu wawu kwena benu boosu. Kikuma, lwenina muna mbundu yama, benu boosu lwisi khundakana muna kabu dina kaphekini Nzambi, dyakala mu tangwa dina yenina mu miyololu, keti mu tangwa dina yisi zonzila Musamu wa Bukheti ni wa kyedika wenina.

⁸ Kikuma, Nzambi kenina mhangi wama: yenina yi tsambu ya lawu kikuma kya benu boosu, muna lungongu lwa Kidisitu Yesu.

⁹ Amana tala mana yisi lomba kwena Nzambi muna bisambu byama: zola dyenu dyavulaka kosu tangwa, dyakala dyabasa muna mazaya yi muna mbakisilu yalunga,

¹⁰ bwabuna lwazáyila kubangumuna mambu ma mboti. Ndangu lwakala batu ba kasemi amana bakonda kifu muna kilumbu kya Kidisitu.

¹¹ Lwakala babasa mu mihangu mya masonga mana misi tuka mu nzila ya Yesu Kidisitu, kikuma kya khembu yi lukumu lwa Nzambi.

Luzingu, Kidisitu

¹² Nzodi ni lwazayabwa, baphangi: mambu mana mambwidiki matomi sadisa mu kumwangana kwa Musamu wa Bukheti.

¹³ Muna mutindu meni wawuna, batsinzidi boosu muna nganda ya pfumu wa mbanza yi muma mwosu, bazaya ni mu miyololu yenina kikuma kya Kidisitu.

¹⁴ Amana miyololu myama mihani kikesa kwena baphangi ba lawu mwena Pfumu, mu kukasa kwa mbundu kikuma kya kulonga Ndinga ya Nzambi konda bweya.

¹⁵ Bwa kyedika ni bahika hana kati dya bawu babati samuna musamu wa Kidisitu mu kiphala yi mabanza ma ngyuma, kaasi bakwawu bisiwa samuna yi mabanza ma bukheti.

¹⁶ Baba baba babatibwa sadila mu lungongu mukuma bazayi ni yenina hana kikuma kya kuzonzila Musamu wa Bukheti.

¹⁷ Bahika babati samuna musamu wa Kidisitu yi mabanza ma kunwanina; mabanza ma bawu ma mbi menina, bisi banza ni bakosikila hika kiwayi hana thandu ya miyololu myama.

¹⁸ Ka dyambu ku! Kima kihitini mupfunu mu byosu, keti bweti babati samuna musamu yi mesu ku tsi ya lukaya kondilo ma kyedika, musamu wa Kidisitu babatiwa samuna, amana nsangwadini kikuma kya bwabuna. Yilanda hika mu kusangwala,

¹⁹ mukuma nzayi ni mamana moosu mabaluka kikuma kya luhulusu lwama, kikuma kya bisambu byenu yi mu

lusadisu luna kisi ndatina Kitembu wa Yesu Kidisitu.

²⁰ Kikuma, muna mana mbati hingila, mana tsidini kivuvu, yikwátukaku tsoni. Kaasi, keti buthwena, keti bilumbu byosu, yi kikumbwala kya lawu yisóngila kutoka kwa Kidisitu muna lutu lwama lwosu, keti mu luzingu lwama, kondilo muna lufwa lwama.

²¹ Mukuma, kikuma kya meni, luzingu lwenina Kidisitu amana lufwa lwenina lufutu.

²² Kaasi yuka ni kukala mu luzingu lwa kimutu kwapheka hika muswa wa kulungisa muhangu wa mupfunu, hana nzayiku keti biki fwani yisola hika.

²³ Mbati nwana yi mambu modi mama mabati tendana: nzodi yikatuka mu luzingu lwalu lwa kimutu ndangu yikala yi Kidisitu, bwabuna buhiti kitoku;

²⁴ kaasi kikuma kya benu, bulungi yinanga hika mu luzingu lwa kimutu.

²⁵ Amana bwosu tsini mbundu muna bwabuna, nzayi ni mu luzingu yikala hika, yinanga hika hakimosi yi benu boosu kikuma kya kulusadisaka ndangu lwakola amana lwakala mu kyesi muna lukwikilu.

²⁶ Ndangu, tangwa yikala hika ha kati dya benu, kyesi kyenu mwena Kidisitu Yesu kyalutuka kuhita kina lwayuka mu kumbona hika meni.

²⁷ Kima kimosi, lwazingila bwosu buna wulombini Musamu wa Bukheti wa Kidisitu. Ndangu, ata yisi lutala, ata yisiku lutala, yiyukaka ni ludisimbidi mu kithwadi muna kitembu kimosi, lubati nwana hakimosi muna mbundu yimosi kikuma kya lukwikilu luna lwátungila ha thandu ya Musamu wa Bukheti.

²⁸ Amana lubayukaku bweya babana bisi lutendisa; kina kyakala kidimbu kikuma kya kuzangana kwa bawu, amana benu mu nzila ya luhulusu lwenina; kwena Nzambi misi tuka mamana.

²⁹ Mukuma, muna mana matadidini Kidisitu, Nzambi kaluhekila khenda, heku ni kikuma kya kukwikila lwesi mwena yandi, kaasi kikuma phi kya kunyokuka kikuma kya yandi.

³⁰ Buthwena, lubati nwana mvita ya mutindu wumosi yi yina lwámbona meni mu kunwana mbala yikwawu, amana yi yayina bwosu luzayini, mbati nwana hika.

2

Kudikulumuna yi kutoka kwa Kidisitu

¹ Kikhunda kyenu hakimosi yi Kidisitu, kikesa kyisi luheka? Lungongu lwandi lwisi lusangumuna? Mu kithwadi lwenina yi Kitembu? Lwenina yi zola yi buweti hana kati dya benu yi benu?

² Basisenu kyesi kyama mu nzila ya kuyukanaka, kukalaka yi zola dimosi, kukhundakanaka mu mbundu yi mabanza.

³ Luhangu kima mu mbundu ya kuwila, kondilo mu kusanda lukumu lwa phamba-phamba kaasi mu kudikulumunaka, lwamonaka bakwenu hanga mbedi ni baluhitini benu.

⁴ Ka mutu ku kasandaka lwesi muluta wa yandi meni, kaasi kosu mutu kabanzilaka phi bakwawu.

⁵ Hana kati dya benu, banzakenu hanga batu benina bakhundakana kwena Kidisitu Yesu:

⁶ Yandi wakala Nzambi, kaasi kámonabwoku hanga kima kya kuwila.

⁷ Kaasi wadiwongumuna mu byosu bina kakala byawu, amana wadikitula hanga musadi.

Wákituka mutu hana kati dya batu; kázayakana hanga mutu;

⁸ wátoma dikulumuna amana wadisongila mutu wa bulemvu yi kuna lufwa, lufwa hana kitakani.

⁹ Yi hakana phi, Nzambi wámutombula hana kisoka amana wámuheka zina dina dihitini zina dyosu.

¹⁰ Ndangu, muna zina dya Yesu, kungulu dyosu dyafukama, muna mazilu yi hana tsi yi muna sina dya tsi^a,

¹¹ amana munwa wosu wasamuna, muna khembu ya Nzambi Tata: «Yesu Kidisitu kenina Pfumu!»

Kulema hanga mwini muna tsi

^a 2:10 2:10 Sina dya tsi: mihowu myami mizonzi phi ni muna kalunga.

¹² Yi hana ni, baphangi batondama, bwosu buna lwakala lemvuka tangwa dyosu dina yíkala kwena benu, hangenu hika mutindu wumosi buthwena bwabu yeninahoku. Landenu bwabuna mu kusadila luhulusu lwenu, yi luzitu yi kitswi,

¹³ mukuma Nzambi kabati sala hana kati dya benu, kabati lukitula batu bana balungini mu luzolu yi kulungisa mana mafwanakani yi tsambu ya yandi ya bukheti.

¹⁴ Salenu dyambu dyosu konda kunyengalakana keti matendu,

¹⁵ ndangu lwakala konda kifu amana ba kasemi, bana ba Nzambi bakonda kifu hana kati dya batu babana ba mbi yi bazangana ba tsi yayi. Lufweti kenzula hanga mwini wa tsi,

¹⁶ mu kunataka ndinga ya luzingu. Lwaluna lwakala lulendu lwama muna kilumbu kya Kidisitu: kikuma yitakulaku mu phamba, kondilo yínyokukaku mu phamba.

¹⁷ Kaasi keti bweti ni menga mama mafwani kutyakana, hanga kabu dina bakosikidi ku kimenga kikuma kya kisalu kya lukwikilu lwenu; muna bwabuna, mu kyesi yenina amana mbati sangwala hakimosi yi benu boosu.

¹⁸ Sangwalenu benu phi, amana sangwalenu hakimosi yi meni.

Kitumu kya Thimoti yi Ephafoditi

¹⁹ Tsini kivuvu, mwena Pfumu Yesu, mu kuluhitika, ka thama ku, Thimoti, ndangu yibongila kikesa muna mameni ma benu mana kambénikina.

²⁰ Kikuma, heku mutu wa hika walenda bakisa mabanza mama kikuma kya benu, yuka ni ka yandi ku lwesi yi mu kudiyangisaka, kyedika, kikuma kya benu.

²¹ Boosu babana basadini, ndandu za bawu meni lwesi bisi sanda kaasi bisiku sanda mambu ma Yesu Kidisitu.

²² Kaasi kikuma kya Thimoti, luzayini benu benu mutindu wuna kadihanina kwena meni mu kusala kisalu kya Musamu wa Bukheti, hanga mwana bela-bela yi tata wandi.

²³ Amana khwikidi ni yiluhitika yandi tangwa dina yibakisila mutindu wuna mabati kwendila mambu meni meni;

²⁴ amana yenina yi kikumbwala, mwena Pfumu, ni ka thama ku, yikwisa lutala meni meni.

²⁵ Amana, mboni ni bwenina bukheta mu kuluhitika phangi wama Ephafoditi, wenina phi mukwetu wama wa kisalu yi musadi wuna wisi tsadisa mu kunwana muzingu, wuna wenina phi muzika wuna lwatuma benu mu kundatina bima bina yikadi byawu mupfunu.

²⁶ Kikuma kenina yi tsambu mu kulumona hika benu boosu, amana phasi lawu kayukiki ku mbundu kikuma benu lwayuki ni yandi wabela kakadikini.

²⁷ Kikuma, wabela kakala amana kakala lakana; kaasi Nzambi kyadi kamuyukila amana ka kikuma kya yandi lwesi ku, kaasi ndangu phi khalaku mu kyadi kya lawu.

²⁸ Yimutumi hika yi tswasu yosu, ndangu lwasangwala mu kumumona, amana meni meni yikala yi kyadi kya khunda.

²⁹ Yihakana ni, muyambenu yi kyesi kyosu mwena Pfumu. Bazitisakenu batu ba mutindu wuna,

³⁰ mukuma, kazodi kafwa kikuma kya kisalu kya Kidisitu; bwosu lwaléndaku benu mu kwisa tsadisa, yandi watambwasa mu kusya luzingu lwandi mu kihonza ndangu kisa tsadisa.

3

Mutu walunga ku mesu ma Nzambi

¹ Mu kumanisa, baphangi bama, sangwalenu mu kukala mwena Pfumu. Bungyeku phasi mu kululandwadila mana yilusonikina kedi, mamana malusadisa mu kulutanina.

² Kebenu yi bambwa^a babana, kebenu yi basadi ba mbi, kebenu yi batu bana bisi lulundika mu kudikotisa mukhanda!

³ Mukuma betu thwenina batu babana bakota mukhanda wa mukwandi, betu babana thwisi sadila Nzambi mu nzila ya

Kitembu kyandi, thwisi ditsikisila mwena Kidisitu Yesu, amana thwisiku sya kikumbwala mu mambu ma lutu.

⁴ Kinga, meni phi, yenina mawu mambu mana pfwani yisila kikumbwala muna lutu. Ho ni mutu kabanza ni fwani kasya kivuvu mu mambu ma lutu, meni ndungi mu kuhangabwa kuluta.

⁵ Mu kilumbu kya nana, kunima lubutuku lwama, yikota mukhanda, yenina mukwa Kiseledi wa mukwandi, muna kanda dya Benzyame, mwisi Hebelu yenina, muna butuka dya Hebelu. Muna mana matadidi mitsiku, Mufwadisi khadikini,

⁶ muna mana matadidini zangi, yinyokuna Dibundu. Muna mana matadidini masonga mana bisi sanda batu mu nzila ya mitsiku, yikala konda kifu.

⁷ Kaasi mambu mana makhala hanga ndandu, mbatima mona buthwena hanga kima kya phamba kikuma kya Kidisitu.

⁸ Kaasi mbati tala mambu mana moosu hanga kima kya phamba, kikuma kya mamboti mama mahitini mu kutoka: kuzaya Kidisitu Yesu Pfumu wama, kikuma kya yandi yitambwasila mu kutotisa mambu mana moosu, amana yisi mona moosu hanga tswala, ndangu yibonga Kidisitu

⁹ amana bisa ngwana mwena yandi. Bangwanaku yi masonga ma meni-meni mana misi tuka ku mitsiku, kaasi mana misi tuka mu nzila ya lukwikilu mwena Kidisitu, masonga mamosi misi tuka kwena Nzambi amana misi yekamina mu lukwikilu.

¹⁰ Kima nzodini, kumuzaya Kidisitu yi ngolu za lufutumuku lwandi, kukala mu kithwadi ku phasi zandi yi kufwanana yi yandi muna lufwa lwandi,

¹¹ yi kivuvu ni meni phi yifutumuka ha kati dya bafwa.

Thinu ku kinunga

¹² Heku ni mbongima kedi mambu mana moosu, holo ni moosu mandungidi kedi; kaasi thinu mbati kwenda ndangu

^a 3:2 3:2 Muna tangwa dina, mbwa bakala mumona hanga mbisi mosi walewuka. Muhowu wawu wubati zonzila batu bana bakala tsikisa mukhanda. Tala hika muna Mth 7:6.

yibongama, kikuma Kidisitu Yesu wákhwata kedi.

¹³ Muna mambu mana mathadidini, baphangi, khwikidiku ni mbongilwa kedi lufutu meni luna; kaasi tsumbi yama yimosi: kuzimbakana mambu moosu mana menina ku manima mama amana yisya ngolu mu mambu mana menina ku thwala.

¹⁴ Muna bwabuna, thinu mbati kwenda yi kuna yitudila ku tsuka, ndangu yibonga lufutu luna káthedila Nzambi tuka ku zilu, mwena Kidisitu Yesu.

¹⁵ Disongidila, betu boosu babana twenina bakidisitu bakola, tubanzakenu bwabuna. Amana yuka ni mu dyambu dimosi bwabu, lubati banza mutindu wahika, Nzambi kalúsongilabwa wengele.

¹⁶ Muna moosu mamana, hana tutudi kedi buthwena, tulandenu mu kukangalaka nzila mosi.

¹⁷ Baphangi, landenu mbandu ya meni, amana simbululenu mboti batu babana bisi dyatila mu mutindu wa luzingu luna lwamonini kwena betu.

¹⁸ Mukuma, bwosu buna yisi luzimbwala kosu tangwa yi buthwena bwabu, mbati luzimbwala hika yi matsanga muna mesu, ni lawu benina babana benina bambeni ba kitakani kya Kidisitu kikuma kya ndyatidi ya bawu.

¹⁹ Tsuka ya bawu yenina kuzangana, nzambi wa bawu kenina kundu dya bawu; amana khembu ya bawu yenina muna mambu mana misi bakwatisa tsoni amana bisi sya mabanza ma bawu muna bima bya tsi.

²⁰ Kaasi kwena betu, thwenina bisi mbanza ya mazilu. Amana tukidila kwakuna, tubati hingila hanga muhuludi, Pfumu Yesu Kidisitu.

²¹ Yandi wuna wakwisa balumuna lutu lwetu luna lwisi fwa ndangu lwakituka hanga lutu lwandi lwa khembu, muna nzila ya ngolu zina zisi muheka hamu dya kusya bima byosu muna sina dya luyalu lwandi.

4

¹ Yi hakana ni, baphangi bama batondama, benu babana yisi yukila

tsambu ya lawu mu kulumona, benu lwenina kyesi kyama yi mukhonzi wama, kalenu bakwikama muna luzingu lwenu yi Pfumu.

Milongi

² Yibahekini kikesa Evwodi yi Setiki ni bayukanaka bawu yi bawu mwena Pfumu.

³ Kwena ngeyi phi mukwetu wa kyedika wa kisalu, yikulombini ni wabasadisa, mukuma banwaniki lawu kikuma kya Musamu wa Bukheti, mu kithwadi yi meni; phila mosi phi yi Kelemasi yi bakwetu bahika ba kisalu, babana básonama mazina ma bawu muna mukanda wa moya.

⁴ Sangwalakenu kosu tangwa mu kithwadi yi Pfumu; ndanduludibwa hika ni sangwalakenu.

⁵ Yambulenu buweti bwenu bwazayakana kwena batu boosu. Pfumu wekina bela-bela.

⁶ Ludiyangisaku kikuma kya kima kimosi, kaasi muna mambu moosu, hanakenu bilomba byenu kwena Nzambi muna nzila ya kubokwadila hakimosi yi makabu ma kuvutula kwa matondu.

⁷ Amana ngemba ya Nzambi yina yihitini mabanza moosu yalúnda mbundu zenu yi mabanza menu mwena Kidisitu Yesu.

⁸ Mu kumanisa baphangi bama, mambu moosu mana menina ma kyedika, moosu mana menina ma kitoku, moosu mana menina ma masonga, moosu mana menina ma kasemi, moosu mana misi sephidisa batu, yuka ni ndyambu dimosi dya bukheti dyenina hana, yindulakenu kikuma kya mawu.

⁹ Mambu moosu mana lwálonguka, lwátambula yi mana lwáyuka kwena meni kondilo mana lwámona kwena meni, sadilenu mamana. Amana Nzambi wa ngemba kakála yi benu.

Pholu vutudini matondu kwena bisi Fidiphu

¹⁰ Tsangwadi lawu mwena Pfumu, kikuma tsuka-tsuka, lungyubuki hika. Bwa kyedika ni lumbanziki kedi, kaasi lukadikiku yi phila ya kusongilabwa.

¹¹ Nzonzidibwoku ni kikuma kya kukonda kima, kikuma yílonguka kedi mu kukalaka mu kyesi muna mutindu wuna yenina.

¹² Nzayini mu kuzingila mu kiphutu bwosu buna pfwani phi yizingila mu bima bya lawu. Yílonguka mu kukala sangu-sangu kosu tangwa yi muma mwosu, keti ngyukutini, ho loni yenina yi nzala, keti yenina yi bima byafwana, ho loni khondi kima.

¹³ Pfwani yisala mambu moosu muna nzila ya yandi wuna wisi pheka ngolu.

¹⁴ Kaasi bwa buketi luhangini mu kungwaphama mu mambu matadidini biwayi byama.

¹⁵ Luzayibwa kwenu bukheti, benu-benu bisi Fidiphu: tangwa yíkatuka ku Masetwani, muna tangwa dina yíyandika kuyadingisa kwa Musamu wa Bukheti, benu lwakala Dibundu dimosi mu kutsadisa, benu lwesi lwakota mambu matadidini phasi zama keti mu kyesi kyama.

¹⁶ Mukuma, ha yíkala ku Tesalonika, benu phi lwáphitika hika mu mbala ya zodi bina yíkala byawu mupfunu.

¹⁷ Heku ni makabu mbati sanda; kima mbati sanda, lufutu lwa mihangu myenu mya bukheti lwayikama hika kikuma kya benu.

¹⁸ Yenina yi bima byosu amana yenina byawu hika lawu, mbongibya byosu bina luphitikiki muna moku ma Ephafoditi. Mana menina mananasi ma mvumba ya kitoku, kimenga kina katambwasini Nzambi, kina kyisi musephidisa yandi.

¹⁹ Nzambi wama kabásisa byosu bina luvwini mupfunu, bwosu buna kyenina kimvwama kyandi, muna khembu, mwena Kidisitu Yesu.

²⁰ Khembu yakala kwena Nzambi yi Tata wetu, mvula yi mvula! Abwabuna

²² Bakwikidi boosu, mboti baluhekini; theti-theti basadi bana benina mu nganda ya Khayisala.

²³ Yambula khenda za Pfumu Yesu Kidisitu zakala muna kitembu kyenu!

Mboti za tsuka

²¹ Hanenu mboti kwena bakwikidi boosu mwena Kidisitu Yesu. Baphangi babana benina ha kimosi yi meni, mboti baluhekini.

Mukanda kwena bisi Kholosayi Kholosayi Khotidi ya mukanda

Kholosayi, mbanza yimosi yenina kuna ndamba ya Aziya dya Khunda, Tidiki dya buthweni. Hangambedi ni Pholu khamiku kedi kenda kinda kimvuka kya bakidisitu kya mbanza meni yayina. Kimvuka meni kyakina, bayidikaya kwena Ephafwasi wuna wakala phi mwisi Kholosayi, mosi wa banduku bandi ba kisalu (1:7; 4:12). Pholu kayuka ni bakidisitu babati bahuna kwena batu muna Dibundu dya Kholosayi. Babati hana malongi mana maswaswani yi Musamu wa Bukheti wa Yesu Kidisitu. Babati lombi kwena bisi Kholosayi ni balanda mikuku mya bawu mina mya khulu, amana phi basambilaka ngolu za hika zina zisi hanga mihangu mu tsi. Bwosu kakala Pholu mu boloku (4:3,10,18) bwalenda kala ni ku Loma, kakhanaku lenda mu kutula ku Kholosayi; yi hakana kabasonikinina mukanda wawu.

Mukanda kwena bisi Kholosayi wubati songila kifwanisu kya Kidisitu, disongidila ni wuna kasola Nzambi amana phi wamutuma ndangu kahulula batu ba tsi. Kuna Kholosayi, batu benina yi bweya bwa lawu kikuma kya bipfumu bya batu bina byisiku mona, kaasi byenina yi hamu muna tsi.

Kinga, Kidisitu ngolu kenina kuhita ngolu zina. Mu kufwa kwandi ha kitakani, wakatula kipfumu kya bawu ku mitsoki mya batu. Amana Nzambi wakatula kipfumu kya bawu ku ngolu zoosu yi ku ngolu zina zihitini, mu kuhana luzingu kwena Kidisitu, Mwana wandi. Kidisitu kenina phi mutwa wa Dibundu; dyawu dyenina hanga lutu luna bayidika yi bakwikidi boosu. Muna mbotika ya bawu, bakwikidi bisi dihanina ku lufwa yi luzingu lwa Kidisitu.

Muna ndambu ya theti ya mukanda (1:1—2:5), mukunga wumosi walumisa Kidisitu hanga Pfumu wa tsi yi wa Dibundu (1:15-20). Ku thwala ya mukunga meni wawuna kwenina yi kisambu kikuma kya bisi Kholosayi (1:3-14). Ku nima dya mukunga meni wawuna, Pholu kabati bambukisa muzingu wandi ku kisalu kya Dibundu (1:24—2:5.)

Kunima, musoniki wa mukanda wuzimbudi kwena bakidisitu ba Kholosayi ni badikenga (2:6-23). Bafwaniku ni bayuka batu babana bisi longa mabanza ma mbi, kaasi bakala muna lukwikilu meni luna batambula.

Ku tsuka, mukanda wubati hana ndongisila kikuma kya kunata luzingu lwa pha muna dingumba, muna kikanda yi muna bikhunda (3:1—4:6).

Mukanda wumanisini mu mboti (4:7-18).

Tsangu za mukanda kwena bisi Kholosayi babatiza sadila yi kuna lelu dyadi. Kidisitu kabati katula batu ba tsi ku ngolu zoosu za bambeni. Kabati bakatula phi ku mambu moosu mana misi bakabisa yi kubahambula. Kinga, Kidisitu, yandi kaka wayala.

Mboti

¹ Pholu, thumwa wa Kidisitu Yesu muna luzolu lwa Nzambi yi phangi Thimoti.

² Kwena batu ba Nzambi, baphangi babana bisi sila mbundu mwena Kidisitu benina ku Kholosayi: Nzambi Tata wetu kaluheka khenda yi ngemba.

Pholu vutudini matundu

³ Tuvutudini matundu kwena Nzambi, Tata wa Pfumu wetu Yesu Kidisitu, amana thwisi lombila konda kulembwa kikuma kya benu.

⁴ Kikuma, twayuka mu kuzonzila lukwikilu lwenu mwena Kidisitu Yesu amana yi lungongu luna lwenina lwawu kikuma kya batu ba Nzambi boosu.

⁵ Mukuma, lwisi sya kivuvu mu mana kaluyidikila Nzambi muna mazilu. Tangwa lwayuka ndinga ya kyedika,

Musamu wa Bukheti, ha watula kwa benu, wuluzayikisi kivuvu kyakina^a.

⁶ Musamu wa Bukheti wawu wátula yi kuna lwena benu, bwosu buna wubutini bibundu wuyalanganini muna tsi ya muthu, phila mosi kwena benu, tukidila buna lwáyuka amana lwázaya khenda za Nzambi mu kyedika.

⁷ Musamu wa Bukheti wawu lwabongilawa kwena Ephafwasi, nduku wetu wa kisalu, kenina musadi wa Kidisitu walunga kikuma kya benu.

⁸ Amana, yandi wátumenika mutindu wa lungongu luna káluheka Kitembu.

⁹ Yi hakana, betu phi, tuka kilumbu kina twáyukilabwa, thwisiku lembwa mu kulombila Nzambi kikuma kya benu, mu kulomba phi ni lwakala babasa mu nzayilu ya luzolu lwandi, muna mudimu wosu yi ngangu za mu kitembu.

¹⁰ Ndangu lwadyatilaka mu mutindu wuna kazodini Pfumu, ndangu twamusephidisaka bwosu buna kyisi zola mu mambu moosu; lwabuta bibundu muna mitindu mya mihangu myosu mya bukheti, lwakola muna nzayilu ya Nzambi.

¹¹ Amana lwakituka yi ngolu mu mitindu myosu muna ngolu zandi za khembu, ndangu lwakwaminaka mu kyesi yi sipha dya mbundu ku kimeka kyosu.

¹² Vutulenu matondu kwena Tata wuna wálukitula batu bana balungini mu kubonga ndambu ya kimvwama kina kaswekila batu ba Nzambi muna luyalu lwa mwini.

¹³ Yandi wátukatula ku hamu dya mudima mu kutunata muna luyalu lwa Mwana wandi watondama;

¹⁴ mwena yandi tuvwidini luhulusu yi ndoluka ya masumu^b.

Mutu yi muhangu wa Kidisitu

¹⁵ Kidisitu kenina kifwani kya Nzambi wuna wisiku monika; Mwana wa tsomi muna bihangwa byosu.

¹⁶ Mukuma mwena yandi byáhangamina bima byosu muna mazilu yi hana tsi;

bina byisi monika yi bina byisiku monika;

biti bya luyalu, bipfumu, ngolu za luyalu lwa mbi, hamu; byosu byáhangamina mwena yandi yi kikuma kya yandi.

¹⁷ Amana Kidisitu kenina ku thwala ya kima kyosu, amana mwena yandi byisi zyamina bima byosu.

¹⁸ Yandi kenina mutwa wa lutu, lutu, lwaluna lwenina Dibundu. Kenina luyandiku, mwana wa tsomi hana kati dya bafwa, ndangu kakala wa theti muna bima byosu.

¹⁹ Mukuma Nzambi kyesi kámonabwa ni bunzambi bwandi bwosu bwakadila mwena yandi Kidisitu

²⁰ amana muna nzila ya Mwana wandi, wávutula kithwadi ha kati dya bima byosu yi yandi-meni; byakala bina byenina ha tsi holo phi bina byenina mu mazilu, tangwa kasya ngemba mu nzila ya menga ma Mwana wandi, mana kátyaka hana kitakani.

²¹ Amana kwena benu lwákala theti kyana yi Nzambi, lwakala bambeni bandi muna mutindu wa mabanza menu yi muna mihangu myenu mya mbi.

²² Amana buthwena, Nzambi, wávutula kithwadi ha kati dya benu yi yandi, muna nzila ya lufwa lwa mu lutu lwa Mwana wandi, ndangu kalunata benu ku thwala ya yandi: batu ba Nzambi, bakonda kifu, bakonda keti dyambu dya kulufundila.

²³ Yi hakana ni, yuka lwazingilaka mu lukwikilu, bazyama amana ba kutunga buna bufwanini. Konda kudiymbwadila ni baluhukumuna mu kivuvu kina lwabonga tangwa lwayuka Musamu wa Bukheti. Musamu wa Bukheti meni wuna basamuna kwena bihangwa byosu bina byisi zingila mu sina dya zilu, amana kuna wawuna, meni Pholu, yíkitwakila musadi.

Minyanga mya thumwa Pholu

²⁴ Buthwena, mbati sangwala muna minyanga myama mina mbati mona kikuma kya benu. Amana, muna lutu lwa meni, ndungisini kina kikondini ku biwayi bya Kidisitu kikuma lutu lwandi luna lwenina Dibundu.

²⁵ Ku Dibundu yikitwakila musadi, bwosu bwenina kiyeka kina kápheka Nzambi kikuma kya benu: ndangu yisamuna ndinga ya Nzambi buna bufwanini.

²⁶ Diswekamu meni dina dyáswekama muna matangwa moosu yi kwena makula moosu, kaasi buthwena, dimonikini kwena bakwikidi.

²⁷ Kwena bawu kazola Nzambi kuzayikisa kutoka kwa kimvwama kya khembu kina kitadidini diswekamu meni dyadina kikuma kya bana bakondi kala Bayuta. Amana diswekamu meni dyadina dyenina: kidisitu mwena benu, kivuvu kya khembu.

²⁸ Yandi wuna thwisi samuna, mu kulwengisaka mutu wosu yi mu kulongaka kwena mutu wosu, muna mudimu wosu, ndangu twalenda mu kukitula mutu wosu, mutu walunga mwena Kidisitu.

²⁹ Kyakina kikuma yisi dihekila phasi, mu kunwaninaka muna ngolu zina zisi tuka kwena yandi, zisi sala mwena meni yi ngolu zoosu.

2

¹ Kikuma nzodini lwazaya ni muzingu wa mbuta mbati nwana kikuma kya benu, kikuma kya bakidisitu ba ku Lawodise yi kikuma kya bahika babana khaku kedi bambona mu kimwesa mutu.

² Ndangu babaheka kikesa, bakala kithwadi muna lungongu. Amana bakala boosu babasa mu ngangu, kikuma kya kuzaya diswekamu dya Nzambi, disongidila ni yandi-meni Kidisitu.

³ Mwena yandi mwaswamana bima bya thalu byosu bya mudimu yi bya mazaya.

⁴ Nzimbudini bwabuna mu kusya ni baluhunaku kwena mutu mosi mu lengu ndinga.

⁵ Mukuma, ho kyana yenina mu kimutu, mu kitembu, ha kimosi yenina yenu. Mu kyesi yenina, mu kumona ni, kwena benu moosu misi hitila mu ndonga; amana lukwikilu lwenu kwena Kidisitu, lwenina lwazyama ngolu.

Luzingu lwa lunga mwena Kidisitu

⁶ Kikuma, bwosu lutambudini Kidisitu Yesu, Pfumu, dyatilenu mwena yandi.

⁷ Zikenu misodi mwena yandi, amana tungenu luzingu lwenu hana thandu ya yandi. Disyamisakenu muna lukwikilu, muna mutindu wa mamana bálulonga, amana vutulakenu matondumu ma lawu kwena Nzambi kosu tangwa.

⁸ Dikengenu, ka mutu ku kalukwata ha mutambu ku nduka za mbi, amana za phamba. Bwenina bukamvi kwandi, bwisi zyamina ku mikuku mya batu, bwosu zenina ngolu za bitumbu bya tsia, kaasi bweku mutindu mosi yi mana kazodini Kidisitu.

⁹ Mukuma, mwena Kidisitu mwisi zingila lutu lwa bunzambi bwandi bwosu.

¹⁰ Amana benu lwenina babasa mwena Kidisitu, yandi wenina mutwa wa kípumu kyosu yi luyalu lwosu.

¹¹ Mwena Kidisitu lwákotila benu phi mukhanda wuna wákonda hangamina ku moku ma batu. Kaasi mukhanda meni wuna mu nzila ya Kidisitu wahangamina, amana wawuna wulukutumunini benu mu kihika kya lutu lwa masumu.

¹² Báluzika yi Kidisitu muna nzila ya mbotika, lwáfutumuka phi ha kimosi mwena yandi, muna lukwikilu lwa ngolu zoosu za Nzambi wuna wámufutumuna ha kati dya bafwa^b.

¹³ Amana benu lwákala bafwa kikuma kya mitsoki myenu, yi kikuma kya bungulungwa bwa lutu lwenu, Nzambi wálufutumuna ha kimosi yi Kidisitu, mu kulolula mitsoki myetu myosu.

¹⁴ Wáyatawa mukanda wuna wakala tufundaka yi mikuku mya wawu, amana wákatulawa mu kukhokawa hana kitakani.

¹⁵ Nzambi wáwongumuna bipfumu bya bitembu yi luyalu; wálubulabya ha tseki amana wábulumunabya hanga bakwatami muna kinunga kya Mwana wandi.

¹⁶ Yi hakana ni, ka mutu ku kalufundisa ku kina lwisi dya yi kina lwisi nwa, kondi loni kikuma kya kyufu kitadidini muginzi wa ngonda ya pha kondi loni yi muginzi wa Sabata.

¹⁷ Byosu bina byenina kininga kya mana menina mu kukwisa, kaasi kyedika kya mawu kibati monikina muna lutu lwa Kidisitu.

¹⁸ Luyambwadilaku ni balufundisa kwena batu bana bisi sanda mu kudikulumuna mu mambu mana misi monika amana bisi sambila banzyo. Bisi dihana ku ndosi za bawu. Amana mabanza ma bawu ma kimutu misi babasisa mu kimvunya kya phamba;

¹⁹ amana bisiku simbidila kwena Kidisitu yandi wenina mutwa. Tuka kwena yandi, lutu lwosu lwákhundakanina bwa bukheti muna bikhosu yi muna misuni myisi dikwatila ha kimosi. Nzambi wisi kodisa lutu lwaluna.

Kufwa yi kuzinga ha kimosi yi Kidisitu

²⁰ Ho ni lwáfwa kedi yi Kidisitu mu mambu ma bitembu bya tsi, kikuma kya biki lubati zingila hangambedi ni ku moku ma tsi hika lwenina, mu kutambwasaka ni baluhekaka mitsiku mya mutindu wawuna^d:

²¹ «Wubongaku kyaki»,
«Wuyedikakyoku», «Wusimbaku kina».

²² Bima bina byosu byátangamina mu kuzangana ku manima ma tsadidi ya byawu. Byenina bizila yi malongi ma kimutu.

²³ Mukyedika, bizila bya mutindu meni wuna, byisi monika hangambedi ni bya kabasi yi mudimu. Mukuma, bulombini ni batu basambila muna mutindu wuna bazodini bawu meni, bakala yi kudikulumuna kwa luvunu; amana badihekaka phasi muna lutu. Kaasi, bizila byabina byeku keti mupfunu, kaka

kikuma kya kusephidisaka lwesi tsambu za lutu.

3

¹ Amana honi benu lwátokama ku lufwa yi Kidisitu, sandakenu bima bya mu zilu, kwakuna kazakadini Kidisitu kuna koku dya kitata dya Nzambia^a.

² Banzakenu ku bima bina byenina mu zilu, kaasi ka byabi ku byenina ha tsi.

³ Mukuma benu lwáfwa, amana luzingu lwenu lwaswekama lwenina hakimosi yi Kidisitu mwena Nzambi.

⁴ Kilumbu kamónika, Kidisitu yandi wenina luzingu lwenu, hanga benu phi lumoniki hika yi yandi muna khembu.

Luzingu lwa khulu yi luzingu lwa pha

⁵ Yi hakana ni, hondenu miza myosu mya ha tsi mina myenina mwena benu: mbongi, mambu ma mvindu, tsambu, nzoluka za mbi yi lukusu luna lwenina kufukamina kwa nzambi za biteki.

⁶ Yi hakana khabu za Nzambi zisi kwisila kwena bandwandwa.

⁷ Theti, benu phi, bwabuna lwakala dyatila, tangwa lwákala luzingu lwenu mu sina dya bima byabina.

⁸ Kaasi, buthwena benu phi, losenu bikalulu bina byosu: khabu, bumbisi, khu, kuhuna misamu, ndinga za khadi zina zilubukini muna munwa wenu.

⁹ Ludihunakaku benu yi benu: mukuma benu lwálosa kedi mutu wa khulu yi mihangu myandi;

¹⁰ amana lwávwata mutu wa pha, wuna wukitukini wa pha muna nzayilu, bwosu bwenina kifwani kya Muhangi wandi^b.

¹¹ Buthwena, kweku hika ni Mungeleki, keti Muyuta, keti wuna wakota mukhanda, keti ngulungu, keti musenzi, keti mutu wálonguka, keti muhika, keti mutu wa kiphwanza, kaasi Kidisitu kenina wa muthu muna byosu.

¹² Yi bwabuna ni, benu básola kwena Nzambi, batu ba Nzambi yi batu batondama; vwatenu tsambu ya kyedika, buweti, kudikulumuna, lembami yi sipha dya mbundu.

^d 2:20 2:20 Ngl 4:3. ^a 3:1 3:1 Mkg 110:1. ^b 3:10 3:10 Kuy 1:26.

¹³ Ditambwasakenu benu yi benu; yuka mutu kanyengalakana kikuma kya mukwawu, difwilakenu khenda bwosu buna kalufwila Pfumu khenda. Benu phi, hangenu bwabuna^d.

¹⁴ Amana hana thandu ya byosu, vwatenu lungongu, mukuma lwenina zita dya mukwandi dya kikhunda.

¹⁵ Yambula ngemba ya Kidisitu, yina kalutedila Nzambi mu kukala bitini bya lutu lumosi, yayala muna mbundu zenu. Zayakenu mu kuvutula matondu.

¹⁶ Yambula ndinga ya Kidisitu yi kimvwama kyandi kyosu yazingila mwena benu. Dilongenu amana dilwengisenu benu yi benu muna mudimu wosu, muna mikunga, muna mikunga mya khembu yi mikunga mya mu kitembu. Muna khenda, muyimbidilenu Nzambi yi mbundu yenu yosu^e.

¹⁷ Amana kyosu kima kina luhangini, mu ndinga kondi loni mu mihangu, hangenukya mu zina dya Pfumu Yesu, mu kuvutulaka matondu mu nzila ya yandi kwena Nzambi Tata.

Bayakala yi bakhetu, bana yi bibuti

¹⁸ Bakhetu, lemvukenu kwena bayakala benu, bwosu bulombini mwena Pfumu.

¹⁹ Bayala, zolenu bakhetu benu, amana lulubulaku phisi kwena bawu.

²⁰ Bana, lemvukenu mu byosu kwena bibuti byenu, mukuma yi bwabuna bwisi musephidisa Pfumu.

²¹ Batata, lukwatisaku bana benu khabu, hanga bakatula nana kikesa.

Bapfumu yi basadi

²² Basadi, lemvukenu mu byosu kwena bapfumu benu muna kimutu.

Luhangilabwoku lwesi mu mesu ma bawu, hangambedi ni kikuma kya kuditondisa kwena batu. Kaasi yi mbundu ya bulemvu, muna bweya bwa Pfumu.

²³ Kyosu kina lwisi hanga, hangenukya yi mbundu yenu yosu, hangambedi ni kikuma kya Pfumu lubatikya hangila, kaasi ka kikuma kya batu ku.

²⁴ Zayenu ni lwatambula kuvwa hanga lufutu kwena Pfumu. Basadilenu hanga bahika ba Pfumu wa mukwandi, Kidisitu.

²⁵ Mukuma wuna wisi yenguna, kafutama muna kayengu kana kahangini, Nzambi kisiku swasisa batu^f.

4

¹ Bapfumu, bahangilenu basadi benu buna bwenina bwa masonga yi bwalunga. Bambukenu ni benu phi, Pfumu mosi lwenina yandi muna zilu.

Ndongisila

² Dihanakenu kosu tangwa mu bisambu, kadilakenu mu kitsungila muna nzila ya byawu, muna kuvutula kwa matondu.

³ Sambilakenu phi kikuma kya betu, ndangu Nzambi katuyafwadila mwelu kikuma kya kulonga Ndinga. Ndangu twasamuna diswekamu dya Kidisitu. Kikuma kya dyawu dina yenina mu boloku.

⁴ Amana sambilakenu ndangu yizonziladya wengele bwosu buna ndungini mu kuzonzilabwa.

⁵ Dyatilakenu muna mudimu kwena babana bakondi kala Bayuta; sadilenu tangwa.

⁶ Yambula ndinga zenu, kosu tangwa, zakalaka yi khenda yi munzenzu wa mungwa; ndangu lwazaya buna bulungini mu kuvutula mvutu kwena mutu yi mutu.

Mboti za tsuka

⁷ Muna mambu mana mathadidini, Tisikia^a, phangi wenina mwena Pfumu, phangi watondama, musadi wa kusila mbundu, nduku wa kisalu kya kihika, kalumenikina moosu.

⁸ Yiluhitiki yandi yi tswatsu yosu mu kusya ni lwazaya buna thwenina betu, amana ndangu kalubwisa mbundu.

⁹ Nzila mosi yimuhitikini yi Onezimi phangi watondama, wa kusila mbundu, mutu wa ku hata dyenu. Balumenikina moosu mana mabati hita kwaku.

^d 3:13 3:13 Mth 6:12. 14. ^e 3:16 3:16 Efs 5:19-20. ^f 3:25 3:25 Klg 10:17. ^a 4:7 4:7 Mhb 20:4; Efs 6:21-22.

¹⁰ Adisitadiki, mukwetu nduku wama wa boloku, mboti kaluhekini, yi Malaku, kiwutu kya Balanabasi. Lubongikini mikuku mitadidi Malaku: honi kisa lutala, muyambenu bukheti.

¹¹ Amana Yesu wuna bisi tela ni Yusitusi, mboti kaluheki phi. Hana kati dya batu bana bakota mukhanda, bawu lwesi bisi yukana yi meni kikuma kya Kipfumu kya Nzambi; bawu baphekiki kikesa kya lawu.

¹² Ephafwasi wenina mosi wa benu, mboti kaluhekini; muhika wa Kidisitu Yesu, kisiku lembwa mu kunwanaka kikuma kya benu muna bisambu byandi; ndangu lwazyama, lwabasa yi kikumbwala mu kulungisa, buna bulungi, luzolu lwa Nzambi, amana lwatelama bwa bukheti.

¹³ Mboti mutila kimbangi ni kisi diheka phasi lawu kikuma kya benu, kikuma kya bakidisitu ba mbanza ya Lawodise yi kikuma kya bakidisitu ba mbanza ya Yelaphodisi.

¹⁴ Luka, munganga watondama, mboti kaluhekini yi Temasi, yandi phi.

¹⁵ Bahekeni mboti baphangi bana benina ku mbanza ya Lawodise, mutindu mosi phi Nimifwa yi Dibundu dina dyenina muna nzu yandi.

¹⁶ Kilumbu watangama mukanda wawu kwena benu, hangenu phila yosu ni watangama phi ku Dibundu dya mbanza ya Lawodise. Amana benu, mutindu mosi, lwatanga mukanda wuna waluyisila ku mbanza ya Lawodise.

¹⁷ Muzimbwalenu Adisiphi: «Keba kisyelu kyaki watambula mwena Pfumu ndangu walungisakya buna bwa bukheti.»

¹⁸ Mboti yiluhekini, meni Pholu, yi koku dyama: -Sungulakenu ni meni mu miyololu yenina. -Yambula ngemba yakala yi benu.

Mukanda wa theti kwena bisi Tesalonika 1Tesalonika Khotidi ya mukanda

Tesalonika dyakala mavula ma Loma kuna Makitwani, kuna londi dya malubwakidi ma Ngeleki. Muna tangwa dya kitambu kyandi kya zodi kya kithumwa, thumwa Pholu wátula muna mbanza meni yayina ku manima ma kukatuka ku mbanza ya Fidiphu. Wákangula dibundu dimosi, kaasi munangu wandi wa tangwa dya khunda wákala kikuma kya mikakididi mya ndambu yimosi ya Bayuta. Bwalomba ni kakatuka yi tswatsu yosu ku Tesalonika, hanga wenda ku Beleya (Mhg 17:1-10). Ku manima, wámonikina ku mbanza ya Khoditu, Thimoti khunda wandi wa kisalu wisa muwana kwakuna amana wamuheka meni ditadidini kimvuka kya mbanza ya Tesalonika. Amana, Pholu wásonika watheti wa mikanda myodi kwena bisi Tesalonika, konda phi kuketyanisa kuma kaşonikinawa, ku mbanza ya Khoditu. Batu ba ngangu bisi tambwasa ni bisona bina byenina bya khulu-khulu muna Bulunda bwa Pha, bamona ni mukanda meni wawuna basonikawa hangambedi ni mu mvula ya makuma tanu (50) ku manima ma lubutuku lwa Yesu Kidisitu. Wufwanini wakala mukanda watheti muna mikanda mina kasonika Pholu kwena bakidisitu.

Bitini bya mukanda wawu byenina bwabu:

Misamu myátuka ku Tesalonika mimusephidisini thumwa. Wavutula matondu kwena Nzambi kikuma kya mbandu yina babati hana bisi Tesalonika ku bimvuka bya mikombu mina myosu. Mu kuyubulula kisalu kina kálungisa yandi-meni ha kati dya bawu, kazimbudini khi mutindu kázola mu kubamona hika (1:1—3:13).

Dikwawu kabati kabaheka kikesa ni bakwaminaku lwesi kaasi bakola hika mu luzingu lwa kikidisitu (4:1-12),

Amana phi kabati vutula mvutu ku byufu bisi vwadingisa mwana kibuka kakana ka ndendi kikuma kya mambu matadidini lufutumuku lwa bafwa yi ngisa ya khembu ya Kidisitu (4:13—5:11.).

Mukanda wawu wumanisinini mu ndongisila yi mu mboti (5:12-28).

Mukanda wawu wubati songila wengele boosu babana bisi diyangisa kikuma kya tangwa dya tsuka. Kikuma wawu wisi yubulula kwena bakwikidi, kima kya mupfunu mu kusamunaka buthweni ni bawu benina bisi tsi ya mwini. Amana, kikuma kitadidini luzingu lwakwisa, bakwikidi bakala yi kivuvu kya lawu ni tangwa dyakwisa (muna manaka moosu) dina bakala «yi Pfumu mu kimakulu» (4:17).

Mboti

¹ Pholu, Silasi yi Thimoti.

Kwena Dibundu dya bisi Tesalonika dina dyenina mwena Nzambi Tata, yi mwena Pfumu Yesu Kidisitu: Yambula khenda yi ngemba byakala yi benu.

Luzingu yi lukwikilu lwa Batesalonika

² Thwisi vutula kosu tangwa matondu kwena Nzambi kikuma kya benu boosu, amana thwisi tumbula mazina ma benu konda kulembwa muna bisambu byetu.

³ Thwisi yubuka mu moosu mana malutadidini: muhangu wa lukwikilu, lombu dya lungongu yi kikwamina kyenu mu kivuvu kya Pfumu wetu Yesu Kidisitu, ku mesu ma Nzambi wetu yi Tata wetu^a.

⁴ Tuzayini, baphangi, ni Nzambi wáluzola amana wálusola,

⁵ mukuma Musamu wa Bukheti wetu wálutudilaku mu ndinga lwesi, kaasi yi ngolu zina zilutini yi Kitembu Kyatoma yi kikumbwala kya lawu. Amana phi, luzayi keti abweti tukadiki ha kati dya benu, kikuma kya mboti ya benu.

⁶ Amana benu, lwátusokulula, betu yi Pfumu, mu kutambwasa Ndinga, ha kati

dya kiwayi kya lawu, yi kyesi kya Kitembu Kyatomab.

⁷ Yihana lwákitwakila mbandu mosi kikuma kya bakwikidi boosu muna Masetwani yi mu Akayid.

⁸ Mukuma ndinga ya Pfumu yáyukalakana kwena benu, amana heku ni ku Masetwani lwesi yi ku Akayi: lukwikilu lwenu mwena Nzambi lwazayakana muma mwosu, mu phila yina yenina ni thweku yi mupfunu wa kuzonzilabwa keti khi kima.

⁹ Bisi menika, kikuma kya betu, khi mutindu wa kuyamba twáwana kwena benu, abweti lwábaluka kwena Nzambi, mu kubwisaka nzambi za biteki kikuma kya kusadila, hanga bahika, Nzambi mosi wa moya yi wa kyedika

¹⁰ yi kikuma kya kuhingila ni Mwana wandi, Yesu, wuna káfutumuna ha kati dya bafwa, kisa vutukisa tuka mu mazilu, yandi watúkatula ku khabu zina zakwisa.

2

Kisalu kya Pholu ku Tesalonika

¹ Luzayibwa mboti benu-benu baphangi: kukwisa kwetu kwena benu kukadikiku kwa khatu.

² Kaasi luzayibwa ni, theti bátunyokuna amana bátutukwana kuna mbanza ya Fidiphu. Kaasi twázonza yi kikumbwala mwena Nzambi wetu mu kulusamwana Musamu wa Bukheti wa Nzambi mbatanana kwakala lawu dya mizingua.

³ Mukuma, kikesa kyetu kitukiku mu sunga dya kulutotisa, kondilo mu mambu ma mvindu, keti mu kuhuna.

⁴ Kaasi kikuma Nzambi wisi tutesa amana wututambwasini kikuma kya kutuheka kiyeka kya Musamu wa Bukheti, tubatiku sanda kikuma kya kusephidisa batu, kaasi kikuma kya kusephidisa Nzambi wuna wisi tesa mbundu zetu.

⁵ Kikuma, luzayibwa bukheti ni khaniku tuzonza yi lengu ndinga kikuma kya kuhuna batu, amana twákalaku keti

sunga dya mbongu, Nzambi kenina mbangi wetu.

⁶ Tusandikiku lukumu luna lwisi tuka kwena batu, keti kwena benu keti kwena batu bahika.

⁷ Amana bwosu thwenina bathumwa ba Kidisitu, twakhana lulomba benu mu kunata kizitu kyenu. Kaasi betu twádikulumuna kwetu twakadini hana kati dya benu, hanga buna kisi tsasa ngudi bana ba yandi-meni.

⁸ Twázola muna kyesi kyetu kikuma kya benu, tuluhekaku lwesi Musamu wa Bukheti wa Nzambi, kaasi yi luzingu lwa betu-betu phi, kikuma lwákituka batondama betu.

⁹ Kikuma, baphangi, yubukenu lombu dyetu yi kulembwa kwa lutu kwetu: tusadikini phipha yi mwini, amana tubwisikini mu kuyekamina kwena mosi wa benu, yibwabuna tululongikini Musamu wa Bukheti wa Nzambi.

¹⁰ Bambangi lwenina benu-benu yi Nzambi phi: tudyatidikini ku thwala ya benu lwisi kwikila mu mutindu watoma, buna bufwani, amana bakonda kifu.

¹¹ Luzayibwa phi ni tukadikini kikuma kya kosu mutu wa benu bwosu kenina tata kwena bana bandi.

¹² Tuluhekikini ndongisila yi kikesa, amana tulusikidikisini mu kudyatila muna mutindu wuna wufwani wa Nzambi, yandi wuna walutela mu kukota muna Kipfumu kyandi yi muna khembu yandi.

¹³ Amana kikuma kya bwabuna betu phi, tuvutudini matondu kwena Nzambi konda kulembwa: mu tangwa twaluyukisini Ndinga ya Nzambi lwatambwasaya, amana lwátambwasiyoku hanga ndinga yimosi ya kimutu kaasi hanga Ndinga ya Nzambi, yenina kyedika; amana yibwabuna yisi sala mwena benu bakwikidi.

¹⁴ Kikuma, baphangi, benu-benu lwásokulula mbandu ya Mabundu ma Nzambi mana menina mu Yuteya amana misj kwikila mwena Kidisitu Yesu. Lwanyokuka kwena biwutu byenu bya

tsi mosi, bwosu manyokuka Mabundu mana kwena Bayuta^b.

¹⁵ Bawu bahonda Pfumu Yesu yi bambikudi, amana bawu batunyokuna. Bisiku sephidisa Nzambi amana bawu benina bambeni ba batu boosu.

¹⁶ Bisi tukakidikisa mu kuzonza kwena batu bakondi kala Bayuta hanga bahuluka nana. Amana muna bwabuna bisiku lembwa mu kubasisaka mu masumu ma bawu. Kaasi tsuka-tsuka khabu za Nzambi zababwila.

Pholu wuzodini kamona hika Batesalonika

¹⁷ Kwena betu, baphangi, kunima dya kudihambula yi benu mu tangwa dimosi, kyana ku mesu kaasi ka ku mbundu ku, yi lawu dya nzoluka yina twakadi yawu, twahangi mutindu wosu kikuma kya kulumona.

¹⁸ Tuzodikini thwisa mbala za lawu mu kulukinda, yi meni-meni Pholu, kaasi Satana watukakidikisa.

¹⁹ Nati si wenina kivuvu kyetu, kyesi kyetu, mukhonzi wetu wa lulendu? Ka benu ku phi, ku mesu ma Pfumu wetu Yesu kilumbu kakwisa?

²⁰ Eeh, benu lwenina khembu yetu yi kyesi kyetu.

3

¹ Amana phi, bwosu twafwanaku hika mu kuhingila, hanga tuzengini twanangina kwetu betu hika ku Atenia^a,

² amana tuluhitikini, phangi wetu Thimoti, mukwetu wetu wa kisalu kya Nzambi kikuma kya Musamu wa Bukheti wa Kidisitu; ndangu kaluzyamisa yi kuluheka kikesa kikuma kya mana matadidini lukwikilu lwenu.

³ Ndangu ka mutu ku kabwa mu kiwayi kyaki lubati mona. Kikuma, benu-benu luzayi mboti ni kyenina ndambu ku mana kayidika Nzambi kikuma kya betu.

⁴ Tangwa twakala kwena benu, twatekila luzimbwala ni twanyokuka; amana bwabuna phi busalamini bwosu buna luzayidibwa.

⁵ Yi hakana ni, meni phi bwosu ndendikiku hika mu kusipha mbundu,

phitikiki Thimoti mu kubonga tsangu za lukwikilu lwenu. Hanga muhukumuni kalusya nana mu kimeka, amana lombu dyetu dyakala nana dyakhatu.

⁶ Kaasi buthwena kisi tuvutwakila Thimoti mu kutuka kwena benu; tsangu za bukheti katunatinini zina zitadidi lukwikilu lwenu, lungongu lwenu yi mabanza mamboti mana lwisi kala mawu hika kikuma kya betu. Katusamwani ni tsambu ya lawu lwisi kala yawu ni lwatumona hika, bwosu twisi kala betu phi yi tsambu ya lawu mu kulumona hika benu.

⁷ Kikuma kya bwabuna, baphangi, hana kati dya biwayi byetu byosu yi minyanga myetu, tubongidini kikesa mwena benu mu nzila ya lukwikilu lwenu.

⁸ Buthwena tubati zinga hika kikuma bazyama lwenina mu kithwadi yi Pfumu.

⁹ Abweti tufwanini kuvutula matondu kwena Nzambi kikuma kya benu, kikuma kya kyesi kina kyosu lwisi tuheka ku mesu ma yandi?

¹⁰ Phipha yi mwini, thwisi sambila yi ngolu zoosu, ndangu katuyafwadila nzila mu kulumona yi mu kuyika hika kina kikondini muna lukwikilu lwenu.

¹¹ Yambula yandi meni Nzambi, Tata wetu yi Pfumu wetu Yesu batuyidikila nzila tii yi kuna kwena benu.

¹² Yambula Pfumu kakodisa amana kavudisa lawu lungongu luna lwenina lwawu ha kati dya benu yi kwena batu boosu, mu mbandu ya lwalu thwenina betu kikuma kya benu.

¹³ Pfumu kazyamisa mbundu zenu ndangu lwakala batu ba Nzambi amana bakonda kifu ku mesu ma Nzambi wenina Tata wetu, muna kilumbu kya kwisa kwa Pfumu wetu Yesu yi babana boosu benina ba yandi^b. Abwabuna!

4

Kikalulu kina kyisi sephidisa Nzambi

¹ Ku mana masadini, baphangi, lwalonguka kedi kwena betu mutindu wuna lulungini mu kukala yawu kikuma

^a 3:1 3:1 Mhb 17:15-16. ^b 3:13 3:13 Masonuku mahika mazimbundini: "yi banzyo bandi".

kya kumusephidisa Nzambi; amana phi bwabuna lubati dyatila. Kaasi buthwena, tululombini amana tulubokwadidini, muna zina dya Pfumu Yesu ni dyatilenu hika bukheti kuhita muna bwabuna.

² Kikuma luzayini khi mutindu wa milongi twaluheka mituki kwena Pfumu Yesu.

³ Luzolu lwa Nzambi lwenina bwabu: lwakala batu ba Nzambi amana lwayambula mbongi.

⁴ Mosi-mosi wa benu kazaya mu kusola mukhetu muna mutindu wumosi watoma yi wa luzitu;

⁵ konda kudiyambwadila tsatu za mbi zaluyala, hanga baphani bana bakondi zaya Nzambi.

⁶ Muna dyambu meni dyadidi, ka mutu ku kasila phangi wandi khoni kondi loni mu kuhuna. Pfumu kisi fundisa ku byosu byabina. Tuluzimbwadikibwa kedi bwabuna amana tulukebisi hika.

⁷ Mukuma, Nzambi katutedilaku mu mambu ma mvindu, kaasi muna kuditomisa.

⁸ Yi hakana ni, wuna wubusini milongi myami kabusiku mutu, kaasi Nzambi kabusini, yandi-meni wuna wisi luheka Kitembu Kyatoma wandi.

⁹ Kikuma kya mana matadidini lungongu lwa kiphangi, lweku yi mupfunu wa kulusonikina, mukuma, benu-benu, balulonga kedi kwena Nzambi muna mutindu wa kudizola kwa benu yi benu.

¹⁰ Amana bwabuna lwisi hanga kwena baphangi boosu bana benina muna kinzunga kya Masetwani dyosu. Kaasi tuluhekini kikesa, baphangi, ni lwenda hika ku mesua.

¹¹ Kalakenu yi kitya kya kuzingilaka mu ngemba, mu kutadilaka mu mambu mana matadidini benu-benu yi mu kusala bisalu yi moku menu, bwosu tululongisidikibwa.

¹² Ndangu lwalenga dyatila buna bwa bukheti ku thwala ya batu ba ku phenza, amana luyekaminaku kwena mutu.

Ngyisa ya Pfumu

a **4:10 4:10** 2Ko 1:16. b **4:17 4:17** 1Ko 15:51-52. a **5:2 5:2** Mth 24:43; Luk 12:39; 2Pi 3:10.

¹³ Tuzodiku, baphangi, ni lwakala konda kuzaya muna mana matadidini bafwa, ndangu lukalaku mu kyadi hanga batu bahika bana bakondini kivuvu.

¹⁴ Kikuma, yuka tukwikidini ni Yesu wafwa amana wafutumuka, mutindu wumosi, tukwikidini ni Nzambi kafutumuna phi, ha kimosi yi Yesu, babana bakwisa fwa mu kukwikilu mwena yandi.

¹⁵ Kikuma, talenu mana tuluzimbwadini, bwosu yenina ndinga ya Pfumu: betu twakala mu luzingu, twatekidilaku keti koma batu babana batekila fwa, mu kilumbu kya kwisa kwa Pfumu.

¹⁶ Mukuma tangwa wahanama muswa mu ndinga ya ngolu, ndinga ya kaphita wa banzyo yayukalakana, phungi ya Nzambi yabula amana Pfumu yandi-meni katuluka ku zilu; babana bamana fwa mwena Kidisitu batokama batheti.

¹⁷ Ku manima, betu thwenina mu luzingu, twazanguka ha kimosi yi bawu muna matuti kikuma kya kutundakana yi Pfumu muna muphephi. Amana bwabuna twakwata kadila yi Pfumu bilumbu byosub.

¹⁸ Dihekakenu kikesa benu yi benu muna ndinga zazi.

5

¹ Baphangi, kikuma kya kilumbu yi tangwa, lweku yi mupfunu ni balusonikina.

² Kikuma, luzayini benu-benu buna bwa bukheti ni kilumbu kya kwisa kwa Pfumu kyakala mu kithulumukina hanga mwifi muna kisukua.

³ Tangwa bazimbula batu: «Ngemba yi talala bikotini», amana kuzangana kwisi kota mu kithulumukina hakana henina bawu, hanga ndunza za kubuta kwena mukhetu wenina ku kifundu. Amana ka mutu ku wafwana mu kuhengamaza.

⁴ Kaasi benu, baphangi, lweku mu mudima, ndangu kilumbu kyakina kilukadilaku kya kithulumukina hanga mwifi.

⁵ Mukuma benu boosu lwenina bana ba kikhya yi bana ba mwini. Lweku bana ba phipha keti bana ba mudima.

⁶ Yi hakana ni, tunimbaku hanga batu bahika, kaasi tukalenu batemuna amana tukalenu ha tambu.

⁷ Mukuma babana bisi nimba, mu phipha bisi nimba, amana babana bisi dizedisa, mu phipha bisi dizedisa.

⁸ Kaasi betu thwenina batu ba mwini, tukalenu ha tambu. Tuvwatenu lukwikilu yi lungongu hanga miledi mya bisengu misi sweka thulu, amana kivuvu kya luhulusu hanga phwa^b.

⁹ Kikuma Nzambi katuyidikilaku ku khabu zandi, kaasi kikuma kya kutambula luhulusu mwena Pfumu wetu Yesu Kidisitu;

¹⁰ wuna wafwa kikuma kya betu ndangu kalenga tuzingisa ha kimosi yi yandi kilumbu kakwisa, twakala ba moya kondi loni bafwa.

¹¹ Yi hakana, dibwisakenu mbundu muna lukwikilu benu yi benu amana disadisakenu mu kukola mu kimvuka bwosu lwisibwa hangila kedi.

Milongi yi mboti ya tsuka

¹² Baphangi, tululombini mu kuzitisaka batu babana bisi diheka phasi ha kati dya benu, babana kaheka Pfumu kiyeka kya kulutwadisaka yi kya kululwengisaka.

¹³ Bazitisakenu lawu amana bazolakenu, kikuma kya kisalu kya bawu. Zingilenu mu ngemba hana kati dya benu.

¹⁴ Tuluhekini kikesa, baphangi: lwengisakenu batu bakonda luzitu, hanakenu kikesa kwena batu bana beku yi kikesa, sadisenu batu bana balembwa, siphulenu mbundu kikuma kya boosu.

¹⁵ Tekikenu matu ni mutu kavutulaku mbela kwena mukwawu; kaasi sandakenu kosu tangwa mu kuhangaka bukheti, benu yi benu yi kwena mutu wosu.

¹⁶ Sangwalakenu bilumbu byosu.

¹⁷ Sambilakenu konda kulembwa.

¹⁸ Vutulakenu matundu mu mambu moosu kwena Nzambi. Yi bwabuna kisi zola Nzambi muna luzingu lwenu mwena Kidisitu Yesu.

¹⁹ Lukakidikisaku mihangu mya Kitembu.

²⁰ Lulewulaku misamu mya bambikudi.

²¹ Zyaminenu bima byosu buna bwa bukheti, kaasi simbidilenu kina kyenina kya bukheti;

²² amana dikandenu ku mbi yi mitindu mya yawu myosu.

²³ Yambula Nzambi wa ngemba kalutambika yandi-meni mu luzingu lwenu lwosu. Yambula kimutu kyenu kyosu, kitembu, moya yi lutu byakala konda kifu kikuma kya kilumbu kina kakwisa Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

²⁴ Yandi wulutedini kenina wa kusila mbundu, amana kalungisabwa phi.

²⁵ Baphangi, sambilakenu phi kikuma kya betu.

²⁶ Hanenu mboti mosi yatoma kwena baphangi boosu.

²⁷ Yilubokwadidibwa, muna zina dya Pfumu: tangisenu mukanda wawu kwena baphangi boosu.

²⁸ Yambula khenda za Pfumu wetu Yesu Kidisitu zakala yi benu.

Mukanda wa zodi kwena bisi Tesalonika 2Tesalonika Khotidi ya mukanda

Muna mukanda wa zodi kwena bisi Tesalonika, thumwa Pholu kabati vutukila dyambu dimosi dina katekila zonzila muna mukanda wandi wuna wa theti: dyambu ditadidini ngisa ya khembu ya Kidisitu. Dyambu meni dina dibati baningisa ngolu bakwikidi ba ku Tesalonika. Kikuma, bahika hana kati dya bawu, bisi banza ni kilumbu meni kina kyálungila kedi (2:2), bakwawu bisi banza ni khaniku kedi kilungila; bakwawu hika bisi bwisa mu kusala kikuma kya kuleya kwa kilumbu meni kina amana bisi zingila muna mamana bisi sala batu benina mu kisalu (3:6-12). Mukanda wawu wubati songisa mabanza ma khatu mana misi vwadingisa Dibundu dya Tesalonika.

Bitini bya mukanda wawu byenina bwabu:

Thumwa kayandikidini mu kuvutula matondu kwena Nzambi kikuma kya lukwikilu yi lungongu luna bisi songila bakwikidi ba ku Tesalonika; muna tangwa meni dyadina, kabati lomba kwena Nzambi ni kabaheka kwikama muna kisalu kina babatedila (1:1-12).

Muna mbala yimosi kunima, wuvutwakidini dibanza dya kisina ditadidini mukanda wawu, disongidila ni dilongi ditadidini kwisa kwa khembu kwa Kidisitu. Khembu yayina yatekilaku monika ku thwala kudimonikisa kwa mutu wa ngituka, «Mutu wa mbi», wuna wabasisa ngyengu ku thwala ya Nzambi yi matendu kwena Kidisitu (2:1-12).

Ku thwala ya kudikutumuna kwa ngolu za Mbi, bulungi ni bakwikidi bazingila muna kwikama dya bawu kwena Musamu wa Bukheti amana balemwaku mu kusambila (2:13—3:5)

Kunima, yi tsikiningi yosu, thumwa kabati zimbula kwena babolu amana wubasidingisi ni babonga kikalulu kya basadi ndangu bakalaku mu kiyeka kya mutu (3:6-15).

Lusakumunu yi mboti, byawu bitsukisini mukanda wawu mu khufi (3:16-18).

Mukanda wawu wubati lomba kwena bakidisitu, babanzaku ni batudi kedi hana bisi sila mbundu, kihingila kya bawu kyalendaku bakakidikisa mu kuzingaka luzingu lwa kosu kilumbu. Ndinga yilutini mupfunu: «Honi mutu kazodiku kusala, kadyaku phi.» (3:10). Yayina ndinga yibati kebisa mutangi wa mukanda ku thwala ya dibanza dyosu dina dya kufwanikisa lukwikilu yi kutina kyana yi biyeka bina kisi hana Nzambi kwena batu bandi muna luzingu lwa bilumbu byosu.

Mboti

¹ Pholu, Silasi yi Thimoti.

Kwena Dibundu dya bisi Tesalonika dina dyenina mwena Nzambi Tata wetu yi kwena Pfumu Yesu Kidisitu:

² Yambula Nzambi, Tata wetu, yi Pfumu Yesu Kidisitu baluheka khenda yi ngemba.

Pfundusu básila kikuma kya kilumbu kya ngisa ya Kidisitu

³ Tufweti vutulaka matondu kwena Nzambi kosu tangwa, kikuma kya benu, baphangi; amana bwabuna bwenina bwalunga, mukuma lukwikilu lwenu lubati vula lawu amana lungongu luna lwenina lwawu benu boosu mwena benu yi benu, lwakolaka kosu tangwa.

⁴ Yi hakana thwenina yi lulendu kikuma kya benu muna Mabundu ma Nzambi, kikuma kya kikwamina kyenu yi lukwikilu lwenu muna minyanga myenu myosu amana yi muna biwayi bina lwisi kwamina.

⁵ Byabina byenina bidimbu bya pfundusu ya masonga ya Nzambi; ndangu lwamonika balunga mu Kipfumu kya Nzambi kina lunyokwamina.

⁶ Kikuma, yuka bwa kyedika, Nzambi kenina masonga: kafúta kiwayi muna

kiwayi kwena babana bisi luyukisa kiwayi.

⁷ Amana kwena benu lubati nyokuka, Nzambi kalúheka talala ha kimosi yi betu, kilumbu kamónika Pfumu Yesu ku zilu yi banzyo bandi ba ngolu.

⁸ Kakwisila muna muleku wa mbawu, mu kuhana ndola kwena babana bazayiku Nzambia^a yi babana bisiku lemvuka ku Musamu wa Bukheti wa Pfumu wetu Yesu.

⁹ Babana babonga ndola yina yilungini, kuzangana kwa mvula yi mvula, kyana yi Pfumu yi ngolu za khembu yandib^b,

¹⁰ kilumbu kakwisa kikuma kya kumukembisa kwena batu bandi batu ba Nzambi, amana bamubakula yi ngituka kwena boosu babana bafwana mu kukwikila mwena yandi. Amana benu phi lwakwala muna thalu ya bawu, mukuma lwakwikila musamu wuna twalusamwana.

¹¹ Yi hakana thwisini lombila phi kosu tangwa kikuma kya benu. Ndangu Nzambi wetu kalumona balunga ku mbila yandi. Amana kalungisa, muna ngolu zina zilutini, sunga dyosu dya buweti yi muhangu wosu wa lukwikilu.

¹² Mukusya ni, zina dya Pfumu wetu Yesu bakembisiladya mwena benu, amana benu phi mwena yandi. Bwosu zenina khenda za Nzambi wetu yi za Pfumu Yesu Kidisitu.

2

Mana matékidila ngisa ya Pfumu

¹ Amana kima tululombini, baphangi, kikuma kya ngisa ya Pfumu Yesu Kidisitu yi lukutakanu lwetu bela-bela yi yandia:

² yuka mutu kaluzimbwala ni kilumbu kya Pfumu kifwanini, lumukwikilaku, luzakamaku tswatsu, luditanikinaku baluvumwasa mbundu keti kuluyukisa bweya ku mbikutulu, ku musamu kondi loni ku mukanda wumosi wutukini kwena betu.

³ Ka mutu ku kaluhuna keti mu khi mutindu. Mukuma bulungi theti ni batu babwisa malongi ma Kidisitu amana

Mutu wa mbi kadimonikisa, yandi wuna wátangama mu kuzangana.

⁴ Yandu yandu katéndisa kyosu kina bisi fukamina batu, bisi mona phi hanga nzambi. Amana kakwenda kota tii yi muna kikumbu kya Nzambi kikuma kya kuzakala mwamuna yi kudisongila yandi meni hanga Nzambi^b.

⁵ Lubatiku yubuka ni yíluzimbwalabwa kedi ha yíkala hika kwena benu?

⁶ Kinga buthwena, luzayini kima kina kyisi mukwata ndangu kamonika muna tangwa dyandi.

⁷ Mukuma diswekamu dya Mbi mu kisalu dyenina kedi; bulungini lwesi ni yanduna wuna wisi mukwata buthwena kakatuka.

⁸ Hanana kakwisa lubula Mbi, wuna kahóna Pfumu Yesu kuna lwanda lwa munwa wandi, kamukitula kima kya phamba muna khembu ya ngisa yandid^d.

⁹ Mbi kakwisa yi ngolu za Satana, kahanga mitindu myosu mya biphadi yi bidimbu yi bithondu bya bukamvi;

¹⁰ amana kahanga mbi muna mitindu myosu mya bukamvi kikuma kya kuhukumuna babana bisi kwenda mu kutota kwa bawu. Baditotisa kikuma batambwasaku lungongu lwa kyedika mukusya ni balenga huluka.

¹¹ Amana kikuma kya bwabuna Nzambi kabahitikidini ngolu zimosi za kuditotisila zina zibati balundika mu kukwikila ku bukamvi.

¹² Ndangu babafundisa boosu babana bakwikilaku kyedika, kaasi babonga tsambu ku kayengu.

Nzambi wálusola ndangu lwahuluka

¹³ Kikuma kya betu, baphangi batondama, benu babana katekila zola Pfumu hanga kabu dya theti, tufweti vutulaka matondu kosu kilumbu kwena Nzambi kikuma kya benu. Mukuma Nzambi kálusola kuna luyanduku kikuma kya luhulusu, muna nzila ya kuditambika kwa Kitembu wuna wisi lunatisa luzingu lwatoma yi lukwikilu lwenu mwena kyedika.

a 1:8 1:8 Yes 66:15. b 1:9 1:9 Yes 2:10, 19, 21. a 2:1 2:1 1Te 4:15-17. b 2:4 2:4 Tan 11:36; Yez 28:2. d 2:8 2:8 Yes 11:4.

¹⁴ Muna bwabuna phi kalutedila Nzambi muna nzila ya Musamu wa Bukheti wa betu; ndangu lwabongila khembu ya Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

¹⁵ Yi hakana ni, baphangi, zyamenu ngolu amana simbidilenu mikuku myami tululongini, keti ku ndinga keti loni ku mukanda.

¹⁶ Yambula, yandi-meni Pfumu wetu Yesu Kidisitu yi Nzambi, Tata wetu, wuna watuzola amana watuheka, muna nzila ya khenda, kikesa kimosi kya mvula yi mvula yi kivuvu kimosi kya bukheti,

¹⁷ baluheka kikesa muna mbundu zenu, amana balusyamisa muna mihangu mya bukheti yi muna ndinga za bukheti.

3

Kusyamisa mu lombilu

¹ Ku tsuka, baphangi, lombilenu kikuma kya betu, ndangu ndinga ya Pfumu yayalangana tswatsu amana bakumisaya bwosu yenina yawu kwen benu.

² Amana ndangu twakutumuka ku moku ma bandwandwa yi batu ba mbi. Mukuma boosu beku yi lukwikilu.

³ Kaasi Pfumu kenina wa kusila mbundu. Kalusyamisa amana kalulema ku moku ma Mbi^a.

⁴ Twenina yi kikwamina mwena Pfumu kikuma kya benu ni lubati hanga amana lwahanga hika mana tubati lulomba mu kusala.

⁵ Yambula Pfumu katwadisa mbundu zenu ku lungongu lwa Nzambi yi ku kikwamina kina kisi hana Kidisitu.

Mupfunu wa kusala hanga thumwa

⁶ Baphangi, tulusendini mu zina dya Pfumu wetu Yesu Kidisitu: diyekulenu yi phangi wosu wuna wisi dyatila mu mvwalangani amana kisiku zitisa mikuku mina twabaheka.

⁷ Luzayini benu-benu abweti bufwanini mu kulanda mbandu ya betu. Mukuma tuzingidikiku mu luzingu lwa bamolu ha kati dya benu.

⁸ Tudikiku madya ma mutu mu phamba; kaasi, mu lombu yi kulembwa, tusadikini phipha yi mwini mukusya ni tuyekaminaku kwen mosi wa benu^b.

⁹ Heku ni tukadikiku yi muswa, kaasi tuzodikini ni twaluheka mbandu mosi ya kulanda mwena betu-betu.

¹⁰ Amana kikuma, ha tukadikini kwen benu, tuluhekikini mulongi wawu: «Honi mutu kazodiku kusala, kadyaku phi^d.»

¹¹ Kinga tubati yuka ni bamosi hana kati dya benu babati dyatila mu mvwalangani, babatiku sala kima, amana kisalu kya bawu kaka bakotidilaka batu bahika.

¹² Kwen batu babana tubati senda amana tubati baheka kikesa muna zina dya Pfumu Yesu Kidisitu: basalaka kisalu muna talala amana badya madya mana balumbula muna kyusa kya bawu-meni.

¹³ Kikuma kya benu, baphangi, lulembwaku mu kuhangaka bukheti.

¹⁴ Ho ni mutu kalemvukiku ku mama tuzimbudini muna mukanda wawu, musimbululenu bukheti, amana lukalaku yandi hika keti mu kikhunda kimosi, ndangu tsoni zalenga mukwata.

¹⁵ Kaasi lumukitulaku hanga mbeni, kaasi mulwengisenu hanga phangi.

Lusakumunu yi mboti

¹⁶ Yambula Pfumu wa ngemba kaluheka yandi-meni ngemba muna tangwa dyosu, mu mutindu wosu. Yambula Pfumu kakala yi benu boosu.

¹⁷ Meni-meni Pholu, tsonikini mboti yayi, dyadina koku dyama muna mikanda myama myosu. Yayina tsonikini yama.

¹⁸ Yambula khenda za Pfumu wetu Yesu Kidisitu zakala yi benu boosu.

a 3:3 3:3 Mth 6:13; Ywn 17:15. b 3:8 3:8 Mhb 20:34; 1Te 2:9. d 3:10 3:10 1Te 4:11.

Mukanda wa theti kwena Thimoti 1THIMOTI Khotidi ya mukanda

Khumbu ya Thimoti yisi tumbuka mbala za lawu mu mukanda wa Mihangu mya Bathumwa yi muna mikanda mya Pholu. Kikuma Thimoti, musindikidi wa Pholu kakala mu kisalu kya Nzambi. Kamusindikila muna bitumu byandi bya lawu. Bitumu bya phasi lawu bakala mutuma kwena Pholu, mu kingenga, ku Tesalonika yi kuna Khoditu.

Mikanda myodi bamuhitika Thimoti. Basonikamya, hana mipfundila mya lukwikilu lwa bakidisitu basikudimya kedi. Butadidini, buthweni, kusya mu ndonga mambu ma Mabundu yi kuzyamisa lukwikilu lwa mawu.

Mukanda wa theti wubati hana ndongisila kwena bakidisitu, kwena bathwadisi ba kimvuka, yi kwena yandi-meni Thimoti.

Bakidisitu ba lawu bisi longa yi bifu (1:3-7; 4:1-4; 6:3-5). Bisi banza ni bima bya tsi mbi byenina. Yi hakana bisi bwisila longu yi kudya madya mahika. Kinga, byosu bina kahanga Nzambi mboti byenina. Thimoti kafweti bambukisa mamana kwena bakidisitu.

Bimvuka bya bakidisitu bidiyidikini. Byenina yi bathwadisi. Babana benina bapfumu ba bimvuka; basadi bana bisi basadisa yi babana phi bisi sadisa baphutu, bambefu, bambuta ba mabundu babana bisi twadisa yi kulonga muna bimvuka.

Bimvuka meni byabina byenina yi mupfunu wa kuzingila mu talala amana babatambwasa muna tsi yosu. Mubindudi wa mukanda kabati hana milongi mitadidi bisambu yi mutindu wa kusadila bisambu (khaphu ya 2). Kabati songila phi mutindu wuna fwani bazingila bathwadisi (khaphu ya 3).

Thimoti kenina mwana babuta kwena tata wa mungeleki yi ngudi wa

mukidisitu wa kisina kya Bayuta. Pholu wamulonga amana kenina kikuma kya yandi hanga mwana. Hanga wukituki mutwadisi, mbuta wa Mabundu. Mukanda wubati mulomba mu kukala musadi wa bukheti wa Yesu Kidisitu. Mukanda wubati musongila buna bulungi mu kutsasa batu muna kimvuka, yi mana kafweti longa yi kulomba kwena kosu mutu (khaphu ya 4 yi kuna 6).

Mboti

¹ Pholu, thumwa wa Kidisitu Yesu mu kitumu kya Nzambi, Muhuludi wetu, yi Kidisitu Yesu, kivuvu kyetu.

² Kwena Thimoti^a mwana wama wa kyedika mu lukwikilu: khenda, kheni yi ngemba bituki kwena Nzambi, Tata, yi kwena Kidisitu Yesu, Pfumu wetu.

Kukebisa kikuma kya malongi ma luvunu

³ Bwosu yikuhekila kikesa ha yikala ku Masetwani, ni wanangina ku Efesu ndangu wabakandisa batu babana babati longa malongi ma luvunu,

⁴ amana balandikilaku bingana-ngana keti ndonga ya butuka yakonda tsuka yina yisi nata tendu hana henina kisalu kya Nzambi, kina kibati salama mu lukwikilu.

⁵ Kisina kya kukebisa meni kuna, kyenina zola dina dyisi tuka ku mbundu ya kasemi, ku katsatsa ka kasemi yi lukwikilu lwakonda bukavungalosi.

⁶ Ndambu ya batu bahika batota, amana baditotisa mu mameni ma phamba.

⁷ Bazodi bakituka balongi ba mitsiku kaasi bisiku bakisa mana bisi zonza, keti mambu mamana bisi tambwasa kya makulu.

⁸ Eeh, tuzayibwa ni mitsiku myenina mya bukheti, yuka ni twasadilamya mu mutindu wuna wulungini;

⁹ Tuzayibwa phi ni mitsiku myasalamaku kikuma kya mukwa masonga, kaasi kikuma kya bandwandwa yi bakolami, batu bambi yi basumuki, basafu yi bazangi, bahondi ba batata yi bahondi ba bamama, baba bisi honda batu,

^a 1:2 1:2 Mhb 16:1.

¹⁰ bita-mbongi, bayakala bana bisi dinimbisa yi bakwawu bayakala, batu baba bisi sala kikhita kya bahika, bakwa bukamvi, batu baba bisiku zenga ndefi ya masonga yi mambu mahika mama misiku fwanana yi malongi ma kyedika, ¹¹ malongi mafwanana yi Musamu wa Bukheti wa khembu ya Nzambi wa kyesi wuna kápheka meni Pholu.

Kukala kabanzi ku mamboti ma Nzambi

¹² Yimuvutwadi matondu lawu Kidisitu Yesu Pfumu wetu wuna wuphekini ngolu. Mukuma wámbona ni walunga yenina; yi hana katsidini mu kisalu,

¹³ meni yandu yikala musafula theti, kumunyokuna yi kumutukwana. Kaasi yandi wángyukila kheni, mudyambu yikalaku zaya mambu yikala sala, kukonda kwa lukwikilub.

¹⁴ Amana khenda za Pfumu wetu zabasa, hakimosi yi lukwikilu yi zola dina dyenina mwena Kidisitu Yesu.

¹⁵ Ndinga yayi yenina ya kyedika, bafweti tambwasaya: Kidisitu Yesu kisa ha tsi yayi kikuma kya kuhulula basumuki; muna kati dya bawu, meni yenina wa mbi kuhyoka boosu.

¹⁶ Kaasi kikuma kya bwabuna, muna sipha dya mbundu wángyukila kheni, ndangu mwena meni, yenina wa mbi kuluta boosu, kuna thwala batu balanda mbandu ya meni, bakwikila mwena Kidisitu Yesu, ndangu babonga moya wa mvula yi mvula.

¹⁷ Amana kwena Kyamvu wa mvula yi mvula, wuna wisiku fwa, wuna wisiku monika, Nzambi mosi, kabonga luzitu yi lukumu mvula yi mvula! Abwabuna!

¹⁸ Kima yikutumi ngeyi mwana wama Thimoti, kituma meni kina kifwanani yi mbikutulu zina batekila samuna kikuma kya ngeyi; ndangu ha walandilaza, wanwana muzingu wa bukheti,

¹⁹ wasimbidilaka lukwikilu lwaku yi katsatsa ka kasemi, kakana bakonda

yukila batu bahika amana bamani totisa lukwikilu lwa bawu.

²⁰ Mukati dya bawu thwenina yi Kimeni yi Lekizandi; babana yíbalambula^d kedi kwa Satana ndangu bazaya ni ka mboti ku mu kulewulaka Nzambi.

2

Malongi matadidini lombilu

¹ Kima kya theti yiluhکیدini kikesa, lwahanaka bizitu byenu, bilomba, lwabokwadilaka yi kuvutulaka matondu kikuma kya batu boosu,

² kikuma kya bakyamvu yi kikuma kya boosu babana benina yi biyeka, ndangu twalenga kala yi luzingu lwa talala yi luzitu lwosu muna kuyekamina kwena Nzambi.

³ Bwabuna bwenina bukheti amana kisibwa tambwasa Nzambi, Muhuludi wetu,

⁴ wuna wisi zola ni batu boosu bahuluka amana balenga tula mu kuzaya kyedika^a.

⁵ Mukuma Nzambi mosi kenina, amana phi mukhundikisi^b mosi kenina hana kati dya Nzambi yi batu, mutu meni wuna kenina Kidisitu Yesu,

⁶ yandi wádihana yandi-meni hanga thuka kikuma kya batu boosu: kyakina kimbangi kyáhanama muna tangwa dya kyawud.

⁷ Kyakina bángyadikila meni, yikala mbambala, thumwa^e yi kiyeka kya kulonga, kwena babana bakondi kala Bayuta, lukwikilu yi kyedika. Nzonzibwa mu kyedika, phuniku.

⁸ Kikuma kya bwabuna, nzodi ni bayakala boosu balombilaka kosu homa, bathutaka ku zilu moku ma bawu ma kasemi, konda kukalaka yi khabu keti tendu.

⁹ Kitesu kimosi phi, bakhetu bavwataka mutindu wa bukheti, wa luzitu, konda kudizatisa; badihandaku tsuki, keti

b **1:13 1:13** Mhb 8:3; 9:4-5. d **1:20 1:20** Haka, Pholu kabati zimbula ni kazodiku kuhana muswa kwena bawu boodi mu kukala hika mu kati kya Dibundu. a **2:4 2:4** Yez 18:23. b **2:5 2:5** Yesu kenina mukhundigisi ha kati dya betu yi Nzambi. Disongidila ni wuna wisi tukhundigisa. d **2:6 2:6** Mth 20:28. e **2:7 2:7** 2Th 1:11. f **2:9 2:9** 1Pi 3:3.

bilunga bya wolu yi misanga keti miledi mihiti thaluf,

¹⁰ kaasi bavwata mihangu mya bukheti, bwosu buna bufwanini kwena bakhetu babana bisi monika ni bisi dihana kwena Nzambi.

¹¹ Bakhetu bafweti yukaka malongi mu talala yi kulemvuka kwosu.

¹² Phaniku muswa kwena bakhetu mu kulonga, ho loni kubonga kiyeka ku thwala ya bayakala; bafweti kala talala.

¹³ Kikuma, Atamu watheti batekila sala, Evwa ku manima nana.

¹⁴ Amana ka Atamu ku wahunakana, kaasi mukhetu, yandi wahunakana, wakolama ku mutsiku wa Nzambih.

¹⁵ Kaasi mukhetu kahulukila muna bana babana kabuta, ho ni kakwamina muna lukwikilu, muna lungongu yi muna kuditomisa, ha kimosi yi kudikengaka.

3

Batwadisi ba Dibundu

¹ Ndinga yayi yenina ya kyedika: Honi mutu kasola kukala mutwadisi, kisalu kya kitoku lawu kasodi.

² Bulungi ni mutwadisi kakala konda kikalu, kafweti kala yakala wakwela mukhetu mosi, kisiku lutikisa kitesu, kadikengaka, kadizitisaka, kayambaka batu, kazaya kulonga,

³ kadihanaku mu kunwa malafu, kakalaku mukwa kingolu-ngolu; kaasi kakala mutu wa talala, mutu wa ngemba, kazolukaku mbongu;

⁴ katwadisaka bukheti nzu yandi amana bana bandi balemvukaka, mu luzitu lwosu.

⁵ Amana, honi mutu kisiku twadisa mboti batu benina muna nzu yandi, abweti kalenda twadisila Dibundu dya Nzambi?

⁶ Kakalaku mukidisitu wa pha; kondilo kaditsikisaka nana mu lulendu hanga ku tsuka kabonga nana ndola bwosu yina ya kiphidi-mutu.

⁷ Bulungini kakala yi kimbangi kya mboti kwena batu babana bakondi kala bakwikidi, ndangu bamulewulaku

amana kabwa nana mu mutambu wa kiphidi-mutu^a.

Basyelu

⁸ Basyelu phi mutindu wumosi, bulungini bakalaka batu ba luzitu amana bakalaku batu ba ndinga zodi; balendaku dihanaka ku malafu ata kusosa miluta mya luvunu;

⁹ bafweti simbidila diswekamu dya lukwikilu muna katsatsa ka kasemi.

¹⁰ Babazyamina theti ku thwala ya kusala kisalu, yuka ni bakala batu bakonda kikalu.

¹¹ Mutindu mosi phi, bakhetu bafweti kala bana bisi zitisa, konda mbonzi, bisiku hitikisa kitesu, batu bisi sila mbundu mu mambu moosu.

¹² Basyelu bafweti kwela kaka mukhetu mosi amana batwadisaka bukheti bana ba bawu yi nzu ya bawu meni.

¹³ Mukuma basyelu babana basalakya bukheti kisalu babazatisa yi kikumbwala kya lukwikilu kina kyenina mwena Kidisitu Yesu.

Kitsweki kya mbuta

¹⁴ Yikusonikini mukanda wawu yi kivuvu ni ka thama ku, yikwisa kutala.

¹⁵ Kaasi honi yizyeta, wazaya khi bikalulu wakadiki byawu mu nzu ya Nzambi, yina yenina Dibundu dya Nzambi wa moyu, yina yenina kunzi amana disi zyamisa mambu ma kyedika.

¹⁶ Eeh, bulungi lwazayabwa, diswekamu ditadidini mambu ma kinzambi dyenina dya mbuta:

Kidisitu,

kisa monika mu lutu lwa kimutu, wadimonikisa mutu wa masonga muna

nzila ya Kitembu Kyatoma^b,

amana banzyo bamumona.

Batu bayadingisa musamu wa Kidisitu ha kati dya babana bakondi kala Bayuta,

bamukwikila kwena batu ba tsi, bamutombula mu khembu ya ku zilu.

4

Malongi ma luvunu

^h 2:14 2:14 Kuyandika 2:7,21-22; 3:1-6. ^a 3:7 3:7 Tit 1:6-9. ^b 3:16 3:16 Lom 1:4.

¹ Kinga Kitembu kazonzibwa wengele: muna matangwa ma tsuka, batu bahika batótisalwa lukwikilu ndangu benda dihana ku bitembu byabina byisi hukumuna yi ku malongi ma bitembu bya mbi,

² muna mutindu wa kavungalosi ka babana bisi longa mambu ma bukamvi, katsatsa ka bawu meni kenina ka zina ku kisengu kina kisi bema yi mbawu ya kabengi.

³ Batu babana bisi longa ni batu bakwelaku amana bisi bwisa ni badyaku bima byabi kásala Nzambi, kinga Nzambi kásadilabya ndangu, babana benina bakwikidi, bazayi phi kyedika, badyakabya mu kuvutulaka matondu.

⁴ Kinga bima byosu kásala Nzambi byenina bya bukheti^a, amana kweku ata kima kimosi bafwani kulosa, yukani badyabya mu kuvutulaka matondu kwena Nzambi.

⁵ Kikuma byosu byenina byasambuka muna ndinga ya Nzambi yi muna lombilu.

Musadi wa bukheti wa Yesu Kidisitu

⁶ Ho wabalongaka baphangi bakidisitu malongi mamana, wakála musadi wa bukheti wa Kidisitu Yesu; wuna wisi longuka ndinga za lukwikilu yi malongi ma bukheti mamana wisi bonga kedi mboti-mboti.

⁷ Kaasi wutamwasakaku phandi za phamba, mameni ma bambuta ba bakhetu mana matadidiku lukwikilu. Dihanaka theti mu mambu ma kinzambi.

⁸ Mukuma tsaka za lutu zenina bukheti mu mambu makonda mupfunu, kaasi mambu ma kinzambi menina mupfunu mu mambu moosu: menina yi bilangi bya luzingu, kikuma kya luzingu lwa buthweni ya bilumbu bya ku thwala.

⁹ Ndinga yayi yenina ya kyedika amana yafwana mu kutambwasa kwena boosu:

¹⁰ Kikuma, ho tubati diyangisa yi kunwanaka, mudyambu thwisi sya kivuvu kyetu mwena Nzambi wa moyu,

wuna wenina Muhuludi wa batu boosu, batheti bakwikidi.

¹¹ Tala mamana yikusendini mu kulongaka.

¹² Ka mutu ku kalewula kingunza kyaku; kaasi ngeyi kala mbandu kwena bakwikidi, muna ndinga, muna khadidi, muna zola, muna lukwikilu yi muna kasemi.

¹³ Yikuna yikwisila, dihanaka mu kutangaka Masonuku ha mesu ma batu^b, mu kuhanaka kikesa yi mu kulongaka.

¹⁴ Wulewulaku kabu dina wátambula mu nzila ya khenda dina wenina dyawu, dina wábonga muna nzila ya mbikutulu, tangwa bakusya moku kwena kibuka kya bambuta.

¹⁵ Simbidila mambu mama, dihana mu kisalu kyaki ndangu babana babati kuyuka bamóna ni kosu kima wubati sala, ku thwala kibati kwenda.

¹⁶ Dikengaka ngeyi meni yi muna malongi maku; sikila mwamuna. Mukuma ha wasadiki bwabuna, wadíhulula ngeyi-meni hakimosi yi babana bisi kuyuka.

5

Mambu ma kusala kwena bakwetu

¹ Wukayaku mununu mu khabu, kaasi muheka kikesa hanga mbedi ni tata waku^a. Basyamisa bangunza hanga baphangi,

² binunu bya bakhetu hanga bamama, bandumba hanga baphangi ba bakhetu, yi kusema kwosu.

³ Basadisa mboti-mboti bafwidi ba mukwandi.

⁴ Ho mufwidi kakala yi bana kondilo yi batekulu, bulungi mboti bayandika kusongila bifu bya kinzambi muna kati kya nzu ya bawu amana babasadisaka binunu bya bawu; mukuma bwabuna kisi tambwasa Nzambi.

⁵ Mufwidi wa mukwandi, yandi wuna wásala yandi hika, wasya kivuvu kyandi mwena Nzambi; kisi kwamina phipha yi

^a 4:4 4:4 Kuy 1:31. ^b 4:13 4:13 Kutanga kwaku kwa Masonuku ku mesu ma batu kwákala hanga kutanga kuna bakala sadila mu nzu ya kimvuka Bayuta. ^a 5:1 5:1 Lev 19:32.

mwini muna bizitu byandi yi muna bisambu.

⁶ Kaasi mufwidi yandu wisi zingila mu tsambu, wafwa kedi mbatanana kisi monika ni moya kenina.

⁷ Tala mambu mama yikutumini mu kubasonikina, ndangu bakala konda kikalu.

⁸ Amana ho mutu wisiku sadisa biwutu byandi, theti-theti babana benina mu nzu yandi, wutunilwa lukwikilu, wa mbi lawu kuluta wuna wukondi kala mukwikidi.

⁹ Mufwidi, ku thwala ya kumusonikisa mu ndonga ya bafwidi, bulungi kakala yi mvula kuluta makumi sambanu, kakala phi mukhetu bakwela kwena yakala mosi;

¹⁰ kakala phi yi kimbangi kya mihangu mya bukheti: mutindu wuna kakala tsatsila mboti-mboti bana bandi, kakala yambila batu ku nzu, kakala sukwala bitambi bya batu ba Nzambi^b, kikuma kya bwabuna kakala yakidila batu babana bakala mu phasi yi mutindu wuna kakala dihanina mu kosu mihangu mya bukheti.

¹¹ Kikuma kya bafwidi baba beku kedi bambuta, lubasonikisaku ku mukanda; kikuma ha bayuka hika tsambu ya kukwela, badihanaku kwena Kidisitu

¹² amana dyakala ni babafundisa kikuma kya buna babebisini mutindu wa theti wa kudihana kwena Kidisitu.

¹³ Dikwawu phi, bwosu benina bamolu, basanda benda kangala mu nzu za lawu, bwosu batsukinaku lwesi mu kukala bamolu, bazonziki lawu amana bakotiki kosu dyambu, bazonzaka ata mambu mana mafwaniku mu kuzonza.

¹⁴ Kikuma kya bwabuna, yizola ni bangunza ba bafwidi bakwelaka, babuta bana, bakala batwadisi ba bukheti muna nzu za bawu; ndangu bamuheka nana nzila mbeni ya kwenda tuhuna musamu.

¹⁵ Mukuma kwenina yi bafwidi bahika baba batoti kedi mu kulanda Satana.

¹⁶ Ho mukwikidi mosi wa mukhetu kakala yi biwutu byandi bya bafwidi, kabasadisaka amana Dibundu dibongaku

kiyeka, ndangu Dibundu kalenga sadisa lwesi baba benina kyedika bafwidi.

¹⁷ Kwena bambuta ba Dibundu bana bisi twadisa bukheti, bulungi babahekaka luzitu^d mbala zodi, kuluta lawu babana bisi dihana lawu mu Ndinga ya Nzambi yi mu kulonga.

¹⁸ Kikuma Masonuku mazonzini: «Wamukasaku munwa ngombi tangwa kabati nika ngenza», amana: «Bulungi musadi kabonga lufutu lwandie.»

¹⁹ Wutambwasaku mutu mosi kisa funda mbuta, akolu ni bakala bambangi bodi kondilo batatu.

²⁰ Batu baba basadi masumu, bakaya ku thwala ya batu boosu, ndangu batu bahika bayukaka bweya.

²¹ Yikusikidikisi ku thwala ya Nzambi, ku thwala ya Kidisitu Yesu yi ku thwala ya banzyo babana basolama, mu kusadila mikuku myami buna bufwani konda kusola mbunzu za batu.

²² Wutsutsaku mu kusya mutu moku. Kalaku mu kithwadi yi mutu wuna wusadi masumu; kala wa kasemi ngeyi-meni.

²³ Wunwakaku lwesi mamba; sadilaka phi koma ka vinu, kikuma kya mukati yi buna wisi kuyangisa.

²⁴ Masumu ma batu bahika mazayakani wengele amana misi tekidila mu pfundusu; kwena batu bahika misi landa ku manima.

²⁵ Mutindu mosi, mihangu mya bukheti myisi zayakana: ata myami mya mbi, mina tubatiku mona buthwena, myalendaku swamana.

6

¹ Batu baba benina mu kizitu kya kihika bulungi mboti babazitisaka bapfumu ba bawu, ndangu balewasaku zina dya Nzambi yi malongi mama balonga.

² Ho bawu bakala yi bapfumu ba bakwikidi, bafwaniku ni babakondaka luzitu mu mvunga ni benina baphangi ba bawu. Kaasi bafweti basadila kuluta, kikuma benina bakwikidi yi biwutu bya bawu bya kutya bisi sadila.

^b 5:10 5:10 Luk 7:44. ^d 5:17 5:17 Masonuku mahika mazimbudi ni lufutu. ^e 5:18 5:18 Klg 25:4 yi 1Ko 9:9; Mth 10:10; Luk 10:7.

Malongi ma mbi yi bimvwama bya kyedika

Tala mambu mama wufweti longa yi kutuma.

³ Ho mutu kamwangaka malongi mahika konda kulandaka malongi ma kyedika ma Pfumu wetu Yesu Kidisitu yi malongi mana ma kinzambi,

⁴ kenina mutu wabasa yi lulendu, kazayiku kima; kimbefu kyandi kya kunanama yi ngyuma zitadidi mihowu. Kwakuna kwisi butuka kiphala, matendu, kutukwana, kubongilaka bakwenu mabanza ma mbi,

⁵ kutendana kwa konda tsuka kwa batu babana benina yi mayedi mazangana, makonda kyedika, bawu bisi dila mu mvunga za kinzambi.

⁶ Kinga, kinzambi kyenina yi muluta wa lawu, ho wasangwalaka mu kina wenina kyawu.

⁷ Kikuma, thwisaku yi kima mu tsi, amana twalendaku nata phi keti kima.

⁸ Muna bwabuna, ho twakala yi madya yi miledi, byabina byatufwana kwetu.

⁹ Kaasi batu babana bisi sanda bakituka bamvwama bisi bwa mu kimeka, mu mutambu yi mu tsatu za lawu za buzoba yi za phasi, zisi banata mu kuzangana yi mu lufwa.

¹⁰ Mukuma zola dya mbongu dyenina kisina kya mbi zoosu, amana batu bahika badihana mwamuna, badiotisa kyana yi lukwikilu amana badienyokuna bawu meni.

Ndongisila za tsuka

¹¹ Kaasi ngeyi, mutu wa Nzambi, hangakaku mambu ma buna. Sandaka masonga, kinzambi, lukwikilu, zola, sipha dya mbundu, lembami.

¹² Nwana muzingu wa bukheti wa lukwikilu, simbidila moya wa mvula yi mvula, wuna bakutedila yi kikuma kya bwabuna watambwasila dyambu ku thwala ya bambangi balawu.

¹³ Yikuhagini muswa ku thwala ya Nzambi, wuna wisi hulula moya kwena bihangwa byosu yi ku thwala ya Yesu Kidisitu, wuna wahana kimbangi mu

kutambwasa dyambu ku thwala ya Phosi Philatu,

¹⁴ mu kusimbidilaka mikuku konda kifu, konda kikalu, tii yikuna kakwisa monikina Pfumu wetu Yesu Kidisitu.

¹⁵ Kumonika kwakuna kwa Pfumu wetu kwasalama muna tangwa dina kasila Nzambi wa kyesi yi Pfumu lwesi, Kyamvu wa bakyamvu yi Pfumu wa bapfumu^a.

¹⁶ Yandi wuna lwesi wisiku fwa, mwena yandi mwenina yi mwini wumosi bisiku tala; keti mutu khaniku kamonawa amana kalendawoku mona; kwena Yandi, lukumu yi ngolu zilutini za mvula yi mvula! Abwabuna!

¹⁷ Senda kwena baba benina yi bimvwama mu tsi yayi ni bakalaku yi lulendu amana basyaku kivuvu mu bimvwama byakonda kwatakanib; kaasi kivuvu kya bawu kyakala mwena Nzambi wuna wisi tuheka byosu bya lawu, ndangu byatuhekaka kyesi.

¹⁸ Basenda ni basalaka mambu mamboti, bakalaka bamvwama muna mihangu mya bukheti, bakalaka yi kyesi kya kukabila batu bahika.

¹⁹ Balumbikaka bwabuna kimvwama kya bukheti yi kya ngolu kikuma kya tangwa dina dyakwisad, ndangu babonga moya wa kyedika.

²⁰ Muzitu Thimoti, batika bukheti kima kina bakuheka. Wunanamakaku mu phandi za phamba yi za masafu yi phaka za luvunu, zina bisi mona hangambedi ni mazaya.

²¹ Kikuma, batu bahika, bwosu bazola mu kulanda mazaya meni mamana, batotisa nzila ya bawu ya lukwikilu.

Khenda zakala kwena benu!

a 6:15 6:15 Klg 10:17; Mkg 136:3. b 6:17 6:17 Luk 12:20. d 6:19 6:19 Mth 6.20.

Mukanda wa zodi kwena Thimoti 2THIMOTI Khotidi ya mukanda

Mukanda wa zodi kwena Thimoti wenina yi kukebisa kwa tsuka kwa thumwa Pholu. Pholu mu boloku kenina (2:9), balawu bamutini (1:15; 4:10-16), wuzayibwa ni ka thama ku, kafwa (4:6). Kabati hana mboti ya tsuka kwena Thimoti, musindikidi wandi wa kisalu, wuna kisi zola hanga mwana wa kubuta.

Mukanda wubati bambukisa luzingu lwa Pholu: kisalu kyandi hanga thumwa, malongi mandi, minyanga myandi kikuma kya Musamu wa Bukheti. Mubindudi kabati hana milongi kwena Thimoti. Kikesa kabati muheka theti mu kubonga ndambu ya phasi zandi mu kisalu kikuma kya Kidisitu (2:1-13). Kunima, kabati mulomba ni kalonga bukheti ndinga ya Nzambi (2:14-4:15). Kikuma kya bwabuna, Thimoti kafweti bwisa ngyuma za mihowu, kabafwila kunda babana bisi sala bifu, kalanda ndyatidi ya Pholu. Amana, ku thwala ya mambu moosu, kakala mutu basila mbundu muna mana bámulonga kwena Pholu yi balongi bahika.

Bambangi ba theti ba Yesu tangwa bisi tota, babana bisi hingana mu kulanda mihangu mya bawu ku manima, mbandu ya babana báteki bisi landa. Kikuma kya bwabuna, benina yi muswa wa kulunda buna bufwani musamu wuna báyuka kwena balongi ba bawu. Bulungi phi ni batangaka Masonuku Matoma. Muna tangwa dina másonama Masonuku Matoma, mikanda mya Bulunda bwa khulu myádikadila kedi yi ndambu ya mikanda myahika mya Bulunda bwa pha. Mikanda meni mina myosu «myenina yi mupfunu kikuma kya kulongila kyedika, kikuma kya kukwikisa, kikuma kya kusongisa bifu yi kikuma kya kuyidika ku luzingu lwa masonga» (3:16).

a 1:2 1:2 Mhb 16:1. b 1:4 1:4 Pholu kabati yubuka kyadi kina kákala kyawu Thimoti tangwa kámusisa ku Efesu. (1Th 1:3.).

Mboti

¹ Meni Pholu, thumwa wa Kidisitu Yesu muna luzolu lwa Nzambi, wuna wápheka kiyeka kya kusamuna moya wuna bátusila kilangi mwena Kidisitu Yesu.

² Kwena Thimoti^a, mwana wama watondama: Khenda, kheni yi ngemba kwena Nzambi, Tata, yi kwena Kidisitu Yesu, Pfumu wetu!

Kuvutula matondu kwena Nzambi

³ Mvutudi matondu lawu kwena Nzambi wuna yisi sambila yi katsatsa ka kasemi, bwosu bakala bakhaka bama. Amana phipha, mwini yisiku lembwa mu kulusyaka mu bisambu.

⁴ Ngyubukini matsanga^b maku, tsambu ya lawu phi yenina yawu ni yikumona tswatsu, ndangu yibasa mu kyesi.

⁵ Ngyubukini phi lukwikilu lwa masonga luna wenina lwawu; hanga luna kákala lwawu khaka waku wa mukhetu Loyisi, yi luna lwa ngudi waku Winisi, yenina yi kikumbwala ni wenina lwawu phi ngeyi.

⁶ Kikuma kya bwabuna, yikubambukisini: tokamisa kabu dya Nzambi dina wábonga ha yikusya moku.

⁷ Kikuma, Kitembu yandu katuhekini Nzambi kisiku tunatina bweya; kaasi kisi tuheka ngolu, zola yi kudikengila.

⁸ Wuyukaku tsoni mu kuta kimbangi kya Pfumu wetu, keti kya meni, mutu wandi wa boloku. Kaasi mona phasi hakimosi yi meni kikuma kya Musamu wa Bukheti, muna ngolu zoosu zina kátuheka Nzambi.

⁹ Yandi Nzambi watuhulula amana watutela mu mbila yatoma, ka kikuma kya mihangu myetu ku, kaasi muna kulanda mabanza mandi mana kadiyidikila kedi, mu khenda zina kátuheka mwena Kidisitu Yesu tuka luyanduku lwa matangwa mamana misiku hwa.

¹⁰ Khenda zazi katusongidiza buthwena muna kudimonikisa kwa Muhuludi wetu, Kidisitu Yesu. Yandi wuna wisa zilula ngolu za lufwa amana

wumonikisini moya wa mvula yi mvula muna nzila ya Musamu wa Bukheti.

¹¹ Kikuma kya Musamu meni wawu wa Bukheti, meni, bátsikununa yikala mbambala, thumwa yi mulongid^d.

¹² Kikuma kya bwabuna yisi dikumbidila mu phasi zazi; yisibwoku yukila tsoni, mukuma nzayi mwena nani yísila lukwikilu lwama, amana yenina yi kikumbwala ni yanduna kenina yi hamu dya kukeba kina bápheka yi kuna kilumbu meni kyakina.

¹³ Simbidila, muna lukwikilu yi muna zola dina dyenina mwena Kidisitu Yesu, mbandu ya ndinga zina za bukheti wáyuka kwena meni.

¹⁴ Sweka ndinga zoosu za bukheti zina bákuheka mu nzila ya Kitembu Kyatoma wuna wisi zingila mwena betu.

¹⁵ Wuzayibwa ni batu boosu ba ku Aziya basala nzukula, mu kati dya batu babana benina Fizyedi yi Edimozyeni.

¹⁶ Pfumu káhana khenda zandi muna nzu ya Onezifodi, mukuma kisi pheka kikesa amana káyukaku tsoni za miyololu mya meni;

¹⁷ kaasi buna kisa ku Loma, wasya ngolu mu kwenda tsanda amana wámbona.

¹⁸ Yambula Pfumu kamusadisa kalenga bonga khenda kwena Nzambi muna kilumbu meni kyakina. Ngeyi meni wuzayi mboti bisalu byosu katsadidi ku Efesu.

2

Phumbulu wa kyedika wa Yesu Kidisitu

¹ Kwena ngeyi, mwana wama, kala yi ngolu mu khenda zina zenina mwena Kidisitu Yesu.

² Amana mamana wángyuka mu kulonga mu mesu ma bambangi balawu, wahanama kwena batu babana bisi sila mbundu, babana benina yi khwakasu ya kulonga phi batu bahika.

³ Nyokuka ngeyi phi, hanga phumbulu wakyedika wa Kidisitu Yesu.

⁴ Phumbulu wuna wubati yilama kenda ku mvita, kakwendaku sanda kasala mambu ma luzingu, ho kazola ni kamuzatisa pfumu wandi wuna wamukotisa mu kisalu.

⁵ Amana mutu wuna wisi sala tsaka za kutina thinu, wuna wisiku landa mikuku, kalendaku nunga ho kisiku sadila buna milombini mikukua^a.

⁶ Musadi wa bilanga wuna wisi dihana mu kisalu, kafweti kala watheti mu kubonga mbutu yandi.

⁷ Simbidila mambu mbati kuzimbwala: Pfumu kakuheka ngangu muna mambu moosu.

⁸ Mubambuka Yesu Kidisitu, mwana watuka mu khuna ya Tavidu yandu wáfutumuka ku bafwa bwosu wisi longa Musamu wa Bukheti.

⁹ Kikuma kya Musamu wa Bukheti meni wawu mbati nyokukina amana batsini mu miyololu hanga mutu wa mbi. Kaasi Ndinga ya Nzambi bakasayoku keti koma!

¹⁰ Mukuma kya bwabuna yisi tambwasila phasi zoosu kikuma kya babana kásola Nzambi, ndangu bawu phi babonga luhulusu mwena Kidisitu Yesu, ha kimosi yi khembu ya mvula yi mvula.

¹¹ Ndinga yayi yenina ya kyedika: «Ho twáfwa hakimosi yi yandi, twázínga phi hakimosi yi yandi;

¹² ho twakanga mbundu, twayála phi hakimosi yi yandi;

ho twamutuna, yandi phi katútuna;

¹³ ho thweku yi kwikama, yandi kasála wa kwikama,

mukuma kaditunaku yandi meni^b.»

Musadi wakwikama

¹⁴ Tala mana wabámbukisa boosu amana bakebisa ku thwala ya Nzambi kikuma kya mambu ma ngyuma zina zitadidi mihowu. Ngyuma zina zisiku sadisa keti koma, kaasi zisi bebisa batu bana bisiza yuka.

¹⁵ Sya ngolu balenga kutambwasa ku mesu ma Nzambi, hanga musadi wuna wisiku bengisa mesu mu kisalu kyandi

d 1:11 1:11 1Th 2:7. a 2:5 2:5 1Ko 9:24-27. b 2:13 2:13 Lom 6:8; Mth 10:33 yi Luk 12:9; thl 23:19.

amana walongaka, buna bufwani, ndinga ya kyedika.

¹⁶ Bwisa phandi za phamba zakonda kala mu kinzambi, mukuma babana bisi dihanamwa bisi yekuka lawu mu kinzambi.

¹⁷ Malongi ma bawu menina hanga phuta yavunda yisi wumuna misuni. Bwabuna benina Kimeni yi Fileti:

¹⁸ Bayekukini mu nzila ya kyedika amana baningisini lukwikilu lwa batu mu kusamuna ni lufutumuku lwasalama kedi.

¹⁹ Kinga mipfundila mya ngolu mina kasya Nzambi myazyama myenina: Ndinga zazi zanama mwamuna: «Pfumu wubazayi batu bandi», amana «kosu mutu wuna watela zina dya Pfumu kafweti bwisa mu kusala mbi.»

²⁰ Muna kati dya nzu ya mbuta, mweku lwesi malonga ma wolu yi ma manzanza; ma mutuma yi ma phophu za miti phi menina. Mamana ma theti yimamana bisi yambila batu ba luzitu, mana mahika kikuma kya kusadilaka bilumbu byosu.

²¹ Ho mutu kadisemisaka muna mambu mamana yilusamwani, kakala nzungu zina bisi yambila batu ba luzitu, wa kutambika, mupfunu kwena pfumu wandi, kalenda sala kosu kisalu kya mboti.

²² Tinaka tsambu za mbi za kingunza, sandaka masonga, lukwikilu, zola, ngemba, hakimosi yi babana bisi mutela Pfumu yi mbundu ya kasemi.

²³ Kaasi bwisaka phaka za phamba yi za buzoba, wazayaka ni zazina zisi buta ngyuma.

²⁴ Kinga bweku bukheti musadi wa Pfumu kayumanaka, kaasi kazolaka batu boosu, kakala mutu walunga mu kulonga amana katambwasaka batu babana bisi mutanga mambu;

²⁵ kafweti balongaka mu malembi batu babana bisi mutendisa, bwalenda kala ni Nzambi kabaheka tangwa dya kusoba mabanza ma bawu amana bazaya kyedika.

²⁶ Balenda dibakisa amana balubuki mu mitambu mya kiphidi-mutu, wuna

wabakwata ndangu basalaka luzolu lwa yandi.

3

Phasi za matangwa ma tsuka

¹ Wazayabwa mboti: muna matangwa ma tsuka, bilumbu bya phasi byakala.

² Mukuma, batu bakala yi bwimi, nzoluka ya mbongu, bakwa mitsiki yi bakwa lulendu; bamúsafula Nzambi, balémvukilaku bibuti bya bawu, bakalaku kabanzi amana bakalaku yi luzitu ku mambu matoma;

³ bakala yi mbundu ya zititi, konda kyadi, kukumbaka batu, bakonda kwatakani, bakwa kingolu-ngolu amana bambeni ba mamboti;

⁴ balámbula bakwawu, batu ba mbundu ya khufi amana lulendu lwabakitula baphofu; bazákama yi tsambu za lutu kuluta Nzambi;

⁵ bahunikisa ni benina yi kinzambi, kaasi batúnaza ngolu za kinzambi meni kina. Bafila kunda batu ba mutindu wuna!

⁶ Mukuma, ha kati dya batu babana, bahika bisi kota mu nzu yi kuhunaka bakhetu, benina yi bizitu bya masumu, muna mitambu mya bawu; bakhetu babana benina yi tsambu za mambu ma mbi ma mutindu yi mutindu;

⁷ bisi sanda balongukaka kosu tangwa, kaasi bisiku lenda kuzaya kyedika.

⁸ Bwosu buna phi Yanesi yi Yambelesi bátendana yi Moyize, mutindu mosi phi batu baba babati tendana ku kyedika. Benina batu ba mayedi mazangana yi lukwikilu lwa phamba.

⁹ Kaasi bakwéndaku kyana kya lawu, mukuma batu boosu babátungulula buzoba bwa bawu, bwosu bwákala bwa Yanesi yi Yambelesi^a.

Ndongisila za tsuka

¹⁰ Kaasi ngeyi wulandiki mboti malongi mama, khadidi, mabanza ma kisalu, lukwikilu, sipha dya mbundu, zola, kikwamina,

^a 3:9 3:9 Yanesi yi Yambelesi makala mazina mana bakala hana Bayuta kwena bakwa mikisi ba ku Ngiphiti. Kul 7:11. 22.

¹¹ minyanga yi phasi zazi yímona ku Atyosi, ku Kikonyumi, ku Disiti. Khi minyanga ndatiku! Kaasi muna moosu, Pfumu wákhutumuna.

¹² Amana batu boosu bisi sanda kuzingilaka mu kinzambi mwena Kidisitu Yesu banyókuka.

¹³ Kaasi batu ba mbi yi bakwa bikwaki balánda hika mu kusala mbi, bahúna batu bahika amana babáhuna bawu meni.

¹⁴ Kaasi kwena ngeyi, kwamina muna mambu mana wálonguka yi mana wákwikila yi mbundu yosu. Wuzayi kwena nani wálongukamab.

¹⁵ Amana tuka kimwana kyaku, wuzayima Masonuku Matoma; malenda kuheka mudimu wuna wakúnata ku phulusu muna lukwikilu mwena Kidisitu Yesu.

¹⁶ Masonuku moosu másonama mu ngolu za Nzambi, amana menina mupfunu mu kulonga, kubwisa bifu, mu kusungika mbi, mu kulonga mu masonga,

¹⁷ ndangu mutu wa Nzambi kalenga kala wayilama buna bulungini amana kakala walunga mu kusala kosu kisalu kya bukheti.

4

¹ Yikusikidikisi ku thwala ya Nzambi yi ku thwala ya Kidisitu Yesu, wuna wabáfundisa batu ba moyu yi bamvumbi, yikulombibwa muna zina dya kudimonikisa kwa Kidisitu yi Kipfumu kyandi:

² samuna Ndinga ya Nzambi, ata muna tangwa dya bukheti keti dya kakalakanu; bakwikisa, bakaya ho loni baheka kikesa, wabalongaka yi sipha dya mbundu dyosu.

³ Mukuma, tangwa dibati kwisa batu bazólaku kuyuka malongi ma kyedika, kaasi balánda tsambu za lutu lwa bawu amana badihana kwena balongi ba lawu babásamwana mana bisi zola kuyuka.

⁴ Bapháta matu ma bawu ndangu bayukaku kyedika, bahúkumuka ku bingana-ngana.

⁵ Kaasi ngeyi, dikenga mu mambu moosu, tambwasa munyanga, mwangisa Musamu wa Bukheti, lungisa buna bufwanini kisalu kyaku.

⁶ Kwena meni, beka zola ni bandambula kimenga amana tangwa dyama dya kusisa tsi dilungi.

⁷ Ndwaniiki muzingu wa bukheti, thudini ku tsuka ya thinu, tsimbididilwa lukwikilu.

⁸ Amana buthwena, mukhonzi wa masonga bátswekilawa: Pfumu, zusi wa masonga, kaphékawa kilumbu meni kyakina, amana ka kwena meni ku lwesi, kaasi yi kwena babana boosu bisi zola kudimonikisa kwandi.

Milongi mya tsuka

⁹ Sya ngolu wisa ngwana tswatsu.

¹⁰ Kikuma Temasi wáthina, mudyambu dya lungongu lwa mambu ma buthwena ma tsi yayi; wendi ku Tesalonika; Khelesasi kakwénda ku Ngalatiya, amana Titi kakwénda ku Talamati^a.

¹¹ Luka lwesi yenina yandi. Munata Malaku amana wisa yandi, mukuma mupfunu wa lawu yenina yandi kikuma kya kisalu.

¹² Yimutumikini Tisiki ku Efesu.

¹³ Ha wakwisa, wandatina kazaka kana tsitsiki ku Tholowasi kwena Kadiphusu; amana wandatina phi mikanda, theti-theti mikanda mina báyidikila yi mikanda mya bambisi.

¹⁴ Lekizandi wuna wenina mbembu, mbi ya lawu káphanga; Pfumu kamuvutwala bwosu bwenina mihangu myandib.

¹⁵ Dikenga kwena yandi, ngeyi phi, mukuma kázolazoku keti koma ndinga zetu.

¹⁶ Tangwa yísamba mbala ya theti ha bápfunza, yímonaku mutu wátsadisa: batu boosu bándosila. Yambula Nzambi kabatangilamoku!

¹⁷ Kaasi Pfumu wángyakidila amana
wápheka ngolu zilutini, ndangu, muna
nzila ya meni, Musamu wa Buketi
basamunawa buna bufwani amana baba
bakondi kala Bayuta boosu bayukawa.
Amana wáphulula ku munwa wa
thambu.

¹⁸ Pfumu kaphúlula hika ku kosu kisalu
kya mbi amana kakhótisa konda kifu
muna Kipfumu kyandi kya mazilu.
Khembu yakala kwena yandi mvula yi
mvula! Abwabuna!

Mboti ya tsuka

¹⁹ Muheka mboti Phisikila yi Akilasi, yi
nzu ya Onezifodi.

²⁰ Elasiti wusadiki ku Khoditu, amana
yimusisikini Thofimi wabela kuna Mile.

²¹ Sya ngolu wisa buna khaniku kedi
disa tangwa dya kyosi kya ngolu.

Ebulusu, Phundesu, Dinusi, Koloti yi
baphangi boosu mboti bakuhekini.

²² Pfumu kakala yi kitembu kya ngeyi.
Khenda za Nzambi zakala yi benu!

Mukanda kwena Titi Titi Khotidi ya mukanda

Titi kákala mutu mosi wuna wakala musindikila Pholu mu kisalu. Kisalu kya mbuta kásala muna matangwa dina kámona Pholu phasi ku thwala ya bimbuka bya ku Khoditu. Tangwa dyadi babati musonikina mukanda, Titi ku zawala dya Kheleti kákala. Kwakuna kabati sadisa bakidisitu ndangu badisya mu ndonga.

Mubindundi kabati bambukisa kwena Titi mambu ma mupfunu ma batwadisi ba Dibundu (1:5-16). Kabati muheka malongi muna mana matadidini bikhunda ha kimosi yi batu bahika ba kimvuka: binunu, bandumba, basanda, bahika (2:1-15). Yesu Kidisitu wámbula luzingu lwandi, ndangu kakula batu ba tsi mu mbi yosu (2:14): luzingu lwa pha lwa bakidisitu kwakuna lwisi yekamina.

Muna tangwa dina myásonama mikanda mya Thimoti yi mukanda wa Titi, bakidisitu babakisa ni Yesu kakwisaku vutuka kedi buthwena. Bulungi balonguka kikuma kya kuzingila muna tangwa dina benina mu luzingu.

Mboti

¹ Pholu, musadi wa Nzambi, thumwa wa Yesu Kidisitu.

Yítambula kiyeka kya kunatisa ku lukwikilu babana kásola Nzambi yi kubazayikisa kyedika bwosu lwenina kyenina kinzambi kya bakidisitu,

² ndangu babonga kivuvu kya luzingu lwa mvula yi mvula. Nzambi, bwosu kisiku huna, yandi wátusila luzingu meni lwaluna ku thwala ya matangwa moosu;

³ amana buna dyálungila tangwa dina kásila, wásongila Ndinga yandi muna musamu wawuna báhana kwena meni yi wawuna yisi longa muna muswa wa Nzambi, Muhuludi wetu.

⁴ Kwena Titi^a mwana wama wa kyedika bwosu lwenina lukwikilu lwetu

lwa mu kimvuka. Yambula Nzambi Tata yi Kidisitu Yesu Muhuludi wetu baluheka khenda yi ngemba.

Kituma kya Titi ku Kheleti

⁵ Kima yíkusisila ku Kheleti, ndangu wámeka kusya mu ndonga mambu mahika mana masadi mu kuyidika amana wasikununa bambuta muna kosu mbanza, bwosu buna yikulongikila meni-meni.

⁶ Mbuta kafweti kala mutu wakonda kifu, yakala dya mukhetu mosi, wenina yi bana ba bakwikidi bana bakonda kedi funda mu mambu matadidini kisaka-saka keti kukonda kulemvuka.

⁷ Kikuma, bulungi ni mutwadisi kakala wakonda kifu, kikuma yandi báheka kiyeka kya mambu ma Nzambi, kaditsikisakaku, kakalaku mukwa khabu, kakalaku kinwa malafu, kakalaku lwasa, kasandakaku lufutu mu nzila za mbi.

⁸ Kaasi kakala mutu wisi yamba batu, wisi zola mamboti. Kakala mutu wa mabanza ma mboti, mutu wa masonga, watoma, mutu wa kukanga mbundu.

⁹ Kakala mutu wádihana ku Ndinga ya lukwikilu, kisiya sadila phi bwosu buna balongilaya. Muna bwabuna kakadila yi hamu dya kuhana kikesa muna dilongi dya kyedika amana kalénda songila kifu kya bawu kwena babana babati mutendisab.

¹⁰ Kikuma, balawu benina, kuluta hana kati dya bakidisitu babana ba Bayuta, benina bakolami amana bisi zonza mambu makonda mupfunu yi kuhunaka bakwenu.

¹¹ Bulungi kubakangisa munwa. Mukuma nzu za muthu bisi vwadingisa, mu kulongaka mambu mana mafwaniku mu kulonga, kikuma kya lufutu lwa mu nzila za mbi.

¹² Mosi hana kati dya bawu, mbikudi, kázimbula: «Bakheleti benina kosu tangwa bahunya misamu, bambisi ba nganzi, babolu bana bisi zola lwesi kudya.»

¹³ Kimbangi kyaki kyenina kya kyedika. Yihana ni baheka phi bikalu bya ngolu, ndangu bakala ba kasemi mu lukwikilu,

¹⁴ amana bayekaminaku hika ku mikhenda mya Bayuta yi ku mikuku mya batu mina misiku landa nzila ya kyedika.

¹⁵ Byosu byenina bya kasemi kikuma kya batu babana benina ba kasemi; kaasi heku kima kyenina kya kasemi kikuma kya babana básumuka amana bakonda lukwikilu: ngangu za bawu yi katsasa ka bawu byenina bya mvindu.

¹⁶ Bisi tambwasa ni bamuzayini Nzambi, kaasi bisi musuwangana muna mihangu mya bawu. Batu ba nzanzi^d, bisiku lemvuka amana bisiku lenda kuhanga keti kima kimosi kya bukheti.

2

Binunu, bangunza yi bahika

¹ Kaasi kwena ngeyi, zonza lwesi mambu mana mafwanani yi malongi ma masonga.

² Zimbula kwena binunu bya bayakala ni bakalaku batu ba kulutisaka kitesu, bawu benina batu ba kuzitisa, benina batu bana bazayini kudibatila mboti-mboti, benina ba kasemi muna lukwikilu, muna zola^a yi muna kwikama.

³ Phila mosi phi yi kwena binunu bya bakhetu, bakala yi bikalulu bina bilungidini mu kikuma kya bakwikidi; bakalaku batu bisi kwenda mu kukumbaka bakwawu, bakalaku phi bahika ba malafu. Kaasi balongaka mambu ma mboti;

⁴ ndangu balongaka kwena bandumba ba bangudi mu kuzolaka bayakala ba bawu yi bana ba bawu,

⁵ bazayaka mu kuditanina mboti-mboti, bakala ba kasemi, badihana mu kusala bisalu bya mu nzu, bakala batu ba mboti, amana balemvukaka kwena bayakala ba bawu, ndangu Ndinga ya Nzambi balewulayoku.

⁶ Phila mosi phi kwena ngeyi, balongaka masanda ni bazaya kudilunda mboti-mboti

⁷ mu mambu moosu. Ngeyi meni wakalaka mbandu ya mihangu mya bukheti. Amana malongi maku makala ma kasemi yi mana mabati nata luzitu.

⁸ Ndinga zaku zakala za masonga, zina balendaku lewula kwena batu, ndangu mutendi kayuka tsoni, kikuma kamónaku dyambu dimosi dya mbi dina kazónza kikuma kya betu.

⁹ Balonga bahika ni bazitisaka bapfumu ba bawu mu mambu moosu, babasephidisaka, babalumunakaku ndinga za bapfumu ba bawu,

¹⁰ babayibakaku keti kima. Kaasi badisongilaka kosu tangwa ni benina batu ba kusila mbundu, kikuma kya kuhana lukumu ku malongi ma Nzambi, Muhuludi wetu.

¹¹ Mukuma, Nzambi wásongila kedi khenda zandi hanga tho ya luhulusu lwa batu boosu.

¹² Khenda meni zina zibati tulonga ni twabwisa khadidi ya mbi, twabwisa phi nzoluka za tsi yayi; amana muna tangwa dyadi, twakala batu babana bazayi kudilunda mboti-mboti, batu basungama, yi batu babana bisi zingila mu kinzambi.

¹³ Bwabuna bufwani kithamina kina tubati hingidila mamboti mana thwisi sila kivuvu, yi kumonika kwa khembu ya Nzambi wa mbuta yi Muhuludi Yesu Kidisitu.

¹⁴ Wadilambula yandi-meni kikuma kya betu, ndangu katukula ku mbi yosu amana katukitula kanda dya kasemi, dina dyenina kikuma kya yandi-meni, babana benina babasa yi tsambu ya lawu mu kusala mihangu mya bukheti.

¹⁵ Tala mana wufwani mu kulonga, kuhana kikesa kwena bana babati kuhinikina kondilo kubasongisa yi lawu dya hamu. Ka mutu ku kakulewula.

3

Bifu bya kikidisitu

¹ Bayubulula bakwikidi ni bafweti bayukila batwadisi yi bapfumu ba luyalu, bafweti balemvukila, amana bakalaka bayilama mu kuhangaka moosu ma bukheti.

² Balewulaku mutu, kaasi bakalaka batu ba talala yi buweti, amana

^d 1:16 1:16 Mu mikanda mya hika bisi zonza: Batu ba mbi ya lawu. ^a 2:2 2:2 Twalenda sadila phi "lungongu"

basongilaka kosu tangwa lembami dya bawu kwena batu boosu.

³ Mukuma, betu phi, twakala theti hanga biyungu, bakolami, twakalaku mu nzila. Twakala bahika ba byesi yi tsambu za mutindu yi mutindu. Twakala zingila mu bundwandwa yi nzoluka. Twakalaku dihekisa luzitu, amana twakala dimenga betu yi betu.

⁴ Kaasi tangwa kasongila Nzambi Muhuludi wetu buweti bwandi yi lungongu lwandi kikuma kya batu,

⁵ watuhulula, heku ni kikuma kya buna twahanga mihangu mya masonga, kaasi kikuma kya kheni yina katuyukila. Watuhulula, watuheka lubutuku lwa pha. Amana muna nzila ya Kitembu Kyatoma, watuheka luzingu lwa pha.

⁶ Mukuma Nzambi watufwebwala Kitembu Kyatoma hana thandu ya betu, muna nzila ya Yesu Kidisitu Muhuludi wetu;

⁷ ndangu, muna khenda zandi, kisi tukitula batu ba masonga ku mesu ma Nzambi, amana watuheka muswa wa kubonga luzingu lwa mvula yi mvula luna thwisi sila kivuvu.

⁸ Ndinga yina yenina ya kyedika.

Nzodi ni wazonzaya yi nziki-nziki, ndangu babana bisi kwikila mwena Nzambi badihana mu kuhangaka hika lawu mihangu mya bukheti. Tala mana menina mboti yi mupfunu kikuma kya batu.

⁹ Kaasi tina matendu ma buzoba, mambu mana matadidi ndonga ya butuka, ngyuma yi mathata mana matadidi mitsiku: meku mupfunu amana ma phamba.

¹⁰ Mutu wuna wisi kotisa ngyengu, muyekula mu Dibundu, ku nima dya kukebisa kwa theti yi kwa zodi.

¹¹ Kikuma, wuzayi ni mutu wa mutindu wawuna wuditotisi kedi, kabati landa kusumuka; amana ndola kabati dizengila yandi-meni.

Ndongisila za tsuka

¹² Tangwa yikutumina Aditemasi ho loni Tisiki, sanda phila ndangu wisila kwena meni kuna Nikophodisi, mukuma

kwakuna nzengikini kunangina mu kuhitisa tangwa dya kyosi kya lawu.

¹³ Hanga bwosu bulungi mu kusala kikuma kya kubasadisila mulongi wa mitsiku Zenasi yi Apholosi, mu kitambu kya bawu, yidika ndangu bakondaku keti kima.

¹⁴ Bulungi phi baphangi betu bakwikidi balonguka mu kusala mihangu mya bukheti, ndangu balunga mu kusadisa batu babana benina yi mupfunu wa lusadis. Amana banataku luzingu lwa phamba.

¹⁵ Boosu babana benina hakimosi yi meni mboti bakuhitikini. Baheka mboti babana bisi tuzola mu lukwikilu.

Yambula khenda za Nzambi zakala kwena benu boosu.

Mukanda kwena Fidimoni Fidimoni Khotidi ya mukanda

Fidimoni kenjina nduku wa thumwa Pholu. Pholu kamusamwana Musamu wa Bukheti ku nima, wakituka mukidisitu. Mukyedika kenina mvwama. Kákala yi bahika. Onezimi, mosi wa bahika ba Fidimoni, wátina kwena pfumu wandi. Kámuwana Pholu muna boloku mwamuna kakala. Wakituka mukidisitu yandi phi. Pholu wamuvutula Onezimi kwena pfumu wandi yi mukanda hana moku. Abweti Fidimoni kamúyambila Onezimi?

Mukanda wa Pholu kwena Fidimoni wutadidini phi kimvuka kina kyisi khundakanina muna nzu yandi (nzila 2). Wubati zonzila dyambu dimosi ditadidini kimvuka kya muthu.

Muna tangwa meni dyadina, kimvwama kya bisi Loma kyákala mu kikhita kya bahika. Ndambu mosi ya batu ba mulambu wawuna benina bahika. Babati sala muna bisalu byosu amana luzingu lwa bawu lwasu ha moku ma bapfumu ba bawu. Kutina kwa muhika bisikwa hanina ndola mosi ya ngolu, mbala za hika mu lufwa.

Muna mukanda wandi, Pholu kabati lomba kwena Fidimoni mu kumutambula Onezimi hanga phangi watondama. Kikuma boosu, yi batu bana bakondi kala bahika yi bahika, benina baphangi mwena Kidisitu. Kaasi Pholu kabatiku hana muswa kwena Fidimoni. Wuzodini ni Fidimoni kabonga lukanu yandi meni mu mana kasála.

Bakidisitu ba theti báfwanaku kedi mu kubalumuna mutindu wa luzingu lwa bawu muna mbala mosi. Kaasi lukwikilu mwena Yesu Kidisitu lubalumuni mutindu wa kuzingila muna mbala mosi. Ndinga ya lungongu yenina yi ndandu muna luzingu lwa kingenga yi luzingu lwa batu boosu.

¹ Yandu meni Pholu, bákotisa mu boloku kikuma kya Kidisitu Yesu yi phangi Thimoti.

Kwena ngeyi Fidimoni, watondama yi musindikidi wetu wa kisalu,

² yi kwena Aphiya, phangi wetu wa mukhetu, kwena Adisiphi, musindikidi wetu wa mizingu, yi kwena Dibundu dina dyisi khundakana muna nzu yaku:

³ Yambula Nzambi Tata wetu yi Pfumu wetu Yesu Kidisitu baluheka khenda yi ngemba.

Lungongu yi lukwikilu lwa Fidimoni

⁴ Mbala zoosu zina yisi vutula matondu kwena Nzambi wama, yisi tumbula zina dyaku Fidimoni muna bisambu byama.

⁵ Mukuma yisi yuka khululuka ya lungongu lwaku kikuma kya bakwikidi boosu yi lukwikilu lwaku kwena Pfumu Yesu.

⁶ Yisi lomba kwena Nzambi ni lukwikilu luna wenina lwawu mu kithwadi yi betu, lwakala ngolu mwena ngeyi ndangu lwasongila mamboti mana tufwani mu kulungisa kikuma kya Kidisitu.

⁷ Kikuma, zola dyaku, phangi, dipheki kyesi kya lawu yi kikesa, mukuma wusyamisini mbundu ya bakwikidi.

Pholu wulombi lusadisikuma kya Onezimi

⁸ Yihana ni, mbatanana yenina yi muswa mu kithwadi yi Kidisitu mu kukusenda mana wulungini mu kuhanga,

⁹ kaasi nzodi yikulomba kima kimosi muna zina dya lungongu. Bwosu yekina, meni Pholu, kinunu, amana phi buthwena mu boloku yenina kikuma kya Kidisitu Yesu,

¹⁰ mbati kulomba lusadisikuma kya Mwana wama Onezimi. Yandi Kenina mwana wama wuna mbutidini muna boloku.

¹¹ Theti, kákalaku mupfunu kwena ngeyi, kaasi buthwena bwabu, mupfunu katuyekina kwena ngeyi yi meni.

¹² Buthwena, yikuvutwadi yandi, yandi wenina hanga ndambu ya meni meni.

¹³ Yizodi ni kakala bela-bela yi meni ndangu katsadisaka ha kifulu kya ngeyi, muna tangwa dyadi yenina mu boloku kikuma kya Musamu wa Bukheti.

¹⁴ Kaasi nzodikiku ni yihanga kima konda wapheka nzila, ndangu

wuhangaku mambu mu kingolu-ngolu
kaasi yi mbundu ya bukheti.

¹⁵ Ngatu Onezimi káyekukila kwena
ngeyi kikuma kya tangwa dya khunda,
ndangu kakuvutwakila kyamakulu,

¹⁶ kakalaku hanga muhika wa ngeyi,
kaasi wekina kuhita muhika: phangi
mosi watondama. Mukuma kenina
kwena meni, hanga phangi watondama,
kakalabwa hika kwena ngeyi phi phangi
watondama, hanga mutu, hanga phi
phangi mwena Kidisitu.

¹⁷ Yuka ni wisi mbongila hanga nduku
waku, mubonga yandi phi bwosu wisi
mbongila meni.

¹⁸ Yuka ni mbi kakuhanga, kondi loni
pfuka yaku kenina yawu, syabya mu
mutwa wa meni.

¹⁹ Yi koku dya meni meni mbati
sonikina mambu mama: Meni Pholu,
yikúvutwalabya. Nzodiku
yikuyubululabwa ni ngeyi pfuka ya meni
wenina yawu, luzingu lwaku yáta.

²⁰ Kyedika, Phangi wama, tsadisa
bwabuna kikuma kya lungongu lwa
Pfumu: ndembika mbundu mukuma
ngeyi yi meni kima kimosi thwenina
mwena Kidisitu.

²¹ Tsini mbundu ni muna tangwa
dyadidi mbati kusonikina, wahanga
kuhita hika buna yikulombini. Nzayi
mboti ni wahángabwa hika kuluta.

²² Amana muna mbala mosi, yikulombi
hika ni wangidikila mwanza, mukuma
yenina yi kikwamina ni muna bisambu
byenu nzila yakhángwakila ndangu yisa
luvutwakila hika.

Mboti za tsuka

²³ Ephafwasi, yandi wenina hakimosi
yi meni mu boloku kikuma kya Kidisitu
Yesu, mboti kakuhekini;

²⁴ Malaku, Adisitadiki, Temasi yi Luka,
basindikidi bama ba ksalu, bawu phi
mboti bakuhekini.

²⁵ Yambula khenda za Pfumu Yesu
Kidisitu zakala yi kitembu kyenu!

Mukanda kwena bisi Hebelu Hebelu Khotidi

Mukanda kwena bisi Hebelu weku yi zina dya musoniki. Wubatiku songila phi keti nati básonikinawa. Musoniki wa wawu kenina mwisi Ngeleki, kaasi tomizaya masonuku ma Bulunda bwa khulu. Kabati sonikina bakidisitu babana benina mu kisina kya Bayuta. Bakidisitu babana bakatudini kikesa. Batotisini tsambu yi kikumbwala kya theti. Bahika benina phi yi sunga dya kukatula lukwikilu. Musoniki wa mukanda zodi kayika malongi mana batambula kikuma kya kubaheka kikesa.

Mwena Kidisitu mbambala wa Nzambi, bisi kotila batu mu kikhunda yi Nzambi (1:1-2:18). Kikuma Kidisitu kenina Mwana wa Nzambi, kenina kyedika bwosu buna kenina Nzambi (1:3). Wákituka kyedika mutu. Muna kufwa kwandi hanga mutu, wákatula ngolu za kitembu kya mbi (2:14).

Kikuma kya Kidisitu, bakwikidi bafwani mu kubwesuka kwena Nzambi yi kikumbwala (3:1-5:10). Kikuma, Yesu Kidisitu wátula yi kwena Nzambi, amana Nzambi wámutumbika Mbuta-Nganga. Muna Bulunda bwa Khulu, mbuta-nganga kenina wuna wulungi mu kubwesuka belabela yi Nzambi, mu kukotaka mu kizika kyatoma hedila. Kisi tambika bimenga kikuma kya kubonga ndoluka ya masumu. Buthwena, Yesu Kidisitu yandi lwesi wenina Mbuta-Nganga. Mukanda kwena bisi Hebelu, wawu lwesi wisi tambwasa mamana, muna mikanda myosu mya bulunda bwa pha.

Musoniki wa mukanda kabati londulula mutindu wuna kenina Yesu Mbuta-Nganga wa bakwikidi (5:11-10:31). Keninabwa muna mutindu wuna wuswaswani yi bambuta-nganga ba Bayuta.

Mukhenda wumosi wa Bulunda bwa khulu walenda tendula mamana. Mukanda wa Kuyandika 14:17-20 wubati zonzila kutundakana kwa Bulahami yi

mutu mosi wa nzenza bisi tela Medikiseteki. Bwosu kenina Medikiseteki, Yesu phi kenina Mbuta-Nganga wuna wukondi kala mu butuka dya banganga-Nzambi. Bámuyadikaku Nganga-Nzambi mu mutindu wuna bisi yadikila mu mikuku mya batu. Banganga-Nzambi lawu benina amana bisi fwa. Yesu Kidisitu kenina Mbuta-Nganga wa mvula yi mvula amana kisi zinga mvula yi mvula. Kákota ku zilu, kwakuna kisi zingila Nzambi. Kwakuna kabati tunatisa.

Muna Bulunda bwa theti, banganga-Nzambi bakala landulula bimenga konda kulembwa kikuma kya kubonga ndoluka ya masumu ya Nzambi. Bakala honda bibulu kikuma kya bwabuna. Kinga, Kidisitu kátambika lutu lwandi mbala mosi yi kyamakulu. Disongidila ni bakidisitu babati dyatila buthweni mu nzila ya pha. Fwaniku ni bavutuka ku manima.

Lukwikilu lwa bakhaka bisilwa hanina mbandu kwena bakwikidi. Mbandu meni yayina yisi baheka kikesa muna tangwa dya phasi yi muna bimeka bya buthweni bwabu (11:1-12:13). Tukidila khaphu ya 12:14, tsuka ya mukanda yibati zonzila mutindu fwani bakidisitu bazingila yi Nzambi, yi bakwenu, yi kuyidika kimvuka kimosi kya kyedika.

Nzambi mwena Mwana wandi kisi zonzila

¹ Muna tangwa dya khulu, Nzambi kakala zonga kwena batata betu mbala za lawu amana mu mitundu mya lawu muna nzila ya bambikudi,

² kaasi buthweni, mu bilumbu byabi bya tsuka, kátuzonzila mwena Mwana wandi mosi wuna kásikununa swana wa byosu, muna nzila ya yandi wuna káhangila tsi.

³ Mwana meni wuna kenina mutsyenzya wa khembu ya Nzambi amana kenina kifwani kya mukwandi kya buna kenina Nzambi, amana ndinga ya yandi ya hamu yisi zyamisa tsi. Ku manima ma kusemisa batu ku masumu ma bawu, wazakala kuna koku dya kitata dya kipfumu kya Nzambi, muna bisoka bya mazilu.

Mwana wa Nzambi kenina mbuta kwena banzyo

⁴ Bwosu kákituka mbuta kwena banzyo Nzambi wámuheka zina dihitini dina dya bawu.

⁵ Mu kyedika, keti kwena mosi wa banzyo Nzambi kázimbwala kedi: «Ngeyi wenina Mwana wama, tuka lelu dyadi, meni yikubutini.»

Amana khaniku kazimbula kwena wanzyo mosi:

«Tata yikála kikuma kya yandi amana kakála Mwana kikuma kya meni.»

⁶ Kaasi mu tangwa káhitika Mwana wandi wa tsomi muna tsi, wuzimbudini:

«Banzyo ba Nzambi boosu bamufukamina.»

⁷ Kikuma kya banzyo, kázimbula: «Nzambi, banzyo bandi, kisi bakitula bitembu amana basadi bandi kisi bakitula mileku mya mbawu.»

⁸ Kaasi Nzambi kázimbula kikuma kya Mwana wandi: Wenina Nzambi, «Kiti kyaku kya luyalu kyásikila mvula yi mvula. Koka dya masonga maku dyenina koka dya luyalu lwaku.

⁹ Wisi zola masonga, amana wámenga mbi, yi hakana Nzambi, Nzambi waku, kákusodila mu kukusita mafuta ma thumbama, amana wákusola kuhita bakwenu khunda.»

¹⁰ Kazimbula hika: «Ngeyi, Pfumu, watunga tsi muna luyandiku, amana mazilu menina muhangu wa moku maku.

¹¹ Byosu byabina byazíluka, kaasi ngeyi wenina. Tsi yi zilu byakúlwakila hanga miledi mya khulu;

¹² wavúngabya hanga muzaka wumosi, amana byasóba hanga muledi wumosi phi.

Kaasi ngeyi wenina phila mosi kaka, amana luzingu lwaku lweku yi tsuka.»

¹³ Amana Nzambi kázimbulaku kedi keti kwena mosi wa banzyo bandi:

«Awisa sikuka ku kitata kyama, yi kuna yikítwala bambeni baku kidyatilu kya bitambi byaku.»

¹⁴ Aketi banzyo benina bitembu, bana byenina mu kisalu kya Nzambi: Nzambi kisi batuma kikuma kya kusadisaka batu babana bakwisa vwa luhulusu.

2

Luhulusu lwa mbuta

¹ Yi hakana betu tufweti simbidila buna bufwani ku musamu wuna twayuka, hanga twaditotisa nana nzila.

² Kikuma, honi musamu wuna kázonza Nzambi mu nzila ya banzyo wawu wálungila, amana wosu wuna wazítisawoku kondi loni walemvukilawoku, kabonga ndola yina yilungini.

³ Amana abweti twalenda mu kuhenga ndola yina ho twalewula luhulusu lwa mbuta lwaluna? Yandi-meni Pfumu watekilalwa samuna. Amana phi, babana báyuka mu kuzonzila luhulusu meni lwenina kwená Pfumu bátukwikisalwa.

⁴ Nzambi wasikununa kimbangi kya bawu ni kya kyedika muna nzila ya bidimbu, muna bithondu, yi mu biphadi bya mutindu wosu, yi muna kabu dina kátyakila Kitembu Kyatoma kwena mosi-mosi wa bawu muna luzolu lwandi.

Wuna wisi natisa batu ku luhulusu

⁵ Kikuma, heku ni kwena banzyo káhana Nzambi, kiyeka kya tsi yina yakwisa yina tubati zonzila.

⁶ Kinga, mutu mosi kázimbula muna Masonuku: «Nati kenina mutu ndangu ngeyi wamuyubukaka? Nati kenina mwana wa mutu ndangu ngeyi wamukebaka?

⁷ Muna tangwa dya khunda, ngeyi wamusila mutu muna sina dya banzyo,

wámuvwatisa mu khembu yi luzitu,

⁸ wasya byosu muna sina dya bitambi byandi.»

Yuka ni Nzambi káhana kiyeka kya bima byosu kwena mutu, disongila, kásisaku kima kina kimutadiku. Kinga

buthwena, tubatiku mona ni byosu mu kiyeka kya mutu byenina.

⁹ Kaasi tumoni ni Yesu bāmukitula koma, muna sina dya banzyo mu tangwa dimosi bwabu, amana wávwata mukhonzi wa khembu yi luzitu kikuma kya lufwa luna kányokukina. Amana muna buweti bwa Nzambi, kisa fwila kikuma kya batu boosu.

¹⁰ Kikuma muna nzila ya yandi Nzambi yi mwena yandi byosu byisi zingila, kázola mu kunatisa ku khembu bana balawu. Kahanga bwabuna mu kumukitula Yesu mutu walungila muna nzila ya minyanga myandi, yandi wenina kisina kya luhulusu lwa bawu.

¹¹ Mukuma, Yesu wisi semisa batu ku masumu ma bawu amana babana benina ba kasemi boosu kwena Tata mosi batukini. Yi hakana yandi keku yi tsoni za kubatedila baleki bandi.

¹² Tangwa kazimbudini Yesu:
«Yisámuna zina dyaku kwena baphangi bama,
yikútsikisa hana kati dya kimvuka.»

¹³ Wuzimbudi phi:
«Yisya mbundu yama mwena Nzambi.»
Amana phi:
«Awu meni, meni yi bana babana kaphekini Nzambi.»

¹⁴ Kikuma bana babana boosu benina kima kimosi yi yandi muna menga yi mu lutu, yandi phi luzingu lumosi kazinga yi bayu. Yi hakana ni muna lufwa lwandi watusuna kiphidi-mutu, wuna wakala simbidila ngolu za lufwa,

¹⁵ amana wákula boosu babana meni bakala bakwatama mu kihika kya bweya bwa lufwa muna luzingu lwa bawu lwosu.

¹⁶ Kikuma, kyedika ka kwena banzyo ku kisi kwisa mu kusadisa, kaasi ku butuka dya Bulahami kisi kwisa sadisa.

¹⁷ Yi hakana kálunga mu kukituka kitesu kimosi mu moosu kwena baphangi bandi. Bwabuna ndangu kakituka mbuta-nganga mosi wabasa yi buweti yi kuhwila mwani muna kisalu kya Nzambi, kikuma kya kulolula masumu ma batu.

¹⁸ Mukuma bwosu kányokuka yandi-meni tangwa kahita mu kimeka, wulungini mu kuyakidila babana benina mu kimeka.

3

Yesu kenina mbuta kwena Moyize

¹ Amana phi baphangi batu ba Nzambi, bakwetu khunda ba mbila ya Nzambi, talenu kwena Yesu, yandi thumwa wa Nzambi amana Mbuta-Nganga wa lukwikilu lwalu tubati samuna.

² Kikuma, Yesu wahwila mwani kwena wuna wámusikununa bwosu kákalabwa Moyize muna nzu yosu ya Nzambi^a.

³ Kaasi Yesu kenina yi khembu ya lawu kuhita yayi ya Moyize hanga mutu wuna wutungini nzu kenina yi lukumu lwa lawu kuhita yawu-meni nzu.

⁴ Kosu nzu, mu kyedika, mu nzila ya mutu yisi tungamina; amana, wuna wátunga bima byosu, kenina Nzambi.

⁵ Amana Moyize wahwila mwani muna nzu ya Nzambi yosu hanga musadi, kikuma kya kuta kimbangi kya mana kakala zonza Nzambi.

⁶ Kaasi Kidisitu keninabwa hanga Mwana wa kusikununa, mutwa wa nzu ya Nzambi. Kinga nzu ya yandi yi betu, ho twalema kikumbwala yi lulendu luna thwisi sila kivuvu.

Kulembwa báswekila kanda dya Nzambi

⁷ Yi hakana ni, bwosu kazimbudibwa Kitembu Kyatoma:

«Lelu, ho luyukini ndinga ya yandi,

⁸ luzitikaku mbundu, bwosu mu kilumbu kina batu bāmubalwakila Nzambi, mu tangwa dya kimeka muna tseki ya khatu;

⁹ Kwakuna bakhaka benu bátisokila muna kimeka kimosi mbata nana bámona mihangu myama.

¹⁰ Muna mvula makumaya.

Yi hakana yíyukila khabu kikuma kya batu ba tangwa meni dyadina, amana nzimbudini: "Bisi ditotisa kosu tangwa muna mbundu ya bawu, bámonazoku nzila zama."

¹¹ Yidya ndefi muna khabu zama:
Bakótamwoku muna tsi yina yíbayidikila
kikuma kya kulembwila^{b1}»

¹² Kebenu baphangi, ka mutu ku hana
kati dya benu kakala yi mbundu yimosi
ya mbi, mbundu ya ngolu amana
yamuyekulaka kwena Nzambi wa moya.

¹³ Kaasi disyamisakenu benu yi benu
kosu kilumbu buna fwanini mu
kuzonzila «lelu», ndangu keti mosi wa
benu kahunanaku ku disumu amana
kakituka yi mbundu ya tadi.

¹⁴ Kikuma, tukituki basindikidi ba
Kidisitu, tufweti tomalunda kikumbwala
yi kuna tsuka bwosu kyakala ku
luyandiku.

¹⁵ Bwosu mazimbudi Masonuku:
«Ho luyukini ndinga ya yandi lelu,
luzitikaku mbundu zenu bwosu mu
kilumbu kina batu bamubalwakila
Nzambi^d.»

¹⁶ Banati babana báyuka ndinga ya
Nzambi amana bahakuka kikuma kya
yandi? Ka bawu ku boosu babana
kalubula Moyize mu Ngiphiti?

¹⁷ Amana kwena banati kasidikila
Nzambi muna mvula makumaya? Ka
kikuma kya babana ku bahola masumu
amana bakala fwa muna tseki?

¹⁸ Amana kwena ba nati kadila Nzambi
ndefi yayi: «bakótamwoku muna tsi yina
yíbayidikila kikuma kya kulembwila», ka
babana ku bamana hakuka?

¹⁹ Amana tumonini buna bwa bukheti
ni, balendamwoku kukota kikuma kya
kukonda kwa bawu kwa lukwikilu.

4

¹ Nzambi wátusisila kilangi kimosi kya
kukota muna kilembwadi. Tukebenu ni
hana kati dya benu, hakala nana yi mutu
wabanza ni mu tsukinina kenina.

² Mukuma betu mutindu wumosi yi
kwena bakhaka betu twáyukawa
Musamu wa Bukheti. Kaasi, ndinga yina
báyuka bawu, yábasadisaku mukuma
batambwasayoku yi lukwikilu.

³ Kaasi kwena betu twákwikilaya,
tukotini muna kilembwadi bwosu
kazimbula Nzambi:
«Yidya ndefi muna khabu zama:

Keti bwe, bakótakumwoku muna
kilembwadi kyama!»

Kinga, mihangu myandi myámanisa
kedi tukidila mu kuhangama kwa tsi.

⁴ Mukuma, kázimbula homa hamosi
kikuma kina kitadidini kilumbu kya
tsambwadi: «Amana Nzambi wálembwa
muna mihangu myandi myosu.»

⁵ Amana muna nzila yayi wuzimbudi
hika: «Keti bwe, bakótaku muna
kilembwadi kyama.»

⁶ Kikuma bwáyilama kwena batu
bahika mu kukota, amana babana
báyuka theti Musamu wa Bukheti,
bakótamwoku kikuma kya kukolama
kwa bawu. Yi bwabuna, phila yenina
hika kikuma kya batu ba hika mu
kukotamwa.

⁷ Nzambi wusini kilumbu kya hika kina
katedi ni «lelu». Kázonzilakya hika
kyakina lawu, muna nzila ya Tavidu,
muna kitini kina tutangi kedi:
«Ho luyukini ndinga ya Nzambi lelu,
luzitikaku mbundu yenu».

⁸ Wadi ni Yoswa kabanatisaka mu
kilembwadi, wadi Nzambi ku manima
kakhaniku zonzila hika kilumbu
kikwawu.

⁹ Disongidila ni, kilembwadi kimosi kya
sabata kisadini kikuma kya kanda dya
Nzambi.

¹⁰ Mukuma, wuna wukotini mu
kilembwadi kya Nzambi wulembwini ku
mihangu myandi bwosu kálembwa
Nzambi ku mihangu mya yandi meni.

¹¹ Tusyenu tswatsu mu kukota mu
kilembwadi kyakina; ndangu mutu
kabwaku hanga bakhaka betu bábwisa
mu kulemvuka.

¹² Mukuma ndinga ya Nzambi yenina
ya moya amana ya ngolu. Yisi tapha
hanga mbedi mosi ya phoku. Yisi kota yi
kuna byákhundakanina moya yi
kitembu, bikhosu yi miluku amana
yihambudibya. Yisi fundisa masunga yi
mabanza ma mbundu ya mutu.

¹³ Amana kweku kima kyáswamana ku
mesu ma yandi, kaasi kyosu kyenina ha
tseki amana kya kuyengika ku mesu ma

yanduna wuna, betu boosu, twámenikina zimbu.

Yesu mbuta-nganga

¹⁴ Bwosu twenina yi mbuta-nganga wuna wádimbuka mazilu, Yesu, Mwana wa Nzambi, tusimbidilenu ngolu ku lukwikilu luna thwisi samuna.

¹⁵ Mukuma mbuta-nganga yandu thwenina yandi kenina wuna wufwanini mu kunyokuka hakimosi yi betu muna malebakani metu: kabwa mu kimeka hanga betu muna bima byosu, kaasi konda kuhola disumu.

¹⁶ Yi hakana ni, tubwesukenu yi kikumbwala ku kiti kya kipfumu kya Nzambi yandu wabasa yi khenda; mu kunona kheni yi khenda, ndangu kalenga tuyakidila muna tangwa dya phasi.

5

¹ Kaasi mbuta-nganga wosu, bisi musola hana kati dya batu, bamusikununi kikuma kya batu muna kisalu kya Nzambi; ndangu katambikaka milambu yi bimenga kikuma kya masumu.

² Bufwani ni kakala yi mbakisilu kikuma kya babana bazayiku mambu yi babana bisi ditotisa. Mudyambu yandi meni wáhitila muna lebakani.

³ Amana kikuma kya lebakani dyadina, kafweti tambika bimenga kikuma kya masumu ma yandi meni yi kikuma kya masumu ma batu bahika.

⁴ Kinga ka mutu ku wufwani mu kudiheka lukumu yandi meni, ho bámutedikw kwená Nzambi, bwosu kakalabwa Loni.

⁵ Phila mosi, Kidisitu ka yandi meni ku wádiheka lukumu lwa kimbuta-nganga. Kabongilalwa kwená Nzambi wuna wámuzimbwala: «Wenina Mwana wama, yandika lelu, meni yikubutini.»

⁶ Amana mwahika wuzimbudini: «Wenina nganga Nzambi mu kimakulu muna ndonga ya Medikiseteki.»

⁷ Muna bilumbu bya luzingu lwandi ha tsi, Yesu wátambika bisambu, kubokwadila yi matsanga kwená Nzambi wuna wakhana muhulula ku lufwa.

Amana Nzambi wámuyuka kikuma kya bulemvu bwandi.

⁸ Ketí bweti kakala kwandi Mwana wa Nzambi, walonguka mu kulemvuka muna nzila ya bina kányokwakina.

⁹ Amana bwosu buna, Nzambi kámukitula mutu walunga, wákituka kisina kya luhulusu lwa konda tsuka kikuma kya mutu wosu wuna wisi mulemvwakila.

¹⁰ Nzambi wamusikununa mbuta-nganga muna mutindu wa Medikiseteki.

Kihonza kya kulosila lukwikilu

¹¹ Mambu lawu thwenina mawu mu kuzonza matadidini dyambu dyadi, kaasi phasi mu kulutendwala, mukuma lwekina yi makokwa mu kubakula.

¹² Tukidila thama wadi lwakituka kedi balongi, kaasi bafweti lulonga hika bikuma bya theti bya luyandiku bya ndinga za Nzambi. Kyadi kwená benu, mukuma yi lelu dyadi, mu kuyema lwenina kaka hana lwáfwana mu kudya madya ma ngolu.

¹³ Wosu wuna wisi zoluka mu kunwa mayeni mwana wa khunda kwandi kenina, kafwaniku kutenda mu kikuma kitadidini masonga.

¹⁴ Kaasi madya ma ngolu menina kikuma kya bambuta, kikuma kya babana benina yi katsatsa ka kuswasikisa, muna luzingu lwa kosu kilumbu, mambu mana menina ma mboti yi mana menina ma mbi.

6

¹ Yi hakana ni, tuzakukenu muna bikuma bya theti bya malongi matadidini Kidisitu. Tuvutukilaku hika malongi mana ma kisina hanga tsobuka ya mbundu ku mambu matadidini mihangu myafwa yi lukwikilu mwana Nzambi,

² malongi matadidini mbotika yi kuthetika kwa moku, pfutumuka ya bafwa yi pfundusu ya kimakulu.

³ Amana bwabuna twahánga, ho Nzambi kazolabwa.

⁴ Kikuma batu babana bábayinika ku mwini wa Nzambi mbala yikwawu,

bálekita ku kabu dya ku zilu, bátambula Kitembu Kyatoma hakimosi yi bakwawu,

⁵ Bálekita ndinga ya bukheta ya Nzambi yi ngolu zilutini za tsi yina yakwisa.

⁶ Babwini muna luzingu lwa bawu lwa khulu! Bwalendakanaku mu kubanata ku tsobuka ya pha ya mbundu. Mukuma, Mwana wa Nzambi babati vutula hika ha kitakani amana babati mulewula ha mesu ma batu.

⁷ Kikuma, yuka ni mvula kakotaka mu mafu kosu tangwa, amana kamenisaka miti mya mupfunu kwena babana bakunimya, disongidila ni mafu mamana, Nzambi wasakumunama.

⁸ Kaasi ho mamenisa bivunza bya tsaku yi kisoma, makalaku mupfunu; amana ka thama ku babundilama kwena Nzambi amana tsuka tsuka kuyokama.

⁹ Yi hakana, keti bweti, tuzonzi bwabuna kaasi baphangi bama batondama, tusini mbundu ni kima kimosi kya tsambu kibati luhingila, luhulusu.

¹⁰ Kikuma Nzambi keku kayengu.

Amana kazimbakanaku muhangu wenu, keti lungongu luna lusongidini kikuma kya zina dyandi, ha lwadikotisa mu kusadila bakwikidi tuka thama yi buthwena bwabu.

¹¹ Kaasi tuzodi ni kosu mutu wa benu kasongila tsambu meni zazina tii yi kuna tsuka, ndangu kivuvu kyenu kyamonika kyabasa.

¹² Ndangu lukitukaku bamolu, kaasi sokululenu babana bisi bonga kuvwa kuna kasila Nzambi muna lukwikilu yi kikwamina.

Kilangi kya Nzambi kyisiku lwesa

¹³ Tangwa kasila Nzambi kilangi kwena Bulahami, bwosu kwakalaku zina dya mutu wa mbuta mwena dina kafwana mu kudila ndefi, yi hana kadila ndefi muna zina dya yandi meni.

¹⁴ Wazimbula: «Kyedika, yikusakumuna buna bufwani amana yivudisa butuka dyaku.»

¹⁵ Yi hakana ni Bulahami mu kikwamina, wanona kina kasila Nzambi.

¹⁶ Kinga, batu ha bisi dya ndefi muna zina dya mutu wuna wubahitini bawu

mu lukumu, amana ndefi yayina yisi tabula tendu dyosu.

¹⁷ Muna phila yayina, Nzambi kazola ni kasongila wengele kwena babana bafwana mu kubonga mamboti ma kilangi ni ndefi yandi yisiku katuka; yi hakana kadila ndefi ku kilangi kyandi.

¹⁸ Yi hakana, muna mambu modi mafwaniku mu kusoba, bwalendakanaku kwena Nzambi mu kuhuna. Yi hakana ni, thwenina yi kikesa kya lawu, betu baba thwenina yi kiswaminu kimosi: kubonga kivuvu kina batasila.

¹⁹ Kivuvu kyakina kikuma kya betu kyenina hanga kikokolu kya ngolu yi kya mukwandi kya moya wetu. Kyisi lobuka amana kihiti kibwiku kya kizika kyatoma hedila.

²⁰ Yi hakana meni kakotila Yesu ku thwala ya betu yi kikuma kya betu, mu kuyata kanga ku mesu ma betu, wakituka mbuta-nganga mu kimakulu muna kanga dya Medikiseteki.

7

Medikiseteki, kyamvu yi nganga-Nzambi

¹ Medikiseteki meni yandina kyamvu wa tsi ya Salemi kakala yi nganga-Nzambi wa Nzambi Kahungu. Kenda mu kuhukulula Bulahami, muna tangwa dina kakala mu kuvutwakisa, yandi Bulahami, ku muzingu wuna kabedisila bakyamvu amana Medikiseteki wamusakumuna.

² Bulahami kwena yandi kahana mulambu wa kimosi kya kumi kya muluta wuna kabonga ku mvita. Kinga ho twabindula zina dya Medikiseteki, theti-theti, disongidila «kyamvu wa masonga»; amana phi, kenina kyamvu wa tsi ya Salemi, disongidila «kyamvu wa ngemba.»

³ Bamuzayidiku keti tata, keti ngudi, keti kisina kya butuka; luzingu lwandi lweku keti luyandiku keti tsuka. Kisi fwanakana yi Mwana wa Nzambi, kenina nganga-Nzambi wa mvula yi mvula.

⁴ Mutalenu buna kenina wa mbuta mutu yandu, kwena yandi wuna kahana

keti khaka Bulahami kimosi kya kumi kya muluta wuna kabonga ku mvita!

⁵ Bwosu wenina muna mitsiku, bana ba Lefi bawu benina mu tsadidi ya banganga-Nzambi, benina yi muswa wa kulambwasa kimosi kya kumi kya bima byosu kwena kikanda kya Kiseledi, disongila kwena baphangi ba bawu kibeni, kinga bawu phi mu vumu dya Bulahami benina.

⁶ Medikiseteki yandi keku mu butuka dya Lefi, kaasi wambwasa kimosi kya kumi kwena Bulahami, amana hika, wamusakumuna wuna basila bilangi kwena Nzambi.

⁷ Kinga, kweku keti tendu, mbuta wisi sakumuna muleki.

⁸ Batekulu ba Lefi, babana bisi lambwasa kimosi kya kumi, benina batu bisi fwa, kaasi mu dyambu ditadidini Medikiseteki, Masonuku masongidi ni kenina mutu wuna wisi zinga.

⁹ Ndangu mu kuzimbula moosu, muna nzila ya Bulahami, keti Lefi wuna wisi lambwasa kimosi kya kumi, yandi phi wambwasa kimosi kya kumi kwena Medikiseteki.

¹⁰ Mukuma keti bweti Lefi kakalaku kedi wabutuka, hana kakala muna menga ma khaka wandi Bulahami muna tangwa dina kisa mutundakana Medikiseteki.

¹¹ Kinganga-Nzambi kya kilefi kakala ha sina dya mitsiku mina kahana Nzambi kwena kanda dya Kiseledi. Kinga, wadi kinganga-Nzambi kya balefi kyanatisaka batu mu kutoma, wadi kukhaniku kala hika mupfunu wa kulubula ndonga yahika ya kinganga-Nzambi mu kanga dya Medikiseteki; kaasi ka mu kanga dya Loni ku.

¹² Mukuma ho kinganga-Nzambi kisobukini, mitsiku phi mifweti sobuka.

¹³ Amana Pfumu wetu, wuna zitadidi ndinga zazi, kenina mu butuka dya hika, dyadina dyeku keti mutu mosi wahanga kedi kisalu kya mesa ma kimenga.

¹⁴ Mukuma wazayakana kedi, tukidila lubutuku, ni Pfumu wetu mu vumu dya Yuta kenina, hahana Moyize kakonda zonzila kima kitadidini

kinganga-Nzambi.

Yesu, Nganga-Nzambi hanga Medikiseteki

¹⁵ Bwabuna bwekina wengele: nganga-Nzambi wuna wulubukini muna kanga dyadina wufwanini yi Medikiseteki.

¹⁶ Kakitukiku nganga-Nzambi mu nzila ya mutsiku wa butuka dya kimutu; kaasi mu nzila ya hamu dya luzingu lumosi luna lwakonda tsuka.

¹⁷ Mukuma, Masonuku mamutidini kimbangi:

«Wenina nganga-Nzambi kyamakulu muna ndonga ya Medikiseteki.»

¹⁸ Bwabuna wakumwakina mukuku wa khulu, kikuma wakalaku walunga amana wakalaku mupfunu;

¹⁹ mukuma mutsiku wa Moyize, wanatisaku mu kutoma. Ndambu yi kwawu, kivuvu kimosi kya bukheti kyatuhanamina, amana kibinga kwena kivuvu kyakina, tufwanini mu kubandakana kwena Nzambi.

²⁰ Amana, bwabuna bwahangamina muna nzila ya kudya kwa ndefi kwa Nzambi. Bahika bakituka banganga-Nzambi konda ndefi ya mutindu wuna.

²¹ Kaasi Yesu, yandi, kakituka Nganga-Nzambi mu nzila ya ndefi, kwena Nzambi wuna wamuzimbwala: «Pfumu wadya ndefi, kazosululaku hika:

"Wenina Nganga-Nzambi kyamakulu."»

²² Muna bwabuna, Yesu wakituka Nganga-Nzambi wuna wisi hana tsikiningi ya bulunda bwa bukheti kuluta.

²³ Kuhita, banganga-Nzambi badilandikisa mu thalu ya lawu, kikuma lufwa lwabakakidila mu kulanda kisalu kya bawu.

²⁴ Kaasi Yesu bwosu kisi zinga mvula muna mvula amana kiyeka kyandi kya kinganga-Nzambi kyasikila kyamakulu.

²⁵ Yi hakana phi kyenina kyafwana mu kuhulula kyamakulu babana bisi kokuluka kwena Nzambi mu nzila ya yandi, mukuma bilumbu byosu wa moya kenina muna kulombilaka Nzambi kikuma kya bawu.

²⁶ Yesu kenina Nganga-Nzambi wa mbuta yandi wuna wafwana kikuma kya betu. Kenina watoma, konda kifu, konda disumu; wa kuhambula yi basumuki amana Nzambi wámulumisa lawu kuhita mazilu.

²⁷ Keku yi mupfunu wa kuyokaka kimenga theti kikuma kya masumu mandi yi kikuma kya mamana ma kanda hanga bambuta banganga bahika. Bwabuna káhangabwa mbala yimosi lwesi kikuma kya moosu, mu kuditambika yandi-meni hanga kimenga.

²⁸ Mutsiku wa Moyize wisi sikununa bambuta banganga batu bana benina yi lebakani. Kaasi ndefi ya Nzambi, yina yázonzama ku manima ma mitsiku, yámusikununa, hanga mbuta nganga kyamakulu, Mwana wuna wenina watoma.

8

Yesu, Mbuta-Nganga wetu

¹ Kinga tala dyambu dya mupfunu wa lawu thwisi zimbula, thwenina yi Mbuta-Nganga wa bwabuna, yandi wuna wázakala muna mazilu kuna koku dya kitata dya kiti kya kipfumu kya Nzambi.

² Mu kisalu kenina kya kikumbu kya Nzambi, disongidila ni sombolu dya kyedika dina dyátungamina kwena Pfumu amana ka kwena mutu ku.

³ Mukuma mbuta-nganga wosu bisi musikununa kikuma kya kutambika makabu yi bimenga; yi hakana meni mupfunu wenina ni mbuta-nganga wa betu yandi phi kavwa kima kimosi mu kutambika.

⁴ Kinga wadi kakalaka ha tsi, kakhanaku kukala phi keti nganga-Nzambi, kikuma kwenina yi bahika bisi tambika kedi makabu bwosu bwenina muna mitsiku mya Moyize.

⁵ Kinga, banganga-Nzambi babana bisi sala kisalu muna kikumbu meni kina, bisikya sala mu kifwani yi kininga kya kikumbu kya ku zilu. Mamana mafwananini yi mutindu wuna kázonza Nzambi kwena Moyize tangwa kazola katunga sombolu dya lukutakanu:

«Wasímbulula mu kusya ti kisalu kyaku kyafwanana yi mbandu yina yíkusongila ha mongu.»

⁶ Kaasi buthwena, Nzambi wámuheka Yesu kisalu kya mbuta kuhita, yandi wenina mukhundingisi wa bulunda bumosi bwa mbuta, bwátungamina ha bilangi bya mbuta bya bukheti.

⁷ Wadi bulunda bwa theti bwákalaka konda kifu, kwakhanaku kala yi mupfunu wa kuhingisa bwahika bwa zodi.

⁸ Kaasi byenina bikalu kabati songisa Nzambi kwena kanda dyandi, tangwa kabati zimbula:

«Bilumbu byisini, kazimbudini Pfumu, bina yita bulunda bumosi bwa pha yi kanda dya Kiseledi yi kanda dya Yuta.

⁹ Bwakálaku hanga bulunda buna yita yi batata ba bawu kilumbu kina yíbasimba ku koku kikuma kya kubalubula ku tsi ya Ngiphiti.

Kikuma bawu-meni bákwaminaku muna bulunda bwama bwabuna, meni phi yisiku diyangisa hika kikuma kya bawu, kazimbudini Pfumu.

¹⁰ Kinga tala bulunda buna yíta yi kanda dya Kiseledi

ku manima ma bilumbu byabina, kazimbudini Pfumu:

Yisya mitsiku myama muna ngangu za bawu,

yisónikamya muna mbundu ya bawu,: Nzambi wa bawu yikadiki amana bawu bakadiki kanda dyama.

¹¹ Ka mutu ku wakála yi mupfunu wa kulonga kwena mukwenu kondi loni keti kwena phangi wandi, kámuzimbwala: muzaya Pfumu!

Mukuma boosu banzáya, yandikila mwana wa khunda yi kuna mutu wa mbuta hana kati dya bawu.

¹² Mukuma, yibáfwila khenda kikuma kya mitsoki mya bawu amana yiyúbukamoku hika masumu ma bawu keti koma.»

¹³ Mu kuzonzila bulunda bwa pha, Nzambi wákitulabwa buna bwa khulu mu bulunda bwa theti; kinga, kina

kyekina kya khulu amana kinunini
kyekina mu kutota.

9

Mikhayilu mya bulunda bwa theti

¹ Bulunda bwa theti bwakala yi mikuku mitadidi bisambu yi kikumbu kyandi kya ha tsi.

² Kikuma, sombolu dya theti dyatekila tungama. Muna ndambu ya theti ya mukati, bisi tela kizika kyahedila, mwakala yi muzanga wa mwinda, mesa yi mapha ma kutambika kwena Nzambi.

³ Ku manima ma kibwiku, kwakala yi ndambu yikwawu ya sombolu, yina bakala tela ni Kizika Kyatoma lawu.

⁴ Kwakala yi mesa ma pfwabidi ma kutunga mu wolu yi mukunzu wa bulunda watungama wosu mu wolu. Muna mukunzu wamuna mwakala yi bangwa dya wolu dina dyakala sweka maana, koka dya Loni dina dyabufula bifulu yi bitini bya matadi bya bulunda. Mwakala hika yi bitini bya matadi bina banamika ndinga za bulunda.

⁵ Hana thandu ya mukunzu hakala yi banzyo bana bisi tela ni syedibe babana bakala songila khembu ya Nzambi. Bakala yalumuna mahela ma bawu hana thandu ya munoku wa mukunzu wa bulunda. Kaasi buthwena kadyaku tangwa dya kutongutuna byosu byabina.

⁶ Byabina byosu ho ni biyilamini, banganga-Nzambi bisi kota kosu kilumbu muna kitini kya theti kya sombolu kikuma kya kulungisa kisalu kya bisambu bya bawu.

⁷ Kaasi muna kyakina kya zodi, mbuta-nganga lwesi wisimwa kota, mbala mosi muna mvula. Homa hana, kisiha kotila kikuma kya kutambika menga ma kibulu kikuma kya mitsoki mya yandi meni yi kikuma kya mitsoki mya kanda.

⁸ Kitembu Kyatoma kasongidini bwabuna ni nzila ya kizika kyatoma lawu yafwanaku kedi mu kukanguka bwosu buna dibati zinga sombolu dya theti.

⁹ Kyakina kyenina kingana kikuma kya tangwa dyadi. Kisi tendula ni makabu yi bimenga bya bibulu bina bisi lambula kwena Nzambi bilungiku mu kusemisa katsatsa ka wosu wuna wisibya sadila.

¹⁰ Byabina byenina bizila bitadidini lwesi bima bya kudya, bya kunwa yi mambu mahika matadidini kudisemisa. Yakala tsadidi ya kimutu tii yi kuna tangwa dina kasobisila Nzambi mambu.

¹¹ Kaasi Kidisitu kisa hanga Mbuta-Nganga wa bima byabi bidiyenina kedi. Wadimbuka sombolu dya mbuta mbuta yi dyalungila, dina dyakonda tungamina kwena batu, disongila ni dyeku dya tsi yayi yahangama.

¹² Kidisitu kakota mbala mosi lwesi muna kizika kyatoma lawu, kalambulaku menga ma bakhombu yi ma bana ba bangombi; menga ma yandi meni lwesi kalambula yi bwabuna katsumba kyamakulu ku masumu metu.

¹³ Kikuma ho ni menga ma bakhombu yi ma miluma mya bangombi yi mbombi ya ngombi wa kibuti, mana bisi mwanginina hana thandu ya batu babana basumuka, mabatomisaka yi mu kubasemisaka lutu,

¹⁴ abweti menga ma Kidisitu mahitilaku mu ngolu? Muna nzila ya Kitembu wa mvula yi mvula, Kidisitu yandi wakala konda kifu, waditambika yandi meni kwena Nzambi hanga kimenga kyakonda kifu. Menga mandi masemisa katsatsa ketu ka mihangu mina myisi natisa ku lufwa, ndangu twalenga fukamina Nzambi wa moya.

¹⁵ Yi hakana, Kidisitu kenina mukhundingisi wa bulunda bwa pha, ndangu babana katela Nzambi balenga bonga kuvwa kwa mvula yi mvula kuna kasila Nzambi. Disongidila ni batu meni babana benina balunga mu kubonga kuvwa meni kuna; kikuma lufwa lwa mutu mosi lwayakidila mu luhulusu lwa mitsoki mya batu mina myahangama muna bulunda bwa theti.

¹⁶ Mukuma hakana basisa ndinga, bulungi ni lufwa lwa yanduna wasisaya

Iwazayakana.

¹⁷ Kikuma, ndinga ya mutu wafwa yisiku kwatakana bwosu kenina mu luzingu mukwa yawu wuna wázonzaya; yisi kwatakana ku manima ma lufwa ma yanduna lwesi.

¹⁸ Yi hakana ni bulunda bwa theti bwawu meni bwakalaku kedi bwa kusikununa konda menga.

¹⁹ Tangwa kásamuna Moyize kwena kanda dyosu kosu mukuku bwosu wenina muna mitsiku, wábonga menga ma bana ba bangombi yi ma bana ba bakhombu yi mamba. Wásophulabya hana mukanda wa mitsiku yi kikanda kyosu kuna sophu dya muhandi wa yizophi yi koma ka muphungu wa kabengi.

²⁰ Kázimbula: «Mama menina menga ma bulunda buna káta Nzambi kikuma kya benu.»

²¹ Kunima, wásophula hika sombolu yi menga yi bilekwa byosu bya kisalu bitadidini bisambu.

²² Kinga, bwosu milombini mitsiku, kima kyosu bisikya semisa yi menga, amana ndoluka ya masumu yisi hanamina kaka yuka ni menga matyakanini.

Kimenga kya Kidisitu kyisi kumuna masumu

²³ Bifwani bya bima bya ku zilu byálomba ni basemisabya muna mutindu meni wawuna; amana bina byenina ku zilu, byawu meni, byisi lombamba bimenga bya phwena.

²⁴ Mukuma Kidisitu kakotaku mu kikumbu kyatungama ku moku ma batu, kifwani kya kikumbu kya kyedika. Wákota muna kati dya zilu, kwakuna kenina buthwena watelama kuna mesu ma Nzambi kikuma kya betu.

²⁵ Heku ni kikuma kya kuditambika yandi meni kosu tangwa bwosu kisi kota mbuta-nganga muna kikumbu ku manima ma kosu mvula yi menga mana meku ma yandi meni.

²⁶ Wadi kabwaku, wadi kakhana nyokuka mbala za lawu tukidila ku luyandiku lwa tsi. Kaasi buthwena,

thwenina ku tsuka ya tangwa, kálubuka mbala ya yimosi lwesi mu kukumuna disumu muna nzila ya kimenga kina kaditambiki yandi meni.

²⁷ Amana bwosu bwátangamina kwena batu mu kufwa mbala yimosi lwesi, ku manima hanana yakwisa pfundusu ya Nzambi,

²⁸ yi bwabuna phi, Kidisitu kaditambikila mu kimenga mbala ya yimosi, ndangu kakumuna masumu ma lawu dya batu. Kamónika hika mu mbala ya zodi, ka mu kikuma ku hika kya kutala mambu ma masumu, kaasi kikuma kya babana bisi muhingila kikuma kya kubonga luhulusu.

10

¹ Mitsiku mya Moyize myenina lwesi kifwani kya bima bina byakwisa; kaasi myeku kininga kya mukwandi kya mambu meni mamana. Yi hakana milungiku mu kutomisa batu babana bisi bwesuka kwena Nzambi mu nzila ya bimenga meni byabina bisi landulula kosu mvula.

² Wadi ni babana bisi sambila Nzambi yi kutambikaka bima bya mutindu wuna basemaka muna mbala yimosi lwesi ku mitsoki mya bawu, wadi bisiku kala yi katsasa ka disumu.

³ Kinga, muna bimenga meni byabina, batu bisi yubuka masumu ma bawu mvula muna mvula.

⁴ Mukuma bwalendakanaku ku menga ma miluma mya bangombi yi ma miluma mya bakhombu mu kukatula masumu.

⁵ Yi hakana ni Kidisitu, mu kukota muna tsi, kázimbula:
«Keti kimenga, keti mulambu,
wázolabyoku.

Kinga wángidika lutu.

⁶ Keti kimenga kya kuyoka kya muthu, keti bimenga kikuma kya ndoluka ya masumu;

byosu, wázolabyoku.

⁷ Yihanga nzimbudini: "Awu meni, mukuma, kikuma kya meni básonikina muna mukanda wa kuvunga:

yisini, oh Nzambi mu kuhanga luzolu lwaku.»

⁸ Wuzimbudi theti: «Wázolaku keti kimenga kya kuyoka kya muthu, keti milambu mya kuyoka, keti bibulu bya kuyoka ha mutalaka, keti bimenga bya ndoluka ya masumu, keti kimosi wásephilaku kyawu muna byosu.» Kinga makabu mamana moosu bisima tambika bwosu buna myenina mitsiku.

⁹ Hanga wukosikidi: «Awu meni, yisini mu kuhanga luzolu lwaku.» Muna bwabuna, Kidisitu wákumuna mutindu wa theti wa kubwesuka kwena Nzambi amana wáhingisiwa ku mutindu wuna wa zodi.

¹⁰ Muna luzolu lwaluna, mwamuna twátomina betu muna nzila ya kimenga kya lutu lwandi luna kátambika mu mbala mosi.

¹¹ Kaasi nganga-Nzambi wosu kosu kilumbu kisi telama kikuma kya kusala kisalu kyandi; kisi tambika kosu tangwa bimenga byabina, bina bifwaniku mu kukatula masumu.

¹² Kaasi Kidisitu, yandi, kátambika kimenga kimosi lwesi kikuma kya masumu, amana kuna koku dya kitata dya Nzambi, kisi zakadila mvula muna mvula.

¹³ Buthwena, kwakuna kabati hingidila ni Nzambi kabakitula bambeni bandi kidyatilu kya yandi.

¹⁴ Amana, muna mulambu wumosi lwesi, mwamuna kábalungisila, mvula muna mvula, batu babana kátomisa.

¹⁵ Bwabuna Kitembu Kyatoma phi kabati tutila kimbangi. Mukuma, kazimbudi theti:

¹⁶ «Talenu bulunda buna yita yi bawu ku manima ma bilumbu byabina, kazimbudini Pfumu: Yisónika mitsiku myama muna mbundu ya bawu, yinámikamya muna kitembu kya bawu.»

¹⁷ Amana wukosikidini: «Yisúngulaku hika masumu ma bawu yi mitsoki mya bawu.»

¹⁸ Kinga, ho masumu maloluki kedi, kweku hika yi bimenga kikuma kya masumu.

Tubwesukenu kwena Nzambi

¹⁹ Bwabuna, baphangi, thwekina yi muswa wa kukotila muna kizika kyahedila lawu, muna nzila ya menga ma Yesu.

²⁰ Yesu wátuyafwadila nzila ya pha yi ya moya; yandi meni wátekila lutila mwamuna: muna nzila ya kibwiku kina kya mu nzu ya Nzambi ya Bayuta, disongila muna nzila ya lutu lwa yandi meni.

²¹ Amana thwenina yi Mbuta-Nganga mosi wuna básikununa mbuta wa nzu ya Nzambi.

²² Disongidila ni tubwesukenu kwena Nzambi yi mbundu ya kyedika yi lukwikilu luna lwa mukwandi, mbundu ya kasemi ku byosu byisi hana katsatsa ka mbi yi lutu lwa kuyebisa yi mamba ma kukenza.

²³ Tusimbidilenu ngolu kivuvu kyetu kina thwisi samuna, mukuma Nzambi kisi hwila mwani ku bilangi byandi.

²⁴ Tukalenu yi kitsungila betu yi betu kikuma kya kudihekaka kikesa ku zola yi mihangu mya bukheti.

²⁵ Tutinaku mabundu metu bwosu báyikanabwa batu bahika, kaasi tudihekakenu kikesa betu yi betu, bwosu tubati mona kilumbu kya Pfumu kibwesukini.

²⁶ Mukuma ho thwisi hola masumu mu luzolu ku manima ma kubonga nzayilu ya kyedika, kweku hika kimenga kikuma kya masumu.

²⁷ Kaasi henina yi pfundusu ya Nzambi yi ngolu za mbawu yina yayóka bandwandwa.

²⁸ Wosu wuna wakúlula mitsiku mya Moyize kafwa konda kumuyukila kheni, mu kimbangi kya batu boodi kondi lo batatu.

²⁹ Khi mutindu wa ndola kabónga yanduna waléwula Mwana wa Nzambi? Wuna wasáwula menga ma bulunda, muna mamana bámutomisina? Yi wuna watukwana Kitembu wa khenda? Banzenu khi lawu dya lombu kakúkula!

³⁰ Mukuma, tuzayi ni yanduna wuna wázimbula: «Meni yivútula mbela, meni yisi futa kwena mutu wosu bwosu byenina bisalu byandi.» Amana

kázimbula hika: «Pfumu kafúndisa kanda dyandi.»

³¹ Keba, wakúluka, ho ni wabwa mu moku ma Nzambi wa moya!

³² Yubukenuti bilumbu bya theti bina, ku manima ma kubonga mwini wa Nzambi: lwázyandama muzingu wuna wa mbuta yi wa phasi.

³³ Matangwa mahika, lwákwatuka tsoni ku ngusi yi minyanga ha mesu ma batu boosu. Matangwa mahika, bakala luwaphama kwena batu bahika babana bátekila mona phasi meni zina.

³⁴ Lwákota mu boloku hanga lutambwasini yi kyesi kya kulubotula bima, kikuma luzayi ni lwenina yi kuvwa kwa bukheti kuna kwa mvula yi mvula.

³⁵ Kaasi lutotisaku kikumbwala kyenu: kina kyenina yi lufutu lumosi lwa mbuta.

³⁶ Kaasi lwenina yi mupfunu wa kikwamina, ndangu ku nima dya kulungisa luzolu lwa Nzambi, lwabonga kina kásila.

³⁷ Mukuma, bwásonama: «Muna tangwa dya khunda, dya khunda hika, amana yandi wuna wulungini mu kukwisa, kakwisa; amana kazingidilaku.

³⁸ Kinga, Nzambi kazimbudini, mutu wa masonga ku mesu ma meni, mu lukwikilu kázíngila, kaasi ho kavutuka ku manima, yikalaku yi tsambu ya yandi.»

³⁹ Betu, thweku batu babana bisi vutuka ku manima balenga ditotisa. Betu thwenina batu ba lukwikilu kikuma kya kuhulula moya myetu.

11

Lukwikilu

¹ Kinga lukwikilu, lwenina kikumbwala mu kubonga kedi kina bisi sila kivuvu, kyenina kusya mbundu muna bima bina byisiku monika hangambedi ni hana byenina.

² Kikuma kya lukwikilu Nzambi kábatambwasila bambuta bakhulu.

³ Muna nzila ya lukwikilu, tubati kwikila ni tsi yahangamina ku ndinga ya

Nzambi, mu phila ni tsi yayi yisi monika kisina kya yawu ka byabi ku thwisi mona.

⁴ Muna nzila ya lukwikilu, Abelu kátambikila mukhayilu wa lukumu lwa lawu kwena Nzambi, kuhita wuna wa Khayina. Muna nzila ya lukwikilu, Nzambi wámutila kimbangi ni mutu wa masonga kákala, kikuma yandi meni Nzambi wátambwasa makabu mandi. Muna nzila ya lukwikilu, Abelu kisi zonza hika mbata nana kenina wafwa.

⁵ Muna nzila ya lukwikilu, Noki bámunata kwena Nzambi konda kafwa. Ketu mutu kamumonaku, kikuma Nzambi wámunata kwena yandi meni. Masonuku mazimbudi ni ku thwala ya kumutombula, bámutila kimbangi ni Nzambi kásephidisa.

⁶ Kinga, konda lukwikilu, ka mutu ku wasephidisa Nzambi. Kikuma, wuna wisi khundakana kwena Nzambi kafweti kwikila ni Nzambi kenina amana kisi bafuta babana bisi musanda.

⁷ Muna nzila ya lukwikilu, káyukila Nowa, ngwisi za Nzambi kikuma kya mambu mamana máfwana mu kusalama kaasi khaniku kedi masalama. Kalewulazoku ngwisi zazina amana wátunga nzasa ndangu kahulwasila nzu yandi. Muna bwabuna kázengila mykanu wa batu ba tsi amana wamutambwasa hanga mutu mosi wa masonga Nzambi wámutambwasa kikuma kya lukwikilu lwandi.

⁸ Mu nzila ya lukwikilu, Bulahami kálemvwakila ku mbila ya Nzambi: wátambwasa mu kukwenda ku tsi yina kakhana muheka Nzambi. Mbatanana kakonda zaya kuna kakala kwenda.

⁹ Muna nzila ya lukwikilu, kázíngila hanga munzenza mosi muna tsi yayina kámusila Nzambi kilangi. Kakala nangina muna masombolu, yi Yizaki yi Yakobi bawu bátambula kilangi kimosi kya Nzambi.

¹⁰ Mukuma Bulahami kakala hingila mbanza yina yenina yi mipfundila mya ngolu, yayina káyidika, katunga phi yandi meni Nzambi.

¹¹ Muna nzila ya lukwikilu Sala, yandi phi mbatanana bukhobu bwandi yi kinunu kyandi, kabongila hamu dya kubuta bana. Kikuma wasya mbundu ni kilangi kina kasila Nzambi kyakhana lungila.

¹² Yi hakana ni kwena mutu mosi lwesi, wakala mununu bela-bela yi kufwa, kwabutukila lawu dya mabutuka hanga bathetimbwa muna zilu yi tsekengi kuna kabeta ka yanga dya mbuta, balendaku mu kutanga.

¹³ Batu babana boosu muna lukwikilu bamana fwila. Konda kubonga bima bina kasila Nzambi, kaasi bamonabya amana bahekabya mboti muna kyana. Batambwasa hana mesu ma boosu ni banzenza bakala yi bakangadi ba nzila hana tsi.

¹⁴ Mukuma babana bisi zonza bwabuna basongidini wengele ni tsi babati sanda.

¹⁵ Wadi ni bakalaka yi dibanza dya kuyanana tsi yina balubuka, wadi bakhana mona phila ya kuvutwakilaya.

¹⁶ Amana mu masonga, tsi mosi yihitina kitoku bakala sanda, disongila tsi ya ku zilu. Yi hakana ni Nzambi keku yi tsoni za ku mutela Nzambi wa bawu; kikuma, tsi mosi kabayidikila.

¹⁷ Muna nzila ya lukwikilu, Bulahami katambikila Yizaki mu kimenga tangwa kamusya Nzambi mu kimeka. Mwana wandi mosi kwandi kakhana tambika, mbatanana kakala yi kilangi kya Nzambi

¹⁸ wuna wamuzimbwala: «Muna nzila ya Yizaki, mwamuna wawwila butuka dyaku dina yikusila.»

¹⁹ Bulahami kakala banza ni Nzambi kakala yi hamu dya kufutumuna mvumbi, yi hakana kamuvutwala yandi Mwana hanga mbedi ni kidimbu kya lufutumuku kakala.

²⁰ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna Yizaki kasakwamina Yakobi yi Kizawu kikuma kya mambu ma bawu mana makwisa.

²¹ Muna nzila ya lukwikilu, Yakobi mu tangwa dya kufwa, kasakwamina kosu mwana wa Yozefu, amana wazyaminina

kuna tsongi ya koka dyandi mu kufukamina Nzambi.

²² Muna nzila ya lukwikilu, Yozefu, ha katula mu kufwa, kasamwana ni bana ba Kiseledi balubuka ku Ngiphiti amana wahana muswa mu mana matadidini bifufwa byandi.

²³ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna Moyize mu lubutuku lwandi, bamuswekila ngonda tatu kwena bibuti byandi. Mukuma bamona ni mwana wa kitoku kakala, amana bayukaku keti bweya mu kukolama ku mukuku wa kyamvu.

²⁴ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna Moyize, tangwa kakituka mbuta, kabusila ni bamutelakaku mwana wa mwana mukhetu wa Fwalawo.

²⁵ Watambwasa mu kunyokuka yi kanda dya Nzambi kuluta mu kukala mu tsambu za tangwa dimosi za disumu.

²⁶ Kamona ni kulewuka hanga Masiya kuhiti kimvwama kya mbuta kya Ngiphiti, mukuma mesu mandi makala ma kutadisa kuna lufutu luna lwakwisa.

²⁷ Muna nzila ya lukwikilu, Moyize wakatuka ku Ngiphiti konda kuyuka bweya bwa khabu za kyamvu; wazyama ngolu, hanga mbedi ni kakala mumona Nzambi wuna wisiku monika.

²⁸ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna Moyize katila muginzi wa Phaki yi kusophula kwa menga muna mwelu mya nzu, ndangu wanzo wa lufwa kahondaku bana ba batsomi ba bisi Kiseledi.

²⁹ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna bana ba Kiseledi balabwakila yanga dya mbuta dya Kabengi hanga mu mafu mamosi mayumuka; kaasi Bisi Ngiphiti ha bameka mu kulabuka bwabuna meni, mamba mabazyondisa.

³⁰ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna bibaka bya Yediko byawulumukina, amana bana ba Kiseledi bazyetabya bilumbu tsambwadi.

³¹ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna Lahabi, ndumba-leta, kafwilaku yi bambeni ba Nzambi, kikuma kya buna

kabayamba bukhethi ba mbambala ba Kiseledi.

³² Biki hika yizónza? Tangwa dyakhónza mu kuzonzila Zeteyo, Balaki, Samisoni, Zefite, Tavidu, Samwela, yi bambikudi.

³³ Kibinga, muna nzila ya lukwikilu, báníungina bipfumu, báhangila masonga amana báhongila bilangi bina kásila Nzambi. Báka munwa mya bathambu,

³⁴ báxima mbawu za ngolu, báhuluka ku lufwa lwa mbedi ya phoku. Maladi mábazokisa amana ku nima ngolu záavutwakila; muna tangwa dya mvita, kikesa kyáavutwakila amana bákwakusa bibuka bya basuta ba banzena.

³⁵ Muna nzila ya lukwikilu, mwamuna bakhethu bámonina bamvumbi ba bawu mu kufutumuka amana bavutwakila luzingu.

Batu bahika bámanyokuna mu kuthaba; kaasi bábwisa mu kubasula, ndangu balenga bonga kutokama kwa bukhethi kwa ku lufwa.

³⁶ Batu bahika bákala baseya, bakwawu bákala bazyatula mafimbu, bakwawu hika mu miyololu amana bábatimbula mu boloku.

³⁷ Bahika bábahondila ku matadi, bahika kubabukununa ho lo kubahondila ku mbedi ya phoku. Amana bakwawu hika bakala kwenda homa hamosi yi hakwawu. Bakwawu bakala vwata mikanda mya mikoku kondi lo mya bakhombu hanga miledi. Bakwawu bákala bahwa-dya-hwa. Bakwawu bakala manyokuna yi kubamonisaka minyanga.

³⁸ Bámonika ku mesu ma batu hangambedi ni bakalaku balunga mu kuzingila mu tsi yayi. Bakala ngata muna tseki za khatu yi muna myongu, muna bitadi yi mabulu bakalala zingila.

³⁹ Nzambi wábatambwasa boosu kikuma kya lukwikilu lwa bawu; mbatanana báhongabyoku bina kásila Nzambi.

⁴⁰ Kikuma, Nzambi káyidikila kima kimosi kya mbuta kikuma kya betu. Yi

hakana ni byakhanaku lungila kedi konda betu.

12

Nzambi Tata wetu

¹ Kikuma kya betu, bátuzyeta kwena mulumba-lumba wa bambangi. Tulosenu kizitu kyosu kya masumu kina kyisi kakidikisa wenzi wetu, amana tutsyakulenu yi kuna tsuka za thinu zazi batunidini.

² Mesu metu ma kutadisa kwena Yesu, yandi wenina kisina yi tsuka ya lukwikilu lwetu. Wátambwasa mu kufwa hana kitakani, konda kutala mutindu wa tsoni za lufwa meni lwaluna, kikuma kákala mona mutindu wa kyesi kina kyátangamina kikuma kya yandi. Amana buthwena kuna koku dya kitata dya kiti kya Nzambi kisi zakadila.

³ Banzena kwena wuna wákwamina ku matendu ma basumuki; ndangu lukatulaku kikesa.

⁴ Mukuma, muna muzingu wenu wutadidini disumu, khaniku kedi lunwana tii yi kuna lufwa.

⁵ Luzimbakanaku ndongisila zina káluheka Nzambi hanga kwena bana: «Mwana wama, wulewulaku tsungika ya Pfumu, amana wukatulaku kikesa mu tangwa kabati kukaya.

⁶ Mukuma Pfumu kisi sungika wuna kisi zola, kisi beta wosu wuna kisi mona hanga mwana wandi.»

⁷ Tambwasakenu tsungika ya Nzambi, kikuma kisibwa hanga bwosu tata kwena mwana wandi. Khi mwana yandina bisiku beta kwena tata wandi?

⁸ Ho ni Nzambi kisiku lubeta hanga bana bandi, zonga ni lweku bana bandi ba kubuta, lwenina bana ba makangu.

⁹ Mukuma thwenina yi batata mu kimutu: bisi tusungika amana twakala balemvukila. Yi hakana twafweti lemvukilaka Tata wetu wa ku zilu, kikuma kya kubonga luzingu kwena yandi.

¹⁰ Kaasi batata betu bakalala tusungikaka kikuma kya koma ka bilumbu, bwosu buna bámoninabwa

bukheti. Kaasi Nzambi kisi tusungika kikuma kya bukheti bwetu, ndangu kalenga tuheka kutoma kwandi.

¹¹ Ha batusungikini, muna tangwa meni dyadina, dyisiku kala dyambu dya kyesi kaasi dya kyadi. Kaasi tsuka tsuka, babana babongini milongi myamina myisi banatina ngemba yi luzingu lwa masonga.

Milongi yi kulwengisa

¹² Yi hakana ni thutenu moku mamana mazokini, amana zyamisenu makungulu menu mamana mabati tekita!

¹³ Yidikenu nzila zasungama kikuma kya bitambi byenu, ndangu batu babana bisi tinguna badibunda-bundaku mu bikhosu, kaasi bakola.

¹⁴ Sandakenu lwakalaka mu ngemba yi mutu wosu yi mu kudisemisaka; mukuma, konda bwabuna, ka mutu ku wamóna Pfumu.

¹⁵ Kebenu ni ka mutu ku kakonda mu kubonga khenda za Nzambi amana ka musodi wumosi ku wa khadi wamena, hanga wadikila nana batu ba lawu.

¹⁶ Kebenu mu kusya ni hakalaku yi bita-mbongi hana kati dya benu, zitisenu bima byahedila; luhangabwoku hanga buna kahanga Kizawu, kikuma kya ndya yimosi, wásumbisa kimbuta kyandi kya butuka.

¹⁷ Mukuma, luzayibwa ni ku manima, tangwa kázola mu kubonga lusakumunu lwa tata wandi, bámulosila. Kámonaku keti phila ya kusobila mambu, mbatanana nyengi dyandi yi matsanga mandi.

¹⁸ Benu tangwa lwábwesuka kwena Nzambi, lwábwesukaku ku mongu wumosi bafwanini mu kusimba, wuna wakala lema mbawu; lwábwesukaku keti ku mudima, keti ku phipha, keti ku pfunzi,

¹⁹ keti muhungu wa phungi, keti khololu ya ndinga. Bisi Kiseledi ha báyükaya ndinga meni yayina, bábusa mu kuyuka keti ndinga yimosi hana thandu.

²⁰ Mukuma, balendaku mu kusipha mulongi meni wawuna: «Yanduna wasimba mongu, keti abweti kenina

mbisi, bamuhonda mu kumutimbwala kwa matadi.»

²¹ Bwakala bweya bwa lawu mu kumona dyambu meni dyadina kázimbula Moyize: «Mbundu yimvumukini yi tsula!»

²² Kaasi benu lwábwesuka ku mongu wa Siyoni yi ku mbanza ya Nzambi wa Moya, Yelusalemi dya ku zilu, mafunda yi mafunda ma banzyo bandi kwakuna benina mu mukinzi.

²³ Amana kuna dingumba dya bana batsomi ba Nzambi lwákokuluka, babana básonama mazina ma bawu muna mazilu. Benu lwakokuluka kwena Nzambi zusi wa batu boosu, amana lwákokuluka ku bitembu bya batu basungama babana bákituka batu balunga.

²⁴ Kwena Yesu hika lwákokuluka benu, yandi wenina mukhundingisi wa bulunda bwa pha buna kata Nzambi yi betu, amana menga mandi mana mátekuka misi zonza buna bufwani kuhita menga ma Abelu.

²⁵ Kebenu! Lubusaku mu kuyuka yanduna wisi luzonzisa. Bawu bábusa mu kuyuka wuna wakala baheka ndongisila ha tsi, báhengaku ku ndola ya Nzambi. Twaléndaku mu kuhengaya ho ni betu twámufila kunda yanduna wisi zonza kwena betu muna mazilu.

²⁶ Ndinga yina katekila zonza Nzambi yátekitisa mafu; kaasi buthwena Nzambi wutusidi hika kilangi kyakina: «Yitékitisaya hika, ka tsi ku lwesi, kaasi yi zilu phi.»

²⁷ Mihowu myami «mbala yayi hika» mibati songila ni bima bina byahangama byanígana amana byazíluka, ndangu byananga lwesi bima bina byisiku ningana.

²⁸ Tukalenu kabanzi, kikuma tubongi luyalu lumosi luna lwisiku ningana. Tusongilenu kabanzi meni kakana mu kusadilaka Nzambi muna mutindu wuna wisi muhekila tsambu, mu luzitu yi kubanga.

²⁹ Mukuma, Nzambi wetu kenina mbawu yina yisi vukula.

13

Dingumba dya mukwandi

¹ Yambulenu kiphangi kyazinga hana kati dya benu.

² Luzimbakanakaku mu kuyambaka babana bisi kwisa ku nzu zenu. Mukuma, henina yi bamosi bahangilabwa kinga báyamba banzyo konda kuzayakabwa.

³ Sungulakenu batu ba boloku, hangambeni ni mu boloku lwenina yi bawu. Sungulakenu batu babana bisi nyokuna, hangambedi ni hakimosi lubati nyokuna bawu.

⁴ Mutu wosu kazitisalwa longu amana basumunayoku thangi ya longu. Nzambi kafúndisa bita-mbongi yi bakwa kisanda.

⁵ Ndyatidi yenu yikalaku yi nzoluka ya mbongu; sephilakenu ku bina lwenina byawu, mukuma Nzambi kázimbula bwabu: «Yíkúsisaku, yikúlosilaku keti bweti.»

⁶ Amana ba kabasi yi kikumbwala twalenda mu kuzimbula: «Pfumu kenina lusadisú kikuma kya meni,

amana yiyukaku bweya, Biki kaphánga mutu kwena meni?»

⁷ Sungulakenu bambuta ba dibundu benu babana bisi lulonga ndinga ya Nzambi. Simbululenu bikalulu bya bawu buna bámanisina luzingu amana sokululenu lukwikilu lwa bawu.

⁸ Yesu Kidisitu kenina mutindu wumosi, mukolu, lelu yi mvula muna mvula.

⁹ Lulandakaku malongi moosu ma luvunu: mana mafwananiku yi lukwikilu lwa betu. Bulungi ni mbundu zenu zazyaminaka mu khenda za Nzambi, kaasi ka kikuma kya bizila bya madya ku; bwásadisaku keti babana bisi dyatila muna bwabuna.

¹⁰ Betu thwenina yi mesa ma kimenga, amana banganga-Nzambi ba bayuta beku yi muswa wa kudya bina bitukini ku mesa meni mamana. Mukuma, bawu, mu sombolu bisi sambila bisambu.

¹¹ Mwamuna, mbuta-nganga kisi nata menga ma bambisi muna kizika kyahedila lawu kikuma kya kukatula

disumu, amana misuni mya bambisi meni babana ku phenza ya mbanza bisimya yokila.

¹² Yi hakana Yesu, yandi phi, káfwiila ku phenza ya mbanza, kikuma kya kusemisa batu ku masumu ma bawu yi menga ma yandi meni kibeni.

¹³ Amana tulubukenu twenda tundakana yi yandi kuna phenza ya mbanza, amana twazíta ngusi zazina kitesu kimosi yi yandi.

¹⁴ Mukuma, ha tsi haha, thweku keti mbanza yimosi yina yisi zinga mvula muna mvula, kaasi mbanza yimosi tubati sanda yina yakwisa kala ka thama ku.

¹⁵ Muna nzila ya Yesu, tulambulenu konda kulembwa kwena Nzambi lukumu lwetu hanga kimenga, disongidila mulambu wuna wisi lubuka muna malebu wisi kumisa zina dyandi.

¹⁶ Luzimbakanakaku mu kuhangaka mambu ma bukheti amana disadisakenu muna kiphangi, mukuma byabina yi bimenga byisi musephidisa Nzambi.

¹⁷ Lemvukenu kwena bayadi benu amana bayukilakenu. Kikuma bawu bisi tadikina moya myenu kosu tangwa, zayenu ni yi bawu bisi luhanina meni kwena Nzambi. Hangakenu mu kusya ni balungisa kiyeka kya bawu mu kyesi konda nyengi, kondi loni bwabuna bwalukadilaku keti muluta.

¹⁸ Sambilakenu kikuma kya betu. Kikuma tusini mbundu mu kukala yi katsatsa ka bukheti, mukuma thwisi zola ni twazingilaka bukheti muna mambu moosu.

¹⁹ Amana hika, yilubokwadidi mu kulombila ndangu Nzambi kakhángwala nzila mu kuvutuka yi tswatsu kwena benu.

Lombilu

²⁰ Yambula Nzambi wa ngemba, wuna wátokamisa ha kati dya bafwa, kalema wa mbuta wa mikoku, Pfumu wetu Yesu; muna nzila ya menga ma bulunda bwa mvula yi mvula,

²¹ kalulonga mu kuhangana mambu mamana menina ma bukheti mu kuhangana luzolu lwandi. Katuhangila buna bumuyenina bwa bukheti muna

nzila ya Yesu Kidisitu, khembu yakala
kwena yandi muna mvula yi mvula!
Abwabuna.

Kumanisa yi mboti

²² Mbatl lusyamisa, baphangi:
tambwasenu ndinga ya kikesa yayi yi
sipha dya mbundu. Kikuma mu khufi
yilusonikini.

²³ Zayenu ni phangi wetu Thimoti
wulubukikini mu boloku. Ho ni katula
mwa tswatsu, nzila yimosi
yikwéndayandi mu kulumona.

²⁴ Bahekenu mboti basadi benu boosu
yi bakwikidi boosu. Baphangi ba ku tsi
yina bisi tela ni Kitadi mboti baluhekini.

²⁵ Yambula khenda za Nzambi zakala
yi benu boosu!

Mukanda wa Zyaki Zyaki Khotidi ya mukanda

Mukanda wa Zyaki wenina hanga meni. Wenina dilongi yi kuhana kikesa kikuma kya Mabundu mana makanguka muma mwosu mu tsi. Musoniki kabati sonikina kwena bimbuka bya bakidisitu babana benina mu kisina kya Bayuta. Bawu bisi zinga ha kimosi yi khadidi ya bisi Ngeleki yina yisi luma muna kipfumu kya mbuta kya bisi Loma.

Mukanda wa Zyaki wubati songila nduka kwena bakidisitu, disongidila ni mutindu wumosi wa kudyatisila luzingu lwa bawu mu kithwadi yi lukwikilu lwa bawu. Bakwikidi babati lomba nduka meni zazina kwena Nzambi, amana Nzambi wubahekiza (1:2-8; 3:13-18). Muna bwabuna, balendaku zyandama ku mambu moosu mana misi zanga luzingu lwa mutu: phasi za luzingu (1:2-4), tsambu za kukala mvwama (1:9-11; 5:1-6), nzala ya kuhanga mbi (1:2-18; 4:1-9), lulendu (4:13-16). Mukanda wubati zimbula hika ni kukwikila mwena Nzambi kwisi natisa mu kuhanga kima bwosu lusongidini lukwikilu. Tufwaniku ni twazingila mu kikhunda kya bukheti yi Nzambi amana konda twamonikisabwa muna mihangu myandi (2:14-26). Kubonga kwa lukanu kwenina kutambwasa mu kukala mutwadisi wa ngeyi meni mu kukonda kuzyandama ku thwala ya mbi. Kwenina phi kukala mutwadisi wa bakwenu: kusadisa babana benina yi mupfunu wa kima, kukonda kufundisa bakwenu keti kuditombula ku thwala ya bawu, kutalulula ndinga zaku (3:1-12). Musoniki wa mukanda kabati sonikina batu babana bakondi kala bamvwama (2:6), kaasi kimvwama kibati babenda amana benina yi nzala ya kuvwaka. Mukanda wubati balomba ni balewulaku baphutu kikuma kya kiphutu kya bawu (2:1-13). Mukanda wuzimbudi hika bwabu: kimvwama kyenina kya mbi kikuma kya mutindu wuna bisikya sadila

bamvwama (5:1-6).

Kudisadisa bakwenu yi bakwenu, kusambila bakwenu yi bakwenu, kunata babana bisi ditotisa mu kyana yi kyedika: mamana mambu wubati lomba mukanda kwena bakidisitu kuna tsuka ya wawu.

Mboti

¹ Meni Zyaki, musadi wa Nzambi yi wa Pfumu Yesu Kidisitu. Mboti zama kwena makanda kumi yi modi mamwangana muna tsi yamuthu.

Kuzyama muna tangwa dya phasi za lukwikilu

² Baphangi bama, ha lutundakanini phasi za mutindu wosu kikuma kya lukwikilu, kalenu mu kyesi kya lawu.

³ Mukuma, luzayibwa ni yuka lukwikilu lwenu lwakala lwazyama muna tangwa dya phasi, lwisi lumbula kikwamina.

⁴ Kinga bulungini ni kikwamina kyenu kwazyama yi kuna tsuka, ndangu lwakala bakodidila, bafwana muna mambu moosu amana bakonda kifu.

⁵ Amana ho mosi wa benu kakonda nduka, kalombaza kwena Nzambi. Yandi kamuhekaza; mukuma Nzambi kisi hana yi kyesi kwena boosu konda mulandu, amana zamuhanamina.

⁶ Kaasi bulungini kalombaza yi lukwikilu, konda kuketyanisa; mukuma mutu wuna wisi ketyanisa wufwanani yi mahuwa ma yanga dya mbuta mamana kisi hulumuna pfunzi amana wuhungudima ku kabeta kahika.

⁷ Mutu yanduna kadifwataku ni kima kabonga kitukini kwena Pfumu.

⁸ Kenina mutu mosi wa mbundu zodi amana keku yi kwatakani muna mambu mana kisi hanga.

Kiphutu yi kimvwama

⁹ Amana Phangi wuna wa luzingu lwa mu sina kaditsikisila muna bina kamutombwala Nzambi.

¹⁰ Amana mvwama kaditsikisila muna bina kamukulwamina Nzambi. Mukuma mvwama kaluta hanga kifulu kya khangu.

¹¹ Ha kalubuka tangwa, mwini wandi balabala wayumwasa khangu; kifulu

kyandi kibwini amana phisi yandi yihwini. Bwabuna katota mvwama hana kati dya bisalu byandi.

Bimeka yi phukumunu

¹² Kyesi kwena mutu wuna wisi zita mu kimeka; mukuma ku manima ma kusongila kuzyama kwandi mu kimenga, kabonga mukhonzi wa luzingu luna kasila kwena babana bisi muzola.

¹³ Ka mutu ku ho ni kahukumukini, kazimbula: «Nzambi yandina wuphukumunini.» Mukuma Nzambi fwaniku bamuhukumuna, amana yandi-meni phi kisiku bwisa mutu mu phukumunu.

¹⁴ Kaasi, kosu mutu, yandi meni wisi dibwisa mu phukumunu muna tsambu zandi za mbi, zisi mulundika amana zisi mukwatisa ha mutambu;

¹⁵ ku manima, tsambu ya mbi yosu yisi kodidila amana yibuti disumu; amana disumu ha dikodidini dyosu, dibuti lufwa.

¹⁶ Ludizimbikisaku, baphangi bama batondama:

¹⁷ mambu moosu ma bukheti yi kabu dyosu dina dyalungila, byisi tuyisila tukidila ku zilu. Byabina, kwena Nzambi byisi tuka, yandi wuna wenina Tata wa mwini, yandi wuna kisiku soba hanga buna kyisi soba kivula ku matangwa.

¹⁸ Kikuma, Nzambi muna luzolu lwa yandi meni katubutila muna nzila ya Ndinga ya masonga, ndangu twakala muna ndonga ya theti ya bihangwa byandi byosu.

Kuhinikina yi kubonga lukanu

¹⁹ Zayenu, baphangi bama batondama: kosu mutu kakala tswatsu mu kuhinikina, kaasi malembi mu kuzonza, malembi phi mu kuyuka khabu.

²⁰ Mukuma mutu wuna wenina mu khabu kahangaku mambu ma masonga ku mesu ma Nzambi.

²¹ Yi hakana, losenu mvindu yosu yi khu yosu yina yihitakani. Tambwasenu, yi kudikulumuna, ndinga yina kakunini Nzambi muna mbundu zenu wufwanini mu kuluhulula.

²² Kitukenu basadi ba ndinga buna bufwanini, kaasi lukalaku bahinikini lwesi mu kudihunaka benu benu.

²³ Mukuma mutu wuna wisi hinikina ndinga konda kusadilaya wufwananini hanga mutu wuna wubati simbulula, ku kiphelu, mbunzu yandi yina kabutwakila.

²⁴ Ku manima ma kudisimbulula, wendi kwandi amana muna mbala mosi, wuzimbakani buna kakadini.

²⁵ Kaasi wuna wisi yekamina ku mitsiku myalungila, myamina myisi kutumuna, kisi hwila mwani mu kudihanaka kuna mitsiku meni myamina; kisi hinikina ndinga, kisiku zimbakanaya amana kisi hanga bwabuna bulombini mutsiku. Mutu yanduna kyesi kakala kyawu muna mambu mamana kisi hanga.

²⁶ Ho mutu wisi dibanzila muna mbundu ni musambidi kenina amana kazayiku kusimbulula lulaka lwandi, kaasi kisi dihuna yandi-meni: bisambu byandi bya khatu.

²⁷ Bisambu byenina bya kasemi amana byakonda mvindu ku mesu ma Nzambi, Tata, byabina byisi kinda bana ba batsona yi bafwidi muna kiwayi kya bawu, yi mu kudikenga konda kifu ku bima bya tsi.

2

Luzingu lwakonda kayengu

¹ Baphangi bama, benu lwakwikila mwena Pfumu wetu Yesu Kidisitu, yandi wabasa yi khembu, luhangilakaku batu kayengu.

² Mu mbandu: ho mwisa kota mutu mosi muna dingumba dyenu, wavwata ndamba yimosi ya wolu muna mulembu yi miledi misi kedyamina; amana mwisa kota phi muwayi mosi mu masengi;

³ ho luhungwadini mesu kwena yanduna wuvwatikini miledi myisi kedyamina amana lumuzimbwadini: «Ngeyi sikuka haka, homa ha lukumu!» Kaasi lwisi zimbula kwena muwayi: «Ngeyi, kala kwaku wa mutendendi, kondi loni sikuka kwaku haha, hana tsi, ha malu ma meni.»

⁴ Yuka ni bwabuna dyenina, lwisi swasisa mambu ha kati dya benu amana lukituki bazusi ba mabanza ma mbi.

⁵ Hinikinenu, baphangi bama batondama: Nzambi wásola bawayi ku mesu ma batu ba tsi ndangu bakituka bamvwama muna lukwikilu yi baswana ba mambu ma Kipfumu kyakina kásila kwena babana bisi tonda.

⁶ Kaasi benu, lwisi lewula muwayi! Kinga bamvwama bisi lutusuna amana balubulumuni ku mesu ma bazusi, kabwaku?

⁷ Aketi yi bawu bisi lewula zina dya bukheti dina lwisi sungamina.

⁸ Ho mu kyedika, lwisi lungisa mutsiku wa Kipfumu, bwosu buna mazimbudi Masonuku: «Wazóla khunda waku hanga ngeyi-meni, bukheti lwisi hanga.»

⁹ Kaasi ho lwasongilaka kayengu, luhodi disumu amana mutsiku wulufundisini hanga bakuludi ba mutsiku.

¹⁰ Mukuma mutu wuna wisi landa mitsiku myosu kaasi ho kadikhukula ku dyambu dimosi lwesi, wekina mukuludi wa mitsiku myosu.

¹¹ Mukuma, Nzambi kázimbula: «Wukalaku muta mbongi», kázimbula phi: «Wuhondaku mutu.» Amana ho weku kwaku muta mbongi kaasi ho wuhondi mutu, hana wekina mukuludi wa mitsiku.

¹² Zonzakenu amana zingakenu hanga batu babana bátangama mu kufundisama bwosu bwenina muna mutsiku wuna wisi kutumuna.

¹³ Mukuma, mu kilumbu kya pfundusu, Nzambi kakálaku yi kheni kikuma kya babana báyükilaku bakwawu kheni. Kaasi kheni yisi nunga ku pfundusu.

Lukwikilu yi mihangu

¹⁴ Baphangi bama, khi mupfunu kwena mutu mu kuzimbula: «Yenina yi lukwikilu», ho kasongidilwoku mu mihangu? Kyedika lukwikilu lwaluna lwalenda mu kumuhulula?

¹⁵ Ho phangi mosi wa yakala kondi loni phangi wa mukhetu wukondi muledi wa kuvwata keti madya ma kosu kilumbu;

¹⁶ amana ho mosi hana kati dya benu kabazimbwala: «Alwendenu mu ngemba, lungwalenu amana dyenu lwayukuta!» Konda kubaheka bina bibafwani kikuma kya lutu, khi wawu si mupfunu?

¹⁷ Kitesu kimosi phi yi lukwikilu: ho lumonikiku muna mihangu, lwenina kwalwawu lwafwa lwosu.

¹⁸ Kaasi, ho mutu kazimbula: «Ngeyi wenina yi lukwikilu, meni yenina yi mihangu. Tsongileti lukwikilu lwaku konda mihangu! Amana meni yimúsongila lukwikilu lwama muna mihangu.»

¹⁹ Wisi kwikila ni Nzambi mosi lwesi kenina? Nunga kwaku. Bitembu bya mbi byisi kwikilabwa phi amana byisi tekita yi bweya.

²⁰ Ngata! Amana wuzodini wazaya, ni lukwikilu lukondini mihangu lweku mupfunu?

²¹ Bulahami tata wetu, abweti bámutambwasila hanga mutu wa masonga: ka kikuma kya mihangu myandi ku, ha kátambika mwana wandi Yizaki hana mesa ma kimenga?

²² Wumoni ni lukwikilu lwakala monika muna mihangu myandi: amana muna nzila ya mihangu myamina lukwikilu lwandi lwalungila lwosu.

²³ Amana yi bwabuna málungidila mana mazimbudi Masonuku: «Bulahami kakwikila mwena Nzambi, amana Nzambi wámunungisa hanga mutu wa masonga.» Ku manima bámutela ni nduku wa Nzambi.

²⁴ Lumonibwa ni, mutu mu nzila ya mihangu, kisi tangamina hanga mutu wa masonga kwena Nzambi; heku ni kikuma kya lukwikilu lwesi.

²⁵ Phila mosi phi kikuma kya Lahabi ndumba-leta: muna nzila ya mihangu Nzambi kámutambwasila hanga mutu wa masonga. Mukuma wáyamba bambambala ba kanda dya Kiseledi amana wabatinisina mu nzila yimosi ya hika.

²⁶ Kikuma, phila mosi, konda lwanda lwa moya, lutu lwenina lwafwa, phila

mosi phi, konda mihangu, lukwikilu lwenina lwafwa.

3

Tsadidi ya lulaka

¹ Baphangi bama, ludikitulaku benu boosu balongi, mukuma zayenubwoku ni batufundisa buna bwenina kuhita batu bahika.

² Thwisi dikhukula lawu betu boosu mu mitindu mya lawu, ho mutu wudikhukudiku mu lulaka, kenina mutu mosi walunga, wafwana mu kuzita lutu lwandi lwosu.

³ Amana ho tubati kasa munwa mya baphunda kikuma kya kutulemvwakila, tubati natisa phi lutu lwa bawu lwosu.

⁴ Talenu phi masuwa: musyetebengi nana menina, pfunzi nana ya ngolu, ku phaka-phaka ya khunda bisima yendisila, misi kwenda kuna dyenina sunga dya muyendisi.

⁵ Phila mosi, bwosu lwenina lulaka ndambu yimosi ya khunda ya lutu, kaasi mambu ma mbuta lwisi hanga.

Talenu kukeya kwa mbawu, kaasi yisi yoka musitu wumosi wa mbuta.

⁶ Kinga, lulaka lwenina mutindu wumosi yi mbawu. Lwenina tsi ya mambu ma mbi, ndambu yimosi ya lutu lwetu, lwisi zanga lutu lwosu. Lulaka lwisi yoka luzingu lwetu, tukidila ku lubutuku tii yi kuna lufwa; mbawu meni yayina ku bilungi yisi tuka.

⁷ Mutu kalenda mu kulemvula mutindu wosu wa bambisi, ba musitu, banuni, bambisi babana bisi landanda yi bambisi ba mu mamba.

⁸ Kaasi keti mutu heku walenda mu kulemvula lulaka: lwisiku lembwa kosu tangwa yi mambu mambi, lwabasa yi ndikila yina yisi honda.

⁹ Thwisilwa sadila lulaka kikuma kya kukumisina Pfumu, Tata wetu; amana phi yi lulaka meni, lwaluna thwisi singila batu babana benina mu kifwani kya Nzambi.

¹⁰ Muna munwa wumosi mwisi lubuka lusakumunu yi masingu. Baphangi, bufwaniku bwabuna bwakala.

¹¹ Kweku tho yimosi yifwanini kulubula mamba ma tuluu yi mamba ma khadi muna mudidi wumosi.

¹² Baphangi, kweku keti miti wa fiki wumosi wufwanini mu kuha bibundu bya Olive, kweku keti vinu dimosi difwanini mu kuha bibundu bya fiki. Kitesu kimosi, tho yimosi yalubulaku mamba ma mungwa yi mana ma tulu.

Nduka zina zisi tuka ku zilu

¹³ Nati wenina nduka yi ngangu hana kati kya benu? Kasongilabwa muna kikalulu kyandi kya bukheti, muna mihangu, muna kudikulumuna yi muna nduka.

¹⁴ Kaasi ho lwakala muna mbundu zenu yi kiphala kimosi kya mbi, yi kitembu kya kudimonikisa; luditombulaku ni nduka lwenina, luhunaku ni bukamvi bwenu bwenina kyedika!

¹⁵ Nduka za bwabuna zisiku tuka ku zilu; kaasi nduka za ha tsi, za kimutu amana za kiphidi-mutu.

¹⁶ Kikuma hakana henina kiphala yi kitembu kya kudimonikisa, henina phi yi mvwalangani yi mihangu mya mbi myosu.

¹⁷ Kaasi nduka za ku zilu zisi kala theti za kasemi, kunima zisi nata ngemba, zisi kala talala amana zisi khundikisa, za kabasi mu kiwayi yi mu mihangu mya bukheti; zeku kayengu yi kavungalosi.

¹⁸ Kibundu kya masonga muna ngemba bisikya kunina kwena babana bisi hanga mihangu mya ngemba.

4

Kinduku kya batu ba ha tsi

¹ Ku biki kwisi tuka ngyuma yi mvita hana kati kya benu? Aketi kuna tsambu zenu zazina zisi nwana muna mbundu yenu.

² Lwisi neka kaasi lwisiku bonga; lwenina bahondi amana lwabasa yi kiphala, yi hakana lwisiku bongila; ludikotisi mu ngyuma yi mu mvita. Lweku yi bina lwisi zoluka, kikuma lwisibyoku lombamba kwena Nzambi.

³ Ho lwisi lombamba, lwisiku bonga, kikuma sunga dyenu dya mbi; lwisi

lomba lwesi kikuma kya kusephidisa tsambu zenu za mbi.

⁴ Bita-mbongi! Luzayiku ni kukala yi zola dya mambu ma tsi, kukituka mbeni wa Nzambi? Yanduna wuzodini mu kukala nduku wa tsi wudikitudi mbeni wa Nzambi.

⁵ Kondi loni, zayenu ni Masonuku mazonzidiku mu phamba: «Nzambi kisi sangwala yi tsambu ya lawu mu Kitembu wuna kasya mwena betu.»

⁶ Kaasi khenda zina kisi tuheka za lawu hika zenina, mukuma Masonuku mazimbudini: «Nzambi kisi kakidila bakwa lulendu, kaasi kisi hana khenda kwena batu badikulumuna.»

⁷ Lemvukilenu Nzambi; kaasi muzyandaminenu kiphidi-mutu amana kalutina kyana.

⁸ Kokulukenu kwena Nzambi amana yandi kakokuluka kwena benu. Benu basumuki, semisenu moku menu; amana benu batu ba keti-keti, semisenu mbundu zenu!

⁹ Bakisenu buwayi bwenu, syenu khondu, dilenu amana kolulukenu; kiseyu kyenu kyakituka mu kitsanga, amana kyesi kyenu mu kiwayi.

¹⁰ Dikulumunenu ku mesu ma Pfumu amana kalutombula.

Wufundisaku mukwenu

¹¹ Baphangi, lukumbakaku bakwenu. Yanduna wisi zonzila mukwawu phangi mu mbi, wukituki zusi wandi amana wukituki phi zusi wa mitsiku. Muna bwabuna, wudikitudi zusi wa mitsiku hana bulungini mu kusadilamya.

¹² Kinga, Nzambi lwesi wisi hana mitsiku, yandi phi wisimya fundisa; yandi wuna fwanini mu kuhulula yi kutotisa. Amana ngeyi nati wenina mu kufundisaka mukwenu?

Kukonda kukala yi kimvunya

¹³ Ngyukenu benu lwisi zimbula: «Lelu kondi loni mbasi twakwenda ku mbanza yimosi, twanangakwa kwakuna mvula mosi, twata kikhita amana twavwa mbongu.»

¹⁴ Benu batu luzayiku mambu ma kilumbu kya mbasi luzingu lwenu keti abweti lwakala! Kikuma, lwenina hanga

mbuki yina yisi lubuka kikuma kya koma ka tangwa kumanima yitotini!

¹⁵ Bulungini ni lwazimbulaka: «Ho Pfumu kazolabwa, twazinga amana twahanga kyaki kondi loni kina.»

¹⁶ Kaasi mu kuzonza kwa bukheti, lwisi ditsikisila muna ndinga zenu za bukamvi. Lulendu lwosu lwa mutindu wawuna lwenina lwa mbi.

¹⁷ Ho mutu wuzayi kuhanga mambu ma bukheti, amana kahangimoku; wuhodi masumu.

5

Ngwisi kwena bamvwama

¹ Kwena benu bamvwama, ngyukenu buthwena! Dilenu amana kolulukenu kikuma kya biwayi byabina byaluyisila hana thandu ya benu!

² Kimvwama kyenu kivundini amana miledi myenu mimani yatuka kwena bathaka.

³ Wolu dyenu yi mbongu zenu zihangi mboku, mboku ya byawu yakala kimbangi kikuma kya benu; Yavukula misuni myenu hanga mbawu. Lulumbikiki bima bya thalu ku tsuka ya tangwa!

⁴ Taleti lubwisi mu kufuta lufutu lwa basadi babana bakatula mbongu muna bilanga byenu. Nyengi dya bawu yi kiwolu kya bawu biyukalakani tii yi muna matu ma Nzambi, Pfumu mukwa ngolu zoosu.

⁵ Muna luzingu lwenu lwa ha tsi, lwazingila muna muzandu yi muna tsambu. Lwakala disa bukheti lutu lwenu, luyukutini hanga bibulu bina bisi disa kikuma kya kilumbu kya kubahonda.

⁶ Lwazengila ndola amana lwahondisa mutu wa masonga; kazyandamaku.

Sipha dya mbundu yi bisambu

⁷ Baphangi disongidila, siphenu mbundu tii yi kuna ngisa ya Pfumu. Talenu mukuni wa kilanga, kisi sipha mbundu mu kuhingila tii yi kuna kanonina bibundu bya bukheti byabina byalubuka mu mafu: yandika bina bya ndendi yi kuna bina byakodidila.

⁸ Siphenu mbundu, benu phi, zyamisenu mbundu zenu, mukuma ngisa ya Pfumu yibwesukini.

⁹ Lunyengalakanakaku kikuma kya bakwenu, baphangi, ndangu Nzambi kalufundisaku. Talenu yandi zusi, awuna muna mwelu watelama!

¹⁰ Muna mambu matadidini munyanga yi sipha dya mbundu, baphangi, bongenu mbandu ya bambikudi bázonzila mu zina dya Pfumu.

¹¹ Talenu, tusamunini kyesi kwena batu babana bákwamina. Lwayukini buna bisi zonzila kikwamina kya Yobi, amana luzayini bina kámuheka Pfumu kuna tsuka. Mukuma, Pfumu wa kabasi mu khenda yi mukwa buweti.

¹² Theti, baphangi bama, ludyaku ndefi: keti muna zilu, keti muna mafu, keti muna mutindu wahika. Ni «Eeh» dyenu dyakala eeh, amana «loni» dyenu dyakala loni, ndangu lubwaku mu pfundusu ya Nzambi.

¹³ Mosi hana kati dya benu wenina mu munyanga? Kasambila. Mutu wenina mu kyesi? Kayimbila mikunga mya lukumu.

¹⁴ Mutu wenina wabela hana kati dya benu? Katela bambuta ba Dibundu; amana bawu bamúsita masi ku manima basambila kikuma kya yandi muna zina dya Pfumu.

¹⁵ Amana kisambu kya lukwikilu kyahúlula mbefu: Pfumu kamútelamisa, amana ho masumu kahodikini Nzambi kamulolulama.

¹⁶ Fungunakenu masumu menu benu yi benu amana lwadisyaka mu bisambu benu yi benu, ndangu lwalenga kola mu bimbefu byenu. Kisambu kya mutu mosi wa masonga kyenina yi hamu dya lawu.

¹⁷ Diya kákala mutu mosi wafwanana mu lutu hanga betu; muna kisambu, wásambila yi hamu mu kusya ni mvula kanokaku, amana kwánokaku mvula mu mafu muna mvula tatu yi ngonda sambanu.

¹⁸ Amana phi wisa lombila hika mbala yikwawu; hanga zilu dyánokisa mvula amana mafu malumbula mbutu yandi.

¹⁹ Baphangi, honi mutu mosi hana kati dya benu wudizimbikisi nzila, wekina kyana yi masonga, amana phangi mosi wa hika wuna wulendini mu kumuvutula,

²⁰ zayenu ni yanduna wavútula musumuki mosi muna nzila yayina kádizimbikisila, kahúlula moya wa mutu yanduna ku lufwa amana mutu yanduna kahuludini kabóna ndoluka ya masumu mana mahitini kitesu.

Mukanda wa theti wa Yowani 1Yowani Khotidi ya mukanda

Mikanda mitatu mya Bulunda bwa Pha mizayakani hanga mikanda mya Yowani. Wa theti muna mikanda mitatu meni myamina wubatiku songila keti zina dya musoniki. Musoniki wa mukanda wa zodi yi wuna wa tatu kabati monika hanga «mbuta». Kabatiwa sonikina mutwadisi mosi wa Dibundu, wuna bisi zitisa kwena batu.

Mukanda wa theti wubatiku songila keti nati kabati sonikina. Mukanda wa zodi, kwena «Mukhetu wuna kasola Nzambi yi kwena bana bandi», kabatiwa sonikina, disongidila ni kwena kimvuka kya bakidisitu yi kwena batu bandi. Mukanda wa tatu kabatiwa sonikina mukidisitu wuna bisi tela ni Kayusi. Yandu yandu kenina mukwa dingumba dimosi dina dyenina yi mambu hana kati dya bakidisitu. Mikanda mitatu meni myami bahitikamya kwena mangumba mana matomi zaya musamu wa bukheti kasonika Yowani.

Tangwa lawu dyahita tuka buna basamwana musamu wa Yesu Kidisitu mu mbala ya theti. Bakidisitu babana babati tanga musamu wa bukheti wa Yowani babatiku tambwasa mutindu wa kubakisila musamu wandi. Batu bahika balubuka mu mangumba ma bawu. Bahika babati kotisa mvwalangani hakati dya bimvuka. Babatiku kwikila ni Kidisitu kalenda kwisila mu kimutu. Amana beku yi mupfunu wa Yesu: lufwa yi lufutumuku lwandi byeku mupfunu kikuma kya bawu. Babati zimbula: «Thweku yi masumu», «Tumuzayini Nzambi», «Mu mwini thwenina kaasi luzingu lwa bawu lubati songila mambu mahika». Kaasi luzingu lwa bawu lubati songila mambu mahika.

Musoniki wa mikanda mya Yowani kabati lomba kwena bakidisitu ni balandaku malongi ma mbi mana

matadidini Yesu yi Nzambi. Bana ba Nzambi bisi kwikila ni Yesu Kidisitu wisa kyedika mu kimutu. Babana bisi bindika mambu mandi benina batendi ba Kidisitu. Bakwikidi bafweti kala kwikama ku musamu wuna bayuka tuka ku luyandiku. Musamu meni wuna wubatibwa tambwasa: kuzola Nzambi yi Yesu, kwenina kuzola bakwenu. Bulungi ni ndyatidi ya bakidisitu yafwanakana yi mambu mamana bisi kwikila.

Ndinga ya luzingu

¹ Mamana makala tuka ku luyandiku, mamana twayuka, mamana twamona yi mesu metu, mamana twatala, amana moku metu masimbini; yi yawu Ndinga yisi hana luzingu^a.

² Mukuma luzingu meni luna lwamonika, thwisilwa tila kimbangi amana tulusamwanilwa luzingu lwa mvula yi mvula, luna lwakala kwena Tata amana lwiya monika kwena betu^b
³ mamana twamona yi mamana twayuka, tulusamwanima benu phi ndangu lwakala phi mu kithwadi yi betu. Kinga kithwadi kyetu kyenina yi Tata amana hakimosi yi Mwana wandi, Yesu Kidisitu.

⁴ Amana, betu, tusonikima, ndangu kyesi kyetu kyakala kyalungila.

Nzambi kenina mwini

⁵ Musamu wuna twayuka kwena yandi amana tulusamwani: Nzambi kenina mwini, amana mwena yandi mwisiku kala keti mudima.

⁶ Ho twazonza ni twenina mu kithwadi yi yandi, kuna yi kudyatilaka muna mudima, bingumba thwenina amana tusadiku mana menina kyedika.

⁷ Kaasi yuka ni tubati dyatila mu mwini bwosu kenina yandi meni mu mwini, hana mu kithwadi thwenina betu yi betu, amana menga ma Yesu, Mwana wandi, mabati tusemisa muna masumu moosu.

⁸ Yuka twazonza ni tweeku yi masumu, tutoti betu betu, amana kyedika kyeninamwoku mwena betu.

^a 1:1 1:1 Kufwanikisa yi nzila ya 2:13; Ywn 1:1.

^b 1:2 1:2 Kufwanikisa yi Ywn 1:14.

⁹ Kaasi yuka ni twafunguna masumu metu, yandi kenina masonga amana walunga: katulolula masumu amana katusemisa mu kukonda kwa masongad.

¹⁰ Yuka twazonza ni tuhodiku masumu, tumukwati kingumba, amana ndinga yandi yeninamwoku mwena betu.

2

Kidisitu wisi tuyakidila

¹ Bana bama, mbati lusonikina bwabuna ndangu lusumukaku. Kaasi yuka ni mutu wusumukini, thwenina yi Nganzi mosi ku mbela ya Tata, Yesu Kidisitu, yandi wenina mukwa masonga.

² Yandi meni wisa ditambika hanga kimenga kikuma kya ndoluka ya masumu metu^a; ka masumu ma betu lwesi ku, kaasi yi masumu ma tsi yosu.

³ Muna mutindu meni wawuna thwisi muzayila; yuka ni twalundaka mikuku myandi.

⁴ Yuka mutu kazimbulaka: «Yimuzayini», kaasi kisiku lunda mikuku myandi, kingumba kenina, amana mwena yandi mwakonda kyedika.

⁵ Kaasi wuna wisi lunda Ndinga yandi, mu kyedika, lungongu lwa Nzambi lwenina mwena yandi. Muna bwabuna, twalenda zayila ni mwena yandi thwenina.

⁶ Wuna wisi zonga ni mwena yandi kisi nangina, kafweti dyatila bwosu buna kadyatila yandi.

Mukuku wa pha

⁷ Baphangi batondama, heku ni mukuku wa pha yilusonikini, kaasi mukuku wa khulu, wawuna lwatambula tuka mu luyandiku; mukuku meni wawuna wa khulu, wenina ndinga yina lwatekila yuka^b.

⁸ Kinga, mukuku wa pha mbati lusonikina; kyedika kina kyenina mwena Yandi, kyenina phi mwena benu. Kikuma, phipha yibati kwenda amana mwini wa kyedika wutwi kedi.

⁹ Wuna wisi zimbula ni mu mwini kenina kuna yi kumengaka phangi wandi, yanduna, mu phipha kenina.

¹⁰ Wuna wisi tonda phangi wandi, mu mwini kisi nangina, amana mwena yandi, mwakonda kisinza kya kubwila.

¹¹ Kaasi wuna wisi menga phangi wandi, yanduna, mu phipha kenina; mu phipha kisi dyatila amana kazayikwoku kuna kisi kwenda kikuma phipha yamufidinga mesu.

¹² Mbati lusonikina, bana bama kikuma masumu menu maloluki kikuma kya zina dya Yandi.

¹³ Mbati lusonikina batata, kikuma lumuzayini wuna wisi kala tuka ku luyandiku. Mbati lusonikina, bandumba yi masanda, kikuma lwamununga kiphidi-mutu.

¹⁴ Yilusonikini, bana bama, kikuma lumuzayini Tata. Yilusonikini, batata, kikuma lumuzayini Wuna wisi kala tuka ku luyandiku. Yilusonikini bangunza, kikuma lwenina yi ngolu, ndinga ya Nzambi yisi zingila mwena benu amana benu lwamununga kiphidi-mutu.

¹⁵ Luzolaku tsi, keti bima bina byenina mu tsi. Yuka ni mutu wisi zola tsi, lungongu lwa Tata lweninamwoku mwena yandi;

¹⁶ mukuma, kyosu kina kyenina mu tsi: nzoluka ya lutu, nzoluka ya mesu amana bwabuna nzoluka ya kulumbika bima bya ha tsi. Byabina byosu byisiku tuka kwena Tata, kaasi bima bya ha tsi.

¹⁷ Kinga tsi yibati hita, yi nzoluka yandi phi; kaasi wuna wisi hanga luzolu lwa Nzambi kisi zinga mu kimakulu.

Mutendi wa Kidisitu

¹⁸ Bana bama, dyekina tangwa dya tsuka; lwayuka kuzonzila ni mutendi wa Kidisitu kabati kwisa, amana henina yi lawu dya batendi ba Kidisitu: bwabuna tuzayidi ni dyadi tangwa dya tsuka^d.

¹⁹ Kwena betu balubwakila, kaasi bakalaku ba betu; mukuma, wadi ni bakala ba betu, wadi bakhana zingila

d **1:9 1:9** Kufwanikisa yi Mkg 32:1-5. a **2:2 2:2** ...masumu metu: kufwanikisa yi Lom 3:25-26. b **2:7 2:7** Tala muna Ywn 13:34. d **2:18 2:18** Kufwanikisa yi Mth 24:5,23-24; Mlk 13:21-22.

hakimosi yi betu; kaasi muna bwabuna, bubati monika ni ka mosi ku wa bawu wenina wa betu.

²⁰ Benu bātomika kwena Kitembu Kyatoma, benu boosu luzayi.

²¹ Yuka ni mbati lusonikina, heku ni kikuma luzayiku kyedika, kaasi kikuma luzayikya, kikuma phi kya buna ni ka bukamvi bumosi ku butukini ku kyedika.

²² Amana nati wenina kingumba? Yuka ni ka wuna ku wisi suwangana ni Yesu kenina Kidisitu. Yandi wuna mutendi wa Kidisitu: yandi kisi suwangana, muna mbala mosi, yi Tata yi Mwana.

²³ Wosu wuna wamusuwangana Mwana, yandi keku phi yi Tata; wuna wisi tambwasa Mwana kenina phi yi Tata^e.

²⁴ Kwena benu, yambula mana lwáyuka tuka ku luyandiku mazingila mwena benu. Yuka ni mana lwáyuka tuka ku luyandiku mananginaka mwena benu, lwanángina, benu phi, mwena Mwana yi mwena Tata.

²⁵ Amana kilangi kátusila yandi, kyenina kya luzingu lwa mvula yi mvula.

²⁶ Yilusonikinini bwabuna, kikuma kya mana matadidini batu bana bisi lutotisa.

²⁷ Kwena benu bātomika kwena Kitembu Kyatoma, lweku yi mupfunu ni mutu kalulonga; kaasi bwosu buna Kitembu Kyatoma kálulongila muna mambu moosu, kyedika kálulonga, kálulonga bukamvi. Yi hakana ni hangenu mana kálulonga: nangingakenu hakimosi mwena Yandi.

²⁸ Amana buthwena bwabu, bana bama, nangingakenu hakimosi mwena Kidisitu, ndangu twakala babasa yi kikumbwala tangwa kakwisa monika amana tukwatukaku tsoni ku thwala ya yandi mu kilumbu kya kukwisa kwandi.

²⁹ Yuka lwazaya ni mukwa masonga kenina, zayenu ni wosu wuna wenina yi masonga mwena Nzambi kábutukila.

3

Bana ba Nzambi

^e **2:23 2:23** Kufwanikisa yi Mth 11:27; Ywn 5:23; 15:23. muna Ywn 13:34.

¹ Tala mutindu wa kuzola kuna kátuzola Tata! Lungongu lwandi lwenina muna mutindu wuna bisi tutedila betu bana ba Nzambi. Hahana tsi yikondi tuzayila: Tsi yámuzayaku Nzambia^a.

² Banduku bama, buthwena, thwekina bana ba Nzambi, amana buna twakwisa kala khaniku kedi buzayakana; kaasi tuzayi ni kosu tangwa dina kakwisa dimonikisa, twafwánakana yi yandi, kikuma twamúmona bwosu buna kenina.

³ Wosu wuna wasya kivuvu kya mutindu wuna mwena yandi-meni, wudisemisini, bwosu buna kenina yandi-meni wa kasemi.

⁴ Wosu wuna wisi sumuka, mutsiku kisi tendisa, mukuma disumu dyenina kutendisa mutsiku.

⁵ Luzayibwa ni Yesu Kidisitu kísila kikuma kya kukatula masumu amana mwena yandi, mwakonda disumu.

⁶ Yi hakana ni, wosu wuna wanangina mwena yandi kisiku sumuka. Wosu wuna wusumukini, kisi songila ni kámumonaku, kámuzayaku phi.

⁷ Bana bama, ka mutu ku kalutotisa! Wuna wisi hanga mambu ma masonga kenina yandi meni mukwa masonga, bwosu buna kenina yandi meni Kidisitu mukwa masonga.

⁸ Wuna wisi landa mu kuhola disumu kenina wa kiphidi-mutu, mukuma kiphidi-mutu wásumuka tuka ku luyandiku. Mwana wa Nzambi kísila lwesi kikuma kya kuzanga mihangu mya kiphidi-mutu.

⁹ Wosu wuna wábutuka mwena Nzambi wayambula mu kuhola disumu, mukuma mbutu ya Nzambi yenina mwena yandi; bwosu buna Nzambi kenina Tata wandi, kafwaniku hika ni kasumuka.

¹⁰ Tala mana misi baswaswanisa bana ba Nzambi yi bana ba kiphidi-mutu: wosu wuna wisiku hanga mambu ma masonga, kondilo kisiku zola phangi wandi, keku wa Nzambi.

Kudizola benu yi benu

^a **3:1 3:1** Kufwanikisa yi Ywn 1:12. ^b **3:11 3:11** Tala

¹¹ Kikuma, tala musamu wuna lwáyuka tuka ku luyandiku: tudizolenu betu yi betu^b.

¹² Tukalaku hanga Kayina: kákala wa kiphidi-mutu amana wahonda myaki wandi. Amana biki kámuhondila? Kikuma mihangu mya Kayina mbi myákala, kinga mina mya myaki wandi mya masonga myákala^d.

¹³ Luyitukaku, baphangi, yuka ni batu ba tsi yayi balumenga^e.

¹⁴ Betu tuzayi ni twáhitila tuka ku lufwa yi kuna luzingu; kikuma thwisi bazola baphangi. Wuna wisiku zola, mu lufwa kisi nangina^f.

¹⁵ Wosu wuna wayúkila phangi wandi kikudi-kudi, yandi kenina mukwa khengu. Kinga luzayibwa ni heku keti mukwa khengu mosi wenina yi kifulu kya kunangina muna luzingu lwa mvula yi mvula mwena yandi-meni.

¹⁶ Tala buna thwisi zayila lungongu: Yesu Kidisitu walambula luzingu lwandi kikuma kya betu. Betu phi, tufweti lambula luzingu lwetu kikuma kya baphangi betu.

¹⁷ Yuka ni mutu wenina yi kuvwa kwa ha tsi kamona phangi wandi wuna wenina yi mupfunu wa kima kaasi wumukasidi mbundu, abweti lungongu lwa Nzambi fwani lwanangina mwena yandi^h?

¹⁸ Bana bama, tuzodilaku lwesi ha lebu yi lengu ndinga kaasi mu mihangu yi kyedika.

Kikumbwala ku thwala ya Nzambi

¹⁹ Tala buna twazáyila ni ku kyedika thwisi yekamina. Bwabuna mbundu yetu yalenda diyuka ni yalunga yenina ku thwala ya Nzambi.

²⁰ Kikuma, ata mbundu yetu yituhekini kibela, tuzayini ni Nzambi wa mbuta kenina kuhita mbundu yetu amana yandi wuzayini moosu.

²¹ Amana banduku bama, yuka ni mbundu yetu yituhekiku kibela, twalenda kala babasa yi kikumbwala ku thwala ya Nzambi.

²² Thwisi tambula kwena yandi byosu bina thwisi lombá, kikuma thwisi lemvuka ku mikuku myandi amana thwisi hanga mana misi musephidisa yandi.

²³ Tala mukuku wandi: bulungi twakwikila muna khumbu ya Mwana wandi Yesu Kidisitu amana phi twazolana betu betu, bwosu buna wenina mukuku wandiⁱ.

²⁴ Wuna wisi lunda mikuku mya Yandi kisi nangina mu kithwadi yi Nzambi amana yandi Nzambi muna kenina mwena yandi. Tala buna thwisi zayila ni Nzambi muna kenina mwena betu: muna lusadisu lwa Kitembu wuna katuheka

4

Kitembu kya Nzambi yi kitembu kya Mutendi

¹ Baphangi batondama, lukwikilakaku mwena kosu kitembu; kaasi simbululakenu bitembu mu zayila yuka ni byenina bya Nzambi, mukuma bambikudi ba bukamvi lawu bamwangani mu tsi.^a

² Tala buna lwazayila yuka ni Kitembu kya Nzambi wuna: kitembu kyosu kina k yatámbwasa ni Yesu Kidisitu kisa mu kimutu kyakina kyenina kya Nzambi.

³ Kaasi wosu wuna wubwisini mu kutambwasa Yesu bwosu buna kenina, yandi keku wa Nzambi, kaasi kenina kitembu kya Mutendi wa Kidisitu: lwáyuka ni wuna wáfwana mu kukwisa amana buthwena wekina kedi muna tsi.

⁴ Kaasi benu, bana bama, Nzambi wuluvwini amana phi lwábanunga bambikudi ba bukamvi; mukuma Wuna wenina mwena benu kenina wa mbuta kuhita wuna wenina mwena babana bavwini kwena tsi.

^d 3:12 3:12 Tala muna Kuy 4:1-8. -kákala wa kiphidi-mutu: kondilo, kwena kiphidi-mutu kakala yekamina.

^e 3:13 3:13 Kufwanikisa yi Luk 6:22; Ywn 15:18-19; 17:14. ^f 3:14 3:14 Kufwanikisa yi Ywn 5:24. ^h 3:17 3:17

Kufwanikisa yi Klg 15:7-8. ⁱ 3:23 3:23 Tala muna Ywn 13:34; 15:12,17. ^a 4:1 4:1 Kufwanikisa yi Klg 13:2-6.

⁵ Batu meni babana, tsi yibavwini. Yihakana ni nzonzidi ya bawu yenina ya mutindu wa batu ba tsi amana tsi yisi bayukila.

⁶ Kaasi betu, Nzambi wutuvwini. Mutu wuna wumuzayini Nzambi kisi tuyukila; wuna kondi kala wa Nzambi kisiku tuyukila. Bwabuna twalenda zayila Kitembu wa kyedika yi kitembu kina kyisi totisa.

Nzambi kenina lungongu

⁷ Banduku bama batondama, tudizolenu betu yi betu, mukuma lungongu kwena Nzambi lwisi tuka. Wosu wuna wisi zola mukwenu, mwena Nzambi kabutukila amana phi wumuzayi Nzambi.

⁸ Wuna wisiku zola kabutukilaku mwena Nzambi, mukuma Nzambi kenina lungongu.

⁹ Tala Nzambi buna kásongila lungongu lwandi kikuma kya betu: Yandi wátuma Mwana wandi mosi muna tsi, mu twavwila luzingu lwa mwana Yandi^b.

¹⁰ Amana lungongu meni lwaluna lwenina bwabu: heku ni betu twámuzola Nzambi, kaasi yandi watuzola; watuma Mwana wandi wuna wádilambula hanga kimenga kikuma kya ndoluka ya masumu metu^d.

¹¹ Banduku bama, yuka ni bwabuna kátuzodila Nzambi, tufweti dizola phi betu yi betu.

¹² Heku mutu wámumona kedi Nzambi. Yuka ni twadizolaka betu yi betu, Nzambi kenina mwena betu, amana lungongu lwandi lwisi lungidila mwena betu^e.

¹³ Muna bwabuna, tuzayi ni mwena yandi thwisi nangina, hanga yandi mwena betu: yandi wátuheka Kitembu wandi.

¹⁴ Amana betu, twámona amana tubati ta kimbangi ni Tata kámuhitika Mwana wandi hanga Muhuludi wa tsif.

¹⁵ Wuna wisi tambwasa ni Yesu kenina Mwana wa Nzambi, Nzambi kisi nangina

mwena yandi, bwosu yandi mwena Nzambi.

¹⁶ Amana betu, tuzayilwa lungongu luna kenina lwawu Nzambi kikuma kya betu, amana thwisi kwikila ni Nzambi kisi tuzola.

Nzambi kenina lungongu; wuna wisi nangina mu lungongu, mwena Nzambi kisi nangina, amana Nzambi kisi nangina mwena yandi.

¹⁷ Yuka ni lungongu lwakala lwalungila mwena betu, hahana nana twakádila babasa yi kikumbwala muna kilumbu kya pfundusu; bwosu buna kenina Yandi, bwabuna thwenina betu phi mu tsi yayi.

¹⁸ Muna lungongu mwisiku kala yi bweya; lungongu lwa mukwandi lwisi katula bweya. Bweya bwádikasa yi kuhingila kwa ndola amana wuna wenina yi bweya keku walungila muna lungongu.

¹⁹ Kwena betu, thwisi zola, kikuma yandi wátekila tuzola mutu wa theti.

²⁰ Yuka ni mutu kazonzaka: «Nzambi yisi muzola» amana kamengaka phangi wandi, kenina kingumba. Kikuma, yuka ni kisiku muzola phangi wandi yandi kisi mona, kalendaku muzola phi Nzambi wuna kisiku mona.

²¹ Amana tala mukuku kátuheka: wuna wisi zola Nzambi kafweti zola phi phangi wandi^h.

5

Kinunga kyetu ha thandu ya tsi

¹ Wosu wuna wukwikidini ni Yesu kenina Kidisitu wuna wabutuka mwena Nzambi, amana wosu wuna wisi buta, kisi muzola phi wuna wubutukini mwena Nzambi.

² Muna mambu meni mamana, tuzayi ni thwisi bazola bana ba Nzambi: tangwa thwisi muzola Nzambi amana thwisi sadila bwosu buna myenina mikuku myandi.

³ Mukuma lungongu lwa Nzambi, lwenina ni twalunda mikuku myandi. Amana mikuku myandi myeku phasia,

b 4:9 4:9 Kufwanikisa yi Ywn 3:16. d 4:10 4:10 Tala muna 2:2. e 4:12 4:12 Kufwanikisa yi Ywn 1:18.

f 4:14 4:14 Kufwanikisa yi Ywn 3:17; 4:42. h 4:21 4:21 Kufwanikisa yi Mth 22:36-40; Mlk 12:28-31; Luk 10:25-28.

a 5:3 5:3 Kufwanikisa yi Ywn 14:15.

⁴ kikuma kyosu kina kyabutukila mwena Nzambi kyenina yi kinunga mu mambu matadidini tsi; amana kinunga kina kyanunga tsi, kyenina lukwikilu lwetu.

⁵ Nati wanunga tsi? Yuka ni ka wuna ku lwesi wisi kwikila ni Yesu kenina Mwana wa Nzambi.

Kimbangi kina bata kikuma kya Yesu Kidisitu

⁶ Yandi, Yesu Kidisitu, wisila muna mamba yi menga; heku ni mu mamba lwesi, kaasi yi mamba yi menga; amana Kitembu wisi ta kimbangi, kikuma Kitembu kenina kyedika.

⁷ Mukuma bambangi batatu benina^b:

⁸ Kitembu, mamba yi menga, amana bawu boosu benina yi kimbangi kimosi.

⁹ Yuka ni twatambwasaka kimbangi kya batu, kimbangi kya Nzambi kihitini mu kutoka; mukuma kimbangi kya Nzambi kyenina ni kata kimbangi kikuma kya Mwana wandi.

¹⁰ Wuna wisi sya lukwikilu lwandi mwena Mwana wa Nzambi kenina yi kimbangi muna mbundu ya yandi meni; wuna wisiku kwikila, kingumba kisi mukitula Nzambi, kikuma kya buna kakondi kwikila mu kimbangi kina kata Nzambi kikuma kya Mwana wandi.

¹¹ Kimbangi meni kina kyenina bwabu: Nzambi watuheka luzingu lwa mvula yi mvula amana luzingu meni luna, lwenina mwena Mwana wandi.

¹² Wuna wenina yi Mwana, luzingu kenina lwawu; kaasi wuna wukondi kala yi Mwana wa Nzambi wukondi luzingu^d.

Luzingu lwa mvula yi mvula

¹³ Yilusonikinini mambu mana ndangu lwazaya ni luzingu lwa mvula yi mvula lwenina lwawu benu babana lwisi kwikila mu zina dya Mwana wa Nzambi.

¹⁴ Kikumbwala kina thwenina yawu ku thwala ya yandi kyenina ni yuka twalomba kyosu kina mu luzolu lwa yandi, kisi tuyukila.

¹⁵ Amana yuka thwisi kumbwala ni kisi tuyukila, muna moosu mana twalomba kedi, tuzayi phi ni tutambudima kedi.

¹⁶ Yuka ni mutu wumoni ni phangi wandi, disumu kahodini dina dyisiku nata ku lufwa, bulungini kasambila amana Nzambi kahana luzingu kwena phangi meni wuna. Mambu mama matadidini batu babana bisi hola masumu mana misiku nata ku lufwa. Kaasi henina yi disumu dimosi dyisi nata ku lufwa, amana heku ni kikuma kya disumu dya mutindu wuna ndobidi mu kusambila.

¹⁷ Kukonda kwa masonga kwosu kwenina disumu amana henina yi disumu dimosi dina dyisiku nata ku lufwa.

¹⁸ Tuzayi ni wosu wuna wabutukila mwena Nzambi kisiku hola disumu; mukuma Mwana wa Nzambi kisi mutala amana kiphidi-mutu kamuhangaku kima.

¹⁹ Tuzayibwa ni bana ba Nzambi thwenina amana ni tsi ya muthu yenina mu luyalu lwa kiphidi-mutu.

²⁰ Kaasi tuzayi phi ni Mwana wa Nzambi wisa amana watuheka ngangu zina zisi tusadisa mu kuzayila Wuna wenina wa kyedika. Thwisi nangina ha kimosi kwena Wuna wenina wa kyedika mwena Mwana wandi Yesu Kidisitu. Yandi Nzambi wa kyedika, yandi luzingu lwa mvula yi mvula.

²¹ Bana bama, dikengenu ku nzambi za biteki!

^b 5:7 5:7 Kufwanikisa yi Klg 19:15. ^d 5:12 5:12 Kufwanikisa yi Ywn 3:36.

Mukanda wa zodi wa Yowani 2Yowani

Mboti

¹ Meni mbuta wa dibundu, kwena Ngudi wuna wasolama yi kwena bana bandi bana yisi zola muna kyedika kyosu. Ka meni ku lwesi yisi luzola, kaasi boosu phi babana bazayini kyedika,

² kikuma, mwena betu kyedika kyisi nangina amana kyazingila mwena betu mvula yi mvula.

³ Yambula Nzambi Tata yi Yesu Kidisitu, Mwana wa Tata, batuheka khenda, kyadi yi ngemba muna kyedika yi lungongu.

Kyedika yi lungongu

⁴ Yenina yi kyesi mu kumona bana baku babana bisi dyatila mu kyedika, bwosu buna wenina mukuku wuna twatambula kwena Tata.

⁵ Amana buthwena, Ngudi watondama, yikulombini bwabu: tudizolenu betu yi betu. Heku ni mukuku wa pha wawuna mbati kusonikina; wawuna twatambula tuka ku luyandiku^a.

⁶ Amana lungongu lulombini kuzingila bwosu myenina mikuku meni mina. Wawuna mukuku wuna wulufwani mu kudyatila, bwosu buna lwayukilabwa tuka ku luyandiku.

⁷ Kikuma, bakwa bukamvi lawu bamwangani mu tsi; bisi bwisa mu kutambwasa ni Yesu Kidisitu wisa mu kimutu. Mwamuna bwisi lubukila bukamvi bwa bawu, Mutendi wa Kidisitu.

⁸ Dikengenu benu benu, ndangu lutotisaku kibundu kya kisalu kyetu, kaasi lwatambula lufutu lwenu buna bufwanini.

⁹ Wosu wuna wakonda nangina muna malongi ma Kidisitu, kaasi kabati hitikisa, keku mu kithwadi yi Nzambi. Wuna wisi nangina muna malongi mamana kenina mu kithwadi yi Tata yi Mwana.

¹⁰ Ho mutu kisa kwena benu amana kalunatiniku malongi mama,

lumutambwasaku kuna nzu yenu amana bwisenu phi mu kumuheka mboti;

¹¹ mukuma wuna wamuheka mboti kakituka kima kimosi yi mihangu myandi mya mbi.

Ndongisila za tsuka

¹² Mbatanana yenina yi mambu ma lawu ma kulusonikina, nzodikiku ni yihangilabwa ku kisyati yi kazasa^b. Yenina yi kivuvu kya kukwisa kwakuna mu kimwesa mutu, ndangu kyesi kyetu kyakala kyalungila.

¹³ Bana ba phangi waku wa Mukhetu, wuna phi wasolama, mboti bakuhekini.

^a 1:5 1:5 Tala muna Ywn 13:34; 15:12, 17. ^b 1:12 1:12 kazasa: mamba mana bakala sonikina mikanda.

Mukanda wa tatu wa Yowani 3Yowani

Mboti

¹ Meni, Mbuta wa dibundu, kweni muzitu Kayusi^a wuna yisi zola yi kyedika kyosu.

² Muzitu, kilomba kyama kyenina ni moosu makala kitoku kikuma kya ngeyi amana wakala phi yi lutu lwa kitoku bwosu bwenina muna moya waku.

³ Kikuma baphangi batudiki amana batiki kimbangi kitadidini kyedika kina kyenina mwana ngeyi yi mutindu wuna wisi dyatila ngeyi mu kyedika. Kyesi kya lawu ngyukikini.

⁴ Heku kima kifwani kyapheka kyesi kya lawu, ho ka kuyuka ku ni bana bama babati dyatila buna dyenina kyedika.

Kwikama dya Kayusi

⁵ Muzitu watondama, muna moosu mana wisi hanga kikuma kya baphangi keti kikuma kya banzenza, bwabuna bwisi songila lukwikilu lwaku.

⁶ Bakutidini kimbangi kya lungongu lwaku ku thwala ya Dibundu. Yihakana ni basadisa mu kulanda kitambu kya bawu buna bufwani muna mutindu wa Nzambi.

⁷ Kikuma, babwi mu nzila kikuma kya kisalu kya zina dya Kidisitu, konda kutambwasa kima ku moku ma batu ba hika.

⁸ Disongidila ni tufweti basadisa batu ba mutindu wuna, ndangu twasala ha kimosi mu kumwangisa kwa kyedika.

Tyotefi yi Temetidiyosi

⁹ Kisyati kya khufi yisonikini kweni Dibundu; kaasi Thyotefi, yandi wisi zola mu kutwadisaka byosu, kisiku simbidila keti dyambu dimosi muna mamana yisi zimbula.

¹⁰ Yi hakana, tangwa yikwisa, yitungulula mbi yina babati hanga, yandi wuna wubati huna mambu yi kuzonzaka mambu ma mbi kikuma kya betu. Kaasi ka moosu ku: kisiku zola ni kayambaka baphangi, yi bana bazodi mu kubatambula, yandi kabati bakakidila mu kubanwanisaka yi kubalubulaka mu Dibundu.

¹¹ Muzitu wama, sokululaku mambu ma mbi kaasi mana menina ma bukheti. Wuna wisi hanga mambu ma mboti kenina wa Nzambi; wuna wisi hanga mambu ma mbi kamuzayiku Nzambi.

¹² Boosu babati ta kimbangi kya Temetidiyosi. Kyawu-meni kyedika kibati ta kimbangi kikuma kya yandi. Betu phi, kimbangi kya bukheti tubati ta kikuma kya yandi amana wuzayibwa ni kimbangi kyetu kyenina kya kyedika.

Mboti za tsuka

¹³ Yilenda kala yi mambu ma lawu mana pfwani yikusonikina kaasi yilendamoku sonika ku kisyati yi kazasa.

¹⁴ Tsini kivuvu ni ka thama ku yikumona amana twamenasana ha munwa munwa.

¹⁵ Yambula ngemba yakala ha kimosi yi ngeyi.

Banduku baku mboti bakuhekini. Hana mboti kweni banduku, kosu mutu muna zina dyandi.

^a 1:1 1:1 Kayusi: tala muna Mhb 19:29; Lom 16:23; 1Ko 1:14.